ACADEMIA „ŞTEFAN CEL MARE” A MINISTERULUI AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA, ȘCOALA DOCTORALĂ „ȘTIINȚE PENALE ȘI DREPT PUBLIC”

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: **343.1(043.3)**

Boris GLAVAN

ABORDĂRI CONCEPTUALE PRIVIND ACTIVITATEA SPECIALĂ DE INVESTIGAȚII ÎN CONDIȚIILE STATULUI DE DREPT

Teză de doctor habilitat în drept

Specialitatea: 554.03 – Drept procesual penal; 554.04 – Criminalistică, expertiză judiciară, investigaţii operative

Consultant științific

CUȘNIR Valeriu, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Consultant științific

DOLEA Igor, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Autor:

GLAVAN Boris, doctor în drept, conferențiar universitar

Chișinău, 2024

© GLAVAN Boris, 2024

CUPRINS

ADNOTARE (română, rusă și engleză).....5
LISTA ABREVIERILOR.....8
INTRODUCERE 9

1. DIMENSIUNEA DOCTRINARĂ ŞI NORMATIVĂ A ACTIVITĂȚII SPECIALE DE INVESTIGAȚII……..……..21
1.1. Activitatea specială de investigații în doctrina și legislația națională…….……**21**
1.2. Activitatea specială de investigații în doctrina și legislația altor state…….....**36**
1.3. Concluzii la capitolul 1…….……**56**

2. NATURA JURIDICĂ ȘI CONCEPTUL ACTIVITĂȚII SPECIALE DE INVESTIGAȚII…….……59
2.1. Evoluția și paradigma activității speciale de investigații ……..……..**59**
2.2. Activitatea specială de investigații – gen complex de protecție a valorilor statului de drept…….....**73**
2.3. Poziția juridică și competențele subiecților activității speciale de investigații……**88**
2.4. Asigurarea drepturilor persoanei în cadrul activității speciale de investigații……**98**
2.5. Concluzii la capitolul 2…….……..**117**

3. ACTIVITATEA SPECIALĂ DE INVESTIGAȚII ȘI ALTE ACTIVITĂȚI CONEXE: ASPECTE COMUNE ȘI DELIMITĂRI CONCEPTUALE……..……122
3.1. Activitatea specială de investigaţii și alte activități de prevenire și combatere a infracțiunilor……..……**122**
3.2. Activitatea specială de investigaţii și urmărirea penală……**136**
3.3. Activitatea specială de investigaţii și actele de constatare…….....**151**
3.4. Concluzii la capitolul 3……..**161**

4. MĂSURILE SPECIALE DE INVESTIGAȚII – ELEMENT FUNDAMENTAL AL ACTIVITĂȚII SPECIALE DE INVESTIGAȚII…….....167
4.1. Noțiunea și esența măsurilor speciale de investigații…….....**167**
4.2. Regimul juridic și categoriile (sau tipologia) măsurilor speciale de investigaţii…….....**176**
4.3. Conținutul măsurilor speciale de investigații……**188**
4.4. Procedura măsurilor speciale de investigații…….**254**
4.5. Tactica și metodologia măsurilor speciale de investigații…….**277**
4.6. Valorificarea rezultatelor măsurilor speciale de investigaţii…….**290**
4.7. Concluzii la capitolul 4……...**301**

5. PERFECȚIONAREA CADRULUI JURIDIC NAȚIONAL PRIVIND ACTIVITATEA SPECIALĂ DE INVESTIGAȚII…….....314
5.1. Normativitatea activității speciale de investigații: configurație și perspective de dezvoltare .**314**
5.2. Probleme actuale și soluții privind reglementarea juridică a investigațiilor speciale ……..**323**
5.3. Revizuirea conceptului de protecție juridică a ofițerilor de investigații și a altor participanți la efectuarea investigațiilor speciale…….……**342**
5.4. Consolidarea regimului de protecție a drepturilor persoanei și de control în cadrul activității speciale de investigații……..…….....**354**
5.5. Concluzii la capitolul 5……..……**364**

CONCLUZII GENERALE ŞI RECOMANDĂRI.....370

BIBLIOGRAFIE 380

ANEXE 408

Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații…….….**408**
Tabel 1. Date statistice generale privind efectuarea măsurilor speciale de investigații…….....**408**
Figura 1. Dinamica măsurilor speciale de investigații estimată în baza Tabelului 1……..**408**
Figura 2. Ponderea măsurilor speciale de investigații estimată în baza Tabelului 1…….……..**409**
Tabel 2. Măsuri speciale de investigații autorizate de judecătorul de instrucție …….……..**410**
Tabel 3. Măsuri speciale de investigații autorizate de procuror ……**411**
Tabel 4. Măsuri speciale de investigații autorizate în afara procesului penal…….…..….**412**
Tabel 5. Persoane rămase în căutare și neidentificate din anii precedenți…….…..……..**413**
Tabel 6. Persoane anunțate în căutare și identificare…….…….…....**413**
Tabel 7. Persoane găsite și identificate…….…….……**414**
Anexa 2. Proiect de lege……..….**415**

DECLARAŢIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII 419

CV AL AUTORULUI 420

ADNOTARE

GLAVAN Boris. „Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigații în condițiile statului de drept" la specialitatea: 554.03 – Drept procesual penal; 554.04 – Criminalistică, expertiză judiciară, investigaţii operative. Teză de doctor habilitat în drept. Școala Doctorală Științe penale și Drept public a Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova. Chișinău, 2024.

Structura tezei: text de bază 359 de pagini, adnotare în limbile română, engleză și rusă, lista abrevierilor, introducere, 5 capitole, concluzii generale şi recomandări, bibliografie din 617 surse, 2 anexe, 7 tabele.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, ofițer de investigații, proces penal, investigații speciale, drepturile persoanei, probe, informații.

Domeniul de studiu: procesual penal, criminalistica, activitatea specială de investigații.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul tezei constă în efectuarea sub aspect conceptual a unei analize complexe a problematicii activității speciale de investigații în raport cu cerințele statului de drept, urmărind elaborarea unui suport metodologic actualizat ce ar clarifica problemele teoretice, normative și aplicative apărute în contextul reformelor juridice recente în domeniul vizat, precum și intervenind cu propuneri argumentate de îmbunătățire a legislației naționale. **Obiectivele cercetării**: investigarea originii şi evoluţiei conceptului de activitate specială de investigații; clarificarea noţiunii, conţinutului și tipurilor de activitate specială de investigații; aprecierea noțiunii, conținutului și regimului juridic al măsurilor speciale de investigații; examinarea procedurii și metodologiei aplicate în cadrul măsurilor speciale de investigații; examinarea relației activității speciale de investigații cu alte activități conexe; revizuirea conceptului de protecție juridică a participanților la investigații speciale; investigarea problemei privind valorificarea rezultatelor măsurilor speciale de investigații; analizarea conceptului de respectare a drepturilor și libertăților persoanei în contextul activității speciale de investigații; identificarea și abordarea garanțiilor drepturilor persoanei în cadrul activității speciale de investigații; analiza configurației și perspectivelor de dezvoltare a normativității activității speciale de investigații; aprecierea poziției juridice și a competențelor subiecților activității speciale de investigații; formularea propunerilor de perfecționare a cadrului juridic național în domeniul activității speciale de investigații.

Noutatea şi originalitatea ştiinţifică a lucrării constă în realizarea unui studiu complex privind activitatea specială de investigații în condițiile statului de drept prin abordarea multilaterală a problematicii relevante acestui gen de activitate cum ar fi elucidarea raportului dintre activitatea specială de investigații și alte activități conexe, examinarea conceptului de măsuri speciale de investigații ca element al activității speciale de investigații; înaintarea propunerilor de îmbunătățire a cadrului juridic național privind activitatea specială de investigații.

Rezultatele noi obținute constau în fundamentarea metodologică teoretico-aplicativă a activității speciale de investigații în condițiile statului de drept, conceptualizarea și caracterizarea acesteia, definirea și uniformizarea noțiunilor și termenilor aferenți domeniului, precum și înaintarea propunerilor de îmbunătățire a cadrului juridic național privind activitatea specială de investigații.

Semnificația teoretică. Teza oferă o viziune detaliată asupra activității speciale de investigații, îmbogățind cunoștințele în această materie. S-a formulat o teorie clară despre această activitate, care ajută la înțelegerea acestui domeniu. Cercetarea contribuie la fundamentul teoretic al activității speciale de investigații și al procedurii penale. Aceasta îmbunătățește abordările practice în domeniu, sprijinind astfel statul de drept și protejând drepturile cetățenilor în justiția penală.

Valoarea aplicativă a tezei se evidențiază prin potențialul de a integra cunoștințele teoretice și concluziile cercetării în activitatea instituțiilor juridice și procesual penale. Contribuțiile principale includ consolidarea fondului teoretic al activității speciale de investigații, suportul în activitatea practică, controlul legalității procesului investigativ, influențarea procesului de reglementare juridică și integrarea în programele educative relevante.

Implementarea rezultatelor. Diseminarea cercetării, prin publicații și conferințe, a consolidat cunoașterea în domeniul investigațiilor speciale, promovând evoluții legislative și academice. Rezultatele au fost integrate în curriculumul Academiei „Ștefan cel Mare".

АННОТАЦИЯ

к диссертации Бориса Главана на тему „Концептуальный подход к специально-розыскной деятельности в условиях правового государства” представленную на соискание ученой степени доктора наук по специальности 554.03 «Уголовно-процесуальное право» и 554.04 – Криминалистика, судебная экспертиза, оперативно-розыскная деятельность. Докторская школа уголовных наук и публичного права Академии «Штефан чел Маре» МВД Республики Молдова. Кишинэу. 2024 год.

Структура диссертации: основной текст 359 страниц, аннотации на румынском, английском и русском языках, список сокращений, введение, 5 глав, общие выводы и рекомендации, библиография из 617 источников, 2 приложения, 7 таблиц.

Ключевые слова: особая следственная деятельность, особые следственные мероприятия, следователь, уголовный процесс, специальные расследования, права личности, доказательства, информация.

Область исследования: уголовно-процессуальное право, криминалистика, оперативно-розыскная деятельность.

Цель исследования: Целью диссертации является проведение концептуального анализа проблематики специально-розыскной деятельности в условиях правового государства, направленного на разработку актуального методологического обеспечения, которое разъяснило бы теоретические, нормативные и прикладные вопросы, возникшие в контексте недавних юридических реформ в рассматриваемой области, а также предоставление обоснованных предложений по усовершенствованию национального законодательства.

Задачи исследования: исследовать историю и развитие специально-розыскной деятельности; конкретизировать понятие, содержание и виды специально-розыскной деятельности; уточнить понятие, содержание и правовой режим специально-розыскнных мероприятий; иследовать методологию и процедуру проведения специально-розыскнных мероприятий; изучить взаимосвязь специально-розыскной деятельности с прикладными видами деятельности; анализировать концепцию правовой защиты участников специально-розыскной деятельности; иследовать проблемы использования результатов специально-розыскной деятельности; анализировать концепцию соблюдения прав и свобод личности в специально-розыскной деятельности; иследовать гарантии прав личности в специально-розыскной деятельности; анализировать структуру, перспективы развития правовой базы специально-розыскной деятельности; оценить юридическии статус и компетенцию субъектов специально-розыскной деятельности; сформулировать предложения по внесению изменений и дополнений в законодательство.

Научная новизна и оригинальность исследования заключаются в проведении комплексного анализа специальной розыскной деятельности в условиях правового государства и разработке актуального методологического обеспечения для разъяснения теоретических, нормативных и прикладных вопросов, возникших в контексте недавних юридических реформ в рассматриваемой области, а также предоставлении обоснованных предложений по усовершенствованию национального законодательства.

Теоретическое значение: Диссертация предлагает подробное представление об особой следственной деятельности, обогащая знания в этой ключевой области. Была сформулирована четкая теория об этой деятельности, которая помогает понять эту область. Исследование способствует теоретическому обоснованию специально-розыскной работы и уголовного процесса. Оно улучшает практические подходы в области, тем самым поддерживая правовое государство и защищая права граждан в уголовной юстиции.

Прикладное значение диссертации: подчеркивается ее потенциал в интеграции теоретических знаний и результатов исследования в деятельность юридических и уголовно-процессуальных институтов. Ключевые вклады включают укрепление теоретического основания особой следственной деятельности, поддержку в практической деятельности, юридический контроль следственного процесса, влияние на процесс правового регулирования и интеграцию в соответствующие образовательные программы.

Реализация результатов. Распространение исследований посредством публикаций и конференций укрепило знания в области специальных расследований, способствуя законодательным и академическим разработкам. Результаты были интегрированы в учебную программу Академии «Штефан чел Маре».

ANNOTATION

GLAVAN Boris. „Conceptual Approaches to Special Investigative Activity in the Context of the Rule of Law" of the Specialty: 554.03 – Criminal procedural law; 554.04 – Criminalistics, judicial expertise, operative investigations. Doctoral thesis in Law. Doctoral School of Criminal Sciences and Public Law of the „Ștefan cel Mare" Police Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova. Chișinău, 2024.

Thesis structure: main text 359 pages, abstract in Romanian, English, and Russian, list of abbreviations, introduction, 5 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 617 sources, 2 annexes, 7 tables.

Keywords: special investigative activity, special investigative measures, investigator, criminal procedure, special investigations, human rights, evidence, information.

Field of study: criminal procedural law, forensic science, special investigative activity.

Purpose and objectives of the thesis. The purpose of the thesis is to conduct a conceptual analysis of the issues surrounding special investigative activity in relation to the requirements of the rule of law, aiming to develop updated methodological support that would clarify theoretical, normative, and practical issues arising in the context of recent legal reforms in the field, as well as to provide reasoned proposals for improving national legislation. **Research objectives:** investigating the origin and evolution of the concept of special investigative activity; clarifying the concept, content, and types of special investigative activity; assessing the concept, content, and legal regime of special investigative measures; examining the procedures and methodology applied in special investigative measures; examining the correlation of special investigative activity with other related activities; reviewing the concept of legal protection of participants in special investigations; investigating the issue of utilizing the results of special investigative measures; analyzing the concept of respecting the rights and freedoms of individuals in the context of special investigative activity; identifying and addressing guarantees of individual rights in special investigative activity; analyzing the configuration and prospects for the development of the regulatory framework of special investigative activity; evaluating the legal status and competencies of subjects of special investigative activity; formulating proposals for improving the national legal framework in the field of special investigative activity.

The scientific novelty and originality of the study lie in conducting a comprehensive analysis of special investigative activity in the context of the rule of law through a multi-aspect approach to the relevant issues of this type of activity, such as elucidating the relationship between special investigative activity and other related activities, examining the concept of special investigative measures as an element of special investigative activity, and proposing improvements to the national legal framework regarding special investigative activity.

The new results obtained consist of the methodological theoretical and practical basis of special investigative activity in the context of the rule of law, its conceptualization and characterization, the definition and standardization of concepts and terms related to the field, as well as proposals for improving the national legal framework regarding special investigative activity.

The theoretical significance. The thesis provides a detailed view of special investigative activity, enriching knowledge in this field. A clear theory of this activity has been formulated, which helps to understand this area. The research contributes to the theoretical foundation of special investigative activity and criminal procedure. It improves practical approaches in the field, thus supporting the rule of law and protecting citizens' rights in criminal justice.

The practical value of the thesis is highlighted by its potential to integrate theoretical knowledge and research findings into the work of legal and procedural institutions. The main contributions include strengthening the theoretical foundation of special investigative activity, support in practical work, legal control of the investigative process, influencing the process of legal regulation, and integration into relevant educational programs.

Implementation of results. The dissemination of research through publications and conferences has strengthened knowledge in the field of special investigations, promoting legislative and academic developments. The results have been integrated into the curriculum of the „Ștefan cel Mare" Police Academy.

ABREVIERI

alin.	– alineat şi derivatele
ANP	– Administrația Națională a Penitenciarelor
AOI	– Activitate operativă de investigații
apud	– citat după
art.	– articol (ul)
ASI	– Activitate specială de investigații
c.	– contra
CA	– Curtea de Apel
CC	– Codul Contravențional
CEDO	– Convenția Europeană a Drepturilor Omului
CNA	– Centrul Național Anticorupție
CP	– Codul penal
CPP RM	– Codul de procedură penală
CSI	– Comunitatea Statelor Independente
CSJ	– Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova
CtEDO	– Curtea Europeană a Drepturilor Omului
DCC	– Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova
DCP	– Decizia colegiului penal
DCPL	– Decizia colegiului penal lărgit
dos.	– dosar
DPCP	– Decizia Plenului colegiului penal
Ed.	– editura
etc.	– etcetera
ex.	– exemplu
HCC	– Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova
Hot.	– Hotărâre
HP CSJ	– Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție
MA	– Ministerul Apărării
MAI	– Ministerul Afacerilor Interne
MO	– Monitorul Oficial
nr.	– număr şi derivatele
op. cit.	– opera citată
p.	– pagina
par. sau §	– paragraf (ul)
pct.	– punct (ul)
Rec.	– Recomandare
RM	– Republica Moldova
RSSM	– Republica Sovietică Socialistă Moldovenească
s.n.	– sublinierea noastră
SFS	– Serviciul Fiscal de Stat
SIS	– Serviciul de Informații și Securitate
SPPS	– Serviciul de Protecţie şi Pază de Stat
SV	– Serviciul Vamal
UE	– Uniunea Europeană
URSS	– Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste

INTRODUCERE

Actualitatea şi importanţa prezentului studiu derivă din responsabilitatea asumată de către statul de drept Republica Moldova în vederea asigurării inviolabilității valorilor constituționale împotriva pericolelor care le amenință sau le subminează existențialitatea. Activitatea specială de investigații în acest context are menirea nobilă să contribuie prin forțele, mijloacele și metodele sale specifice la combaterea criminalității ca cea mai gravă formă de amenințare a valorilor democratice, precum și la înlăturarea amenințărilor de natură să compromită siguranța drepturilor și libertăților persoanei, ordinea publică și alte valori comune. Prin esența sa statul de drept nu poate să existe fără legi clare și reguli care să fie respectate, astfel că legiferarea ocupă un rol deosebit în această ecuație.

Republica Moldova și-a conturat cadrul normativ cu referire la activitatea specială de investigații prin două legi distincte: Legea nr. 45/1994, în vigoare până în 2012, și Legea nr. 59/2012, în vigoare până în prezent. Prima dintre aceste legi, fiind promulgată într-un moment de tranziție de la statul sovietic la cel bazat pe principii de drept, s-a dovedit a fi un act nedemocratic și fără garanții suficiente contra eventualelor abuzuri, ceea ce a și condus la condamnarea țării noastre la CtEDO[1].

Reforma juridică 2012 a adus modificări majore în reglementarea activității speciale de investigații, alături de adoptarea Legii nr. 59/2012, Codul de Procedură Penală fiind completat cu o nouă secțiune intitulată „Activitatea specială de investigații". Inconsecvența de care a dat dovadă legiuitorul în definirea neunitară a conceptului de activitate specială de investigații în cele două acte normative a generat incertitudine și o multitudine de întrebări la care practic era imposibil de găsit un răspuns logic și argumentat.

Reforma a generat și discuții contradictorii cu privire la sediul reglementărilor juridice privind activitatea specială de investigații în sistemul de drept național. Polemicile au continuat și în privința problemelor legate de raportul dintre activitatea specială de investigații și procesul penal, inclusiv urmărirea penală și actele de constatare. Neclaritatea s-a extins și asupra statutului procesual al ofițerului de investigații, a măsurilor speciale de investigații, precum și a utilizării rezultatelor obținute prin acestea în procesul probator.

Multitudinea dificultăților de înțelegere și a problemelor ce s-au acumulat în materia activității speciale de investigații a condus la noile modificări juridice realizate în anul 2023; noile prevederi, pe lângă intențiile bune de perfecționare a cadrului normativ, au generat întrebări de ordin conceptual la care nici legiuitorul, și nici doctrina nu se grăbesc să răspundă.

Privită prin prisma scopurilor și sarcinilor activității speciale de investigații, redacția actuală a Legii nr. 59/2012 este total diferită față de cea precedentă. Printre scopurile activității speciale de investigații nu se mai regăsește combaterea criminalităţii, asigurarea securităţii statului,

[1] Cauza Iordachi și alții contra Republicii Moldova. Cererea nr. 25198/02. Hotărârea CtEDO din 10.02.2009, definitivă din 14 septembrie 2009. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-91245

apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea şi cercetarea infracţiunilor. În schimb, au fost introduse unele scopuri noi, precum asigurarea locurilor de detenție.

De asemenea, schimbări s-au produs la nivelul sarcinilor menționate în art. 2 al Legii nr. 59/2012, fiind eliminate așa prevederi ca: relevarea atentatelor criminale, prevenirea și curmarea infracţiunilor prin identificarea persoanelor care le organizează şi/sau le comit; descoperirea şi cercetarea infracţiunilor; depistarea bunurilor provenite din activităţi ilegale şi colectarea probelor privind aceste bunuri; colectarea de informaţii despre posibile evenimente şi/sau acţiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului. Totodată, au fost introduse sarcini noi, precum: relevarea și prevenirea criminalității; colectarea informațiilor privind posibilele fapte sau evenimente care ar putea periclita ordinea publică sau siguranța în locurile de detenție; asigurarea protecției martorilor și a altor participanți la procesul penal; asigurarea protecției subiecților activității speciale de investigații.

Modificări esențiale s-au făcut și în privința temeiurilor de efectuare a măsurilor speciale de investigații, fiind eliminate temeiurile în baza cărora puteau fi verificate sesizările cu privire la infracțiunile săvârșite sau a celor aflate în faza de pregătire sau tentativă, precum și temeiurile în baza cărora puteau fi dispuse măsuri privind examinarea circumstanţelor care pun în pericol securitatea statului. Nu se mai regăsesc printre temeiurile de efectuare a măsurilor speciale de investigații nici actele procesuale ale judecătorului de instrucţie, ale procurorului sau ale ofiţerului de urmărire penală. În schimb, lista temeiurilor a fost completată cu prevederi noi ce ar permite dispunerea unor măsuri în vederea realizării noilor sarcini ale activității speciale de investigații.

În contextul modificărilor menționate, legiuitorul a mai dispus că ofițerul de investigații, activând în baza Legii nr. 59/2012, are obligația să sesizeze organul de urmărire penală atunci când din materialele obținute reiese că se pregătește, se săvârșește sau a fost săvârșită o infracțiune, urmând a se proceda în baza Codului de procedură penală. De asemenea, au fost revizuite lista subiecților activității speciale de investigații și nomenclatorul măsurilor speciale de investigații, în prezent existând două seturi de măsuri aproape identice, dar reglementate distinct în cele două acte normative menționate.

Modificări s-au făcut și în privința procedurii de dispunere a măsurilor speciale de investigații, de consemnare și valorificare a rezultatelor obținute. O modificare esențială este prevederea conform căreia Legea nr. 59/2012 reglementează activitatea specială de investigații în afara procesului penal (art. 1 alin. (2)), ceea ce prezumă faptul că această lege vizează doar o parte a activității speciale de investigații, cealaltă parte fiind reglementată de Codul de procedură penală.

În acest context, adică al faptului că noțiunea activității speciale de investigații expusă în Legea nr. 59/2012, prin forța acestei legi, este valabilă doar pentru o parte a acestei activități, precum și al faptului că legiuitorul a renunțat la definiția activității speciale de investigații inclusă în cod, este firesc să ne întrebăm ce presupune activitatea specială de investigații din perspectiva

reglementărilor ambelor acte normative și cum se corelează între ele aceste două tipuri de activitate? Cum ar trebui să definim conceptul de măsuri speciale de investigații, în două moduri diferite sau într-un singur mod și ce legătură există între cele două seturi de măsuri?

Soluționarea acestor și altor probleme necesită realizarea unui studiu complex ce ar urmări elaborarea unui suport metodologic prin care vor fi relevate legităţi, formulate concluzii, elaborate propuneri şi recomandări care vor avea o mare importanţă pentru teoria activității speciale de investigaţii şi a dreptului de procedură penală.

La formarea fondului ştiinţifico-teoretic al activității speciale de investigaţii şi-au adus contribuţia cercetătorii: V. Cușnir, I. Dolea, D. Ostavciuc, T. Osoianu, Gh. Gladchii, M. Gherman, V. Moraru, A. Cicala, Gh. Golubenco, D. Roman, V. Mîrzac, A. Pareniuc, N. Vasilișin, I. Covalciuc, I. Botnari, S. Copețchi, A. Pântea, V. Jitariuc, V. Sâli, V. Rusu, D. Obadă, M. Căpătici (R. Moldova); M. Udroiu, R. Slăvoiu, O. Predescu, M. Suian, M. Tudoran, A. Roman, J. Remus, V. Trif, I. Neagu, M. Damaschin (România); V. Atmazhitov, V. Bobrov, A. Șumilov, O. Vaghin, S. Șeifer, A. Cecetin, E. Dolya, E. Dubonosov, S. Zaharțev, V. Elinsky, K. Goriainov, V. Gusev, A. Isicienko, I. Klimov, A. Baranov (Federația Rusă); Yu. Groșevoy, O. Kaplina, E. Novikov, S. Șumilin (Ucraina); A. Ghinzburg, A. Akhpanov, A. Khan. (R. Kazahstan); N. Kovalev, A. Banciuk (R. Kirghiză); Paul de Hert (Belgia); Veljko Turanjanin (Serbia) ș.a.

Este de remarcat și faptul că în ciuda unor semnale statistice de scădere (de 1,2% în 2022)[2], criminalitatea de astăzi în Republica Moldova devine din ce în ce mai sofisticată și organizată, adăugând o dimensiune mai complexă amenințării asupra valorilor democratice. În conformitate cu estimările statistice, nivelul criminalității în 2022 în Republica Moldova era în creștere pe dimensiunea infracțiunilor de viol cu 22 de cazuri (9,69%); tâlhării cu 7 cazuri (8,2%); pungășii cu 251 de cazuri (42,4%); trafic de copii cu 12 cazuri (69,23%); infracțiuni contra sănătății publice cu 135 de cazuri (15,13%), inclusiv traficul ilegal de droguri cu 107 cazuri (13,08%); contrabanda cu 48 de cazuri (33,1%); infracțiuni informatice și infracțiuni în domeniul telecomunicațiilor cu 56 de cazuri (294,74%); infracțiuni contra securității publice cu 76 de cazuri (5,99%), inclusiv păstrarea ilegală de arme cu 22 de cazuri (20,56%); infracțiuni de tortură cu 8 cazuri (25%); infracțiuni de corupție în sectorul privat cu 14 cazuri (19,05%); infracțiuni contra autorităților publice cu 337 de cazuri (18,59%), inclusiv organizarea migrației ilegale cu 326 de cazuri (16,30%)[3]. Combaterea cu succes a acestor amenințări necesită nu doar instrumente procesuale și criminalistice, ci și mijloace și metode speciale de investigații. Acestea pot contribui esențial la prevenirea și combaterea criminalității organizate, reprezentând un instrument cheie în arsenalul legal al statului.

Este alarmantă situația infracțiunilor nedescoperite; din numărul total de cauze penale aflate în gestiunea procuraturii (2756 în 2022), doar o treime au încheiat urmărirea penală (776), iar

[2]Raport de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anul 2022, p. 30.
[3] Ibidem, p. 31.

în instanță ajung și mai puține (371), reprezentând doar 13,4% din cazuri. De asemenea, este deosebit de gravă situația în ceea ce privește activitatea de căutare și identificare a persoanelor. De la un an la altul, numărul învinuiților, inculpaților și condamnaților aflați în căutare practic s-a dublat. Dacă în 2015 numărul acestora era de 4576, în 2022 cifra a crescut la 8521. Sunt îngrijorătoare cifrele cu privire la căutarea persoanelor dispărute fără urmă, doar jumătate din numărul acestora fiind găsite (Anexa 1, Tabel 5-7)[4].

Investigațiile efectuate ne-au permis să identificăm o legătură strânsă între această situație și tendința tot mai accentuată de restrângere a potențialului activității speciale de investigații, generată de vectorul reformelor juridice din 2012. Conform datelor oferite de Procuratura Generală, în ultimii cinci ani s-a înregistrat o scădere esențială a numărului de măsuri investigative efectuate în cadrul și în afara procesului penal. Astfel, dacă în 2015 numărul total al acestor măsuri era de 5821, în 2022 această cifră a scăzut la 2703, reprezentând o diminuare cu aproximativ 53,6% (Anexa 1, Figura 1-2).

Apreciem înalt efortul din anii precedenți depus în vederea îmbunătățirii legislației în materia investigațiilor speciale prin care s-a urmărit creșterea capacităților investigative și de control al activității respective, aceasta înscriindu-se în Planul de acțiuni de Integrare Europeană[5].

Totuși, este important să se recunoască că investigațiile speciale implică riscuri și potențiale încălcări ale drepturilor omului, motiv pentru care reglementările acestui gen de activitate trebuie să fie suficient de clare, asigurând echilibrul între interesul general și respectarea drepturilor omului. Astfel, acest studiu își propune să ofere o perspectivă complexă asupra conceptelor și aspectelor fundamentale ale investigațiilor speciale în corespundere cu principiile statului de drept. Prin analizarea critică a legislației existente și a practicilor curente, se urmărește identificarea soluțiilor pentru îmbunătățirea cadrului legal și pentru asigurarea unui echilibru între eficacitatea investigațiilor și respectarea drepturilor omului.

Încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale și zonale. Criminalitatea a devenit o problemă majoră nu doar la nivel național, ci și internațional, preocupările de ameliorare a situației axându-se tot mai mult pe găsirea unor soluții eficiente de prevenire și combatere a criminalității. Acest obiectiv este accentuat în preambulul Declarației principiilor și programului de acțiune al ONU privind prevenirea criminalității și justiția penală (18.12.1991)[6], în Declarația din

[4] Raport de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anii 2015-2022.
[5] Plan de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de către Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, aprobat de către Comisia Națională pentru Integrare Europeană pe data de 4 august 2022. Disponibil: https://mfa.gov.md/sites/default/files/plan_cnie_04.08.2022.pdf (Vizitat la 11.08.2023).
[6] Resolution 46/152 of 18 December 1991 on the creation of an effective United Nations crime prevention and criminal justice programme, in which it approved the statement of principles and programme of action annexed to that resolution [citat 29.03.2024]. Disponibil: https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/GA_Resolution-46-152_E.pdf

Salvador cu privire la strategiile globale pentru abordarea provocărilor globale[7], precum și în Declarația de la Viena privind criminalitatea și justiția[8].

În prezent, una dintre cele mai importante componente ale combaterii criminalității grave o reprezintă investigațiile speciale, mai multe acte internaționale recomandând aplicarea unor tehnici speciale în acest sens. Printre acestea se numără: Convenția ONU împotriva traficului ilicit de stupefiante și de substanțe psihotrope (20.12.1988); Convenția Consiliului Europei privind spălarea banilor, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunilor și finanțarea terorismului (1990); Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate (15.11.2000). Aceste tratate recomandă aplicarea diverselor tehnici speciale de investigații pentru strângerea de probe în cazurile de infracțiuni grave.

Cu toate acestea, utilizarea necorespunzătoare a acestor instrumente speciale de obținere a informațiilor poate pune în pericol drepturile fundamentale ale omului, în special dreptul la viața privată, la secretul corespondenței și la inviolabilitatea domiciliară. În art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale sunt garantate dreptul la respectarea vieții private și de familie, a locuinței și a corespondenței. Totodată, acest act permite autorităților publice să restrângă aceste drepturi în condiții specifice prevăzute de lege și necesare într-o societate democratică, în interesul securității naționale și al siguranței publice sau al altor temeiuri legale.

În plus, tema supusă cercetării se încadrează perfect în preocupările naționale. Constituția Republicii Moldova nu doar proclamă, ci și garantează drepturile persoanei, stipulând că, în situații excepționale, drepturile individuale pot fi restrânse pentru a asigura prevenirea criminalității și securitatea națională (art. 54). Mijloacele și metodele activității speciale de investigații devin, astfel, instrumente vitale de gestionare a acestor situații.

Scopul și sarcinile cercetării. Scopul tezei constă în efectuarea sub aspect conceptual a unei analize complexe a problematicii activității speciale de investigații în raport cu cerințele statului de drept, urmărind elaborarea unui suport metodologic actualizat ce ar clarifica problemele teoretice, normative și aplicative apărute în contextul reformelor juridice recente în domeniul vizat, precum și intervenind cu propuneri argumentate de îmbunătățire a legislației naționale.

Pentru atingerea scopului fixat s-a propus realizarea următoarelor obiective specifice:

- Investigarea originii şi evoluţiei conceptului de activitate specială de investigații.
- Clarificarea noţiunii, conţinutului și tipurilor de activitate specială de investigații.
- Aprecierea noțiunii, conținutului și regimului juridic al măsurilor speciale de investigații.

[7] Declarația din Salvador cu privire la strategiile globale pentru abordarea provocărilor globale: sisteme de prevenire a criminalității și justiție penală și dezvoltarea lor într-o lume în schimbare. Adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU 65/230 din 21.12.10 [citat 29.03.2024]. Disponibil: https://www.unodc.org/documents/crime-congress/12th-Crime-Congress/Documents/Salvador_Declaration/Salvador_Declaration_E.pdf

[8] Declarația de la Viena privind criminalitatea și justiția: răspunsuri la provocările secolului XXI, adoptată la a X-a Conferință a ONU privind prevenirea criminalității și abordarea infractorilor. – Viena, 17.04.2000. [citat 29.03.2024]. Disponibil: https://digitallibrary.un.org/record/428853?ln=en&v=pdf#files

- Examinarea procedurii și metodologiei aplicate în cadrul măsurilor speciale de investigații.
- Examinarea relației activității speciale de investigații cu alte activități conexe.
- Revizuirea conceptului de protecție juridică a participanților la investigații speciale.
- Investigarea problemei privind valorificarea rezultatelor măsurilor speciale de investigații.
- Analizarea conceptului de respectare a drepturilor și libertăților persoanei în contextul activității speciale de investigații.
- Identificarea și abordarea garanțiilor drepturilor persoanei în cadrul activității speciale de investigații.
- Analiza configurației și perspectivelor de dezvoltare a normativității activității speciale de investigații.
- Aprecierea poziției juridice și a competențelor subiecților activității speciale de investigații.
- Formularea propunerilor de perfecționare a cadrului juridic național în domeniul activității speciale de investigații.

Ipoteza de cercetare. În contextul reformelor juridice din domeniul activității speciale de investigații, care au generat disensiuni și neclarități multiple și au condus la scindarea reglementărilor anterioare în acte normative separate (Legea nr. 59/2012 și CPP), ipoteza noastră este că o nouă direcție de dezvoltare a cadrului juridic al acestei activități ar putea fi orientată către decentralizarea normativă, menținând, totodată, unificarea acestui concept din perspectivă științifică, didactică și tactico-aplicativă. Efectuarea unui studiu complex dedicat abordării conceptuale a acestui gen de activitate în conformitate cu standardele statului de drept va clarifica această ipoteză, precum și problemele teoretice, normative și aplicative existente. Astfel, acest studiu ar putea identifica și fundamenta recomandări pentru îmbunătățirea cadrului juridic național în domeniul investigațiilor speciale.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor utilizate. Baza metodologică a studiului o constituie tezele fundamentale ale teoriei generale a statului și dreptului, activității speciale de investigații, dreptului procesual-penal, dreptului penal, criminologiei, etc. Caracterul complex al lucrării este determinat de diversitatea metodelor, procedeelor și tehnicilor folosite: *Metode științifice generale* (istorică, gramaticală, logică, sistematică, comparativă), utilizarea acestora fiind determinată de necesitatea înțelegerii evoluției conceptului de activitate specială de investigație, precum și de necesitatea interpretării normelor juridice și a aspectelor teoretice și practice ale acestei materii în contextul statului de drept; *Metode sociologice* (studiul documentelor, analiza erorilor), utilizarea acestora regăsindu-se în necesitatea evaluării aspectelor practice de efectuare a măsurilor speciale de investigații în vederea realizării scopurilor și sarcinilor prevăzute de lege; *Metode juridice* (formal juridică, juridică comparată), aplicarea acestora fiind dictată de necesitatea evaluării și interpretării într-un mod obiectiv și rațional a normelor juridice menite să

reglementeze diferite relații sociale care apar în procesul exercitării activității speciale de investigații. Folosirea comparației va permite obținerea unei înțelegeri mai profunde a diverselor reglementări privind activitatea specială de investigații din cadrul sistemului național de drept, precum și în raport cu reglementările sistemelor de drept din străinătate; *Metode statistice* (analiză statistică), utilizarea lor fiind determinată de necesitatea evaluării și interpretării datelor privind frecvența măsurilor speciale de investigații, evoluția numărului de persoane aflate în căutare, precum și alte aspecte legate de investigațiile speciale.

Pentru realizarea acestui studiu monografic s-a folosit literatura din țară și de peste hotare privind activitatea specială de investigații, procedura penală și dreptul penal, criminalistica, precum și filozofia, teoria generală a statului și dreptului, criminologia și alte materii științifice relevante. De asemenea, a fost analizată legislația națională din străinătate (România, Rusia, Ucraina, Belarus, Kazahstan, Germania, Franța, Estonia, Letonia, Lituania), acte normative internaționale și europene relevante pentru tema tezei. Metodica cercetării cuprinde utilizarea unui volum substanțial de material empiric, date factologice colectate de autor atât personal, cât și din alte surse.

În plus, cercetarea a implicat studiul practicii judiciare, accentul fiind pus pe analiza jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, Curții Constituționale și instanțelor naționale. Această abordare a permis fundamentarea și formularea unor concluzii și recomandări de perfecționare a cadrului juridic național în domeniul investigațiilor speciale.

Noutatea ştiinţifică a rezultatelor obţinute constă în realizarea unui studiu monografic complex dedicat abordării conceptuale a activității speciale de investigații în conformitate cu standardele statului de drept, vizând un set de **probleme de importanță majoră** de ordin teoretic, metodologic şi aplicativ apărute în contextul reformelor juridice recente în domeniul investigațiilor speciale, în care sunt formulate concluzii, elaborate propuneri şi recomandări noi ce pretind a avea o importanţă deosebită pentru teoria și practica activității speciale de investigații şi a procesului penal.

Prin analiza literaturii de specialitate și a legislației naționale, precum și a legilor din străinătate, au fost identificate cele mai esențiale semne caracteristice ale activității speciale de investigații care au permis concretizarea noţiunii (esenței) juridice și a conţinutului acesteia. De asemenea, reieșind din prevederile legislației naționale au fost identificate și descrise tipurile de activitate specială de investigații.

S-a arătat că activitatea specială de investigații nu se identifică nici cu o totalitate de măsuri speciale de investigații și nici cu cea de acțiuni de urmărire penală, conținutul acesteia cuprinzând o totalitate de acțiuni de ordin organizatoric, informațional, analitic, executional și de altă natură efectuate pentru îndeplinirea scopurilor și sarcinilor stabilite de lege.

Prin abordarea conceptului de activitate specială de investigații s-a argumentat că scopul acesteia constă în protejarea anumitor valori sociale și nu poate fi redus la culegerea de informații,

fiind doar unul dintre instrumentele aplicate pentru realizarea sarcinilor atribuite acestui gen de activitate.

Ținându-se cont de structura ierarhică a sistemului de reglementare juridică a activității speciale de investigații s-a constatat că **direcția actuală de dezvoltare a nivelului de reglementare legislativă a acestei materii** este orientată spre decentralizare, aceasta rămânând unitară prin prisma aspectului științific, didactic și tactico-aplicativ. Direcția respectivă presupune că reglementările diferitor tipuri de investigații speciale să se regăsească în acte legislative distincte, ținându-se cont de tipologia sarcinilor atribuite acestui domeniu.

În premieră pentru doctrina națională a fost analizat sistemul garanțiilor drepturilor persoanei, îndreptat împotriva arbitrariului la efectuarea investigațiilor speciale, fiind formulate propuneri de îmbunătățire a acestora.

Într-un mod original și în conformitate cu legislația națională, a fost abordat raportul dintre activitatea specială de investigații și alte activități conexe, inclusiv: activitatea polițienească; activitatea contrainformativă și informativă externă; activitatea de prevenire și combatere a criminalității organizate (Legea nr. 50/2012); activitatea de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului (Legea nr. 308/2017); activitatea de prevenire și combatere a corupției în cadrul entităților publice (Legea nr. 325/2013); activitatea de constatare a infracțiunilor și de urmărire penală, precum și activitatea particulară de detectiv şi de pază **(**Legea nr. 283/2003).

În regie proprie a fost definit conceptul de „măsuri speciale de investigații”, concretizându-se regimul lor juridic și tipologia acestora, fapt care a permis evidențierea anumitor aspecte importante și relevante de aplicare practică a legislației. S-a arătat și distincția clară între „rezultatele investigațiilor speciale”, inclusiv a măsurilor speciale de investigații și instituția „probelor”, prima categorie aparținând de materia activității speciale de investigații, iar cea de a doua de materia procesului penal. Iar prin verificare și valorificare rezultatele investigațiilor speciale pot însuși calitatea de probe în procesul penal.

Prin abordarea cronologică a surselor doctrinare s-a arătat evoluția și nivelul de dezvoltare al tacticii și metodicii, precum și locul acestora în conținutul activității speciale de investigații. S-a demonstrat că încercarea legiuitorului de a soluționa problema asigurării protecției juridice a participanților la efectuarea investigațiilor speciale prin intermediul instituțiilor de Infracțiunea controlată - art. 14 din Legea nr. 50/2012; infracțiunea/contravenția simulată - art. 138^{10} alin. (8) CPP; controlul transmiterii banilor - art. 138^{7} alin. (3) CPP; achiziția de control a bunurilor interzise - art. 138^{9} alin. (8) CPP nu poate fi considerată o soluție acceptabilă. Această abordare nu rezolvă în mod adecvat incoerența juridică dintre legea penală și legea procesual penală și lasă loc pentru interpretare arbitrară a legislației.

Problema ştiinţifică importantă cercetată constă în analiza complexă a problemelor cu caracter conceptual privind activitatea specială de investigații în condițiile statului de drept, accentul

fiind pus pe înțelegerea și perfecționarea reglementărilor juridice naționale prin alinierea la standardele internaționale. Cercetarea a oferit o înțelegere profundă a trăsăturilor esențiale ale conceptului de activitate specială de investigații, evidențiind atât laturile comune, cât și diferențele semnificative dintre aceasta și activitățile conexe, precum activitatea contrainformativă și informativă externă, activitatea polițienească și de constatare a infracțiunilor, activitatea procesual penală/urmărirea penală, activitatea de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, activitatea de testare a integrității instituționale, activitatea de verificare a titularilor şi a candidaţilor la funcţii publice. Acest studiu complex a contribuit la fundamentarea teoretică a sistemului de reglementări juridice în materia investigațiilor speciale și la formularea de propuneri de lege ferenda, consolidând astfel cadrul legal în conformitate cu principiile statului de drept și exigențele acestuia.

Importanţa teoretică a lucrării constă în analiză complexă a problemelor actuale de ordin teoretic, normativ și aplicativ privind activitatea specială de investigații în contextul statului de drept, ceea ce a permis formularea și fundamentarea conceptului de activitate specială de investigații ca un gen complex, compus din diverse tipuri de activități, reglementat de un sistem de acte normative structurate ierarhic pe verticală și orizontală.

Valoarea teoretică a lucrării este evidențiată și prin înțelegerea și aprecierea conceptelor derivate din cel de bază al activității speciale de investigații, precum: conceptul de respectare a drepturilor și libertăților persoanei și a demnității umane; conceptul de măsuri speciale de investigații și locul lor în cadrul conceptului de bază; conceptul de temei de efectuare a măsurilor speciale de investigații; conceptul de protecție juridică a ofițerilor de investigații și a altor participanți la efectuarea investigațiilor speciale, subliniind importanța asigurării unui cadru legal adecvat pentru activitatea acestora; conceptul de control al activității speciale de investigații, evidențiind necesitatea unei supravegheri corespunzătoare pentru asigurarea respectării legii și a drepturilor persoanei în timpul desfășurării investigațiilor. Lucrarea aduce și o clarificare a raportului dintre activitatea specială de investigații și alte activități conexe, contribuind astfel la înțelegerea mai profundă a acestui domeniu complex și dinamic. De asemenea, este subliniată importanța includerii conceptelor de operativitate și subsidiaritate în legislația națională, ca principii fundamentale care să ghideze desfășurarea investigațiilor în conformitate cu standardele statului de drept.

Valoarea practică a cercetării constă în posibilitatea utilizării cunoștințelor obținute în practica judiciară a autorităților îndrituite cu competențe în domeniul activității speciale de investigații. Prezentul studiu poate fi util și pentru procesul de elaborare a actelor normative menite să reglementeze relațiile sociale ce apar în cadrul activității speciale de investigații și în procesul instruirii academice pentru aprofundarea cunoștințelor la disciplinele didactice relevante, cum ar fi „Bazele activității speciale de investigații”, „Dreptul procesual penal (Procedura penală)”, „Măsurile speciale de investigații în procesul penal” și „Asigurarea tehnico-științifică a activității speciale de

investigații", precum și ca suport didactic suplimentar care asigură studiul disciplinelor înrudite sau legate de activitatea specială de investigații și procesul penal.

Aprobarea rezultatelor lucrării. Prezentul studiu a fost elaborat, discutat, aprobat și recomandat pentru susținere în cadrul catedrelor de specialitate „Activitate specială de investigații și anticorupție" și „Procedură penală, criminalistică și securitate informațională" ale Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI al RM. Rezultatele şi concluziile cuprinse în lucrare au fost reflectate detaliat în cadrul diverselor conferinţe ştiinţifico-practice naţionale şi internaţionale, seminare teoretice, „mese rotunde", etc.

Rezultatele cercetării au fost discutate și folosite în cadrul lucrărilor de definitivare pentru lectura a II-a a proiectului de lege de modificare a unor acte normative (privind activitatea specială de investigații) nr. 451 din 08.12.2022 sub egida Comisiei Securitate Națională a Parlamentului Republicii Moldova.

Tezele teoretice, concluziile şi recomandările obţinute în rezultatul investigaţiilor efectuate sunt folosite în procesul de învățământ desfășurat la Academia „Ștefan cel Mare" a MAI al RM. Acestea sunt transmise studenților, masteranzilor și doctoranzilor, contribuind la dezvoltarea viitoarelor cadre specializate atât în domeniul investigațiilor speciale, cât și în sferele urmăririi penale, expertizei judiciare și ordinii publice. Majoritatea rezultatelor cercetării și-au găsit reflectare în diverse reviste ştiinţifice editate în Republica Moldova şi peste hotare, în limbile română şi engleză, precum şi într-un studiu monografic monoautor: Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări (2022).

Sumarul compartimentelor tezei. Prezentul studiu este structurat ținându-se cont de scopurile și obiectivele cercetării și oferă consistență logică în prezentarea progresului și a rezultatelor cercetării. Teza constă din introducere, cinci capitole cu nouăsprezece paragrafe, care abordează în mod constant conținutul problemelor constatate, concluzii pentru fiecare capitol, concluzii generale și recomandări, bibliografie și anexe.

Capitolul 1 al lucrării, intitulat „Dimensiunea doctrinară şi normativă a activităţii speciale de investigaţii" este consacrat analizei situației în domeniul de cercetare, acesta cuprinzând două paragrafe și concluzii. Primul paragraf „Activitatea specială de investigații în doctrina și legislația națională" a fost rezervat pentru abordările teoretice și juridice din Republica Moldova. Pentru o analiză mai ușoară, acesta a fost segmentat condițional în două părți, prima parte cuprinzând perioada de până la reforma juridică din 2012, iar cea de a doua următoarea perioadă care se desfășoară până în prezent. Din analiza efectuată s-a observat că cercetările științifice cu referire la ASI au fost foarte puține la număr, fapt pentru care societatea civilă era în imposibilitate reală de a cunoaște particularitățile și importanța acestei materii. Astfel, am stabilit că reforma din 2012 s-a făcut fără o bază teoretică solidă care ar fi justificat traiectoria dezvoltării cadrului normativ cu referire la investigațiile speciale (operative). Perioada de după reformă se remarcă printr-o

intensificare evidentă a numărului de cercetători implicați activ în abordarea deferitelor subiecte legate de activitatea specială de investigații. Acest fapt nu poate decât să fie salutat, mai ales că reforma juridică a pus în dificultate înțelegerea clară și unitară a normelor de drept din domeniul vizat. Această perioadă se remarcă și prin susținerea unor teze de doctorat cu tematici specifice activității speciale de investigații.

Paragraful al doilea „Activitatea specială de investigații în doctrina și legislația altor state" urmărește să prezinte situația în domeniul de cercetare de peste hotarele țării noastre, evidențiind faptul că pe acest segment știința a avansat mult înaintea celei naționale. În mod special se remarcă doctrinele românească, rusească, ucraineană, kazahă, etc. care au făcut pași importanți în dezvoltarea acestei materii.

Analiza comparativă a reglementării activității speciale de investigații (ASI) în țările din spațiul estic relevă faptul că raportul dintre procedura penală și ASI este de două tipuri: 1) țări care au integrat o parte din reglementările juridice privind ASI în CPP (Lituania (2002), Estonia (2003), Letonia (2005), R. Moldova (2012), Ucraina (2012), Georgia (2014), Kazahstan (2014), Kârgâzstan (2019); 2) țări care păstrează în continuare o distincție foarte clară între reglementările juridice privind ASI și procesul penal (Federația Rusă, Belarus, Armenia, Azerbaidjan, Tadjikistan, Uzbekistan, Turkmenistan).

Capitolul doi al lucrării „Natura juridică și conceptul activității speciale de investigații" a fost destinat analizei conceptului de activitate specială de investigații. În primul paragraf accentul s-a pus pe abordarea aspectului istoric al dezvoltării conceptului de activitate specială de investigații alături de procesul penal și instituția drepturilor omului, fiind stabilite anumite etape consecutive de dezvoltare a respectivului concept. Metoda istorică ne-a permis să avem o mai bună claritate despre conceptul abordat. Cel de al doilea paragraf a vrut să evidențieze conceptul de activitate specială de investigații în calitate de gen complex de protecție a valorilor statului de drept. Următorul paragraf a fost dedicat abordării poziției juridice și a competențelor subiecților activității speciale de investigații, ceea ce ne-a oferit posibilitatea să distingem între noțiunile „subiect al activității speciale de investigații", „subiect care efectuează activitatea specială de investigații" și „subiect care efectuează măsuri speciale de investigații". Ultimul paragraf al acestui capitol a fost rezervat analizei conceptului de asigurare a drepturilor persoanei în cadrul activității speciale de investigații. În cadrul acestuia a fost analizat complexul de măsuri și garanții legale menite să protejeze și să respecte drepturile și libertățile individuale ale cetățenilor în timpul desfășurării investigațiilor speciale.

Capitolul trei „Activitatea specială de investigații și alte activități conexe: aspecte comune și delimitări conceptuale" este consacrat analizei conceptului activității speciale de investigații în raport cu alte activități de prevenire și combatere a infracțiunilor (paragraful I), cu activitatea de urmărire penală (paragraful II) și cu cea de constatare a infracțiunilor (paragraful III).

Prin această analiză s-a urmărit oferirea unei mai bune claritățI de demarcare a hotarelor și conținutului activității speciale de investigații, având implicații atât în dezvoltarea teoretică a acestui domeniu, cât și în perfecționarea legislației relevante.

Capitolul patru „Măsurile speciale de investigații – element fundamental al activității speciale de investigații” este consacrat abordării teoretice a noțiunii și esenței măsurilor speciale de investigații (secțiunea I), regimului juridic și categoriilor (sau tipologiilor) măsurilor speciale de investigaţii (secțiunea II), conținutului măsurilor speciale de investigații (secțiunea III), procedurii măsurilor speciale de investigații (secțiunea IV), tacticii și metodologiei măsurilor speciale de investigații (secțiunea V), valorificării rezultatelor măsurilor speciale de investigaţii.

În Capitolul cinci „Perfecționarea cadrului juridic național privind activitatea specială de investigații” s-a pus accentul mai mult pe perfecționarea cadrului legal în domeniul activității speciale de investigații. În secțiunea I a fost analizată structura reglementărilor normative privind activitatea specială de investigații. În cadrul celei de a doua secțiuni s-a punctat pe unele probleme actuale și soluții privind reglementarea juridică a investigațiilor speciale. Cea de a treia secțiune a fost dedicată analizei conceptului de protecție juridică a ofițerilor de investigații și a altor participanți la efectuarea investigațiilor speciale, propunându-se în acest sens completarea Codului penal cu o nouă circumstanță care să legalizeze acțiunile ce cad sub incidența legii penale efectuate în limitele măsurii speciale de investigații. În ultima secțiune s-a pus în discuție problema consolidării regimului de protecție a drepturilor persoanei și de control în cadrul activității speciale de investigații.

1. DIMENSIUNEA DOCTRINARĂ ŞI NORMATIVĂ A ACTIVITĂȚII SPECIALE DE INVESTIGAȚII

1.1. Activitatea specială de investigații în doctrina și legislația națională

În cadrul acestei secțiuni ne propunem să oferim o prezentare generală a situației în domeniul ASI, explorând cadrul normativ și doctrina pertinentă națională și de peste hotare. Această analiză va contribui la consolidarea bazei teoretice a studiului nostru și la identificarea problematicii existente în domeniu.

Până în anii '90 ai secolului trecut, precum și mai târziu, aproape toată literatura de specialitate dedicată materiei ASI era predominant secretă. Deși adoptarea primelor legi menite să reglementeze acest domeniu a marcat o deschidere parțială către public, totuși o parte considerabilă de surse bibliografice a continuat să fie editată sub incidența regimului secret. În context, ținem să menționăm că analiza noastră nu va putea cuprinde aceste surse, dat fiind regimul de confidențialitate al respectivelor materiale. Totuși, apreciem înalt partea doctrinară și le suntem recunoscători autorilor care s-au dedicat acestui domeniu.

Analiza literaturii autohtone poate fi condițional divizată în două categorii temporale: înainte și după reforma din 2012. Aceasta ne va permite să înțelegem impactul ideilor teoretice asupra modificărilor legislative, observând schimbarea perspectivei doctrinare în urma reformei. Propunem ca literatura străină să fie analizată din perspectiva a două direcții geografice: Estică și Vestică, având ca scop obținerea unei înțelegeri cât mai largi a conceptului de ASI și modul în care acesta este perceput în diferite jurisdicții.

În Republica Moldova investigațiile speciale au fost reglementate de două acte legislative centrale: Legea nr. 45/1994 valabilă până în 2012, și Legea nr. 59/2012 valabilă până în prezent. Într-un context al tranziției de la paradigma sovietică la cea a statului de drept, Legea nr. 45/1994 a fost în scurt timp obiectul unor critici din partea societății civile, lacunele acesteia fiind contestate la CtEDO[9]. Motivul principal invocat Curții l-a alcătuit absența suficientelor garanții împotriva arbitrariului la aplicarea MSI, accentul fiind pus pe interceptarea convorbirilor telefonice. Condamnarea Republicii Moldova pe marginea acestui caz a condus la inițierea unor revizuiri esențiale a legislației în materia ASI.

Reforma din 2012 a adus schimbări importante în privința domeniului abordat. Pe lângă adoptarea unei noi legi (Legea nr. 59/2012), în CPP a fost inclusă Secțiunea a 5-a „Activitatea specială de investigații”. În pofida importanței acestei reforme, se pare că viziunile doctrinare cu privire la reglementarea juridică a acestui domeniu de activitate nu au fost considerate, ceea ce a condus la unele ambiguități juridice și incertitudini de natură conceptuală, creând dificultăți de înțelegere și aplicare unitară a legislației.

[9] Cauza Iordachi și alții contra Republicii Moldova. *op. cit*.

În perioada de acțiune a Legii nr. 45/1994, analiza teoretică a domeniului vizat aparține unui grup restrâns de cercetători. Diverse aspecte ale acestei materii au fost explorate de Valeriu Cușnir, Igor Dolea, Gheorghe Gladchi, Victor Moraru, Gheorghe Golubenco, Marian Gherman, Alexandru Pareniuc, Victor Mîrzac, Alexei Punga, Eugen Blându. Remarcăm că această listă nu pretinde a fi una completă.

Prima lucrare pe care o vom evidenția și pe care o găsim pertinentă studiului nostru este suportul de curs, o parte a lucrării colective, semnat de profesorii V. Cușnir și V. Moraru și intitulat „Activitatea operativă de investigații". Această lucrare face parte dintr-un volum mai amplu, „Tactica criminalistică. Activitatea operativă de investigații", publicată în anul 2009, autori V. Didâc, M. Capatici, V. Cușnir, și V. Moraru, și reprezintă o contribuție valoroasă la domeniul nostru de interes[10].

Acest curs reprezintă o lucrare valoroasă pentru înțelegerea dinamicii și complexității ASI, în special prin prisma aplicabilității sale practice în domeniul juridic. Autorii au oferit un cadru cuprinzător, abordând diverse teme ce vizează diferitele tipuri și aspecte ale ASI, de la subiecți și MSI până la tactica și metodica investigativ-operativă, controlul activității și asigurarea acesteia în PP.

Importanța cursului constă și în evidențierea caracterului interdisciplinar al ASI, înțeleasă ca mijloc juridic de stat de apărare a intereselor acestuia, a integrității teritoriale, drepturilor și libertăților individuale și colective. Autorii subliniază faptul că ASI este o componentă esențială a prevenirii și combaterii criminalității, fiind un instrument de neînlocuit în pentru depistarea acțiunilor de pregătire a infracțiunilor, tentativelor de infracțiuni, și de prevenire/curmare a comiterii lor. Prin relevarea acestor aspecte, lucrarea oferă o perspectivă amplă asupra importanței și rolului ASI în asigurarea ordinii de drept și a siguranței societății[11].

Un aspect important reflectat în lucrare ține de evidențierea conexiunii strânse dintre AOI și Procesul Penal, ambele având ca scop principal apărarea intereselor statului, a drepturilor și libertăților cetățenilor, precum și prevenirea și combaterea infracțiunilor. Cu toate acestea, se atrage atenția la diferențele importante între cele două genuri de activitate, chiar dacă acestea au în comun un scop major[12]. În lucrare se evidențiază faptul că „prin efectuarea acţiunilor de urmărire penală se dobândesc probe, iar prin intermediul măsurilor operative de investigaţii se obţin date faptice, care pot fi admise ca probe numai în cazurile când au fost administrate şi verificate prin intermediul mijloacelor de probă (art. 93 CPP)"[13].

[10] DIDÂC, V., ș.a. *Tactica criminalistică. Activitatea operativă de investigaţii*. Chișinău: Elan poligraf, 2009. 344 p. ISBN 978-9975-66-093-8
[11] Ibidem, p. 167.
[12] Ibidem, p. 168.
[13] Ibidem, p.170.

În aprecierea cercetătorilor, AOI, privită prin prisma scopului și a sarcinilor care îi revin, se înscrie în şirul activităţilor statale care exprimă cele mai importtante atribute, natura şi esenţa puterii de stat şi reprezintă dreptul de poliţie al statului, acesta fiind o parte a dreptului pe care îl are statul de a interveni pentru a asigura respectarea de către cetăţeni a îndatoririlor ce le revin, iar, pe de altă parte, este un drept al fiecărui individ de a cere sprijinul organelor poliţieneşti pentru apărarea drepturilor sale şi înlăturarea piedicilor ce li s-ar pune în exercitarea acestor drepturi recunoscute de lege[14].

Este relevantă și poziția autorilor vizavi de principiile acestei materii, în special fiind vorba despre principiul ofensivității (operativității) care nu se mai regăsește în actuala legislație, remarcându-se că „principiul operativităţii în AOI constituie un principiu fără de care aceasta devine inoperantă”[15].

Este demn de evidențiat și o altă lucrare a profesorului V. Cușnir intitulată „Măsurile operative de investigaţii, acțiunile de urmărire penală, actele de constatare, actele premergătoare și tehnicile speciale de investigare: noțiuni generale și abordare comparativă” (2011)[16]. Această lucrare de cercetare analizează o problemă de o importanță extrem de relevantă, și anume poziția juridică a AOI, în general, și a MOI, în particular, în raport cu instituțiile și noțiunile procesuale precum acțiunile de urmărire penală, actele de constatare, actele premergătoare și MOI. În opinia expertului, „nu toate măsurile operative de investigaţii prevăzute Legea nr. 45-XIII din 12 aprilie 1994 presupun ingerinţe în drepturile persoanei ocrotite prin lege, fapt care le detaşează de regimul tehnicilor speciale de investigare vizate în Recomandarea 10 (2005) a Comitetului de Miniştri al Consiliului Europei; spre exemplu: măsurile operative de investigaţii prevăzute în art. 6, alin. 2, pct. 2), lit. a) - chestionarea, lit. g) - cercetarea obiectelor şi actelor, lit. h) - identificarea persoanei ş.a.”[17].

În urma studiului efectuat, autorul evidențiază trăsăturile esențiale ale MOI care le deosebește clar de acțiunile de urmărire penală: MOI sunt strict determinate prin lege, sunt efectuate numai de către subiecţi împuterniciţi prin lege, se efectuează numai în vederea realizării scopului şi sarcinilor AOI, se înfăptuiesc numai în conformitate cu legislaţia şi numai în cazul când pe altă cale este imposibil de a asigura realizarea sarcinilor prevăzute în art. 2 al Legii nr. 45/1994, se înfăptuiesc cu respectarea confidenţialităţii şi conspirativităţii organizării, tacticii şi metodicii de desfăşurare[18]. În cadrul acestei lucrări profesorul V. Cușnir ridică o problemă foarte importantă legată de terminologia folosită de legiuitor în legea procesuală în raport cu investigațiile operative: „Pe cât

[14] Ibidem, p. 169.
[15] Ibidem, p.178.
[16] CUȘNIR, V., Măsurile operative de investigaţii, acțiunile de urmărire penală, actele de constatare, actele premergătoare și tehnicile speciale de investigare: noțiuni generale și abordare comparativă. În: *Revista de studii și cercetări juridice.* Nr. 3-4/2011. CEP USM. Chișinău, 2011 p. 85-99.
[17] Ibidem, p.98.
[18] Ibidem, p.98-99.

este de corectă și adecvată utilizarea de către legiuitor a termenului „administrate" în raport cu datele de fapt obținute prin activitatea operativa de investigații?"[19].

Contribuția științifică a profesorilor V. Cușnir și V. Moraru are valoare deosebită pentru studiul nostru și va fi cu siguranță de mare ajutor în dezvoltarea cunoștințelor și înțelegerii în profunzime a acestui domeniu specific.

O altă sursă importantă pentru studiul nostru este lucrarea „Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat" (2009), semnată de profesorul I. Dolea[20]. Abordând subiectul drepturilor persoanei în probatoriul penal, autorul aduce în discuție probleme relevante materiei ASI. Provocarea persoanei la săvârșirea infracțiunii, în aprecierea autorului, „capătă o tentă juridico-penală la elaborarea unor strategii de luptă cu anumite genuri de infracţiuni, cum ar fi, de exemplu, corupţia"[21].

Lucrarea evidențiază practica Curții Europene în materie de provocare a infracțiunii, atrăgând atenția că agenții provocatori nu respectă limitele legii în vederea relevării activităţilor infracţionale ale unei persoane, ci o provocă să comită infracţiuni în vederea administrării probelor. Intervenţia agenţilor infiltraţi necesită garanţii, inclusiv în cazurile de combatere a traficului de droguri. Dreptul la buna administrare a justiţiei într-o societate democratică nu poate fi sacrificat pentru motive de oportunitate chiar și în situații de combatere a criminalității organizate. Nici interesul public nu poate să justifice obținerea probelor prin provocarea infracțiunilor[22].

Observațiile Curții, în aprecierea profesorul I. Dolea, pot avea importanță pentru procesul penal dacă se va lua în calcul faptul că aplicarea Legii nr. 45/1994 în PP aduce cu sine dificultăți. De asemenea, s-a atras atenția că datele obținute prin investigațiile speciale ar putea fi admise ca probe numai în cazurile în care ele au fost administrate și verificate prin intermediul mijloacelor de probă enumerate în art. 93 alin.(2) CPP[23].

În concluzie, s-a menționat că infiltrarea agenților sub acoperire în structurile criminale implică existența unei urmăriri penale inițiate, fiindcă în lipsa acesteia activitatea agenților nu va avea caracter procesual, ci unul informațional[24].

O altă sursă de înaltă relevanță pentru prezentul studiu este lucrarea intitulată „Drept procesual penal" (2009), semnată de profesorul I. Dolea împreună cu alți cercetători[25]. Acest manual aduce o contribuție semnificativă în abordarea, sub aspect procesual penal, a problemelor legate de efectuarea MSI. Acest tratat abordează o gamă largă de subiecte, începând cu etapa de sesizare a

[19] Ibidem, p.96.
[20] DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat*. Ch.: Cartea Juridică, 2009 (Tipogr. «Bons Offi ces» SRL). 416 p. ISBN 978-9975-9927-7-0,
[21] Ibidem, p. 167.
[22] Ibidem, p. 167.
[23] Ibidem, p. 168.
[24] Ibidem, p. 169.
[25] DOLEA, I. *et. al. Drept procesual penal.* Ed. a 3-a, rev. și completată. – Ch.:S.n., 2009 (F.E.-P. „Tipogr. Centrală"). 784 p. ISBN 978-9975-78-833-5

organului de urmărire penală și evaluarea denunțurilor privind săvârșirea infracțiunii, continuând cu fazele de clasare și suspendare a urmăririi penale, în care se aplică MSI de căutare și identificare a persoanelor potențial implicate în infracțiune, și încheind cu analiza plângerilor legate de efectuarea MSI.

Din perspectiva acestor abordări „urmărirea penală constă în faptul efectuării actelor procesuale şi de investigare operativă de către organele de urmărire penală în scopul stabilirii circumstanţelor cauzei, administrării şi verificării probelor, identificării persoanelor vinovate de săvârşirea infracţiunii”[26]. S-a atras atenția că în atribuțiile organului de urmărire penală intră efectuarea tuturor actelor procesuale, inclusiv a MOI[27]. S-a menționat și faptul că, efectuând verificarea cauzelor penale, conducătorul organului de urmărire penală dă indicaţii cu privire la acţiunile de urmărire penală şi la MSI, iar indicaţiile scrise pentru ofiţerul de urmărire penală sunt executorii[28]. Totodată, s-a atras atenția și asupra faptului că, în temeiul Legii privind statutul de ofiţer de urmărire penală, funcția de ofiţer de urmărire penală este incompatibilă cu calitatea de angajat al organelor de urmărire penală abilitat cu funcţii de exercitare a ASI[29]. S-a punctat că imprimările obţinute în cadrul ASI pot fi admise în cadrul procesului penal numai dacă au fost administrate şi verificate prin intermediul mijloacelor de probă[30].

O altă teză care necesită să fie abordată în complex cu cele menționate mai sus este că „pentru stabilirea bunurilor care pot fi urmărite ofiţerul de urmărire penală efectuează acţiuni procesuale sau acţiuni de investigaţie operativă”[31]. Găsim relevantă și afirmația precum că „activitatea de colectare a probelor necesare cuprinde operațiile de descoperire, fixare, verificare şi apreciere a probelor prin procedeele probatorii prevăzute de partea generala, titlul IV, Capitolul III al CPP, precum şi prin măsurile operative de investigații prevăzute de art. 6 al Legii privind activitatea operativă de investigații”[32]. În opinia experților, examinarea plângerilor, denunțurilor şi a altor sesizări referitoare la infracţiuni include acţiuni de completare, verificare (acţiuni cu caracter administrativ, măsuri de investigaţie operative şi unele acțiuni procesuale penale admise de alin.(1) al art. 279 CPP) a informației primite pentru a confirma sau a infirma concordanţa acesteia cu realităţile faptice ale cauzei și adoptarea uneia dintre soluțiile prevăzute de art. 274 CPP[33].

Merită evidențiat și faptul că lucrarea analizată apreciază înalt valoarea ASI ca fiind un mijloc eficient de descoperire a infracțiunilor, remarcând în acest sens faptul că circa 85% din numărul total de infracțiuni în lume sunt descoperite datorită ASI. Pe de altă parte, se arată

[26] Ibidem, p. 23.
[27] Ibidem, p. 137.
[28] Ibidem, p. 139.
[29] Ibidem, p. 140.
[30] Ibidem, p. 253.
[31] Ibidem, p. 341.
[32] Ibidem, p. 409.
[33] Ibidem, p. 433.

îngrijorarea că această activitate, făcând referință la practica mondială, este trecutul şi viitorul nostru care prezintă un pericol latent pentru drepturile și libertățile omului[34]. Este interesantă și teza reflectată în lucrare conform căreia înregistrările fără autorizaţie a convorbirilor private se pedepseşte și, totodată, pot fi folosite ca mijloc de probă doar în cazurile în care autorul neagă conversația incriminatorie[35].

Valoarea ASI în combaterea criminalității a fost o preocupare și pentru noi, când împreună cu profesorul Gh. Gladchi ne-am expus viziunea în cadrul lucrării „Tehnici speciale împotriva criminalității – risc și competență" (2010)[36]. În viziunea noastră, tehnicile speciale joacă un rol extrem de important în combaterea infracționalității, însă nu ar trebui să aducă atingere drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Utilizarea tehnicilor speciale este justificată doar atunci când există informații solide despre implicarea unei persoane în comiterea infracțiunilor. Rezultatele obținute cu ajutorul acestor tehnici pot fundamenta o sentință de condamnare dacă au fost administrate în conformitate cu cerințele legii și dacă acestea arată că intenția persoanei în comiterea unei infracțiuni nu a fost indusă de agenții statului și, de asemenea, că infracțiunea s-ar fi produs indiferent de implicarea acestora.

Propunerea noastră de a interzice prin lege organelor specializate să determine sau să îndemne în mod direct sau indirect la săvârșirea de infracțiuni, se pare că a fost materializată în contextul reformei din 2012, acest aspect fiind ulterior remarcat de un alt cercetător dedicat problematicii în cauză, Stanislav Copețchi[37].

Am avut privilegiul să colaborez cu profesorul Gh. Gladchi la elaborarea mai multor lucrări, axându-ne pe importanța utilizării tehnicilor speciale pentru prevenirea și combaterea infracțiunilor[38].

Din perspectiva raportului ASI cu alte științe, precum și al evoluției teoretice a acestei materii găsim importantă lucrarea intitulată „Criminalistică: obiect, sistem, istorie" (2008), semnată de profesorul Gheorghe Golubenco[39]. Explicațiile detaliate pe care le oferă dumnealui privind relația dintre criminalistică și ASI sunt esențiale pentru demersul nostru științific. Mai mult, incursiunea istorică pe care o face asupra apariției și evoluției criminalisticii ca știință evidențiază și traseul de formare și dezvoltare a conceptului de ASI. Prin argumentele invocate, profesorul confirmă că

[34] Ibidem, p. 508.
[35] Ibidem, p. 510.
[36] GLADCHI, Gh., GLAVAN, B. Tehnici speciale împotriva criminalității – risc şi competență. În: *Evaluarea şi prevenirea riscurilor la care sunt expuşi colaboratorii organelor afacerilor interne şi al altor organe de drept*. Chișinău, 2010, p. 66-72.
[37] COPEŢCHI, S. Provocarea infracţiunii în contextul măsurilor speciale de investigaţie (I). În: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2017, nr. 2(41), pp. 26-32.
[38] GLADCHI, Gh., GLAVAN, B. Interceptarea convorbirilor telefonice şi a altor convorbiri în contextul combaterii traficului de femei. În: *Probleme actuale privind combaterea traficului de femei*. Chișinău, 2011. p.56-60.
[39] GOLUBENCO, Gh. *Criminalistică: obiect, sistem, istorie.* Univ. Liberă Int. din Moldova. – Ch.: F.E.-P. „Tipografia Centrală", 2008. 216 p. ISBN 978-9975-78-597-6.

rădăcinile ASI ca știință sunt în materia criminalisticii, însă ulterioara dezvoltare a condus la separarea acestora.

Menționăm că și alți cercetători și-au adus contribuția la dezvoltare suportului teoretic al acestei materii, cărora le suntem profund recunoscători, însă din considerentul regimului lor de confidențialitate ne vom abține de la analiza acestora.

În urma reformei juridice din 2012, s-a remarcat o evoluție semnificativă în privința surselor bibliografice autohtone referitoare la ASI, precum și o implicare crescută a cercetătorilor în elucidarea problemelor legate de această materie. Pe lângă savanții menționați anterior, și alți profesori din cadrul diferitelor catedre ale Academiei, precum și din alte instituții de învățământ superior cu profil juridic, au devenit activ implicați în cercetarea și dezvoltarea literaturii în domeniu. Printre aceștia, merită menționate contribuțiile semnificative ale cercetătorilor Tudor Osoianu, Dinu Ostavciuc, Dumitru Roman, Alexandru Cicala, Stanislav Copețchi, Nicolaie Vasilișin, Ion Covalciuc, Ion Botnari, Andrei Pântea, Vitalie Jitariuc, Vitalie Sâli, Vitalie Rusu, Dumitru Obadă, Mihail Căpătici, Eduard Harunjen și mulți alții.

Înainte de a explora rezultatele științifice ale acestor autori, este important să subliniem două teze de doctorat care au o implicare directă în domeniul investigațiilor speciale și care aduc o contribuție deosebită la dezvoltarea literaturii în acest domeniu, fiind vorba despre teza de doctorat „Măsurile speciale de investigaţii autorizate de procuror în procesul penal" (2018)[40], semnată de I. Covalciuc, și teza susținută de I. Botnari, intitulată „Temeiurile şi condiţiile de efectuare a măsurilor speciale de investigaţii" (2022)[41]. Aceste lucrări de doctorat nu numai că ilustrează diversitatea cercetărilor în domeniu, ci și evidențiază angajamentul profund al autorilor în înțelegerea și soluționarea problemelor complexe cu care se confruntă practicienii în ASI.

Deși ambele teze abordează anumite segmente specifice științei ASI, totuși observăm și faptul că acestea se raportează la specialități diferite, teza lui I. Covalciuc fiind susținută la specialitatea 554.03, Drept procesual penal, iar teza lui I. Botnari la specialitatea 554.04, Criminalistică, expertiză judiciară, investigaţii operative. Raportarea acestor lucrări la o specialitate sau alta nu ar fi o problemă pur tehnică, ci mai degrabă una conceptuală generată de reforma juridică din 2012 și care rămâne deocamdată nestudiată.

Prin contribuția sa, I. Covalciuc ajunge la concluzia că „Măsurile speciale de investigații în PP reprezintă un ansamblu de procedee probatorii cu un regim juridic special și secret, autorizate în conformitate cu prevederile legii (de procuror sau, în funcție de caz, de judecătorul de instrucție). Aceste măsuri sunt aplicate de către ofițerii de investigații în cadrul urmăririi penale și sunt limitate la cazurile în care se investighează pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave

[40] COVALCIUC, I. *Măsurile speciale de investigaţii autorizate de procuror în procesul penal.* Teză de doctor. Chișinău, 2018. 144 p.
[41] BOTNARI, I. *Temeiurile şi condiţiile de efectuare a măsurilor speciale de investigaţii.* Teză de doctor. Chișinău, 2022. 193 p.

sau excepțional de grave, și în situațiile în care utilizarea altor mijloace probatorii ar fi imposibilă sau ar putea prejudicia semnificativ administrarea justiției. Realizarea acestor măsuri este considerată necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor implicate”[42].

Un aspect important evidențiat de cercetător este că actualul sistem al MSI nu este adecvat pentru a acoperi exigențele de cercetare completă, obiectivă și sub toate aspectele a cauzelor penale complexe privind infracțiunile cu pericol social sporit, ceea ce ar putea afecta eficiența și promptitudinea investigațiilor în respectivele cauze penale[43].

Ideile de bază reflectate în teza de doctor și-au găsit ulterior reflectare și în alte lucrări publicate de I. Covalciuc: „Controlul și valorificarea măsurilor speciale de investigații în PP”, (2022)[44]; „Dispunerea și realizarea măsurilor speciale de investigații în PP”, (2022)[45]; „Tehnici speciale de investigare în justiția penală”, (2022)[46]; „Tehnici speciale de investigare în justiția penală” (2023)[47].

În cadrul cercetărilor sale, I. Covalciuc a elucidat observații relevante pentru prezentul studiu. Printre multiplele constatări evidențiate, se remarcă neclaritatea conceptului de „activitate specială de investigații”, autorul subliniind necesitatea imperativă de a defini această activitate cu aplicarea aceluiași tratament juridic în orice situație, ceea ce ar fi în concordanță cu doctrina juridică[48].

De asemenea, autorul a semnalat confuzia cu privire la poziția legiuitorului referitoare la tratamentul MSI, observând că acestea sunt considerate fie procedee de colectare a informațiilor în cadrul ASI și a procesului penal, fie sunt aplicate și în alte domenii de activitate[49]. Actualele reglementări juridice relevă faptul că legiuitorul a intervenit din nou asupra conceptului de ASI, renunțând la definiția inserată în CPP și modificând-o pe cea din Legea nr. 59/2012. Aceste schimbări necesită o abordare teoretică complexă, pentru a înțelege vectorul de dezvoltare al reglementărilor de drept în materia ASI.

De-a lungul cercetării sale, I. Covalciuc a exprimat și scepticism cu privire la existența unui caracter autonom al ASI, susținând că aceasta nu ar oferi persoanei investigate garanțiile prevăzute de CPP. În conformitate cu această idee, cercetătorul susține că ASI ar trebui să existe doar în

[42] COVALCIUC I. *op.cit.* Chișinău, 2018. p. 145.
[43] Ibidem, p. 146.
[44] COVALCIUC, I. *Controlul și valorificarea măsurilor speciale de investigații în procesul penal.* Curs universitar. Chișinău, 2022. 78 p. ISBN 978-9975-135-58-0.
[45] COVALCIUC, I. *Dispunerea și realizarea măsurilor speciale de investigații în procesul penal.* Curs universitar. Chișinău, 2022. 78 p. ISBN 978-9975-135-59-7.
[46] COVALCIUC, I. *Tehnici speciale de investigare în justiția penală. Note de curs* Ciclul II - studii superioare de master Denumirea programului: Științe penale, criminologie și criminalistică. Bălți, 2022. 206 p. CZU: 343.137(075.8)
[47] COVALCIUC, I. *Tehnici speciale de investigare în justiția penală: Monografie*. Chișinău: S.n., 2023. 299 p. ISBN 978-9975-135-72-6, p.203.
[48] Ibidem, p.196.
[49] Ibidem, p.207.

limitele procesului penal, fiind redusă doar la cercetarea cauzelor penale[50]. În principiu, putem fi de acord cu această opinie, nu este clar însă cum va rămâne cu celelalte aspecte ale acestei materii care nu se încadrează în procesul penal. ASI, fiind o materie complexă, are ca obiectiv nu doar investigarea infracțiunilor, ci și asigurarea securității publice și penitenciare, a securității persoanelor. Această problemă necesită o abordare complexă, ținând cont nu doar de interesele procesului penal, ci și de alte interese mai generale, și anume interesul securității naționale.

Aceste observații aduse în discuție de I. Covalciuc reprezintă aspecte importante de dezbatere în domeniul investigațiilor speciale și au relevanță pentru abordarea și înțelegerea corectă a domeniului. Ele indică necesitatea unei clarificări și reglementări coerente în legislația națională privind ASI, precum și o mai mare coerență în aplicarea MSI în diferite contexte. Aceste observații ar putea să influențeze puternic dezvoltarea și îmbunătățirea practicilor juridice în ceea ce privește utilizarea MSI în scopul asigurării respectării drepturilor fundamentale ale persoanelor implicate în PP.

Teza lui I. Botnari se concentrează pe explorarea diferitelor situații în care aceste măsuri pot fi considerate adecvate și discută condițiile ce trebuie îndeplinite pentru a se asigura că acestea sunt utilizate în mod legal și etic. În cadrul cercetării sale, autorul a identificat o diminuare esențială a numărului de MSI autorizate, atât în cadrul procesului penal, cât și în afara acestuia. În opinia cercetătorului, factorul principal care stă la baza acestui fenomen nu ar fi scăderea ratei criminalității, ci mai degrabă birocratizarea procedurilor de autorizare a MSI. Aceasta ar fi generată de impunerea respectării exagerate a formalităților și regulilor prevăzute în CPP și în Legea nr. 59/2012[51].

Această constatare sugerează că există o tendință de creștere a cerințelor administrative și birocratice pentru aprobarea MSI, ceea ce ar putea afecta eficiența și promptitudinea investigațiilor în cazurile relevante. În contextul procesului de cercetare a tezei, I. Botnari pune în discuție impactul birocratizării asupra eficacității MSI și aduce în atenție necesitatea unei analize atente a acestui aspect, în vederea asigurării unui echilibru între protecția drepturilor omului și eficiența activității de investigare penală. Deosebit de interesantă este observația sa cu privire la conceptul de reglementare a ASI prin Legea nr. 59/2012, considerând că ar fi greșit conceptul de restricționare a efectuării MSI în afara procesului penal și că s-ar fi construit pe o interpretare eronată a principiului imixtiunii în viața privată în raport cu principiul democrației[52].

I. Botnari subliniază și faptul că în practica ASI nu toate informațiile parvenite de la persoane sau colaboratori confidențiali constituie temei pentru inițierea unui proces penal.

[50] Ibidem, p.52; 57; 70.
[51] BOTNARI, I. *op.cit.* Chișinău 2022. p. 11.
[52] Ibidem, p. 162.

Verificarea prealabilă a circumstanțelor invocate ca pretinse infracțiuni necesită o documentare specială (operativă) pentru a fundamenta necesitatea și legalitatea pornirii unei urmăriri penale.

Din această perspectivă, se evidențiază diferențele notabile dintre viziunea lui I. Botnari și cea a lui I. Covalciuc. În calitate de procuror, I. Covalciuc are o preocupare evidentă pentru controlul și supravegherea ASI, în timp ce I. Botnari, în calitate de ofițer de investigații, se concentrează pe prevenirea și combaterea infracțiunilor, exprimându-și dorința pentru o mai mare flexibilitate. Aceste perspective diferite subliniază necesitatea unei abordări și reglementări adecvate pentru a asigura un echilibru între protecția drepturilor omului și eficiența ASI. Prin explorarea profundă a acestor viziuni diametral opuse, investigația inițiată devine deosebit de importantă și actuală, aducând o contribuție valoroasă la dezvoltarea științifică a domeniului ASI.

Lucrarea „Activitatea specială de investigații şi alte activităţi informative" (2019)[53], semnată de D. Roman, abordează subiectul activităților informative și de investigații speciale de pe pozițiile noilor reglementări juridice. Interesul către această lucrare a fost stimulat de diferența semnificativă evidențiată de autor între ASI și alte activități informative. Potrivit autorului, conținutul ASI nu include activități precum prevenirea și combaterea criminalității organizate, strângerea informațiilor privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice sau evaluarea integrității instituționale și testarea integrității profesionale. Această abordare provoacă o dezbatere, deoarece contravine observațiilor lui I. Covalciuc, conform cărora ASI ar trebui să beneficieze de același tratament juridic indiferent de împrejurări[54].

Astfel, analiza lucrării semnate de D. Roman a permis identificarea unei perspective diferite în privința definiției și delimitării ASI, aspect ce reprezintă o contribuție semnificativă la dezbaterea științifică din domeniul investigațiilor și a importanței unor reglementări clare și coerente pentru eficiența și echitatea procesului penal. Prin aceasta, lucrarea devine o sursă importantă de informații și analize critice, stimulând cercetarea ulterioară în domeniu și susținând interesul academic asupra problematicii abordate.

Este demn de menționat că, pe lângă lucrarea prețioasă și relevantă din punct de vedere teoretic, semnată de D. Roman, acest cercetător rămâne un participant activ în domeniul ASI, manifestând o preocupare constantă pentru problematica respectivului domeniu. Rezultatele muncii sale în acest sens sunt reflectate într-un șir de articole științifice, care reprezintă o sursă valoroasă de cunoștințe în domeniul investigațiilor speciale și pe care neapărat le vom valorifica în conținutul de bază al studiului.

În seria de lucrări importante care reflectă rezultatele muncii științifice ale profesorului Dolea, prima lucrare de referință este „Manualul Judecătorului pentru cauze penale" (2013). În colaborare cu alți cercetători renumiți, precum Mihai Poalelungi, Tatiana Vîzdoagă, Sergiu Brânză,

[53] ROMAN, D. *Activitatea specială de investigaţii şi alte activităţi informative.* Chişinău: CEP USM, 2019. 203 p.
[54] COVALCIUC, I. *op.cit*. Chișinău: S.n., 2023. p.196.

Vitalie Stati, Iurie Sedleţchi, Tudor Popovici, Petru Ursache, Constantin Gurschi și alții, profesorul I. Dolea analizează mai multe instituții de drept procesual penal, acordând o atenție deosebită instituțiilor fundamentale de viață privată, inviolabilității domiciliare și secretului corespondenței, care au o tangență directă cu efectuarea MSI.

În cadrul acestui manual, sunt tratate detaliat procedurile de efectuare a MSI, în special: cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat; supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea; interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor. Aceste măsuri sunt deosebit de sensibile din punct de vedere juridic și etic, iar studiul lor amănunțit în cadrul manualului oferă o perspectivă bine fundamentată și complexă asupra reglementărilor și practicilor referitoare la ASI.

Prin această lucrare, profesorul I. Dolea și colegii săi contribuie semnificativ la dezvoltarea cunoștințelor și la înțelegerea profundă a problematicii juridice legate de investigațiile speciale în contextul reformei din 2012. Manualul Judecătorului pentru cauze penale reprezintă astfel o sursă esențială pentru specialiștii din domeniul procesual penal, oferind un cadru teoretic solid și analize pertinente pentru abordarea și gestionarea corectă a MSI în activitatea judiciară[55].

În cadrul lucrării „Probele în PP: Îndrumar pentru avocaţi" (2016) profesorul I. Dolea abordează mai multe aspecte importante legate de ASI, printre acestea fiind instituția provocării, utilizarea dispozitivelor de ascultare etc. Acesta oferă o perspectivă profundă și informații esențiale pentru avocați și specialiștii din domeniul juridic cu privire la modul de abordare a probelor în PP, cu accent pe implicarea ASI în cadrul acestui context.

Profesorul I. Dolea atrage atenția asupra modificărilor introduse în CPP prin Legea nr. 66 din 5 aprilie 2012, care au transformat ASI într-o parte componentă a sistemului probatoriu. În conformitate cu aceste modificări, ASI se desfășoară în cadrul urmăririi penale numai în modurile prevăzute de CPP, subliniind astfel importanța reglementărilor și limitărilor legale în ceea ce privește utilizarea și gestionarea MSI în cadrul procesului penal[56].

Profesorul I. Dolea a contribuit semnificativ la domeniul dreptului procesual penal și prin lucrarea intitulată „Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)", care a apărut în două ediții: Ediția a 1-a în 2016[57] și Ediția a 2-a în 2020[58]. Această lucrare reprezintă un

[55] POALELUNGI, M. et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chişinău, 2013. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0 p. 240 – 257.
[56] DOLEA, I. *Probele în procesul penal: Îndrumar pentru avocaţi*. – Chişinău: S. n., 2016 («Tiopografia-Sirius»). – 55 p. ISBN 978-9975-57-202-6. P.34.
[57] DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Chișinău. Ed. Cartea Juridică. 2016. 1172 p. ISBN 978-9975-3111-3-7.
[58] DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Ediţia a 2-a. Chişinău, 2020. 1408 p. ISBN 978-9975-3418-0-6.

ghid important pentru înțelegerea și aplicarea CPP din Republica Moldova, fiind o sursă de referință valoroasă pentru practicieni, cercetători și studenți în domeniul juridic.

Prin prisma experienței CtEDO, profesorul I. Dolea oferă comentarii aplicative pentru fiecare MSI, precum și pentru temeiurile și condițiile de efectuare a acestora. Lucrarea acordă o deosebită atenție exigențelor internaționale privind efectuarea MSI, interpretând standardele de bănuială rezonabilă, proporționalitate și subsidiaritate în contextul legislației naționale.

Unul dintre aspectele esențiale abordate în lucrare este instituția agentului provocator, care este analizată în detaliu. De asemenea, se atrage o atenție deosebită asupra diferenței între pornirea urmăririi penale și pornirea procesului penal. În timp ce pornirea urmăririi penale este marcată prin emiterea ordonanței de începere a urmăririi penale (art. 274 CPP), pornirea procesului penal (art. 1 CPP) nu prevede emiterea unui anumit act procedural distinct care să semnifice momentul de debut[59]. Această distincție între pornirea urmăririi penale și pornirea procesului penal are mare importanță pentru materia ASI, dat fiind faptul că una dintre condițiile de efectuare a MSI este existența unei urmăriri penale începute (art. 133 CPP). În plus, două dintre MSI pot fi efectuate chiar din momentul începerii procesului penal (art. 134. alin. (2) CPP).

Lipsa unui act formal care ar marca debutul procesului penal este o remarcă comună, evidențiată și în lucrarea profesorului Tudor Osoianu și Dinu Ostavciuc, intitulată „Urmărirea penală: Curs universitar", (2021)[60]. Importanța acestei lucrări pentru studiul nostru nu se reduce doar la această observație, ci și la explicațiile inedite oferite cu referire la sesizarea organului de urmărire penală și valorificarea rezultatelor obținute prin ASI, atât în faza de sesizare a organului de urmărire penală, cât și în procesul probator. În contextul analizei problemelor specifice urmăririi penale, autorii abordează și problematica efectuării MSI, evidențiind că unele MSI prevăzute în CPP se efectuează nu doar în cadrul urmăririi penale, ci și la etapa de dinaintea acesteia, în procesul de verificare a sesizărilor cu privire la săvârșirea de infracțiuni[61].

În acest context găsim relevantă și lucrarea „Sesizarea organului de urmărire penală" (2020) semnată de Dinu Ostavciuc în care se aduce în discuție competența organului vamal de a desfășura ASI în scopul depistării persoanelor culpabile de pregătirea și comiterea nu doar a infracțiunilor, ci și a contravențiilor vamale, contrabandei și a altor infracțiuni din sfera competenței organului de urmărire penală al Serviciului Vamal[62]. Ideea expusă în lucrare, conform căreia „subiecții care efectuează ASI sunt reprezentanți ai organului de constatare", reprezintă un punct de vedere interesant și necesită o investigație mai profundă, dat fiind faptul că prevederile art. 273 CPP

[59] Ibidem, p.28.
[60] OSOIANU, T., OSTAVCIUC, D. *Urmărirea penală: Curs universitar*. Chișinău: Cartea Militară, 2021. 494 p. ISBN 978-9975-157-58-2. p.27; 55.
[61] Ibidem, p.127-128.
[62] OSTAVCIUC, D. *Sesizarea organului de urmărire penală.* Chișinău: Cartea Militară, 2020 (F.E.-P. „Tipografia Centrală"). 206 p. ISBN 978-9975-3366-5-9. p. 105.

privind organele de constatare și competența acestora nu includ explicit subiecții care efectuează ASI.

Aceste lucrări aduc o valoare deosebită cercetării în domeniul ASI și constituie surse importante pentru dezvoltarea și înțelegerea mai profundă a problematicii legate de urmărirea penală și efectuarea MSI în Republica Moldova.

Problema provocării infracțiunii ocupă un loc distinct în teoria ASI, dat fiind faptul că în multe cazuri acțiunile ofițerilor de investigații îndreptate spre combaterea infracțiunilor sunt apreciate ca provocare la săvârșirea infracțiunii. Pentru o înțelegere mai profundă acest fenomen a fost investigat de către diferiți cercetători din diferite perspective. Cercetătorul Stanislav Copețchi a studiat natura juridică a provocării de infracțiune, ajungând la concluzia că acțiunile agentului sub acoperire care provoacă săvârșirea unei infracțiuni necesită să fie sancționate penal, asemenea comportament neputând fi considerat o circumstanță care înlătură caracterul penal al faptei[63]. Într-o altă lucrare consacrată analizei provocării de infracţiune în contextul MSI, autorul concluzionează că agenții statului, pentru evitarea provocării la săvârșirea infracțiunii, ar trebui să adopte un comportament de supraveghetor în raport cu persoana care comite infracțiunea[64]. Aceste cercetări sunt completate de o altă lucrare consacrată diferențierii dintre provocarea și instigarea la săvârșirea infracțiunii, reușind într-un mod iscusit să traseze semnele distinctive dintre acestea[65]. O lucrare nu mai puțin relevantă studiului nostru a fost dedicată abordării provocării din perspectiva dreptului comparat, dezvoltând ideea conform căreia pe post de provocator ar putea fi orice persoană, nu doar agentul statului, ci și o altă persoană care conlucrează cu agentului statului. Accentul la calificarea acțiunilor de provocare nu ar trebui axate pe statutul persoanei care provoacă, ci pe scopul urmărit și anume cel de a trage ulterior persoana la răspundere penală[66].

O lucrare de valoare pentru studiul nostru este teza de doctor semnată de Andrei Pântea consacrată analizei instituției „Bănuială rezonabilă”[67]. Această instituție este vizată direct de procedura penală, precum și de ASI, ceea ce ridică anumite semne de întrebare cu privire la conținutul acesteia în diferite contexte. Cercetările meticuloase și foarte profunde efectuate de Pântea Andrei aduc claritate atât din perspectiva legislației naționale, cât și a celei internaționale, un accent deosebit fiind pus pe jurisprudența CtEDO[68]. În mod deosebit am atras atenția asupra

[63] COPEȚCHI, S. Reflecţii privind natura juridică a provocării infracţiunii. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*. 2020, nr. 3(133), p. 121-133. ISSN 1814-3199.
[64] COPEȚCHI, S. Provocarea infracțiunii în contextul măsurilor speciale de investigaţie (I). In: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2017, nr. 2(41), pp. 26-32. ISSN 1857-2405.
[65] COPEȚCHI, S. Provocarea versus instigarea la săvârșirea infracțiunii. In: *Integrare prin cercetare și inovare. Științe juridice*. 9-10 noiembrie 2017, Chișinău. CEP USM, 2017, pp. 24-28. ISBN 978-9975-71-812-7.
[66] , S. Studiu de drept comparat în materia provocării infracţiunii. In: *Revista Procuraturii Republicii Moldova*. 2022, nr. 9, p. 28-35. ISSN 2587-3601.
[67] PÂNTEA, A. Bănuiala rezonabilă: cadrul procesual penal național și jurisprudența curții europene pentru drepturile omului. Teză de doctor. Chișinău, 2018. 213 p.
[68] PÂNTEA, A. Bănuiala rezonabilă prin prisma prevederilor Convenției Europene pentru Drepturile Omului privind libertatea și siguranța persoanei. Revista „Legea și viața”, Nr. 6, Chișinău, 2016. pp. 14-18. ISSN 2587-4365.

concluziei la care a ajuns cercetătorul în urma investigațiilor sale și anume: „Bănuiala rezonabilă, ca instituție a dreptului procesual-penal, diferă de bănuiala rezonabilă din cadrul activității speciale de investigație, or această activitate are un caracter subsidiar procesului penal, nu poartă un caracter judiciar, este guvernată de principii speciale și se înfăptuiește în vederea realizării sarcinilor expres prevăzute în Legea nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații”[69].

Această concluzie este foarte importantă mai ales că prevederile actuale ale Legii nr. 59/2012 dispun ca rezultatele MSI să fie utilizate pentru „sesizarea organului de urmărire penală, în cazul în care ofițerul de investigații constată o bănuială rezonabilă cu privire la pregătirea sau la săvârșirea unei infracțiuni” (art. 24).

Contribuțiile valoroase ale profesorilor Gh. Gladchi [70], M. Bîrgău[71], V. Bujor[72] și Iu. Larii[73] în domeniul criminologiei aduc o perspectivă semnificativă și asupra ASI, aducând beneficii considerabile demersului nostru științific. Cunoștințele criminologice elaborate de acești distinși profesori privind mecanismul actului infracțional contribuie la înțelegerea structurii sistemului de sarcini reflectat în art. 2 al Legii nr. 59/2012.

Lucrările profesorilor includ o analiză detaliată a consecutivității verigilor mecanismului actului infracțional, cum ar fi motivația actului infracțional, luarea deciziei și planificarea acțiunilor infracționale, săvârșirea infracțiunii și survenirea consecințelor social-periculoase. Aceste cunoștințe sunt esențiale pentru înțelegerea ordonării sarcinilor în cadrul ASI, inclusiv în identificarea atentatelor criminale, prevenirea și curmarea infracțiunilor, precum și în descoperirea și cercetarea acestora, căutarea persoanelor dispărute sau a celor care se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de judecată.

Teoria criminologică dezvoltată de acești profesori subliniază importanța intervenției rapide a ofițerilor de investigații pentru prevenirea infracțiunilor, oferindu-le informații cu privire la posibilele infracțiuni și încurajându-i să renunțe la intențiile criminale. În caz de eșec, se acționează pentru curmarea actului infracțional. Descoperirea și cercetarea infracțiunilor sunt sarcini ce vor fi abordate doar în situația în care prevenirea și curmarea infracțiunilor nu au avut succes.

Într-un context deosebit de relevant privind prevenirea infracțiunilor, profesorul Mihail Bîrgău, prin cercetările sale[74], subliniază o legătură strânsă între această problemă și lipsa încrederii populației în instituțiile statului. Este evident că nerezolvarea eficientă a primei probleme conduce la

[69] PÂNTEA, A. op.cit., 2018. p. 174
[70] GLADCHI, Gh. *Criminologie. Manual pentru facultățile de drept şi poliţieneşti*. Chișinău: CEP USM, 2019, - 619 p. ISBN 978-9975-142-99-1.
[71] *BÎRGĂU, M., Criminologie* (curs *universitar*), *ediţia* a 2-*a revizuită şi completată*. *Chişinău*, Ed. Chișinău. Print – Caro SRL, *2010*, 687 p. ISBN 978-9975-4098-9-6.
[72] BUJOR V., *et al*. *Elemente de criminologie*. - Chişinău, 1998. 86 p. ISBN 9975-67-049-0
[73] LARII, Iu. *Criminologie. Ediţie revizuită şi adăugită.* Chișinău: Editura „Cartea Militară”, 2020. 290 p. ISBN 978-9975-3366-1-1.
[74] BÎRGĂU, M. Aspecte teoretico-aplicative privind prevenirea criminalităţii la etapa actuală în contextul dezvoltării sistemului naţional de drept. În: *Relaţii internaţionale. Plus*, 2015, nr. 2, pp. 215-225.

apariția celei de-a doua, fenomen care a fost subliniat în contextul în care Moldova se regăsește în topul adresărilor la CtEDO[75]. Această observație accentuează importanța implementării măsurilor concrete pentru prevenirea infracțiunilor, având în vedere consecințele semnificative asupra încrederii cetățenilor și a reputației țării la nivel internațional.

La dezvoltarea teoriei ASI în mod considerabil a contribuit și conferențiarul universitar, doctor Vitalie Jitariuc, cercetările sale fiind axate pe admisibilitatea rezultatelor ASI în probatoriul penal și respectarea drepturilor persoanei[76], rolul ASI la prevenirea[77] cercetarea și descoperirea infracțiunilor[78], structura MSI[79] precum și alte aspecte relevante[80].

Aceste lucrări științifice furnizează un cadru teoretic și interpretativ riguros, permițând o analiză detaliată a responsabilității penale asociate ASI. Cunoașterea în profunzime a prevederilor legale și a demersurilor juridice relevante constituie un instrument vital pentru asigurarea unui echilibru adecvat între protecția drepturilor persoanei și necesitatea efectuării MSI în scopul prevenirii și combaterii infracțiunilor.

Am remarcat în mod special lucrarea lui Eduard Harunjen, intitulată „Noul concept de investigare a infracțiunilor promovat de procuratură", (2019)[81]. Acest studiu are o importanță deosebită, deoarece autorul, din poziția sa de Procuror General, identifică dificultățile întâmpinate în procesul de investigare a infracțiunilor și subliniază necesitatea unui mecanism eficient de cercetare a infracțiunilor pentru atingerea obiectivului Republicii Moldova de consolidare a statului de drept și garantarea securității cetățenilor.

În lucrare se atrage atenția asupra multiplelor expertize realizate de către diverse structuri europene notorii, care s-au concentrat atenția în special pe respectarea drepturilor persoanei în timpul investigațiilor, dar nu și pe eficiența mecanismului de prevenire și combatere a criminalității. Autorul consideră că ineficiența mecanismului de prevenire și combatere a infracțiunilor afectează legalitatea și ordinea de drept, punând în pericol valorile supreme ale statului și democrației.

Pentru remedierea situației, s-au propus două măsuri conceptuale. Prima măsură se referă la revizuirea statutului de ofițer de urmărire penală și specializarea în cadrul organelor care efectuează

[75] BÎRGĂU, M. Проблема обеспечения защиты прав человека в Республике Молдова как основополагающего принципа правого государства. În: *Statalitatea Moldovei: continuitatea istorică şi perspectiva dezvoltării*, 24-25 martie 2017, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: „Print-Caro" SRL, 2017, pp. 587-599.
[76] JITARIUC, V. Asigurarea respectării drepturilor omului – condiție a admisibilității rezultatelor activității speciale de investigații în cadrul probatoriului. In: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2022, nr. 2(61), pp. 30-35.
[77] JITARIUC, V., COJOCARU, R. Profiling in the activity of investigation and prevention of crime. In: *Romanian Journal of Forensic Science*, 2023, vol. 24, nr. 3(135), pp. 233-240. ISSN 2069-2617.
[78] JITARIUC, V. Infiltrarea operativ-investigativă și rolul ei în cercetarea și descoperirea infracțiunilor. In: *Revista Română de Criminalistică*, 2023, vol. 24, nr. 1(133), pp. 32-40.
[79] JITARIUC, V. Unitatea structurală a măsurilor speciale de investigații: abordări doctrinare și reglementări . In: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al RM: ştiinţe juridice*, 2022, nr. 15, p. 231-247.
[80] JITARIUC, V. *Urmărirea penală în cazurile privind traficul de ființe umane*. Teză de doctor. Chișinău, 2021. 271 p.
[81] HARUNJEN, E. Noul concept de investigare a infracțiunilor promovat de procuratură. În: *Revista Procuraturii Republicii Moldova*. Nr. 1/2019. p. 17-20.

cercetarea penală a infracțiunilor. Astfel, conceptul de organ de urmărire penală ar trebui să includă nu doar ofițeri de urmărire penală, ci și ofițeri de investigații și ofițeri de sector.

A doua măsură ar presupune comasarea etapei de examinare a sesizării cu cea de urmărire penală și etapizarea fazei prejudiciare a procesului penal după alte criterii. Autorul sugerează renunțarea la tradiția înregistrării infracțiunilor în două registre și păstrarea unui singur registru[82]. De asemenea, ar trebui să fie suprimat caracterul formal al etapei de sesizare cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, astfel încât momentul pornirii procesului penal să coincidă cu momentul începerii primei activități procesuale.

În acest subcapitol, am subliniat că există o vastă bază de lucrări științifice relevante pentru domeniul ASI, care au contribuit la dezvoltarea și înțelegerea acestei materii, esențială pentru protejarea valorilor constituționale ale societății moldovenești. Din păcate, spațiul alocat pentru analiză nu ne permite să enumerăm întreaga listă de lucrări, dar suntem recunoscători tuturor cercetătorilor care au adus contribuții semnificative în acest domeniu.

1.2. Activitatea specială de investigații în doctrina și legislația altor state

Analiza legislației și a literaturii străine cu privire la ASI reprezintă un instrument esențial pentru aprofundarea cunoștințelor în acest domeniu complex și pentru identificarea problemelor de ordin teoretic și juridic, în vederea formulării unor soluții și propuneri de îmbunătățire a cadrului legal național. Prin studierea legislației și a opiniilor exprimate în literatura de specialitate din alte țări, putem beneficia de exemple de bune practici, de abordări inovatoare și de evaluări critice asupra eficacității ASI.

În multe state europene, comparativ cu țările din spațiul ex-sovietic, inclusiv Republica Moldova, nu există o lege specială dedicată reglementării ASI. Acest lucru nu trebuie interpretat în sensul că activitatea respectivă nu este reglementată juridic în aceste țări. Există o serie de acte normative relevante care reglementează diferite aspecte ale acestei activități. Cu alte cuvinte, aceste țări adoptă o altă abordare și modalități diferite de soluționare a problemelor legate de aplicarea ASI.

Legislația țărilor occidentale permite efectuarea investigațiilor speciale și prevede proceduri diferite de autorizare și efectuare a MSI în domeniul procesului penal și în afara acestuia. Se observă tendința ca informațiile obținute în afara procesului penal să rămână secrete și să fie folosite confidențial pentru soluționarea sarcinilor strategice legate de securitatea națională în sensul larg al acestei noțiuni ce implică nu numai securitatea militară, ci și securitatea socială, economică, apărarea valorilor constituționale, a bunăstării populației și nu în ultimul rând protejarea statului de drept.

[82] Ordinul comun al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal și Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-0/95 privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni.

Doar în cazuri excepționale, informațiile obținute astfel se transmit organului de urmărire penală pentru a fi valorificate în procesul probator.

Majoritatea acțiunilor de culegere a informațiilor, realizate de ofițerul de investigații într-o formă neprocesuală, sunt incluse și în sfera cercetării infracțiunilor, fiind numite „investigații polițienești". Mulți autori, care descriu activitățile poliției din țările străine, sub „investigații polițienești" au în vedere procesul de colectare și prelucrare a informațiilor, procedeele și metodele folosite de poliție pentru acumularea informațiilor, metodele de obținere a informațiilor necesare, sursele de informații, munca sub acoperire, organizarea și structura sistemelor informaționale, asigurarea procesului de colectare a informațiilor și alte funcții specifice folosite de poliție pentru colectarea secretă a informațiilor.

În același timp, în cadrul investigațiilor polițienești practic în toate țările supuse cercetării nu există o distincție clară între procedeele publice și cele secrete de obținere a probelor. Activitatea secretă de investigații, care în limbajul moldovenesc apare ca ASI, realizată în faza prejudiciară, ocupă un loc central și din aceste considerente ASI și activitatea de urmărire penală sunt într-o legătură strânsă, același organ având competență atât de ofițer de investigații, cât și de organ de urmărire penală.

Analiza legislației țărilor spațiului estic în ceea ce privește ASI evidențiază o influență puternică a metodologiei elaborate înainte de destrămarea Uniunii Sovietice, care ulterior a fost preluată și dezvoltată în cadrul doctrinei rusești. Este important să notăm că înainte de anii '90, niciuna dintre republicile unionale nu a reglementat activitatea operativă/specială de investigații la nivel legislativ. Cu prăbușirea Uniunii Sovietice, fiecare stat independent a simțit nevoia de a construi un stat de drept bazat pe lege, ceea ce a condus la adoptarea legilor pentru reglementarea acestui domeniu.

În primii ani ai independenței, astfel de legi au fost adoptate în majoritatea fostelor republici unionale: Ucraina (1992), Federația Rusă (1992), Lituania (1992), Belarus (1992), Republica Moldova (1994), Kazahstan (1994), și altele. Este important să subliniem că într-un interval relativ scurt, legislația în domeniul investigațiilor speciale a început să fie modificată în mai multe rânduri și, în unele cazuri, chiar înlocuită cu legi noi. De exemplu, Federația Rusă a adoptat o nouă lege în 1995, Belarus în 1999 și 2015, iar Republica Moldova în 2012.

Pe lângă aceasta, se observă și tendința de reglementare a juridică a investigațiilor speciale în CPP, model inspirat de țările din vest. Mai multe state au urmat această cale. Lituania a fost prima țară din spațiul ex-sovietic care a început să adopte astfel de măsuri în 2002, urmată de Estonia în 2003, apoi de Letonia în 2005, Republica Moldova și Ucraina în 2012, Georgia și Kazahstan în 2014, Kârgâzstan în 2019. Restul țărilor foste membre ale Uniunii Sovietice continuă să păstreze în

continuare modelul de reglementare juridică distinctă a procesului penal și a ASI, cea mai proeminentă în acest sens fiind legislația Federației Ruse[83].

Aceste evoluții legislative și tendințe de reglementare oferă o perspectivă asupra adaptării țărilor din spațiul estic la cerințele democrației și statului de drept, iar influența țărilor din Vest în acest proces este evidentă.

Prin analiza literaturii străine, ne propunem să evidențiem o înțelegere cât mai completă a diferitelor aspecte ale conceptului de ASI și să obținem informații valoroase care să ne îndrume în cercetările ulterioare. Aceasta poate fi o oportunitate unică de a aduce îmbunătățiri semnificative materiei ASI în reglementarea juridică a Republicii Moldova și de a asigura un sistem robust, eficient și în conformitate cu principiile statului de drept.

Printre doctrinarii din România care s-au preocupat de analiza problematicii materiei investigațiilor speciale a căror lucrări au fost accesibile pentru realizarea prezentului studiu evidențiem pe Mihai Udroiu, Ovidiu Predescu, Radu Slăvoiu, Mihai Suian, Mihai Viorel Tudoran, Alexandru Roman, Jurj-Tudoran Remus, Valentin Trif, Ion Neagu, Mircea Damaschin.

Lucrarea semnată de M. Udroiu, R. Slăvoiu și O. Predescu, „Tehnici speciale de investigare în justiţia penală” (2009)[84], reprezintă o sursă de referință esențială în studiul investigațiilor speciale în contextul românesc. Această lucrare se dovedește a fi deosebit de utilă pentru cercetarea noastră nu doar datorită detaliilor asupra reglementărilor juridice, ci și pentru că oferă o perspectivă amplă asupra practicii CtEDO, contribuind astfel la identificarea graniței dintre intervențiile legale și cele ilegale în colectarea de informații. Apreciem cu încredere această lucrare ca un ghid esențial pentru înțelegerea aspectelor practice și teoretice ale investigațiilor speciale în România.

Deși lucrarea s-a concentrat inițial pe utilizarea tehnicilor speciale de investigare în cadrul cercetării infracțiunilor, ea a extins analiza și asupra utilizării acestora în contextul securității naționale[85]. Cu toate că legislația penală a României a evoluat și anumite referințe ale lucrării ar putea să nu mai fie valabile, contribuția științifică a cercetătorilor rămâne valoroasă în continuare prin ideile pe care le dezvoltă și numeroasele exemple din jurisprudența CtEDO. Printre observațiile cercetătorilor se remarcă distincția dintre amenințări la adresa securității naționale și infracțiuni. Deşi majoritatea faptelor ce constituie ameninţări la adresa securităţii naţionale sunt în acelaşi timp şi infracţiuni, iar procedura în materia securităţii naţionale prezintă unele asemănări cu cea din CPP, raportul dintre ele nu este totuşi cel dintre o normă specială şi alta generală[86]. „Ingerinţa în drepturile individului nu poate fi autorizată numai pentru descoperirea unor fapte ce pericliteză

[83] GLAVAN, B., *Activitatea specială de investigații și procesul penal. Aspecte comune și delimitări*. Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p. CZU 343.1 G 61. ISBN 978-9975-135-63-4, p.74-102.
[84] UDROIU M., SLĂVOIU R., PREDESCU O. *Tehnici speciale de investigații în justiția penală*. București: C.H.Beck, 2009. 240 p. ISBN 978-973-115-494-7.
[85] Ibidem. p.169.
[86] Ibidem, p.170.

securitatea naţională, ci pentru prevenirea lor”[87]. Necesitatea tehnicilor speciale „poate fi raportată la scopul „prevenirii sau contracarării” ameninţării la adresa securităţii naţionale. Prin definiţie, prevenirea implică luarea unor măsuri destinate a preîntâmpina anumite acţiuni, iar contracararea presupune zădărnicirea, împiedicarea unei acţiuni. Cronologic, prevenirea se desfăşoară anterior, iar contracararea concomitent faptei suspectului”[88]. Conceptul de amenințare la adresa securității naționale include nu doar starea de pericol ce se naște prin acțiunile sau inacțiunile în forma lor consumată, ci și prin actele preparatorii și tentativa respectivelor fapte[89].

O altă idee interesantă reflectată în lucrare ține de clasificarea interceptărilor în funcție de tipul comunicării/convorbirii în două categorii: 1) interceptarea comunicărilor purtate nemijlocite, derulate fără concursul unor mijloace tehnice; 2) interceptarea comunicărilor purtate prin intermediul mijloacelor tehnice (telefon, fax, pager, computer etc.)[90].

Următoarea sursă bibliografică relevantă studiului nostru este lucrarea „Teoria și practica interceptărilor și înregistrărilor audio sau video judiciare” (2012), semnată de Mihai Viorel Tudoran[91]. Relevanța acestei lucrări devine evidentă în lumina câtorva aspecte semnificative. În primul rând, ea își extrage esența din perspectiva bine fundamentată a autorului, care a acumulat experiență în calitate de judecător. Aceasta confirmă ponderea sa atât în sfera academică, cât și în cea practică. Această lucrare devine astfel un ghid esențial, acoperind nu numai tehnicile de interceptare și înregistrare audio sau video judiciare, ci și alte tehnici speciale de colectare a informațiilor. De asemenea, oferă modele practice care ilustrează aplicarea acestor tehnici.

Ceea ce adaugă profunzime acestei lucrări este caracterul ei dual, în care sunt cuprinse atât dispozițiile CPP anterior, cât și ale celui nou adoptat. Această abordare comparativă se dovedește esențială în sublinierea aspectelor pozitive și negative ale reglementării în vigoare sau a celei viitoare. Această lucrare constituie o investigație temeinică și cuprinzătoare asupra subiectului tratat, contribuind în mod semnificativ la o înțelegere mai profundă și mai exactă a procedurilor investigative implicate. În plus, lucrarea contribuie la îmbunătățirea acestor proceduri, prin sugestii legislative sau interpretative.

Un punct de interes deosebit al acestei lucrări este capitolul dedicat abordărilor conceptuale controversate privind efectuarea interceptărilor și înregistrărilor audio-video în timpul actelor premergătoare și utilizării în PP a informațiilor obținute în domeniul securității naționale. Autorul concluzionează că discuțiile aprinse la nivel doctrinar și jurisprudențial cu privire la posibilitatea autorizării și efectuării interceptărilor și înregistrărilor audio sau video în faza actelor premergătoare își vor găsi sfârșitul odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală, care nu mai

[87] Ibidem, p.174.
[88] Ibidem, p.174.
[89] Ibidem, p.175.
[90] Ibidem, p. 22.
[91] TUDORAN, M.V. *Teoria și practica interceptărilor și înregistrărilor audio sau video judiciare.* Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniștilor, București, 2012, 356 p. ISBN 978-973-127-872-8

prevede instituția actelor premergătoare. Astfel, organul de urmărire penală va fi obligat să dispună direct începerea urmăririi penale cu privire la fapta - *in rem* - atunci când actul de sesizare îndeplinește condițiile prevăzute de lege și se constată că nu există vreunul dintre cazurile care împiedică exercitarea acțiunii penale. În contextul evoluției clare a acestei chestiuni, se impune adoptarea generalizată a interpretării actualelor dispoziții procesual penale în sensul imposibilității interceptărilor sau înregistrărilor de sunete și imagini în afara procesului penal, adică în faza încă existentă a actelor premergătoare[92].

O lucrare semnificativă în contextul cercetării noastre este „Metode de supraveghere tehnică în cadrul procesului penal" (2019), semnată de Valentin Trif[93]. În această monografie, autorul se dedica unei analize riguroase a punctelor de vedere doctrinare, jurisprudențiale și practice din domeniul utilizării măsurilor de supraveghere tehnică în dreptul procesual penal român. Lucrarea reprezintă un efort concertat pentru a explora implicațiile sociale ale reglementărilor specifice, mai ales în ceea ce privește impactul asupra drepturilor fundamentale ale persoanei. Această analiză este susținută de referințe directe la practica CtEDO și la jurisprudența Curții Constituționale a României.

În monografie, autorul depășește limitările contextului național și investighează aspecte de drept comparat, atât în legislațiile statelor membre ale Uniunii Europene, cât și în cazul Statelor Unite ale Americii. Această perspectivă amplă își propune să identifice congruențele dintre reglementările românești privind supravegherea tehnică și instrumentele juridice de cooperare internațională în domeniu[94].

Lucrarea își relevă importanța prin modul în care tratează problema probelor și a mijloacelor de probă în cadrul procesului penal. Analiza se axează pe condițiile pentru efectuarea supravegherii prin mijloace tehnice, pe certificarea și expertiza înregistrărilor, precum și pe procedurile speciale utilizate în cazurile de securitate națională sau infracțiuni financiare[95]. De asemenea, autorul explorează aspecte legate de cooperarea internațională în contextul utilizării mijloacelor de supraveghere tehnică în cazul infracțiunilor transnaționale[96].

Este de remarcat efortul susținut al autorului de a prezenta un cadru juridic clar pentru metodele de supraveghere tehnică în cadrul procesului penal, atât din perspectivă națională, cât și prin prisma studiilor comparative și a analizei coerente a jurisprudenței CtEDO. Găsim relevante abordările cercetătorului cu privire la bănuiala rezonabilă ca și condiție obligatorie la aplicarea supravegherii tehnice. Făcând referință la jurisprudența națională s-a atras atenția asupra faptului că cerinţa unor suspiciuni rezonabile nu va fi îndeplinită atunci când autorizarea interceptării unor convorbiri se va axa doar pe denunţul şi declaraţia denunţătorului, fără a fi efectuate verificări

[92] Ibidem, p. 293.
[93] TRIF, V. *Metode de supraveghere tehnică în cadrul procesului penal.* București: Editura C.H. Beck, 2019. 403 p. ISBN 978-606-18-0934-9.
[94] Ibidem. p. 329.
[95] Ibidem, p. 13.
[96] Ibidem, p. 314.

minime cu privire la cele cuprinse în denunțul penal și verificări referitoare la persoana denunţătorului sub aspectul credibilităţii acesteia[97].

O altă idee dezvoltată în lucrare se referă la aprecierea și valorificarea probelor obținute prin MSI în situația în care acestea au fost autorizate pentru o infracțiune gravă, iar ulterior se dovedește că fapta se califică ca o infracțiune mai puțin gravă sau ușoară. Axându-se pe literatura de specialitate, s-a susținut că probele care au fost obţinute prin metode speciale în astfel de circumstanțe, nu vor putea fi folosite în procesul penal datorită caracterului restrictiv al prevederilor legale care protejează intruziunile în viaţa privată a persoanei[98].

Cu referire la interceptare s-a afirmat că aceasta vizează situaţiile în care comunicările au loc prin mijloace de transmitere la distanţă, deoarece înregistrarea unei convorbiri purtate nemijlocit între anumite persoane reprezintă o supraveghere audio-video, aceasta fiind deja o altă MSI. În viziunea autorului interceptarea comunicaţiilor implică mai multe procedee concrete, importantă fiind caracteristica principală ce constă în intruziunea în canalul de comunicaţii, astfel că probele vor fi obţinute fără ca oricare dintre persoanele interceptate să cunoască acest lucru şi, de regulă, fără să existe o interferenţă din punct de vedere tehnic asupra dispozitivelor folosite de acestea[99].

O contribuție recentă și semnificativă la studiul investigațiilor noastre este opera intitulată „Metode speciale de supraveghere din perspectiva investigației criminalistice” (2021), semnată de Alexandru Roman[100]. Această lucrare a fost elaborată luând în considerare noile reglementări legislative penale, care au adus organizațiilor de instrucție penală noi instrumente pentru prevenirea, urmărirea și sancționarea infracțiunilor. Astfel, autorul analizează cele 10 metode speciale de supraveghere incluse în actualul Cod de procedură penală al României, evidențiind modul ordonat și precis în care acestea sunt reflectate în noua lege, spre deosebire de reglementarea veche.

Lucrarea prezintă nu numai elemente din domeniul criminalisticii, ci și aspecte semnificative ale dreptului procesual penal, care sunt fundamentale pentru susținerea legală a disciplinei criminalistice. Astfel, subiectul este într-adevăr interdisciplinar și transcendă diverse discipline pentru a furniza profesioniștilor informații valoroase și aplicabile. Aceasta a fost elaborată într-un mod menit să aducă valoare reală și aplicabilitate, iar interconexiunile dintre criminalistică și dreptul procesual penal se materializează în lupta împotriva infracționalității. Instrucția penală nu poate funcționa fără contribuția criminalisticii, care integrează diverse discipline și le aplică în practică, reunind astfel învățăturile științifice și doctrinare cu aplicarea practică.

În special, cercetătorul Roman A. subliniază importanța principiului iradierii nulității probei, explicând că probele derivate sau obținute în urma unei probe-mamă care este nulă nu pot

[97] Ibidem, p. 62.
[98] Ibidem, p. 64.
[99] Ibidem, p. 58.
[100] ROMAN, A. *Metode speciale de supraveghere din perspectiva investigaţiei criminalistice*. Bucureşti: Editura C.H. Beck, 2021. 216 p. ISBN 978-606-18-1044-4

avea o existență independentă, deoarece provin dintr-o probă ilegală. Dacă informația obținută dintr-o convorbire a condus organele de urmărire penală pe o anumită direcție, iar proba a fost administrată ca urmare a utilizării unui alt procedeu probatoriu, acea probă rămâne valabilă în cadrul cauzei. Cu toate acestea, dacă proba este derivată dintr-o convorbire avocat-client, ea va fi exclusă[101].

Cercetătorul Alexandru Roman subliniază anumite lacune legislative care ar putea fi într-o oarecare măsură aplicabile și sistemului de drept din Republica Moldova. Se observă că, deși măsurile speciale de supraveghere sunt prevăzute în mod expres de către legiuitor, acestea nu acoperă operațiunile efective de pătrundere, instalare, monitorizare, întreținere și acces către obiectivul urmărit și nu pot fi asimilate și absorbite de către dispozițiile legale privind măsura în sine a supravegherii. Deși supravegherea audio este prevăzută în Codul de Procedură Penală, autorul menționează că acest lucru nu justifică încălcarea dreptului la viața privată a celui supravegheat, care rezultă din pătrunderea în domiciliul său în vederea montajului emițătorului, deoarece această încălcare este distinctă față de încălcarea aprobată de către judecătorul de drepturi și libertăți, privind mandatul de interceptare sau supraveghere. Pe de o parte, există încălcarea dreptului la viața privată generată de supravegherea în sine, o ingerință care trebuie cântărită conform principiului proporționalității de către judecător. Pe de altă parte, există ingerința dreptului la viața privată generată de pătrunderea fizică în spațiile supravegheate ambiental în vederea montării și demontării emițătoarelor[102].

Cu siguranță, aceste observații sunt relevante și necesită o atenție deosebită în vederea perfecționării cadrului legal din Republica Moldova. Pentru aceasta, este imperios necesară o analiză a sistemului de drept național, identificarea lacunelor legislative și formularea propunerilor de îmbunătățire a normelor de drept. Este imperios necesar ca aceste demersuri să fie realizate într-un mod riguros și transparent, având în vedere importanța unei legislații adecvate și eficiente pentru funcționarea corectă a justiției și pentru protejarea drepturilor și libertăților cetățenilor.

O altă lucrare relevantă studiului nostru este „Tratatul de procedură penală. Partea generală” (2020) semnat de profesorii români Ion Neagu și Mircea Damaschin[103]. Autorii consacră în cadrul acestui tratat un spațiu separat abordării problematicii legate de „Metodele speciale de supraveghere sau cercetare”[104]. Printre observațiile relevante se remarcă condiția referitoare la natura infracțiunii care formează obiectul dosarului și care nu se impune a fi îndeplinită în ipoteza în care supravegherea tehnică se dispune la inițiativa persoanei vătămate. Astfel, „la cererea motivată a persoanei vătămate, procurorul poate solicita judecătorului autorizarea interceptării comunicațiilor

[101] Ibidem, p.165.
[102] Ibidem, p.124.
[103] NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală: partea generală*. Ed. a 3-a, reviz. și adăug. București: Universul Juridic, 2020. 744 p. ISBN 978-606-39-0600-8
[104] Ibidem, p.530 -562.

ori înregistrării acestora, precum și a oricăror tipuri de comunicări efectuate de aceasta prin orice mijloc de comunicare, indiferent de natura infracțiunii ce formează obiectul cercetării”[105].

O ultimă lucrare din doctrina românească relevantă acestei analize este intitulată „Metode speciale de supraveghere sau cercetare” și semnată de Mihai Suian, apărută în 2021[106]. Această lucrare atrage atenția nu doar prin impresionanta sa extindere de 640 de pagini, ci și prin conținutul extrem de bogat în exemple și situații practice, atât din jurisprudența românească, cât și din cea internațională, în special jurisprudența CtEDO.

Abordând latura procedurală a dreptului penal special, care tratează infracțiuni grave, dificil de descoperit și al căror autori sunt greu de identificat prin mijloacele de probă obișnuite, lucrarea oferă o perspectivă necesară asupra procedurilor probatorii excepționale și a compatibilității acestora cu practicile CtEDO. Această analiză îndeamnă implicit la o distincție esențială între dreptul comun și dreptul special în legislația internă.

Monografia abordează cu exhaustivitate și originalitate toate aspectele ridicate de reglementările actuale referitoare la procedurile speciale de supraveghere sau cercetare. Prin acest tratament profund, lucrarea oferă sens și coerență unor reguli complexe, reflectând o cercetare detaliată și o înțelegere profundă a subiectului.

Această lucrare îmbină aspecte conceptuale și metodologice pentru a oferi soluții concrete în aplicarea tehnicilor de supraveghere și cercetare. Prin detaliile sale conceptuale și prin soluțiile practice oferite, monografia aduce o contribuție semnificativă în înțelegerea și aplicarea tehnicilor speciale de investigații.

Printre numeroasele observații făcute de autor, se remarcă îngrijorarea față de imprecizia legii în ceea ce privește aplicarea metodelor de supraveghere tehnică. M. Suian menționează că procurorul, în procesul de autorizare a acestei măsuri, ar trebui să ofere judecătorului de instrucție detalii precise cu privire la modul în care se va efectua pătrunderea în domiciliu, prin ce mijloace tehnice, de câte ori se va realiza această acțiune, câte persoane vor fi implicate în instalarea și dezinstalarea mijloacelor tehnice, precum și alte particularități relevante. Acest demers are ca scop asigurarea faptului că autorizația pentru efectuarea supravegherii este acordată cu cea mai mare precizie, iar drepturile fundamentale ale persoanei sunt cât mai bine protejate prin limitarea intervenției la strictul necesar pentru scopul legitim autorizat. Acest principiu este esențial pentru a garanta respectarea drepturilor omului și pentru a preveni abuzurile în aplicarea metodelor specifice de supraveghere[107].

Autorul subliniază că intrarea într-un spațiu privat trebuie considerată pătrundere chiar și atunci când se obține consimțământul unei persoane pentru acces în acel spațiu. Acest lucru poate

[105] Ibidem, p.535.
[106] SUIAN, M. *Metode speciale de supraveghere sau cercetare.* Editura Solomon. 2021. 640 p. ISBN: 978-606-8892-82-5
[107] Ibidem, p. 68.

interveni, de exemplu, atunci când se dorește instalarea unui dispozitiv de supraveghere într-o instituție publică și se obține permisiunea, inclusiv cheile de la un responsabil al biroului sau de la portar sau altă asemenea persoană. Chiar dacă există consimțământul explicit al unei părți, autorul evidențiază importanța respectării drepturilor individului și necesitatea de a proteja spațiul său privat împotriva intruziunilor nejustificate. Această observație subliniază importanța unei abordări riguroase și echitabile în aplicarea legii, care să asigure respectarea drepturilor fundamentale ale individului în fața potențialelor intervenții în viața sa privată[108].

O altă observație importantă se referă la noțiunea de „domiciliu", care, conform autorului, a dobândit un caracter autonom în raport cu dreptul intern al statelor membre. Cu toate acestea, autorul subliniază că această noțiune nu ar trebui interpretată exclusiv în lumina definițiilor furnizate în dreptul intern, deoarece acest lucru ar putea permite o aplicare diferențiată a prevederilor CEDO. Este esențial să existe o interpretare uniformă și corespunzătoare a noțiunii de „domiciliu" în contextul Convenției, pentru a asigura o protecție echitabilă și consistentă a drepturilor fundamentale ale individului în toate statele membre[109].

O altă sursă importantă este intitulată „The European Convention on Human Rights: A Commentary" (2015), semnată de SCHABAS William, această lucrare oferind o analiză detaliată a Convenției Europene a Drepturilor Omului și a Protocoalelor sale[110]. Această sursă este esențială pentru înțelegerea contextului legal în care se încadrează investigațiile speciale și pentru evaluarea impactului acestora asupra drepturilor omului și libertăților fundamentale.

Lucrarea furnizează nu doar o privire detaliată asupra substanței drepturilor și libertăților cuprinse în Convenție, ci și asupra modului în care funcționează Curtea Europeană a Drepturilor Omului și a modului în care sunt implementate deciziile acesteia. Lucrarea oferă o analiză cuprinzătoare pentru fiecare prevedere sau articol distinct al Convenției și a Protocoalelor aferente, oferind interpretări, discuții despre jurisprudența relevantă și referințe la documentele de lucru ale Comisiei Europene a Drepturilor Omului și ale Curții Europene a Drepturilor Omului.

Autorul lucrării evidențiază faptul că prin Hotărârile sale Curtea a afirmat în repetate rânduri că obiectul esențial al art. 8 din Convenție este protejarea persoanei împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice[111]. Un alt aspect remarcat de SCHABAS William este faptul că noțiunea de „respectare a drepturilor persoanei" nu este „clară" chiar și pentru CtEDO, „mai ales în ceea ce privește obligațiile pozitive implicite în acest concept"[112]. Desigur că această remarcă este de o importanță deosebită pentru prezenta lucrare mai ales că ASI este fundamentată pe principiul

[108] Ibidem, p. 285.
[109] Ibidem, p. 35.
[110] SCHABAS, W. *The European Convention on Human Rights: A Commentary.* Oxford: Oxford University Press. 2015. 1433 p. ISBN 978–0–19–959406–1 [citat 12.06.2023]. Disponibil: https://f.eruditor.one/file/3715115/
[111] Ibidem, p.366.
[112] Ibidem, p. 368.

respectării drepturilor și libertăților persoanei. Ne propunem ca studiul nostru să cuprindă și elucidarea acestui subiect.

Un nume notabil pentru analiza noastră asupra doctrinei internaționale în domeniul investigațiilor speciale se remarcă Veljko Turanjanin, profesor al Universității din Kragujevac, Serbia, care prin mai multe lucrări a abordat subiectul investigațiilor speciale din perspectiva standardelor internaționale. Lucrările sale, inclusiv „Special investigative actions in baltic countries" (2021)[113], scrisă în colaborare cu Jelena V. Stanisavljević, și „Special investigative measures: comparison of the serbian Criminal Procedure Code with the European Court of Human Rights standards" (2022)[114], explorează în profunzime diferite aspecte ale tehnicilor speciale de investigații și le analizează în contextul normelor și standardelor internaționale.

În viziunea experților, rolul investigațiilor speciale este de o importanță esențială să demonstreze infracțiunile legate de crimă organizată, corupție sau infracțiuni economice. Deși foarte semnificative, aceste acțiuni speciale intră profund în sfera drepturilor garantate ale omului. Din acest motiv, aplicarea acestor acțiuni trebuie să fie strict prevăzută de lege. Este esențial ca legislația națională să ofere un cadru de reglementare pentru acțiunile speciale de investigație și este la fel de important ca cadrul creat astfel să îndeplinească cerințele CtEDO[115].

Referindu-se la problema notificării persoanei supravegheate prin investigații speciale, expertul a notat că absența notificării ulterioare a persoanelor vizate de supravegherea secretă după încetarea acesteia nu poate, în sine, justifica concluzia că ingerința nu a fost „necesară în societatea democratică", deoarece tocmai absența cunoștinței despre supraveghere asigură eficacitatea acestei ingerințe[116].

De asemenea, cercetătorul Paul de Hert, profesor la mai multe universități (Leiden, Tilburg, Bruxelles), a adus o contribuție semnificativă prin lucrări precum „The new police and criminal justice data protection directive: a first analysis" (2016)[117], realizată împreună cu Vagelis Papakonstantinou, „Understanding the legal provisions that allow processing and profiling of personal data—an analysis of GDPR provisions and principles" (2019)[118], realizată împreună cu Elena Gil González și „Balancing security and liberty within the European human rights framework.

[113] TURANJANIN, V., STANISAVLJEVIĆ, V. Special Investigative Actions in Baltic Countries. În: *Strani pravni život, god.* LXV, br. 4/2021. 685 p. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/spvniz2021&div=58&id=&page=

[114] TURANJANIN, V. Special investigative measures: Comparison of the Serbian Criminal Procedure Code with the European Court of Human Rights Standards. The International Journal of Evidence & Proof 2022, Vol. 26(1) p. 34–60. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/13657127211055230

[115] TURANJANIN, V., STANISAVLJEVIĆ, V. *op.cit.* 2021. p. 680.

[116] TURANJANIN, V. *op. cit*. 2022. p. 41.

[117] DE HERT, P., PAPAKONSTANTINOU, V. The new police and criminal justice data protection directive: a first analysis. În: *New journal of European criminal law 7*, no. 1 (2016) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/203228441600700102

[118] GIL GONZÁLEZ, E., DE HERT, P. Understanding the legal provisions that allow processing and profiling of personal data—an analysis of GDPR provisions and principles. În: *Era Forum*, vol. 19, no. 4, pp. 597-621. Berlin/Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg, 2019. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-018-0546-z

A critical reading of the Court's case law in the lightof surveillance and criminal law enforcement strategies after 9/11" (2005) ș.a. Lucrările sale se concentrează asupra aspectelor legate de protecția datelor cu caracter personal și a drepturilor omului în contextul investigațiilor speciale și al procedurilor penale.

Prin analiza practicii CtEDO, Paul de Hert, distinge între două tipuri de date cu caracter personal, unele care intră în domeniul de aplicare al art. 8 CEDO și altele care nu intră sub incidența acestui articol. În aprecierea autorului, Curtea ar fi considerat că drepturile prevăzute la art. 8 CEDO nu implică un drept general de acces la datele cu caracter personal. În ochii Curții există prelucrarea datelor cu caracter personal care afectează viața privată și prelucrarea datelor cu caracter personal care nu afectează viața privată a persoanelor[119].

Autorul subliniază și importanța principiului subsidiarității în aplicarea tehnicilor speciale de investigații și explică că acest principiu impune utilizarea acestor tehnici doar atunci când nu există alternative mai puțin invazive sau mai puțin restrictive pentru drepturile individuale[120].

În urma studiului efectuat, Paul de Hert detestă poziția celor care susțin drepturile persoanei în detrimentul nevoii autorităților statului de a avea instrumentele necesare pentru a asigura securitatea publică. El argumentează că respingerea acestor instrumente nu este o soluție adecvată și că este esențial să se găsească un echilibru între protecția drepturilor omului și necesitatea de a menține securitatea publică[121].

Rezumând analiza contribuțiilor cercetătorilor din România și alte țări europene, observăm o preocupare comună pentru aplicarea tehnicilor speciale de investigații și asigurarea respectării standardelor internaționale privind drepturile omului și libertățile fundamentale. Cu toate acestea, trebuie să remarcăm că aceste lucrări nu abordează întrebările specifice ale legislației moldovenești. Ele sunt utile mai ales prin evidențierea standardelor statului de drept în ceea ce privește investigațiile speciale, standarde pe care trebuie să le avem în vedere în analiza legislației naționale și în formularea propunerilor de îmbunătățire a acesteia.

Un aport semnificativ la dezvoltarea teoriei și practicii ASI au adus cercetătorii ruși V. Atmazhitov, V. Bobrov, A. Șumilov, O. Vaghin, S. Șeifer, A. Cecetin, E. Dolya, E. Dubonosov, S. Zaharțev, V. Elinsky, K. Goriainov, V. Gusev, A. Isicienko, I. Klimov, A. Baranov, T. Jelezniak, K. Surkov, O. Vaghin, G. Sinilov, V. Lugovik, V. Omelin, S. Ovcinsky, precum și mulți alții.

Acești autori au analizat și au adus în discuție diverse aspecte legate de eficiența și reglementarea ASI. Lucrările lor reprezintă o sursă valoroasă de informații privind practicile juridice și problemele întâmpinate în ceea ce privește investigațiile speciale în țările din direcția estică. Prin

[119] DE HERT, P. Balancing security and liberty within the European human rights framework. A critical reading of the Court's case law in the lightof surveillance and criminal law enforcement strategies after 9/11. În: *Utrecht Law Review*, vol. 1, 2005. p. 68-96. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://utrechtlawreview.org/articles/10.18352/ulr.4, p.75.
[120] Ibidem, p.93.
[121] Ibidem, p.94-96.

studierea cercetărilor acestor autori, avem oportunitatea de a identifica soluții inovatoare și abordări diferite privind ASI, precum și de a înțelege mai bine modul în care se reglementează această activitate în contextul legislativ al țărilor din această regiune.

Necesitatea obiectivă a ASI în aprecierea lui A. G. Markușin[122] este determinată de însăși existența criminalității. Rolul și importanța socială a ASI este marcată de posibilitatea utilizării rezultatelor acesteia pentru rezolvarea diverselor sarcini, inclusiv a celor specifice procesului penal. În aprecierea cercetătorului, creșterea nivelului criminalității grave, însoțită de scăderea simultană a ratei de descoperire a acesteia, indică deficiențe semnificative în domeniul ASI, în special pe segmentul de relevare a infracțiunilor și a persoanelor care le pregătesc sau le comit, în utilizarea necorespunzătoare a rezultatelor sale și a altor deficiențe asociate acestora.

Opera profesorului A. Yu. Șumilov are o valoare deosebită pentru studiul nostru, iar ideile și contribuția sa de-a lungul întregii sale cariere sunt reflectate într-un număr impresionant de lucrări monografice și didactice. Printre cele mai recente publicații de sinteză a muncii sale anterioare se numără o monografie în trei volume publicată în perioada 2013-2016, dedicată științei ASI.

În primul său volum editat în 2013[123], autorul expune rezultatele cercetărilor sale cu privire la formarea ASI ca materie științifică, fiindu-i analizat obiectul și subiectul ASI. Autorul face o comparație între ASI în forma ei anterioară și ASI specifică perioadei moderne, identificând principalele direcții de dezvoltare. Este generalizată baza teoretico-empirică pentru formarea unei științe investigativ operative unificate și sunt propuse modele de dezvoltare a științei ASI.

În cel de-al doilea volum publicat în 2014[124], sunt abordate aspectele legate de geneza, dezvoltarea și filosofia științei ASI. Este formulată noțiunea de filosofie a științei ASI și este prezentată baza filosofică a acestei științe. Știința ASI este definită ca o entitate mulți-aspectuală (cunoaștere științifică, activitate cognitivă, instituție socio-culturală etc.). Sunt analizate esența, conținutul și trăsăturile esențiale ale științei ASI.

Cel de-al treilea volum este compus din două cărți editate în 2015[125] și 2016[126], în care sunt reflectate rezultatele celor 25 de ani de cercetare științifică asupra genezei, formării și dezvoltării ASI ca știință. Ca o continuitate a primelor două volume, prima carte a celui de al treilea

---

[122] МАРКУШИН, А. Г. *Оперативно-розыскная деятельность: учебник для вузов: учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по юридическим направлениям и специальностям.* - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва : Юрайт, 2013. - 399 с. ISBN 978-5-9916-2893-8, p. 13.

[123] ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: монография*. В 3 т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2013. Т. I: Оперативно-разыскная деятельность и формирование науки о ней. 455 с.

[124] ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: монография*. В 3 т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2014. Т. II: Философия оперативно-разыскной науки. 416 с.

[125] ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: монография* / А. Ю. Шумилов. В 3 т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2015. Т. III: Основные положения. Кн. 1. Объект, предмет и система оперативно-разыскной науки. — 360 с.

[126]ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: монография*. В 3 т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2016. Т. III: Основные положения. Кн. 2. Методология, принципы, язык, субъекты оперативно-разыскной науки и некоторые иные ее положения. — 456 с.

volum tratează problema stabilirii obiectului științei ASI, precum și definește structura, conținutul și tipurile obiectului acestei noi științe juridice. În viziunea lui A. Yu. Șumilov obiectul științei ASI cuprinde cadrul normativ, legitățile și cunoașterea științifică a acestei materii. În a doua carte a celui de-al treilea volum al acestei monografii, sunt examinate metodologia, metodele și tehnicile științei ASI, principiile, funcțiile, obiectivele și limbajul formalizat ale acestei științe.

Un alt cercetător de marcă care și-a dedicat întreaga carieră studiului problemelor fundamentale ale domeniului ASI este renumitul profesor S. I. Zaharțev, contribuția sa fiind reflectată într-o serie impresionantă de monografii și lucrări metodico-didactice. Este de evidențiat faptul că S. I. Zaharțev a susținut ambele sale teze, cea de doctor (2002) și doctor habilitat (2004)[127], în domeniul ASI. Prin susținerea tezei de habilitat S. I. Zaharțev pentru prima dată la nivel monografic a elaborat și fundamentat teoria MSI - o teorie sectorială a științei ASI. Printre lucrările sale recente care merită o mai mare atenție în cadrul acestei cercetări se numără monografia semnată împreună cu alți doi distinși cercetători, Yu. Yu. Ignașcenkov, V. P. Salnikov, intitulată „Оперативно-розыскная деятельность в XXI веке: Монография” (2017)[128].

În această lucrare, sunt examinate problemele legate de starea actuală și perspectivele dezvoltării științei ASI, sunt investigate aspectele actuale științifice și teoretice, inclusiv obiectul și metodologia științei, dreptul și politica ASI. De asemenea, sunt analizate problemele legate de utilizarea rezultatelor ASI în procesul penal, supravegherea ASI exercitată de procuror. Valoarea lucrării este marcată și de abordarea aspectului de drept comparat pe segmentul reglementărilor normative a ASI.

În urma investigațiilor efectuate s-a constatat că în trecut, din perspectiva valorificării rezultatelor și probării cauzei penale, nu se făcea distincție clară între MSI și acțiunile de urmărire penală[129].

O altă teză importantă este că evoluția științei ASI este influențată atât de auto-reproducerea cunoștințelor științifice, cât și de influența activă a altor factori. În cadrul științei ASI are loc o acumulare constantă de cunoștințe care sprijină dezvoltarea și fundamentarea teoriilor specifice. Cu toate acestea, această știință este de asemenea influențată activ de alți factori, deoarece face parte din sfera dreptului. Aceasta suferă schimbări în conformitate cu dinamica legislației. Ea este, de asemenea, influențată de alte domenii ale dreptului, care se schimbă împreună cu societatea, economia și statul.

În viziunea autorilor, ASI este una dintre puținele domenii juridice asupra cărora progresul tehnico științific are un impact puternic. În special, inventarea unor noi mijloace de comunicare

[127] ЗАХАРЦЕВ, С.И. *Теория и правовая регламентация оперативно-розыскных мероприятий* : дис. … дра юрид. наук. СПб., 2004.
[128] ЗАХАРЦЕВ, С.И., ИГНАЩЕНКОВ, Ю.Ю., САЛЬНИКОВ, В.П. Оперативно-розыскная деятельность в XXI веке: монография. – М.: Норма, 2017. 400 С. ISBN 978-5-91768-538-0
[129] Ibidem, p.9.

conduce la apariția de noi MSI. De exemplu, apariția dispozitivelor digitale de stocare a informațiilor a necesitat nu numai dezvoltarea de noi acțiuni, ci și perfecționarea mijloacelor tehnice specializate. În acest sens, autorii studiului au subliniat corect importanța politicii ASI. Politica ASI trebuie să vizeze în mod necesar creșterea finanțării pentru subiecții acestei activități și dezvoltarea capacităților lor tehnice[130].

O atenție deosebită cercetătorii au acordat-o aprecierii normelor reglementării juridice a ASI în sistemul de drept[131]. Analizând diferite opinii expuse în literatura de specialitate s-a concluzionat că cercetătorii continuă până în prezent să discute contradictoriu despre prioritatea criteriilor de împărțire a sistemului dreptului în ramuri de drept[132]. Totodată, experții polemizează cu profesorul Iu. Șumilov pe marginea afirmațiilor acestuia precum că dreptul ASI ar fi o instituție juridică interramurală complexă. În viziunea acestora, sfera relațiilor publice în domeniul ASI este prea largă pentru o instituție juridică. Ei admit că o instituție juridică complexă interramurală ar putea fi, de exemplu, interceptarea convorbirilor telefonice, întrucât este reglementată atât de CPP, cât și de Legea ASI. Totodată, ei susțin că în conformitate cu teoria generală a dreptului, o ramură a dreptului nu poate acționa simultan și ca instituție juridică interramurală[133]. În concluzie, cercetătorii afirmă că dreptul ASI reglementează un grup omogen calitativ de relații sociale existente în mod obiectiv în domeniul ASI. Aceste relații sociale nu pot fi reglementate de normele nici a unei alte ramuri de drept. Din punct de vedere structural, dreptul ASI este un ansamblu de norme investigative și instituții juridice care au un caracter distinct[134].

Prin MSI, autorii înțeleg una dintre componentele ASI, informațiile despre organizarea și tactica căreia constituie secret de stat, reprezentând un ansamblu de acțiuni desfășurate de către organele statale specializate și funcționarii lor autorizați, în conformitate cu condițiile și motivele detaliat reglementate de lege, în scopul atingerii obiectivelor și sarcinilor ASI[135].

O altă lucrare pertinentă pentru studiul nostru este monografia semnată în 2019 de renumiții cercetători V. A. Gusev și V. F. Lugovik[136], accentul fiind pus pe procedurile ASI. Autorii, în premieră explorează mecanismul procesual de realizare a ASI, acordând o atenție deosebită asigurării drepturilor persoanelor investigate și oferind propuneri pentru îmbunătățirea reglementărilor normative legate de activitatea subdiviziunilor specializate. La finele lucrării autorii prezintă un proiect de lege intitulat „Codul investigațiilor operative al Federației Ruse”.

[130] Ibidem, p.14.
[131] Ibidem, p.84.
[132] Ibidem, p.86.
[133] Ibidem, p.91.
[134] Ibidem, p.92.
[135] Ibidem, p.199.
[136] ГУСЕВ, В.А., ЛУГОВИК, В.Ф. *Теория оперативно-розыскных процедур: монография*. — Москва: Проспект, 2019. 336 с. ISBN 978-5-392-28840-3

În cadrul investigației noastre asupra asigurării drepturilor și libertăților persoanelor implicate în ASI, trebuie să subliniem importanța unor lucrări monografice din doctrina rusă, precum teza de doctor habilitat a profesorului A. M. Efrimov (2001)[137], monografia profesorului A. E. Cecetin (2016)[138], teza de doctorat a cercetătorului I. D. Șatohin (2018)[139], monografia comună a lui I. D. Șatohin și A. E. Cecetin (2020)[140].

Aceste lucrări reprezintă repere importante în descifrarea esenței principiului fundamental al ASI – respectarea drepturilor și libertăților persoanei. Convingerea noastră este că ideile esențiale reflectate în aceste lucrări trebuie să fie luate în considerare și analizate în detaliu, cu aplicabilitate în cadrul reglementărilor naționale privind ASI.

O lucrare fundamentală pentru studiul nostru este și lucrarea „Теория оперативно-розыскной деятельности: учебное пособие”[141], care în 2018 a ajuns la a patra ediție, semnată de mai mulți autori renumiți, printre aceștia cele mai cunoscute nume fiind ale profesorilor K. K. Goriainov, V. S. Ovcinsky, O. A. Vaghin. În această lucrare sunt expuse pe scurt principiile de bază ale teoriei ASI, învățarea acestora corespunzând cerințelor standardelor naționale pentru învățământul juridic superior. În cea de-a patra ediție, au fost luate în considerare ultimele modificări produse în legislația Federației Ruse. Această lucrare este remarcabilă nu numai prin tratarea sistematică și complexă a aspectelor ASI, ci și prin stabilitatea respectivului colectiv de autori, care dezvoltă consecvent aspectele teoriei ASI.

Datorită caracterului deschis al manualului, autorilor le-a reușit să prezinte cu succes bazele ASI (aspecte legale, organizaționale, morale, informaționale, tactice) fără a dezvălui mecanismele specifice ale aplicării MSI, acestea rămânând, cel mai probabil, reglementate în actele normative clasificate ale organelor abilitate să efectueze ASI. Fiind o lucrare fundamentală pentru materia ASI, acesta analizează multiple aspecte conceptuale, oferind recomandări specifice, descriind baza metodologică pentru desfășurarea ASI și a diferitelor tipuri de MSI. Goriainov, Ovchinsky și Vaghin (editorii responsabili) au reușit să creeze un manual care reprezintă, pur și simplu, o comoară de cunoștințe în domeniul teoriei ASI. Impresionant este și limbajul în care este scrisă această carte - nu doar ușor de înțeles, ci te atrage și te încurajează să continui lectura.

---

[137] ЕФРЕМОВ, А.М. *Обеспечение прав и свобод человека и гражданина в оперативно-розыскной деятельности: теоретические и прикладные проблемы*. Автореф. дис. д-ра юрид. наук. С.-Пб., 2001. - 45 с.

[138] ЧЕЧЕТИН, А.Е. *Обеспечение прав личности при проведении оперативно-розыскных мероприятий: монография*. – СПб.: Изд-во Санкт-Петербургского ун-та МВД России, 2016. – 232 с. УДК 343 ББК 67.411.

[139] ШАТОХИН, И.Д. *Принцип уважения и соблюдения прав и свобод человека и гражданина в оперативно-розыскной деятельности*: дис. канд. юрид. наук: 12.00.12. Барнаул, 2018. 210 с.

[140] ШАТОХИН, И.Д., ЧЕЧЕТИН, А.Е. *Принцип уважения и соблюдения прав и свобод человека и гражданина в оперативно-розыскной деятельности: монография*. Барнаул: Барнаульский юрид. институт МВД России, 2020. 206 с. ISBN 978-5-94552-408-8

[141] *Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник. под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского. 4-е изд., перераб. и доп. М. : ИНФРА-М, 2018. . Х,. 762 с. ISBN 978-5-16-016532-5*

În abordarea detaliată a chestiunilor legate de corelarea ASI cu PP, numeroși cercetători au întreprins eforturi semnificative. Lucrările semnate de T. V. Zelenskaya (2007)[142], D. I. Selezniov (2011)[143], S. A. Ciumarov (2017)[144] și T. A. Tabunkina (2018)[145] tratează sub diferite aspecte relația dintre ASI și PP.

Aceste investigații au făcut lumină asupra ambiguităților și provocărilor care pot apărea în interacțiunea dintre aceste două domenii juridice complexe și au subliniat necesitatea unei abordări coerente și bine fundamente a raportului dintre ASI și PP. Aceste lucrări oferă o platformă semnificativă pentru dezbaterea și dezvoltarea ulterioară a abordărilor și regulamentelor referitoare la această chestiune esențială, contribuind la formarea unei înțelegeri mai profunde și mai cuprinzătoare a interacțiunii dintre ASI și PP.

Subiectul privind reglementarea juridică a ASI a fost analizat detaliat de cercetătorii V. Yu. Alfiorov, A. I. Grișin, N. I. Ilin (2016)[146]; A. H. Ahkubekov (2004)[147]; N. S. Jelezniak (2007)[148]. Segmentul comparativ al reglementării juridice a ASI a fost supus cercetării de A. M. Karl în lucrarea sa de disertație (2020)[149]. E. S. Lapin în lucrarea sa a abordat aspectul juridic și teoretic al ASI (2019)[150].

Aceste surse oferă o perspectivă detaliată asupra subiectului reglementării juridice a ASI, acoperind diferite aspecte și furnizând o bază solidă pentru investigațiile speciale. Lucrările cercetătorilor Alfiorov, Grișin și Ilin, precum și Ahkubekov, Jelezniak și Karl, sunt esențiale pentru înțelegerea cadrului juridic al ASI, atât în Rusia, cât și în străinătate. Segmentul lor comparativ aduce în discuție diferențele și asemănările dintre reglementările din diferite jurisdicții, oferind o vedere cuprinzătoare asupra acestui domeniu.

---

[142] ЗЕЛЕНСКАЯ, Т.В. *Соотношение уголовно-процессуальной и оперативно-розыскной деятельности:* Автореферат дисс. на соиск. канд. юр. наук. Иркутск – 2007. 26 с.

[143] СЕЛЕЗНЕВ, Д. И. К вопросу о месте оперативно-розыскных мероприятий в системе средств уголовно-процессуальной деятельности. В: *Бизнес в законе*. 2011. nr. 3. С. 82-84.

[144] ЧУМАРОВ, С.А. О проблеме соотношения оперативно-розыскной и уголовно-процессуальных компетенций в деятельности оперативных подразделений органов внутренних дел. В: *Актуальные проблемы борьбы с преступностью: вопросы теории и практики.* Красноярск, 2017. С. 282-283.

[145] ТАБУНКИНА, Т. А. К вопросу о реформировании уголовно-процессуальной формы использования в судебном доказывании результатов оперативно-розыскной деятельности. В: *Вестник Российского университета кооперации*. 2018. № 3(33). С. 133-136.

[146] АЛФЕРОВ, В.Ю., ГРИШИН, А.И., ИЛЬИН, Н.И. *Правовые основы оперативно-розыскной деятельности: учеб, пособие*. 3-е изд., испр. и доп. Саратов: Саратовский социально-экономический институт (филиал) РЭУ им. Г. В. Плеханова, 2016. 296 с. ISBN 978-5-4345-0352-5.

[147] АХКУБЕКОВ, А.Х. *Правовое регулирование оперативно-розыскной деятельности за рубежом и использования ее результатов в уголовном процессе.* М.: Российская криминологическая ассоциация. 2004. С. 120.

[148] ЖЕЛЕЗНЯК, Н.С. *Законодательное регулирование оперативно-розыскной деятельности в зарубежных странах: научно-практический комментарий*. Красноярск: Сибирский юридический институт МВД России, 2007. 244 с. УДК 343,985. ББК 6773.

[149] КАРЛ, А.М., *Законодательное регулирование оперативно-розыскных мероприятий в российской федерации и Республике Казахстан (сравнительно-правовое исследование)*: Дисс. на соиск. канд. юр. наук. Санкт-Петербург, 2020 год. 182 с.

[150] ЛАПИН, Е.С. *Оперативно-розыскная деятельность. Правовые и теоретические основы*: учебник и практикум для вузов. Москва: Юрайт, 2019. 343 с. ISBN 978-5-534-11994-7.

Lucrarea lui E. Lapin contribuie la înțelegerea nu doar a aspectelor legale, ci și a fundamentelor teoretice ale ASI. Acest aspect este esențial pentru o perspectivă holistică asupra subiectului. Prin combinația de teorie și practică prezentată în lucrarea lui E. Lapin, se creează o bază solidă pentru studenți și cercetători în acest domeniu.

În ansamblu, aceste surse oferă o paletă largă de informații și analize care pot contribui semnificativ la studiul reglementării juridice a AOI, permițând o abordare comprehensivă și comparativă a subiectului.

Lucrarea „Жандармы России" sub redacția profesorului В. С. Измозик (2002)[151] este cu siguranță o sursă valoroasă pentru studiul nostru. Această carte reprezintă un efort colectiv al unor profesioniști în domeniul istoriei și a foștilor angajați ai serviciilor speciale, fiind rezultatul muncii lor asidue pe parcursul mai multor ani. Aceasta oferă o privire captivantă asupra istoriei reale a investigațiilor politice în Rusia, începând cu secolul al XV-lea și până în 1917, și de asemenea, furnizează o analiză amănunțită a activității instituțiilor de investigații și a conducătorilor acestora pe parcursul a cinci secole.

Această lucrare reprezintă un izvor de cunoștințe despre evoluția și schimbările care au avut loc în trecutul istoric pe dimensiunea investigațiilor speciale. Abordarea sa amănunțită și riguroasă ar putea să ne ofere înțelegerea necesară a modului în care activitatea investigativă a evoluat de-a lungul secolelor și a impactului acesteia asupra societății și legislației.

De asemenea, ne va fi de folos și lucrările semnate de cercetătorul V.I. Elinski (1998)[152], (2004)[153] în care este analizată formarea și dezvoltarea metodologiei ASI.

Lucrarea semnată de cercetătorii O. G. Kovaliov, O. A. Vaghin și E. G. Yudin (2006)[154] este, cu siguranță, o sursă esențială pentru înțelegerea segmentului istoric al ASI.

Aceste lucrări didactice oferă o perspectivă cuprinzătoare asupra conținutului și particularităților dezvoltării ASI. Cu ajutorul acestor surse, vom avea oportunitatea să ne aprofundăm în aspectele esențiale ale evoluției ASI de-a lungul istoriei. Analizând aceste lucrări, vom putea să înțelegem mai bine modul în care această activitate a evoluat, s-a schimbat și și-a dezvoltat particularitățile în contextul istoric și legislativ al momentului.

Aceste surse ar putea să ne ofere nu numai o imagine clară asupra evoluției ASI, ci și o bază solidă pentru înțelegerea modului în care acestea au influențat și au fost influențate de schimbările sociale, politice și legale din timpurile respective.

---

[151] *Жандармы России.* сост. В. С. Измозик. СПб.: Нева, М.: Олма-Пресс, 2002 г. 640 С. ISBN 5-224-03963-0.

[152] ЕЛИНСКИЙ, В.И., ИСАКОВ, В.М. *Становление и развитие уголовного сыска в России (X – начало XX вв.)*. Министерство внутренних дел Российской Федерации. – Москва : Московский областной филиал Юридического института МВД России, 1998. – 80 с.

[153] ЕЛИНСКИЙ, В.И. *История уголовного сыска в России (X — начало XX в.)*. М.,2004. 79 С.

[154] КОВАЛЕВ, О.Г., ВАГИН, О.А., ЮДИН, Е.Г. *Оперативно-розыскная деятельность: содержание, развитие, особенности*: учебное пособие. Федеральная служба исполн. наказаний, Научно-исследовательский ин-т. - Москва 2006. - 175 с.

Lucrarea semnată de V. F. Lugovik și S. M. Lugovici (2018)[155] aduce în prim-plan aspectele legate de statutul juridic al ofițerului de investigații în contextul ASI. Acești cercetători analizează în detaliu reglementările legale referitoare la statutul ofițerului de investigații și asigurarea legalității acțiunilor sale. Lucrarea examinează conceptul și conținutul statutului juridic al ofițerului de investigații, analizând atât legislația rusă, cât și cea străină care reglementează activitatea angajaților din subdiviziunile operative. Un punct de interes major este acordat supravegherii procurorului asupra activităților desfășurate de ofițerul de investigații, subliniind astfel importanța controlului judiciar asupra acestor activități sensibile.

Această monografie contribuie la înțelegerea complexității statutului juridic al ofițerului de investigații și la identificarea modalităților prin care se asigură că activitățile sale sunt conforme cu prevederile legale.

Diverse aspecte ale utilizării rezultatelor ASI în cadrul procesului penal au făcut obiectul investigațiilor științifice ale cercetătorilor E. A. Dolea (2015)[156], A. E. Vîtovtov (2020)[157], A. N. Gușcin, N. A. Gromov, N. P. Țariova (2003)[158], Yu. P. Garmaev (2004)[159], A. Gh. Veniaminov (2019)[160] ș.a. Lucrările semnate de acești autori reflectă diversitate și lipsă de consens cu privire la modul de utilizare a rezultatelor ASI în probatoriul penal. În acest context, sunt propuse diferite soluții, unii propun ca rezultatele ASI să fie utilizate direct ca probe în procesul penal. Alții sugerează legalizarea rezultatelor operative și transformarea lor în probe.

Într-adevăr, această diversitate de opinii creează dificultăți în utilizarea rezultatelor ASI în practica judiciară. Este esențial ca aceste viziuni să fie analizate prin prisma sistemului de drept național pentru a asigura o utilizare corespunzătoare și eficientă a rezultatelor ASI în cadrul procesului penal.

Problema principiilor ASI a fost cercetată în mod special de E. E. Kaimuldinov (2005)[161]. Pentru a investiga în profunzime această sferă, cercetarea s-a axat pe o bază normativă solidă, formată din dispozițiile constituționale ale Republicii Kazahstan și Federației Ruse. De asemenea, au fost considerate și prevederile normative departamentale emise de autoritățile

---

[155] ЛУГОВИК, В. Ф., ЛУГОВИЧ, С. М. *Правовой статус оперуполномоченного при проведении оперативно-розыскных мероприятий: монография*. Москва: ИНФРА-М, 2018. 154 с. ISBN 978-5-16-013526-7.

[156] ДОЛЯ, Е.А. *Формирование доказательств на основе результатов оперативно-розыскной деятельности: монография*. Москва: Проспект, 2015. - 376 с. ISBN 978-5-392-14694-9.

[157] ВЫТОВТОВ, А.Е. *Результаты оперативно-розыскной деятельности как средства доказывания в уголовном судопроизводстве (по материалам уголовных дел экономической направленности)*: Дисс. на соиск. канд. юр. наук. Омск, 2020. 221 с.

[158] ГУЩИН, А.Н., ГРОМОВ, Н.А., ЦАРЕВА, Н.П. *Оперативно-розыскная деятельность: совершенствование форм вхождения ее результатов в уголовный процесс*. Учебно-практическое пособие. Москва, 2003. 116 с.

[159] ГАРМАЕВ, Ю. П. *Использование результатов оперативно-розыскной деятельности при расследовании уголовных дел о незаконном обороте наркотиков: практическое пособие*. Москва: Издательский дом Шумиловой И.И., 2005. – 83 с. ISBN 5-89784-095-4.

[160] ВЕНИАМИНОВ, А.Г. *Особенности использования результатов оперативно-розыскной деятельности в доказывании по уголовным делам: учебно-практическое пособие*. Москва : Проспект, 2019. 80 с.

[161] КАЙМУЛЬДИНОВ, Е.Е. *Принципы оперативно-розыскной деятельности (по материалам Республики Казахстан)*: Автореферат дисс. на соиск. канд. юр. наук. Москва. 2005. 32 с.

competente în domeniul ASI ale celor două state. În cursul cercetării, s-a adoptat o abordare interdisciplinară, acoperind o varietate de domenii precum dreptul penal și procesual penal, criminologia, psihologia, teoria managementului și, desigur, ASI. Această abordare cuprinzătoare a asigurat o înțelegere mai adâncă și complexă a principiilor care stau la baza ASI.

Temeiurile și condițiile efectuării MSI au fost studiate în mod special de cercetătorii D. A. Zapivalov, Yu. A. Lojkin (2021)[162]. Rezultatele muncii lor ne permite să ne aprofundăm cunoștințele pe segmentul dispunerii și efectuării MSI, mai ales a celor legate de restrângerea drepturilor constituționale ale persoanei. Autorii mai examinează de asemenea diversitatea, conținutul și particularitățile efectuării MSI. O atenție deosebită este acordată și problematicii utilizării rezultatelor obținute prin efectuarea MSI.

Concursul cetățenilor la realizarea MSI este analizat distinct în lucrarea cercetătorului V. A. Serednev (2017)[163]. Autorul acordă o atenție sporită abordării cadrului normativ care reglementează atragerea persoanelor civile în procesul de efectuare a MSI, evidențiind totodată obiectivele, modalitățile, conținutul și importanța acordării sprijinului confidențial din partea cetățenilor.

Supravegherea și controlul legalității investigațiilor speciale exercitate de procuror este un subiect sensibil și foarte important pentru teoria și practica ASI, acesta fiind dezvoltat în mod special de cercetătorii E. L. Nikitin și G. V. Dîtcenko, (2018)[164]. Lucrarea autorilor se remarcă prin analiza conceptului de supraveghere și control a ASI, determinarea esenței și a obiectului de supraveghere din partea procurorului.

În același context este relevantă și lucrarea semnată de profesorul V. F. Lugovik (2014)[165], în care sunt definite limitele competenței procurorului în supravegherea ASI. De asemenea, sunt discutate drepturile și obligațiile angajaților subdiviziunilor specializate în domeniul ASI și sunt prezentate procedurile de contestare a deciziilor aprobate de procuror în legătură cu exercitarea atribuțiilor de control a ASI. O atenție sporită se acordă analizei măsurilor de asigurare a confidențialității și a secretului de stat în timpul prezentării spre control a rezultatelor ASI.

---

[162] ЗАПИВАЛОВ, Д.А., ЛОЖКИН, Ю.А. *Оперативно-розыскные мероприятия, ограничивающие конституционные права граждан: основания, условия и порядок проведения*: монография. Пермь: ФКОУ ВО Пермский институт ФСИН России, 2021. – 130 с.

[163] СЕРЕДНЕВ, В.А. *Конфиденциальное содействие граждан субъектам, осуществляющим оперативно-разыскную деятельность: учебно-методическое пособие.* Арзамас: Арзамасский филиал ННГУ, 2017. – 54 с.

[164] НИКИТИН, Е.Л., ДЫТЧЕНКО, Г.В. *Основы теории оперативно-розыскной деятельности и прокурорский надзор за исполнением законов в оперативнорозыскной деятельности: учебное пособие*. Санкт-Петербург. 2018. 156 с.

[165] ЛУГОВИК, В.Ф. *Прокурорский надзор за оперативно-розыскной деятельностью: учебное пособие.* Омск: Омская юридическая академия, 2014. 120 с.

A.V. Kolesnikov, în teza sa de doctorat dedicată controlului legalității ASI exercitat de către procuror (2017)[166], abordează aspecte noi și neexplorate anterior, referindu-se în mod special la problematica prezentării rezultatelor acumulate în raport cu investigarea infracțiunilor contra persoanei comise în condiții latente.

Toate aceste lucrări reprezintă contribuții semnificative pentru înțelegerea și analiza problemelor legate de supravegherea activităților speciale de investigații efectuate de procurori, precum și pentru utilizarea rezultatelor acestei activități în realizarea sarcinilor specifice, inclusiv pentru asigurarea informativă a procesului probator. Ele ne oferă perspective unice de cunoaștere și înțelegere detaliată a acestui subiect complex, fiind de un real folos pentru realizarea propriilor cercetări.

Remarcăm și faptul că lucrările evidențiate mai sus reprezintă doar o mică parte din numărul impresionant de surse doctrinare care vor sta la baza realizării acestui studiu monografic. Adresăm recunoștința noastră tuturor cercetătorilor care au contribuit la abordarea problemelor și aspectelor teoretice și practice ale ASI. Este important să subliniem și faptul că analiza literaturii de specialitate străină ne-a permis să înțelegem locul și nivelul de dezvoltare a segmentului teoretic național privind investigațiile speciale. Apreciem în mod deosebit importanța și valoarea doctrinei străine, care este extrem de vastă, profundă, atrăgătoare și interesantă. Am întâlnit adesea lucrări monografice dedicate abordării unor probleme foarte specifice și înguste legate de ASI, care reprezintă o adevărată comoară pentru fundamentarea teoretică a acestei lucrări. Multe dintre aceste studii reflectă rezultatele unei munci îndelungate și dificile realizate de cercetători pasionați și dedicați domeniului ASI, inclusiv de către cei cu o vastă experiență atât practică, cât și științifică în acest domeniu. Unele lucrări reflectă exemple din propria lor activitate practică, furnizând documente veridice și materiale factologice, izvoare autentice de inspirație. Apreciem în mod deosebit lucrările cercetătorilor care își exprimă analizele, generalizările și convingerile proprii, precum și cele care reflectă polemici referitoare la soluționarea diferitelor probleme conceptuale legate de ASI, deoarece acestea sunt adesea cele mai interesante și captivante. Argumentele contradictorii invocate de diferiți autori ne ajută să ne adâncim în subiecte și să ne formăm propriile opinii și convingeri, să participăm activ la dezbateri și să venim cu propriile noastre argumente și soluții.

Cu toate acestea, trebuie să subliniem că doctrina externă este axată în mare măsură pe analiza și soluționarea unor probleme parțial străine sistemului de drept moldovenesc, iar din aceste considerente este necesar să preluăm și să adaptăm cu prudență întregul acestui bagaj de informații și

[166] КОЛЕСНИКОВ, А.В. *Прокурорский надзор за исполнением законов при использовании результатов оперативно-розыскной деятельности в расследовании преступлений против личности, совершенных в условиях неочевидности:* Дисс. на соиск. канд. юр. наук. Москва 2017. 214 с.

cunoștințe la condițiile și interesele naționale. Aceasta presupune un efort continuu de implicare, analiză și cercetare proprie.

1.3. Concluzii la Capitolul I

1. Privită prin prisma cercetărilor teoretice ASI poate fi apreciată ca o știință relativ tânără dar cu potențial înalt de dezvoltare. Până în anii '90 ai secolului trecut, precum și mai târziu, aproape toată literatura de specialitate dedicată acestei materii era predominant secretă. Deși adoptarea primelor legi menite să reglementeze această activitate a marcat o deschidere parțială către public, totuși o parte importantă de surse bibliografice a continuat să fie editată sub incidența regimului secret. În acest context, analiza noastră a cuprins doar sursele cu caracter public, deși apreciem înalt și valoarea edițiilor clasificate.

2. Diferite aspecte ale activității speciale de investigații au fost analizate de cercetătorii: V. Cușnir, I. Dolea, V. Moraru, Gh. Gladchii, M. Bârgău, D. Ostavciuc, T. Osoianu, M. Gherman, A. Pareniuc, A. Cicala, Gh. Golubenco, N. Vasilișin, V. Mîrzac, D. Roman, I. Covalciuc, I. Botnari, S. Copețchi, A. Pântea, V. Jitariuc, V. Sâli, V. Rusu, D. Obadă, M. Căpătici (R. Moldova); M. Udroiu, R. Slăvoiu, O. Predescu, M. Suian, M. Tudoran, A. Roman, J. Remus, V. Trif, I. Neagu, M. Damaschin (România); V. Atmazhitov, V. Bobrov, A. Șumilov, O. Vaghin, S. Șeifer, A. Cecetin, E. Dolya, E. Dubonosov, S. Zaharțev, V. Elinsky, K. Goriainov, V. Gusev, A. Isicienko, I. Klimov, A. Baranov (Federația Rusă); Yu. Groshevoy, O. Kaplina, E. Novikov, S. Șumilin (Ucraina); A. Ghinzburg, A. Akhpanov, A. Khan. (R.Kazahstan); N. Kovaliov, A. Banciuk (R.Kirghiză); Paul de Hert (Belgia); Veljko Turanjanin (Serbia) ș.a.

3. Examinarea literaturii de specialitate autohtone, editate în perioada de acțiune a Legii nr. 45/1994, relevă un număr modest de publicații în special a celor cu caracter public. Situația în cauză poate fi înțeleasă ca un nou început de drum, neexplorat anterior și foarte imprevizibil. Deficitul de cunoștințe despre arhitectura și principiile statului de drept au fost probabil motivul principal de abținere de la comentarii publice cu privire la un domeniu de activitate discret și practic necunoscut publicului larg. Abținerea de la publicarea lucrărilor cu caracter deschis în domeniul ASI pare să fie și consecința unui stereotip rămas din perioada anterioară, în care toate discuțiile erau purtate cu ușile închise și în condiții de confidențialitate maximă. Această reticență în diseminarea cunoștințelor prin editarea lucrărilor publice ar fi putut influența negativ evoluția legislației naționale și practica judiciară, inhibând dezvoltarea și rafinarea acestora. Numeroasele probleme întâmpinate de practicienii implicați în investigații speciale rămâneau adesea necunoscute. Este posibil ca guvernul, din lipsa unei conștientizări adecvate a acestor probleme, să nu fi manifestat interesul necesar pentru a interveni în scopul îmbunătățirii condițiilor de lucru sau pentru a stimula creșterea

profesionalismului în rândul practicienilor[167]. Această situație subliniază o lacună semnificativă în managementul organelor polițienești[168], care ar fi necesitat o abordare mai insistentă și transparentă pentru a sprijini evoluția eficientă a domeniului.

4. Analiza literaturii de specialitate autohtone în materia ASI, publicate în perioada de după reforma juridică din 2012, relevă o creștere semnificativă a numărului de lucrări științifice și cercetători dedicați abordării problematicii relevante. Această implicare intensă în rezolvarea problemelor legate de investigațiile speciale necesită încurajare și susținere, dat fiind importanța acestei activități în protejarea valorilor constituționale ale societății moldovenești.

5. Rolul ASI în cadrul statului de drept devine un instrument esențial de asigurare a valorilor constituționale și luptă împotriva amenințărilor care le subminează. Valorificarea rezultatelor investigațiilor speciale în procesul probator devine o necesitate vitală. Cu toate acestea, reforma juridică din 2012 a generat dezbateri contradictorii privind locul și poziția juridică a ASI în sistemul științelor penale. Analiza literaturii ne-a evidențiat două viziuni diametral opuse cu privire la acest aspect. Unii susțin păstrarea autonomiei ASI și libertatea de acțiune în prevenirea și combaterea criminalității[169], în timp ce alții optează pentru integrarea completă a acesteia în procesul penal[170]. Aceste viziuni necesită o analiză mai detaliată și o abordare coerentă în vederea conturării unui cadru legal adecvat pentru ASI.

Prin urmare, eforturile și contribuțiile cercetătorilor și a mediului academic în dezvoltarea domeniului ASI sunt lăudabile și esențiale pentru asigurarea securității și respectării drepturilor omului. Pentru a înțelege pe deplin implicațiile și soluțiile necesare, trebuie să continuăm să explorăm și să analizăm în profunzime această sferă complexă și actuală de activitate.

6. Analiza comparativă a reglementării ASI în țările din spațiul estic relevă faptul că raportul dintre procedura penală și ASI este de două tipuri: 1) țări care au integrat o parte din reglementările juridice privind ASI în CPP (Lituania (2002), Estonia (2003), Letonia (2005), Moldova (2012), Ucraina (2012), Georgia (2014), Kazahstan (2014), Kârgâzstan (2019); 2) țări care păstrează în continuare o distincție foarte clară între reglementările juridice privind ASI și procesul penal (Federația Rusă, Belarus, Armenia, Azerbaidjan, Tadjikistan, Uzbekistan, Turkmenistan).

7. Doctrina țărilor estice nu a dezvoltat soluții unanim acceptate privind reglementarea juridică a ASI. Dezacordurile persistente cu privire la diversele aspecte ale ASI impun abordări riguroase și analitice, iar aceste lucrări constituie o platformă excelentă pentru dezvoltarea ulterioară

[167] DOLEA, I. *op.cit.* 2009 (Tipografia «Bons Offi ces» SRL). p. 166.; GLAVAN, B. Aspecte privind instruirea colaboratorilor MAI al RM în vederea prevenirii şi combaterii pedofiliei. În: *Analele Ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a M.A.I. al Republicii Moldova*, Ediţia a XI-a, nr. 1. Chişinău, 2011. p. 38-40.
[168] BÎRGĂU, M., DĂNILĂ, A. Evoluția în carieră a angajaților cu statut special din Ministerul Afacerilor Interne. In: *Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Spațiul european de securitate: provocări, oportunități, perspective de integrare"*, Ed. 1, 11 octombrie 2019, Chișinău. Chișinău: Tipogr. „PrintCaro", 2019, pp. 145-151.
[169]BOTNARI, I. *op.cit.* Teză de doctor. Chişinău 2022. p. 11.
[170] COVALCIUC, I. *Tehnici speciale de investigare în justiția penală: Monografie*. Chișinău: S.n., 2023. p.52; 57; 70.

a cercetării noastre. Adaptarea și aplicarea ideilor propuse necesită o atenție deosebită, pentru a asigura coerența și eficiența sistemului juridic moldovenesc.

8. Legislația țărilor europene permite efectuarea investigațiilor speciale și prevede proceduri diferite de autorizare și efectuare a MSI în domeniul procesului penal și în afara acestuia. Se observă tendința ca informațiile obținute în afara procesului penal să rămână secrete și să fie folosite confidențial pentru soluționarea sarcinilor strategice legate de securitatea națională în sensul larg al acestei noțiuni ce implică nu numai securitatea militară, ci și securitatea socială, economică, apărarea valorilor constituționale, a bunăstării populației și nu în ultimul rând protejarea statului de drept. Doar în cazuri excepționale, informațiile obținute astfel se transmit organului de urmărire penală pentru a fi valorificate în procesul probator.

9. Analiza literaturii din spațiul vestic asupra investigațiilor speciale relevă o bogată și valoroasă sursă de cunoaștere. Aceste lucrări oferă o gamă vastă de perspective teoretice și practice asupra tehnicilor de investigații, însă este important de subliniat că și ele abordează în primul rând legislațiile și practicile altor țări. Astfel, pentru Republica Moldova, adaptarea și integrarea conceptelor și ideilor reflectate în aceste lucrări necesită o analiză atentă și profundă pentru a asigura că sunt relevante și aplicabile în cadrul specific al sistemului juridic moldovenesc.

10. Abordările prezentate în acest capitol au subliniat conexiunea strânsă dintre ASI, procesul penal și instituția drepturilor persoanei, ceea ce indică necesitatea abordării acestora în complex sub diferite aspecte, precum istoric, teoretic, practic, drept comparat. De asemenea, s-a remarcat neclaritatea conceptului de ASI, a conținutului acestuia, a locului și rolului MSI în cadrul ASI, a raportului ASI cu alte activități de prevenire și combatere a criminalității, cu urmărirea penală și actele de constatare, s-au remarcat disensiuni și incertitudini privind reglementările juridice cu referire la valorificarea rezultatelor ASI și a MSI, regimul juridic, tipurile, conținutul și procedura MSI. S-a punctat și asupra importanței temeiurilor și condițiilor de efectuare a MSI. O atenție sporită s-a atras problematicii legate de realizarea sarcinilor ASI, asigurarea protecției juridice a ofițerilor de investigații și a altor participanți la efectuarea investigațiilor speciale și controlul ASI.

2. NATURA JURIDICĂ ȘI CONCEPTUL ACTIVITĂȚII SPECIALE DE INVESTIGAȚII

2.1. Evoluția și paradigma activității speciale de investigații

În căutarea unei înțelegeri cât mai complete a conceptului de ASI, se impune un examen aprofundat nu numai al aspectelor contemporane, ci și al evoluției sale de-a lungul timpului. Capitolul precedent a pus bazele înțelegerii situației în domeniul de cercetare din perspectiva juridică și doctrinară a conceptului ASI. Cu toate acestea, pentru descoperirea în totalitate a semnificației și impactului acestei activități, este necesară o incursiune în evoluția sa istorică, furnizând astfel o perspectivă adecvată pentru înțelegerea originii și dezvoltării conceptului ASI în contextul schimbărilor sociale, tehnologice și juridice.

Abordările prezentate în primul capitol au subliniat conexiunea strânsă dintre ASI, procesul penal și instituția drepturilor persoanei, ceea ce indică necesitatea abordării istorice a conceptului ASI în raport cu aceste componente fundamentale.

Este dificil să stabilim cu certitudine când și unde în societatea umană au apărut pentru prima dată investigațiile speciale. Investigarea, fie ea secretă sau publică, ca formă de activitate umană, are o istorie veche și reprezintă un aspect intrinsec naturii umane și societății în general. Fără a risca să greșim, putem afirma că omul a practicat investigații speciale cu mult înainte de apariția primelor entități statale și, evident, înaintea apariției scrierii, care ar fi putut documenta astfel de activități. Astfel, reflectând asupra modului și timpului în care au fost utilizate procedeele de investigații în trecutul îndepărtat, dat fiind lipsa documentelor obiective relevante, putem concluziona că începuturile istoriei investigațiilor speciale se bazează mai mult pe ipoteze și deducții logice.

În analiza strategiilor de combatere a criminalității, cercetătorul V. N. Kudryavțev sublinia că identificarea și căutarea infractorilor este o practică veche, desfășurată încă din timpuri străvechi, deși nu era reglementată de nici o formă procesuală specifică. În timpurile monarhilor, sultanilor, împăraților și altor conducători, existau informatori secreți care, deși nu erau implicați în procese judiciare, furnizau informații de mare valoare[171].

Primele informații istorice veridice care atestă faptul că o persoană a apelat cu adevărat la inteligență ca mijloc de obținere a avantajului asupra adversarului său pot fi extrase din analiza celor mai vechi monumente scrise ale omenirii. Astfel, putem afirma că rădăcinile ASI se întind în cele mai îndepărtate timpuri[172], când abilitățile de urmărire, observație, recunoaștere și căutare s-au

[171] КУДРЯВЦЕВ, В. Н, *Стратегии борьбы с преступностью*. М., Юристь, 2003. 352 с. ISBN 5-7975-0639-4, p. 109.
[172] АЛФЕРОВ, В.Ю., ГРИШИН, А.И., ИЛЬИН, Н.И. *op.cit.*, 2016. p. 9.

dezvoltat în rândul strămoșilor noștri, într-o epocă în care vânătoarea și culesul reprezentau principala sursă de existență[173].

Apariția și dezvoltarea comunităților primitive și formarea structurilor de conducere au generat necesitatea protejării și securității acestora, iar abilitățile de supraveghere și apărare au fost utilizate cu succes nu doar în fața animalelor sălbatice, ci și împotriva barbarilor și invadatorilor.

Pentru contracararea acțiunilor periculoase ale dușmanului, au fost utilizați spionii, aceștia fiind trimiși în tabăra adversă pentru îndeplinirea diverselor sarcini (colectarea de informații, dezinformarea, recrutarea foștilor adversari etc.). Aceste sarcini erau îndeplinite prin acțiuni precum mituirea, șantajul cu materiale compromițătoare, exploatarea slăbiciunilor umane (dorința de răzbunare și afirmare, gelozia etc.). În literatură s-a menționat că probabil victoriile decisive obținute de lideri remarcabili precum Alexandru cel Mare, Hannibal, Genghis Han, Frederic al II-lea să nu fi fost posibile fără aplicarea metodelor secrete specifice acelor perioade[174].

În cercetarea legăturii dintre originile ASI și procesul penal, observăm că, din antichitate și până în secolul al XII-lea, aceasta fie a fost absentă în totalitate, fie a depins de abilitățile personale ale părților implicate. Caracterul privat al procesului penal presupunea că reclamantul să-și investigheze singur cazul și să adune probe, să identifice și să caute infractorul, în timp ce acuzatul avea datoria de a-și dovedi nevinovăția. În multe cazuri, din cauza lipsei de profesionalism, deciziile erau luate prin judecata divină (jurământ, tragere la sorți, ordalii) [175].

Se pare că această situație nu a necesitat crearea de organe de stat specializate și angajarea unor funcționari responsabili cu investigarea și căutarea vinovaților. Problemele legate de siguranța vieții private și a proprietății cetățenilor nu erau o preocupare a statului. Doar în situații excepționale (revolte, calamități etc.), statul și reprezentanții săi aveau rolul de a proteja populația și de a restabili ordinea socială.

La rândul său, conceptul drepturilor persoanei își are originile tot în antichitate, fiind o preocupare a marilor filozofi antici, precum Confucius (552-479 î.Hr.), Pitagora (secolul al VI-lea - 490 î.Hr.), Platon (427-347 î.Hr.) și Aristotel (384-322 î.Hr.). Inițial, drepturile omului erau valabile doar pentru anumite straturi sociale. În timp, aceste drepturi au devenit universale și au ocupat un loc central în gândirea filozofică europeană[176].

---

[173] ДУНДУКОВ, М.Ю. *Разведка в государственном механизме США: Монография* Москва. Кучково поле, 2008. 448 с. ISBN 978-5-9950-0015-0, p.12.

[174] ИЛЬИЧЁВ, В.А. *Оперативно-розыскная деятельность: курс лекций*. Москва. Эксмо, 2009. - 141 с. ISBN 978-5-699-31626-7, p. 7.

[175] НИКИТИНА, Е.В. Из истории развития средств доказывания. В: *Уголовное судопроизводство: история и современность*. 2014. nr. 11 (48) ноябрь. С.2540-2545 [citat 11.03.2020]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/iz-istorii-razvitiya-sredstv-dokazyvaniya/viewer

[176] КНУТ, В. БЕРГЕМ, ГУННАР, М. *Введение в права человека. Норвежский Хельсинкский Комитет по правам человека*. Осло 2003. Учебно пособие. Издано в Польше. 117 с. [citat 13.03.2020] Disponibil: https://mhg.ru/sites/default/files/inline/files/vvedenie-v-prava-cheloveka-nhk-2003.pdf С.36

Au trecut mulți ani până când ideile filozofilor antici privind drepturile omului au fost reflectate într-un document cu putere juridică. Magna Charta, emisă în 1215, a reprezentat primul text cunoscut în istorie care a garantat anumite libertăți pentru cei numiți „oameni liberi" la acea vreme[177].

Dorința de a păstra puterea și amenințările constante a criminalității au condus la apariția organelor polițienești în atribuțiile cărora intrau ascultarea tainică, urmărirea și denunțarea ca modalități de obținere a informațiilor[178]. Prin secolul al XIII-lea, inchiziția a devenit o instituție de corecție pentru eretici. În acest context, procesul penal privat a cedat locul autorităților de stat, iar procedurile au trecut de la cele publice și orale la cele secrete și scrise[179]. Tortura devenise principalul mijloc de obținere a recunoașterii vinovăției în această perioadă[180].

Parcursul nostru de analiză ar rămâne incomplet fără a sublinia importanța procedeelor de culegere clandestină a informațiilor (investigația sub acoperire, urmărirea vizuală, criptografia, mascarea, dezinformarea etc.) în cadrul strategiilor de apărare statală împotriva invaziilor externe. În fața presiunii militare și politice exercitate de marile imperii, domnitorii Țărilor Românești au inițiat dezvoltarea propriilor rețele de spionaj. Acestea erau alcătuite din oameni angajați, remunerați cu sume semnificative și extrem de loiali. Acești agenți acționau sub masca solilor, a ciobanilor sau chiar a hoților, străbătând țările vecine sau ajungând până la Poarta Otomană pentru a furniza informații esențiale despre potențialii pretendenți la tron, conspirațiile boierilor sau amenințările de invazii militare[181].

Adoptarea Declarației Drepturilor Omului și Cetățeanului[182] din 1789 (Franța) a reprezentat un pas semnificativ, stabilind bazele democrației moderne. Aceasta a contribuit la extinderea sferei drepturilor omului asupra femeilor și sclavilor și a servit ca sursă de inspirație pentru mișcările abolicioniste și pentru votul universal în decursul secolului următor. În această perioadă, nu s-a făcut încă o distincție clară între procesul penal și ASI, utilizându-se atât procedee publice, cât și secrete pentru investigarea cazurilor antisociale, deoarece drepturile individului nu erau încă recunoscute în contextul investigațiilor penale[183].

Schimbările sociale din sec. XVIII au transformat procesul penal dintr-unul inchizitorial în acuzatorial. Inculpatul a dobândit dreptul la administrarea probelor, iar trimiterea în judecată a fost

---

[177] DOLEA, I. Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat. Ch.: Cartea Juridică, 2009 (Tipogr. «Bons Offi ces» SRL). 416 p ISBN 978-9975-9927-7-0, p. 30.

[178] *Жандармы России.* сост. В. С. Измозик. СПб.: Нева, М.: Олма-Пресс, 2002 г. 640 С. ISBN 5-224-03963-0 [citat 11.03.2020]. Disponibil: http://booksshare.net/books/history/izmokin-vs/2002/files/jandarmirospolrozisk2002.pdf, p.3.

[179] НИКИТИНА, Е.В. *op.cit.* С.2540-2545.

[180] John Foxe *Foxe's Book of Martyrs*. Frankfurt am Main, Germany. 1-st Edition. 2020. 434 p. [citat 11.03.2020]. Disponibil: https://elcaminosantiago.com/PDF/Book/Foxes_Book_Of_Martyrs.pdf

[181] CARP, S., CHIRTOACĂ, I. *Tradiții militare în edificarea normelor de drept și în formarea conștiinței naționale*; Academia „Ștefan cel Mare", Asoc. obștească „Tradiții Militare". Chișinău: Cartea militară, 2018. Tipogr."Elan Poligraf". 510 p. ISBN 978-9975-3163-3-0, p. 150-158.

[182] *Declaraţia drepturilor omului şi cetăţeanului* [citat 11.05.2022]. Disponibil: https://dreptuladrepturi.weebly.com/1789-declara355ia-drepturilor-omului-351i-ale-cet259355eanului-franta.html

[183] GLAVAN, B., op.cit. 2022. 475 p., p. 27.

atribuția reprezentanților poporului, participanți la înfăptuirea justiției prin Curțile cu juraţi[184]. Reforma judiciară din Franța, în 1808, a introdus un sistem mixt de procedură, inspirat din procesul penal englez. Faza urmăririi penale a rămas scrisă și nepublică, în timp ce etapa judecății a devenit publică, orală și contradictorială[185].

În procesul penal, poliția îndeplinea funcția cercetării penale (enquête préliminaire) sub controlul procurorului. Procurorul decidea inițierea urmăririi penale sau refuzul ei, inclusiv în cazul unei persoane neidentificate. Judecătorul de instrucție, cu atribuții extinse, efectua investigații și lua decizii de procedură. Acest model a permis judecătorului de instrucție să gestioneze întrebări constituționale și măsuri preventive, eliminând necesitatea unui control judiciar extern[186].

Revoluția franceză a avut o puternică influență la nivel european[187], inclusiv în Ţările Române. Ideile revoluției au fost reflectate în documentele revoluției de la 1848 din Transilvania, Moldova și Ţara Românească. Mihail Kogălniceanu a propus în „Dorințele partidei naționale” un program de reforme democratice, inclusiv desființarea privilegiilor, egalitatea drepturilor civile și politice și înlăturarea pedepsei cu moartea[188].

Criminalitatea organizată și profesională a apărut în sec. XIX ca rezultat al diverselor factori, precum revoluția industrială și creșterea populației urbane. În fața acestei noi forme de criminalitate, organele de stat au devenit neputincioase[189]. Era evidentă nevoia de metode și măsuri mai eficiente pentru protecția cetățenilor și pedepsirea infractorilor[190].

Primul fondator al poliției secrete este considerat Eugène François Vidocq, care a introdus în investigațiile penale metode inovatoare precum supravegherea sub acoperire, culegerea de informații de la infractori, deghizarea, și altele[191]. El a acordat atenție tacticilor profesionale și caracteristicilor psihologice ale agenților. El a distins între agenții politici și cei ai poliției criminale, subliniind diferențe semnificative între aceștia[192].

În contextul social al timpului, Franța a fost modelul pentru formarea și dezvoltarea subdiviziunilor specializate de poliție criminală, cum ar fi „Scotland Yard” în Anglia (1829), NYPD – „New York City Police Department” în SUA (1844) și „Сыскная полиция” în Rusia (1866).

---

[184] DOLEA I. Curţile cu juraţi în procesul penal: (Considerente cu privire la elaborarea concepţiei pentru Republica Moldova): Teza de doct.în drept Chișinău, 1996. 164 p., p. 9-10.
[185] GLAVAN, B., op.cit. 2022. 475 p., p. 28.
[186] Ibidem, p. 28.
[187] BÎRGĂU, M. Проблема обеспечение защиты прав человека в Республике Молдова как основополагающего принципа правого государства. In: *Statalitatea Moldovei: continuitatea istorică şi perspectiva dezvoltării*. Chișinău. „Print-Caro” SRL, 2017, pp. 587-599.
[188] DOLEA, I. op.cit. 2009. p. 32-33.
[189] ЗИМИН, Е. А. *Механизм обеспечения конституционных прав человека в сфере деятельности полиции : на примере США*: диссертация ... кандидата юридических наук Москва, 2015. С.97.
[190] GOLUBENCO, Gh. *Criminalistică: obiect, sistem, istorie.* Chișinău. „Tipogr. Centrală”, 2008. 216 p. ISBN 978-9975-78-597-6, p. 14-15.
[191] Ibidem, p. 17.
[192] ИВАНОВ, С.Н. Оперативно-розыскная деятельность: историческая ретроспектива. Вестник Удмуртского университета. Серия „Экономика и право”. 2014. [citat 11.05.2022]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/operativno-rozysknaya-deyatelnost-istoricheskaya-retrospektiva

Progresul tehnic și științific din secolul al XIX-lea a introdus noi oportunități în investigații. Telecomunicațiile au început să fie folosite nu doar de cetățeni cinstiți, ci și de criminali, permițându-le să coordoneze infracțiunile de la distanță și să comunice rapid planuri criminale. Aceste tehnologii au necesitat controlul comunicațiilor, dar și respectarea drepturilor omului în procesul investigațiilor.

La scurt timp după inventarea telefonului, au apărut scandalurile privind interceptările. În 1886, Congresul SUA a fost criticat pentru interceptarea mesajelor telefonice ale companiei de ceai „Atlantic and Pacific". În 1916, poliția a început să intercepteze convorbirile telefonice ale avocaților și medicilor, iar acest fenomen a fost adoptat și de alți beneficiari, cum ar fi politicieni sau ziariști[193].

În Rusia secolului XIX, posibilitatea unor evenimente de acest fel era păstrată în secret, chiar și pentru majoritatea ofițerilor de poliție, deși măsuri de investigare tainice erau puse în practică[194].

Reforma judiciară din anii '60 ai secolului al XIX-lea din Imperiul Rus, condiționată de creșterea semnificativă a numărului de infracțiuni și de incapacitatea organelor de poliție de a instrumenta cauzele penale, a separat cercetarea preliminară de activitatea poliției[195]. Această reformă a avut în vedere evitarea constrângerilor procedurale neîntemeiate, care adesea conduceau la aducerea nejustificată în judecată a persoanelor și la consumarea resurselor judiciare. Acest proces a avut în vedere și asigurarea garanțiilor în ceea ce privește caracterul coercitiv al cercetării preliminare. Astfel, s-a concretizat că doar acțiunile procesuale publice să fie detaliate, restul activităților de investigații să rămână secrete, inspirându-se din experiența franceză[196].

Codul de procedură penală al Imperiului Rus din 1864[197] a prevăzut că în cazurile în care semnele infracțiunii erau incerte sau sursele de informare cu privire la infracțiune erau nesigure, poliția era obligată să efectueze o cercetare penală înainte de a raporta cazul organului de urmărire penală. Această cercetare penală a fost realizată prin intermediul investigațiilor operative, chestionări și urmăriri tainice fără însă să efectueze percheziții sau ridicări de obiecte (art. 254). Astfel, ASI s-a remarcat ca o activitate neoficială a poliției orientată spre identificarea în secret a infractorului[198].

În 1908, subdiviziunile specializate în cercetarea penală și investigații au fost create în cadrul poliției și ulterior miliției. Aceste subdiviziuni au funcționat sub instrucțiuni departamentale

---

[193] ЕВСТРАТИКОВ, Б.М. et al. *Оперативно-розыскные мероприятия на каналах связи: (правовой анализ): монография.* под ред. В. П. Сальникова. - СПб. : Фонд Университет, 2005. 255 с. ISBN 5-95598-134-3, p.9.

[194] Ibidem.

[195] ШМАТОВ, М.А. *Теория оперативно-розыскной деятельности в системе уголовно-правовых наук.* Волгоград: ВА МВД России, 2001. 228 с, ISBN 6-7889-0204-9, p. 13-14.

[196] КОНОВАЛОВ, С.Г. *Элементы германской модели досудебного производства в уголовном процессе постсоветских государств*. Дисс. на соиск. канд. юр. наук. Москва – 2018. 220 с. p.114.

[197] *Устав уголовного судопроизводства от 20 ноября 1864 г.* [citat 11.05.2022]. Disponibil: https://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/3137/ .

[198] НОВИКОВА, Е.А., ШУМИЛИН, С.Ф. Следственная и оперативно-розыскная деятельность: интеграция или взаимодействие? În: *Судебная власть и уголовный процесс*. 2018. nr.2. p.86-95. p. 89.

care includeau și garanții privind respectarea drepturilor persoanei[199]. De exemplu, instrucțiunea din 9 august 1910 interzicea colectarea de informații cu caracter personal sau familial care nu erau legate de obligațiile poliției în prevenirea, urmărirea și investigarea infracțiunilor[200].

Aceste măsuri au marcat o schimbare semnificativă în activitatea poliției ruse, orientându-se spre identificarea secretă a infractorilor, fără a restricționa dreptul la viață privată al cetățenilor, dacă aceasta nu ținea de rezolvarea sarcinilor poliției.

În contextul prezentat, se observă o relevanță semnificativă pentru înțelegerea ulterioarei dezvoltări a investigațiilor speciale. Revoluția industrială și promovarea conceptului de drepturi ale omului au generat noi beneficii sociale, ceea ce a condus la o creștere cantitativă și calitativă a criminalității. Aceasta a determinat o necesitate imperioasă de a găsi noi modalități de combatere a acestui fenomen în continuă expansiune. Eșecul poliției de a-și îndeplini eficient sarcinile a necesitat căutarea de soluții inovatoare. Astfel, s-a avut în vedere profesionalizarea și delimitarea unor funcții specifice ale poliției, cu funcția de urmărire penală fiind transferată din sfera competenței poliției în cea a justiției. În urma acestor reforme, poliția a fost menită să desfășoare activități de constatare și investigații operative a faptelor ilegale, contribuind în același timp la procesul de justiție, mai ales în ceea ce privește ancheta penală, cu aspectele sale informative și executorii (identificarea, căutarea și aducerea persoanelor relevante anchetei).

Astfel, se poate remarca apariția conceptului de asigurare polițienească a urmăririi penale, inclusiv prin intermediul investigațiilor operative[201]. În acest context, s-au dezvoltat procedee operative precum investigarea nemijlocită, chestionarea cifrată, urmărirea tainică, investigarea sub acoperire, atragerea persoanelor pentru colaborare confidențială. În această perioadă, în cadrul Imperiului Rus, a început să prindă contur ASI ca o direcție independentă a activității poliției[202].

Rezultate semnificative obținute prin investigațiile operative au condus la apariția evidențelor operative, acestea fiind extrem de importante în combaterea criminalității. Acea perioadă este marcată și de apariția unităților specializate în urmărirea vizuală, angajații acestora fiind numiți „filari", care aveau în responsabilitate urmărirea vizuală și lucrul cu agenții secreți[203].

Conform sursei citate, în ciuda tuturor acestor evoluții, restricționarea nejustificată a drepturilor persoanei de către autoritățile statului era împiedicată în două moduri. În primul rând, în cazurile neclare drepturile persoanei nu puteau fi restrânse fără un control preliminar. În al doilea rând, decizia de a interveni în drepturile cuiva era luată de un organ independent și imparțial - judecătorul de instrucție.

---

[199] КАРЯГИНА, О.В. История становления института дознания в уголовном процессе России. В: *Вестник Таганрогского института управления и экономики*. 2016. nr. 1(23). С. 65-67.
[200] ЕЛИНСКИЙ, В.И., ИСАКОВ, В.М. *op.cit*, 1998. 80 с. p. 65.
[201] ШМАТОВ, М.А. *op.cit.*, 2001. p. 13-14.
[202] ЗАХАРЦЕВ, С.И., ИГНАЩЕНКОВ, Ю.Ю., САЛЬНИКОВ, В.П. *op.cit.* 2017. p.12.
[203] Ibidem, p.13.

Totuși, cu instaurarea puterii sovietice, aceste modalități au fost eliminate. Cercetarea penală a încetat să mai fie considerată ca o activitate fără ingerință în drepturile persoanei, iar independența judiciară a anchetatorului a fost pierdută[204]. Drept rezultat, problema respectării drepturilor persoanei a devenit din nou actuală. În regimul sovietic, instituția pornirii urmăririi penale a fost introdusă pentru a asigura acest aspect, dar regimul a neglijat multe valori democratice, cum ar fi libertatea individuală, statul de drept și drepturile omului.

În cadrul reformelor legislative din acea perioadă, Uniunea Sovietică a abandonat modelul francez al instituției anchetatorului judiciar („судебный следователь"), transferând unele dintre competențele relevante poliției și procuraturii. Potrivit aprecierilor cercetătorilor ruși, regimul politic instituit după Revoluția din octombrie a fost, din punct de vedere istoric, un pas înapoi, deoarece a respins așa valori democratice ca libertatea individuală, domnia legii, drepturile omului, statul de drept. Din moment ce decizia anterioară fusese considerată învechită, problema garanțiilor drepturilor persoanei a fost rezolvată prin introducerea unei noi instituții procesuale: pornirea urmăririi penale, materializată sub aspect formal prin emiterea unei ordonanțe în acest sens[205].

Pe plan european, ideea tradițională despre formele de investigare preliminară și respectarea drepturilor persoanei în cadrul procesului penal a fost păstrată, în ciuda direcțiilor luate în Uniunea Sovietică[206].

Ulterior, în Germania (1974) și în alte state europene, a apărut o alternativă la modelul francez, care în mare parte a renunțat la faza urmăririi penale, menținând doar faza de cercetare penală. În acest context, este important de menționat că Germania se confrunta cu o serie de acte teroriste, inclusiv atacul terorist de la Jocurile Olimpice de la München. În cadrul proceselor penale, apărarea a abuzat de drepturile sale, sabotând desfășurarea ședințelor judecătorești și transmițând mesaje între deținuți și complicii lor aflați în libertate. Prin urmare, „Marea reformă a dreptului procesual" din Germania nu a avut caracter liberal-democratic, ci a vizat simplificarea procedurii de cercetare penală și suprimarea abuzurilor de drepturi de către apărare[207].

Fiindcă cercetarea penală își păstra caracterul polițienesc și, prin urmare, avea încă nevoie de validare judiciară pentru MSI, rolul protecției drepturilor omului în aceste țări a fost transferat către instituția controlului judiciar[208].

---

[204] ВАСИЛЬЕВА, Т.А. et al. *Права человека. Учебник для вузов.* Отв. ред. Е.А. Лукашева. Москва НОРМА–ИНФРА. 1999. 573 с. ISBN 5-89123-352-5, p. 185.

[205] ШЕВЕЛЬ, Д.В., АЛИСОВА, Е.А. Становление и развитие института возбуждения уголовного дела в Российском и зарубежном уголовном процессе. В: *Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета*. nr. 133. 2017. С. 275-287.

[206] ВОЛОДИНА, Л.М. Проблемы регламентации возбуждения уголовного дела. Библиотека криминалиста. В: *Научный журнал*. 2013. nr. 4(9). С. 5-11.

[207] Уголовно-процессуальный кодекс Германии. [citat 11.05.2022]. Disponibil: https://ru.wikipedia.org/wiki/Уголовно-процессуальный_кодекс_Германии

[208] ГОЛОВКО, Л.В. Постсоветская теория судебного контроля в досудебных стадиях уголовного процесса: попытка концептуального переосмысления. В: *Государство и право*. 2013. nr. 9. С. 29-32.

Desființarea fazei de urmărire penală a dus la creșterea sarcinii procurorilor, iar activitatea poliției a devenit subordonată procurorilor. În acest nou context, cercetarea penală în Germania a adoptat un caracter mai mult polițienesc - polițiștii colectând probe, în timp ce procurorul ia decizii pe baza acestora. În același timp, poliția a devenit responsabilă pentru investigarea independentă a tuturor infracțiunilor, iar pentru a restricționa drepturile constituționale ale cetățenilor (măsuri preventive, reținere, percheziții, interceptare telefonică etc.), era necesară aprobarea unui judecător[209].

Actualmente în Germania, datorită tehnologiilor moderne, autorizarea acțiunilor care implică restricționarea drepturilor persoanelor este mult mai simplă. De exemplu, obținerea autorizației pentru o percheziție se face acum prin telefon. Judecătorul ascultă cererea procurorului, decide dacă o acceptă și informează imediat, verbal, prin telefon, despre decizia sa. Procurorul face apoi o notă despre aceasta în dosarul penal[210]. Cazurile simple de cercetare penală sunt efectuate de poliția de securitate publică („Schutzpolizei"), în timp ce cazurile mai complexe sunt preluate de poliția criminală („Kriminalpolizei") [211]. Scopul cercetării penale este de a permite procurorului să decidă dacă va depune o acuzație publică (art. 160 CPP). Atunci când poliția constată existența unor motive suficiente, procurorul depune acuzația, iar dacă nu există astfel de motive sau există circumstanțe care împiedică procesul penal, procurorul dispune încetarea acestuia (art. 170 CPP). Inițierea cercetării penale poate porni fie din inițiativa organului de cercetare penală, fie ca urmare a unei declarații referitoare la infracțiune.

Momentul exact al inițierii investigației penale nu este definit în legislația germană, considerându-se că acesta începe în momentul în care organul competent (poliția, departamentul de finanțe, procurorul, un angajat al acestor organe sau instanța de judecată) aplică o măsură care indică clar suspiciunea cuiva pentru o infracțiune[212].

Aceste schimbări au avut, fără îndoială, un impact semnificativ în spațiul post-sovietic. În discuțiile moderne despre procesul de urmărire penală, au fost exprimate opinii că, în prezența controlului judiciar, instituția pornirii urmăririi penale își pierde relevanța[213]. Mai mult, abordarea germană a devenit punctul central al dezbaterilor reformatorilor post-sovietici, care continuă să discute astăzi despre menținerea sau renunțarea la faza de urmărire penală.

În ceea ce privește perioada interbelică în spațiul ex-sovietic, este important să menționăm că recunoașterea drepturilor omului la nivel constituțional (inviolabilitatea persoanei - art. 127 și

---

[209] *Курс уголовного процесса*. Под ред. д.ю.н., проф. Л.В. Головко. 2-е изд., испр. – М.: Статут, 2017. 1280 с. ISBN 978-5-8354-1335-5, p. 189.
[210] BEST, E. *Criminal Procedure of Germany*. [citat 11.05.2022] Disponibil: https://wiselawyer.ru/poleznoe/73612-ugolovnyj-process-germanii
[211] Ibidem.
[212] ПИРОГОВСКИЙ, И.Г. Начало уголовного судопроизводства: некоторые размышления о категориальном аппарате. В: *Юридическая наука: история и современность*. 2018. nr. 6. С. 147-162., p. 159.
[213] ДИКАРЕВ, И.С. Стадия возбуждения уголовного дела – причина неоправданных проблем расследования. В: *Российская юстиция*. 2011. nr. 11. С. 38-40.

inviolabilitatea garantată a locuințelor cetățenilor și confidențialitatea corespondenței - art. 128 al Constituției URSS din 1936) avea în principal un caracter declarativ. Doctrina juridică sovietică nu considera drepturile și libertățile omului ca fiind inalienabile și intrinseci, ci mai degrabă dobândite de la stat[214].

După încheierea celui de-al doilea război mondial, o serie de acte internaționale au fost adoptate pentru a garanta drepturile omului la nivel internațional. Aceste acte au influențat reformele juridice în întreaga lume. Cele mai relevante dintre acestea includ Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată în 1948 de Adunarea Generală a ONU, și Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale și Pactul internațional privind drepturile civile și politice, ambele adoptate în 1966. Moldova a ratificat aceste pacte și protocoale la 29.07.2006[215], angajându-se astfel să respecte prevederile lor.

În ciuda acestor evoluții la nivel internațional, Uniunea Sovietică nu a adoptat rapid aceste acte. Totuși, au fost întreprinse eforturi pentru a remedia abuzurile din cadrul organelor de poliție, inclusiv arestările nejustificate și corupția. În ciuda acestor eforturi, nu s-a pus sub semnul întrebării valoarea investigațiilor speciale, deși erau necesare îmbunătățiri în reglementarea legală a acestor investigații.

La nivel oficial se vorbea foarte succint despre investigațiile speciale. În Bazele legislaţiei penale unionale şi a republicilor unionale adoptate în 1958 de Sovietul Suprem al URSS exista o simplă remarcă conform căreia organele de cercetare penală se obligau „să întreprindă măsurile operative de investigaţii necesare” în scopul depistării infracţiunilor şi persoanelor care le comiteau (art. 29). În temeiul acestui act au fost elaborate Codurile de procedură penală ale tuturor republicilor unionale, inclusiv și cel al Republicii Moldova din 1961, care cuprindeau prevederi similare. Aceste prevederi permiteau organelor de cercetare penală să efectueze MSI necesare pentru descoperirea infracțiunilor și persoanelor implicate.

În Moldova, în temeiul CPP din 1961 (art. 100), organele de cercetare penală aveau dreptul să desfășoare investigații operative. Acestea admiteau folosirea imprimărilor video și sonore, filmări, fotografii pentru descoperirea infracțiunilor și a persoanelor implicate. De asemenea, au fost prevăzute măsuri pentru prevenirea infracțiunilor și pentru protejarea persoanelor implicate în procesul penal.

Inițierea unui caz penal putea începe atunci când existau indicii ale unei infracțiuni care necesita o anchetă preliminară. Organul de cercetare penală putea efectua actele de urmărire în vederea descoperirii și păstrării urmelor infracțiunii. După aceasta, cazul era transmis anchetatorului penal pentru a continua investigațiile (art. 101 al CPP din 1961).

[214] GLAVAN, B., op.cit. 2022. 475 p., p. 37.
[215] Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 126-130/651.

Natura secretă a investigațiilor speciale a dus la neîncrederea în rezultatele lor. Societatea percepea adesea aceste activități ca fiind asociate cu ilegalități și abuzuri. Conceptul dominant al reglementării juridice a ASI era bazat pe premisa că societatea nu ar trebui să cunoască: 1) despre existența ASI; 2) metodele, resursele și mijloacele ASI; 3) persoanele implicate în aceste activități discrete și faptele realizării acestora[216].

În formarea și dezvoltarea instituției drepturilor persoanei în perioada ex-sovietică, un moment esențial a fost adoptarea Constituției URSS în 1977[217]. Aici, pentru prima dată, a fost consolidat principiul legalității, cerând tuturor organelor statului să asigure protecția legii și ordinii, precum și drepturile și libertățile cetățenilor (art. 4). În cadrul acestei Constituții, în afară de drepturile deja garantate privind inviolabilitatea persoanei (art. 54) și inviolabilitatea locuinței (art. 55), s-au adăugat și dreptul la protecția vieții private a cetățenilor (art. 56), dreptul la protecție judiciară (art. 57) și dreptul de a contesta acțiunile și de a cere despăgubiri pentru prejudiciul cauzat de acțiuni ilegale ale funcționarilor (art. 58). Astfel, principiul legalității socialiste inclus în Constituția URSS a introdus garanții pentru mai multe drepturi constituționale ale persoanei.

Cu toate acestea, în pofida acestor garanții constituționale, ASI rămânea reglementată la nivelul actelor departamentale cu caracter secret. În aceste acte, nu era menționat conceptul de drepturi ale persoanei ca instituție juridică, principiul legalității socialiste fiind considerat prioritar. Cercetătorii acelor vremuri se concentrau pe analiza și dezvoltarea principiului legalității, interpretându-l atât ca respect pentru legi și regulamente, cât și respect pentru drepturile, libertățile și interesele legitime ale cetățenilor.

Conform doctrinei, în procesul de verificare a informațiilor, apăreau situații în care drepturile și interesele legale protejate ale cetățenilor, organizațiilor, instituțiilor și întreprinderilor puteau fi restricționate. Se considera absolut inadmisibilă încălcarea drepturilor și intereselor cetățenilor, nu doar ale celor neimplicați în infracțiune, ci și ale celor supuși verificărilor. Organizarea investigațiilor speciale împotriva cetățenilor onești era strict interzisă. De asemenea, erau considerate inacceptabile acțiuni precum falsificarea, provocarea și lipsa de loialitate (Atmazhitov V.M. - 1986).

La începutul anilor '90, cercetătorii Frolov V.Yu., Cecetin A.E., Penkin V.S. și Mitrofanov E.A. au elaborat un proiect de lege menit să reglementeze activitatea specială de investigații (ASI). Acești cercetători au fost printre primii care au încercat să completeze vidul legislativ în ceea ce privește protecția drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor împotriva infracțiunilor, precum și

[216] ЛУГОВИК, В. Ф. О проекте Оперативно-разыскного кодекса Российской Федерации. Краткая история законодательного регулирования оперативно-разыскной деятельности. В: *Актуальные вопросы законодательного регулирования оперативно-разыскной деятельности*: *материалы всероссийской научно-практической конференции*, Омск. 2015. С. 3-22.

[217] Конституция Союза Советских Социалистических Республик. Принята на внеочередной седьмой сессии Верховного Совета СССР девятого созыва 7 октября 1977 г. [citat 11.05.2022]. Disponibil: http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/cnst1977.htm

să asigure garanții împotriva abuzurilor și aplicării neîntemeiate a MSI împotriva cetățenilor care respectă legea[218].

În perioada post-sovietică, a avut loc o nouă etapă în evoluția relației dintre ASI, procesul penal și drepturile persoanei. Această etapă a fost caracterizată de schimbarea paradigmei în științele juridice, unde a început să prevaleze ideea de stat de drept și egalitate între cetățean și stat.

În anii '90, adoptarea unei legi speciale privind investigațiile operative în țara noastră și în alte republici ex-sovietice a reprezentat un moment semnificativ în legalizarea acestui gen de activitate. Acest eveniment istoric nu s-a produs fără dezbateri contradictorii în rândul mediului academic. Au fost voci care s-au opus legalizării investigațiilor operative, susținând că acest fapt este în contradicție cu prevederile constituționale menite să garanteze viața privată a persoanei, inviolabilitatea domiciliului și a secretului corespondenței.

Cu toate acestea, procesul de legalizare a investigațiilor speciale a continuat. În vara anului 1990, Consiliul Suprem al URSS a intervenit cu modificări la „Bazele procedurii penale a Uniunii Sovietice și a republicilor unionale" prin care a acordat organelor de cercetare penală competența de a efectua măsuri investigative în vederea identificării semnelor infracțiunilor și a persoanelor implicate.

În baza acestor modificări urma să fie elaborată și adoptată o lege dedicată investigațiilor speciale. Aceasta însă a stârnit dezbateri aprinse cu privire la metodele de desfășurare investigațiilor operative și controlul judiciar, precum și limitările supravegherii procurorului asupra legalității acestei activități. Se pare că cea mai discutată problemă a ținut de delimitarea competențelor între organul de urmărire penală și serviciile de investigații cu referire la investigarea infracțiunilor. În cele din urmă se convenise să fie separate strict responsabilitățile dintre aceste două tipuri de organe.

Adoptarea unei legi unionale așa și nu a mai avut loc dat fiind faptul că în 1991 s-a destrămat Uniunea Sovietică. Astfel, fiecare republică independentă a preluat responsabilitatea de a adopta în regie proprie o lege dedicată reglementării investigațiilor operative[219].

Prin urmare, perioada post-sovietică reprezentă o etapă semnificativă în reglementarea ASI, s-a încercat găsirea unui echilibru între necesitatea de a respecta drepturile și libertățile individuale și cerința de investigare, descoperire și cercetare a infracțiunilor.

Importanța adoptării unei astfel de legi a fost remarcată în doctrină prin evidențierea următoarelor teze: consolidarea activității operative de investigații ca activitate legală de stat cu drepturi depline; trecerea de la reglementarea departamentală la reglementarea legală; interpretarea

[218] ФРОЛОВ, В. Ю. et al. Закон РСФСР „Об оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел" (инициативный авторский проект). Информационное и правовое обеспечение деятельности органов внутренних дел. В: *Межвузовский сборник научных трудов*. Том Часть II. Омск: Омская высшая школа милиции МВД РСФСР, 1991. С. 119-131. p. 119

[219] *Основы оперативно-разыскной деятельности органов внутренних дел: учебник*. под ред. З. Л. Шхагапсоева и Н. П. Голяндина. – Краснодар: Краснодарский университет МВД России, 2016. 378 с. ISBN 978-5-9266-1195-0 p. 28-31.

legală a conceptului de activitate operativă de investigații; consolidarea respectării drepturilor și libertăților persoanei în cadrul acestei activități; extinderea competenței de a desfășura investigații operative asupra mai multor subiecți; reglementarea controlului departamental și a supravegherii procuraturii asupra acestui gen de activitate; consolidarea legală a scopurilor, sarcinilor, principiilor și prevederilor fundamentale specifice acestui gen de activitate.

Legea nr. 45/1994 a consacrat în art. 3 principiul respectării drepturilor și libertăților persoanei, alături de principiul legalității. Această lege a detaliat conținutul principiului respectării drepturilor și libertăților persoanei în cadrul activității operative de investigații, prevederi regăsite în articolele 5, 6, 7 și 8. Aceste articole garantau dreptul persoanei de a contesta acțiunile organelor de investigații, dreptul la explicații în cazul aplicării neîntemeiate a măsurilor operative, precum și dreptul la despăgubiri în cazul încălcării drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice sau juridice.

La scurt timp după adoptarea Legii nr. 45/1994, a fost adoptată și Constituția Republicii Moldova la data de 29 iulie 1994, care a oferit baza legală pentru instaurarea unui stat modern și civilizat, fundamentat pe principiile democrației, separării puterilor în stat și priorității acordate drepturilor și libertăților omului. Constituția, având forță juridică supremă și efect direct al normelor sale, a impus organelor de stat în domeniul activității operative de investigații să se conformeze principiilor constituționale.

Aceste principii constituționale includ recunoașterea de către stat a drepturilor și libertăților și demnității omului ca valori supreme (art. 1), garantarea acestora în conformitate cu principiile și normele generale recunoscute ale dreptului internațional (art. 4), egalitatea cetățenilor în fața legii (art. 16), prezumția de nevinovăție (art. 21), respectarea și ocrotirea vieții intime, familiale și private (art. 28), inviolabilitatea domiciliului (art. 29), inviolabilitatea secretului corespondenței (art. 30), și altele[220].

Pe măsură ce accentul politicii din Republica Moldova și din alte republici ex-sovietice se îndrepta către consolidarea drepturilor și libertăților individuale, mediul criminal a exploatat la maximum această situație. Integrarea drepturilor persoanei în activitatea operativă de investigații, împreună cu extinderea domeniului lor de aplicare, a creat un dezechilibru practic între organele de aplicare a legii și mediul criminal. În plus, progresul tehnico-științific de la sfârșitul mileniului a furnizat lumii criminale noi oportunități de comunicare rapidă, dinamică și la distanțe nelimitate. Grupările criminale din țara noastră au stabilit conexiuni puternice cu cele din străinătate. Extinderea noilor tehnologii, precum internetul și telefonul mobil, și exploatarea lor în scopuri criminale au redus eficacitatea procedurilor probatorii tradiționale în documentarea noilor forme de

[220] Constituția Republicii Moldova, aprobată prin Legea nr. 1 din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.03.2016, nr. 78 art. 140 [citat: 23.04.2023] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ro#

infracționalitate, cum ar fi corupția, protecționismul, traficul de ființe umane, drogurile, armele, spălarea banilor etc. Singurele mijloace adecvate pentru contracararea acestui nou val de criminalitate organizată au rămas cele operative de investigații, menite să furnizeze informațiile necesare pentru combaterea infracțiunilor[221].

În perioada sfârșitului anilor '90 și începutului anilor 2000, s-a remarcat o extindere semnificativă a potențialului investigațiilor operative în combaterea criminalității. Legea nr. 45/1994 a suferit modificări și completări, adăugându-se noi sarcini, măsuri și temeiuri pentru desfășurarea investigațiilor. Printre noile sarcini s-au inclus colectarea de informații referitoare la evenimente sau acțiuni ce amenințau securitatea de stat, militară, economică sau ecologică a Republicii Moldova. În plus, s-au introdus noi măsuri, cum ar fi cercetarea domiciliului și instalarea de echipamente de supraveghere, monitorizarea tranzacțiilor bancare, infiltrarea operativă în organizații criminale și experimentul operativ. De asemenea, s-au adăugat temeiuri noi pentru desfășurarea măsurilor investigative, inclusiv indicațiile procurorului sau deciziile instanței de judecată, interpelările organelor internaționale și ale altor state. Totodată, s-a dublat și numărul de autorități cu dreptul de a efectua astfel de investigații, inclusiv crearea unor noi instituții, precum Centrul Național Anticorupție.

În ciuda extinderii capacității investigative operative, situația logistică nu corespundea nevoilor reale. De multe ori, angajații statului se aflau în imposibilitatea de a beneficia de condiții de lucru adecvate, fiind adesea nevoiți să improvizeze sau să își asigure singuri resursele necesare, ceea ce i-a determinat în unele cazuri să ocolească prevederile legale. Această situație a provocat nemulțumire în rândul societății civile, iar Legea nr. 45/1994 a fost contestată la Curtea Europeană a Drepturilor Omului și condamnată pentru lipsa unor garanții suficiente împotriva abuzurilor[222].

În scurt timp, accentul investigațiilor operative a cunoscut o descreștere, iar rezultatele obținute (înregistrări audio, video, fotografii) au devenit tot mai greu de valorificat în procesul penal. Motivele invocate pentru aceasta erau adesea de natură formală: probele nu erau obținute de către organele de urmărire penală și erau obținute în afara cadrului legal prevăzut de CPP. Au existat situații în care rezultatele investigațiilor operative erau anulate sub pretextul că ofițerii de investigații nu aveau dreptul să utilizeze înregistrările audio-video[223], chiar dacă legea permitea explicit folosirea acestora în cadrul măsurilor operative de investigații, inclusiv în cadrul interceptării convorbirilor telefonice și a altor convorbiri (art. 6 alin. 4 din Legea nr. 45/1994).

În concluzie, această perioadă a fost caracterizată de o continuă dezvoltare a cadrului legal

[221] GLADCHI, Gheorghe, GLAVAN, Boris. Perfecţionarea măsurilor încurajatoare prevăzute de Legea penală a RM în combaterea criminalităţii transnaţionale**.** În: *Cooperarea internaţională a organelor de drept în prevenirea şi combaterea criminalităţii transnaţionale*. (Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională. 5-6 noiembrie 2009). Chişinău, 2009. p. 131-138.

[222] Cauza Iordachi și alții contra Republicii Moldova. *op. cit.*

[223] GLADCHI, Gh., GLAVAN, B. Interceptarea convorbirilor telefonice şi a altor convorbiri în contextul combaterii traficului de femei. În: *Probleme actuale privind combaterea traficului de femei*. Chişinău, 2011. p.56-60.

pentru ASI, încercând să echilibreze balanța dintre necesitatea combaterii criminalității, pe de o parte, și respectarea drepturilor omului, pe de altă parte.

O nouă etapă în evoluția investigațiilor speciale a fost marcată de momentul integrării lor cu procesul penal. Reforma juridică din 2012 a implicat înlocuirea Legii nr. 45/1994 cu Legea nr. 59/2012 și includerea Secțiunii a 5-a „Activitatea specială de investigații" în CPP. Deși scopul declarat al acestei reforme a fost să sporească capacitatea de prevenire, investigare și combatere a criminalității, precum și protejarea securității statului prin implementarea de tehnici inovatoare[224], rezultatele acesteia au fost diferite.

În realitate, reforma a consolidat doar faza urmăririi penale, deoarece 75% din totalul MSI au fost permise exclusiv în această fază procesuală și doar pentru realizarea sarcinii de descoperire și cercetare a infracțiunilor. Celelalte măsuri, având un potențial de colectare a informațiilor mult mai redus, au fost menținute pentru îndeplinirea sarcinilor de prevenire și investigare a infracțiunilor, căutarea persoanelor, inclusiv a celor care se sustrag de la urmărirea penală, protejarea securității statului și identificarea bunurilor provenite din activități ilegale. În scurt timp, greutățile realizării acestor sarcini i-au nemulțumit pe practicieni[225].

Această nouă realitate a impus căutarea unor soluții inovatoare, ceea ce a condus la inițierea de către Comisia de Securitate Națională, de Apărare și Ordine Publică a Parlamentului Republicii Moldova a unor eforturi de îmbunătățire a legislației în domeniul ASI[226]. În acest proces au fost implicați practicieni, teoreticieni, judecători de instrucție, procurori și reprezentanți ai societății civile. Durata îndelungată a acestor eforturi pe o perioadă de aproape un deceniu, între anii 2015 și 2023, reflectă complexitatea problemelor legate de ASI, procesul penal și drepturile omului, precum și lipsa unor cercetări fundamentale care ar putea oferi soluții pentru multe dintre aceste provocări.

Noile reglementări juridice în domeniul ASI, care au intrat în vigoare începând cu 1 ianuarie 2024, au avut ca scop principal perfecționarea cadrului legal pentru practicarea acestui gen de activitate, atât în cadrul procesului penal, cât și în afara acestuia. Printre obiectivele acestei reforme s-au numărat: delimitarea clară și strictă a ASI efectuate în cadrul procesului penal și în afara acestuia; consolidarea și extinderea capacităților investigative, atât în cadrul procesului penal (pe dosarele penale), cât și în afara acestuia (pe dosarele speciale); instituirea unui mecanism eficient de control, inclusiv autorizare și verificare, a MSI dispuse și efectuate în afara procesului penal; remedierea deficiențelor cadrului normativ, inclusiv a aspectelor care contraveneau principiilor

[224] NOTĂ INFORMATIVĂ cu privire la proiectul Legii privind activitatea specială de investigație. p. 24. [citat: 20.02.2024]. Disponibil: https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=ee1a862b-d1be-4988-b913-a163bb8c3eb6

[225] CSJ Dosarul nr. 4-1re-203/2014 din 30 octombrie 2014.

[226] NOTĂ INFORMATIVĂ la Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații) [citat: 20.02.2024]. Disponibil: https://justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nota_informativa.pdf

constituționale[227].

2.2. Activitatea specială de investigații – gen complex de protecție a valorilor statului de drept

Abordarea istorică ne-a oferit oportunitatea să înțelegem originea și evoluția conceptului de ASI, evidențiind cum acesta a evoluat în concordanță cu schimbările tehnologice, sociale și cu dezvoltarea instituției drepturilor persoanei. Prin urmare, am ajuns la o concluzie esențială: chiar și cele mai democratice și prospere state nu au putut să renunțe la utilizarea forțelor și mijloacelor speciale de investigații pentru combaterea criminalității și menținerea securității naționale. Astfel, am învățat că în lumea modernă, complexă și adesea imprevizibilă, necesitatea asigurării securității și integrității societății și statului rămâne o provocare constantă. În acest context, ASI s-a transformat dintr-un simplu instrument operativ într-un mijloc juridic vital, destinat apărării valorilor statului de drept și menținerii securității naționale.

În literatura de specialitate, s-a subliniat în mod adecvat că există diverse moduri de abordare a ASI, dar necesitatea acestei activități nu poate fi negată. Aceasta se datorează faptului că investigațiile speciale reprezintă un instrument deosebit de eficient în combaterea criminalității[228] și asigurarea securității naționale. Atât timp cât există statul, există și necesitatea de ASI[229].

Conform perspectivelor susținute de profesorii autohtoni Cușnir V. și Moraru V., expertiza acumulată în domeniul prevenirii și combaterii criminalității, precum și menținerea ordinii de drept, demonstrează faptul că realizarea MSI este esențială pentru descoperirea eficientă a intențiilor infracționale, monitorizarea acțiunilor de pregătire a infracțiunilor și identificarea tentativelor de comitere a acestora. ASI oferă nu doar posibilitatea identificării infracțiunilor în faza de pregătire, ci și furnizează un cadru legal adecvat pentru implementarea MSI necesare pentru prevenirea și curmarea infracțiunilor. Această abordare permite descoperirea circumstanțelor infracțiunii, a motivelor care au stat la baza acesteia și obținerea de probe valoroase pentru susținerea vinovăției autorilor în funcție de gradul de participare la săvârșirea faptei. În final, desfășurarea MSI în procesul de colectare și documentare a informațiilor primare facilitează luarea măsurilor necesare pentru recuperarea prejudiciului material[230].

Profesorul rus Dolya E.A., într-una dintre lucrările sale, a subliniat faptul că protejarea persoanei, societății și statului împotriva manifestărilor criminale care utilizează tehnici și metode speciale, mijloace tehnice și specialiști pentru pregătirea, comiterea și ascunderea infracțiunilor, fără a implica activ rezultatele ASI, devine extrem de dificilă și adesea imposibilă. În contextul actual,

[227] Ibidem, p. 3.
[228] TURANJANIN, V., STANISAVLJEVIĆ, V. *op.cit.* p.680.
[229] ЗНИКИН, В.К. *Теоретические и прикладные основы оперативно-розыскного обеспечения раскрытия и расследования преступлений: учебно-методическое пособие для магистратуры*. Томск: Изд-во НТЛ, 2018. 180 с. ISBN 978-5-89503-613-6, p.7-8.
[230] DIDÂC, V., et al. *op. cit.* p. 168.

procedeele probatorii tradiționale publice nu mai sunt în măsură să soluționeze eficient problemele din activitatea practică cu privire la combaterea criminalității, oferind, astfel, prioritate MSI[231].

Afirmații similare găsim și în opera emblematicului profesor Shumilov Yu., susținând că utilizarea metodelor și mijloacelor operative de investigații în combaterea criminalității, pe lângă metodele publice, constituie o măsură necesară de apărare a societății și a statului. Societatea și statul nu doar au aprobat aplicarea acestor măsuri împotriva faptelor periculoase comise de anumite persoane, ci și le-au impus reprezentanților lor să desfășoare astfel de activități[232].

La rândul lor, Fedorov A.V. și Shahmatov A.V. subliniază că descoperirea infracțiunilor și asigurarea principiului inevitabilității pedepsei nu este posibil fără punerea în aplicare a unui complex de MSI și fără implicarea cetățenilor în lupta împotriva criminalității. Totuși, ASI trebuie să fie orientată nu spre orice acțiuni ilegale, ci doar către cele latente. Scopurile oricărei activități definesc specificul aplicării metodelor și mijloacelor pentru atingerea acestora. Caracterul latent al acțiunilor ilegale impune o nevoie obiectivă de a utiliza măsuri secrete (conspirative) corespunzătoare, fără de care atingerea obiectivului stabilit este imposibilă. Prin urmare, esența funcțională a ASI este determinată de sistemul de metode și mijloace conspirative[233].

Profesorul Bobrov V.G. foarte corect a subliniat că eficacitatea ASI este în mare măsură determinată de nivelul calitativ al reglementărilor juridice[234]. Definiția legală a acestei activități de stat este unul dintre aspectele cheie ale reglementării legislative și are importanță fundamentală pentru înțelegerea esenței și conținutului acestei activități[235].

Valoarea şi importanţa definirii legale a ASI[236] reiese din necesitate înţelegerii corecte a esenţei juridice şi sferei de acţiune a acestui domeniu de activitate de stat atât de important prin care guvernarea îşi realizează obligaţiunea asumată faţă de cetăţenii săi, şi anume, cea de garant al celor mai esenţiale valori sociale[237] - drepturile şi libertăţile fundamentale ale cetăţenilor - împotriva pericolelor generate de cei care nu se conformează rigorilor legii penale, care se eschivează de la răspunderea penală sau de la executarea pedepsei.

Din perspectiva dreptului internaţional[238] este absolut firesc ca un stat pentru asigurarea valorilor supreme ale cetăţenilor şi securităţii naţionale să anticipeze şi să reacţioneze prompt în

[231] ДОЛЯ, Е.А. *op.cit.*, 2015. 376 с., p. 3.
[232] ШУМИЛОВ, А.Ю. *Op. cit.* 2008. 391 с. ISBN 978-5-89784-140-0, p. 10.
[233] ФЕДОРОВ, А. В., ШАХМАТОВ, А. В. *Правовое регулирование содействия граждан органам, осуществляющим оперативно-розыскную деятельность*. СПб.: Юридический центр Пресс, 2005. 338 с. ISBN 5-94201-442-4, p. 6.
[234] БОБРОВ, В.Г. О некоторых вопросах законодательного регулирования оперативно-розыскной деятельности. В: *Полицейское право.* 2005. № 2(2). С. 75-83.
[235] Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник / под ред. К.К. Горяйнова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. М.: ИНФРА-М, 2006. 832 с. ISBN 5-16-002437-9, p. 5.
[236] COVALCIUC, I. *op.cit.* Teză de doctor. Chișinău 2018. p. 43.
[237] Constituția Republicii Moldova, aprobată prin Legea nr. 1 din 29.07.1994, (art.1). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.03.2016, nr. 78 art. 140.
[238] Convenţia Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăţilor Fundamentale din 04.11.1950. Ratificată de Republica Moldova prin Hot. Parl. nr. 1298 din 24.07.1997; Recomandarea Rec (2005)10 a Comitetului de Miniştri a

vederea sistării acţiunilor infracţionale în curs de pregătire sau desfăşurare, iar cel mai esenţial lucru în acest sens este obţinerea cât mai rapidă a informaţiilor utile despre planurile şi acţiunile criminale ale celor care pregătesc sau comit astfel de fapte. La fel de firească este intervenţia organelor competente ale statului în vederea identificării făptaşilor şi tragerii lor la răspundere atunci când din anumite considerente nu s-a reuşit curmarea în timp util a infracţiunilor.

Având în vedere caracterul tainic al acţiunilor criminale, metodele şi tehnicile din ce în ce tot mai noi şi mai sofisticate de camuflare a acţiunilor şi urmelor infracţionale, organele statului abilitate să combată criminalitatea întâmpină în activitatea lor mari dificultăţi. Cea mai mică suspiciune a criminalului precum că acţiunile sale vor fi deconspirate şi că va fi prins îl determină să acţioneze cu o mai mare prudenţă, să-şi modifice mereu planul său criminal şi să fie mai precaut în vederea ştergerii urmelor ce l-ar împiedica să rămână neidentificat.

Astfel, organele corespunzătoare ale statului trebuie să dea dovadă de o pregătire profesională specială mereu corespunzătoare cerinţelor timpului ce le-ar permite să depisteze şi să împiedice comiterea infracţiunilor, să reuşească identificarea persoanelor care le organizează şi/sau le comit, cu alte cuvinte, în acest demers social sunt necesare antrenarea unor organe specializate capabile să realizeze anumite sarcini extrem de importante, şi, totodată, dificile. Esenţial în activitatea acestor organe specializate este modul lor conspirat de acţiune, adică să protejeze valorile sociale într-o aşa manieră, inclusiv prin culegerea informațiilor, astfel încât persoanele vizate să nu aibă cunoştinţă de acest lucru.

Cu siguranţă, prin avansarea tehnologică la sfârşitul secolului al XX-lea şi începutul sec. XXI, culegerea de informaţii a devenit o activitate guvernamentală în plină expansiune. Înainte, nici odată nu au fost atât de multe oportunităţi de obținere a informaţiilor despre persoane sau evenimente, iar mijloacele de prelucrare a acestor informații să fi fost mai accesibile. În consecinţă, statele adoptă politici de colectare a informaţiilor şi introduc legislaţii corespunzătoare prin care organelor specializate, pentru a-şi face bine meseria, li se oferă instrumente juridice adecvate de culegere a informaţiilor numite în limbajul internaţional - tehnici speciale de investigare[239], iar în cel naţional – măsuri operative/speciale de investigații.

Problema este că aceste măsuri, prin natura lor, implică mai mult sau mai puţin restricţionarea drepturilor constituţionale ale omului, fiind vorba despre inviolabilitatea domiciliului, a vieţii private şi a secretului corespondenţei.

Prin urmare, deşi este absolut evidentă necesitatea şi eficacitatea unor astfel de măsuri, totuşi, există încă mari rezerve privind aplicarea lor, deoarece interesul individual prevalează în faţa celui general.

Consiliului Europei cu privire la *tehnicile speciale de investigare*; CEDO, cauza X și Y împotriva Țărilor de Jos, pct. 23-24 și 27;

[239] Recomandarea Rec (2005)10 a Comitetului de Miniştri a Consiliului Europei cu privire la *tehnicile speciale de investigare.*

Interzicerea aplicării unor astfel de instrumente juridice de obţinere a informaţiei, sau limitarea lor exagerată, descurajează organele respective să-şi facă bine meseria, ceia ce în mod inevitabil conduce la sporirea nivelului criminalităţii. Pe de altă parte, întotdeauna a existat teama că guvernele pot abuza de aceste instrumente sub masca interesului naţional. Prin urmare, utilizarea lor deseori declanşează dezbateri sensibile din punct de vedere politic.

Aşadar, una din cele mai importante şi mai delicate probleme ale domeniului cercetat de activitate rămâne echilibrarea balanţei între, pe de o parte, necesitatea aplicării MSI, devenind tot mai acută în funcţie de nivelul de dezvoltare al fenomenului criminal, şi, pe de altă parte, rigorile şi exigenţele statului de drept în care valorile supreme sunt drepturile şi libertăţile omului.

Răspunsul la această întrebare, desigur, nu poate să pretindă la însuşirea caracterului universal, deoarece fiecare societate, sau mai bine zis, fiecare tară are specificul ei individual, iar soluţionarea problemei în cauză implică considerarea mai multor aspecte ce caracterizează nivelul de dezvoltare al societăţii, nivelul ei de cultură, educaţie, spirit civic şi moral, nivelul de încredere al populaţiei în autorităţile publice etc.

În funcţie de percepţia, înţelegerea esenţei şi conţinutului ASI este formulată noţiunea acesteia şi gândit întreg sistemul de reglementări juridice menite să stabilească linia de demarcaţie între obligaţia statului de a apăra interesul comun prin intermediul măsurilor netradiţionale în defavoarea interesului individual.

Percepţia corectă a menirii sociale a acestui gen de activitate poate să încline balanţa doar în direcţia pozitivă a lucrurilor şi să reuşească protejarea valorilor constituționale. În caz contrar, obţinerea rezultatului scontat va rămâne mai mult o iluzie decât o realitate.

Sub aspect doctrinar problema definirii ASI nu este soluţionată în mod unanim[240], şi nici la nivel oficial nu există suficientă fermitate în această privinţă, legiuitorul naţional în diferite acte legislative definind-o în mod diferit.

Inițial, conform Legii nr. 45/1994[241], activitatea operativă de investigaţii era apreciată ca fiind un „mijloc juridic de stat de apărare (s.n.) a intereselor statului, a integrităţii lui teritoriale, a drepturilor, libertăţilor şi a intereselor legitime ale persoanelor fizice şi juridice, a tuturor formelor de proprietate contra atentatelor criminale”.

Termenul de „mijloc juridic de stat de apărare” în interpretarea doctrinară era înțeles în sensul de sistem de măsuri operative de investigaţii stipulate de lege, desfăşurate de subdiviziunile operative ale organelor de stat cu aplicarea forţelor, mijloacelor şi metodelor, atât publice, cât şi secrete, cu respectarea regulilor de conspiraţie, în scopul prevenirii şi descoperirii infracţiunilor,

[240] ШУМИЛОВ, А.Ю. *op. cit.* 2008. 391 с. ISBN 978-5-89784-140-0, p. 9.
[241] Legea privind activitatea operativă de investigaţii: nr. 45 din 12 aprilie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 11-13, 38. (Abrogată în 2012).

căutării infractorilor tăinuiţi şi a persoanelor dispărute fără urmă, precum şi soluţionării altor sarcini prevăzute de lege[242].

Observăm că inițial, legiuitorul a recunoscut activitatea operativă de investigații ca fiind o modalitate distinctă și autonomă, cu propriile ei metode de acțiune, menită să apere anumite interese și valori comune întregii societăți împotriva unor atentate criminale. Accentul s-a pus în primul rând pe protejarea acestor valori prin utilizarea unor metode mai puțin transparente împotriva celor implicați în săvârșirea unor infracțiuni. În acest context, în doctrina națională s-a subliniat faptul că activitatea operativă de investigații urmărește scopul colectării de informații pentru stabilirea intenției criminale a unei persoane și realizarea acțiunilor de curmare a faptelor ilicite[243]. După cum putem observa această afirmație schimbă obiectivul principal al activității discutate, înlocuind imperativul protejării anumitor valori cu cel de culegere a informațiilor necesare în cadrul urmăririi penale.

Ulterior, prin reforma din 2012, legiuitorul a considerat necesar nu doar să înlocuiască termenul „activitate operativă de investigații" cu termenul „activitate specială de investigații", ci și să definească acest concept într-un mod diferit față de cel anterior și nu doar într-un singur mod, ci în două moduri diferite.

Astfel, dintr-un mijloc de apărare a anumitor valori sociale această activitate s-a transformat brusc într-o „[…] procedură cu caracter secret şi/sau public, efectuată de autorităţile competente, cu sau fără utilizarea echipamentelor tehnice speciale, în scopul culegerii de informaţii necesare pentru prevenirea şi combaterea criminalităţii, asigurarea securităţii statului, ordinii publice, apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea şi cercetarea infracţiunilor" (art. 1 al Legii nr. 59/2012), pe de o parte, și într-o „[…] totalitate de acţiuni de urmărire penală cu caracter public şi/sau secret efectuate de către ofiţerii de investigaţii în cadrul urmăririi penale numai în condiţiile şi în modul prevăzute de prezentul cod" (art. 132^1 al CPP), pe de altă parte.

După cum se vede și din definiția înserată în art. 1 al Legii nr. 59/2012 accentul a fost mutat de pe apărarea anumitor valori, pe culegerea de informații necesare pentru apărarea respectivelor valori. În viziunea noastră această schimbare de accente este foarte esențială și îngustează considerabil percepția despre menirea socială a acestui gen de activitate. Protecția anumitor valori, precum drepturile persoanei și culegerea informațiilor pentru protecția respectivelor valori reprezintă două aspecte distincte ale ASI.

Protecția valorilor indicate inițial în art. 1 din Legea 45/1994 apoi în art. 1 din Legea nr. 59/2012 este obiectivul general al ASI care implică acțiuni și măsuri corespunzătoare luate pentru a

[242] DIDÂC, V., et al. *op. cit.* p. 167.
[243] OSOIANU, T., ORÂNDAȘ, V. *Procedură penală. Partea generală. Curs universitar*. Chișinău, 2004. 256 p. ISBN 9975-9835-5-3, p. 45.

realiza acest obiectiv. Culegerea informațiilor pentru asigurarea respectivelor valori reprezintă o trăsătură a ASI care implică colectarea de informații relevante și necesare pentru atingerea obiectivului general. Informațiile pot fi adunate din diverse surse și pot include date referitoare la infracțiuni, amenințări la adresa securității persoanei sau a drepturilor acesteia, sau la posibile abuzuri sau încălcări ale legii.

Diferența dintre aceste două categorii ale ASI constă în faptul că protecția valorilor menționate este un obiectiv general al ASI, în timp ce culegerea informațiilor pentru protecția respectivelor valori este o acțiune specifică desfășurată în cadrul acestei activități pentru a sprijini realizarea obiectivului general. Este esențial să înțelegem această diferență și faptul că protecția valorilor în cauză nu întotdeauna este precedată de culegerea unor informații necesare în acest sens. În situațiile în care există indicii despre existența pericolelor care amenință valorile protejate se va purcede în primul rând la înfăptuirea măsurilor de protecție a acestor valori, iar măsurile de culegere a informațiilor ar putea fi înfăptuite în funcție de situație în scopul sporirii nivelului de protecție a valorilor protejate.

Nu în zădar în art. 12 din Legea 45/1994, prima în lista obligațiilor organelor care exercită activitate operativă de investigaţii era „să întreprindă în corespundere cu competenţa lor toate măsurile necesare pentru protecţia drepturilor şi libertăţilor omului, a tuturor formelor de proprietate, ocrotite de lege, pentru asigurarea securităţii publice şi a statului”. Termenul „măsuri” din această dispoziție nu presupunea neapărat măsuri operative de investigație îndreptate pentru culegerea de informații, ci măsuri, inclusiv de altă natură, îndreptate spre protecția valorilor indicate.

Asemuirea ASI cu o totalitate de acțiuni de urmărire penală așa cum prevedea art. 132^1 al CPP nu doar a îngustat și mai mult conținutul acestei activități comparativ cu cel indicat în art. 1 al Legii nr. 59/2012, ci a introdus divergențe inutile între cele două definiții care au debusolat înțelegerea unitară a conceptului de ASI[244]. Este ca și cum ai spune că activitatea de urmărire penală constă dintr-o totalitate de acțiuni de urmărire penală, excluzând în mod nejustificat multitudinea lucrărilor efectuate de organul de urmărire penală în cadrul urmăririi penale.

Din conţinutul notei informative care a însoțit Legea nr. 59/2012 se observă promovarea conceptului excluderii diferenţelor dintre acţiunile de urmărire penală şi MSI, ceea ce explică într-un fel de ce legiuitorul a asociat ASI cu o totalitate de acțiuni de urmărire penală.

Prin noile modificări intrate în vigoare de la 1 ianuarie 2024, definiția expusă în art. 1 din Legea nr. 59/2012 a fost din nou redactată. ASI nu mai este o procedură, ci o „[…] activitate cu caracter secret și/sau public, efectuată de către autoritățile publice competente, cu sau fără utilizarea mijloacelor tehnice speciale, în scopul colectării informațiilor necesare pentru prevenirea

[244] GLAVAN, B. Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigaţii în contextul legislaţiei Republicii Moldova. In: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAI al RM: ştiinţe juridice*. Chișinău 2019, nr. 10, pp. 88-108; COVALCIUC, I. *Tehnici speciale de investigare în justiția penală: Monografie*. Chișinău: S.n., 2023. 299 p. ISBN 978-9975-135-72-6, p. 26.

criminalității, al asigurării ordinii publice și siguranței în locurile de detenție". Conținutul acestei definiții relevă faptul că a fost păstrat accentul pus pe culegerea informațiilor necesare pentru protejarea unui cerc de valori doar că mai restrâns, fiind menționată și siguranța în locurile de detenție. Observăm că legiuitorul a exclus din definiția analizată asigurarea securității de stat, combaterea criminalităţii, apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale persoanelor și descoperirea şi cercetarea infracţiunilor.

Toate aceste schimbări ne vorbește, în primul rând, despre importanța definirii acestui concept, și, în al doilea rând, despre lipsa unei poziții ferme din partea legiuitorului cu privire la conținutul acestuia. Evident că la elaborarea respectivelor proiecte de lege au lucrat diferite grupuri de autori, iar viziunile acestora au fost foarte diferite cu privire la esenţa, sfera de aplicare, conținutul şi menirea socială a aceluiaşi gen de activitate. Prin urmare, s-a redus considerabil sfera de acţiune a ASI, accentul de bază fiind pus doar pe realizarea unei singure sarcini, cercetarea şi descoperirea infracţiunilor, realizarea celorlalte sarcini rămânând mai mult o chestiune declarativă.

Prin reforma di 2012, legiuitorul a conturat două perspective distincte cu privire la ASI, subliniind diferențele dintre ele. În reglementarea din CPP, ASI este considerată o componentă a procesului penal[245]. Pe de altă parte, analiza prevederilor Legii nr. 59/2012 (în redacția de până în 2024) sugerează existența unui singur concept al ASI, reglementat de două acte normative separate: unul fundamental, care stabilește aspectele esențiale ale ASI, și unul complementar, care oferă detalii specifice privind efectuarea MSI în cadrul procesului penal.

Prin renunțarea la definiția ASI din CPP, intrată în vigoare la începutul acestui an, s-ar putea crede că legiuitorul a făcut un pas către consolidarea unui singur concept cu privire la ASI. Pe de altă parte, definiția ASI reflectată în art. 1 din Legea nr. 59/2012 nu poate fi extrapolată și asupra prevederilor CPP, deoarece alin. (2) al aceluiași articol dispune că „Prezenta lege reglementează activitatea specială de investigații în afara procesului penal". Aceasta induce ideea că discutăm despre două tipuri distincte de ASI, unul dintre acestea se desfășoară în cadrul procesului penal și altul în afara procesului penal, iar definiția din art. 1 din Legea nr. 59/2012 fiind valabilă doar pentru tipul de ASI desfășurată în afara procesului penal.

De fapt, ultimele modificări au urmărit delimitarea clară și strictă între două categorii de ASI: una desfășurată în cadrul procesului penal și cealaltă – în afara procesului penal. S-a spus că delimitările dintre acestea se bazează în mod primordial pe scopurile diferite urmărite și, în mod

[245] VASILIȘIN, N. Ofiţerul de investigaţii – parte participantă la procesul penal. In: *Codul de procedură penală al Republicii Moldova – 20 de ani de la intrarea în vigoare*, 9 noiembrie 2023, Chișinău. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare", 2023, pp. 110-117. ISBN 978-9975-170-09-3.

subsidiar, pe condiționările, temeiurile, subiecții și procedurile dispunerii, autorizării, efectuării, încetării și consemnării MSI[246].

Astfel, s-a menționat că „prin efectuarea MSI în cadrul procesului penal se urmăreşte scopul de acumulare a probelor necesare pentru descoperirea şi cercetarea multiaspectuală, completă şi obiectivă a infracţiunilor, iar prin efectuarea MSI în afara procesului penal se urmăreşte scopul de acumulare a informaţiilor necesare pentru prevenirea şi combaterea criminalităţii, asigurarea securităţii statului, a ordinii publice şi a siguranţei în locurile detenţie, apărarea drepturilor, libertăţilor şi intereselor legitime ale persoanelor”[247].

Deși, delimitarea reglementărilor juridice privind ASI în două legi distincte s-ar putea să urmărească intenții bune, totuși incertitudinile cu privire la conceptul și conținutul deplin al ASI ar putea să conducă spre alte rezultate. Este esențial ca definițiile și termenii să fie aliniați între diversele legi în cauză, pentru asigurarea unei interpretări precise și consistente și pentru evitarea ambiguităților care pot afecta eficacitatea și justiția în sistemul judiciar.

Este de remarcat și faptul că prin definirea ASI ca fiind „o activitate [...] efectuată în scopul colectării de informaţii necesare pentru [...]”, se înțelege că scopul acestei activități se rezumă doar la culegerea informațiilor, fără a include și acțiunile efective pentru care sunt culese aceste informații, precum prevenirea criminalității, menținerea ordinii publice și asigurarea siguranței în locurile de detenție. Cu alte cuvinte, conform art. 1 din Legea nr. 59/2012, conținutul ASI ar include doar acțiunile publice și secrete de culegere a informațiilor.

O astfel de interpretare însă nu corespunde realității. În art. 2 al acestei legi sunt enumerate sarcinile ASI, cum ar fi prevenirea criminalității, căutarea diferitor categorii de persoane, asigurarea protecției participanților la procesul penal. Aceste sarcini nu implică doar culegerea de informații, ci și realizarea acestora în baza informațiilor acumulate. Există o strânsă legătură între scopul și sarcinile ASI, în sensul că realizarea sarcinilor contribuie la atingerea scopului. Scopul indică întotdeauna obiectivul final, în timp ce sarcinile sunt etapele intermediare care conduc la atingerea acestui scop. Prin urmare, nu este posibil ca scopul să fie realizat înaintea îndeplinirii sarcinilor.

Dacă, ipotetic vorbind, scopul ASI ar fi exclusiv culegerea de informații, atunci se cuvine ca și sarcina de „prevenire a criminalității” din art. 2 al Legii nr. 59/2021 să fie reformulată în „culegerea de informații pentru prevenirea criminalității”. Aceeași logică este valabilă și pentru celelalte sarcini ale ASI.

Culegerea de informații reprezintă un aspect foarte important în cadrul ASI, dar acesta nu este nici unicul și nici punctul final al acestei activități. După etapa de culegere a informațiilor, urmează o serie de alte acțiuni care fac parte integrantă din conținutul ASI. Printre acestea se numără

[246] Notă informativă la Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigaţii) [citat: 20.10.2023] Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-03-nu.pdf, p. 43.
[247] Ibidem, p. 44.

analiza, verificarea, sistematizarea, stocarea și utilizarea informațiilor, precum și procesele de secretizare și desecretizare a acestora, alături de multe alte activități legate exclusiv de gestionarea datelor obținute.

În plus, există numeroase alte acțiuni care vizează direct prevenirea, investigarea și curmarea infracțiunilor, precum și căutarea persoanelor care se sustrag de la urmărirea penală sau executarea pedepselor. Toate aceste activități se desfășoară pe baza informațiilor obținute anterior, care sunt analizate și verificate înainte să fie utilizate în scopul prevenirii și contracarării activităților infracționale. Un mare volum de lucru îndreptat spre prevenirea infracțiunilor, căutarea, verificarea, identificarea și protecția diferitor persoane se face în baza prelucrării și analizei informațiilor deja stocate în diferite baze de date.

Prin urmare, culegerea de informații este o etapă importantă a ASI, dar nu poate fi considerată scopul acestei activități. Identificarea culegerii de informații cu scopul ASI, ar însemna că după obținerea acestora ofițerul de investigații nu ar mai avea alte acțiuni de făcut, fiindcă scopul ar fi deja atins.

Funcția esențială a ASI constă în „pătrunderea" în lumea și intențiile celor care pregătesc sau planifică comiterea infracțiunilor, cu scopul de a împiedica realizarea acestor intenții criminale. Această pătrundere în mintea infractorilor este posibilă prin analiza informațiilor acumulate, atât din sursele deschise, cât și din sursele închise, cu un grad înalt de credibilitate. Practic, majoritatea infracțiunilor, inclusiv cele de natură patrimonială sau legate de traficul ilegal de droguri, arme, sunt descoperite și prevenite implicit prin intermediul ASI. Fără eforturile ASI, curmarea infracțiunilor în fazele lor incipiente ar fi aproape imposibilă.

Din perspectiva dreptului comparat, observăm că legislația unor state nu prevede în mod expres scopul ASI (legislația Ucrainei[248] și Republicii Uzbekistan[249]), lăsând doctrina să se expună în acest sens. Legislația altor state (legislația Federație Ruse[250], Republicii Belarus[251] și Republicii Kirghize[252]) dimpotrivă au definit în mod expres scopul acestui gen de activitate. Conform acestor legi, scopul ASI este protejarea vieții, sănătății, drepturilor și libertăților omului, a drepturilor civile, a proprietății, precum și asigurarea securității societății și a statului împotriva infracțiunilor. Aceste diferențe în abordarea legislativă reflectă variații în concepțiile și prioritățile fiecărui stat în ceea ce privește rolul și funcțiile ASI în societate.

Considerăm totuși că legiuitorul nostru a procedat corect, stabilind scopul ASI. Doar că, ar fi necesară o revizuire a formulării acestui scop pentru a viza în mod explicit protejarea valorilor supreme ale persoanei, societății și statului, așa cum sunt proclamate în Constituția Republicii

[248] *Закон Украины* от 18.02.1992 г. № 2135-XII „*Об оперативно-розыскной деятельности*" (art.2).
[249] *Закон Республики Узбекистан* от 25.12.2012 г. № ЗРУ-344 „Об *оперативно-розыскной деятельности*" (art.3).
[250] *Закон РФ* „Об *оперативно-розыскной деятельности*" от 12.08.1995 N 144 –ФЗ (art.1).
[251] Закон Республики Беларусь от 15.07.2015 г. № 307-З „Об оперативно-розыскной деятельности" (art.1).
[252] Закон Кыргызской Республики от 16.10.1998 г. № 131 „Об оперативно-розыскной деятельности" (art.1).

Moldova. Statul, în calitate de garant al acestor valori, are obligația de a le proteja și asigura prin realizarea diferitelor genuri de activitate.

Atât ASI, cât și alte tipuri de activitate, cum ar fi activitatea procesual-penală[253] sau cea de investigații contravenționale[254], urmăresc același scop[255] - protejarea valorilor constituționale. Diferența constă în faptul că un gen de activitate ocrotește respectivele valori împotriva infracțiunilor prin investigarea publică a acestora și acumularea de probe pentru a demonstra vinovăția celor implicați (cazul procesului penal). Un alt gen de activitate le protejează împotriva contravențiilor. Al treilea gen de activitate (ASI) le ocrotește prin metode și procedee specifice mai puțin transparente, prin activități de prevenire a amenințărilor, prin asigurarea securității individuale etc.[256].

Deci, ASI nu ar trebui să fie redusă doar la culegerea informațiilor, deoarece art. 2 al Legii nr. 59/2012 indică și alte direcții importante către care este orientată această activitate. În doctrină, s-a menționat foarte corect că, în esență, ASI este orientată spre obținerea de informații, spre relevarea infracțiunilor latente și a semnelor infracționale, spre identificarea subiecților acestora, căutarea persoanelor dispărute sau a celor care se eschivează de urmărire penală și judecată sau a celor care evadează din locurile detenție[257]. Prin urmare, considerăm că redacția definiției legale a ASI este nereușită, deoarece evidențiază culegerea informațiilor ca singura direcție a acestui gen de activitate.

Componenta esențială a acestor investigații constă în valorificarea informațiilor obținute. Astfel, aceste informații nu sunt doar colectate, ci sunt analizate și transformate în acțiuni concrete de prevenire și descoperire a infracțiunilor, căutare a persoanelor care se eschivează de la răspunderea penală, identificare a persoanelor dispărute și îndeplinirea altor sarcini impuse de lege.

Pe lângă atingerea obiectivului strategic final de protejare a valorilor constituționale împotriva acțiunilor ilegale, investigațiile speciale includ și implementarea obiectivelor intermediare, de natură tactică. De exemplu, se urmărește inducerea în eroare a infractorilor prin măsuri menite să îi determine să comită greșeli, să își piardă vigilența în îndeplinirea intențiilor criminale și astfel să fie mai ușor de identificat și capturat. De asemenea, se vizează influențarea persoanelor care plănuiesc să comită infracțiuni, astfel încât să renunțe la intențiile lor ilegale[258].

O altă sferă de importanță asupra căreia merită să ne concentrăm atenția se referă la natura faptelor spre curmarea cărora este orientată această activitate. În prevederile Legii nr. 45/1994 se

[253] Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003. (art.1 alin.(2)).
[254] Codul contravențional al Republicii Moldova. Nr. 218 din 24-10-2008. În Monitorul Oficial Nr. 78-84 art.100 (art.2).
[255] COVALCIUC, I. *op.cit*. Teză de doctor. 2018. p. 47.
[256] GLAVAN, B. Activitatea specială de investigații și procesul penal. Aspecte comune și delimitări. Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p. ISBN 978-9975-135-63-4, p. 14-17.
[257] Теория оперативно-розыскной деятельности (учебник; издание пятое, испр. и доп.) (коллектив авторов; под ред. д.ю.н., проф. К.К. Горяинова, д.ю.н. В.С. Овчинского). - М.: „Норма: ИНФРА-М”, 2021. - 795 с. [citat 28.02.2024] Disponibil: https://study.garant.ru/#/document/77165313/paragraph/32:0, p.5.
[258] ИЛЬИЧЁВ, В.А. *op.cit.*, 2009. - 141 с., p. 7.

făcea referire la protejarea anumitor valori împotriva infracțiunilor. Însă din definiția actuală a ASI rezultă că infracțiunile nu sunt singurele situații care necesită să fie combătute.

Doctrina a abordat acest subiect în mod divers, unii cercetători susținând că obiectivul principal al ASI constă în combaterea exclusivă a criminalității, această viziune fiind susținută de profesorii Goriainov K.K. [259], Dubonosov E.S. [260], Jelezniak N.S. [261] și alții.

De altă părere sunt profesorii Șumilov A.Yu., Lugovik V.F., Bobrov V.G., Atmazhitov V.M. și alții, în viziunea acestora, sarcinile actuale ale ASI depășesc cu mult lupta împotriva criminalității. Dezvoltarea ulterioară a acestei activități va include noi scopuri și obiective, precum și modalități inovatoare de abordare și rezolvare.

Profesorul Șumilov A.Yu. susține că ASI în accepțiunea combaterii criminalității poate fi discutată în contextul identificării asemănărilor acestuia cu prototipul său anterior din cadrul Ministerului de Interne și KGB (ca model de inițiere a procesului penal). Totuși, toate aceste aspecte rămân în prezent doar la nivel teoretic, deoarece legislația modernă, începând cu anii '90, a extins semnificativ sfera de aplicare a ASI (și continuă să o facă), adăugând cel puțin un alt domeniu care nu este direct legat de combaterea infracționalității. Prin urmare, ASI a evoluat către un gen de activitate care cuprinde multiple tipuri, iar autoritățile de drept sunt implicate în activități de investigații pentru a îndeplini sarcini care nu sunt direct legate de protecția împotriva infracțiunilor. În plus, conceptul de ASI își schimbă în primul rând obiectivele. În loc să fie focalizat strict pe protejarea (securitatea) obiectelor reglementate de lege doar împotriva actelor criminale, noul său scop constă în asigurarea securității individuale, a societății și a statului, nu doar împotriva infracțiunilor, ci și a unui spectru mult mai larg de încălcări și amenințări (care pot implica și alte forme de realizare a acestor obiective, în afară de protecție și securitate)[262].

Profesorul V.G. Bobrov consideră că prin intermediul desfășurării ASI, adesea sunt soluționate sarcini ce depășesc sfera combaterii criminalității ce nu sunt în mod direct legate de aceasta: căutarea persoanelor dispărute fără urmă, fără semne criminale de dispariție; identificarea persoanelor bolnave sau a copiilor care nu pot furniza informații despre ei înșiși; identificarea unui cadavru neidentificat etc. Soluționarea acestor sarcini este semnificativă din punct de vedere social, însă nu este legată de combaterea criminalității. Prin urmare, scopul ASI ar trebui să includă protecția vieții, sănătății, drepturilor și libertăților omului și cetățeanului, proprietății, asigurarea securității societății și a statului, fără a fi limitate la formularea „împotriva acțiunilor infracționale”. Scopurile ASI, „mecanismul” de realizare și subiecții acesteia reprezintă trăsături esențiale ale

[259] ГОРЯЙНОВ, К. К. Оперативно-розыскное обеспечение противодействия пенитенциарной преступности. В: *Вестник Владимирского юридического института*. 2010. № 2 (15). С. 13-18.
[260] ДУБОНОСОВ, Е. С. *Оперативно-розыскная деятельность: учебник и практикум для СПО*. 6-е изд., перераб. и доп. М. : Издательство Юрайт, 2017. 379 с, p. 40.
[261] ЖЕЛЕЗНЯК, Н.С. К вопросу о корректировке положений, регламентирующих понятие оперативно-розыскной деятельности. В: *Вестник Сибирского юридического института МВД России*. 2016. nr.4 (25). С.7-13.
[262] ШУМИЛОВ, А.Ю. *op.cit.* 2013. Т. I: 455 с. p. 18.

acestei activități. În plus, acestei activități îi sunt proprii și alte caracteristici care, împreună cu cele menționate mai sus, definesc esența ASI[263]. Printre aceste trăsături se numără natura predominant secretă a activității, precum și faptul că aceasta se desfășoară nu doar pe baza normelor legislative și a actelor departamentale subordonate legii, ci și pe baza anumitor principii[264]. Idei similare sunt subscrise și de profesorul V.M. Atmazhitov[265].

Profesorul V.F. Lugovic în rezultatul investigațiilor sale concluzionează că ASI are caracter multidimensional, dar gama sa principală de scopuri constă în combaterea criminalității, menținerea ordinii publice și asigurarea securității publice[266].

Definiția ASI ar trebui să cuprindă cele mai esențiale trăsături pentru descrierea acestui gen de activitate și pentru a-l diferenția de alte activități asemănătoare. Analizând legislația națională și literatura de specialitate autohtonă și din străinătate evidențiem trăsăturile esențiale ale ASI:

- Caracterul legal al investigațiilor speciale, însemnând că acțiunile ofițerilor de investigații trebuie să fie în concordanță cu legea;
- Caracterul social util al investigațiilor speciale, care le face instrumente vitale în lupta împotriva criminalității și pentru protejarea valorilor constituționale;
- Caracterul complex al investigațiilor speciale, care implică nu doar anumite tipuri de relații sociale, ci mai multe tipuri reglementate de diferite ramuri ale dreptului;
- Caracterul de investigare - căutare al ASI, care permite implementarea unor măsuri eficiente în combaterea criminalității;
- Caracterul predominant secret al investigațiilor speciale, fără a exclude îmbinarea unor măsuri publice în cadrul acestora;
- Exclusivitatea autorităților de stat și a subdiviziunilor specializate în efectuarea ASI, așa cum este indicat în art. 6 alin. (1) din Legea nr. 59/2012. Conform aceluiași articol, altor autorități decât cele menționate în alin. (1) le este interzis să efectueze MSI;
- Caracterul operativ al investigațiilor speciale, însemnând că ofițerii de investigații acționează rapid și flexibil, adaptându-se la schimbările de situație. Adesea, acțiunile lor sunt determinate mai mult de situație și circumstanțe decât de un scenariu prestabilit. În ASI, intuiția joacă un rol semnificativ, dezvoltându-se prin acumularea experienței practice;
- Caracterul proactiv și reactiv al investigațiilor speciale, acoperind atât perioada anterioară cât și cea de după comiterea infracțiunii;

[263] АЛФЕРОВ, В.Ю., ГРИШИН, А.И., ИЛЬИН, Н.И. *op.cit.,* 2016. p. 8.
[264] БОБРОВ, В.Г. *op.cit.* 2005. nr. 2(2). С. 75-83.
[265] АТМАЖИТОВ, В. М., БОБРОВ, В.Г. К вопросу о законодательном регулировании оперативно-розыскной деятельности. В: *Государство и право*. 2004. nr. 11. С. 26-34, p. 27.
[266] ЛУГОВИК, В.Ф. *op.cit.*, 2014. 120 с., p. 18.

❖ Caracterul neformal al investigațiilor speciale, care urmărește colectarea în mod operativ a informațiilor și nu a probelor. Informațiile operative pot fi utilizate în procesul judiciar dacă îndeplinesc cerințele stabilite pentru probe.

ASI reprezintă o formă de acțiune exclusivă a statului, având ca misiune esențială protejarea intereselor legitime ale cetățenilor, societății și statului în ansamblul său. Prin urmare, realizarea investigațiilor speciale este încredințată în mod exclusiv organelor de stat abilitate să abordeze provocările legate de combaterea criminalității și asigurarea ordinii de drept. Date fiind caracteristicile sale, cum ar fi caracterul predominant secret și necesitatea utilizării unor forțe și mijloace specifice, ASI trebuie desfășurată de către un grup restrâns de specialiști din subdiviziuni specializate.

Deși se pare că ASI include atribuții ce pot fi întâlnite în alte domenii (precum prevenirea, descoperirea și combaterea infracțiunilor), în realitate aceasta asigură realizarea obiectivului său principal prin metodele sale specifice de acțiune, prin abordările investigative particulare și prin utilizarea echipamentului tehnic specializat, când alte domenii întâmpină dificultăți și nu pot să acționeze eficient.

Caracterul complex al ASI devine evident din diversitatea relațiilor juridice reglementate, în special de Legea nr. 59/2012 și CPP, ceea ce conduce la distingerea diferitelor tipuri de ASI.

Investigațiile speciale penale reprezintă un tip de ASI căruia i s-a acordat întotdeauna o atenție deosebită. Evoluând de-a lungul secolelor, acesta s-a concentrat pe soluționarea problemelor de ordin penal, având ca scop fundamental relevarea, prevenirea, curmarea, descoperirea infracțiunilor și identificarea persoanelor care le organizează şi/sau le comit. În trecut, acest tip de activitate s-a desfășurat sub forma unui proces investigativ operativ[267], proactiv și reactiv, care funcționa în paralel cu procesul penal. Prin reforma juridică din 2012, acest tip de investigații a continuat să existe mai mult de jure, fiindcă, de facto, a fost integrat în procesul penal, majoritatea MSI fiind autorizate doar în cadrul urmăririi penale. În prezent, doar relevarea și prevenirea criminalității au rămas ca sarcini ale ASI, incluse în art. 2 lit. a) din Legea nr. 59/2012, în timp ce celelalte sarcini (curmarea, descoperirea infracțiunilor şi identificarea persoanelor care le organizează şi/sau le comit) au fost eliminate din Legea nr. 59/2012, presupunându-se cel mai probabil că acestea sunt parte a procesului penal și trebuie realizate în limitele acestuia.

Investigațiile speciale de căutare şi identificare sunt un alt tip de ASI care presupune căutarea persoanelor dispărute fără urmă și identificarea cadavrelor, a celor care se sustrag de la urmărirea penală sau de la judecată, precum și a celor care se eschivează de la executarea pedepsei sau au evadat din locurile de detenție (art. 2 lit. c) din Legea nr. 59/2012), gestionarea interpelărilor

[267] PARENIUC, A., GULCEAC, N. Procesul special de investigaţii. Abordări conceptuale privind investigarea şi combaterea criminalităţii. În: *Omul, criminologia, ştiinţa*, Ediția a 2-a, 24 martie 2023. Chișinău: Institutul de științe penale și criminologie aplicată, 2023, Ediția a 2-a, Vol. 1, pp. 440-444.; СУРКОВ, К.В. *op.cit.* Москва. 1997. 433 с. p. 38.

organizațiilor internaționale și a autorităților de drept ale altor state, conform tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte (art. 19 alin. (1) pct. 3) din Legea nr. 59/2012)[268].

Investigațiile administrative de verificare constituie tipul de ASI menit să faciliteze diverse regimuri juridico-administrative prin utilizarea forțelor, mijloacelor și metodelor speciale de investigații pentru colectarea informațiilor necesare despre anumite persoane, în scopul luării unor decizii specifice (cum ar fi accesul la informații clasificate, eliberarea permiselor pentru activități de detectivi și securitate privată, autorizarea accesului la locuri de muncă legate de instalații cu risc pentru viața, sănătatea umană și mediu etc. (art. 7 alin. (3) din Legea nr. 59/2012).

Investigațiile de asigurare a securității este tipul de ASI care se referă la asigurarea securității ordinii publice și siguranței în locurile de detenție, a martorilor și a altor participanți la procesul penal, precum și a subiecților ASI (art. 2 lit. d) – f) din Legea nr. 59/2012).

În concluzie, diversitatea tipurilor de ASI este rezultatul reglementărilor juridice din Legea nr. 59/2012. Aceste tipuri de activitate reflectă nevoia de abordare specializată pentru a răspunde provocărilor specifice și pentru a asigura protecția și securitatea cetățenilor, societății și statului.

Forma de realizare a **ASI** presupune exprimarea externă a conţinutului acestei varietăți de activitate investigativă[269]. În conformitate cu Legea nr. 59/2012 cu privire la ASI (art. 1) sunt două forme complementare de realizare a ASI:1) publică; 2) nepublică (secretă).

Caracterul **public** (s.n.) al ASI include[270]:

- Adresarea deschisă a ofiţerilor de investigaţii (din numele subdiviziunilor specializate pe care le reprezintă) către cetăţeni şi persoane cu funcţii de răspundere ale organelor de stat privind acordarea sprijinului necesar în soluţionarea unor probleme concrete;
- Adresarea către populaţie prin intermediul mass-media privind colectarea informaţiei în scopul căutării şi reţinerii persoanelor bănuite în comiterea infracţiunilor grave, precum şi în cazurile căutării persoanelor dispărute fără urmă şi identificării cadavrelor neidentificate;
- Scoaterea de la secret şi prezentarea organului de urmărire penală a unor rezultate obţinute în cadrul MSI în scopul utilizării acestora în procesul probator;
- Colectarea informaţiilor din sursele publice de informaţii;
- Efectuarea MSI fără ca ofițerul de investigații să-și ascundă identitatea și scopul acțiunilor întreprinse;
- Studierea şi soluţionarea de către ofiţerul de investigaţii a declaraţiilor (plângerilor) parvenite în adresa subdiviziunilor specializate de la cetăţeni etc.[271].

[268] ROMAN, D., POPA, S. Identificarea persoanei prin măsuri și metode speciale de investigații. În: *Studia Universitatis Moldavie*, 2017, nr. 3, p. 192-201. ISSN 1814-3199.
[269] ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-розыскная деятельность в схемах: Учебное пособие 2-е изд., испр. и доп*. М.: Изд-ль Шумилова И.И. 2001. 112 с. ISBN 5-89784-041-5 p. 17
[270] ШХАГАПСОЕВ, З.Л. Актуальные проблемы правового регулирования проведения гласных оперативно-розыскных мероприятий. В: *Пробелы в российском законодательстве*. 2019. nr.6. С.207-209.

Caracterul **nepublic** (s.n.) presupune păstrarea în taină față de persoanele supuse investigațiilor a forțelor, mijloacelor, metodelor, investigative. În același timp, ofițerii de investigații au dreptul să desfășoare activități cu caracter public. Cu excepţia persoanelor implicate în realizarea măsurilor, nimeni, nici chiar colegii de serviciu nu trebuie să cunoască despre acţiunile întreprinse, chiar dacă aceștia au accesul corespunzător la secretul de stat. Ţinerea în secret a acestui fapt permite neutralizarea posibilelor acţiuni de rezistenţă din partea persoanelor investigate, asigurarea securității participanţilor la realizarea MSI concrete[272].

În literatură s-a atras atenția că aspectul nepublic (confidențial) nu este o categorie exclusivă a ASI și, prin urmare, nu poate fi considerată singura sa caracteristică esențială. Astfel, confidențialitatea, ca formă de ascundere a informațiilor de către părțile interesate care se opun investigației infracțiunilor, este utilizată activ în procesul penal, în activitatea contravențională și în alte domenii ale activității juridice. Asigurarea confidențialității în ASI implică activitatea subiecților și participanților la această activitate, orientată spre ascunderea informațiilor de la un anumit grup de persoane, care ar putea afecta interesele descoperirii și investigării infracțiunilor. Mijloacele de realizare a confidențialității în ASI includ conspirația, regimul secret și regimul de restricționare a distribuirii informațiilor care nu constituie un secret de stat sau de serviciu, dar ar putea dezvălui forțele, mijloacele și metodele de investigații operative[273].

Utilizarea mijloacelor şi metodelor publice şi secrete de influenţare a criminalităţii este o măsură imperioasă, o măsură de protejare a societății și a statului. De regulă, pregătirea și comiterea infracțiunilor intenționate (în special cele grave, deosebit de grave şi excepţional de grave) sunt destul de bine mascate și conspirate, în special fiind vorba despre infracțiuni împotriva vieții umane și a securității statului[274].

Conținutul ASI exprimă totalitatea acțiunilor de ordin organizatoric, analitic, execuțional, informativ și de altă natură efectuate pentru îndeplinirea scopului și sarcinilor stabilite de lege. Definiția anterioară a ASI înserată în art. 132^1 al CPP lăsa loc de interpretare în sensul că ASI este compusă doar din MSI al căror nomenclator este strict reglementat de lege. Această părere însă nu corespunde realității, fapt pentru care a și fost abandonată. Pe lângă MSI există și alte activități fără de care ar fi imposibil îndeplinirea scopului scontat[275]. MSI au un rol extrem de important în conținutul ASI, dar în acest conținut mai intră de asemenea măsuri organizatorice, procedee şi acţiuni tactice, măsuri cu caracter asigurator, atragerea persoanelor fizice şi juridice la desfăşurarea

---

[271] MÎRZAC, V., GLAVAN, B. *Note privind activitatea specială de investigații*. Tipografia Academiei „Ştefan cel Mare". Chişinău 2018. – 92 p. ISBN 978-9975-4321-2-3, p. 17.
[272] Ibidem, p. 18.
[273] ПАВЛИЧЕНКО, Н.В., САМОДЕЛКИН, А.С. Негласность в оперативно-разыскной деятельности. В: *Вестник Волгоградской академии МВД России*. 2012. nr.3 (22). С. 88–93.
[274] ШУМИЛОВ, А.Ю. *op. cit.* 2008. 391 с. ISBN 978-5-89784-140-0, с.12.
[275] ОМЕЛИН, В.Н. Оперативно-розыскные мероприятия и оперативно-розыскные действия: критерии разграничения. В: *Закон и право*. 2018. №11. С.132-134.

ASI, aplicarea mijloacelor tehnice speciale şi a substanţelor speciale chimice care în cele din urmă favorizează realizarea unor sau unui grup de măsuri speciale de investigaţii concrete. Tot aici mai intră și crearea și aplicarea sistemelor și evidențelor informative, realizarea măsurilor de protecție a informațiilor, efectuarea altor măsuri de combatere a criminalității: organizarea ambuscadelor, efectuarea operațiunilor și combinațiilor operative, căutarea informațiilor în rețelele Internet și în sursele mas-media, colectarea, analiza, prelucrarea și remedierea acesteia, cumpărarea informațiilor etc.

Este important de menţionat că acţiunile cu caracter organizatoric, tactic şi asigurator sunt în raport de subordonare cu MSI, de obicei, ele anticipând MSI iar realizarea lor reieşind din considerente logice, metodice, fizice, tactice, tehnice etc.

Din punct de vedere structural, se mai menționează în literatura de specialitate[276], ASI constă din mai multe componente: - atragerea persoanelor spre colaborare confidențială; - crearea de întreprinderi, instituții, organizații și subdiviziuni; - desfășurarea activităților financiare specifice; - asigurarea informativă și documentarea; - efectuarea măsurilor pentru protejarea informațiilor; - efectuarea MSI.

Pare că din motivele sus-menționate, legiuitorul nu a menționat nici în Legea nr. 45/1994 și nici în Legea nr. 59/2012 că ASI este realizată prin intermediul MSI.

Ținând cont de cele menționate, propunem propria definiție a ASI. Astfel, ***Activitatea specială de investigații*** *reprezintă un gen legal și complex de activitate al organelor de stat special împuternicite să efectueze acțiuni fizice și intelectuale prioritar în mod secret, în scopul asigurării ordinii publice, prevenirii infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăţilor şi demnităţii persoanei, împiedicării divulgării informaţiilor confidenţiale.*

2.3. Poziția juridică și competențele subiecților activității speciale de investigații

În secțiunea anterioară am arătat că ASI prin natura sa, prin metodele și mijloacele sale specifice, constituie unul dintre cele mai eficiente genuri de activitate ale statului menit să protejeze valorile constituționale, precum securitatea națională, ordinea publică, drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanei, siguranța în locurile de detenție împotriva pericolelor care le amenință, inclusiv împotriva infracțiunilor.

Totodată, realizarea cu succes și într-o manieră de înaltă calitate a scopului și a sarcinilor ASI este strâns legată de competența subiecților implicați în acest proces. Întrebarea referitoare la subiecții ASI rămâne un aspect central al acestei tematici, deoarece este încă insuficient de clar definit locul și rolul lor în atingerea scopului și sarcinilor stabilite. Acest lucru ține cont de atribuțiile

[276] ЗАХАРЦЕВ, С.И. *Оперативно-розыскные мероприятия. Общие положения: монография.* Санкт-Петербург: Издательство „Юридический центр Пресс", 2004. 257 с. ISBN 5-94201-342-X. p. 10-12.

lor funcționale, statutul juridic, tipurile de investigații și contribuția lor la îmbunătățirea activității practice.

ASI, prin natura sa, presupune o varietate largă de participanți: autorități, servicii specializate (operative) ale acestor autorități, funcționari care activează în cadrul acestor servicii, cetățeni individuali atrași pentru colaborare, etc. Similar altor domenii de activitate juridică, acești participanți (persoane fizice și juridice) sunt adesea numiți subiecți ai acestor relații juridice.

Problema subiecților ASI este una dintre cele mai abordate și controversate teme de discuție[277]. Nu există consens în privința conținutului noțiunii de subiect al ASI, precum nu există consens nici în privința categoriilor de persoane care ar putea însuși statutul de subiect al ASI.

Conceptul de „subiect" în materia dreptului presupune că o persoană are anumite competențe, care în interpretarea doctrinară sunt înțelese ca un set de sarcini, funcții, drepturi și obligații ale organelor de stat, funcționarilor, organizațiilor publice, organizațiilor comerciale și non-profit, stabilite prin acte de reglementare juridică[278]. Profesorul Vintilă Dongoroz a definit competența ca fiind „sfera atribuțiunilor pe care le are de îndeplinit, potrivit legii, fiecare categorie de organe în cadrul procesului penal" [279].

Explicații asemănătoare ale termenului „competență" sunt reflectate și în doctrina ASI[280], presupunând totalitatea drepturilor și obligațiilor organelor care exercită ASI ce decurg din sarcinile și funcțiile respectivelor organe, determinate prin legi și reglementări departamentale relevante[281]. Prin competența angajaților organelor în domeniul ASI se are în vedere ansamblul de drepturi și obligații individuale care le sunt acordate acestora, derivate, la rândul lor, din competența subdiviziunilor și a organelor (autorităților) speciale de investigații. Aceste drepturi și obligații în doctrină sunt considerate drepturi și obligații juridice subiective, prin intermediul cărora se influențează asupra relațiilor sociale[282].

---

[277] РЕПИН, М. Е. Некоторые особенности и характеристика субъекта оперативно-розыскной деятельности. В: *Минские криминалистические чтения: материалы Международной научно-практической конференции*. Минск, 2018. - Ч. 2. С. 384 - 388; РОДЕВИЧ, В.Ч. Методологический анализ функционирования субъектов и участников оперативно-розыскной деятельности: проблемы и суждения. В: *Академическая мысль*. 2017. nr.1.(1). С. 49-55; РОДЕВИЧ, В. Ч., РОДЕВИЧ Л. И. Классификация субъектов ОРД - важная составляющая совершенствования оперативно-розыскной практики. В: *Вопросы криминологии, криминалистики и судебной экспертизы*. 2014. nr. 1(35). С. 38-43; ОМЕЛИН, В.Н., КВИТКО, А.В. Субъекты проведения оперативно-розыскных мероприятий. В: *Научный портал МВД России*. 2010. nr. 1(9). С. 65-70.;

[278] SIDA, A., BERLINGHER, D. *Teoria generală a dreptului.* Ed. a 3-a, rev. - Arad: „Vasile Goldiş" University Press, 2006. p. 186 ISBN 973-664-065-5, p. 186.

[279] DONGOROZ, V., *Curs de procedură penală*, ed. a 2-a, Bucureşti, 1942, p. 101 apud TRIF, V. *op.cit.* Bucureşti: Editura C.H. Beck, 2019. 403 p. ISBN 978-606-18-0934-9, p. 43.

[280] УТОРОВ, О.Р. Правовые проблемы компетенции органов, осуществляющих оперативно-розыскную деятельность в части исполнения своих обязанностей. В: *Правопорядок: история, теория, практика*. 2020. №2 (25). С. 75-87.

[281] ВАГИН, О. А. et al. *Комментарий к Федеральному закону «Об оперативно-розыскной деятельности». С приложением решений Конституционного Суда Российской Федерации и обзоров практики Европейского Суда по правам человека*: отв. ред. В. С. Овчинский. 3-е изд., доп. и перераб. Москва: Норма: ИНФРА-М, 2018. 576 с., p.281.

[282] РОДЕВИЧ, В.Ч. *op.cit*. 2017. p. 50.

În interpretarea doctrinară autohtonă, conceptul de subiect al ASI implică participanții la această activitate, fie că sunt persoane fizice sau juridice, cărora legiuitorul le-a atribuit drepturi și obligații specifice în legătură cu ASI și responsabilitatea derivată din exercitarea acestora. Acest concept cuprinde autoritățile responsabile de efectuarea ASI, funcționarii acestor autorități și alte persoane abilitate prin lege cu atribuții în acest domeniu[283].

Într-o perspectivă puțin diferită, exprimată în doctrina rusă, subiecții ASI formează un ansamblu compus din două grupuri principale de persoane fizice și juridice, care sunt într-un fel sau altul legate de efectuarea ASI:

- Subiecții ASI sau participanții la această activitate;
- Subiecții care exercită influență asupra ASI din exterior[284].

Prin urmare, conform acestor interpretări, o persoană poate fi recunoscută ca subiect al ASI indiferent dacă ia parte personal la efectuarea unei MSI sau nu (ca ofițer de investigații, confident, etc.). Principala condiție în acest caz este investirea unor persoane de către legiuitor cu unele atribuții și drepturi relevante domeniului ASI. Astfel, conceptul de subiect al ASI adună atât participanții direcți la această activitate, cât și alte persoane care influențează natura și cursul acesteia. Autorii acestei teorii subliniază faptul că nu toți subiecții sunt în același timp și participanți direcți în ASI[285].

Există și o altă perspectivă de abordare conform căreia nu toate persoanele implicate în ASI pot fi considerate subiecți ai acestei activități. Astfel, unii cercetători abordează subiecții ASI doar din perspectiva organelor de stat competente să desfășoare acest gen de activitate și subdiviziunile specializate ale acestora, care sunt incluse în mod direct într-o listă legală[286].

Alții analizează subiecții ASI doar prin prisma funcționarilor și confidenților, care sunt special desemnați și instruiți pentru a desfășura o astfel de activitate, precum și prin subdiviziunile specializate ale organelor de stat cărora li s-a acordat dreptul de a desfășura ASI[287].

În alte surse se discută numai despre subiecții care desfășoară în mod direct ASI. Aici sunt incluse subdiviziunile specializate și angajații acestora care fac parte din organele de stat cu competențe în acest domeniu conform legii privind ASI[288].

Într-o altă abordare, subiecții ASI nu sunt puși la un loc cu participanții la această activitate. Conform acestei viziuni, doar cele mai importante dintre persoanele cu drepturi și obligații în domeniul ASI pot fi considerate subiecți ai acestei activități, fiind atribuite autoritățile care

[283] DIDÂC, V., et al. *op. cit.* p. 189; ROMAN, D. op.cit., 2019. p. 37.
[284] ШУМИЛОВ, Ю.Д. op.cit. 3-е изд., 2008. p. 76.
[285] Ibidem, p. 79.
[286] *Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник.* под ред. К.К. Горяйнова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. М.: ИНФРА-М, 2006. 832 с. ISBN 5-16-002437-9, p. 153–171.
[287] РЕПИН, М. Е. Некоторые особенности и характеристика субъекта оперативно-розыскной деятельности. В: *Минские криминалистические чтения: материалы Международной научно-практической конференции*. Минск, 2018. Ч. 2. С. 384 - 388.
[288] МАРКУШИН, А. Г. *op.cit.*, 2013., p. 106.

desfășoară ASI, subdiviziunile specializate, șefii acestora și ofițerii de investigații. Celelalte persoane care iau parte la ASI formează o categorie separată numită generic „participanți la activitatea operativă/speciale de investigații". Aici sunt incluși experții, specialiștii, traducătorii, persoanele care pun la dispoziție bunuri necesare desfășurării ASI (apartamentul, mașina etc.), confidenții, informatorii anonimi, organele de urmărire penală, persoanele țintă (persoanele supuse investigațiilor speciale), persoanele ale căror interese sunt protejate, persoanele verificate pentru a primi acces corespunzător.

Din perspectiva acestei viziuni participanții la ASI nu sunt subiecți ai acestei activități deoarece, în primul rând, sunt persoane ale căror competențe sunt legate în principal de funcții care nu au ca obiectiv soluționarea directă a sarcinilor ASI; în al doilea rând, activitatea lor este voluntară, cu acordul persoanelor implicate, ceea ce nu este valabil pentru subiecții ASI, ale căror acțiuni sunt parte a îndatoririlor de serviciu ale funcționarilor; în al treilea rând, statutul juridic al participanților nu este stabil și poate varia în cadrul relațiilor speciale de investigații[289].

Considerăm că această viziune are dreptul la existență mai ales că un astfel de sistem format din subiecți și participanți la ASI urmărește îmbunătățirea reglementării legale a activităților acestor persoane, rezolvarea problemelor de selectare a cetățenilor pentru a participa la ASI, determinarea rolului fiecărui participant în implementarea respectivei activități, realizarea unei serii de studii asupra aspectelor organizatorice și tactice ale activității unui anumit subiect și participant la activitatea în cauză.

Cu toate acestea, analiza literaturii de specialitate relevă că, în majoritatea cazurilor, nu se face o distincție clară între noțiunea de subiecți ai ASI și cea de participanți la această activitate. Cercetătorii Dubonosov E.S.[290], Omelin V.N. și Kvitko A.V.[291], spre exemplu, consideră că între acești doi termeni nu există diferențe semnificative și că aceștia pot fi considerați sinonimi. În cadrul conținutului termenului de subiecți (participanți), în funcție de diferite criterii de clasificare, se pot identifica diverse categorii separate.

Astfel, în viziunea unor cercetători, categoria subiecților ASI include: organele care desfășoară ASI; subdiviziunile operative ale acestor organe; funcționarii acestor organe și subdiviziuni; alte organe și subdiviziuni ale organelor menționate și funcționarii acestora; persoanele fizice care oferă asistență organelor care desfășoară ASI; alte categorii de subiecți[292].

Cercetătorul Mahmutov T.T., în urma elaborării lucrării de doctorat, propune o clasificare a subiectelor raporturilor juridice în cadrul ASI, a căror drepturi ar trebui să fie consacrate în Legea specială: Angajații subdiviziunilor operative implicați direct în pregătirea și desfășurarea MSI;

[289] РОДЕВИЧ, В. Ч., РОДЕВИЧ Л. И. *op.cit.* 2014. nr. 1(35). С. 38-43.
[290] ДУБОНОСОВ, Е.С. *Оперативно-розыскная деятельность: учебник для вузов*. 4-е изд., перераб. и доп. М.: Изд. Юрайт, 2014. 442 с. ISBN 978-5-9916-2672-9, p.147.
[291] ОМЕЛИН, В.Н., КВИТКО, А.В. *op.cit.* 2010. nr. 1(9). С. 65-70, p. 65.
[292] АТМАЖИТОВ, В. М., БОБРОВ, В.Г. *op.cit.* 2004. nr. 11. С. 26-34, p. 12;

Persoanele protejate care au semnalat încălcarea sau amenințarea cu încălcarea drepturilor și intereselor lor legitime; Persoanele asupra cărora se efectuează MSI; Persoanele (fizice și juridice) care asistă subdiviziunile specializate ale autorităților competente în domeniul ASI în scopul relevării, prevenirii și descoperirii infracțiunilor; Alte persoane care nu au legătură cu măsurile speciale de investigații în desfășurare; Funcționarii organelor de stat responsabili de controlul și supravegherea ASI[293].

Profesorii autohtoni Cușnir V. și Moraru V. [294] propun, de asemenea, o împărțire a subiecților ASI în funcție de trei criterii:

În funcție de conținutul drepturilor și obligațiilor:

a) Subiecți care **exercită** nemijlocit ASI: organele autorităților competente (MAI, MA, CNA, SPPS, SV, SFS și ANP).

b) Subiecți care **participă** la ASI: persoanele care oferă ajutor în îndeplinirea sarcinilor ASI, inclusiv persoanele oficiale, specialiștii din diverse domenii științifice și cetățenii care colaborează în mod voluntar, public sau secret, cu organele care exercită ASI.

c) Subiecți care **controlează** ASI: Comisia securitate națională, apărare și ordine publică a Parlamentului Republicii Moldova, Procurorul General, procurorii ierarhic superiori, judecătorii de instrucție și conducătorul organelor care desfășoară ASI.

În funcție de statutul juridic al persoanei:

a) Subiecți - **persoane juridice**: organele și subdiviziunile specializate ale autorităților competente în ASI.

b) Subiecți - **persoane fizice**: ofițerii de investigații, alți funcționari și alți participanți.

În funcție de volumul competenței (deplină și limitată):

a) Subiecți care realizează activitate operativă de investigații **în volum deplin** (competență deplină): MAI, CNA.

b) Subiecți care realizează activitate operativă de investigații **în volum limitat**: MA, SPPS, SV, SFS, ANP.

În lumina opiniilor prezentate, evaluarea subiecților ASI devine o sarcină complexă. Eforturile cercetătorilor de a găsi criterii diverse de clasificare, care ar diferenția mai multe categorii de subiecți ai acestei activități, sunt cu siguranță binevenite și meritorii. Divizarea subiecților în grupuri separate oferă oportunitatea pentru studii ulterioare aprofundate, deschizând calea pentru noi propuneri de dezvoltare și perfecționare.

Divizarea subiecților în grupuri separate este justificată, deoarece în ASI, la fel ca și în alte contexte, sunt îndeplinite diverse roluri și funcții. Fiecare participant are o anumită contribuție și

[293] МАХМУТОВ Т. Т. *Соблюдение и гарантии обеспечения прав и законных интересов субъектов оперативно-розыскных правоотношений*: Автореферат дисс. на соиск. ... канд. юр. наук. Тюмень 2007. 26 с., p. 8.
[294] DIDÂC, V., et al. *op. cit.* p. 190.

responsabilitate în realizarea ASI, asemenea rolurilor dintr-un spectacol de teatru. Unele persoane joacă roluri principale, în timp ce altele au roluri secundare.

În acest context, cercetătorii au tendința de a atribui un rol principal celor care desfășoară efectiv această activitate. Atât cei care susțin că participanții nu ar trebui incluși în conceptul de subiecți ai ASI, cât și cei care propun un concept unic care cuprinde diferite grupuri separate, inclusiv participanții, pun accentul pe categoria subiecților care efectuează investigații speciale. Așadar, problema cheie rămâne în prezent cine ar trebui să fie considerat parte a grupului celor care efectuează ASI.

Această dezbatere susținută de cercetători reflectă importanța clarificării rolurilor și contribuțiilor fiecărui participant în cadrul ASI. Această clarificare este esențială pentru dezvoltarea și perfecționarea ulterioară a cadrului legal și practic al acestei activități complexe și esențiale în asigurarea securității și aplicării legii.

Aprecierea și identificarea subiecților ASI într-adevăr reprezintă o provocare complexă și necesară. Căutarea criteriilor de clasificare care să diferențieze și să evidențieze diferitele categorii de participanți în această activitate este esențială pentru o înțelegere mai profundă a modului în care fiecare dintre aceștia contribuie la îndeplinirea scopului și sarcinilor ASI.

În ciuda diferențelor de opinii între cercetători, un lucru este evident: ASI nu este o acțiune unitară în care toți participanții au aceleași atribuții și roluri. Fiecare participant are un rol specific, fie că este vorba de un ofițer de investigații, de un funcționar sau de un specialist într-un domeniu sau altul în cadrul acestei activități complexe care acordă ajutor.

O tendință clară în discuțiile cercetătorilor este de a atribui rolul principal celor care efectuează ASI, deoarece aceștia sunt cei care pun în aplicare măsurile și acțiunile concrete pentru atingerea obiectivelor acestei activități. Indiferent dacă considerăm subiecții ASI doar pe cei direct implicați în desfășurarea MSI sau includem și participanții care oferă sprijin și contribuție indirectă, este important să recunoaștem importanța fiecărei categorii în ansamblul procesului.

Deși dezbaterea în jurul acestei teme poate continua, este clar că definiția subiecților ASI nu poate fi redusă la o abordare simplistă. În schimb, aceasta rămâne o problemă complexă și esențială pentru înțelegerea modului în care funcționează această activitate vitală pentru protejarea drepturilor, libertăților și securității cetățenilor și a valorilor statului de drept. Prin continuarea cercetărilor și dezvoltarea unor concepte clare și structurate, putem contribui la o reglementare mai eficientă și la o înțelegere mai profundă a implicărilor subiecților ASI.

În continuarea acestui demers analitic, rămâne esențial să evaluăm câteva aspecte care au generat dezbatere și controverse în ceea ce privește atribuirea unor categorii de persoane la lista subiecților care efectuează ASI. O astfel de dilemă se referă la rolul și includerea judecătorului de

instrucție[295], a procurorului[296] și a organului de urmărire penală în această categorie. Într-adevăr, aceste entități au propriile competențe și sarcini în domeniul investigațiilor, adăugând o dimensiune suplimentară discuției despre subiecții ASI.

Pe de altă parte, chestiunea includerii confidenților în categoria celor care execută însărcinări în cadrul ASI rămâne la fel de discutabilă. Întrucât confidenții pot avea roluri diverse, de la furnizarea informațiilor până la implicarea activă în anumite acțiuni speciale, precum și în legătură cu protejarea identității lor, aceasta deschide oportunitatea pentru mai multe interpretări asupra poziției lor în cadrul acestui sistem complex de activitate.

În plus, aceeași problematică se poate extinde și asupra altor persoane, cum ar fi specialiștii, persoanele fizice și juridice care sunt implicate în diferite stadii ale desfășurării MSI. Definirea și includerea acestor actori în categoria subiecților ASI reprezintă o provocare, având în vedere varietatea funcțiilor și contribuțiilor lor specifice în cadrul acestui proces complex.

Toate aceste aspecte păstrează deschisă dezbaterea asupra subiecților ASI și subliniază necesitatea unei abordări bine fundamentate și aprofundate pentru a clarifica rolurile, atribuțiile și interacțiunile acestor persoane în cadrul acestui domeniu vital al apărării valorilor și securității statului de drept.

În căutarea unei soluții la această problemă complexă, devine evident că singura entitate capabilă să aducă lumină în rezolvarea acestor dileme este legiuitorul. Prin urmare, doar el poate să stabilească în mod corespunzător competențele fiecărui subiect implicat în ASI.

Capitolul II al Legii nr. 59/2012, care poartă titlul „Subiecții care efectuează ASI”, aduce o lumină semnificativă asupra acestei chestiuni, detaliind competențele specifice pentru fiecare categorie de subiecți. În cadrul acestui Capitol sunt stabilite competențele:

1. Autorităților: Procuraturilor specializate, MAI, MA, CNA, SPPS, SV, SFS și ANP;
2. Subdiviziunilor specializate și conducătorilor acestora;
3. Ofițerilor de investigații;
4. Procurorului;
5. Colaboratorilor confidențiali;
6. Persoanelor fizice și juridice.

Conform prevederilor art. 6 alin. (1) din Legea nr. 59/2012, calitatea de subiect care efectuează ASI o au ofițerii de investigații[297] din cadrul procuraturilor specializate și cei ai subdiviziunilor specializate din cadrul ori subordonate MAI, MA, CNA, SPPS, SV, SFS și ANP.

[295] АЗАРОВ, В.А., ИВАНОВ, В.И. Судебный контроль как средство проверки доброкачественности результатов оперативно-розыскных мероприятий. В: *Научный вестник Омской академии МВД России*. 2010. nr. 4(39). С. 19-23.
[296] БАБИЧЕВ, Д. А. Прокурорский надзор в сфере оперативно-розыскной деятельности: к расширению границ правоприменения. В: *Человек: преступление и наказание*. 2019. Т. 27(1–4), nr. 1. С. 47–51.
[297] GLAVAN, B. *op.cit.* Chişinău: S.n., 2022 (Print-Caro). 475 p., p. 413.

Calitatea de subiect care efectuează ASI a ofițerului de investigații este confirmată și prin definiția înserată în art. 9 alin.(1) din Legea nr. 59/2012 conform căreia „Ofiţerul de investigaţii este persoana împuternicită care, în numele statului și în limitele competenței sale, efectuează activitatea specială de investigaţii în conformitate cu prevederile prezentei legi”.

În acest context, este de observat că prin prevederile CPP ofițerului de investigații i s-a atribuit competența nu de efectuare a ASI, ci de efectuare a MSI. Astfel, conform art. 57^2 alin. (1) CPP „Ofițerul de investigații, în sensul prezentului cod, este persoana împuternicită care, în numele legii și în limitele competenței sale, efectuează măsuri speciale de investigații în cadrul procesului penal”.

Prin urmare observăm că legiuitorul distinge între noțiunile de „efectuarea ASI” și „efectuarea MSI”. În cazul dat, vedem că în cadrul procesului penal, ofițerul de investigații are doar competența de efectuare a MSI, în timp ce în afara procesului penal are competența de efectuare a ASI.

Pentru o mai bună înțelegere a diferențelor dintre aceste două competențe vom apela la prevederile art. 12 din Legea nr. 59/2012 în care sunt specificate drepturile ofițerului de investigații și conform cărora acesta, pe lângă efectuarea MSI, mai are competența de a stabili relații cu persoanele care sunt de acord să colaboreze, în mod confidenţial, cu subdiviziunile specializate; de a utiliza gratuit sisteme informaționale și bănci de date ce asigură realizarea sarcinilor ASI; de a folosi, pe parcursul efectuării MSI, în bază de contract sau prin acord scris, încăperile de serviciu, locuinţele, mijloacele de transport, bunurile întreprinderilor, instituţiilor, organizaţiilor, unităţilor militare, precum şi alte bunuri ale persoanelor fizice şi juridice; de a fi instruit iniţial şi continuu; de a utiliza mijloace financiare destinate finanțării ASI; de a stabili tehnicile aplicate, a modalităţilor şi a tacticii de efectuare a MSI.

Totodată, în art. 11 sunt incluse și alte atribuții precum efectuarea, în limitele competenței, a tuturor măsurilor în vederea realizării sarcinilor ASI; respectarea regulilor de conspiraţie la exercitarea ASI; respectarea confidenţialităţii datelor cu caracter personal ce au devenit cunoscute în timpul efectuării ASI, etc.

Observăm că toate aceste competențe ale ofițerului de investigații nu se subscriu noțiunii de efectuare a MSI, ci celei de efectuare a ASI. Având în vedere raportul dintre noțiunea de MSI și ASI, prima fiind doar un element al celei de a doua, putem trage concluzia că noțiunea de „efectuare a MSI” este parte componentă a noțiunii de „efectuare a ASI”. Ultima noțiune are o sferă de acoperire mult mai largă decât prima și, pe lângă „efectuarea MSI”, mai include și efectuarea altor activități derivate din competențele subiecților competenți să efectueze ASI.

Competența de efectuare a ASI nu ar trebui înțeleasă în sensul că aceasta automat implică și competența de efectuare a MSI, deoarece legiuitorul a specificat expres cui aparține competența de efectuare a MSI, acesta fiind atribuită doar ofițerului de investigații.

Din conținutul prevederilor art. 7 din Legea nr. 59/2012 constatăm că atât autoritățile[298] indicate în art. 6 alin. (1) din Legea nr. 59/2012, cât și subdiviziunile specializate ale acestora sunt subiecți care efectuează ASI. Printre competențele autorităților se numără: crearea și administrarea sistemelor informaționale și a băncilor de date pentru asigurarea realizării sarcinilor ASI; încheierea acordurilor cu privire la folosirea încăperilor de serviciu, a locuinţelor, a mijloacelor de transport, a bunurilor întreprinderilor, instituţiilor, organizaţiilor, unităţilor militare, precum şi a altor bunuri ale persoanelor fizice şi juridice; confecționarea și folosirea actelor, documentelor, ștampilelor sau altor rechizite pentru codificarea identității persoanelor fizice și juridice ale subdiviziunilor specializate, a încăperilor și a mijloacelor de transport și/sau pentru susținerea legendei investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor confidențiali, etc. La rândul lor, subdiviziunile specializate au competența de a colecta informații necesare ce caracterizează persoanele supuse verificării pentru a fi admise la muncă la obiectivele care prezintă un pericol sporit pentru viaţa şi sănătatea oamenilor; admiterea la organizarea şi efectuarea unor MSI sau accesul la materialele primite pe parcursul executării acestor măsuri; etc.

Observăm că aceste competențe ale autorităților și ale subdiviziunilor specializate sunt orientate spre crearea condițiilor necesare pentru realizarea cu succes a sarcinilor ASI.

Autorităților care nu se regăsesc în lista celor indicate în art. 6 alin. (1) din Legea nr. 59/2012 le este interzis să aibă în subordine ofițeri de investigații care să efectueze MSI.

Conform prevederilor art. 7 din Legea nr. 159/2016[299], în procuraturile specializate[300], activează ofițerii de investigații detașați de la alte autorități, adică de la cele menționate în art. 57^2 alin. (2) CPP. În prealabil aceștia sunt selectați de către procurorul-șef al procuraturii specializate, testați din punct de vedere psihologic, inclusiv cu utilizarea poligrafului, iar durata de detașare poate fi de până la 5 ani care ar putea fi reînnoită. Acești ofițeri de investigații își vor desfăşura activitatea doar în cadrul procuraturii specializate, vor efectua doar măsurile dispuse de procurorii respectivei procuraturi și se vor subordona procurorului-șef al procuraturii specializate.

Ultimul în lista subiecților care efectuează ASI se numără conducătorul subdiviziunii specializate[301], competența acestuia fiind prevăzută în art.8 din Legea nr. 59/2012. De fapt, doar o parte din competența acestuia îl atribuie la subiecții care efectuează ASI. În mod obișnuit, conducătorul subdiviziunii specializate îndeplinește activități de coordonare și control a ASI: repartizează actele prin care se dispune efectuarea MSI prevăzute la art. 27 alin.(1) pct. 3),

[298] GLAVAN, B. *op.cit.* Chişinău: S.n., 2022 (Print-Caro). 475 p., p. 401.
[299] Legea cu privire la procuraturile specializate: nr. 159 din 07 iulie 2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 245-246, 519.
[300] Conform prevederilor art. 9 din Legea nr. 3/2016 sistemul actual al Procuraturii cuprinde două procuraturi specializate: Procuratura Anticorupție și Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale. La necesitate ar putea fi create și alte procuraturi specializate.
[301] GLAVAN, B. *op.cit.* Chişinău: S.n., 2022 (Print-Caro). 475 p., p. 403.

coordonează activitatea ofiţerilor de investigaţii din subordine și exercită controlul asupra lor prin indicații scrise (art.8 alin.(1) și (2) din Legea nr. 59/2012).

Pe lângă aceste atribuții de coordonare și control, conducătorul subdiviziunii specializate poate să îndeplinească și atribuții care îi revin prin lege ofițerului de investigații, în astfel de situații el va cumula drepturile şi obligaţiile ofiţerului de investigaţii (art.8 alin.(4) din Legea nr. 59/2012), adică va deveni subiect care efectuează ASI.

Procurorul, deși este inclus în capitolul II al Legii nr. 59/2012, totuși reieșind din competențele care-i revin, acesta nu poate fi considerat subiect care efectuează ASI, ci subiect care verifică și controlează ASI. Conform prevederilor art. 14 din Legea nr. 59/2012 procurorul autorizează MSI care, potrivit prezentei legi, sunt în competența sa; coordonează MSI efectuate în cadrul unui dosar special pe care le-a autorizat sau asupra cărora a solicitat autorizarea judecătorului de instrucţie; controlează legalitatea efectuării MSI, precum şi rezultatele MSI pe care le-a autorizat sau asupra cărora a solicitat autorizarea judecătorului de instrucţie; examinează contestaţiile sau plângerile persoanelor asupra legalităţii MSI efectuate de ofiţerul de investigaţii. În cadrul procesului penal, procurorul în materia ASI are competențe similare, fiind înserate într-un șir de articole din CPP și Legea cu privire la Procuratură nr. 3 din 25.02.2016[302].

Colaboratorii confidenţiali[303] prin statutul lor reglementat în art. 15 din Legea nr. 59/2012 nu se înscriu în lista subiecților care efectuează ASI, aceștia atribuindu-se la lista persoanelor care participă la pregătirea şi efectuarea MSI, precum şi la efectuarea ASI. Legiuitorul a ținut să specifice în mod expres pe cei care nu pot să însușească calitatea de colaborator confidențial, aceștia fiind deputaţii, judecătorii, procurorii, ofiţerii de urmărire penală şi avocaţii.

Nu se înscriu în lista subiecților care efectuează ASI nici persoanelor fizice și juridice prevăzute în art. 16 din Legea nr. 59/2012, acestea doar acordă asistenţă subdiviziunilor specializate și le oferă informaţiile solicitate, precum şi, în măsura posibilităţilor, bunuri mobile şi imobile, alte obiecte şi documente necesare pentru realizarea MSI.

Cele relatate mai sus relevă faptul că ofițerul de investigații este actorul principal al ASI, el decide strategia, tactica efectuării MSI, el apreciază situația operativă, la cine să apeleze după ajutor și pe cine să implice pentru a obține rezultatele scontate. Anume în acest sens ofițerului de investigații i s-a permis să atragă cetățeni spre colaborare, inclusiv confidențială și inclusiv cu plată (art. 12 din Legea nr. 59/2012). Din păcate astfel de competențe îi sunt conferite ofițerului de investigații exclusiv în afara procesului penal, nu și în cadrul procesului penal, ceea ce ar putea să-i deruteze pe funcționarii pe post de ofițer de investigații să-și delimiteze competențele în cadrul ți în afara procesului penal.

[302] Ibidem, p. 414-419.
[303] Ibidem, p. 423.

Alți subiecți implicați în această activitate îndeplinesc roluri secundare, cu atribuții complementare. Procurorul, de exemplu, la drept vorbind, nu efectuează MSI, cel puțin în conformitate cu actualele prevederi ale legislației Republicii Moldova, ci supraveghează și controlează legalitatea activității efectuate de ofițerul de investigații. Chiar dacă aportul procurorului poate fi unul considerabil la realizarea ASI, de el depinzând, în mare parte, autorizarea și prelungirea MSI, totuși responsabilitatea pentru îndeplinirea măsurii respective este pusă pe seama ofițerului de investigații. De la ofițerul de investigații în cadrul procesului penal se cer rezultate, adică informații care ulterior vor fi verificate și valorificate, inclusiv în calitate de probe.

Afirmații similare se pot face și în privința judecătorului de instrucție[304], care, nu efectuează MSI, ci autorizează măsurile atribuite în competența sa, le prelungește, le verifică legalitatea etc. În aceiași ordine de idei se înscrie și ofițerul de urmărire penală care în materia ASI, în limitele procesului penal, este în drept să inițieze, coordoneze, conducă şi să controleze efectuarea MSI[305].

Aceste aspecte subliniază dinamica și complexitatea rolurilor din cadrul ASI, evidențiind nu doar responsabilitatea diferitor subiecți, ci și interconexiunile și colaborarea esențială pentru desfășurarea eficientă a acesteia.

2.4. Asigurarea drepturilor persoanei în cadrul activității speciale de investigații

În secțiunile anterioare, am subliniat importanța ASI în protejarea valorilor fundamentale ale statului de drept împotriva infracțiunilor și altor amenințări. Acest obiectiv se aliniază perfect cu angajamentul constituțional al statului de a asigura drepturile și libertățile persoanei.

Printre avantajele ASI se numără și capacitatea sa de a contribui decisiv la susținerea procesului probator, adesea într-un mod determinant și de neînlocuit. Totodată, acest avantaj vine la pachet cu costul unei ingerințe semnificative în dreptul la viață privată al persoanei, care trebuie să fie limitată de prevederile legale pentru a se asigura că informațiile obținute sunt legale. Această caracteristică a ASI de a restrânge drepturile persoanei, împreună cu natura sa secretă, ridică îngrijorări cu privire la posibilitatea ca aceste restricții să conducă la încălcarea dreptului la viață privată al persoanelor. În acest sens, legislația trebuie să ofere garanții suficiente împotriva abuzului.

În acest context, scopul prezentului titlu constă în analiza celor mai relevante probleme teoretice și practice, examinând diverse perspective referitoare la garantarea drepturilor persoanei în procesul desfășurării ASI.

Primul aspect esențial al mecanismului de asigurare a drepturilor persoanei în cadrul ASI este datoria organelor competente să desfășoare astfel de investigații în vederea protejării drepturilor și libertăților persoanei. Această responsabilitate derivă în mod evident din obiectivul însuși al ASI.

[304] Ibidem, p. 419.
[305] Ibidem, p. 413.

Deși legiuitorul nu a conturat în mod explicit natura acțiunilor sau amenințărilor ce trebuie să fie combătute, putem deduce că aceasta se referă în principal la infracțiuni, ca forma cea mai gravă de încălcare a ordinii de drept. În acest sens, interesul s-ar îndrepta mai degrabă către infracțiunile în curs de pregătire sau iminente, decât spre cele deja consumate. Pe lângă infracțiuni, sunt de luat în considerare și alte amenințări, care, chiar dacă nu constituie neapărat infracțiuni în sine, pot totuși submina ordinea de drept. Asigurarea unei apărări eficiente a intereselor și drepturilor cetățenilor, atât în țară, cât și în străinătate, reprezintă unul dintre principalele piloni ai politicii naționale de securitate[306].

Un alt aspect de importanță majoră se referă la obligația acestor organe să îndeplinească anumite sarcini, unele dintre acestea fiind stipulate expres în art. 2 al Legii nr. 59/2012, altele reieșind din prevederile art. 133 CPP[307]. Aceste sarcini includ relevarea, prevenirea și contracararea atentatelor criminale, descoperirea și cercetarea infracțiunilor, căutarea persoanelor dispărute fără urmă sau care se sustrag de la urmărirea penală, judecată sau executarea pedepsei, colectarea informațiilor privind posibilele fapte sau evenimente care ar putea periclita ordinea publică sau siguranța în locurile de detenție, asigurarea protecției martorilor și a altor participanți la procesul penal, asigurarea protecției subiecților ASI și a colaboratorilor confidențiali, a membrilor familiilor și a rudelor acestora.

Importanța evidențierii acestor sarcini rezidă în faptul că ASI nu poate fi efectuată pentru realizarea altor sarcini decât cele prevăzute în lege și doar în condițiile în care realizarea lor ar fi imposibilă pe altă cale (art. 19 alin.(3) lit. a) din Legea nr. 59/2012; art. 133 alin. (1) pct. 3) CPP). Orice abatere de la această obligație va fi considerată un abuz și va fi sancționată[308].

În cazul Iordachi și alții contra Republicii Moldova, Curtea a remarcat că singura garanție împotriva posibilelor abuzuri a fost faptul că legislația națională prevedea sarcinile și condițiile în care investigațiile speciale se aplică doar în situațiile în care realizarea acestora nu este posibilă în alt mod[309].

Deși această garanție evidențiată este extrem de importantă, ea nu este suficientă pentru o societate democratică. În cazul Roman Zakharov contra Rusiei, Curtea a subliniat riscul ca un sistem de supraveghere secretă, instituit pentru protejarea securității naționale, să submineze sau chiar să

[306] Concepţia securităţii naţionale a Republicii Moldova (pct.1.2). Legea nr. 112 din 22.05.2008. În: Monitorul Oficial nr. 97-98, art 357.
[307] GLAVAN, B. Reflecții privind importanța și conținutul sarcinilor activității speciale de investigații prevăzute în art. 2 al Legii nr. 59/2012 RM. În: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare”*. p. 78-100.
[308] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-433/2015. Decizia din 19 mai 2015 [citat: 14.03.2021] Disponibil:http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4327; Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-3/2014. Decizia din 21 ianuarie 2014 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=1339
[309] Cauza Iordachi și alții contra Republicii Moldova. §51-52.

distrugă democrația sub pretextul apărării acesteia. Prin urmare, Curtea trebuie să se asigure că există garanții adecvate și eficiente împotriva abuzurilor[310].

Un aspect esențial în cadrul asigurării drepturilor persoanei rezidă în obligația subiecților ASI nu doar de a proteja, ci și de a respecta drepturile persoanei. Această obligație derivă din conținutul principiului respectării drepturilor și libertăților persoanei (art. 3 din Legea nr. 59/2012; art. 10 CPP), impunând acestor subiecți să nu aducă prejudicii nejustificate sau ilegale drepturilor și libertăților persoanelor supuse ASI.

Însăși natura ASI, prin efectuarea MSI, implică restrângerea anumitor drepturi ale persoanei. Aceste restrângeri sunt limitate de prevederile constituționale (art. 54 din Constituția RM) și nu sunt considerate abuzuri atâta timp cât rămân în interiorul acestor limite, stabilite în Legea nr. 59/2012 și CPP.

Respectarea drepturile și libertățile persoanei în cadrul ASI nu se referă doar la etapa de efectuare a MSI, ci și la perioada ulterioară în care informațiile obținute sunt procesate, analizate, sistematizate, stocate, transmise între diferitele autorități etc. Folosirea incorectă a respectivelor informații poate conduce la încălcarea drepturilor și libertăților persoanei investigate.

Atât Legea 59/2012, cât și CPP conțin prevederi menite să definească conținutul principiului respectării drepturilor și libertăților persoanei, care în esență funcționează ca o garanție împotriva arbitrarului.

Prevederile art. 4 din Legea nr. 59/2012 sunt dedicate detalierii acestui principiu, impunând organelor abilitate obligația de a nu încălca drepturile și libertățile persoanei în timpul efectuării ASI. De asemenea, legiuitorul a stabilit că această obligație nu are caracter absolut și este posibil ca anumite drepturi, precum viața privată, secretul corespondenței sau inviolabilitatea domiciliului, să fie restrânse, însă această restrângere este limitată în timp și se admite doar în conformitate cu o anumită procedură stabilită de lege.

Procedura de limitare a drepturilor persoanei în afara procesului penal, precum și durata unor astfel de limitări, este reglementată în Capitolul III, Secțiunea 1 din Legea nr. 59/2012, intitulată „Dispunerea, autorizarea, efectuarea, prelungirea, încetarea și consemnarea măsurilor speciale de investigații”. O procedură similară este reglementată și în Codul de Procedură Penală (art. 135-136).

CtEDO în repetate rânduri a remarcat în contextul investigațiilor speciale importanța fixării în legea națională a procedurii de limitare a drepturilor persoanei și a caracterului temporar al restrângerii acestor drepturi[311].

---

[310] Cauza Roman Zakharov contra Rusia. Cererea nr. 47143/06. Hotărârea CtEDO din 04.12.2015. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-159324, §232.

[311] Cauza Klass contra Germaniei. Cererea nr. 5029/71. Hotărârea CtEDO din 06.09.1978. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57510, § 50; Cauza Weber și Saravia contra Germaniei. Cererea nr. 54934/00. Decizie CtEDO din 29 iulie 2006, [citat:16.01.2024]. Disponibil:

O altă caracteristică a respectării drepturilor persoanei în cadrul investigațiilor speciale ține de nediscriminarea persoanelor pe criterii de sex, rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, origine, statut, avere, convingeri, opinii sau alte circumstanțe. Această trăsătură derivă din prevederile art. 16 din Constituție conform cărora toţi cetăţenii Republicii Moldova sânt egali în faţa legii şi a autorităţilor publice.

În cauza Asociația pentru Integrare Europeană și Drepturile Omului și Ekimdzhiev împotriva Bulgariei, Curtea a dat de înțeles că atunci când examinează cazuri de restrângere a drepturilor persoanei prin activități de supraveghere, ea apreciază dacă au existat suficiente garanții împotriva abuzului și discriminării, atât la etapa inițială a supravegherii, cât și la etapele ulterioare. Aceasta subliniază importanța asigurării că procedurile de supraveghere sunt conforme cu principiile de nediscriminare și respect pentru drepturile omului, atât în faza de autorizare, cât și în timpul efectuării și ulterior[312].

Următoarea garanție împotriva abuzurilor se referă la interdicția stabilită de legiuitor subiecților ASI să determine persoana la săvârșirea faptelor ilegale, fie direct sau indirect, prin presiune, instigare, încurajare sau limitare a libertății de a alege propriul comportament (art. 4 alin.(3) din Legea nr. 59/2012).

În jurisprudenţa CtEDO, s-a apreciat că provocarea la comiterea unei infracţiuni are loc atunci când agenţii statului nu au un comportament pasiv, ci incită la comiterea unei infracţiuni o persoană care altfel nu ar fi comis-o, fiind importante motivele care au stat la baza deciziei de iniţiere a MSI şi comportamentul agenţilor statului[313]. In situaţiile în care se invocă existenţa unor provocări din partea organelor judiciare, s-a apreciat că sarcina probei revine organelor statului care trebuie să dovedească modul pasiv în care au acţionat agenţii statului[314].

Apreciind dacă investigația a decurs într-un mod „esențial pasiv”, Curtea examinează motivele care au stat la baza investigației sub acoperire și conduita autorităților care o desfășoară. De asemenea, este luat în considerare și faptul dacă au existat suspiciuni obiective că reclamantul ar fi

---

https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-76586, § 106; Cauza Kvasnica contra Solovaciei. Cererea nr. 72094/01. Hotărârea CtEDO din 09 iunie 2009, definitivă din 09 septembrie 2009. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-92879, § 80; Cauza Kennedy contra Regatul Unit. Cererea nr. 26839/05. Hotărârea CtEDO din 18.05.2010, definitivă din 18 august 2010. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-98473, § 154.

[312] Cauza Asociația pentru Integrare Europeană și Drepturile Omului și Ekimdzhiev împotriva Bulgariei. Cererea nr. 62540/00. Hotărârea CtEDO din 28 iunie 2007, definitivă din 30 ianuarie 2008 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-81323, § 84.

[313] Cauza Pătrașcu contra României. Cererea nr. 7600/09. Hotărârea CtEDO din 14 februarie 2017, definitivă din 14 mai 2017. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-171088, § 42; Cauza Ramanauskas contra Lituaniei. Cererea nr. 74420/01. Hotărârea CtEDO din 05.02.2008. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-84935, § 55.

[314] Cauza Lagutin și alții contra Rusiei. Cererea nr. 6228/09, 19123/09, 19678/07, 52340/08 and 7451/09 . Hotărârea CtEDO din 24 aprilie 2014, definitivă din 24 iulie 2014. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-142518, § 86, 92, 102, 107, 113, 118, 119.

fost implicat în activitatea criminală sau era predispus să comită o infracțiune[315]. Poziția Curții este că orice informație preliminară privind intenția comiterii de către o persoană a unei infracțiuni să fie verificabilă[316]. În cauza Teixeira de Castro contra Portugaliei, Curtea a apreciat că autoritățile naționale nu au avut motive să-l suspecteze pe reclamant în traficul de droguri, deoarece nu a fost verificat cazierul judiciar al suspectului și nu s-a făcut nici o cercetare prealabilă în privința sa, iar reclamantul a obținut drogurile de la o altă persoană și nu s-au aflat la domiciliul acestuia[317].

Un aspect important luat în considerație de către Curte ține de momentul în care autoritățile statului au declanșat investigațiile sub acoperire, în sensul că acestea doar „s-au alăturat" faptelor infracționale sau le-au instigat. Curtea distinge între o plângere parvenită de la o persoană obișnuită și informația provenită de un colaborator confidențial[318], în acest din urmă caz riscul unei provocări fiind mult mai mare mai ales atunci când agentul participă la operațiunile sub acoperire ale poliției. Astfel, Curtea acordă o mare importanță dacă infracțiunea era deja începută la momentul în care sursa de informație a început să colaboreze cu poliția[319].

Următoarea garanție contra eventualelor abuzuri la efectuarea investigațiilor speciale ține de dreptul persoanei investigate de a fi informată, după efectuarea MSI, cu excepțiile prevăzute de lege, precum și să-i fie reparat prejudiciul material și moral cauzat prin încălcarea prevederilor legale (art. 4 alin.(4) din Legea nr. 59/2012; art. 135 alin. (10) CPP).

În conformitate cu prevederile CPP, termenul de informare este de 15 zile și începe să curgă din momentul încetării MSI, procurorul fiind obligat să informeze persoana supusă MSI în scris prin scrisoare recomandată. Acest termen poate fi prelungit prin ordonanță motivată până la finalizarea urmăririi penale în cazurile în care informarea ar putea duce la perturbarea sau periclitarea bunei desfășurări a urmăririi penale sau în situațiile în care ar putea pune în pericol siguranța victimei, a părții vătămate, a părții civile, a martorului sau a membrilor familiilor acestora.

Jurisprudența națională cunoaște cazuri în care s-a ridicat întrebarea legată de informarea persoanei supuse MSI, Curtea Constituțională a Republicii Moldova fiind sesizată în acest sens de câteva ori[320]. Printre argumentele sesizării s-a menționat că legea procesuală nu stabilește cu destulă

---

[315] Cauza Ben Faiza contra Franţei. Cererea nr. 18757/06. Hotărârea CtEDO din 04 noiembrie 2010, definitivă din 04 februarie 2011. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-101589, § 38.

[316] Cauza Vanyan contra Rusiei. Cererea nr. 53203/99. Hotărârea CtEDO din 15 decembrie 2005, definitivă din 15 martie 2006. (Strasbourg) [citat:21.12.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-71673, § 49; Cauza Khudobin contra Rusiei. Cererea nr. 59696/00 Hotărârea CtEDO din 26 octombrie 2006. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-77692, § 134.

[317] Cauza Teixeira de Castro contra Portugaliei. Cererea nr. 25829/94. Hotărârea CtEDO din 08.06.1998. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58193, § 38.

[318] Cauza Milinienė contra Lituaniei. Cererea nr. 74355/01. Hotărârea CtEDO din 24 iunie 2008, definitivă din 24 septembrie 2008. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-87142, § 37 38.

[319] Cauza Veselov și alții contra Rusiei. Cererea nr. 23200/10, 24009/07 și 556/10. Hotărârea CtEDO din 02 octombrie 2012, definitivă din 02 ianuarie 2013 (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-113289, § 91.

[320] Decizia Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr.39 din 08.07.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 70g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (dispunerea și efectuarea măsurilor speciale de investigaţii). [citat 28.02.2024] Disponibil:

precizie termenul până la care poate fi amânată informarea persoanei care a fost supusă MSI. De asemenea, s-a susținut că legarea termenului pentru notificare de momentul finalizării urmăririi penale nu este în concordanță cu exigențele legii previzibile, cu dreptul persoanei la apărare și cu dreptul la un proces echitabil.

În evaluarea Curții Constituționale, „legea nu poate să prevadă toate situațiile și să enumere în mod exhaustiv motivele care justifică amânarea informării și, respectiv, termenul de amânare a informării. Aceste motive trebuie evaluate și ponderate în fiecare caz concret de către procuror și judecătorul de instrucție, care sunt mai bine poziționați să stabilească, după caz, un termen care asigură un echilibru corect între caracterul efectiv al investigației penale și drepturile persoanelor vizate”[321]. În urma examinării sesizărilor respective, Curtea le-a considerat inadmisibile și neîntemeiate.

În afara procesului penal informarea are loc conform procedurii stabilite în art. 22 alin.(9) din Legea nr. 59/2012. Ca și în cazul anterior procurorul are obligația ca în termen de 15 zile să anunțe persoana în scris prin scrisoare recomandată, acest termen începând să curgă din momentul întocmirii încheierii/ordonanței de apreciere a legalității sau a ilegalității MSI. Amânarea notificării este reglementată în art. 22^1 din Legea nr. 59/2012, fiind de două tipuri: cu titlu provizoriu (amânarea se va dispune pentru perioade ce nu vor depăși 30 de zile) și permanent (amânarea se va dispune pentru perioade ce nu vor depăși 180 de zile).

În contextul problemei analizate, unii experți de talie internațională susțin că, „în principiu, notificarea ulterioară este importantă (și preferabilă în baza jurisprudenței CEDO), deoarece supravegherea comunicațiilor este o măsură operativă clandestină și dacă nu se inițiază nici o procedură penală împotriva persoanei vizate, aceasta nu va avea informații despre faptul că a fost supusă unei supravegheri în viața sa privată și, în consecință, îi va lipsi dreptul legitim de a contesta legalitatea acestui amestec și de a solicita compensații” [322]. Trebuie remarcat faptul că expertul a menționat doar supravegherea comunicațiilor, folosind expresii precum „important” și „preferabil”, dar nu și „obligatoriu”, lăsând astfel loc pentru interpretări în ceea ce privește alte MSI cu un nivel de intruziune mai scăzut.

---

https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=sesizari&docid=463&l=ro; Decizia Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. DCC67/2016 din 12.10.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 84g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală. [citat 28.02.2024] Disponibil: https://constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=sesizari&docid=478; Decizia Curţii Constituţionale a Republicii Moldova din 18.11.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 124g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [citat 28.02.2024] Disponibil: https://new.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=sesizari&docid=519.

[321] Decizia Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 150 din 19 octombrie 2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 120g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 132/5 alin. (7) din Codul de procedură penală (amânarea informării persoanei supuse măsurii speciale de investigații) [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_150_2021_120g_2021_rou.pdf

[322] KLEMENCIC, G. *Analiza Legii Republicii Moldova privind activitatea operativă de investigaţii.* Strasbourg, 12 octombrie 2006. p.18.

Alți experți au observat că lipsa notificării ulterioare a persoanelor vizate de supravegherea secretă după încetarea acesteia nu poate, în sine, justifica concluzia că ingerința nu a fost „necesară în societatea democratică”, deoarece tocmai absența cunoștinței despre supraveghere asigură eficacitatea acestei ingerințe[323].

Curtea Europeană a menționat în trecut că, în practică, obligația de a informa despre efectuarea MSI poate să nu fie realizabilă în toate cazurile. Pericolul împotriva căruia sunt îndreptate unele MSI poate continua ani de zile sau chiar decenii după suspendarea acestor măsuri[324]. Informarea ulterioară a fiecărei persoane vizate de MSI ar putea pune în pericol scopul pe termen lung care a determinat inițierea respectivei măsuri. Mai mult, o asemenea informare poate divulga metodele de lucru ale serviciilor specializate și identitatea agenților. Prin urmare, faptul că persoanele vizate de MSI nu sunt informate odată cu încetarea acestora nu poate justifica în sine concluzia că ingerința nu este „necesară într-o societate democratică”. Totuși, din momentul în care informarea poate fi efectuată fără a pune în pericol scopul măsurilor, persoanele vizate trebuie să fie informate[325].

În cauza Ekimdzhiev c. Bulgariei, Curtea a decis că legislația care exclude o astfel de notificare în orice caz și la orice moment (din motive de clasificare a informațiilor) este intolerabilă[326]. O legislație care exclude notificarea ar însemna că o persoană supusă supravegherii ar putea să nu poată solicita reparații pentru ingerințe ilegale în drepturile prevăzute la art. 8 din Convenție; persoana nu ar ști că a fost monitorizată decât dacă a existat o scurgere de informații[327] sau dacă ulterior a fost urmărită penal pe baza informațiilor adunate[328].

Cu referire la repararea prejudiciului material și moral cauzat prin încălcarea prevederilor Legii nr. 59/2012 este de menționat că acest drept este condiționat de trei aspecte: în primul rând, persoana trebuie să fi fost supusă unei MSI; în al doilea rând, trebuie să existe un prejudiciu material și/sau moral suferit de persoană; în al treilea rând, prejudiciul trebuie să fie rezultat din încălcarea Legii nr. 59/2012. Prin urmare, nerespectarea oricăreia dintre aceste condiții determină imposibilitatea exercitării dreptului de reparare a prejudiciului.

Conform prevederilor art. 22 alin. (4) din Legea nr. 59/2012, competența de a evalua legalitatea sau ilegalitatea MSI revine judecătorului de instrucție și procurorului în limitele competenței lor. Legiuitorul a omis să se expună în privința verificării legalității MSI autorizate de conducătorul subdiviziunii specializate, presupunem că această competență revine conducătorului subdiviziunii specializate. Atât procurorul, cât și conducătorul subdiviziunii specializate pot solicita

[323] TURANJANIN, V. *op.cit.* 2022, p.41.
[324] Klass și alții împotriva Germaniei, *op. cit*., § 58.
[325] Cauza Roman Zakharov contra Rusia. *op. cit*., § 287.
[326] Cauza Asociația pentru Integrare Europeană și Drepturile Omului și Ekimdzhiev împotriva Bulgariei. *op. cit*., § 93.
[327] MÎRZAC V., GLAVAN B. *Canale tehnice de scurgere a informației: clasificare și caracterizare generală*. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare”, 2017. 56 p. ISBN 978-9975-121-05-7.
[328] Cauza Asociația pentru Integrare Europeană și Drepturile Omului și Ekimdzhiev împotriva Bulgariei. op. cit., § 91.

în orice moment materialele acumulate în timpul efectuării măsurii sau pot să le primească, inclusiv procesul-verbal și documentele anexate acestora, iar o ordonanță sau rezoluție va fi emisă pentru a evalua legalitatea sau ilegalitatea măsurii respective. Dacă procurorul consideră că măsura specială de investigații este legală, persoana vizată poate ataca decizia la procurorul ierarhic superior. În caz contrar, dacă măsura este considerată ilegală, persoana afectată poate să revendice prejudiciul cauzat. Procedura integrală pentru contestarea MSI în afara procesului penal este reglementată de art. 26 din Legea nr. 59/2012.

De asemenea, conform prevederilor legale, ordonanța procurorului poate fi contestată nu numai de către persoana ale cărei drepturi și libertăți fundamentale au fost încălcate prin efectuarea MSI, ci și de către ofițerul de investigații care a solicitat autorizarea sau a efectuat măsura respectivă. Aceasta oferă protecție și ofițerului de investigații, permițându-i să dovedească legalitatea acțiunilor sale. Ordonanța procurorului ierarhic superior este irevocabilă, în timp ce MSI autorizate de conducătorul subdiviziunii specializate pot fi contestate la conducătorul autorității responsabile cu activitatea specială de investigații.

Evaluarea legalității MSI autorizate de către judecătorul de instrucție atât în cadrul, cât și în afara procesului penal se efectuează în conformitate cu prevederile CPP (art. 26 alin. (5) din Legea nr. 59/2012).

Legea nr. 59/2012 nu instituie un mecanism special pentru repararea prejudiciului cauzat persoanelor supuse MSI, această problemă urmând să fie soluționată în cadrul procedurii civile. Acest aspect se bazează atât pe practica judiciară națională[329], cât și internațională[330], inclusiv pe principiile legislative relevante.

Convenția Internațională privind Drepturile Civile și Politice este un instrument internațional de referință în acest context. Conform art. 2 din această Convenție, statele părți sunt obligate să asigure că orice persoană a cărei drepturi sau libertăți recunoscute în cadrul Convenției au fost încălcate va avea la dispoziție o cale de atac efectivă, inclusiv atunci când încălcarea a fost comisă de persoane acționând în exercițiul funcțiilor lor oficiale.

Constituția Republicii Moldova în art. 53 aduce în discuție responsabilitatea statului pentru prejudiciul cauzat prin erorile comise în procesele penale de către organele de urmărire penală și instanțele judecătorești.

În art. 524 CPP se stipulează că „persoanele cărora, în cursul procesului penal, prin acţiunile ilicite ale organelor de urmărire penală sau ale instanţelor judecătoreşti, li s-a cauzat un

[329] Arhiva CSJ a RM. Dosarul 2ra-558/2020. Decizia din 03 iunie 2020 [citat: 23.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=56591; Arhiva CSJ a RM. Dosarul 2ra-500/2021. Decizia din 16 iunie 2021 [citat: 11.03.2024] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=61987.

[330] Cauza Savotchko contra Republicii Moldova. Cererea nr. 33074/04. Hotărârea CtEDO din 28.03.2017, definitivă din 28 iunie 2017. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-172312; Cauza Keegan contra Regatul Unit. Cererea nr. 28867/03. Hotărârea CtEDO din 18.07.2006, definitivă din 18 octombrie 2006. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-76453

prejudiciu material sau moral au dreptul la despăgubire echitabilă în conformitate cu prevederile legislaţiei cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acţiunile ilicite ale organelor de urmărire penală şi ale instanţelor judecătoreşti". De asemenea, prevederile art. 385 alin. (4) CPP oferă instanței de judecată posibilitatea de a reduce pedeapsa inculpatului pentru a compensa încălcările grave ale drepturilor sale în timpul urmăririi penale sau a judecății.

Legea nr. 1545/1998[331] în art. 3 stabilește că prejudiciul material și moral cauzat persoanelor fizice sau juridice prin efectuarea MSI cu încălcarea prevederilor legislative trebuie reparat integral. Aceasta se aplică indiferent de culpa persoanelor cu funcții de răspundere din organele de urmărire penală, din procuratură și din instanțele judecătorești. Prevederile acestei legi, așa cum se precizează în art. 7, includ compensarea sau restituirea salariului și altor venituri provenite din muncă care constituie sursa principală de existență, cheltuielile pentru asistența juridică, precum și cheltuielile pentru tratament determinat de aplicarea acțiunilor ilicite.

În plus, Codul Civil[332] stabilește condițiile de reparare a prejudiciului moral, mărimea despăgubirii și termenul de prescripție pentru repararea prejudiciului moral. Prejudiciul moral, așa cum este definit în art. 2036, se referă la suferințele fizice și/sau morale cauzate prin acțiuni care încalcă drepturile patrimoniale și nepatrimoniale ale persoanei vătămate. Acesta se repară independent de existența și întinderea prejudiciului patrimonial și se face chiar și în absența vinovăției autorului faptei ilicite, în cazul în care prejudiciul este cauzat prin încălcări prevăzute de lege. Cuantumul despăgubirii pentru prejudiciul moral este evaluat de instanța de judecată în funcție de mai mulți factori, conform art. 2037, inclusiv gradul de vinovăție a autorului prejudiciului, circumstanțele în care acesta a fost cauzat, restricțiile asupra vieții familiale și sociale, statutul social al persoanei vătămate și particularitățile cazului.

În ceea ce privește termenul de prescripție pentru acțiunile de reparare a prejudiciului cauzat prin efectuarea MSI, acesta este de trei ani, începând de la momentul în care persoana vătămată a avut cunoștință sau ar fi trebuit să aibă cunoștință de existența prejudiciului și de obligația statului de a-l repara (art. 2038 CC).

Aceste elemente de drept și practici judiciare relevante stabilesc cadrul legal pentru repararea prejudiciului cauzat persoanelor supuse MSI în cazurile în care aceste măsuri au fost efectuate în încălcarea prevederilor legale. Acest cadru oferă calea prin care persoanele afectate pot solicita și obține compensarea pentru prejudiciul suferit, fie prin acțiuni civile, fie în cadrul procesului penal sau al altor proceduri corespunzătoare.

[331] Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acţiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii şi ale instanţelor judecătoreşti: nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr. 50-51, 359.

[332] Codul civil al Republicii Moldova Nr. 1107 din 06-06-2002. Publicat: 01-03-2019 în Monitorul Oficial Nr. 66-75 art. 132. Republicat în Monitorul Oficial nr.66-75 din 01.03.2019 art.132.

O altă garanție contra eventualelor abuzuri este prevăzută în art. 13 din Legea nr. 59/2012 și se referă la răspunderea ofițerului de investigații pentru faptele ilegale săvârșite în timpul efectuării MSI, fiind de natură disciplinară, contravențională sau penală. În acest context, considerăm că legiuitorul neinspirat a limitat acțiunea normei citate doar asupra încălcărilor comise în timpul efectuării MSI. Ofițerul de investigații ar putea comite încălcări de legislație și după finalizarea MSI, divulgând, de exemplu, informațiile ce constituie secret de stat sau cu caracter personal, sau falsificând date, documente etc. *De lege ferenda* propunem extinderea normei vizate asupra întregii ASI.

Încălcarea prevederilor Legii nr. 59/2012 reprezintă o acțiune sau inacțiune ilegală care perturbă ordinea stabilită în domeniul ASI. Orice astfel de încălcare a prescripțiilor normative poate atrage răspunderea juridică, fără a se specifica în mod exact natura acestei răspunderi sau momentul exact al survenirii ei în urma încălcării legii discutate. Se presupune că răspunderea poate interveni în cazul în care încălcarea îndeplinește elementele unei infracțiuni, contravenții, încălcări a dreptului civil sau a unui delict disciplinar.

Cea mai gravă formă de răspundere pentru ofițerii de investigații poate să survină în legătură cu săvârșirea unor infracțiuni, de obicei legate de nerespectarea drepturilor constituționale ale persoanei. Legislația actuală prevede o gamă variată de infracțiuni și contravenții în legătură cu culegerea ilegală sau răspândirea cu bună-știință a informațiilor ocrotite de lege, referitoare la viața personală sau familială a altor persoane, fără consimțământul acestora. Aceste infracțiuni sunt reglementate de CP al RM. Printre acestea se numără: culegerea ilegală sau răspândirea cu bună-ştiinţă a informaţiilor, ocrotite de lege, despre viaţa personală ce constituie secret personal sau familial al altei persoane fără consimțământul ei (art. 177 CP); restrângerea ilegală a dreptului la secretul scrisorilor, telegramelor, coletelor şi altor trimiteri poştale, al convorbirilor telefonice şi înştiinţărilor telegrafice (art. 178 CP); pătrunderea sau rămânerea ilegală în domiciliul sau în reşedinţa unei persoane fără consimțământul acesteia ori refuzul de a le părăsi la cererea ei (art. 179 CP); accesul ilegal la informaţia computerizată (art. 259 CP); producerea, importul, comercializarea sau punerea ilegală la dispoziţie a mijloacelor tehnice sau produselor program (art. 260 CP); interceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice (art. 260^1 CP); alterarea integrităţii datelor informatice ţinute într-un sistem informatic (art. 260^2 CP); pentru perturbarea funcţionării sistemului informatic (art. 260^3 CP); producerea, importul, comercializarea sau punerea ilegală la dispoziţie a parolelor, codurilor de acces sau a datelor similare (art. 260^4 CP); falsul informatic (art. 260^5 CP); frauda informatică (art. 260^6 CP); încălcarea regulilor de securitate a sistemului informatic (art. 261 CP); accesul neautorizat la reţelele şi serviciile de telecomunicaţii (art. 261^1 CP).

În anumite cazuri, există și circumstanțe agravante care implică aplicarea unor sancțiuni mai severe pentru infracțiunile menționate. Agravantele pot include săvârșirea infracțiunilor de către

o persoană care utilizează situația sa de serviciu sau mijloace tehnice speciale pentru obținerea ascunsă a informației sau în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale.

Răspunderea penală poate fi impusă în cazul încălcărilor legale care includ, printre altele, abuzul de putere sau abuzul de serviciu (art. 327 CP); excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art. 328 CP); neglijența în serviciu (art. 329 CP); încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor din declarațiile de avere și interese personale (art. 330[1] CP); falsul în acte publice (art. 332 CP); divulgarea secretului de stat (art. 344 CP). Practica judiciară din Republica Moldova indică că răspunderea penală pentru astfel de ilegalități comise de către subiecții ASI este adesea stabilită prin concurs de fapte, exemplu notabil fiind încălcarea secretului corespondenței în asociere cu excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu[333].

Răspunderea contravențională se aplică funcționarilor publici și cetățenilor pentru săvârșirea de contravenții. Procedura de atragere la răspundere contravențională este reglementată de Codul Contravențional al Republicii Moldova[334], care stabilește sancțiuni contravenționale pentru anumite încălcări.

Răspunderea disciplinară se aplică funcționarilor publici cu statut special, inclusiv ofițerilor de investigații din cadrul Ministerului Afacerilor Interne. Această formă de răspundere implică aplicarea unor sancțiuni disciplinare, cum ar fi avertismentul, mustrarea, mustrarea aspră, retrogradarea cu un grad special, retrogradarea în funcție și concedierea. Aceste sancțiuni disciplinare sunt reglementate de Hotărârea Guvernului Nr. 409 din 07-06-2017, care aprobă Statutul disciplinar al funcționarului public cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne (art. 40).

În plus față de formele de răspundere descrise mai sus ar putea să survină și răspunderea civilă atunci când o instanță de judecată analizează o declarație de revendicare a unui cetățean care cere recunoașterea ca ilegale acțiunile sau deciziile luate de către ofițerul de investigații. Este important de menționat că răspunderea civilă apare numai atunci când a fost cauzat un prejudiciu care necesită ulterior reparat. Indiferent de cât de gravă este fapta din punct de vedere civil, aceasta nu va produce efecte dacă nu a fost cauzat un prejudiciu. Prejudiciul este o condiție esențială pentru răspunderea civilă, iar autorul faptei va fi responsabil în măsura prejudiciului cauzat.

În ceea ce privește nulitatea informațiilor și a probelor acumulate cu încălcarea drepturilor și libertăților persoanei, aceasta este o garanție deosebit de importantă împotriva abuzurilor comise în cadrul ASI. Conform prevederilor art. 22 alin. (5) din Legea nr. 59/2012, dacă se constată că MSI

[333] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-3/2014. Decizia din 21 ianuarie 2014 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=1339; Arhiva CSJ a RM. Dosarul 4-1re-42/2016. Decizia din 16 iunie 2016 [citat: 24.11.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=1059; Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-433/2015. Decizia din 19 mai 2015 [citat: 14.03.2021] Disponibil:http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4327

[334] Codul contravențional al Republicii Moldova Nr. 218 din 24-10-2008. Publicat: 17-03-2017 în Monitorul Oficial Nr. 78-84 art.100.

s-a efectuat cu încălcarea vădită a drepturilor și libertăților omului sau că ofițerul de investigații a acționat cu depășirea prevederilor încheierii/ordonanței de autorizare, judecătorul respectiv procurorul are competența de a declara nule rezultatele măsurii efectuate și de a dispune, prin încheiere/ordonanță, nimicirea acestora.

În cadrul procesului penal nulitatea rezultatelor MSI este prevăzută în două cazuri. Primul caz vizează situațiile în care MSI, atribuite pentru autorizare în competența judecătorului de instrucție, sunt efectuate în cazuri excepționale prin ordonanța motivată a procurorului (cazurile infracțiunilor flagrante sau care nu suferă amânare etc.). În decurs de 24 ore procurorul are obligația să prezinte judecătorului de instrucție, pentru aprobarea legalității dispunerii MSI, demersul împreună cu ordonanța de autorizare a efectuării măsurii, precum și toate materialele ce confirmă necesitatea efectuării neîntârziate a MSI. În baza celor prezentate, judecătorul se pronunță prin încheiere motivată cu privire la legalitatea efectuării măsurii. În cazul în care nu sunt stabilite suficiente argumente judecătorul de instrucție respinge, prin încheiere motivată, demersul procurorului, declară nulă ordonanța prin care s-a autorizat efectuarea măsurii, precum și rezultatele efectuării acesteia (art. 135 alin. (6) CPP).

Cel de al doilea caz se referă la situațiile în care MSI s-a finalizat și rezultatele acesteia sunt verificate de ofițerul de urmărire penală sau de procuror. Dacă se depistează că prin efectuarea MSI s-a încălcat vădit drepturile persoanei procurorul declară nule rezultatele obținute prin efectuarea MSI și sesizează autoritățile competente (art. 136 alin. (8) CPP). Materialele sunt nimicite după un an de la rămânerea irevocabilă a hotărârii cauzei penale și dacă nu sunt folosite în alte cauze penale sau contravenționale (art. 136 alin. (9) CPP).

O garanție similară a existat și în redacția CPP de până la 2021[335]. În urma analizei respectivelor prevederi Curtea Constituțională le-a considerat neconstituționale[336]. Decizia fusese luată în corespundere cu experiența CtEDO[337], conform căreia nimicirea informațiilor interceptate și înregistrate putea să aibă loc doar după ce persoanelor interesate li s-a oferit posibilitatea de a face cunoștință cu respectivele materiale.

---

[335] Redacția anterioară a art.132[9] alin. (15) din CPP stabilea că „în termen de 48 de ore de la finisarea perioadei de autorizare a interceptării și înregistrării, procurorul prezintă judecătorului de instrucție procesul-verbal și suportul în original pe care au fost înregistrate comunicările. Judecătorul de instrucție se expune printr-o încheiere asupra respectării cerințelor legale la interceptarea și înregistrarea comunicărilor de către organul de urmărire penală și decide care din comunicările înregistrate urmează a fi nimicite, desemnând persoanele responsabile de nimicire. Nimicirea informațiilor în baza încheierii judecătorului de instrucție este consemnată de către persoana responsabilă într-un proces-verbal, care se anexează la cauza penală".

[336] Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 31 din 23.09.2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 1329 alin. (12) și alin. (15) din Codul de procedură penală (nimicirea informației interceptate și înregistrate) (sesizarea nr. 58g/2021) (sesizarea nr.58g/2021). [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=787&l=ro; Sesizarea nr. 58g din 15 martie 2021 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor articolului 132[9] alin. (12) și (15) din Codul de procedură penală.

[337] Cauza Big Brother Watch și alții contra Regatului Unit. Cererea nr. 58170/13, 62322/14 și 24960/15. Hotărârea CtEDO din 25 mai 2021. (Strasbourg) [citat:20.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-186048, § 335; Cauza Karabeyoğlu contra Turciei. Cererea nr. 30083/10. Hotărârea CtEDO din 7 iunie 2016, definitivă din 17 octombrie 2016. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-163455, § 88.

Curtea a subliniat importanța accesului la dosarul cauzei în procesele penale. Acest acces este necesar pentru a asigura că procesele se desfășoară în mod contradictoriu și pentru a respecta principiul egalității de arme între acuzare și apărare[338]. Cu excepții limitate, acuzarea are obligația de a pune la dispoziția apărării toate probele materiale pe care le deține, indiferent dacă acestea sunt în favoarea sau împotriva acuzatului[339]. Aceste principii contribuie la asigurarea unui proces penal corect și echitabil, în care drepturile și interesele părților implicate sunt protejate corespunzător[340].

Excepțiile de la regula de bază, care presupun accesul la probele relevante într-un proces penal, pot fi explicate prin prezența unor interese concurente sau conflicte între diferite aspecte ale justiției penale. De exemplu, există situații în care securitatea națională poate fi pusă în balanță cu drepturile persoanei ale acuzatului[341]. Totodată, este important să se protejeze martorii care ar putea suferi represalii dacă informațiile ar fi dezvăluite, sau să se păstreze în secret metodele utilizate de ofițerii de investigații în investigarea infracțiunilor.

Acest echilibru între drepturile acuzatului și alte interese legitime ale justiției penale este esențial pentru asigurarea unui proces echitabil. Ca atare, în conformitate cu art. 6, pct. 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, sunt permise doar restricțiile strict necesare ale drepturilor apărării. Mai mult, pentru a se asigura că acuzatul are parte de un proces corect, orice obstacol instituit în calea exercitării drepturilor sale trebuie să fie contrabalansat printr-un proces judiciar adecvat și echitabil, desfășurat de autoritățile judiciare[342]. Aceste principii ajută la garantarea echilibrului între protejarea drepturilor omului și asigurarea funcționării corecte și eficiente a sistemului de justiție penală.

Este cu siguranță important să se evalueze cu atenție prevederile referitoare la nimicirea purtătorului material de informații și a materialelor acumulate în cadrul MSI, așa cum sunt stipulate în alin. (5) al art. 22 al Legii nr. 59/2012. Aceasta este o problemă delicată, deoarece există un echilibru subtil între protejarea drepturilor persoanelor vizate și necesitatea obținerii și menținerii probelor pentru investigațiile ulterioare.

Revizuirea și modificarea acestor prevederi pentru a stabili un termen rezonabil de păstrare a informațiilor, urmat de nimicire doar după expirarea acestui termen, ar putea fi o soluție adecvată pentru a asigura protecția datelor și drepturilor persoanelor vizate, fără a compromite capacitatea de investigare a autorităților. Este important ca această revizuire să fie efectuată cu atenție și să țină

[338] Cauza Šekerija contra Croației. Cererea nr. 3021/14. Hotărârea CtEDO din 5 Noiembrie 2020, definitivă din 05 februarie 2021. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-205541, § 84.
[339] Cauza Natunen contra Filandei. Cererea nr. 21022/04. Hotărârea CtEDO din 31 Martie 2009, definitivă din 30 iunie 2009. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-91932, § 39.
[340] Cauza Rowe și Davis contra Regatului Unit. Cererea nr. 28901/95. Hotărârea CtEDO din 16 februarie 2000. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58496, § 60.
[341] Cauza Simon Price contra Regatul Unit. Cererea nr. 15602/07. Hotărârea CtEDO din 15.09.2016, definitivă din 30 ianuarie 2017. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-166687, § 100.
[342] Ibidem.

cont de toate aspectele relevante, inclusiv cele legate de securitatea națională și de apărarea intereselor legale ale statului.

Este important să se țină cont de faptul că procedura de nimicire a informațiilor obținute în urma MSI, așa cum este prevăzută în art. 136 alin. (9) CPP, se aplică în principal situațiilor care sunt legate de procesul penal. Cu toate acestea, pentru MSI care sunt efectuate în afara procesului penal, trebuie să existe o abordare separată și distinctă pentru păstrarea și nimicirea informațiilor.

În ceea ce privește protejarea securității naționale, este adevărat că autoritățile trebuie să aibă instrumente și puteri pentru a colecta și stoca informații relevante în scopul protejării securității naționale. Cu toate acestea, aceste instrumente trebuie să fie reglementate în mod corespunzător și să respecte drepturile și libertățile persoanei ale persoanelor vizate.

Astfel, este important să existe un echilibru între nevoia de a proteja securitatea națională și drepturile fundamentale ale cetățenilor, cum ar fi dreptul la viață privată și la un proces echitabil. Reglementările în acest sens trebuie să fie clare și previzibile, iar autoritățile trebuie să fie supuse unui control adecvat pentru a preveni abuzurile. Este o problemă complexă și sensibilă, iar soluțiile trebuie să fie bine ponderate și să țină cont de interesele legitime ale tuturor părților implicate.

În contextul discutat, este relevantă și o întrebare legată de păstrarea informațiilor obținute în cadrul investigațiilor speciale în scopul protejării securității naționale. În hotărârea Leander împotriva Suediei, CtEDO a subliniat că: „Nu poate exista nici o îndoială cu privire la necesitatea, în scopul protejării securității naționale, ca statele contractante să dispună de legi care să acorde autorităților naționale competente puterea, în primul rând, de a colecta și stoca în registre care nu sunt accesibile publicului informații despre persoane și, în al doilea rând, să utilizeze aceste informații atunci când se evaluează adecvarea candidaților pentru angajare în posturi de importanță pentru securitatea națională” [343].

Această hotărâre subliniază importanța ca statele să aibă în vigoare legi și proceduri adecvate pentru a colecta și păstra informații relevante în scopul securității naționale, dar și necesitatea ca aceste măsuri să fie proporționale și să respecte drepturile și libertățile persoanei. Astfel, protejarea securității naționale trebuie să fie în concordanță cu principiile statului de drept și cu respectarea drepturilor omului.

În acest context, este relevant un caz ilustrativ din jurisprudența națională de nerespectare a principiilor de proporționalitate și necesitate a ingerinței în drepturile persoanei. Prin încheierea judecătorului de instrucţie a Judecătoriei Bălţi din 05 martie 2008, s-a autorizat efectuarea percheziţiei la domiciliul bănuitului G.V., pentru stabilirea locului aflării acestuia și pentru depistarea și ridicarea obiectelor indicate în ordonanţa procurorului de efectuare a percheziţiei din 04.03.2008. În procesul percheziţiei, colaboratorii de poliţie au efectuat acțiuni care nu erau

[343] Cauza Leander contra Suediei. Cererea nr. 9248/81. Hotărârea CtEDO din 26.03.1987. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57519, §59.

prevăzute în încheierea judecătorului de instrucție au tăiat ușa apartamentului, au deteriorat și alte bunuri, cauzând în mod nejustificat un prejudiciu material în sumă de 4340 lei, iar după efectuarea percheziţiei i-au evacuat forţat din apartament, sigilându-l. Instanţa de recurs a constatat că imixtiunea organului de urmărire penală, deși era prevăzută de lege (art. 125 CPP), nu putea fi considerată necesară într-o societate democratică, deoarece nu era fondată pe o necesitate socială imperioasă și mai ales proporţională scopului legitim urmărit. De asemenea, instanţa a observat că autorizarea percheziţiei la domiciliu nu era întemeiată și legală, dat fiind că s-a bazat doar pe presupuneri și nu au fost efectuate alte MSI, care ar fi putut oferi informaţii cu privire la locul aflării persoanei căutate. De asemenea, instanța a remarcat că percheziția în scopul ridicării unor obiecte ar fi fost justificată și necesară atunci când s-a comis infracțiunea, dar nu peste patru luni de când infracțiunea era deja descoperită[344].

Într-un caz similar, CtEDO a considerat că a avut loc o încălcare a art. 8 din Convenţie, deoarece poliţia nu a obţinut în prealabil informaţii veridice cu privire la posibilitatea ca persoana căutată s-ar fi aflat la domiciliul petiţionarilor, iar poliţiștii au procedat la spargerea uşii[345].

O întrebare relevantă ridicată în doctrină este dacă colectarea datelor despre o persoană reprezintă întotdeauna o încălcare a art. 8 din CEDO. În era modernă, datele pot lua diverse forme, cuprinzând nu doar informații biografice simple despre identitatea unei persoane, ci și materiale fotografice, înregistrări video sau audio, amprente digitale, ADN sau mostre celulare. Colectarea și prelucrarea acestor date prezintă provocări semnificative în ceea ce privește protecția vieții private și a drepturilor omului. Într-o lume în care tehnologia evoluează rapid și accesul la date devine tot mai ușor, este esențial să se găsească un echilibru între utilizarea eficientă a acestor informații în scopul prevenirii și combaterii infracțiunilor și protejarea drepturilor fundamentale ale persoanei[346].

Normele juridice și deciziile instanțelor de justiție sunt într-o dezvoltare continuă pentru a aborda aceste provocări. Cazul La Quadrature du Net și alții, în care Curtea de Justiție a Uniunii Europene a emis hotărâri în 2016, a avut un impact semnificativ în definirea standardelor de protecție a dreptului la viața privată în ceea ce privește colectarea și procesarea datelor de către autorități. Curtea a subliniat necesitatea ca orice colectare de date să respecte principiul proporționalității și să fie justificată în scopuri legitime, cum ar fi securitatea națională, și să fie în concordanță cu drepturile persoanei[347].

Legislația națională cu privire la ASI, pe lângă garanțiile menționate anterior, conține și alte prevederi relevante. Având în vedere gradul de ingerință în drepturile și libertățile persoanei pe

[344] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1re-699/08. Decizia din 07 octombrie 2008.
[345] Cauza Keegan contra Regatul Unit. Cererea nr. 28867/03. Hotărârea CtEDO din 18.07.2006, definitivă din 18 octombrie 2006. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-76453
[346] SCHABAS, W. *op. cit.* 2015. p. 358.
[347] Curtea de Justiție a Uniunii Europene. Hotărârea din 6 octombrie 2020, La Quadrature du Net și alții, C 511/18, C 512/18 și C 520/18. [citat 12.03.2024] Disponibil: https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=c-511/18&td=ALL, § 87-103.

care îl presupun MSI, legiuitorul a stabilit că aceste măsuri trebuie autorizate de către diferite autorități, în funcție de gradul lor de intruziune.

Astfel, măsurile cu cel mai înalt grad de intruziune necesită autorizarea de către judecătorul de instrucție, măsurile cu gradul mediu de intruziune pot fi autorizate de procuror, iar cele cu cel mai scăzut grad de intruziune pot fi autorizate de conducătorul subdiviziunii specializate. Cu toate acestea, divizarea MSI pe baza gradului lor de intruziune în drepturile și libertățile persoanei este subiectivă și poate fi supusă dezbaterii.

Există argumente și opinii divergente cu privire la clasificarea măsurilor în funcție de gradul de intruziune, iar acest aspect poate beneficia de o dezbatere mai amplă în literatura de specialitate[348]. Este important să se găsească un echilibru între protejarea drepturilor și libertăților persoanei și necesitatea de a efectua investigații eficiente în combaterea infracțiunilor.

Garanția referitoare la restricționarea efectuării mai multor MSI doar în limitele urmăririi penale și doar în vederea investigării infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave (art. 18 al Legii nr. 59/2012; art. 132[1] CPP) a fost subiectul discuțiilor în cadrul mai multor cercetări[349]. Această prevedere a creat de fapt un dezechilibru între obligația pozitivă a statului de a apăra valorile constituționale, inclusiv drepturile și libertățile persoanei, pe de o parte, și obligația negativă a statului de a exclude încălcările drepturilor persoanelor în procesul de efectuare a MSI, pe de altă parte, cu balanța înclinată mai mult spre această din urmă obligație.

În zece ani de la reforma juridică în domeniul investigațiilor speciale, problema abuzurilor interceptărilor ilegale, care a fost un factor cheie în acea reformă, a rămas nerezolvată iar securitatea cetățenilor, conform unor aprecieri, a fost chiar mai afectată[350]. Practica a arătat că, în noile condiții, pentru a legitima interceptările arbitrare, s-a recurs la pornirea neîntemeiată a urmăririi penale, ceea ce reprezintă deja un fenomen mult mai grav. Pe de altă parte, interzicerea efectuării măsurilor autorizate de judecătorul de instrucție în afara procesului penal a avut un impact negativ asupra securității cetățenilor Republicii Moldova, precum și asupra securității naționale, care este un obiectiv prioritar al ASI.

Problema securității naționale se înrăutățește de la an la an, în special în contextul impactului noilor tehnologii, cum ar fi internetul și rețelele de socializare, asupra mediului antisocial și criminogen, care oferă oportunități și priorități net superioare comparativ cu posibilitățile și

---

[348] GLAVAN, B., Reflecții privind clasificarea măsurilor speciale de investigații. In: *Legea şi Viaţa*. 2022, nr. 1-2(361-362), pp. 56-69.

[349] GLAVAN, B., Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigaţii în contextul legislaţiei Republicii Moldova. In: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*. Chișinău 2019, nr. 10, pp. 88-108; GLAVAN, B., MÎRZAC, V., CALCAVURA, Gh. Conceptul măsurilor speciale de investigaţii. In: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*. 2019, nr. 10, pp. 74-87; GLAVAN, B. Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații. În: *Legea şi viaţa*, Chișinău, nr. 5-6(353-354) 2021, pp. 66-73.

[350] MACRINICI, S. GRIBINCEA, V. *Interceptarea convorbirilor telefonice în Republica Moldova: progres sau regres?* Chișinău, 2015. [citat 12.10.2022] Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2016/01/CRJM-DA-Interceptari.pdf, p.9.

instrumentele de lucru oferite angajaților statului pentru a asigura securitatea. Emigrarea masivă a populației din țară reprezintă un argument concludent al insecurității și lipsei de perspective din țara noastră. Conform unor surse, Moldova pierde anual peste 45.000 de cetățeni, în principal tineri activi economic, care caută stabilitate și oportunități pentru a-și construi un viitor [351].

Faptul că Legea nr. 59/2012 prevede că nimeni nu are dreptul să intervină în acţiunile legitime ale ofiţerilor de investigaţii, cu excepţia persoanelor nemijlocit împuternicite prin lege (art. 17 alin. (2)), constituie o altă garanție puternică împotriva arbitrarului în exercitarea ASI. Acest principiu subliniază importanța independenței și imparțialității în desfășurarea investigațiilor.

În același context, principiul dezideologizării și nepărtinității, care stă la baza ASI conform aceleiași legi (art. 3 din Legea nr. 59/2012), interzice organelor care efectuează ASI să reprezinte (direct sau indirect) sau să acționeze în interesul vreunui partid politic, organizaţii, întreprinderi etc. Acest principiu contribuie la menținerea integrității și obiectivității ASI, asigurând că aceasta nu este influențată de considerente politice sau ideologice[352].

Limitarea duratei de efectuare a MSI, precum și procedura de prelungire și încetare a acestora sunt alte garanții importante impuse de CtEDO[353] și reglementate în detaliu în Legea nr. 59/2012 și în CPP. Astfel, MSI se dispun pentru o perioadă de 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii până la 180 de zile. Fiecare prelungire a măsurii nu poate depăși termenul inițial de 30 de zile. De asemenea, în cazul în care termenul de autorizare a MSI a fost prelungit până la 180 de zile, se interzice autorizarea repetată a aceleiași măsuri pe același temei și asupra aceluiași subiect, cu excepția unor situații specifice, precum apariția unor circumstanțe noi, necesitatea investigării criminalității organizate, a actelor de corupție și a celor conexe corupției, infracțiunilor îndreptate împotriva securității statului, a celor cu caracter terorist, de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului, necesitatea căutării persoanelor învinuite/inculpate sau condamnate care se ascund de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată ori se eschivează de la executarea pedepsei privative de libertate, necesitatea căutării deținuților evadați, necesitatea efectuării investigațiilor sub acoperire. În astfel de cazuri limita maximă de efectuare a MSI este de 2 ani în afara procesului penal și de 360 de zile în cadrul procesului penal calculate cumulativ (art. 20 alin.(5)-(7) din Legea nr. 59/2012; art. 135 alin. (7)-(9) CPP).

Ținând cont de gradul de ingerință în drepturile persoanei, legiuitorul a stabilit pentru unele MSI termenul maxim de efectuare de 90 de zile (Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video art. 137 alin. (4) CPP).

---

[351] Moldova a ajuns în pragul unei drame demografice. [citat 13.10.2022] Disponibil: https://www.dw.com/ro/moldova-a-ajuns-%C3%AEn-pragul-unei-drame-demografice/a-60560631

[352] GLAVAN, B. Principiile activității speciale de investigații. În: *Legea şi viaţa*, Chișinău, nr.9, 2021. p.53-62.

[353] Cauza Iordachi și alții contra Republicii Moldova. § 45; Cauza Big Brother Watch și alții contra Regatului Unit. Cererea nr. 58170/13, 62322/14 și 24960/15. Hotărârea CtEDO din 25 mai 2021. (Strasbourg) [citat:20.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-186048, § 335.

Atât în cadrul procesului penal, cât și în afara acestuia, MSI încetează înainte de expirarea termenului pentru care au fost autorizate în cazurile în care au dispărut motivele și condițiile care au stat la baza autorizării măsurii respective.

Din perspectiva experienței CtEDO este importantă distincția între garanțiile impuse diferitor tipuri de MSI. În cauza Uzun contra Germaniei[354], Curtea a statuat că, deși se poate inspira din standardele stricte stabilite și aplicate interceptării comunicațiilor[355], aceste standarde nu se aplică în mod direct în cazuri precum supravegherea deplasărilor prin GPS în locuri publice. CtEDO consideră că acest tip de supraveghere interferează mai puțin cu viața privată a persoanei vizate decât interceptarea convorbirilor telefonice. Prin urmare, Curtea a recurs doar la aplicarea principiilor generale referitoare la protecția adecvată împotriva interferenței arbitrare cu drepturile prevăzute de art. 8, așa cum sunt rezumate în textul menționat.

Interdicția legislativă privind divulgarea informațiilor acumulate în timpul efectuării MSI este esențială pentru protejarea drepturilor constituționale ale persoanei în activitatea specială de investigații. Această interdicție este în concordanță cu prevederile art. 15 alin.(4), art. 30 alin. (6), art. 32 alin. (3); art. 34 alin. (4) din Legea nr. 59/2012; art. 138^2 alin. (6), art. 138^4 alin. (3), art. 138^6 alin. (4), art. 213, art. 214 CPP, care stabilesc că aceste informații sunt considerate informații oficiale cu accesibilitate limitată sau secret de stat.

Această interdicție are drept scop protejarea secretelor personale și de familie ale persoanelor supuse investigațiilor speciale și asigurarea confidențialității acestora. Este important să se sublinieze că aceste informații nu pot fi divulgate sub nici o formă, fie oral, fie în scris, inclusiv prin intermediul mass-media. În acest sens, este oportun ca toți cei implicați în efectuarea MSI să fie avertizați cu privire la interdicția de a divulga datele care afectează confidențialitatea cetățenilor. De asemenea, semnarea unui avertisment în scris cu privire la răspunderea legală prevăzută de art. 177 CP și art. 344 CP poate fi o măsură suplimentară pentru a sublinia seriozitatea acestei interdicții.

Experiența CEDO arată că înregistrările foto și video obținute de autoritățile polițienești și apoi făcute publice fără consimțământul persoanei vizate constituie o încălcare a art. 8 din Convenție, care protejează dreptul la respectarea vieții private. Acest exemplu subliniază importanța respectării confidențialității în ASI și necesitatea de a impune garanții stricte pentru a proteja drepturile persoanei[356].

---

[354] Cauza Uzun contra Germaniei. Cererea nr. 35623/05. Hotărârea CtEDO din 2 septembrie 2010, definitivă din 02 decembrie 2010 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudocontraechr.coe.int/?i=001-100293, §66.

[355] Cauza Iordachi și alții contra Republicii Moldova, *op. cit*., § 39; Cauza Asociația pentru Integrare Europeană și Drepturile Omului și Ekimdzhiev împotriva Bulgariei, *op. cit*., § 76; Cauza Liberty și alții contra Regatului Unit. Cererea nr. 58243/00. Hotărârea CtEDO din 01 iulie 2008, definitivă din 01 octombrie 2008. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-87207, § 62.

[356] Cauza Toma contra României. Cererea nr. 42716/02. Hotărârea CtEDO din 24.02.2009, definitivă din 24 mai 2009. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-91426, § 90-93; Cauza Khuzhin și alții contra Rusiei. Cererea nr. 13470/02. Hotărârea CtEDO din 23.10.2008, definitivă din 23 ianuarie 2009. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-89062, § 115-118; Cauza Khmel contra Rusiei. Cererea

Controlul și coordonarea ASI sunt aspecte esențiale pentru a asigura respectarea drepturilor și libertăților persoanei în acest context. Legea nr. 59/2012 prevede mai multe forme de control pentru a se asigura că ASI este desfășurată în conformitate cu legea și în limitele strict necesare (art. 38-41).

Control parlamentar asupra ASI este exercitat de Comisia securitate naţională, apărare şi ordine publică, având responsabilitatea de a monitoriza și supraveghea activitatea organelor care efectuează astfel de investigații. Acest control parlamentar contribuie la asigurarea transparenței și responsabilității în acest domeniu. Controlul exercitat de procurorii ierarhic superiori constă în verificarea legalității și conformității procedurilor de efectuare a MSI dispuse de procurorii din ierarhia inferioară. Acest nivel de control asigură o verificare internă a legalității acțiunilor desfășurate. Control departamental este exercitat de conducătorul organului care efectuează ASI, având responsabilitatea de a supraveghea activitatea ofițerilor de investigații din subordine. Acest control asigură o verificare la nivel operațional a MSI.

Raportarea regulată și transparentă este esențială în acest context. Procurorii care controlează ASI trebuie să prezinte rapoarte anuale Procurorului General, care, la rândul său, trebuie să prezinte un raport final Comisiei securitate naţională, apărare şi ordine publică. Aceste rapoarte cuprind informații despre numărul MSI autorizate, anulate și rezultatele obținute.

Controlul exercitat de procuror se efectuează pe baza plângerilor depuse de persoanele ale căror drepturi şi interese legitime se presupune că au fost încălcate sau din oficiu în cazul în care procurorul a autorizat măsurile speciale.

Conform legii, controlul departamental este mai concentrat pe verificarea dosarelor speciale. Mai exact, controlul departamental acoperă o gamă mai largă și nu se limitează doar la competența șefului organului care efectuează ASI, ci se extinde și la cea a șefului subdiviziunii specializate. Eficacitatea acestui control departamental se bazează în mare parte pe experiența vastă și cunoștințele avansate în domeniul ASI ale celor responsabili, precum și pe continuitatea și exhaustivitatea procesului de control. Evaluarea controlului departamental asupra efectuării MSI acoperă toate etapele, de la pregătirea acestor măsuri, la desfășurarea lor și la activitățile ulterioare, derulate pe baza rezultatelor obținute în urma aplicării MSI. O atenție deosebită este acordată atât aspectelor formale, cât și celor de fond, precum și respectării procedurilor și termenelor pentru implementarea MSI relevante, inclusiv protecției datelor secrete de stat și a celor care vizează viața privată a persoanei.

Pe lângă aceste forme de control, este demn de menționat că și autorizarea, prelungirea și evaluarea legalității MSI, atât din partea procurorului, cât și din partea judecătorului de instrucție,

---

nr. 20383/04. Hotărârea CtEDO din 12.12.2013, definitivă din 14 aprilie 2014. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-138916, § 40.

reprezintă o altă modalitate de control, detalii despre aceste aspecte fiind deja discutate în această prezentare.

Coordonarea ASI este responsabilitatea Consiliului de coordonare, o entitate constituită în jurul Procurorului General, acesta acționând simultan ca președinte al Consiliului. Activitatea Consiliului de coordonare este reglementată prin intermediul unui regulament aprobat de Procurorul General.

2.5. Concluzii la capitolul 2

1. Reglementarea juridică este esențială pentru orientarea cursului de dezvoltare a ASI în condițiile statului de drept. Aceasta influențează forma și materia acestei activități în mod direct, iar reformele juridice recente subliniază importanța analizei istorice a apariției și evoluției ASI pentru identificarea tendințelor și implicațiilor relevante pentru societatea contemporană. Conexiunea strânsă dintre ASI, procesul penal și drepturile persoanei indică necesitatea unui studiu care să abordeze evoluția conceptului ASI în raport cu aceste componente fundamentale. Întregul proces evolutiv al acestei relații poate fi sistematizat în etape consecutive, fiecare dintre acestea însușind propriile caracteristici și reflectând schimbările în contextul social, politic și legal al timpului respectiv.

2. Prima etapă, care se întinde de la antichitate până în secolul al XIX-lea, este caracterizată de absența preocupării pentru respectarea drepturilor omului în soluționarea conflictelor. În această fază, drepturile persoanelor nu erau recunoscute în întregime sau, cel mult, erau limitate doar la anumite categorii sociale privilegiate. Majoritatea populației, inclusiv cei considerați oameni liberi, nu beneficiau de drepturi. Acest context a condus la utilizarea diverselor metode și proceduri pentru stabilirea adevărului, inclusiv metode publice sau secrete, intimidare, provocare, șantaj sau tortură. În această perioadă, relația dintre ASI și procesul penal era una nedefinită, deoarece drepturile individuale nu erau încă o prioritate.

3. A doua etapă, care se extinde din secolul al XIX-lea până la sfârșitul secolului al XX-lea, este marcată de recunoașterea și garantarea drepturilor persoanei în rezolvarea conflictelor pe baza legislației. Aceasta a dus la apariția codurilor de procedură penală care reglementează colectarea probelor pentru stabilirea adevărului în conformitate cu normele juridice. Cu această dezvoltare, au crescut standardele pentru respectarea drepturilor omului, inclusiv pentru investigațiile speciale. Pe parcursul acestei perioade, ASI a fost reglementată de acte clasificate, furnizând informații utile pentru procesul penal și alte scopuri cum ar fi căutarea persoanelor dispărute sau asigurarea securității statului. Pe măsură ce drepturile persoanei au devenit o prioritate, ASI a devenit treptat mai transparentă, cu mai puține aspecte secrete.

4. A treia etapă a început odată cu legalizarea ASI. În Republica Moldova, această etapă a coincis cu adoptarea Legii nr. 45/1994. Această lege a adus pentru prima dată în atenția publicului larg instrumentele juridice pentru colectarea de informații, asigurând în același timp garanții pentru

drepturile persoanelor supuse investigațiilor. Rolul ASI în raport cu procesul penal a rămas același ca în etapa anterioară: furnizarea de informații relevante pentru formarea strategiei de colectare a probelor și îndeplinirea sarcinilor adiacente procesului penal.

5. A patra etapă începe cu integrarea elementelor ASI și a procesului penal. Această etapă a fost marcată de apariția a două modele distincte de integrare: modelul vest-european și modelul est-european. Primul model implică o integrare completă a ASI în cadrul legislației procesuale penale, acoperind informativ toate fazele procesului penal, iar rezultatele acesteia fiind folosite ca probe doar în cazuri excepționale. Modelul est-european, pe de altă parte, menține legi separate pentru reglementarea ASI. Aceasta permite coexistența legilor distincte care abordează ASI și procesul penal. Republica Moldova a adoptat acest model în 2012, prin reformarea ASI în două părți distincte: una reactivă, reglementată de CPP, și cealaltă cu caracter preventiv, de relevare și prevenire a infracțiunilor, reglementată de Legea nr. 59/2012.

6. Integrarea investigațiilor speciale în procesul penal poate fi privită ca o soluție adoptată de legiuitor pentru rezolvarea problemelor anterioare legate de valorificarea rezultatelor ASI, asigurarea drepturilor persoanelor supuse investigațiilor penale și sporirea controlului acestei activități în ceea ce privește investigarea infracțiunilor. Existenta unei legi separate, cum este Legea nr. 59/2012, poate fi explicată prin caracterul multidimensional al ASI, care cuprinde atribuții ce depășesc sfera investigațiilor penale. Din acest punct de vedere, se conturează o tendință de dezvoltare a două regimuri juridice distincte pentru reglementarea ASI: 1) Codul de Procedură Penală reglementează investigațiile speciale efectuate în cadrul procesului penal; 2) Legea nr. 59/2012 reglementează investigațiile speciale desfășurate în afara procesului penal.

7. Practic în mod unanim, la nivel internațional, național și doctrinar, este recunoscută importanța de neînlocuit a ASI în privința protejării valorilor statului de drept mai ales în condițiile actuale în care aceste valori sunt amenințate de forme complexe de criminalitate, în special cu caracter organizat, care aplică cu iscusință metode şi tehnici din ce în ce tot mai noi şi mai sofisticate de camuflare a acțiunilor şi urmelor infracționale.

8. Până în prezent, în societate nu s-a conturat o percepție foarte clară și unanim recunoscută cu privire la înțelesul noțiunii de ASI. Nici legiuitorul nu a dat dovadă de consecvență în aprecierea acestui concept. În cei 30 de ani de când ASI se consideră o activitate legală, aceasta a fost percepută în diferite moduri. Inițial, între anii 1994-2012, ea a fost apreciată ca un mijloc de apărare a anumitor valori (art. 1 din Legea nr. 45/1994), ulterior, între anii 2012-2023, că o procedură cu caracter public și secret (art. 1 din Legea nr. 59/2012) și în același timp ca o totalitate de acțiuni de urmărire penală (art. 132^1 din CPP), iar începând cu anul curent, ASI este definită ca o activitate de culegere a informațiilor (art. 1 din Legea nr. 59/2012).

9. Protejarea anumitor valori și culegerea informațiilor pentru protejarea acestora nu sunt noțiuni identice. Acestea ar trebui privite prin prisma raportului dintre scop și mijloace. Protejarea

valorilor reprezintă scopul ASI, iar culegerea informațiilor este mijlocul de realizare a acestui scop. Diferența dintre acestea este esențială, iar schimbarea locului între ele îngustează considerabil percepția despre menirea socială a acestui gen de activitate. Deși culegerea de informații ocupă un loc foarte important în conținutul ASI, totuși această verigă nu poate îndeplini funcția de scop al ASI. Din acest punct de vedere, găsim nereușită definiția legală a ASI expusă în art. 1 din Legea nr. 59/2012, deoarece evidențiază culegerea informațiilor ca singura direcție a acestui gen de activitate, menționând că scopul ASI este culegerea informațiilor necesare pentru prevenirea criminalității, asigurarea ordinii publice și siguranței în locurile de detenție. Această definiție contravine prevederilor art. 2 din Legea nr. 59/2012 în care sunt prevăzute sarcinile ASI, deoarece impune acțiuni care depășesc etapa culegerii informațiilor, cum ar fi prevenirea criminalității, dar nu culegerea informațiilor pentru prevenirea criminalității.

10. În absența unei definiții clare și univoce, este necesară o revizuire atentă a prevederilor legale pentru a asigura că scopul și sarcinile ASI sunt corect definite și că această activitate este exercitată în conformitate cu standardele legale și etice. Prin urmare, având în vedere trăsăturile esențiale ale ASI, propunem următoarea definiție: ***Activitatea specială de investigații*** *reprezintă un gen legal și complex de activitate al organelor de stat special împuternicite să efectueze acțiuni fizice și intelectuale prioritar în mod secret, în scopul asigurării ordinii publice, prevenirii infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăţilor şi demnităţii persoanei, împiedicării divulgării informaţiilor confidenţiale.*

11. Problema subiecților în teoria ASI rămâne una de actualitate, până în prezent nu s-a conturat o opinie unanim recunoscută pe acest segment de cercetare. Rămâne deschisă întrebarea cu privire la atribuirea judecătorului, a procurorului și a organului de urmărire penală la lista subiecților care efectuează ASI, ori aceste organe au și ele anumite competențe în acest domeniu.

12. Studiul efectuat în baza analizei actualelor reglementări juridice în domeniul ASI ne-a permis să distingem între noțiunile „subiect al ASI”, „subiect care efectuează ASI” și „subiect care efectuează MSI”, acestea aflându-se în raport de derivare din una în alta. Prin aceasta, se conturează clar că nu orice subiect al ASI are în mod automat competența de subiect care efectuează ASI, respectiv nu orice subiect care efectuează ASI este imediat și subiect care efectuează MSI. Totodată se poate afirma că orice subiect care efectuează MSI este în același timp și subiect al ASI, însă nu orice subiect al ASI este și subiect care efectuează MSI.

13. Din perspectiva cadrului legal actual, doar ofițerul de investigații este autorizat să efectueze direct MSI, fiind învestit cu competențele necesare pentru îndeplinirea scopurilor și sarcinilor ASI. Este important să evidențiem faptul că aceasta nu exclude contribuția valoroasă adusă de ceilalți subiecți ASI, adică participanți, inclusiv persoanele fizice și juridice implicate în furnizarea de resurse materiale pentru desfășurarea ASI și efectuarea MSI.

14. Definirea mai exactă a categoriilor de subiecți ai ASI ar trebui să aibă o importanță strategică pentru dezvoltarea ulterioară a științei și practicii ASI, lucru care ar face posibilă analizarea relațiilor juridice care apar între acești subiecți, în sensul că s-ar analiza un număr de persoane fizice și juridice ca purtători de drepturi și obligații implicate în ASI și, în cele din urmă, ar fi posibilă eliminarea lacunelor de ordin juridic și organizatoric ce ar avea un impact negativ asupra implementării ASI.

15. Concluzia analizei problematicii asigurării drepturilor persoanei în cadrul ASI indică că protejarea și respectarea drepturilor și libertăților persoanei în acest context ar trebui să fie o prioritate. În timp ce utilizarea forțelor și mijloacelor speciale este justificată pentru combaterea criminalității și asigurarea securității publice, este esențial ca aceste acțiuni să fie desfășurate în conformitate cu principiile fundamentale ale drepturilor omului și ale statului de drept.

16. Asigurarea drepturilor persoanei în cadrul ASI este esențială pentru menținerea unui echilibru între nevoia de apărare a valorilor constituționale și respectarea libertăților civile, precum și pentru menținerea integrității și credibilității sistemului judiciar. Acest lucru necesită găsirea unor garanții adecvate împotriva abuzurilor și implementarea unor mecanisme eficiente de monitorizare și control a respectării stricte a normelor legale și constituționale, garantându-se că orice ingerință în drepturile persoanei este necesară, proporțională și legală.

17. Legislația națională conține suficient de multe garanții contra eventualelor abuzuri la efectuarea ASI și a MSI menite să asigure echilibrul dintre interesul comun și cel individual. Acestea includ obligația organelor competente de a aplica potențialul ASI doar în scopul și pentru realizarea sarcinilor strict reglementate de lege; autorizarea MSI de către judecătorul de instrucție, procuror și conducătorul subdiviziunii specializate; restricționarea efectuării acestor măsuri la investigarea infracțiunilor grave și amenințărilor care pun în pericol ordinea publică și securitatea în locurile de detenție; limitarea în timp a MSI; procedura de protocolare a MSI; procedura de examinare, utilizare și stocare a datelor obținute; determinarea categoriilor de persoane în privința cărora sunt dispuse investigațiile speciale; împrejurările în care rezultatele ASI pot sau urmează să fie șterse ori distruse; controlul și coordonarea ASI; interdicția strictă de divulgare a informațiilor obținute în cadrul acestei activități; notificarea persoanei investigate și asigurarea dreptului acesteia de a face contestații; etc.

18. În pofida existenței multiplelor garanții în legislația națională, subiectul asigurării drepturilor persoanei în ASI rămâne în continuare unul foarte sensibil pentru societatea moldovenească. Multiple aspecte rămân discutabile, mai ales că legiuitorul nu a manifestat interes să distingă între garanții generale și cele speciale în funcție de gradul de ingerință al MSI, așa cum o face CtEDO în cauza Uzun contra Germaniei, §66. Acestea necesită o analiză constantă și o adaptare a normelor și practicilor în funcție de evoluția tehnologică și a societății.

19. Deși prevederile art. 4 din Legea nr. 59/2012 sunt special dedicate asigurării respectării drepturilor persoanei, ele ar trebui tratate ca parte integrantă a unui mecanism legislativ mai amplu,

menit să asigure protecția drepturilor omului în contextul ASI. În cadrul acestui mecanism, se regăsesc și numeroase alte norme prevăzute de aceeași lege, care reglementează investigațiile speciale, temeiurile, condițiile și procedura desfășurării acestora, modul de examinare judiciară a materialelor referitoare la restrângerea drepturilor constituționale ale cetățenilor în timpul efectuării MSI.

20. Analiza detaliată a mecanismului de asigurare a drepturilor persoanei în cadrul ASI relevă existența a două tipuri distincte de garanții. Primul tip constă în garanții care, deși pot părea excesive sau nedisproporționate în raport cu nivelul de intruziune al MSI, sunt esențiale pentru a proteja drepturile și libertățile persoanei. Acestea includ procedurile stricte de autorizare și control judiciar, precum și limitări ale duratei și scopului investigațiilor. Ele sunt indispensabile pentru menținerea unui echilibru între nevoia de a combate criminalitatea și respectarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor. Pe de altă parte, al doilea tip de garanții, deși prezente din punct de vedere formal în legislație, pot necesita o revizuire atentă și poate o reevaluare pentru a asigura eficacitatea lor reală în protejarea drepturilor omului. Aceste garanții pot fi considerate ca având un caracter mai mult formal sau, în unele cazuri, pot părea insuficiente în raport cu nivelul de intruziune generat de investigațiile speciale.

3. ACTIVITATEA SPECIALĂ DE INVESTIGAȚII ȘI ALTE ACTIVITĂȚI CONEXE: ASPECTE COMUNE ȘI DELIMITĂRI CONCEPTUALE

3.1. Activitatea specială de investigaţii și alte activități de prevenire și combatere a infracțiunilor

Pentru o mai bună înțelegere a conceptului de ASI ar fi bine să ne concentrăm atenția și asupra raportului acesteia cu alte activități de prevenire și combatere a infracțiunilor reglementate de diferite legi naționale.

Actualitatea abordării relației dintre ASI și alte activități de prevenire și combatere a infracțiunilor devine evidentă din perspectiva unor reglementări juridice care vizează prevenirea și combaterea anumitor tipuri de criminalitate, aspect asupra căruia vom reveni. Aceste reglementări creează, în unele cazuri, incertitudine cu privire la natura juridică a măsurilor întreprinse și a legăturii lor cu ASI. În mod special, se au în vedere normele de drept care reglementează prevenirea și combaterea criminalității organizate[357], prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului[358], precum și prevenirea și combaterea corupției în cadrul entităților publice[359].

Prin analiza doctrinei naționale de specialitate am identificat un număr modest de cercetări care au abordat problematica relației dintre ASI și alte activități de prevenire și combatere a criminalității. Apreciem înalt efortul cercetătorilor autohtoni Cușnir V., Moraru V., Covalciuc I., Roman D. depus pentru analiza unor aspecte ale problematicii evidențiate. Numărul scăzut al acestor cercetări nu semnifică lipsa de actualitate a subiectului, ci mai degrabă reflectă complexitatea și caracterul controversat al acestui subiect, care rămâne încă în mare parte neexplorat. Anume acest aspect în viziunea noastră îi determina pe mulți cercetători să evite discutarea detaliată a acestei probleme.

De asemenea, merită menționată și contribuția doctrinarilor străini în abordarea raportului dintre ASI și alte activitățiі conexe, fiind vorba despre așa cercetători ca Șumilov A.Yu., Zaharțev S., Zajitsky V., Dubonosov E. S., Katkov S., Sergheev A., Țoi B., Brylev V., Kulkova E. etc.

Apreciată ca o activitate de natură polițienească, ASI, conform interpretării profesorilor Cușnir V. și Moraru V. [360], este deseori pusă în legătură cu activitatea de urmărire penală și cu cea de detectiv particular.

Această corelație pare să fie justificată, deoarece sub aspect gramatical expresia „poliție” se referă la „Organ de stat însărcinat cu menținerea ordinii publice și cu reprimarea infracțiunilor”[361].

---

[357] Legea privind prevenirea și combaterea criminalităţii organizate: nr. 50 din 22 martie 2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, Nr. 103, 343.
[358] Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanţării terorismului: nr. 308 din 22 decembrie 2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 58-66, 133.
[359] Legea privind testarea integrităţii profesionale: nr. 325 din 23 decembrie 2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 277-287, 586.
[360] DIDÂC, V., et al. *op. cit.* p. 168.
[361] DEX. https://dexonline.ro/definitie/poli%C8%9Bie

Prin urmare, în percepția generală termenul „organe de poliție” presupune atât organele de poliție din cadrul MAI, cât și alte autorități implicate în prevenirea și combaterea criminalității cum ar fi CNA, SIS, SV, etc.

Totuși, în acest context se impune și o distincție terminologică. În viziunea noastră termenul „activitate polițienească” are o sferă de acoperire mai largă decât cel de „ASI”, ori competența de efectuare a ASI nu se extinde asupra tuturor cadrelor polițienești. ASI poate fi practicată doar de un număr limitat de funcționari ai organelor polițienești, aceștia fiind ofițerii de investigații din subdiviziunile specializate din cadrul sau subordonate MAI, MA, CNA, etc. (art. 6 din Legea nr. 59/2012).

Este de remarcat și faptul că în CPP, termenul „poliție” se referă în mod specific doar la organele din cadrul MAI, nu și la cele din cadrul CNA, SV, etc. (art. 273 CPP). Prin amendarea în 2013 a CPP, legiuitorul sub aspect de competență la investigarea infracțiunilor a făcut distincție clară între organele de poliție și organele Poliției de Frontieră.

Importanța aspectelor discutate mai sus constă în conturarea unei linii clare de demarcație între ASI și activitatea poliției obișnuite. Cu toate că sub aspectul competențelor lor, acestea pot avea suprapuneri din perspectiva atribuțiilor funcționale, subliniem că ele rămân distincte din perspectiva sferei lor de activitate.

Spre exemplu, un ofițer de investigații din cadrul unei subdiviziuni specializate a Inspectoratului General de Poliție poate avea, în conformitate cu fișa sa de post, competențe generale de polițist, așa cum sunt prevăzute de Legea nr. 320/2012[362]. Asta înseamnă că, în cursul activității sale, acesta poate să aplice forța fizică, mijloacele speciale sau să folosească arma din dotare, fără ca aceste acțiuni să fie atribuite la ASI. Competența respectivă nu are caracter investigativ și este una generală care se aplică fiecărui polițist.

Similar, problema necesită rezolvată și în privința celorlalte competențe de ordin general prevăzute atât în Legea nr. 320/2012, cât și în alte acte normative care reglementează activitatea CNA[363], SIS[364], și a altor autorități similare.

Subliniem și faptul că ASI ca și activitatea de urmărire penală are caracter special în raport cu activitatea poliției. Raportul dintre ASI și cea de urmărire penală reprezintă un subiect deosebit de controversat în prezent, mai ales în contextul reformei legislative din 2012, care a inclus un număr semnificativ de MSI în CPP. Detalierea acestui subiect necesită un studiu mai amănunțit, motiv pentru care ne rezervăm dreptul de a-l aborda într-o secțiune separată (vezi paragraful 3.2 al acestui Capitol).

[362] Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului: nr. 320 din 27 decembrie 2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 42-47, 145.
[363] Legea cu privire la Centrul Național Anticorupție: Nr. 1104 din 06 iunie 2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 209-211, 683.
[364] Legea privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova: nr. 136 din 08-06-2023. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 204-207 art. 358

În linii generale, aceste două genuri de activitate, urmărirea penală și ASI, interacționează între ele, dar nu se identifică una cu cealaltă. Un funcționar din cadrul organelor de urmărire penală nu deține competențe specifice ASI, și nici invers, un ofițer de investigații nu are atribuțiile organului de urmărire penală, cel puțin în conformitate cu legislația actuală din Republica Moldova.

Un alt aspect al acestei probleme se referă la relația dintre ASI și activitatea organelor de constatare a infracțiunilor. Acest subiect necesită, de asemenea, o analiză detaliată și va fi abordat separat (vezi paragraful 3.3 al acestui Capitol).

Referitor la ASI și activitatea particulară de detectiv, acestea sunt două genuri de activitate înrudite, ambele fiind parte a domeniului investigațiilor, cu aspecte comune, dar și cu diferențe semnificative.

Doctrinarii care au investigat acest subiect în mod separat[365] asociază legalizarea activității particulare de detectiv și pază cu situația criminogenă scăpată de sub control din anii '90 ai secolului trecut pe întreg teritoriul fostei URSS, inclusiv și pe teritoriul țării noastre. În acest context, pentru ajutorarea organelor de ocrotire a normelor de drept și pentru alinierea la standardele internaționale, în 1994 activitatea detectivilor particulari a fost oficial recunoscută, fiind adoptată Legea cu privire la „activitatea nestatală de depistare-protecţie”[366].

Prima și cea mai evidentă diferență între aceste două genuri de activitate se referă la domeniile în care acestea se desfășoară: public și privat. ASI, aparținând domeniului public, este încredințată în mod exclusiv unui cerc restrâns de reprezentanți ai puterii executive a statului, în timp ce activitatea particulară de detectiv este practicată de persoane fizice și juridice private în baza unei licențe. Detectivul particular, la rândul său, conform spiritului actualei Legi nr. 283/2003[367] este adesea angajat de către persoane sau companii private pentru investigații legate de colectarea de informații pentru negocieri, depistarea partenerilor de afaceri insolvabili sau nedemni de încredere, investigarea infidelității, căutarea persoanelor dispărute, verificarea antecedentelor, investigarea fraudelor și multe altele.

În doctrină s-a menționat că ambele genuri de activitate, cea de detectiv particular și cea de investigații speciale, sunt considerate tipuri de activitate juridică. Acest lucru se datorează faptului că în sfera activității juridice, elementul profesional joacă un rol extrem de important. Fără pregătirea profesională corespunzătoare, îndeplinirea sarcinilor stabilite devine adesea extrem de dificilă sau chiar imposibilă[368].

---

[365] СУРИНА, Ю. Е. Соотношение частной детективной и оперативно-розыскной деятельности в России. В: *Актуальные вопросы современных исследований: метериалы Международной (заочной) научно-практической конференции*. Кишинев. «Мир науки». 2018. С. 394-400.

[366] Legea privind activitatea nestatală de depistare-protecţie: nr. 47-XIII din 12 aprilie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 2, 01.

[367] Legea privind activitatea particulară de detectiv şi de pază: nr. 283 din 04 iulie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 200-203, 769.

[368] БОРУЛЕНКОВ, Ю.П. *Юридическое познание в процессуальной, оперативно -розыскной и частной детективной деятельности.* Владимир: ВГГУ, 2009. - 555 с. ISBN: 978-5-87846-675-2, p. 398.

O altă distincție semnificativă dintre cele două tipuri de activitate se referă la scopul lor. ASI își propune să protejeze valorile menționate în art. 1 al Legii nr. 59/2012, în special fiind vorba despre protejarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei garantate de legea supremă, asigurarea securității individuale, colective și penitenciare. Pe de altă parte, activitatea particulară de detectiv și de pază are ca scop obținerea profitului prin desfășurarea de acțiuni și furnizarea de servicii menite să apere drepturile și interesele legitime ale clienților săi[369].

O altă diferență esențială între cele două genuri de activitate ține de competența subiecților acestora. În cadrul ASI, sub anumite condiții și cu respectarea legii, se poate restrânge temporar exercițiul anumitor drepturi constituționale ale persoanei. În cadrul activității particulare de detectiv și de pază, o astfel de competență nu doar că lipsește, ci chiar este interzisă. Ofițerii de investigații au acces la resurse și instrumente legale mai extinse, precum sisteme informaționale specializate și posibilitatea utilizării de mijloace tehnice speciale pentru obținerea ascunsă a informațiilor.

Desigur, serviciile speciale de investigații au competențe mai extinse în comparație cu detectivii particulari, ceea ce este evident din conținutul Legii nr. 59/2012, în art. 27 fiind reglementate MSI, cum ar fi culegerea informaţiei despre persoane şi fapte, investigaţia sub acoperire, cercetarea obiectelor şi documentelor, etc. Pe de altă parte, Legea nr. 283/2003, prevede doar patru măsuri, care se aseamănă cu unele MSI (audierea persoanelor fizice, inclusiv a celor cu funcţie de răspundere, culegerea de informaţii, studierea obiectelor şi a documentelor, controlul exterior al construcţiilor, localurilor şi altor obiective, pentru obţinerea de informaţii) și se diferențiază de acestea prin faptul că implică acordul respectivelor persoane și posesori (art. 19).

Aceste diferențe fundamentale între cele două genuri de activitate joacă un rol esențial în definirea rolurilor și a limitelor fiecăreia în societatea modernă. Desigur, în Republica Moldova, activitatea de detectiv particular este încă în situația inițială de dezvoltare, spre deosebire de Statele Unite, Germania, Marea Britanie și Japonia, unde detectivii particulari au apărut mult mai devreme și și-au consolidat poziția pe piața muncii. De fapt, Franța a fost prima țară în care a fost înregistrată o agenție de detectivi particulari, în secolul al XIX-lea, în anii 1830[370].

La nivel internațional, se poate observa o tendință prin care anumite atribuții ale organelor de stat sunt reglementate prin lege ca fiind accesibile detectivilor particulari. Acest demers permite statului să reducă costurile și să diminueze presiunea asupra organelor de poliție, încurajându-i să-și desfășoare activitățile cu o mai mare eficiență și succes. Această divizare a responsabilităților între

[369] БРЫЛЕВ, В. И., КУЛЬКОВА Е. В Соотношение оперативно-розыскной деятельности со смежными видами деятельности. В: *Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки.* 2012. nr. 1-2. С. 12-19.

[370] GLAVAN, B. Activitatea specială de investigații și procesul penal. Aspecte comune și delimitări. Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p. ISBN 978-9975-135-63-4, p.30.

organele de drept ale statului și detectivii particulari a condus la rezultate semnificative în numeroase jurisdicții internaționale[371].

În ceea ce privește raportul dintre ASI și activitatea informativă și contrainformativă, este important să subliniem că acest raport nu poate fi definit în mod unilateral. Legislația actuală care reglementează aceste tipuri de activitate se află într-un proces de revizuire continuă și adaptare la noile realități. În vederea obținerii unei viziuni mai clare asupra acestui subiect găsim necesar să facem o scurtă retrospectivă istorică.

În trecut, organele de securitate ale statului și cele ale MAI au fuzionat în repetate rânduri într-o singură structură[372]. La acea vreme, se discuta în principal despre investigații operative, care includeau diferite aspecte: informativă, contrainformativă și investigarea infracțiunilor[373]. Cu trecerea anilor, mai ales în perioada sfârșitului erei sovietice, distincția dintre ASI și activitatea contrainformativă devenea tot mai evidentă.

Instituțiile de învățământ superior afiliate MAI, în general, se concentrau pe studierea ASI și mai puțin pe activitatea contrainformativă. La rândul lor, instituțiile de învățământ superior din cadrul Comitetului de Securitate al Statului se concentrau pe dezvoltarea teoriei activității contrainformative și nu acordau o atenție deosebită ASI. Activitatea contrainformativă viza asigurarea securității statului și societății împotriva activităților subversive și ostile ale inamicului străin, iar aceasta se desfășura prin intermediul organelor specializate, cum ar fi subdiviziunile contrainformative ale Comitetului de Securitate al Statului al URSS[374].

Cu toate acestea, era și o perspectivă conform căreia activitatea operativă de investigații ar putea fi considerată ca mijloc de realizare a obiectivelor activității contrainformative. În schimb, experții în dreptul procesual penal din cadrul Școlii Superioare a KGB-ului URSS considerau că activitatea operativă de investigații este un domeniu complet independent de activitate a statului. Acești experți subliniau importanța activității operative de investigații în procesul penal, în timp ce activitatea contrainformativă era tratată mai degrabă ca o entitate separată și distinctă[375].

Până la destrămarea Uniunii Sovietice nu a existat o lege care să ofere reglementări specifice privind investigațiile operative, în schimb, existau multiple acte normative departamentale

---

[371] ФИСЕНКО, Э. В. Соотношение частной детективной и оперативно-розыскной деятельности в России. В: *Молодежь и наука: шаг к успеху: Сборник научных статей*. В 5-ти томах, Курск, 19–20 марта 2020 года. Том 2. – Курск: Юго-Западный государственный университет, 2020. С. 332-335.

[372] КАТКОВ, С. В. Историко-правовой анализ становления и развития оперативно-разыскной политики в России. В: *Вестник Волгоградской академии МВД России*. 2021. nr. 1(56). С. 157-163.

[373] ЗАХАРЦЕВ, С.И. *Наука оперативно-розыскной деятельности: философский, теоретико-правовой и прикладной аспекты: Монография.* СПб.: Издательский Дом С.-Петерб. гос. ун-та, Издательство юридического факультета СПбГУ, 2011. 300 с. УДК 343.1 с.79-80.

[374] ЗАЖИЦКИЙ, В.И. *Результаты оперативно-розыскной деятельности в уголовном судопроизводстве.* Монография. - СПб.: Юридический центр-Пресс, 2006. - 449 с. ISBN 5-94201-503-1, p.68.

[375] Ibidem, p.69.

clasificate. În 1994, s-a adoptat prima Lege cu privire la activitatea operativă de investigații[376], prin care s-a stabilit că competența de efectuare a activităților operative de investigații era atribuită Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării și Ministerului Securității Naționale. Ulterior, această listă a fost extinsă la opt subiecți. Legea nr. 45/1994 a fost practic singura care reglementa investigațiile operative în ceea ce privește atât prevenirea și descoperirea infracțiunilor, cât și prevenirea și combaterea pericolelor care amenințau securitatea națională, așa cum era stipulat în art. 2 al acestei legi. Nici în această lege și nici în cea ulterioară, adică legea actuală[377], legiuitorul nu a inclus termenii „activitate informativă" sau „activitate contrainformativă". Se pare că la acea vreme conceptul dominant era că activitatea de culegere în secret a informațiilor era unică, denumită în mod generic activitate operativă de investigații. Scopurile și sarcinile ce puteau fi realizate prin intermediul acestui tip de activitate puteau varia considerabil.

Termenii „activitate informativă" și „activitate contrainformativă" au fost pentru prima dată recunoscuți oficial odată cu adoptarea Legii nr. 753/1999[378], care a determinat reorganizarea Ministerului Securității Naționale în Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova. Această lege definea că SIS, în scopul asigurării securității de stat, activități informative, activități contrainformative și activități de combatere a infracțiunilor (art. 8).

Legiuitorul nu a specificat în mod explicit conținutul activității informative și contrainformative, ci a menționat efectuarea MSI în categoria drepturilor acordate Serviciului (art. 10). Aceasta însemna că MSI erau admise și în cadrul activității informative și a celei contrainformative.

În același an, în 1999, lista sarcinilor ASI prevăzute în art. 2 al Legii nr. 45/1994 a fost extinsă pentru a include o nouă sarcină: „colectarea de informații despre evenimentele sau acțiunile care pun în pericol securitatea de stat, militară, economică sau ecologică a Republicii Moldova". Aceasta a legalizat conceptul conform căruia MSI se efectuează și în cadrul activității informative și contrainformative.

Din acest punct de vedere, activitatea informativă și cea contrainformativă poate fi considerată ca parte componentă a ASI. Obiectul ASI nu se limitează la investigarea infracțiunilor, ci include și investigarea amenințărilor la adresa securității statului. De remarcat că Legea cu privire la securitatea statului[379] nu se referă la activitatea informativă sau contrainformativă, ci la ASI (art. 16).

[376] Legea privind activitatea operativă de investigaţii: nr. 45 din 12 aprilie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 11-13, 38. (Abrogată în 2012).
[377] Legea privind activitatea specială de investigaţii: nr. 59 din 29 martie 2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 113-118, 373.
[378] Legea privind Serviciul de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova: nr. 753 din 23.12.1999. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr. 156, art. 764 (Abrogată în 2023)..
[379] Legea cu privire la securitatea statului: nr. 618 din 31 octombrie 1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, Nr. 10-11 art. 117.

Această observație sugerează că partea ASI legată de asigurarea securității statului ar putea include activitatea informativă și contrainformativă.

Este important de remarcat că înainte de reforma juridică din 2012, o delimitare juridică foarte clară între aceste tipuri de activitate nu era necesară. Îndată însă cu reducerea oportunităților ASI, prin restricționarea acesteia în limitele urmăririi penale, s-a simțit nevoia separării activității informative și contrainformative de restul ASI, căutându-se diferite modalități de a susține potențialul activității informative și contrainformative.

În cele din urmă a fost adoptată o nouă lege consacrată reglementării activității informative și contrainformative, în care sunt reflectate practic aceleași MSI doar că acum se numesc măsuri contrainformative, respectiv măsuri informative externe.

Conform prevederilor art. 1 alin. (2) din Legea nr. 179/2023[380], prin activitatea contrainformativă se înțelege „ansamblul măsurilor, acțiunilor, operațiunilor și procedeelor desfășurate de către Serviciu în scopul identificării, prevenirii și contracarării vulnerabilităților, factorilor de risc și amenințărilor, conform competenței stabilite în Legea nr. 136/2023 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova".

În alin. (3) al aceluiași articol este definită activitatea informativă externă, acesta presupunând „ansamblul măsurilor, acțiunilor și operațiunilor desfășurate în scopul planificării, culegerii, verificării, evaluării, prelucrării analitice, stocării, păstrării și valorificării datelor și informațiilor despre posibilitățile reale sau potențiale, despre acțiunile, planurile sau intențiile statelor ori ale organizațiilor străine, ale unor entități anticonstituționale sau ale unor persoane, care constituie sau ar putea constitui factori de risc sau amenințări la adresa securității Republicii Moldova, precum și în scopul obținerii informațiilor relevante pentru asigurarea securității naționale sau pentru crearea condițiilor favorabile asigurării și promovării intereselor strategice și realizării cu succes a politicii de securitate ale Republicii Moldova".

Prin adoptarea acestei legi, s-a reușit delimitarea formală dintre cele trei tipuri de activitate înrudite: activitatea contrainformativă, activitatea informativă externă și ASI. Diferențele exacte dintre aceste genuri de activitate rămân subiect de dezbatere și analiză.

Axându-ne pe diferențele evidențiate în doctrina străină, în special evidențiate de profesorul rus Șumilov A.Yu.[381], vom încerca să trasăm câteva diferențe esențiale între genurile de activitate discutate:

- Scopuri diferite: scopul ASI este de a proteja persoanele, societatea și statul împotriva infracțiunilor, în timp ce scopul activității contrainformative vizează asigurarea securității statului prin contracararea activităților informative subversive desfășurate de serviciile și organizațiile

[380] Legea privind activitatea contrainformativă și activitatea informativă externă: nr. 179 din 7 iulie 2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 267-270, 455.
[381] ШУМИЛОВ, А.Ю. *Op. cit.* 2008. - 391 с. (Библиотечка студента, курсанта и слушателя). ISBN 978-5-89784-140-0 с.17-18.

speciale străine în detrimentul intereselor vitale ale statului, iar scopul activității informative externe are ca scop obținerea de informații în interesul statului. Este de remarcat și faptul că profesorul Șumilov A.Yu., în publicațiile mai recente, susținea că în urma extinderii numărului de sarcini, s-a extins și scopul ASI, presupunând apărarea valorilor constituționale nu doar împotriva infracțiunilor, ci și împotriva altor tipuri de amenințări.

- Subiecți diferiți: cercul subiecților care desfășoară ASI este mult mai larg comparativ cu cercul subiecților care desfășoară activitatea contrainformativă și informativă externă.
- Reglementarea juridică diferită: ASI este reglementată astăzi de Legea nr. 59/2012 și CPP precum și alte legi naționale, iar activitatea informativă și contrainformativă este reglementată de Legea nr. 136/2023.
- Principiul teritorial de acțiune diferit: Activitatea informativă externă, spre deosebire de ASI, se desfășoară în afara țării.
- Valorificarea rezultatelor este diferită: rezultatele ASI pot fi valorificate ca probe dacă au fost obținute în cadrul urmăririi penale (art. 93 alin. (4) CPP), iar rezultatele activității informative și contrainformative nu pot fi valorificate ca probe în procesul penal (art. 18 alin. (4) din Legea nr. 136/2023).

Un aspect deosebit de important în analiza prezentei secțiuni se referă la relația dintre ASI și eforturile de prevenire și combatere a criminalității organizate. Potrivit unor evaluări din sfera doctrinei juridice autohtone, prevenirea și combaterea criminalității organizate constituie, în sine, un domeniu distinct față de ASI. În lucrarea intitulată „Activitatea specială de investigații şi alte activităţi informative," profesorul D. Roman alocă un capitol separat pentru analizarea acestui subiect, intitulat „Alte activități informative și investigative"[382].

Deși autorul nu dezvăluie în mod explicit raționamentele care stau la baza calificării prevenirii și combaterii criminalității organizate ca fiind o activitate distinctă față de ASI, presupunem că anumite dispoziții din Legea nr. 50/2012 sugerează astfel de interpretări.

Conform prevederilor acestei legi, competența de efectuare a activității de prevenire și combatere a criminalității organizate este stabilită pe picior de egalitate cu ASI și activitatea de urmărire penală (art. 7). Cu toate acestea, conținutul ASI include, în mod intrinsec, prevenirea și combaterea infracțiunilor în general, inclusiv a celor legate de criminalitatea organizată (art. 2 din Legea nr. 59/2012). De asemenea, merită menționat că responsabilitatea pentru prevenirea și combaterea criminalității organizate a fost atribuită acelorași subiecți care desfășoară ASI, mai precis subdiviziunilor specializate ale MAI, CNA, SV și ANP (art. 6 din Legea nr. 50/2012 și art. 6 din Legea nr. 59/2012). Aceste constatări ridică întrebări cu privire la separarea clară între cele două tipuri de activitate.

[382] ROMAN, D., *op.cit.* 2019. p. 170.

Acest echilibru complex între ASI și eforturile de prevenire și combatere a criminalității organizate reprezintă un aspect de interes în sfera dreptului și poate necesita o dezbatere și clarificări ulterioare pentru a asigura o implementare eficientă și coerentă a politicilor și activităților în acest domeniu.

Faptul că Legea nr. 50/2012 a introdus măsuri care aparent sunt diferite față de cele prevăzute în Legea nr. 59/2012, numindu-le explicit „măsuri de prevenire și combatere a criminalității organizate" (art. 9; 12 din Legea nr. 50/2012), nu constituie în mod necesar un argument solid în susținerea existenței unui gen distinct de activitate. Este important să subliniem din nou faptul că atât noi[383], cât și alți doctrinari[384], în repetate rânduri am remarcat că ASI nu se rezumă la o simplă listă de MSI. Această activitate cuprinde, pe lângă MSI, care reprezintă un aspect central al acestei activități, și alte acțiuni și proceduri, inclusiv măsuri pentru prevenirea și combaterea criminalității.

Negarea acestei teze însemna restrângerea nejustificată ASI doar la culegerea informațiilor și excluderea acțiunilor de prevenire și combatere a criminalității, în ciuda faptului că acestea constituie elementele de bază ale sarcinilor desemnate pentru ASI (art. 2 din Legea nr. 59/2012)[385]. Chiar și cea mai cunoscută componenta a ASI, cea a colaboratorilor confidențiali (art. 15 din Legea nr. 59/2012), care nu face parte din lista măsurilor speciale de investigații, deja ilustrează faptul că această activitate presupune mai mult decât doar aplicarea MSI.

Noi considerăm că măsurile de prevenire, în special cele destinate combaterii criminalității organizate, ar fi putut fi la fel de eficace dacă ar fi fost reglementate în cadrul Legii nr. 59/2012 și, posibil, nu ar fi trebuit să fie incluse în lista MSI. Ele ar fi putut forma o listă separată de măsuri, cu denumirea, de exemplu, „Alte măsuri speciale", care ar fi inclus nu numai măsurile pentru prevenirea și combaterea criminalității organizate, ci și măsurile de protecție a investigatorului sub acoperire prevăzute în art. 138^{10} CPP.

În doctrină s-a atras atenția asupra legăturii strânse dintre măsurile de prevenire și combatere a criminalității organizate și investigația sub acoperire ca MSI reglementată în art. 30 din

[383] GLAVAN, B., MÎRZAC, V. CALCAVURA, Gh. Activitatea specială de investigaţii: conţinutul noţiunii, esenţa juridică, delimitări conceptuale. În: *Legea şi viaţa*, Chișinău, nr. 3/1(327) / 2019, p. 48-53.; GLAVAN, B. Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigaţii în contextul legislaţiei Republicii Moldova. In: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al RM: ştiinţe juridice*. Chișinău 2019, nr. 10, pp. 88-108.; GLAVAN, B. Theoretical aspects regarding the integration of special investigations in the criminal process of the Republic of Moldova. În: *Journal of Criminology and Criminal Law*. Serbia 2021. p. 161–168.

[384] ЗАХАРЦЕВ, С.И. *op.cit.* дис. … дра юрид. наук. СПб., 2004. p. 47; БОБРОВ, В.Г. *op.cit.* 2005. № 2(2). С. 75-83; БОБРОВ, В. Г. Некоторые вопросы законодательного регулирования оперативно-розыскных мероприятий в свете нового проекта закона „Об оперативно-розыскной деятельности". В: *Полицейское право*. 2007. nr. 2(10). С. 136-143; БОБРОВ, В.Г. Некоторые вопросы оперативно-розыскной деятельности и использования ее результатов при возбуждении уголовного дела. В: *Труды Академии управления МВД России*. 2011. nr. 1(17). С. 123-127.

[385] GLAVAN, B. Reflecții privind importanța și conținutul sarcinilor activității speciale de investigații prevăzute în art. 2 al Legii nr. 59/2012 RM. În: *Analele ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare"*. p. 78-100; GLAVAN, B., Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații în contextul legislației Republicii Moldova. În: *Universul Juridic*. Bucureşti, România. 2022, nr.2, p.137-148. ISSN 2393-3445.

Legea nr. 59/2012 și în art. 138^{10} din CPP[386]. De menționat că în trecut, această măsură era cunoscută sub denumirea de „Infiltrarea operativă în organizațiile criminale a colaboratorilor titulari din subdiviziunile operative și a persoanelor care colaborează în mod confidențial cu organele care exercită activitate operativă de investigații, utilizând acte de identitate și alte documente de acoperire” și făcea parte din lista măsurilor operative de investigații (art. 6 alin. (2) lit. n) din Legea nr. 45/1994).

Separarea elementului „încadrării controlate în grupul sau organizația criminală” de măsura „investigația sub acoperire” și excluderea ulterioară a acestuia din lista MSI pare să fie o decizie mai degrabă formală decât justificată din punct de vedere legal. În legislația altor țări, o măsură similară se găsește în lista MSI, fără a pune în discuție corespondența sa cu natura MSI[387]. Aspectul naturii juridice și al esenței conceptului MSI este un subiect de o importanță deosebită pentru această lucrare și din aceste considerente vom veni cu o abordare separată (vezi Capitolul IV al acestei lucrări).

De asemenea, este de menționat că prin ultimele modificări aduse reglementărilor juridice a ASI s-a inclus o nouă instituție de drept „contravenția/infracțiunea simulată” (art. 138^{10} alin.(8) CPP), o măsură foarte similară cu „Infracțiunea controlată” prevăzută în Legea nr. 50/2012. Detalierea acestor aspecte depășește limitele acestei analize, astfel că vom reveni separat la acest subiect în Capitolul V al acestei lucrări.

Rezumând, menționăm că prevenirea și combaterea criminalității organizate sunt strâns legate de ASI, iar această relație poate fi înțeleasă prin raportul dintre o parte și un întreg, unde prima reprezintă o componentă esențială a celei de-a doua.

În doctrină s-a menționat că „strângerea informaţiei privind verificarea titularilor şi a candidaţilor la funcţii publice” reglementată de Legea nr. 271/2008[388] constituie un gen de activitate investigativă diferită față de ASI[389]. Înainte de a face careva aprecieri cu privire la raportul dintre ASI și acest gen de activitate este cazul să menționăm că în conformitate cu prevederile art. 3 din Legea nr. 271/2008 scopul de bază al verificării titularilor şi candidaţilor la funcţii publice este prevenirea şi combaterea corupţiei în rândul autorităţilor publice, celelalte scopuri menționate în acest articol subscriindu-se scopului de bază. Din acest punct de vedere, scopul acestor verificări, corespunde perfect scopului general al ASI – prevenirea criminalității (art. 1 din Legea nr. 59/2012).

[386] COVALCIUC, I. *Tehnici speciale de investigare în justiția penală: Monografie*. Chișinău: S.n., 2023. 299 p. ISBN 978-9975-135-72-6, p. 203.
[387] Закон РФ от 13 марта 1992 г. № 2506-1 „Об оперативно-розыскной деятельности в Российской Федерации” (ст.6 - Оперативное внедрение); Закон Республики Казахстан от 15 сентября 1994 года № 154-XIII „Об оперативно-розыскной деятельности” (ст.11 – Внедрение).
[388] Legea privind verificarea titularilor şi a candidaţilor la funcţii publice: nr. 271 din 18 decembrie 2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 41-44, 118.
[389] ROMAN, D., *op.cit.* 2019. p. 178.

Din perspectiva competenței de efectuare a respectivei verificări, observăm că aceasta aparține Serviciului de Informații și Securitate (art. 6 din Legea nr. 271/2008). Până la intrarea în vigoare a ultimilor modificări la Legea nr. 59/2012, adică până în 2024, SIS era unul dintre organele competente să desfășoare ASI. Conform actualelor prevederi acesta nu se mai regăsește în lista autorităților ASI (art. 6 din Legea nr. 59/2012), considerându-se că prin adoptarea Legii nr. 136/2023 acest organ este specializat în activitatea contrainformativă și informativă externă și nu desfășoară activitate de prevenire și combatere a criminalității.

Din acest punct de vedere poate părea ambiguă păstrarea în continuare a competenței SIS de verificare a titularilor şi a candidaţilor la funcţii publice al cărei scop este, așa cum am arătat mai sus, prevenirea și combaterea infracțiunilor de corupție. Pe de altă parte, SIS este un organ al statului specializat în asigurarea securității naționale, iar corupția este una dintre amenințările la adresa securității naționale. Deci, se pare totuși că nu ar fi o problemă ca SIS să păstreze în continuare competența de prevenire și combatere a corupției prin verificarea titularilor şi a candidaţilor la funcţii publice.

În calitate de metode aplicate pentru realizarea activității de verificare sunt menționate: colectarea informaţiilor necesare din bazele de date, din registrele şi din alte surse ale autorităţilor publice; solicitarea de la persoanele juridice a informaţiilor, inclusiv a copiilor de pe dosarele personale ale candidaţilor de la locurile de lucru anterioare; solicitarea de la CNA a certificatelor de cazier privind integritatea profesională a candidaților (art. 10 din Legea nr. 271/2008). Practic toate aceste acțiuni de colectare a informațiilor pentru verificare se regăsesc și în conținutul MSI „culegerea de informații" art. 36^4 din Legea nr. 59/2012.

Totodată, este de remarcat că prin prevederile art. 7 alin. (3) din Legea nr. 59/2012 subdiviziunilor specializate ale autorităţilor care efectuează ASI, le este permis, în limitele competenței lor, să colecteze informaţiile necesare ce caracterizează anumite categorii de persoane supuse verificării, fiind vorba despre persoanele care acced la muncă în cadrul unor obiective care prezintă pericol sporit pentru viaţa şi sănătatea oamenilor; persoanele care urmează să participe la organizarea şi efectuarea MSI sau să obțină accesul la materialele obținute în cadrul acestor măsuri, persoanele care doresc să obțină licență pentru desfășurarea activității particulare de detectiv şi/sau de pază, etc.

Observăm că în Legea nr. 59/2012 nu se spune nimic despre verificarea titularilor şi candidaţilor la funcţiile publice. Legiuitorul, cel mai probabil, a considerat că aceștia formează o categorie de persoane separată și verificarea lor să fie reglementată de asemenea în mod separat și efectuată de către unul din subiecții ASI, considerent din care a și fost adoptată o lege aparte consacrată verificării respectivelor persoane. Având în vedere noțiunea de *„funcţie publică"* reflectată în Legea nr. 158/2008, prin care se înțelege „ansamblul atribuţiilor şi obligaţiilor stabilite

în temeiul legii în scopul realizării prerogativelor de putere publică”[390], se poate conchide că verificării sunt supuși și ofițerii de investigații.

Cele relatate dovedesc faptul că verificarea titularilor şi a candidaţilor la funcţii publice ar putea fi abordată ca o parte componentă a ASI. Corect ar fi ca acest tip de verificare să fie atribuit la unul dintre genurile ASI, fiind vorba despre activitatea informativ-administrativă de verificare, aceasta la rândul său presupunând asigurarea diferitor regimuri juridico-administrative cu ajutorul forțelor, mijloacelor și metodelor speciale de investigaţii prin colectarea informațiilor necesare despre anumite persoane pentru luarea anumitor decizii (art. 7 alin. (3) din Legii nr. 59/2012)[391].

O altă coincidență între cele două tipuri de verificare este condiția de a cere acordul persoanei care urmează să fie verificată. Nu ar fi corect să spunem că verificarea titularilor şi a candidaţilor la funcţii publice este o activitate neintrusivă la adresa drepturilor persoanei verificate. Prevederile art. 10 alin. (3)-(4) din Legea nr. 271/2008 indică expres posibilitatea limitării drepturilor persoanei supuse verificării, acest aspect fiind remarcat și de Curtea Constituțională a Republicii Moldova în contextul examinării unei sesizări de contestare a unor prevederi din această lege[392]. Nici lipsa de conspirativitate în cazul verificării funcționarilor publici nu poate servi criteriu de deosebire față de ASI, ori însăși caracterul ASI este atât secret, cât și/sau public (art. 1 din Legea nr. 59/2012).

Astfel, constatăm că activitatea de verificare a titularilor şi a candidaţilor la funcţii publice are caracter sectorial în raport cu ASI.

Este esențial să acordăm atenție evaluării integrității instituționale și testării integrității profesionale reglementate de Legea nr. 325/2013[393], care sunt percepute ca fiind activități investigative distincte față de ASI[394]. Această distincție nu se bazează pe o analiză comparativă detaliată, ci mai degrabă pe o declarație conținută în această lege, care poate crea confuzii în ceea ce privește natura juridică a evaluării/testării integrității.

Conform art. 11 alin. (3) din Legea nr. 325/2013, se precizează că „Metodele și mijloacele de testare și fixare a testelor de integritate profesională nu reprezintă activități speciale de investigații în sensul Legii nr. 59 din 29 martie 2012 privind ASI”. Cu toate acestea, analiza legii și a caracteristicilor testării integrității profesionale poate duce la o concluzie diferită.

---

[390] Legea cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public: nr.158 din 04 iulie 2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 230-232, art.840.

[391] GLAVAN, B., *Activitatea specială de investigații și procesul penal. Aspecte comune și delimitări.* Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p. ISBN 978-9975-135-63-4 p. 112. ШУМИЛОВ, А.Ю. *Op. cit.* 2008. - 391 с. (Библиотечка студента, курсанта и слушателя). ISBN 978-5-89784-140-0, p.375.

[392] Hotărârea Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 32 din 05.12.2017 privind excepţia de neconstituţionalitate a unor prevederi din Legea nr. 271-XVI din 18 decembrie 2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice (verificarea judecătorilor de către Serviciul de Informații și Securitate). [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=643&l=ro, pct.76; 91; 97; 115.

[393] Legea privind testarea integrității profesionale: nr. 325 din 23 decembrie 2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 277-287, 586.

[394] ROMAN, D., *op.cit.* 2019. p. 180.

Pentru a rezolva această dilemă, este important să înțelegem contextul în care a fost adoptată această lege. Legea a fost elaborată în circumstanțele în care activitatea de bază a ASI - prevenirea și combaterea infracțiunilor, inclusiv a celor de corupție - a devenit practic irealizabilă. După reforma juridică din 2012, majoritatea MSI au fost restricționate în limitele urmăririi penale, iar imaginea negativă a acestui gen de activitate, alimentată de suspiciuni de posibile abuzuri[395], nu s-a schimbat semnificativ nici după reformă. Încercarea de a schimba imaginea acestui gen de activitate prin înlocuirea termenului „operativ" cu „special" și termeni derivați nu a avut un impact semnificativ. În acest context, orice încercare de modificare a Legii nr. 59/2012 pentru a permite utilizarea MSI în domeniul prevenirii și combaterii infracțiunilor, în afara procesului penal, a fost practic sortită eșecului.

Elaborarea Legii speciale nr. 325/2013, care reglementează efectuarea investigațiilor speciale într-un segment specific al prevenirii și combaterii criminalității, mai precis în contextul combaterii corupției, poate fi considerată o inițiativă semnificativă a unor actori din cadrul ASI. Acestor actori li s-a încredințat și competența de a efectua testele de integritate, aceștia fiind CNA și SIS.

Afirmațiile potrivit cărora metodele și mijloacele utilizate în cadrul testelor de integritate nu sunt parte a ASI pot fi considerate parte a strategiei de promovare a acestei legi. Cu toate acestea, Curtea Constituțională a emis o decizie imediat după adoptarea Legii nr. 325/2013, în care a subliniat că nu există diferențe semnificative între metodele și mijloacele utilizate în testele de integritate și cele aplicate în cadrul ASI[396].

Ulterior, în 2016, recunoașterea faptului că testele de integritate implică de fapt utilizarea MSI s-a consolidat și mai mult. A fost adăugat un nou alineat (alin. 3^1) la art. 18 din Legea nr. 59/2012, care specifica în mod explicit utilizarea MSI (atât cele autorizate de procuror, cât și cele autorizate de judecătorul de instrucție) „în cadrul testului de integritate profesională, cu autorizarea judecătorului, în conformitate cu prevederile Legii nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind evaluarea integrității instituționale"[397].

Aceste evoluții legislative și interpretative demonstrează că testele de integritate profesională, în realitate, implică ASI și sunt reglementate ca atare în cadrul legislației.

Până la intervenția modificărilor legislative din 2023, exista o anumită ambiguitate în ceea ce privește natura juridică a evaluării integrității instituționale și a testării integrității profesionale și a relației acestora cu ASI. Pe de o parte, se susținea că activitățile investigative efectuate în cadrul

[395] Cauza Iordachi și alții contra Republicii Moldova. *op. cit.*
[396] Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 7 din 16.04.2015 privind controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale. [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=532&l=ro
[397] Legea cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative: nr.102 din 21.07.16.

testului de integritate sunt distincte față de cele din cadrul ASI. Pe de altă parte, se recunoștea că MSI, care reprezintă elementul principal al ASI, sunt aplicate în cadrul testului de integritate.

În acest context, doctrina națională a ridicat o întrebare fundamentală: „Ce reprezintă aceste activități și care ar fi criteriile de delimitare a tehnicilor de investigare ca elemente ale ASI și ca elemente ale altor activități statale?”. La timpul respectiv s-a sugerat intervenția legiuitorului pentru clarificarea acestei situații, astfel încât legislația să ofere claritate și să fie în concordanță cu criteriile de calitate stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului[398].

După modificările operate în 2023, dispoziția alin. 3^1) la art. 18 din Legea nr. 59/2012 privind testarea integrității profesionale nu se mai regăsește în actuala redacție a acestei legi.

Prin urmare, situația a devenit similară cu cea analizată anterior privind raportul dintre ASI și prevenirea și combaterea criminalității organizate, în sensul că activitatea de testare a integrității instituționale sub aspect formal este diferită de ASI, iar de facto este parte componentă a ASI.

Analizând raportul dintre ASI și activitatea de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, reglementată de Legea nr. 308/2017[399], se pot identifica mai multe elemente similare cu cele discutate anterior.

Conform acestei legi, investigațiile financiare desfășurate în cadrul activității de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului sunt definite ca fiind un complex de măsuri investigative care constau în colectarea informației, analiza și verificarea relațiilor financiare și economice, precum și în verificarea clienților legați de acțiunile de spălare a banilor, infracțiunile asociate acestora și de finanțarea terorismului. Aceste investigații sunt considerate distincte față de ASI (art. 3 din Legea nr. 308/2017).

Cu toate acestea, există o coincidență de facto între conținutul investigațiilor financiare și măsura specială de investigații „Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară” reglementată de art. 138^3 din CPP. Această MSI implică cunoașterea tranzacțiilor financiare efectuate prin intermediul instituțiilor financiare și obținerea informațiilor financiare de la aceste instituții, referitoare la depunerile, conturile sau tranzacțiile unei persoane.

De-a lungul timpului, au existat schimbări legislative care au modificat competențele în acest domeniu. Inițial, Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției (actualul CNA) avea competența de efectuare a prevenirii și combaterii spălării banilor, inclusiv a MSI. Ulterior, prin anularea Legii nr. 190/2007 și adoptarea Legii nr. 308/2017, s-a înființat Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor ca o subdiviziune independentă. Cu toate acestea, investigațiile financiare fusese incluse în lista MSI la acel moment.

[398] COVALCIUC, I. *op. cit.*, 2023. 299 p., p. 207.
[399] Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului: nr. 308 din 22 decembrie 2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 58-66, 133.

Cu adoptarea Legii nr. 59/2012, MSI au fost interzise pe segmentul de prevenire și combatere a infracțiunilor, inclusiv spălării banilor și finanțării terorismului. Această interdicție a creat o situație problematică, mai ales în cazul unor fraude bancare notorii, în care Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor nu a putut efectua eficient investigațiile necesare.

Prin adoptarea Legii nr. 308/2017 s-a creat un cadru legal pentru soluționarea acestei probleme, transformând Serviciul într-un organ public independent cu competențe de efectuare a investigațiilor financiare. Deși aceste investigații sunt considerate distincte de investigațiile speciale de jure, ele se suprapun de facto cu MSI. Astfel, s-a creat o nouă tendință de reglementare juridică a ASI, prin crearea unor organe noi cu competențe specifice în domeniul prevenirii și combaterii unor tipuri restrânse de infracțiuni, dar care pot efectua investigații speciale similare cu cele din cadrul ASI, deși acestea sunt considerate distincte din punct de vedere legal.

Toate acestea subliniază faptul că, în ciuda distincțiilor formale între investigațiile financiare în cadrul activității de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului și MSI prevăzute de Legea nr. 59/2012, există o suprapunere semnificativă de facto în ceea ce privește natura acestor investigații.

Mai mult, schimbările legislative au dus la înființarea unor organe noi cu competențe specifice pentru prevenirea și combaterea unor tipuri restrânse de infracțiuni, cum ar fi spălarea banilor și finanțarea terorismului. Aceste organe au competențe de investigații speciale similare cu cele ale ASI, cu toate că sunt distincte din punct de vedere legal.

Această tendință de reglementare juridică ridică întrebări privind coerența și claritatea legilor în ceea ce privește ASI în contextul prevenirii și combaterii infracțiunilor. Este important ca legislația să fie suficient de clară pentru a evita ambiguitățile și pentru a asigura că aceste organe pot acționa în mod eficient în interesul publicului și al aplicării legii.

3.2. Activitatea specială de investigații și urmărirea penală

În secțiunea anterioară, am rezervat dreptul de a aborda separat raportul dintre ASI și urmărirea penală. Analiza distinctă este necesară din cauza complexității relației dintre aceste două tipuri de activitate, precum și a schimbărilor profunde intervenite în reglementările juridice începând cu anul 2012, când un număr esențial de MSI au fost incluse în CPP.

Este important de reținut că prin reforma din 2012, o secțiune întreagă din cadrul Capitolului III al CPP, intitulat „Mijloacele de probă și procedeele probatorii”, a fost dedicată „Activității speciale de investigații” (Secțiunea a 5-a). În această secțiune, au fost reglementate numeroase aspecte esențiale pentru înțelegerea domeniului vizat. Astfel, au fost definite noțiunea de ASI, prezentate lista și conținutul MSI, stabilite temeiurile și condițiile de efectuare a MSI, s-a stabilit competența și procedura de autorizare, prelungire și încetare a MSI, procedura de contestare și anulare a rezultatelor obținute, precum și alte aspecte relevante.

Amintim și de faptul că în paralel cu aceste reglementări a funcționat Legea nr. 59/2012, consacrată reglementării ASI, care practic repeta în mare parte aceleași dispoziții legale. Pe lângă acestea, legea mai prevedea sarcinile și principiile ASI, competențele subiecților ASI, valorificarea rezultatelor obținute, colaborarea cu informatori confidențiali, finanțarea, gestionarea dosarelor speciale, coordonarea și controlul ASI etc.

Reforma juridică din 2023 a adus alte schimbări esențiale în reglementarea juridică a ASI. Printre cele mai evidente modificări se numără schimbarea denumirii Secțiunii a 5-a din CPP, care a devenit „Măsuri speciale de investigații", excluderea din Cod a temeiurilor și modificarea condițiilor de efectuare a MSI. De asemenea, noțiunea de ASI a fost eliminată din Cod, aceasta fiind diferită de cea prevăzută în Legea nr. 59/2012, ceea ce a generat ambiguitate și o înțelegere neunitară a conceptului de ASI.

Legea nr. 59/2012 a suferit și ea schimbări profunde, printre cele mai esențiale fiind faptul că această lege reglementează ASI, inclusiv MSI, în afara procesului penal. Noțiunea și scopul ASI au fost modificate, iar lista sarcinilor acestei activități a fost revizuită, fiind eliminate sarcini precum relevarea atentatelor criminale, curmarea infracțiunilor și identificarea persoanelor care le organizează și/sau le comit, descoperirea și cercetarea infracțiunilor. De asemenea, Legea nu mai prevede temeiuri de efectuare a MSI precum „circumstanțele neclare în legătură cu pornirea urmăririi penale" sau „informațiile, devenite cunoscute, privind fapta prejudiciabilă în curs de pregătire, de comitere sau comisă, precum și persoanele care o pregătesc, o comit ori au comis-o". Totodată, legiuitorul a dispus ca efectuarea MSI să înceteze de îndată ce din rezultatele acestora va reieși că „se pregătește, se săvârșește sau a fost săvârșită o infracțiune, urmând a se proceda în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală" (art. 19 alin. (2) din Legea nr. 59/2012).

Desigur, toate aceste schimbări necesită să fie studiate în ansamblu, analizate și înțelese corect pentru stabilirea anumitor legități și tendințe de dezvoltare în continuare. Încercarea noastră de a arunca lumină asupra acestui subiect pornește de la o serie de întrebări fundamentale: Cum se raportează aceste genuri de activitate ca fiind independente, ca parte a unui întreg sau în raport de subsidiaritate? Cum se raportează MSI cu acțiunile de urmărire penală? Ce valoare au informațiile obținute prin efectuarea MSI și în ce relații sunt cu instituția probelor? Rămân MSI prevăzute în Cod parte componentă a ASI sau se atribuie la procesul penal, în special la urmărirea penală?

În plus, există și întrebări cu privire la nomenclatorul specialităților științifice, având în vedere că Dreptul Procesual Penal și ASI reprezintă specialități distincte: 554.03 - Drept Procesual Penal și 554.04 - Criminalistică, expertiză judiciară, investigaţii operative. Aceasta ridică întrebări cu

privire la modul în care experții din domenii diferite abordează și înțeleg reglementarea juridică a ASI[400].

În doctrina națională subiectul raportului dintre ASI și urmărirea penală aproape că nu este analizat. Singura lucrare pe care am întâlnit-o aparține profesorului Cușnir V., publicată până la reforma din 2012[401]. În urma cercetărilor efectuate dumnealui ajunsese la concluzia că, deși există suprapuneri și asemănări între cele două domenii, ele au caracteristici și obiective specifice care le diferențiază semnificativ. Printre aspectele comune identificate s-a arătat scopul comun al celor două genuri de activitate - apărarea și protejarea unui ansamblu de valori esențiale, inclusiv drepturile și interesele persoanelor, ale societății și ale statului de infracțiuni grave; sarcini comune - relevarea, prevenirea, descoperirea și investigarea infracțiunilor, identificarea făptuitorilor, aducerea acestora în fața justiției și sancționarea lor conform legii; procedeele similare - chestionarea/audierea, colectarea de mostre pentru cercetarea comparativă și interceptarea comunicațiilor. Sub aspectul diferențelor au fost evidențiate: utilizarea forțelor, mijloacelor și metodelor confidențiale doar în cadrul ASI; guvernarea ASI de principii specifice; subiecții diferiți care realizează cele două genuri de activitate; valorificarea rezultatelor diferită; reglementarea juridică distinctă; efecte juridice diferite.

În doctrina străină acest subiect a fost abordat de un număr mult mai mare de cercetători, care ar putea fi divizați în două categorii, unii care s-au pronunțat pentru păstrarea distincției clare între cele două sfere de activitate, printre aceștia: Șeifer S.A.[402], Astafiev Yu.V.[403], Ghinzburg A.Ya.[404], Novikov E.A., Șumilin S.F. [405], Ahpanov E.A., Han A.L.[406] etc. Alții, s-au pronunțat pentru unificarea celor două genuri de activitate, printre aceștia: Volynsky A.F. [407], Baranov A.M. [408] Sokolov A.N.[409], Mazunin Ya.M., Mazunin Ya.P. [410], Kovtun N.N.[411] etc.

---

[400] COVALCIUC, I. *op. cit.*. Teză de doctor. Chișinău 2018. 144 p.; BOTNARI, I. *op. cit.*. Teză de doctor. Chișinău 2022. 193 p.

[401] CUȘNIR, V., Măsurile operative de investigaţii, acțiunile de urmărire penală, actele de constatare, actele premergătoare și tehnicile speciale de investigare: noțiuni generale și abordare comparativă. În: *Revista de studii și cercetări juridice*. Nr. 3-4/2011. Chișinău. 2011. p. 85-99.

[402] ШЕЙФЕР, С.А. *Следственные действия - правомерны ли новые трактовки*? În: Lex Russica (Русский закон). 2015. Т. 107. nr. 10. с. 115-127. [citat 13.03.2024] Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/sledstvennye-deystviya-pravomerny-li-novye-traktovki

[403] АСТАФЬЕВ, Ю.В. «Специальные» следственные действия: к проблеме включения оперативно-розыскных мероприятий в УПК РФ. В: *Вестник Воронеж. гос. ун-та. Серия: Право*. 2013. nr. 1. С.299- 310.

[404] ГИНЗБУРГ, А.Я.. *„Читая проект Уголовно-процессуального кодекса Республики Казахстан. О так называемых „негласных следственных действиях”*. Глава 30 проекта УПК РК (от 28 февраля 2013 г.) (в порядке обсуждения)”. Сетевое издание «Zakon.kz» 26 марта. 2013. [citat: 02.02.2021] Disponibil: https://www.zakon.kz/4548079-chitaja-proekt-ugolovno-processualnogo.html; ГИНЗБУРГ, А. *О так называемых «негласных следственных действиях.* [citat: 02.02.2021] Disponibil: https://www.zakon.kz/4568011-o-tak-nazyvaemykh-neglasnykh.html

[405] НОВИКОВА, Е.А., ШУМИЛИН, С.Ф. *op.cit.* 2018. nr.2. p.86-95.

[406] АХПАНОВ, А.Н., ХАН, А.Л. О Соотношении гласных и негласных следственных действий в уголовном процессе Республики Казахстан. În: *Вестник Института законодательства РК*. nr.4 (45) 2016. С.124-132; АХПАНОВ, А.Н., ХАН, А.Л. О правовой природе и разграничении оперативно-розыскных мероприятий и негласных следственных действий. În: *Вестник Института законодательства* РК.2018. nr. 3 (52). p. 45-54.

[407] ВОЛЫНСКИЙ А.Ф. *Уголовное судопроизводство, задачи и социальные функции криминалистики в его реформировании*. În: Актуальные проблемы теории и практики уголовного судопроизводства и криминалистики: вопросы современной криминалистики. Москва. 2004. Ч. 2. С.3-7.

Rezultatele reformei juridice din 2012 dovedesc faptul că legiuitorul moldav a ales integrarea parțială a ASI cu procesul penal, model care a generat anumite neclarități mai ales în relația dintre MSI și acțiunile de urmărire penală.

Pe de o parte, legiuitorul a manifestat dorința de eliminare a diferențelor dintre cele două tipuri de acțiuni, numindu-le uneori „măsuri speciale de investigații" (art. 132^1 alin. (1) CPP; art. 18 Legea nr. 59/2012, redacția de până în 2024), alteori „acțiuni de urmărire penală" (alin. (2) art. 132^1 CPP, redacția de până în 2024).

Pe de altă parte, legiuitorul totuși a păstrat diferența dintre aceste două tipuri de acțiuni, stabilind un regim juridic distinct pentru MSI în comparație cu acțiunile de urmărire penală. Mai mult decât atât, legiuitorul a menținut și o anumită rezervă față de rezultatele obținute prin efectuarea MSI, făcând distincție între acestea și probele obținute prin procedeele probatorii tradiționale. Această concluzie este susținută de prevederile art. 101 alin. (5) CPP, care afirmă că „Hotărârea de condamnare nu se poate întemeia, în măsură determinantă, pe ... probele obținute în urma efectuării MSI".

Este de observat și faptul că, deși rezultatele obținute în urma MSI sunt recunoscute ca mijloace de probă (art. 93 alin.(2) pct. 8) CPP), totuși natura juridică a MSI indică asupra faptului că prin acestea se obțin informații, nu probe, de exemplu, „[...] accesul la informația (s.n.) financiară" (art. 134 alin. (1) pct. 1) lit. e) CPP); „colectarea de informații (s.n.) de la furnizorii de servicii de comunicații electronice" (art. 134 alin. (1) pct. 1) lit. f) CPP); „culegerea de informații (s.n.)" (art. 134 alin. (1) pct. 2) lit. g) CPP). În plus, și alte prevederi legale referitoare la efectuarea MSI menționează colectarea informațiilor, cum ar fi „[...] informații (s.n.) relevante obținute în urma efectuării măsurii speciale de investigații" (art. 136 alin. (2) pct. 9) CPP); „După recepționarea actului de autorizare a măsurii speciale de investigații, informațiile (s.n.) solicitate se prezintă de către furnizorul de servicii, [...]"(art. 138^4 alin. (2) CPP).

Aceste aspecte dovedesc dificultatea înțelegerii raportului dintre ASI și procesul penal, respectiv urmărirea penală în actualele condiții comparativ cu perioada anterioară reformei juridice indicate. Pe de o parte, această diferență se menține, dar, pe de altă parte, se creează impresia că nu există nici o diferență între probele obținute și informațiile colectate prin efectuarea MSI. Se pare că

---

[408] БАРАНОВ, Л. М. Закон об ОРД: вчера, сегодня, завтра. В: *Акт. вопр. законодат. регулирования оперативно-розыск. деятельности: материалы всерос. науч.-практ. конф. Омск: Ом. юрнд. акад*., 2012. С. 144-150; БАРАНОВ, А.М. *Законность в досудебном производстве по уголовным делам*: Автореферат дис. … дра юрид. наук. Омск 2006. 39 с.; БАРАНОВ, А. М. Досудебное производство: сыск, расследование, процесс. В: *Актуальные вопросы законодательного регулирования оперативно-разыскной деятельности*: материалы всероссийской научно-практической конференции. Омск, 2015. С. 41-45.

[409] СОКОЛОВ, А.Н. *К вопросу о специальных следственных действиях*. В: *Законы России : опыт, анализ, практика*. 2011. nr. 2. С. 59-64.

[410] МАЗУНИН, Я.М., МАЗУНИН, П.Я. *Негласная деятельность следователя: пора признать данность.* În: Юридическая наука и правоохранительная практика. 2015. Nr. 1 (31). С. 136-140.

[411] КОВТУН, Н.Н. Негласные следственные (розыскные) действия УПК Украины как легитимные процессуальные средства доказывания. В: *Уголовное судопроизводство*. 2013. nr. 4. С. 26-32.

problema în discuție nu poate fi rezolvată satisfăcător fără a avea o claritate asupra noțiunilor fundamentale ale procesului penal: probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii.

În teoria dreptului procesual penal, se pot întâlni opinii contradictorii cu privire la natura probelor în procesul penal. Există viziunea conform căreia probele sunt entități din afara procesului penal și există independent de acesta, indiferent dacă existența lor este cunoscută sau nu de către organul judiciar, și indiferent dacă au fost administrate prin mijloacele de probă corespunzătoare sau nu[412].

Interpretarea noțiunii de probă poate avea implicații semnificative în procesul penal. O abordare care consideră probele ca entități străine procesului penal ar conferi rezultatelor ASI statutul de probe, indiferent de modul în care sunt obținute și administrate în cadrul sau în afara procesului penal. Conform acestei viziuni, ofițerul de investigații ar efectua doar acțiuni pentru acumularea acestor probe, iar noțiunile de „probe" și „informații operative" ar fi tratate ca sinonime. Astfel, atunci când se desfășoară MSI, s-ar discuta despre obținerea probelor.

Pe de altă parte, în doctrina rusă predomină o altă viziune, potrivit căreia în natură nu există probe „gata făcute", cum ar fi declarații sau concluzii care trebuie doar administrate[413]. Pentru ca anumite informații să devină probe, acestea trebuie mai întâi dobândite, examinate și apoi admise ca probe în conformitate cu procedurile legale. Conform acestei teorii, subiectul probei de fapt nu colectează probe, ci informații relevante pentru cauza penală, în forma procesuală stabilită de lege[414]. Astfel, deținerea de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată a unor obiecte sau documente care conțin informații despre infracțiune nu înseamnă neapărat că aceste informații sunt și probe în cauza penală. Ele trebuie să fie consemnate conform procedurilor stabilite de lege în documente procedurale corespunzătoare, cum ar fi procese-verbale de examinare, audiere sau alte acțiuni de urmărire penală, hotărâri privind atașarea la dosar a obiectelor examinate ca probe materiale, procese-verbale ale ședințelor de judecată etc. Doar în acest caz, informația, inclusiv cea operativă, devine probă[415].

Prin urmare, conform acestei ultime perspective, nu se poate considera că există probe într-o anumită cauză penală până când datele de fapt nu au fost administrate corespunzător conform procedurilor legale.

Aceste două viziuni contradictorii sunt fundamentate pe teorii diferite ale procesului probator. Viziunea din doctrina românească se bazează pe principiul libertății probelor, atât în ceea ce privește administrarea, cât și aprecierea lor în procesul penal. În schimb, viziunea reflectată de

[412] COVALCIUC, I. *op.cit.* Teză de doctor. Chișinău 2018, p. 129.
[413] ШЕЙФЕР, С.А. op.cit. p. 118
[414] *Уголовно-процессуальное право (Уголовный процесс): учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки «Юриспруденция»* / под ред. А.В. Ендольцевой, О.В. Химичевой, Е.Н. Клещиной. — М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2015. 727 С. ISBN 978-5-238-02549-0, p. 141.
[415] *Уголовно-процессуальное право (уголовный процесс): учебник* / под ред. проф. Э. К. Кутуева. – СПб.: Изд-во СПб ун-та МВД России, ООО «Р-КОПИ», 2016. 596 с. ISBN 978-5-9908522-0-4, p. 134.

cercetătorii ruși se concentrează pe teoria probelor formale în ceea ce privește administrarea lor și pe teoria libertății probelor în ceea ce privește aprecierea acestora.

Este important să înțelegem că noțiunea de „probă" în procesul penal este o noțiune juridică, iar conținutul acestei noțiuni poate varia de la un sistem juridic la altul. Acest lucru este stabilit de legiuitorul fiecărui sistem juridic, și, prin urmare, definirea probei poate să difere în funcție de legislația unei sau altei țări. Ceea ce este mai esențial este ca întregul sistem al normelor de drept procesual penal să corespundă conținutului noțiunii de probă stabilite pentru sistemul de drept al respectivei țări. Instituția probei este unul dintre pilonii de bază ai sistemului de drept procesual penal.

Conform legislației României, proba este „orice element de fapt care serveşte la constatarea existenţei sau inexistenţei unei infracţiuni, la identificarea persoanei care a săvârşit-o şi la cunoaşterea împrejurărilor necesare pentru justa soluţionare a cauzei şi care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal" (art. 97 alin. (1) CPP)[416]. Această definiție include orice informație care ajută la stabilirea adevărului într-o cauză penală, indiferent de modul în care este obținută.

Această definiție lasă loc pentru interpretare în sensul că probele s-ar afla în natură și ar trebui doar adunate sau administrate corespunzător în cadrul procesului penal. De asemenea, în doctrina românească s-a subliniat că legea procesuală enumeră mijloacele de probă, nu exhaustiv, ci exemplificativ[417]. Astfel, probele pot fi obținute prin orice mijloc de probă care nu este interzis de lege.

În aprecierea legiuitorului rus, proba este „orice informație pe baza căreia instanța de judecată, procurorul, ofițerul de urmărire penală, organul de cercetare penală în modul determinat de prezentul cod stabilește prezența sau absența circumstanțelor care trebuie dovedite pe parcursul urmăririi penale, precum și alte circumstanțe care au importanță pentru cauza penală" (art. 74 alin. (1) CPP al Federației Ruse)[418], lista mijloacelor de probă fiind exhaustivă.

În temeiul acestei noțiuni, doctrina[419] a identificat minimul de caracteristici specifice probei: probele se administrează doar de anumiți subiecți, precum judecători, procurori sau ofițeri de urmărire penală; probele se obțin în strictă conformitate cu prevederile CPP; probele servesc la stabilirea circumstanțelor relevante cauzei penale.

---

[416] Codul de procedură penală al României din 1 iulie 2010 (*actualizat*) (Legea nr. 135/2010). [citat 28.02.2024] Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/185907

[417] TRIF, V. *op. cit.*, 2019. p. 13-14.

[418] Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации. Принят Государственной Думой 22 ноября 2001 года. Одобрен Советом Федерации 5 декабря 2001 года. [citat 11.05.2022]. Disponibil: http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102073942&ysclid=l7dq37sg3z162515163

[419] *Уголовно-процессуальное право (Уголовный процесс): учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки «Юриспруденция»* / под ред. А.В. Ендольцевой, О.В. Химичевой, Е.Н. Клещиной. — М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2015. 727 С. ISBN 978-5-238-02549-0, p. 141-142.

Conform acestui concept, informațiile care nu însușesc aceste trăsături nu sunt considerate probe valide într-un caz penal. Această abordare subliniază importanța respectării legii și a procedurilor pentru a asigura corectitudinea și validitatea probelor în sistemul de justiție penal.

În reglementarea juridică moldovenească, noțiunea de probă a păstrat o asemănare semnificativă cu interpretarea doctrinară rusă. Proba, în interpretarea CPP precedent[420], presupunea: „orice date concrete, pe baza cărora organul de cercetare penală, anchetatorul penal şi instanţa de judecată constată în modul prevăzut de lege, dacă s-a săvârşit ori nu o faptă social periculoasă, vinovăţia persoanei, care a comis această faptă, şi alte împrejurări, ce prezintă importanţă pentru justa soluţionare a cauzei” (art. 55). Această definiție subliniază faptul că subiectul probei este indicat expres în textul legal, similar cu interpretarea rusească, sugerând că probele sunt administrate doar de către anumiți participanți la procesul penal. Prin urmare, materialele deținute de o altă parte a procesului penal, cum ar fi partea apărării, devin probe doar după prezentarea și evaluarea lor de către organul competent să administreze probele.

În interpretarea actualului CPP, art. 93 alin. (1), „probele sunt elemente de fapt, dobândite în modul prevăzut de prezentul cod, ce servesc la constatarea împrejurărilor care au importanţă pentru justa soluţionare a cauzei penale”. Aliniatul doi al aceluiași articol stabilește o listă exhaustivă a mijloacelor de probă, iar în aliniatul trei este indicată lista subiecților competenți să administreze datele de fapt ce ar putea să fie recunoscute ca probe.

Conform definiției legale, probele nu sunt doar simple elemente de fapt, ci elemente de fapt care îndeplinesc anumite caracteristici esențiale:

a) sunt dobândite în conformitate cu procedurile prevăzute de Cod;

b) servesc la constatarea împrejurărilor care sunt semnificative pentru soluționarea corectă a cauzei penale.

Această abordare se referă la respectarea procedurilor legale și asigurarea relevanței probelor în procesul penal, garantând astfel corectitudinea și validitatea acestora în cadrul sistemului de justiție penal din Republica Moldova. Prin deducție logică, putem afirma că lipsa cel puțin a uneia dintre aceste caracteristici echivalează cu inexistența probei.

Prima caracteristică a probei subliniază faptul că datele de fapt obținute nu în conformitate cu prevederile prezentului cod rămân în afara procesului penal și nu sunt considerate probe, ci date de fapt sau informații. Acest lucru evidențiază importanța respectării procedurilor legale în procesul de dobândire a informațiilor. Această trăsătură explică într-un fel necesitatea introducerii în Cod a MSI, anume pentru a le conferi legitimitate procesuală.

Este demn de remarcat și faptul că pentru determinarea probelor în procesul penal legiuitorul a folosit două metode: una pozitivă și alta negativă. Metoda pozitivă indică care date de

[420] Codul de procedură penală al Republicii Moldova din 24.03.1961. publicat: 24.04.1961 în B. Of. Nr. 010 Promulgat: 24.03.1961. Data intrării în vigoare: 24.04.1961.

fapt pot fi considerate probe (art. 93 CPP), în timp ce metoda negativă indică care date de fapt nu pot fi admise ca probe, precizând expres că „În procesul penal nu pot fi admise ca probe și, prin urmare, se exclud din dosar […] datele care au fost obținute: prin tortură, încălcarea esențială a drepturilor persoanei […]” (art. 94 CPP). Este relevantă, în acest context, experiența CtEDO în cauza Jalloh contra Germaniei. Reclamantului i s-au administrat forțat vomitive pentru a extrage drogurile înghițite de către acesta și care au fost folosite ulterior ca probe. Curtea a calificat această procedură inechitabilă, statuând încălcarea art. 3 din Convenție[421].

Prin urmare, datele de fapt trebuie să fie dobândite și admise în mod corespunzător pentru a deveni probe în procesul penal. Elementele de fapt trebuie să treacă prin procesul de examinare a admisibilității, care presupune că acestea trebuie să fie confirmate de un ansamblu exhaustiv de mijloace probatorii specificate expres în art. 93 CPP.

În acest context, este important să subliniem că organul competent să decidă asupra admisibilității sau inadmisibilității datelor de fapt în calitate de probe este organul de urmărire penală sau, după caz, instanța de judecată (art. 95 alin. (2) CPP).

Din această perspectivă, putem argumenta că ofițerul de investigații, deoarece nu este un organ de urmărire penală, nu are competența procesuală de a decide cu privire la admisibilitatea procesuală a datelor de fapt obținute prin intermediul MSI[422]. Prin urmare, se poate concluziona că, prin utilizarea MSI, se colectează date de fapt, și nu probe. Pentru ca aceste date să devină probe, este necesar ca ele să parcurgă o procedură specifică stabilită de CPP.

Astfel, după încetarea efectuării MSI, ofiţerul de investigaţii care a efectuat măsura transmite ofițerului de urmărire penală sau procurorului procesul-verbal, la care anexează toate materialele acumulate la efectuarea MSI. În baza materialelor prezentate, în termen de cel mult 5 zile de la primirea procesului-verbal, se decide asupra pertinenței rezultatelor și prin ordonanţă se anexează la cauza penală (art. 136 alin. (4) și (5) CPP).

Din cele prezentate, se observă că informațiile obținute în urma efectuării MSI vor dobândi calitatea de probe doar după emiterea ordonanţei procurorului sau a ofițerului de urmărire penală, prin care se confirmă pertinența datelor de fapt acumulate. Prin deducție, se poate afirma că nici procesul verbal întocmit de ofițerul de investigații în urma efectuării MSI, nici anexele acestuia, nu vor avea statutul de mijloc de probă până în momentul emiterii respectivei ordonanțe de către ofițerul de urmărire penală sau procuror.

Prin ultimele modificări aduse prevederilor art. 93 alin. (4) CPP legiuitorul întărește ipoteza conform căreia rezultatele obținute prin efectuarea MSI devin probe doar după verificarea lor prin mijloacele de probă prevăzute la aliniatul doi al aceluiași articol.

---

[421] Cauza Jalloh contra Germaniei. Cererea nr. 54810/00. Hotărârea CtEDO din 11 Iulie 2006. (Strasbourg) [citat:05.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-76307, § 118.
[422] ЧУМАРОВ, С.А. op.cit., 2017. С. 282-283.

Includerea proceselor verbale întocmite în urma efectuării MSI în lista mijloacelor de probă (art. 93 alin. (2) pct. 8 CPP) poate crea confuzii în ceea ce privește natura probelor. Cu certitudine, nu toate datele de fapt incluse în procesul verbal de consemnare a MSI devin automat probe. Printre acestea, pot exista și date de fapt nerelevante sau nepertinente care nu pot fi considerate probe. Aceste „ [...] rezultate se păstrează la judecătorul de instrucție sau la procurorul care a autorizat efectuarea măsurii speciale de investigații" (art. 136 alin. (5) CPP).

Prin urmare, procesul verbal întocmit de ofițerul de investigații după efectuarea MSI trebuie mai întâi examinat și evaluat, și numai după emiterea ordonanței corespunzătoare, va însuși calitatea de mijloc de probă, iar datele relevante ce se conțin în el se vor considera probe.

Redacția anterioară a art. 93 alin. (3) CPP, în care sunt enumerate organele competente să administreze datele de fapt pentru a fi admise ca probe, nu enumera și pe ofițerul de investigație, ceea ce crea o anumită ambiguitate a acestei norme în raport cu prevederea art. 93 alin. (2) pct. 8 CPP. Asupra acestui aspect atrăsesem atenția, atât noi[423], cât și alți cercetători[424], și se pare că remarca s-a făcut auzită de legiuitor, în lista respectivelor organe, prin ultimele modificări, a fost inclus și organul care exercită ASI.

Datele de fapt și mijloacele de probă sunt concepte strâns legate în procesul penal și sunt esențiale pentru determinarea adevărului într-o cauză penală. Datele de fapt sunt informații sau detalii concrete legate de faptele care trebuie stabilite într-un caz penal, cum ar fi mărturiile martorilor, declarațiile părților implicate sau alte informații relevante. Pe de altă parte, mijloacele de probă sunt modalități sau surse de obținere a acestor date de fapt, a căror legalitate și conformitate cu legea sunt esențiale pentru a le transforma în probe utilizabile în procesul penal. Aceste mijloace trebuie să respecte cerințele legale pentru a avea valoare probatorie. Astfel, datele de fapt sunt conținutul probelor, iar mijlocul de probă este forma acestora.

Legătura strânsă dintre datele de fapt și mijloacele de probă poate duce la confuzii, însă este important să se înțeleagă că acestea sunt concepte distincte[425]. Mijloacele de probă trebuie să conțină date de fapt relevante și să fie obținute în conformitate cu legea procesuală pentru a avea valoare probatorie[426].

Procedeele probatorii sunt modalitățile sau metodele prevăzute de CPP pentru obținerea probelor care să confirme sau să infirme existența unor fapte relevante într-un caz penal. Aceste

[423] GLAVAN, B. *op. cit.* Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p. p. 215.
[424] CUȘNIR, V., COVALCIUC, I. Abordări teoreco-normave privind măsurile speciale (operave) de investigații în probatoriul penal. În: *Studii și cercetări juridice: Culegere de lucrări ştiinţifice de specialitate.* Chișinău. 2021. ÎS FEP „Tipografi a Centrală". ISBN 978-9975-3201-1-5. p. 105-115, p. 114.
[425] GHIRDOVEANU, I., HĂRĂBOIU, F. Probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii în procesul penal. [citat 11.05.2022]. Disponibil: https://www.juridice.ro/535174/probele-mijloacele-de-proba-si-procedeele-probatorii-in-procesul-penal.html
[426] ЗЕЛЕНСКАЯ, Т.В. *op.cit*. Иркутск. 2007. 26 с. СЕЛЕЗНЕВ, Д. И. *op.cit*. 2011. nr. 3. p. 82-84.

procedee sunt utilizate de organele judiciare pentru a aduna informații relevante și legale care să contribuie la rezolvarea unei cauze penale.

În literatura de specialitate, procedeele probatorii pot fi asociate cu modalități practice concrete utilizate de organele judiciare pentru administrarea legală a probelor[427]. Aceste procedee sunt esențiale pentru garantarea unui proces corect și echitabil în sistemul de justiție penală.

În contextul conceptului abordat mai sus conform căruia probele se formează dar nu se culeg și nu se strâng, fiindcă se pot fi culese sau strânse doar lucrurile care există, este de menționat că însăși expresia „*elementele de fapt pot fi folosite în procesul penal ca probe*" folosită de legiuitor în art. 93 alin.(3) CPP deja sugerează că elementele de fapt pot să existe în natură necondiționat de existența probelor. Probele însă, la rândul lor, nu pot să existe în lipsa elementelor de fapt, fiindcă orice probă este în același timp și element de fapt, însă nu orice element de fapt este probă. Prin urmare, ajungem la concluzia că din prevederile legislației naționale rezultă că elementele de fapt și probele nu sunt noțiuni identice și nu ar trebui folosite ca sinonime.

Este de observat că legiuitorul nu a fost consecvent în reglementarea acestor concepte. Uneori, legiuitorul a folosit expresii care sugerează că probele sunt deja existente și doar trebuie colectate și verificate prin procedeele probatorii. De exemplu, în art. 100 alin. (1) CPP se menționează: „administrarea probelor constă în folosirea mijloacelor de probă în procesul penal, care presupune strângerea şi verificarea probelor (s.n.), în favoarea şi în defavoarea învinuitului, inculpatului, de către organul de urmărire penală (s.n.), din oficiu sau la cererea altor participanţi la proces, precum şi de către instanţă, la cererea părţilor, prin procedeele probatorii prevăzute de prezentul cod". Dar chiar și în acest caz, admițând ipoteza că probele s-ar afla în natură, subiectul care ar avea competența să le culeagă este doar organul de urmărire penală și instanța de judecată, nu și ofițerul de investigații. Această observație a fost deja remarcată în doctrina națională[428].

Din această perspectivă ofițerul de investigații nu are competența de a administra probe, iar informațiilor obținute de către acesta nu li se va acorda statutul de probă până când nu vor fi administrate și validate de către organul de urmărire penală sau instanța de judecată.

Din această perspectivă, delimitarea dintre MSI reglementate în CPP și cele prevăzute în Legea nr. 59/2012 devine problematică. Conform redacției anterioare a art. 18 alin. (3) din Legea nr. 59/2012, separarea acestor MSI în funcție de criteriul „în cadrul și în afara procesului penal" părea lipsită de semnificație, fiindcă MSI erau efectuate de către un organ diferit față de cel responsabil pentru administrarea probelor. Indiferent de locul unde erau reglementate, fie în Legea nr. 59/2012

[427]Spre exemplu, în cazul săvârșirii unei infracțiuni de deținere ilegală de droguri în vederea consumului propriu fără drept, proba este faptul deținerii în mod nelegal de către o persoană de droguri în vederea consumului propriu, mijlocul de probă este reprezentat după caz, de procesul verbal de percheziție corporală sau de percheziție domiciliară, de declarația suspectului/inculpatului, de raportul de constatare-tehnico științifică, de declarațiile unor martori, iar procedeul probatoriu îl reprezintă efectuarea percheziției corporale sau domiciliare, ascultarea suspectului/inculpatului, efectuarea constatării tehnico-științifice de către experți, ascultarea martorilor (GHIRDOVEANU, I., HĂRĂBOIU, F. *op.cit.*).
[428] CUȘNIR, V., COVALCIUC, I. *op. cit.* Chişinău. 2021. p. 109.

sau în CPP, prin efectuarea MSI se obțineau informații. Pentru ca aceste informații să devină probe, ele trebuiau să treacă printr-un anumit proces de verificare și de admitere.

Analiza reglementărilor actuale denotă faptul că prin efectuarea MSI, indiferent de sediul reglementării lor juridice în Legea nr. 59/2012 sau în CPP, se obțin tot informații, dar că vor fi evaluate în calitate de probe doar unele dintre acestea, și anume doar cele obținute prin MSI prevăzute în CPP și efectuate strict în cadrul urmăririi penale.

Această concluzie rezultă din prevederile art. 93 alin. (4) CPP conform cărora „Datele de fapt obţinute prin activitatea specială de investigaţii pot fi admise ca probe numai în cazurile în care ele au fost administrate în cadrul urmăririi penale (s. n.) și verificate prin intermediul mijloacelor prevăzute la alin. (2), (s. n.) în conformitate cu prevederile legii procesuale, […]".

Redacția anterioară a acestei norme nu conținea expresia „în cadrul urmăririi penale", ceea ce lăsa loc să se înțeleagă că și informațiile obținute prin MSI efectuate în afara procesului penal, adică reglementate de Legea nr. 59/2012, puteau fi valorificate ca probe.

Deci, nu este suficient ca MSI să fie reglementate de CPP pentru ca rezultatele acestora să fie evaluate ca probe, ci trebuie ca acestea să fie efectuate în cadrul urmăririi penale. Conform acestor prevederi, nu vor fi admise ca probe nici informațiile obținute prin efectuarea MSI efectuate la etapa procesului penal de dinaintea pornirii urmăririi penale, adică în cadrul verificării sesizărilor despre comiterea infracțiunilor, fiind vorba de „identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice" și „culegerea de informații" (art. 134 alin. (2) CPP). Cele relatate, sugerează ideea că MSI, chiar dacă sunt reglementate de CPP, ele nu îndeplinesc funcția de procedee probatorii.

Pentru a le conferi MSI caracter de procedee probatorii, ar fi logic ca efectuarea lor să fie atribuită în competența organului împuternicit să administreze probele, adică organului de urmărire penală.

Prin comparație, CPP al României a conferit organului de urmărire penală responsabilitatea de a efectua MSI, cunoscute sub denumirea de „metode speciale de supraveghere sau cercetare". Statutul de organ de urmărire penală este extins asupra procurorilor, organelor de cercetare penală ale poliției judiciare și organelor de cercetare penală speciale (art. 55 CPP al României). În cazurile în care efectuarea unei astfel de metode necesită cunoștințe avansate, cum ar fi utilizarea diferitelor tipuri de microfoane cu fir, microemițătoare disimulate, sisteme direcționale optice sau dispozitive GPS pentru localizarea persoanelor vizate (de obicei atașate vehiculelor acestora pentru a le urmări deplasările), organele de urmărire penală pot apela la persoane cu cunoștințe specializate în domeniul respectiv pentru a oferi asistență tehnică[429].

[429] SUIAN, M. *op. cit*. 2021. p. 80-84.

Legea procesuală moldovenească prevede că MSI se efectuează doar în cazurile în care „pe altă cale este imposibilă realizarea scopului procesului penal şi/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor” (art. 133 alin. (1) pct. 3 CPP). Aceste prevederi conferă MSI caracter de subsidiaritate în raport cu acțiunile de urmărire penală. Mai exact, MSI sunt folosite ca ultim resort atunci când alte metode nu pot atinge scopul procesului penal sau pot afecta semnificativ procesul de administrare a probelor[430]. Din acest punct de vedere, raportul dintre ASI și urmărirea penală poate fi apreciat ca fiind unul de subsidiaritate.

Conform prevederilor art. 133 alin. (1) pct. 3 CPP se disting două situaţii în care autorizarea MSI poate fi considerată ca fiind necesară: 1) imposibilitatea de realizare pe altă cale a scopului procesului penal; şi 2) existenţa pericolului de prejudiciere considerabilă a activității de administrare a probelor. Este important de menționat că legiuitorul a conferit acestor situații caracter alternativ și nu a impus necesitatea prezenței concomitente a acestora.

Primul criteriu, imposibilitatea de realizare pe altă cale a scopului procesului penal, se referă, în viziunea noastră, la efectuarea MSI în cazurile în care există un pericol pentru siguranţa persoanei, a societăţii şi a statului împotriva infracțiunilor sau pentru protejarea persoanei şi societăţii de faptele ilegale ale persoanelor cu funcţii de răspundere legate de cercetarea infracţiunilor presupuse sau săvârşite (art. 1 alin. (2) CPP). Necesitatea efectuării MSI este determinată de valoarea socială ocrotită de lege în raport cu infracțiunea suspectată. În acest context, se poate argumenta că acest criteriu vizează mai degrabă prevenirea infracțiunilor și înlăturarea amenințărilor la adresa valorilor sociale, mai degrabă decât strângerea de probe în legătură cu infracțiunile deja comise. Acest lucru este evident din evaluarea valorilor sociale ocrotite de lege (siguranţa persoanei, incluzând viaţa, integritatea fizică a persoanei şi libertatea persoanei, securitatea societăţii şi a statului), care nu poate fi pusă în pericol în măsura în care respectivele infracţiuni sunt deja consumate.

În doctrina românească[431], se remarcă preocupări în legătură cu introducerea acestui criteriu în CPP, manifestându-se îngrijorări fundamentale cu privire la potențialele riscuri de abuzuri. Aceste îngrijorări sunt ancorate în convingerea că astfel de reglementări pot crea un teren fertil pentru excese ale organului de urmărire penală, lăsând apărarea fără mijloace adecvate de contracarare. În plus, s-a remarcat că acest criteriu oferă procurorului o marjă de manevră ce ar putea fi folosită pentru a eluda principiul subsidiarității. În situația în care se conturează un pericol pentru valorile sociale protejate, procurorul poate corela acest criteriu cu o altă condiție necesară pentru autorizarea unei MSI, și anume, existența unei suspiciuni rezonabile privind pregătirea unei infracțiuni (context în care presupusa infracțiune este în faza incipientă). Acest demers ar putea

[430] DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Ediţia a 2-a. Chişinău, 2020. 1408 p. ISBN 978-9975-3418-0-6, p. 430.
[431] SUIAN, M. *op. cit*. 2021. p. 61.

genera îngrijorări suplimentare în ceea ce privește respectarea principiilor democratice și a drepturilor fundamentale ale persoanelor vizate[432].

Tradițional, urmărirea penală a fost considerată o activitate reactivă, fiind declanșată doar în cazul unei infracțiuni deja săvârșite, ceea ce înseamnă că a fost inițiată „post factum”[433], adică după intervenția pasibilității de pedeapsă ca semn obligatoriu al infracțiunii. Dispozițiile CPP, în ceea ce privește începerea urmăririi penale, rămân neschimbate în acest sens și indică că „Organul de urmărire penală sau procurorul [...] dispune în termen de 45 de zile, prin ordonanţă, începerea urmăririi penale în cazul în care, din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare, rezultă cel puțin o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune și nu există vreuna dintre circumstanțele care exclud urmărirea penală” (art. 274 CPP). Prin urmare, putem concluziona că, în cadrul reglementărilor moldovenești, urmărirea penală continuă să fie o activitate reactivă.

Pe de altă parte, spre deosebire de urmărirea penală, ASI a fost întotdeauna caracterizată ca fiind atât preventivă (proactivă), cât și reactivă[434]. Aceasta înseamnă că momentul de debut al acesteia corespunde perioadei în care infracțiunea se află încă într-o fază incipientă, la etapa de concepere, planificare, pregătire, înainte ca aceasta să dobândească forma unei infracțiuni cu aspect formal, care ar justifica inițierea urmăririi penale.

În această perspectivă, considerăm că legiuitorul ar fi putut interveni pentru a permite inițierea urmăririi penale în situații de prevenire sau pentru infracțiuni aflate încă în faza de pregătire. Această abordare ar fi putut schimba fundamental paradigma urmăririi penale, făcând-o mai proactivă și orientată spre prevenirea infracțiunilor, în concordanță cu evoluția modernă a justiției penale.

Criteriul secundar, care se referă la existența pericolului de prejudiciere considerabilă a activității de administrare a probelor, vizează situațiile în care necesitatea utilizării MSI este justificată de imposibilitatea obținerii probei în orice alt mod, adică prin intermediul unui alt procedeu probatoriu care să nu implice o intervenție intruzivă sau o limitare mai mică a drepturilor fundamentale ale persoanei. Această prevedere legislativă subliniază caracterul cu totul excepțional al MSI, insistând asupra utilizării lor numai în situații în care proba nu poate fi obținută prin mijloace mai puțin invazive, precum tehnicile de investigare tradiționale. Astfel, legiuitorul a pus în evidență necesitatea, în cadrul urmăririi penale, de a recurge în mod uzual la alternativele mai puțin invazive, atunci când acestea sunt adecvate pentru a ajunge la aceleași rezultate probatorii.

Pentru a ilustra această condiție, putem lua exemplul supravegherii audio-video a unei persoane. Autorizarea unei astfel de supravegheri ar putea fi justificată doar dacă ascultarea

[432] Ibidem, p. 62.
[433] АХПАНОВ, А.Н., ХАН, А.Л. *op. cit.* 2016. p. 132
[434] ТАБУНКИНА, Т. А. *op.cit*. 2018. № 3(33). p. 133-136.

persoanei respective în calitate de martor nu ar furniza aceleași dovezi relevante și nu există nici o informație sau date care să sugereze că persoana respectivă ar avea un interes în a falsifica adevărul.

Această abordare a legiuitorului nu este nouă, fiind reglementată şi în situaţia percheziţiei domiciliare sau ridicării de obiecte (art. 128 alin. (4) CPP), care va fi subsidiară predării obiectelor sau documentelor care urmează a fi ridicate.

Doctrina europeană subliniază importanța principiului subsidiarității în aplicarea tehnicilor speciale de investigații și explică că acest principiu impune utilizarea acestor tehnici doar atunci când nu există alternative mai puțin invazive sau mai puțin restrictive pentru drepturile individuale[435].

Condiția de subsidiaritate nu impune organelor de urmărire penală să experimenteze toate alternativele mai puțin invazive, ci este suficient ca acestea să le ia în considerare și să ofere motive pertinente pentru care nu au fost folosite. În acest sens, abordarea jurisprudenței engleze se dovedește adecvată, subliniind necesitatea unei motivații temeinice din partea procurorului în susținerea propunerii, dar și a unei explicații adecvate din partea judecătorului de instrucție cu privire la motivul pentru care un alt procedeu probatoriu mai puțin intruziv nu ar fi fost viabil[436].

Dacă există o alternativă care ar putea avea o ingerință mai redusă în drepturile fundamentale ale persoanei, neprezentarea acesteia în discuție conduce la neîndeplinirea condiției de subsidiaritate și, implicit, la lipsa de proporționalitate în autorizarea MSI. Acest lucru ar atrage ilegalitatea actului de autorizare și a mijloacelor de probă obținute prin intermediul acestor măsuri.

În analizarea condiției de subsidiaritate, este esențial să evaluăm dacă diferitele MSI implică grade variate de intervenție și dacă una dintre ele nu ar fi adecvată pentru obținerea de probe într-un mod care să respecte în mod corespunzător restrângerea drepturilor fundamentale ale persoanei. Un exemplu relevant în acest sens este decizia CtEDO în cauza Campbell împotriva Marii Britanii[437], în care s-a constatat că deschiderea integrală a corespondenței deținuților pentru a verifica prezența de obiecte sau substanțe interzise, inclusiv corespondența dintre reclamant și avocatul său sau cu Curtea, a reprezentat o încălcare a dreptului la viața privată. Curtea a argumentat că ar fi fost suficient să se controleze doar o parte a corespondenței, și anume cea care ar fi putut conține astfel de obiecte sau substanțe interzise, întrucât riscul asumat de sistemul penitenciar în acest context ar fi fost neglijabil în comparație cu importanța corespondenței cu avocații și cu Curtea.

În ceea ce privește situațiile în care obținerea probelor prin intermediul altor proceduri probatorii ar aduce dificultăți semnificative în desfășurarea urmăririi penale, este necesar să se furnizeze explicații adecvate. Simplul caracter dificil al urmăririi penale nu poate fi suficient pentru

[435] DE HERT, P. *op.cit.* 2005. p. 93.
[436] SUIAN, M. *op. cit.* 2021. p. 60.
[437] Cauza Campbell contra Regatului Unit. Cererea nr. 13590/88 Hotărârea CtEDO din 25.03.1992. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57771, §52-63.

a justifica utilizarea MSI ca o alternativă mai convenabilă pentru obținerea probelor. Intenția dispozițiilor legale privind autorizarea acestor măsuri este de a le apela numai în circumstanțele în care obținerea probelor în mod obișnuit ar presupune eforturi extraordinare din partea organelor de urmărire penală. Este adevărat că o astfel de prevedere legală poate prezenta riscul abuzului din partea acestor organe, care ar putea susține cu ușurință că alte metode probatorii ar implica dificultăți semnificative, doar pentru a obține autorizația efectuării MSI. În cazurile în care există un risc considerabil ca obținerea probelor să fie prejudiciată și această situație nu a fost creată intenționat sau din neglijența organelor de urmărire penală, se poate considera îndeplinită condiția de subsidiaritate a MSI[438].

O distincție fundamentală între ASI și urmărirea penală constă în faptul că ASI are, pe lângă obiectivul de investigare a infracțiunilor, și alte direcții[439], precum activitatea de căutare și identificare; activitatea de asigurate a securității persoanelor și asigurare a ordinii publice și siguranței în locurile de detenție (art. 1 și 2 din Legea nr. 59/2012; art. 133 alin.(3) CPP)

Este important de subliniat că responsabilitatea ofițerului de investigații constă în a obține informații relevante (ce, unde, cine, cum, când etc.), în timp ce ofițerul de urmărire penală are nu doar rolul de a cunoaște, ci și de a demonstra, prin probe concrete „[…] cu privire la existența infracțiunii, la identificarea făptuitorului, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se transmită cauza penală în judecată în condiţiile legii şi pentru a se stabili răspunderea acestuia” (art. 252 CPP).

De asemenea, metodele și mijloacele utilizate pentru îndeplinirea sarcinilor acestor două activități sunt distincte. ASI este desfășurată sub umbrela principiului conspirativității, în timp ce urmărirea penală se desfășoară în afara acestei idei. Ca urmare, rezultatele obținute prin intermediul MSI au adesea caracter neoficial, confidențial sau chiar secret, în timp ce rezultatele obținute prin procedee probatorii au un caracter, în general, public.

O altă diferență semnificativă este că veridicitatea probelor obținute prin procedee probatorii este asigurată prin aplicarea răspunderii penale pentru fals și uz de fals (cum ar fi: „Falsificarea probelor” (art. 310 CP); „Declaraţia mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă” (art. 312 CP), în timp ce veridicitatea informațiilor obținute prin MSI nu este susținută de astfel de garanții. Aceste informații pot avea un grad de veridicitate nesigur, bazându-se în mare parte pe încrederea acordată celui care le-a furnizat.

În acest context, legea prevede că „Hotărârea de condamnare nu se poate întemeia, în măsură determinantă, [...] pe probele obținute în urma efectuării MSI „ (art. 101 alin. (5) CPP). Cu toate acestea, informațiile obținute prin MSI sunt valoroase, mai ales în ceea ce privește

[438] SUIAN, M. *op. cit.* 2021. p. 61.
[439] GLAVAN, B., Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații în contextul legislației Republicii Moldova. În: *Universul Juridic*. București, România. 2022, nr.2, p.137-148. ISSN 2393-3445.; GLAVAN, B. Reflecții privind importanța și conținutul sarcinilor activității speciale de investigații prevăzute în art. 2 al Legii nr. 59/2012 RM. În: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare”*. p. 78-100.

operativitatea lor, oferind posibilitatea de a lua măsuri imediate pentru a preveni prejudicii iminente, deseori semnificative și irecuperabile. Cu toate acestea, există riscul ca aceste informații să nu fie veridice, fapt care trebuie tratat ca un semnal de alarmă fals. Utilizarea acestor informații în calitate de probe, fără a fi supuse unui proces riguros de examinare în cadrul procedurii penale, poate duce la condamnarea unei persoane nevinovate.

Analiza instituțiilor fundamentale ale dreptului procesual penal: probele mijloacele de probă și procedeele probatorii din perspectiva informațiilor obținute prin efectuarea MSI, a oferit oportunitatea constatării caracterului mai mult formal decât conceptual de materializare a voinței legiuitorului privind extinderea potențialului probator din contul MSI, noile reglementări juridice fiind incluse mecanic în cadrul prevederilor deja existente fără a fi luat în calcul construcțiile juridice anterioare. Se pare că nu s-a acordat prea multă atenție faptului că sistemul juridic procesual penal anterior a fost gândit și dezvoltat în baza unor concepte și principii diferite față de cele care stau la baza investigațiilor speciale. Lucrurile ar fi putut să fie aranjate mult mai bine dacă s-ar fi ținut cont de conținutul instituțiilor fundamentale și dacă se intervenea și pe acest segment pentru a pune în ambianță și armonie vechile și cu noile prevederi juridice. Lipsa de consecvență și înțelegere unitară a prevederilor legale privind probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii nu face altceva decât să știrbească din valoarea mecanismului probator, din valoarea legii în general și din încrederea în statul de drept spre care de decenii Republica Moldova tinde să ajungă.

Chiar și după incorporarea MSI în Cod, și nu oriunde dar în Capitolul dedicat procedeelor probatorii, analiza efectuată ne permite să evidențiem deosebiri esențiale între MSI și acțiunile de urmărire penală. Desigur că toate aceste schimbări generează și anumite neclarități. Pe de o parte, putem observa tendința legiuitorului de a elimina disensiunile dintre Legea nr. 59/2012 și CPP în ceea ce privește conceptul de ASI, iar, pe de altă parte, se observă dispunerea sa către reglementarea ASI în limitele CPP pe aspectul ce ține de investigarea infracțiunilor, inclusiv reprimarea acestora la faza de pregătire sau comitere, precum și identificarea făptuitorilor acestora.

Reformele juridice din 2012 și 2023 au avut, în general, ca obiectiv promovarea conceptului de unificare a activității de urmărire penală cu ASI prin eliminarea discrepanțelor menționate anterior în doctrina juridică națională. Cu toate acestea, complexitatea relației dintre aceste domenii și schimbările legislative continue fac ca această problemă să rămână un subiect important de dezbatere și cercetare în domeniul juridic.

3.3. Activitatea specială de investigații și actele de constatare

Raportul dintre ASI și actele de constatare a fost și rămâne în continuare unul dintre cele mai dificile subiecte de cercetare. Actualitatea și complexitatea acestuia este determinată de înțelegerea subiectivă a prevederilor legale prin care unor organe li s-a atribuit atât statutul de organ de constatare, cât și statutul de organ care efectuează ASI. În acest context, instituțiile precum MAI,

CNA, SV și SFS sunt incluse atât în lista organelor de constatare (art. 273 CPP), cât și în lista autorităților care efectuează ASI (art. 6 din Legea nr. 59/2012). Întrebarea firească care se impune în acest context este dacă ofițerul de investigații ar avea competență de organ de constatare și dacă pentru constatarea unei infracțiuni ar putea să efectueze MSI și acte de constatare.

În una dintre lucrările sale editate înainte de reforma juridică din 2012, profesorul Cușnir V., analizând raportul dintre MSI și actele de constatare, și-a pus întrebarea dacă MSI, pe atunci măsuri operative de investigații, ar putea fi echivalate cu actele de constatare. Rezultatele investigațiilor sale au evidențiat mai multe diferențe între aceste seturi de acțiuni: subiecții care le desfășoară fiind diferiți, cadrul juridic de reglementare fiind diferit, forma de documentare fiind diferită (procese verbale vs. acte operative de serviciu), procedura de verificare a rezultatelor obținute fiind diferită etc.[440].

Desigur, de atunci și până în prezent, multe s-au schimbat, în CPP au fost incluse prevederi noi care nu puteau fi luate în considerare la acel moment, iar toate aceste schimbări necesită să fie evaluate pentru a obține o imagine cât mai clară despre raportul dintre ASI și actele de constatare.

În continuare, vom încerca să aruncăm lumină asupra acestui segment de cercetare prin analiza literaturii de specialitate, a normelor juridice relevante și, nu în ultimul rând, prin prisma evoluției conceptuale a celor două instituții de drept. Astfel, ne propunem să înțelegem atât laturile comune, cât și deosebirile dintre ASI și actele de constatare.

Istoric vorbind, conceptul de „filtrare" sau verificare a sesizărilor privind infracțiunile într-o etapă prealabilă urmăririi penale a început să fie pus în practică cu cel puțin două sute de ani în urmă. Acest concept se regăsește în primul CPP al Franței din 1808, care a creat un sistem mixt de procedură penală. În acest sistem, aspectul inchizitorial (nepublic și scris) era specific fazei prealabile judecării cauzei penale, în timp ce aspectul public (oral și contradictorială) era specific fazei de judecată[441].

De atunci și până în prezent, procesul penal francez a păstrat structura sa clasică, alcătuită din două etape prealabile distincte: cercetarea penală și ancheta preliminară[442]. Poliția judiciară franceză, odată sesizată, efectuează cercetarea infracțiunii sub supravegherea unui procuror, fără a fi obligată să identifice imediat persoana care urmează să fie acuzată ca inculpat. La finalul cercetării, materialele cauzei sunt prezentate procurorului, care decide dacă va iniția urmărirea penală (cauza) sau dacă va refuza să pună în mișcare acțiunea penală. Urmărirea penală poate fi inițiată și împotriva unei persoane neidentificate. În cazul tuturor infracțiunilor grave (indiferent dacă suspectul este

[440] CUȘNIR, V., Măsurile operative de investigaţii, acțiunile de urmărire penală, actele de constatare, actele premergătoare și tehnicile speciale de investigare: noțiuni generale și abordare comparativă. În: *Revista de studii și cercetări juridice*. Nr. 3-4/2011. Chișinău. 2011. p. 94-98.

[441] DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, Iu. Drept procesual penal. Ed. a 3-a, rev. și completată. –Ch.:S.n., 2009 (F.E.-P. „Tipogr. Centrală"). 784 p. ISBN 978-9975-78-833-5, p. 15.

[442] САМАРИН, В.И. *Уголовный процесс европейских государств*. под ред. В. И. Самарина, В. В. Луцика.- Москва: Проспект, 2018. - 752 с. ISBN 978-5-392-24189-7, p. 23.

identificat sau nu), procurorul, în momentul inițierii urmăririi penale, transmite cauza nu instanței de judecată, ci judecătorului de instrucție pentru continuarea cercetărilor ulterioare[443].

Modelul francez al procesului penal, care cuprinde două etape prealabile urmăririi penale, a fost adoptat și implementat în numeroase state europene și în țările din spațiul ex-sovietic[444], inclusiv Republica Moldova.

CPP al RM din 1961 prevedea două etape prealabile urmăririi penale: cercetarea penală și ancheta preliminară (art. 96 CPP). În prima etapă, cercetarea penală, competența de efectuare a investigațiilor era atribuită mai multor organe, cum ar fi poliția, comandanții unităților militare, organele SIS, șefii instituțiilor de corecție prin muncă, serviciile de izolare pentru anchetă penală, preventoriile de tratament și muncă, preventoriile de educație prin muncă, organele pentru supravegherea de stat a măsurilor contra incendiilor, organele corpului de grăniceri, organele controlului vamal, organele Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției (art. 99 CPP al RM din 1961). A doua etapă, ancheta preliminară, era de competența anchetatorilor penali ai procuraturii, precum și a anchetatorilor penali ai organelor afacerilor interne, anchetatorilor penali ai organelor Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova, anchetatorilor penali ai organelor Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției și anchetatorilor penali ai organelor vamale (art. 106 CPP al RM din 1961).

ASI, caracterizată prin caracterul său secret, era reglementată prin acte normative departamentale clasificate. La nivel legislativ, până în 1994, singurele reglementări în acest domeniu erau prevederile CPP conform cărora organele de cercetare penală aveau sarcina să întreprindă MSI, inclusiv utilizarea imprimărilor video și sonore, filmări, fotografieri, în scopul descoperirii indicilor infracţiunii și a persoanelor care au săvârșit-o, precum și identificarea datelor faptice care puteau fi folosite ca probe în cauza penală după verificarea lor, în conformitate cu legislația de procedură penală (art. 100 alin. (2) CPP al RM din 1961).

De asemenea, atunci când existau indicii ale unei infracțiuni pentru care era necesară ancheta preliminară, organul de cercetare penală iniția procesul penal și, ghidându-se de dispozițiile CPP, efectua acțiunile de urmărire penală de neamânat. Acestea includeau cercetarea la fața locului, percheziția domiciliului, ridicarea obiectelor sau documentelor, ascultarea convorbirilor telefonice și altor convorbiri, percheziția corporală, reținerea și interogarea persoanelor bănuite, ascultarea părții vătămate și a martorilor, ordonarea expertizei, efectuarea măsurilor pentru asigurarea acțiunii civile sau confiscarea averii (art. 101 alin. (2) CPP al RM din 1961).

Este demn de menționat că asemenea prevederi se regăseau în legile procesuale ale tuturor republicilor fostei Uniuni Sovietice, acestea fiind elaborate în conformitate cu Bazele procedurii

[443] *Курс уголовного процесса*. Под ред. д.ю.н., проф. Л.В. Головко. 2-е изд., испр. – М.: Статут, 2017. 1280 с. ISBN 978-5-8354-1335-5, p. 188.
[444] САМАРИН, В.И. *op.cit.* Москва: Проспект, 2018, p. 24.

penale unionale şi a republicilor unionale adoptate în 1958 de Sovietul Suprem al URSS[445]. Avantajul acestor asemănări legislative consta în faptul că interpretările doctrinare, în principiu, rămâneau valabile indiferent de specificul național.

Cele relatate demonstrează faptul că pentru verificarea sesizărilor cu privire la infracțiuni, organul de cercetare penală, subiect al procesului penal, dispunea de ambele competențe: efectuarea acțiunilor de urmărire penală și efectuarea MSI.

Prin adoptarea Legii nr. 45/1994, competența de exercitare a ASI a fost atribuită inițial doar organelor MAI, MSN și MA. Ulterior, în 1998, această competență a fost extinsă și asupra organelor Departamentului instituțiilor penitenciare al Ministerului Justiției, Departamentului Controlului Vamal, Serviciului de Protecție și Pază de Stat (art. 11 alin. (1) din Legea nr. 45/1994).

Comparând listele subiecților indicate în cele două acte normative, cea a organelor de cercetare penală și cea a organelor competente să exercite ASI, observăm că unele dintre respectivele organe erau în drept să desfășoare atât activitate procesuală (cercetarea penală), cât și ASI (subdiviziunile operative ale Ministerului Afacerilor Interne). În același timp, erau și organe care aveau doar o singură competență:

1. Organe care exercitau doar ASI (cum ar fi Serviciul de Protecție și Pază de Stat).
2. Organe care exercitau doar cercetarea penală (cum ar fi comandanţii unităţilor, formaţiunilor militare şi şefii instituţiilor militare; organele pentru supravegherea de stat a măsurilor contra incendiilor).

La nivel teoretic, au existat discuții contradictorii cu privire la caracterul procesual penal al ASI. Unii susțineau îmbinarea celor două competențe, argumentând că organele de cercetare care au în componența sau în subordinea lor unități sau servicii operative corespunzătoare sunt în drept să realizeze și ASI[446]. Conform acestei viziuni, subdiviziunile operative erau considerate parte componentă a organului de cercetare penală, iar organele de cercetare penală ar fi dispus și de competența de efectuare a ASI[447].

Alții[448] considerau că în cadrul aceluiași organ sunt create subdiviziuni structurale diferite, fie cu competențe specifice funcțiilor procesual penale, fie cu competențe specifice celor operative de investigații. Se pare că această critica a viziunii anterioare este justificată, deoarece competența de efectuare a ASI atribuită unei subdiviziuni nu se poate extinde asupra întregii autorități din care face parte respectiva subdiviziune. Faptul că Legea specială făcea referință la organele operative de

[445] *Основы уголовного судопроизводства СССР и союзных республик. 1958 г.* [citat: 12.11.2023] Disponibil: http://museumreforms.ru/node/13878

[446] *Уголовный процесс. Учебник*. Под ред.: Гуценко К.Ф. М.: Зерцало, 1997. - 509 с. ISBN 5-7218-0045-3, p. 173; ХИМИЧЕВА, П.Г. *Рассмотрение милицией заявлений и сообщений о преступлении*. М., 1997. 138 с. ББК 67.629.371, 10.79, p. 14.

[447] ЛАРИН, А.М., МЕЛЬНИКОВА, Э.Б., САВИЦКИЙ, В.М. *Уголовный процесс России: лекции очерки.* М., 1997. 314 с. ISBN: 5856391845, p. 194.

[448] ЧУВИЛЕВ, А.А. Соотношение оперативно-розыскного и уголовно-процессуального права. В: *Право*. - М., 1997, nr. 1. С. 26-29, p. 26.

investigații ale acelor autorități care includeau în structura lor și organe competente să efectueze cercetarea penală nu putea să însemne că cele două competențe se comasau în cadrul procesului penal.

Această distincție a devenit esențială pentru a înțelege cum s-a dezvoltat în timp raportul dintre ASI și actele de constatare în Republica Moldova, precum și în alte state care au adoptat un model similar de procedură penală cu două etape: una predecesoare urmăririi penale și alta care presupunea urmărirea penală propriu-zis.

Legiuitorul moldovean a intervenit în 2000 cu unele modificări la Legea nr. 45/1994, obligând ofițerii de investigații să îndeplinească însărcinările organului de cercetare penală (art. 7 alin. (1) lit. c)), ceea ce a dus, în esență, la separarea clară, prin lege, a celor două organe, fiecare cu o singură competență.

În contrast cu majoritatea statelor din fostul lagăr sovietic, care au continuat să păstreze în esență modelul procesual penal cu cele două etape prejudiciare, unele dintre ele, precum Federația Rusă și Republica Belarus, menținând acest model și în prezent, Republica Moldova a adoptat în 2003 un nou Cod de procedură penală, renunțând la etapa premergătoare urmăririi penale. Astfel, singura fază prealabilă a procesului penal devenise urmărirea penală, iar activitatea de verificare a sesizărilor privind infracțiunile a fost transferată în principal la organele de urmărire penală, fără a mai avea și competența de efectuare a MSI.

Odată cu intrarea în vigoare a actualului CPP, aceleași organe care înainte se numeau organe de cercetare penală au devenit organe de constatare. Competența lor a fost scoasă în afara procesului penal și a fost redusă la efectuarea acțiunilor de neamânat și la verificarea suspiciunilor de infracțiune. Acest lucru includea reținerea făptuitorului, ridicarea de probe materiale, solicitarea informațiilor și documentelor necesare pentru constatarea infracțiunii, citarea persoanelor și obținerea declarațiilor de la acestea, dispunerea efectuării constatărilor tehnico-științifice și medico-legale, evaluarea pagubei și alte acțiuni care nu puteau fi amânate. Termenul „organe de constatare” pare să fie împrumutat din legislația procesuală penală românească, cu toate că conținutul acestui termen diferă, precum diferă și statutul juridic al rezultatelor obținute de aceste organe.

Conform prevederilor CPP și Legii nr. 45/1994, organelor de constatare nu li s-a conferit competența de a efectua MSI. Legea nr. 45/1994 nu prevedea că organele care desfășurau ASI ar avea și competența organelor de constatare. Cu toate acestea, rezultatele obținute prin efectuarea MSI puteau, conform legii, să fie utilizate la pregătirea și efectuarea acțiunilor de urmărire penală și la înfăptuirea MSI în scopul prevenirii infracțiunilor și descoperirii acestora, precum și ca probe în cauzele penale (art. 10 alin. (1) din Legea nr. 45/1994).

Chiar dacă nu era prevăzut explicit în lege, în activitatea practică rezultatele ASI erau utilizate pentru inițierea urmăririi penale[449]. Astfel, procesul penal începea odată cu urmărirea penală, iar actele de constatare rămâneau în afara acestor limite, fiind considerate în interpretarea doctrinară ca o modalitate de sesizare a procurorului pentru inițierea urmăririi penale și temei pentru declanșarea procesului penal[450].

Despre procesele verbale întocmite de organele de constatare s-a spus că acestea constituie mijloace de probă extraprocesuale[451], deși, la acel moment, legea procesuală nu oferea motive pentru astfel de interpretări. În schimb, rezultatele obținute prin ASI puteau fi valorificate în calitate de probe în procesul penal, despre aceasta menționându-se atât în Legea nr. 45/1994 (art. 10 alin.(1)), cât și în CPP (art. 93 alin. (4) CPP).

Cu toate acestea, în practică existau dificultăți semnificative în ceea ce privește valorificarea rezultatelor ASI ca probe, deoarece lipsea un mecanism bine definit pentru transformarea respectivelor rezultate în probe. Acest proces ar fi inclus proceduri de desecretizare a materialelor, transmiterea și recepționarea acestora, examinarea, selectarea informațiilor pertinente și concludente, dar acest mecanism nu a fost elaborat nici până în prezent. Acest lucru a dus la o ambiguitate în utilizarea rezultatelor ASI în procesul penal.

Reforma juridică din 2012 și amendamentele ulterioare la CPP au adus mai multe schimbări semnificative care vizează instituțiile analizate. Pe lângă substituirea Legii nr. 45/1994 cu actuala Lege nr. 59/2012, CPP a fost completat cu Secţiunea a 5-a din Capitolul III intitulată „Activitatea specială de investigații”, reglementând un cumul format din 15 MSI, încercându-se astfel să li se confere respectivelor măsuri statutul de procedee probatorii, iar rezultatelor obținute prin efectuarea acestora statutul de mijloc de probă.

Astfel, lista mijloacelor de probă prevăzută în art. 93 alin. (2) CPP a fost completată cu pct. 8), care include „actele procedurale în care se consemnează rezultatele măsurilor speciale de investigații și anexele la ele, inclusiv stenogramele, fotografiile, înregistrările și altele”. Termenul „act procedural” este definit în art. 6, pct. 1) CPP ca fiind „document prin care se consemnează orice acţiune procesuală prevăzută de prezentul cod, şi anume: ordonanţă, proces-verbal, rechizitoriu, încheiere, sentinţă, decizie, hotărâre etc.”

De asemenea, reforma din 2012 a introdus un interval de timp premergător urmăririi penale, în care sesizările puteau fi examinate până la 30 de zile (art. 274 alin. (1) CPP), în prezent acest termen fiind mărit până la 45 de zile. Mai mult, procesul penal începe nu doar din momentul pornirii urmăririi penale, ci din momentul sesizării organului competent cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni (ipoteza a doua din art. 1 alin. (1) CPP). Aceste modificări reflectă dorința

[449] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-917/14. Decizia din 24 iunie 2014 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2673
[450] DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, Iu. *op.cit.*, 2009, p. 427.
[451] Ibidem, p. 427.

legiuitorului de a conferi actelor de constatare statutul de mijloace de probă și, în același timp, de a le considera acte de sesizare a organelor de urmărire penală.

În plus, Legea nr. 49/2018[452] a adus modificări CPP care demonstrează intenția legiuitorului de a conferi actelor de constatare statutul de mijloace de probă și, implicit, acte de sesizare a organelor de urmărire penală. Astfel, obligația organelor de constatare de a întocmi procese-verbale în care să consemneze acțiunile efectuate și circumstanțele constatate, precum și faptul că aceste acte de constatare constituie mijloace de probă, sugerează că ar trebui să se reevalueze statutul juridic al acestor acte.

Întrebarea importantă este dacă actele de constatare rămân acte extraprocesuale sau devin acte procesuale. Pentru a răspunde la această întrebare, trebuie să înțelegem conținutul termenului „organ competent" folosit de legiuitor pentru marcarea momentului de debut al procesului penal (art. 1 alin. (1) CPP). Se referă acest termen doar la organul de urmărire penală sau și la organul de constatare? Pentru a clarifica acest aspect, este esențial să se înțeleagă modul în care se materializează momentul de început al procesului penal.

În doctrină pot fi întâlnite două opinii cu privire la forma de materializare a limitei de început a procesului penal. Conform primului concept, susținut de profesorul Igor Dolea, „nu există un act procedural distinct care ar declanșa procesul penal" [453], lăsând astfel să se înțeleagă că spre deosebire de începutul urmăririi penale marcat printr-o ordonanță, debutul procesului penal ar putea să fie marcat prin orice formă de sesizare sau autosesizare a organului de constatare sau a organului de urmărire penală cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni.

În argumentarea poziției sale profesorul Dolea Igor invocă Hotărârea Curții Constituționale nr. 32a/2012[454] în care se arată că din perspectiva procedurală „nu există o diferenţă de principiu între pornirea urmăririi penale şi pornirea procesului penal, în ambele cazuri fiind prezentă o acuzaţie în materie penală"[455].

Termenul a „sesiza" în interpretarea literară are înțelesul de „a înștiința o autoritate (în scris) despre un caz care trebuie cercetat; a se adresa unui organ de jurisdicție pentru rezolvarea unei pricini"[456], iar termenul „autosesiza" înseamnă „a se sesiza din oficiu"[457]. Respectiv, la modul practic, sesizarea organului de constatare ar putea să se materializeze printr-un denunț, surprindere în flagrant, plângere, autodenunț din care să rezulte faptul că se pregătește sau se comite o infracțiune,

[452] Legea privind completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003: Nr. 49/2018 din 20 aprilie 2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 126-132, art. 261.
[453] DOLEA, I. *op.cit.* 2016, p. 28.
[454] Hotărârea Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 22 din 05.09.2013 privind controlul constituţionalităţii unor prevederi privind imunitatea judecătorului. Dosarul nr. 32a/2012. [citat 11.03.2024]. Disponibil: https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-H_22_2013_ro.pdf, § 99.
[455] DOLEA, I. *op.cit.* 2016, p. 30.
[456] DEX-online. [citat 25.10.2022]. Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/sesiza
[457] DEX-online. [citat 25.10.2022]. Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/autosesiza

ceea ce ar însemna că acest punct de vedere lasă loc pentru a considera actele de constatare drept acte procesuale.

Într-o altă abordare, împărtășită de profesorul Osoianu T. și Ostavciuc D., termenul de până la 30 zile acordat organului de urmărire penală pentru verificarea sesizărilor cu privire la infracțiune formează o noua fază a procesului penal premergătoare urmăririi penale, aceasta debutând din momentul înregistrării infracțiunii de către organul de urmărire penală[458].

Conform acestei teorii, s-ar cuveni să înțelegem că activitatea organului de constatare nu se încadrează în limitele perioadei premergătoare urmăririi penale, dat fiind faptul că procesul-verbal cu privire la constatarea infracţiunii constituie conform art. 262 CPP act de sesizare a organelor de urmărire penală (art. 273 alin.(6) CPP). Neclară însă rămâne întrebarea: procesul penal debutează împreună cu începutul acestei faze premergătoare a urmăririi penale sau ar mai fi totuși un interval de timp între pornirea procesului penal și începutul fazei premergătoare în care s-ar încadra actele de constatare? Astfel, din perspectiva acestei viziuni nu este clară natura juridică a actelor de constatare, sunt acestea acte procesuale sau extraprocesuale?

Deși cele două abordări pot avea argumentele lor, este important să reținem că interpretarea specifică a legii și a procedurilor judiciare poate varia în funcție de jurisdicție și de practica judiciară. Cu toate acestea, este evident că există o necesitate de clarificare a statutului juridic al actelor de constatare pentru a asigura coerența și eficacitatea procedurilor din sistemul judiciar.

În final, claritatea în ceea ce privește natura juridică a actelor de constatare și momentul exact de început al procesului penal este esențială pentru asigurarea drepturilor și a procesului legal în sistemul judiciar. Aceste dezbateri pot continua în cercetarea juridică și în practica judiciară pentru a ajunge la o înțelegere mai detaliată și coerentă a acestor chestiuni.

În ipoteza în care admitem că actele de constatare sunt acte extraprocesuale devine extrem de complicat explicarea necesității reglementării activității organelor de constatare în CPP. Cu același succes ele ar fi putut să fie reglementate în oricare altă lege așa cum sunt reglementate și MSI (Legea nr. 59/2012). Se pare că forma procesuală impusă respectivelor acte (art. 260–261 CPP) are ca scop recunoașterea lor în calitate de mijloc de probă (art. 273 alin. (2) CPP). Din această perspectivă se pare că nu ar avea importanță cine administrează mijlocul de probă și dacă este obținut în afara procesului penal, singura cerință ar fi ca acest mijloc de probă să fie prevăzut de CPP.

Reflectând în limitele acestei ipoteze se pare că nici MSI, deși sunt prevăzute în CPP, la fel ca și actele de constatare, nu se încadrează în limitele procesului penal și nici nu ar avea cum să fie efectuate în cadrul procesului penal atâta timp cât competența de efectuare a MSI depășește limitele competenței organelor ale căror activitate formează conținutul procesului penal. Cu alte cuvinte,

[458] OSOIANU, T., OSTAVCIUC, D. *Urmărirea penală: Curs universitar*. Chișinău: Cartea Militară, 2021. 494 p. ISBN 978-9975-157-58-2, p.56-57.

ofițerul de investigații, singurul organ competent să efectueze măsurile speciale de investigații, ca și organul de constatare nu se regăsește printre subiecții enumerați în art. 1 alin. (1) CPP a căror activitate formează conținutul procesului penal, ceea ce înseamnă că activitatea desfășurată de aceste organe, chiar dacă este prevăzută de Cod, rămâne totuși în afara limitelor procesului penal.

Analizând ipoteza în care actele de constatare, precum și MSI, sunt activități procesuale ar fi cazul ca organele de constatare și ofițerii de investigații să se regăsească în lista organelor indicate în noțiunea legală a procesului penal. Anume în acest context, prin modificările din 2023 aduse CPP, a fost inclus un nou articol (art. 57^2 CPP) care să prevadă competența ofițerului de investigații.

Considerăm că problema, având caracter general, nu ar trebui rezolvată doar în mod particular, ci în complex, astfel ca între prevederile legale să existe o armonie veritabilă. Întrebarea privind determinarea statutului juridic procesual al ofițerului de investigații nu poate fi considerată epuizată, fiindcă acesta nu se atribuie nici la organul de urmărire penală, nici la instanța de judecată, și nici la categoria părților în proces. Unicul grup la care ar putea totuși să fie raportat ofițerul de investigații ar fi cel cu privire la alte persoane participante la procesul penal, adică alături de specialist și expert, doar că ofițerul de investigații este inclus nu în grupul altor participanți la procesul penal (Capitolul IV, Titlul III, Partea generală), ci în cel al organelor care formează partea acuzării (Capitolul I, Titlul III, Partea generală), alături de ofițerul de urmărire penală (art. 57 CPP).

Sub aspect de drept comparat este de menționat că în reglementarea juridică a CPP al României din 1968 actele de constatare erau recunoscute ca mijloc de probă (art. 90; 215 CPP)[459]. În reglementarea Noului CPP al României actele de constatare sunt acte neprocesuale încheiate de organele nejudiciare indicate în art. 61 Noului CPP al României[460] ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârşirea unei infracţiuni. Procesul-verbal prin care se constată comiterea unei infracţiuni încheiat de organele de constatare nu este mijloc de probă, ci constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală şi nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ; în schimb, mijloacele materiale de probă, înscrisurile sau bunurile ridicate, consemnările referitoare la rezultatul percheziţiei corporale sau a vehiculului vor avea valoare probatorie în procesul penal. Persoanele care au întocmit procese-verbale în calitate de organe de constatare potrivit art. 61 şi 62 Noului CPP pot fi audiate ca martori de organele de urmărire penală[461].

Este de menționat și faptul că până în 2010 procesul penal în reglementarea juridică românească începea cu faza actelor premergătoare efectuate de organele de cercetare penală în

[459] Codul de procedură penală al României (Republicat). [citat 11.10.2022]. Disponibil: https://avestis.ro/wp-content/uploads/2014/01/Codul-de-Procedur-%C3%A2-Penal-%C3%A2.pdf

[460] Codul de procedură penală al României din 1 iulie 2010 (*actualizat*) (Legea nr. 135/2010). [citat 11.10.2022]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/185907

[461] UDROIU, M. *Procedură penală. Partea specială*. Ediţia 5 - revizuită şi adăugită - Editura C.H. Beck Bucureşti 2018. 880 p. ISBN: 9786061807796 p. 34-35.

vederea pornirii urmăririi penale, însă odată cu intrarea în acțiune a Noului CPP [462] s-a renunţat la respectiva faza procesuală, urmărirea penală devenind prima fază a procesului penal. Cu alte cuvinte, înțelegem că nu s-a renunțat la activitățile care anterior erau realizate în faza actelor premergătoare, pur și simplu ele au devenit componente ale fazei de urmărire penală. Faza urmăririi penale, într-un fel, s-a extins din contul actelor premergătoare și cuprinde două etape „in rem" și „in personam".

Prin urmare, se poate spune că în cadrul urmăririi penale inițiate „in rem" sunt realizate toate acțiunile care anterior se efectuau în faza actelor premergătoare, iar în cadrul urmăririi penale inițiate „in personam" sunt efectuate aceleași acțiuni care anterior se efectuau în cadrul urmăririi penale. Ceea ce pare mai important de menționat în acest context este faptul că MSI, numite în limbajul juridic românesc - metode speciale de supraveghere sau cercetare, în special fiind vorba despre interceptarea și înregistrarea comunicațiilor, pot fi efectuate chiar din momentul pornirii urmăririi penale „in rem" cu respectarea, desigur, a condițiilor de rezonabilitate, proporționalitate și subsidiaritate. Se pare că extinderea fazei urmăririi penale s-a făcut în idea valorificării în calitate de probe a rezultatelor obținute prin metodele speciale de supraveghere. Anterior astfel de rezultate, fiind obținute la etapa actelor premergătoare, puteau fi folosite doar pentru hotărârea problemei pornirii urmăririi penale[463].

Revenind la legislația națională, este de menționat că prevederile Legii nr. 59/2012 îl obligă pe ofițerul de investigații, în cazul în care constată o bănuială rezonabilă cu privire la săvârșirea sau la pregătirea săvârșirii unei infracțiuni, să înceteze MSI, dispuse în temeiul art. 19 alin. (1) pct. 1), urmând să se procedeze în conformitate cu prevederile CPP. Este de precizat faptul că această obligație a ofițerului de investigații se referă doar la MSI dispuse în temeiul alin. (1) pct. 1) art. 19 din Legea nr. 59/2012, nu și la cele dispuse în temeiul alin. (1) pct. 2) și 3), ceea ce ar putea să creeze anumite polemici cu privire la valorificarea rezultatelor obținute prin aceste din urmă măsuri.

CPP nu stabilește o modalitate clară de evaluare a rezultatelor ASI obținute în afara procesului penal și prezentate organului de urmărire penală. Presupunem că acestea urmează să fie tratate ca modalitate de sesizare a organului de urmărire penală în temeiul cărora se va decide pornirea urmăririi penale.

În practica judiciară au fost cazuri în care pornirea urmăririi penale în baza materialelor operative de investigații a fost apreciată ca fiind o încălcare de procedură[464], motivându-se prin faptul că nu se respectă prevederile art. 274 CPP. Astfel, s-a atras atenția că în art. 262 CPP „Sesizarea organului de urmărire penală" se menționează foarte clar că „începerea urmăririi penale se face de către organul de urmărire penală care este sesizat în modul prevăzut de art. 262 Cod de

[462] Codul de procedură penală al României din 1 iulie 2010. [citat 25.10.2022]. Disponibil:https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/185907
[463] SUIAN, M. *op.cit.* 2021. p. 46.
[464] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-917/14. Decizia din 24 iunie 2014 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2673, (pct.10).

procedură penală prin: - plângere; - denunţ; - autodenunţ; - depistarea infracţiunii nemijlocit de către colaboratorii organului de urmărire penală". Acest caz ar putea să sugereze că în lista modalităților de sesizare a organului de urmărire penală nu se regăsește modalitatea de prezentare a rezultatelor ASI.

Relevant, în acest context, găsim să menționăm că în 2017, legiuitorul, considerând probabil că în lista modalităților de sesizare a organului de urmărire penală prevăzută în art. 262 CPP nu s-ar regăsi și sesizarea parvenită din partea organelor de sesizare, a completat această listă cu punctul 3)[1] „proces-verbal cu privire la constatarea infracţiunii, întocmit de organele de constatare prevăzute la art. 273 alin.(1) din prezentul cod". Ulterior, în 2023, această modalitate de sesizare a fost eliminată, fiind făcută o mențiune în art. 273 alin.(6) CPP, conform căreia „Procesul-verbal cu privire la constatarea infracţiunii este asimilat unui denunț conform art. 262 din prezentul cod".

Judecând în baza acestor modificări legislative, considerăm că și rezultatele ASI (Procesul verbal) care denotă pregătirea, săvârșirea sau că a fost săvârșită o infracțiune obținute în afara procesului penal, în baza Legii nr. 59/2012, urmează, precum procesul verbal de constatare a infracțiunilor, să fie asimilat unui denunț conform art. 262 din prezentul cod.

Conform prevederilor art. 273 CPP ofițerul de investigații nu se regăsește în lista organelor de constatare și, prin urmare, putem afirma că nu are nici competența de a acționa în această calitate. Pe de altă parte, funcționarul care deține funcția de ofițer de investigații dispune și de un alt statut, precum cel de polițist, sau de angajat al MAI, respectiv angajat al CNA, SV etc. și, din această perspectivă, se poate crede că în virtutea acestui statut ar putea totuși să acționeze și în calitate de organ de constatare, excepție făcând doar ofițerii de investigații din structurile specializate ale MA și SPPS, asupra acestor autorități nefiind extinsă competența procesuală de constatare a infracțiunilor.

Din punctul nostru de vedere aceste două competențe rămân totuși distincte una față de alta. Funcționarul (ofițer de investigații) ar putea ipotetic să efectueze acte de constatare a infracțiunilor, doar că nu va acționa în calitate de ofițer de investigații în sensul că nu va aplica MSI, ci în cea de a doua sa calitate, adică de angajat al autorității respective asupra căreia se extinde competența de organ de constatare, ceea ce înseamnă că, acționând în calitate de organ de constatare, va proceda în conformitate cu prevederile CPP și în limitele competenței atribuite acestuia. În procesul verbal de constatare a infracțiunii se cuvine să fie arătată apartenența la organul de constatare și nu la cea de subiect al ASI.

3.4. Concluzii la capitolul 3

1. Analiza raportului dintre ASI și activitățile de prevenire și combatere a infracțiunilor, precum prevenirea și combaterea criminalității organizate, spălării banilor și finanțării terorismului, corupției în sfera entităților publice și altele, reglementate în legi distincte relevă relații diferite cu diferite genuri de activitate. În ciuda importanței și a actualității evidente a acestui subiect constatăm un deficit teoretico-metodologic major în doctrina națională. Prin explorarea și evidențierea aspectelor

comune și a delimitărilor esențiale dintre ASI și alte activități de prevenire și combatere a criminalității, s-a urmărit atât o înțelegere mai profundă a limitelor și conținutului ASI, cât și o consolidare a bazei teoretice și practice necesare pentru a aborda eficient complexitatea și dinamica crimei în societatea contemporană.

2. Deși ASI este adesea asociată cu activitatea polițienească, cercetarea noastră a scos în evidență o distincție semnificativă între cele două. În urma analizei efectuate, am constatat că activitatea polițienească are un domeniu de aplicare mai vast decât ASI. În plus, competența de efectuare a ASI nu se extinde la toți angajații poliției, ci doar la un grup restrâns de ofițeri din cadrul unor subdiviziuni specializate sau subordonate instituțiilor precum MAI, MA, CNA etc.

3. Prin analiza relației dintre ASI și activitatea particulară de detectiv, observăm că acestea sunt două genuri de activitate strâns înrudite, ambele fiind parte a domeniului investigațiilor, cu aspecte comune, dar și diferențe semnificative. Printre acestea se numără domeniile diferite la care se atribuie cele două genuri de activitate: public și privat; competențele mai extinse ale serviciilor speciale de investigații în comparație cu detectivii particulari; permisiunea în cadrul ASI a unor măsuri care restrâng temporar exercițiul anumitor drepturi constituționale ale persoanei, respectiv interdicția unei astfel de restrângeri în activitatea detectivilor particulari; obiectivul ASI de a proteja anumite valori supreme precum drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei garantate de legea supremă, asigurarea securității individuale, colective și penitenciare, în timp ce activitatea detectivilor particulari urmărește obținerea profitului prin desfășurarea de acțiuni și furnizarea de servicii menite să apere drepturile și interesele legitime ale clienților săi.

4. Analiza relației dintre ASI și activitatea contrainformativă și informativă externă denotă faptul că aceste genuri de activitate au fost tratate o lungă perioadă de timp conform principiului relației dintre general și particular. Totuși, tendința actuală este orientată către o reglementare distinctă a acestora, ceea ce permite identificarea unor diferențe semnificative: Scopuri diferite: 1) ASI își propune protejarea persoanelor, societății și statului împotriva infracțiunilor și a altor amenințări, în timp ce activitatea contrainformativă vizează asigurarea securității statului prin contracararea activităților informative subversive ale serviciilor și organizațiilor speciale străine. În schimb, activitatea informativă externă are ca scop obținerea de informații în interesul statului; 2) Subiecți diferiți: Cercul subiecților care desfășoară ASI este mult mai extins comparativ cu cel al subiecților care desfășoară activitatea contrainformativă și informativă externă; 3) Reglementare juridică diferită: ASI este reglementată în prezent de Legea nr. 59/2012 și CPP, precum și alte legi naționale, în timp ce activitatea informativă și contrainformativă este reglementată de Legea nr. 136/2023; 4) Principiul teritorial de acțiune diferit: Activitatea informativă externă se desfășoară în afara teritoriului țării, spre deosebire de ASI; 5) Valorificarea rezultatelor este diferită: Rezultatele ASI pot fi utilizate ca probe în procesul penal dacă au fost obținute în cadrul urmăririi penale (art. 93

alin. (4) din CPP), în timp ce rezultatele activității informative și contrainformative nu pot fi folosite ca probe în procesul penal (art. 18 alin. (4) din Legea nr. 136/2023).

5. În temeiul analizei relației dintre prevenirea și combaterea criminalității organizate, reglementată de Legea nr. 50/2012, și ASI, se poate concluziona că aceasta poate fi înțeleasă prin prisma unui raport între o parte și un întreg. În această analogie, prevenirea și combaterea criminalității organizate reprezintă o componentă esențială a activității generale desfășurate de ASI. Astfel, prevenirea și combaterea criminalității organizate acționează ca o parte integrantă și indispensabilă a eforturilor mai ample ale ASI de protejare a societății și statului împotriva criminalității organizate.

6. Analiza raportului dintre ASI și activitatea de „culegere a informaţiei privind verificarea titularilor şi a candidaţilor la funcţii publice", reglementată de Legea nr. 271/2008, evidențiază caracterul sectorial al celei din urmă în raport cu ASI. Observăm că, similar situației precedente, existența unei legi speciale consacrate unui sector restrâns al investigațiilor speciale (în acest caz, verificării titularilor și a candidaților la funcții publice) creează impresia că această activitate ar fi distinctă față de ASI. În aprecierea noastră, corect ar fi ca verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice să fie atribuită la unul dintre genurile ASI, și anume la activitatea informativ-administrativă de verificare, aceasta la rândul său presupunând asigurarea diferitor regimuri juridico-administrative cu ajutorul forțelor, mijloacelor și metodelor speciale de investigaţii prin colectarea informațiilor necesare despre anumite persoane pentru luarea anumitor decizii (art. 7 alin. (3) din Legii nr. 59/2012).

7. Analiza raportului dintre evaluarea integrității instituționale și testarea integrității profesionale, reglementate de Legea nr. 325/2013, și ASI relevă o distincție formală între acestea, în timp ce, în realitate, ele se raportează ca parte a unui întreg, întregul fiind ASI. Deși în mod formal ele sunt tratate ca activități separate, funcționarea lor eficientă și interconectarea lor evidentă sugerează că ele fac parte integrantă din cadrul mai amplu al ASI.

8. Analizând raportul dintre ASI și activitatea de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, reglementată de Legea nr. 308/2017, se evidențiază mai multe elemente similare cu cele discutate anterior.

9. Concluzia generală care se formează în baza analizei raportului dintre ASI și alte activități de prevenire și combatere a criminalității este că adoptarea unor legi distincte dedicate reglementării activităților de prevenire și combatere a diferitor genuri de infracțiuni denotă o nouă tendință în reglementarea juridică a ASI. Acest lucru se realizează prin crearea unor organe noi cu competențe specifice în domeniul prevenirii și combaterii unor tipuri restrânse de infracțiuni, dar care pot efectua investigații speciale similare cu cele din cadrul ASI, deși acestea sunt considerate distincte din punct de vedere legal. Această tendință de reglementare juridică ridică întrebări privind coerența și claritatea legilor în ceea ce privește ASI în contextul prevenirii și combaterii infracțiunilor.

10. Analiza raportului dintre ASI și urmărirea penală a pus în evidență complexitatea și dificultatea înțelegerii multiplelor aspecte pe care acesta le generează. Istoric vorbind, evoluția activităților statului în lupta împotriva criminalității permanent s-au dezvoltat de la ASI către forma procesuală de cercetare. Actuala tendință de dezvoltare a investigațiilor penale este orientată spre îmbinarea elementelor ASI și a procesului penal (urmăririi penale), acest vector de dezvoltare fiind acceptat de multe țări occidentale spre care aspiră să se integreze și țara noastră. Lipsa unui model foarte clar de trecere de la fosta paradigmă la una nouă și neconsiderarea unor concepte fundamentale specifice celor două materii face ca acest proces de integrare să creeze ambiguități juridice, dificultăți de înțelegere și efecte nedorite. Reformele juridice din 2012 și 2023 au avut, în general, ca obiectiv promovarea conceptului de unificare a activității de urmărire penală cu ASI prin eliminarea discrepanțelor menționate anterior în doctrina juridică națională. Cu toate acestea, complexitatea relației dintre aceste domenii și schimbările legislative continue fac ca această problemă să rămână un subiect important de dezbatere și cercetare în domeniul juridic.

11. Reforma juridică din 2023 este o dovadă a faptului că prima reformă din 2012, prin care s-a făcut primul pas de integrare a ASI cu procesul penal, inclusiv urmărirea penală, a produs multă neclaritate și efecte nedorite. Totodată, este greu de spus de pe acum care vor fi efectele celei de a doua reformă, fiindcă se cere timp și testare practică a noilor reglementări juridice. Cu toate acestea, analiza actualelor reglementări ne permite să constatăm că legiuitorul, pe de o parte, dorește integrarea ASI și a urmăririi penale, iar, pe de altă parte, păstrează diferențe între acestea, și anume să fie realizate de subiecți diferiți, după proceduri diferite și valorificare a rezultatelor diferită. Însăși expresia „ASI în cadrul urmăririi penale” deja vorbește despre faptul că acestea nu sunt identice și că ASI se realizează și în afara urmăririi penale.

12. Sfera ASI comparativ cu cea a urmăririi penale este mult mai cuprinzătoare și depășește chiar și limitele procesului penal, cuprinzând sarcini nespecifice acestuia. Astfel, ASI nu trebuie tratată strict prin prisma Legii nr. 59/2012, ci prin prisma tuturor actelor normative menite să reglementeze această materie, inclusiv prin prisma reglementărilor din CPP menite să reglementeze doar una din direcțiile ASI, numită în limbajul doctrinar – investigații speciale (operative) penale. Necesitatea reglementării în CPP a unui segment al ASI derivă din problematica care apare în legătură cu respectarea drepturilor procesuale ale persoanei investigate și evaluarea rezultatelor obținute prin efectuarea MSI. În felul acesta, reglementările din CPP cu referire la efectuarea MSI urmează să fie tratate ca fiind o instituție interdisciplinară.

13. Printre aspectele comune dintre ASI și urmărirea penală se numără: scopul lor comun – protejarea valorilor supreme ale societății împotriva infracţiunilor; sarcini comune – descoperirea şi cercetarea infracţiunilor, căutarea persoanelor care se ascund de urmărirea penală; ambele sunt genuri de activitate legale de stat.

14. Sub aspectul diferențelor, cele două genuri de activitate se deosebesc prin: • forțele, metodele și mijloacele neoficiale specifice doar ASI;• ASI se realizează de către subiecţii speciali, iar urmărirea penală se desfășoară exclusiv de către organul de urmărire penală;• prin acțiunile de urmărire penală, se obțin probe, iar prin MSI se obţin informaţii care pot deveni probe doar după verificarea lor; • ASI este reglementată de legi și acte departamentale, în timp ce urmărirea penală doar de CPP.

15. Prevederile legislației naționale denotă faptul că elementele de fapt și probele nu sunt noțiuni identice și nu ar trebui tratate ca sinonime. Prin MSI, conform actualelor reglementări, indiferent că sunt efectuate în cadrul urmăririi penale sau până la inițierea acesteia, se obțin informații, iar în calitate de probe pot fi valorificate doar cele obținute strict în cadrul urmăririi penale (art. 93 alin. (4) CPP).

16. Raportul dintre ASI și urmărirea penală, conform actualelor reglementări juridice, urmează să fie tratat ca fiind unul de subsidiaritate, în sensul că MSI se aplică doar în cazul în care acțiunile de urmărire penală devin inutile. Simplul caracter dificil al urmăririi penale nu poate fi suficient pentru a justifica utilizarea MSI ca o alternativă mai convenabilă pentru obținerea probelor.

17. Urmărirea penală în reglementarea actuală (art. 274 CPP) continuă să fie o activitate reactivă. Considerăm că legiuitorul ar fi putut interveni pentru a permite inițierea urmăririi penale în situații de prevenire sau pentru infracțiuni aflate încă în faza de pregătire. Această abordare ar fi putut schimba fundamental paradigma urmăririi penale, făcând-o mai proactivă și atribuind-i caracter de prevenire a infracțiunilor, în concordanță cu evoluția modernă a justiției penale.

18. Analiza raportului dintre ASI și actele de constatare a scos în evidență complexitatea și importanța elucidării acestuia. A fost prezentată poziția doctrinară față de acest raport. Au fost supuse dezbaterii normele juridice relevante și, nu în ultimul rând, din perspectivă istorică, s-a urmărit evoluția relației dintre cele două competențe. Între activitatea specială de investigații și actele de constatare putem constata următoarele laturi comune: În ambele situații se are în vedere constatarea de infracțiuni; Și într-un caz, și în altul sunt vizate activitățile derulate până la sesizarea organului de urmărire penală; Comună le este originea și evoluția istorică, îndeplinind pe parcurs funcții și obiective comune; ambele activități urmăresc protejarea anumitor valori contra infracțiunilor. Totodată, între ASI și actele de constatare se remarcă și anumite diferențe: Actele de constatare se consemnează în conformitate cu prevederile art. 260-261 din CPP, iar rezultatele investigațiilor speciale obținute în afara procesului penal se consemnează în conformitate cu prevederile Legii nr. 59/2012 (art. 22); Actele de constatare, conform art. 273 alin.(2) CPP, constituie mijloace de probă, iar rezultatele MSI efectuate până la sesizarea organului de urmărire penală nu se bucură de o astfel de apreciere; Actele de constatare sunt reglementate de CPP, iar ASI, inclusiv MSI efectuate înainte de sesizarea organului de urmărire penală, sunt reglementate de Legea nr. 59/2012; Actele de constatare sunt îndreptate spre constatarea unei infracțiuni, iar ASI și MSI

sunt orientate spre realizarea sarcinilor indicate în art. 2 din Legea nr. 59/2012; MSI se efectuează doar cu autorizarea, după caz, a conducătorului subdiviziunii specializate, a procurorului sau a judecătorului de instrucție, iar actele de constatare nu necesită o autorizare prealabilă; Actele de constatare se realizează în mod public de către subiecții indicați în art. 273 alin. (1) CPP, cu întocmirea proceselor-verbale, în condiţiile prevăzute de art. 260–261 CPP, în care se consemnează acţiunile efectuate și circumstanțele constatate. MSI se realizează de către ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate din cadrul autorităților indicate în art. 6 al Legii nr. 59/2012, cu întocmirea unui proces-verbal în conformitate cu prevederile art. 22 al Legii nr. 59/2012 și respectiv art. 136 CPP.

4. MĂSURILE SPECIALE DE INVESTIGAȚII – ELEMENT FUNDAMENTAL AL ACTIVITĂȚII SPECIALE DE INVESTIGAȚII

4.1. Noțiunea și esența măsurilor speciale de investigații

Teoria ASI, asemenea oricărei alte materii științifice ar trebui să se dezvolte ca un sistem de concepte și noțiuni coerente, menite să contribuie la înțelegerea unitară a acesteia. Precizia și claritatea definițiilor, coerența limbajului, precum și utilizarea uniformă a terminologiei specifice îndeplinește funcția esențială în comunicarea și dezvoltarea cunoștințelor acestui domeniu.

Printre preocupările de bază ale materiei ASI se numără definirea conceptului de MSI, ori prin intermediul MSI se desfășoară ASI, contribuind la atingerea sarcinilor și scopurilor acesteia. Observând absența unei noțiuni clare a MSI în legislația națională, profesorul Cușnir V. sublinia importanța unui tratament univoc al acestor măsuri, atât din perspectivă teoretico-normativă, cât și din punct de vedere practic, atât pentru organele cu competențe în acest domeniu, cât și pentru funcționarii acestor organe care organizează și desfășoară astfel de măsuri în cadrul activității lor de serviciu[465]. Prin urmare, în cadrul acestei secțiuni, ne vom concentra atenția spre analiza diverselor abordări curente privind definirea conceptului de MSI în baza stabilirii trăsăturilor esențiale.

În literatura de specialitate s-a observat că MSI pot fi de mai multe tipuri: publice, confidențiale/secrete, și cifrate. De asemenea, în aceeași perspectivă, s-a sugerat că unele măsuri pot fi exclusiv secrete, în timp ce altele, în funcție de circumstanțe, pot fi atât publice, cât și secrete[466]. Deși aceste afirmații sunt acceptabile, totuși concretizăm că nu MSI pot fi în sine publice, secrete sau cifrate, ci modul în care sunt efectuate sau forma în care sunt puse în aplicare poate îmbina aspecte publice, secrete sau cifrate.

S-a subliniat și faptul că MSI constituie baza ASI, ele reprezentând elementul central al ASI fără de care nu ar fi posibilă obținerea rezultatelor dorite. MSI constau într-un set de acțiuni interconectate care au ca scop îndeplinirea unor sarcini tactice specifice. Cu alte cuvinte, MSI reprezintă coloana vertebrală a ASI, iar fără ele, desfășurarea eficientă a acestei activități ar fi practic imposibilă[467].

În doctrina națională există și o altă perspectivă, care susține că ASI se realizează exclusiv prin intermediul MSI[468]. „Toate celelalte activități ale organelor de drept competente în materia

---

[465] CUȘNIR, V., Măsurile operative de investigaţii, acțiunile de urmărire penală, actele de constatare, actele premergătoare și tehnicile speciale de investigare: noțiuni generale și abordare comparativă. *op. cit.*, p. 86.

[466] РАХИМЗОДА, Р.Х. *Оперативно-розыскные мероприятия в системе оперативно-розыскной деятельности и оперативно-розыскной политики*. Мир политики и социологии. 2016. Nr. 6. p. 150-161.

[467] ЖЕЛЕЗНЯК, Н.С. *Законодательное регулирование оперативно-розыскной деятельности: учебное пособие*. Красноярск: Сибирский юридический институт МВД России, 2010. 307 с. ISBN 978-5-7889-0170-1 p. 16–17.

[468] COVALCIUC, I. *Măsurile speciale de investigaţii autorizate de procuror în procesul penal.* Teză de doctor. Chișinău 2018. 144 p. 46.

operativ-investigativă nu au nimic comun cu ASI. […]. Cumulul măsurilor speciale de investigații constituie activitatea specială de investigații”[469].

Într-o altă abordare, s-a afirmat că MSI deși au o valoare extrem de importantă pentru ASI, totuși ele nu sunt singurele elemente constitutive ale acestei materii[470]. În cadrul ASI se desfășoară o varietate largă de acțiuni, și doar o parte dintre acestea sunt orientate către obținerea și cunoașterea informațiilor. Aceste acțiuni de obicei sunt numite MSI, în timp ce celelalte, cu alte caracteristici (de organizare, căutare, verificare, asigurare, stocare și analiză a datelor, etc.), își propun să sprijine eficiența MSI și a ASI.

Afirmația precum că ASI se realizează exclusiv prin intermediul MSI ridică îndoieli serioase chiar și din perspectiva prevederilor Legii nr. 59/2012. Conform acestora, în vederea îndeplinirii sarcinilor indicate în art. 2 al aceleiași legi, ofițerilor de investigații și subdiviziunilor specializate li se oferă posibilitatea să creeze sisteme informaționale, întreprinderi, organizații și subdiviziuni (art. 7), să antreneze persoane spre colaborare confidențială, inclusiv pe bază de contract (art. 15), să codifice identitatea persoanelor cu funcții de răspundere, a subdiviziunilor, organizațiilor, încăperilor și mijloacelor de transport, precum și identitatea colaboratorilor confidențiali (art. 7), să desfășoare activități financiare specifice, inclusiv plăți către persoanele care acordă asistență organelor care desfășoară investigații speciale (art. 12; 37).

Astfel, ASI include o gamă variată de acțiuni, cum ar fi atragerea persoanelor spre colaborare confidențială, crearea de întreprinderi, instituții, organizații și subdiviziuni, desfășurarea de activități financiare specifice, furnizarea de suport informativ și documentar, efectuarea măsurilor de protecție a persoanelor și informațiilor, precum și desfășurarea măsurilor de căutare. În practică, au fost dezvoltate și alte acțiuni de combatere a criminalității care sunt conforme cu legislația în vigoare, cum ar fi achiziția informațiilor despre infracțiuni sau despre persoane care pregătesc, comit sau au comis infracțiuni, diverse combinații operative, ambuscade etc. De asemenea, legea obligă în cadrul ASI să fie căutate persoanele dispărute și cele care se eschivează de la urmărirea penală sau au evadat din locurile de detenție. Prin urmare, se pot identifica și alte componente ale ASI, însă acest lucru necesită o analiză independentă și nu este subiectul acestei lucrări. Este important să recunoaștem că MSI fac parte din ASI, dar nu sunt singura componentă a acesteia.

Despre MSI s-a mai spus că acestea reprezintă acțiuni cu caracter informativ, concepute în vederea obținerii informațiilor pertinente cu privire la persoanele care planifică, pregătesc sau comit infracțiuni, precum și despre aspecte precum prezența urmelor activităților ilegale, locația persoanelor care se ascund de organul de urmărire penală sau instanța de judecată, și chiar despre

[469] JITARIUC, V. Unitatea structurală a măsurilor speciale de investigații: abordări doctrinare și reglementări . In: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAI al RM: ştiinţe juridice*, 2022, nr. 15, p. 231-247.
[470] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 203.

persoanele dispărute fără urmă. Ele sunt aplicate doar atunci când alte procedee nu pot să asigure realizarea sarcinilor prevăzute în art. 2 al Legii nr. 59/2012.

În ceea ce privește organizarea și tactica aplicării MSI, acestea depind în mare măsură de pregătirea și aptitudinile ofițerului de investigații responsabil pentru efectuarea acestor măsuri, de circumstanțele create și de resursele disponibile (inclusiv echipamente specifice și mijloace tehnice, precum și rețelele informative). De regulă, organizarea și tactica aplicării acestor măsuri sunt secrete, iar discuțiile detaliate pe această temă sunt rezervate literaturii specializate cu caracter confidențial și fac parte din programele de pregătire profesională în domeniul investigațiilor speciale.

Definirea conceptului de MSI reprezintă una dintre cele mai polemizare subiecte ale materiei ASI, dat fiind faptul că pe baza acestui concept se configurează întreg sistemul reglementărilor juridice menite să îndeplinească obiectivele cele mai importante în materia penală - prevenirea și combaterea criminalității.

În ultimii ani, reglementarea juridică a ASI, în general, și a MSI, în special, a devenit un subiect de discuție intensă în rândul comunității academice și al practicienilor cu atribuții în acest domeniu. Dezbaterile s-au intensificat în special după reforma din 2012, care a schimbat fundamental conceptul ASI de la o abordare prioritară proactivă, în special fiind vorba de prevenirea infracțiunilor, la o abordare predominant reactivă, axată pe investigarea și soluționarea infracțiunilor deja comise.

Incoerența regulamentelor juridice privind MSI a fost și rămâne principala sursă a controverselor cu privire la definirea, conținutul și statutul lor juridic. Aceste instrumente juridice, folosite pentru obținerea informațiilor, erau, până nu demult, denumite acțiuni de urmărire penală (art. 132^1 alin. (1) CPP redacția anterioară) și în același timp - măsuri speciale de investigații (art. 132^1 alin. (2) CPP redacția anterioară). În lipsa unei diferențe dintre conceptele de acțiuni de urmărire penală și MSI, legiuitorul nu a considerat necesar să definească pe niciuna dintre acestea.

Problema definirii MSI este una complexă, cu atât mai mult cu cât există diferențe semnificative în terminologia folosită în diversele acte internaționale și legislații naționale. În țara noastră, este utilizat termenul „măsuri speciale de investigații," însă în actele internaționale ratificate de țara noastră este folosit termenul „tehnici speciale de investigare"[471], fiind preluat și promovat în doctrina națională[472]. Alte țări utilizează termeni diferiți pentru denumirea unor astfel de instrumente a lucrului operativ. De exemplu, în România, în materia penală se folosește termenul „metode speciale de supraveghere sau cercetare"[473], iar în materia securității naționale termenul „activități

[471] Recomandarea (2005) 10 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei; Protocolul al doilea al Convenției europene de asistență juridică în materie penală Nr. 1959 din 20.04.1959.
[472] COVALCIUC, I. *Tehnici speciale de investigare în justiția penală: Monografie*. Chișinău: S.n., 2023. p. 203.
[473] Codul de Procedură Penală al României din 2010 (art. 138).

specifice culegerii de informații[474]; în Federația Rusă, se utilizează noțiunea de „măsuri operative de investigații”[475], termen folosit și în legislația națională până în 2012; în Ucraina, se folosește expresia „acțiuni de urmărire penală (de căutare) secrete”[476] sau „drepturi ale subdiviziunilor care desfășoară activitate operativă de investigații”[477].

Această problemă a fost dezbătută intens în procesul de revizuire a legislației privind investigațiile speciale în țara noastră[478]. Una dintre propunerile discutate a fost eliminarea termenului „acțiuni de urmărire penală” din art. 132^1 alin. (1) CPP al RM și înlocuirea acestuia cu „metode speciale de investigații,” fără a oferi o definiție legală pentru acest termen, argumentându-se prin faptul că termenul „metodă” ar fi suficient de clar și nu necesită definit.

Analiza conceptului de „măsuri speciale de investigații”, așa cum a fost definit în diverse surse doctrinare, dezvăluie absența unui consens clar asupra acestei noțiuni. Diferiți autori au adoptat perspective variate asupra acestui subiect. Unii dintre aceștia au prezentat MSI ca fiind forme concrete de punere în aplicare a ASI, accentuându-se dimensiunea lor practică și operativă[479]. Alții le-au perceput ca pe acțiuni sau operațiuni[480], subliniind că acestea implică acțiuni specifice desfășurate pentru a obține informații sau probe relevante. În plus, există opinii care le-au descris ca fiind metode[481] evidențiind astfel tehnicile și procedurile utilizate pentru atingerea unor obiective specifice în cadrul investigațiilor.

Deoarece termenul „măsuri” sugerează în mod inevitabil implicarea unor „acțiuni” există totuși o complexitate în definirea și delimitarea precisă a acestor acțiuni. În încercarea de a dezlega caracteristicile acestor „acțiuni”, interpretările variază într-o manieră considerabilă.

De exemplu, potrivit unei viziuni, MSI sunt un complex coordonat de acțiuni optime și unite prin scopul obținerii probelor care indică comiterea de infracțiuni și identificarea autorilor[482].

Observăm că această definiție nu descoperă criterii esențiale pentru delimitarea MSI de acțiunile de urmărire penală. Ca rezultat, s-a dezvoltat ideea conform căreia cele două tipuri de acțiuni sunt identice, ceea ce a dus la considerarea lor ca fiind două genuri similare de activitate.

---

[474] Legea privind securitatea națională a României, republicată: nr. 51 din 29 iulie 1991. [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://lege5.ro/App/Document/gm4teobtg4/legea-nr-51-1991-privind-securitatea-nationala-a-romaniei

[475] Legea Federației Ruse privind activitatea operativă de investigații din 12.08.1995, nr. 144 (art. 6).

[476] Codul de procedură penală al Ucrainei din 13.04.2012 nr. 4651-VI (art. 246).

[477] Legea Ucrainei privind activitatea operativă de investigații din 18.02.1992 nr. 2135-XII (art.8).

[478] GLAVAN, B., Activitatea specială de investigații și procesul penal. Aspecte comune și delimitări. Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p. ISBN 978-9975-135-63-4 p. 279.

[479] ФИРСОВ, О.В. *Правовые основы оперативно-розыскных мероприятий: учеб. пособие*. М.: Норма: ИНФРА-М., 2011. 207 с. ISBN 978-5-91768-154-2 p. 168.

[480] ШУМИЛОВ, А.Ю. *Курс основ оперативно-розыскной деятельности: учебник для вузов. 3-е изд., доп. и перераб.* М.: Издательский дом Шумиловой И.И., 2008. - 391 с. ISBN 978-5-89784-140-0 p. 183.

[481] КУЗНЕЦОВ, Е.В. *Оперативно-разыскные мероприятия как универсальные методы познания действительности*. În: Сибирский юридический вестник, nr.1, 2012. p. 80-85.

[482] ГОРЯИНОВ, К.К., КВАША, Ю.Ф., СУРКОВ, К.В. *Федеральный закон об оперативнорозыскной деятельности*: Комментарий. Москва, 1997. 640 с. ISBN 5-7858-0025-X. p. 200.

Într-o altă perspectivă, MSI sunt descrise ca un set de acțiuni prevăzute în legea specială, în cadrul cărora sunt aplicate forțele, mijloacele și metodele publice și secrete utilizate pentru rezolvarea sarcinilor ASI[483].

Această interpretare pare mai specifică, evidențiind aspecte caracteristice MSI, cum ar fi „prevăzute în legea specială", caracterul lor secret și orientarea către sarcinile specifice ale ASI. Cu toate acestea, există mențiuni în această perspectivă care consideră metodele ca fiind parte integrantă a măsurilor, ceea ce poate genera confuzii în ceea ce privește distincția între aceste concepte.

Din perspectivă istorică, unele opinii sugerează că MSI au fost considerate mult timp metode de cercetare pentru teoreticieni și practicieni. Aceasta se datorează faptului că termenul „metode" este adesea folosit pentru a descrie căile de cercetare teoretică, dar și pentru tehnici și operațiuni practice[484]. Astfel, utilizarea termenului „metode" se referă în principal la cercetarea teoretică, în timp ce termenul „măsuri" se aplică activității practice de culegere a informațiilor.

În ceea ce privește caracterul public indicat în definiția analizată, care se referă la acțiunile aplicate pentru soluționarea sarcinilor ASI, argumentăm că acest aspect nu este specific doar MSI și nu contribuie la o delimitare clară între acestea și alte tipuri de acțiuni. O analiză mai detaliată dezvăluie că includerea acestei caracteristici în definiția MSI ar putea să creeze confuzii și să prejudicieze aplicarea lor eficientă.

Considerăm că doar forma confidențială a acțiunilor de investigații ar trebui să fie inclusă în definiția MSI, în timp ce forma publică trebuie să rămână în afara acestei categorii. Aceasta nu înseamnă că ofițerii de investigații nu pot efectua acțiuni publice sau că aceste acțiuni nu vor fi realizate, ci doar că ele nu ar trebui să fie considerate MSI. Prin efectuarea MSI acțiunile secrete, în temeiul principiului „îmbinării metodelor publice și secrete" specificat în Legea nr. 59/2012, sunt îmbinate cu cele publice. Caracterul confidențial este obligatoriu pentru fiecare MSI, iar îmbinarea acestuia cu cel public este o alternativă. Considerăm că mai corect ar fi dacă în definiția conceptului de MSI ar fi menționat „caracterul prioritar confidențial" ceea ce lasă să se înțeleagă că ar putea fi, dar nu sunt obligatoriu, îmbinate cu acțiuni publice.

În cadrul cercetărilor am întâlnit și viziunea conform căreia măsurile publice și rezultatele acestora nu sunt informații care constituie secret de stat și, prin urmare, nu au legătură cu conținutul ASI și nu formează rezultatele acesteia. Ele ar fi parte din conținutul altor activități neprocesuale desfășurate împreună cu ASI[485].

---

[483] *Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник*; Под ред. К. К. Горяинова, et al. М.: ИНФРА-М, 2010. 831 с. ISBN 978-5-16-002437-0. p. 281.

[484] ШИМАТОВ, М. А., *Оперативно-розыскные мероприятия. Виды, сущность и назначение оперативно-розыскных мероприятий*. [citat 13.11.2019] Disponibil: https://studme.org/62160/pravo/operativno-rozysknye_meropriyatiya

[485] НАГИЛЕНКО, Б.Я., КУЗЬМИН, А.В., КОСАРЕВА Т.В. О кризисном состоянии правового регулирования оперативно-розыскной деятельности полиции и мерах по его совершенствованию. В: *Научный портал МВД России.* 2013. Nr. 1(21). с. 40-46.

Există și viziunea conform căreia MSI sunt „un sistem organizat de acțiuni interdependente efectuate în conformitate cu legea în vederea obținerii și utilizării informațiilor operative și a altor informații, a obiectelor și documentelor ca surse purtătoare de informații, importante pentru relevarea, prevenirea, curmarea și descoperirea faptelor ilegale, căutarea infractorilor și persoanelor dispărute, precum și pentru rezolvarea altor sarcini operativ-tactice în lupta împotriva criminalității” [486].

Această apreciere a MSI este, fără îndoială, mai cuprinzătoare, însă, din perspectiva noastră, conține elemente inutile și poate prezenta dezavantaje. Enumerarea specifică a sarcinilor concrete pentru care sunt colectate și utilizate informațiile obținute poate părea inoportună și ineficientă. Legea este un instrument în continuă schimbare, adaptându-se la evoluția societății. Prin urmare, enumerarea detaliată a sarcinilor care ar putea fi soluționate prin efectuarea MSI ar putea necesita o modificare constantă a definiției. Considerăm că o referință generală la sarcinile prevăzute de lege ar fi mai adecvată în această definiție.

De asemenea, atragem atenția asupra unui detaliu esențial din această definiție și anume că prin MSI se obțin informații și nu probe. În abordările anterioare, am distins dintre informații și probe, precizând că MSI pot furniza informații (operative) care ulterior, după examinare, pot fi recunoscute ca probe. Întrebarea cu privire la care ar trebui să reflectăm mai profund este dacă MSI sunt întotdeauna orientate exclusiv către obținerea de informații sau dacă pot fi utilizate și în alte scopuri.

Profesorul Zaharțev S. I., în teza sa de doctorat[487], a analizat acest subiect și a criticat ipoteza potrivit căreia MSI sunt doar acțiuni pentru obținerea informațiilor. El consideră că, în unele cazuri, aceste măsuri sunt efectuate nu numai pentru obținerea unor informații (date de fapt), ci și pentru realizarea altor sarcini și scopuri. Cu alte cuvinte, acestea pot fi utilizate pentru a crea condiții optime pentru reținerea unui infractor sau pentru a asigura securitatea unei persoane care colaborează în ASI, în vederea bunului mers al acesteia, și alte astfel de scopuri.

Această perspectivă deschide o dezbatere importantă cu privire la sarcinile și scopurile efectuării MSI, subliniind că ele pot servi diverse obiective, inclusiv cele care nu implică direct obținerea de informații. Prin urmare, profesorul a considerat că nu este necesar includerea acestui semn (acțiuni efectuate în scopul culegerii de informații) în definirea conceptului de MSI. Acest aspect ar trebui să fie luat în considerare în dezvoltarea unei definiții precise și comprehensive a MSI.

---

[486] БОБРОВ, В. Г. Некоторые вопросы законодательного регулирования оперативно-розыскных мероприятий в свете нового проекта закона „Об оперативно-розыскной деятельности”. В: *Полицейское право.* 2007. nr. 2(10). с. 136-143.

[487] ЗАХАРЦЕВ, С.И. *Теория и правовая регламентация оперативно-розыскных мероприятий: дис. ... дра юрид. наук*. СПб., 2004. p. 84.

În context, este de menționat și conceptul formulat de distinsul cercetător Zaharțev S. I. în aprecierea căruia MSI „constituie una dintre componentele de bază ale ASI, organizarea și tactica efectuării cărora constituie secret de stat; presupunând un ansamblu de acțiuni ale organelor abilitate ale statului și ale funcționarilor acestora, desfășurate cu respectarea temeiurilor și condițiilor reglementate detaliat de lege, ce corespund standardelor de moralitate și urmăresc atingerea scopurilor și îndeplinirea sarcinilor ASI”[488].

Anterior am considerat, la fel ca mulți alții, că MSI implică, în general, obținerea de probe[489]. Totuși, o analiză mai profundă a noțiunii de probe ne-a făcut să revizuim această percepție și să adoptăm o abordare diferită a conceptului de MSI, eliminând termenul de „probe”[490] din definiția MSI. Confuzia a apărut din cauza definiției ambigue a ASI înserată în art. 132^2 CPP (redacția anterioară), care a identificat această activitate cu un set de acțiuni de urmărire penală, acțiuni prin care întotdeauna s-au obținut probe. În temeiul acestor prevederi și alți cercetători autohtoni s-au gândit ca și noi că din moment ce MSI au fost numite acțiuni de urmărire penală, conceptul acestora s-a schimbat[491].

Cu toate acestea, credem că prin efectuarea MSI, conform prevederilor legale actuale, se pot obține informații, iar după examinare vor putea fi recunoscute ca probe, această abordare rezultă din actuala formulare a dispoziției art. 93 alin. (4) CPP. În teoria ASI această interpretare nu este una nouă, ea găsindu-și reflectare încă în perioada de până la reforma din 2012[492].

Argumentul invocat de susținătorii ipotezei că prin MSI incluse în CPP se obțin probe, în general se bazează pe prevederile art. 93 alin. (2) pct. 8) din același cod. Aceste prevederi enumeră ca mijloace de probă „actele procedurale în care se consemnează rezultatele MSI şi anexele la ele, inclusiv stenogramele, fotografiile, înregistrările şi altele”. Cu toate acestea, argumentul nu este întotdeauna adus în contextul complet al legii, ignorându-se adesea alte prevederi în care se precizează că elementele de fapt pot fi folosite în procesul penal ca probe doar dacă au fost dobândite și verificate de organul de urmărire penală[493].

În acest context, observăm că în definiția tehnicilor (măsurilor) speciale de investigare recomandate de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, termenul folosit este, de asemenea, „informații” și nu „probe”. Această alegere de terminologie subliniază faptul că prin MSI se pot

[488] ЗАХАРЦЕВ, С.И., ИГНАЩЕНКОВ, Ю.Ю., САЛЬНИКОВ, В.П. *op. cit*., 2017. 400 с. p. 193.
[489] MÎRZAC, V., GLAVAN, B. *Note privind activitatea specială de investigaţie*. Tipografia Academiei „Ştefan cel Mare”. Chişinău 2018. – 92 p. ISBN 978-9975-4321-2-3 p. 40.
[490] GLAVAN, B. MÎRZAC, V., CALCAVURA, Gh. Conceptul măsurilor speciale de investigaţii. In: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAI al RM*. 2019, nr. 10, p. 74-87.
[491] ROMAN, D. *Activitatea specială de investigaţii şi alte activităţi informative.* Chişinău: CEP USM, 2019. 203 p. ISBN 978-9975-149-34-1. p. 50.
[492] DIDÂC, V., ş.a. *op.cit.* p. 203; BOTNARI, Ilie. Aspecte conceptuale privind măsurile speciale de investigații. In: *Legea şi Viaţa*, 2018, nr. 4(316), p. 20-23.
[493] CUȘNIR, V., COVALCIUC, I. Abordări teoreco-normave privind măsurile speciale (operave) de investigații în probatoriul penal. În: *Studii și cercetări juridice: Culegere de lucrări ştiinţifice de specialitate*. Chișinău, 2021. ÎS FEP „Tipografi a Centrală”. ISBN 978-9975-3201-1-5. p. 105-115.

obține informații și date de fapt, nu probe. În contextul procesual-penal, „probele" sunt, prin natura lor, „informații" sau „date de fapt" consemnate în mijlocul de probă, dar nu toate „datele de fapt" dobândite în cadrul MSI sunt automat „probe".

Analizând definiția profesorului Zaharțev S. I., observăm un alt aspect care necesită discuție, și anume sublinierea faptului că MSI sunt o componentă de bază a ASI. În linii mari, susținem această afirmație; MSI într-adevăr reprezintă un element fundamental al ASI, alături de alte elemente componente. Cu toate acestea, întrebarea este dacă acesta poate fi considerat un semn distinctiv care ar trebui să fie inclus în definiția conceptului analizat.

Cu privire la acest aspect, profesorul Cecetin A.E. a exprimat opinia că anterior și el a împărtășit ideea profesorului Zaharțev S. I. Totuși, cercetările ulterioare l-au determinat pe Cecetin A.E. să-și reconsidere opinia. Principalul motiv pentru această schimbare de perspectivă constă în faptul că ASI nu include doar MSI, ci și alte componente structurale ale acesteia: lucrul cu informatorii, procedurile operative de investigații, asigurarea informativă etc. Prin urmare, caracteristica discutată nu distinge MSI de celelalte componente ale ASI. Mai mult, Cecetin A.E. susține că această definiție poate duce la o eroare logică numită „circularitate în definiție", atunci când termenul definit este explicat prin intermediul termenului definit. De asemenea, el atrage atenția asupra faptului că legislația rusă definește ASI ca o formă de activitate desfășurată prin intermediul MSI, iar această definiție propusă ar însemna că activitatea este explicată prin componenta sa, iar componenta - prin activitate[494].

În general, putem să fim de acord cu profesorul Cecetin A.E., având în vedere conceptul ASI definit în legislația Federației Ruse. Cu toate acestea, ar fi corect să spunem că profesorul Zaharțev S. I. a criticat definiția legală a activității operative de investigații, subliniind că aceasta nu se desfășoară numai prin intermediul MSI și propunând să fie introdusă o altă definiție în Legea specială[495].

În urma acestor discuții se pare că observațiile făcute de Cecetin A.E. nu par întemeiate. Respectiv, găsim justificată evidențierea faptului că MSI sunt una dintre componentele de bază ale ASI în calitate de semn distinctiv al definirii conceptului de MSI.

Conform următoarei viziuni MSI sunt acţiuni (s.n.) indicate expres în Legea cu privire la ASI şi realizate de către anumiţi subiecţi în conformitate cu cerinţele legale şi care sunt bazate pe utilizarea unor mijloace și metode predominant secrete în combinație cu mijloace și metode publice care vizează identificarea directă și utilizarea datelor de fapt necesare rezolvării sarcinilor ASI[496]

O altă trăsătură importantă menționată în definiția prezentată, la fel ca și în cea propusă de Zaharțev S. I., este faptul că MSI sunt realizate de anumiți subiecți. Acest aspect subliniază

[494] ЧЕЧЕТИН, А.Е. *op.cit.*, 2006. 180 с. p. 17.
[495] ЗАХАРЦЕВ, С.И. op.cit. дис. … дра юрид. наук. 2004. p. 12.
[496] ЧЕЧЕТИН, А.Е. *op.cit.*, 2006. 180 с. p. 21.

complexitatea și specializarea activității de obținere clandestină a informațiilor operative și de influență în lupta împotriva mediului criminal.

Este important de subliniat că dreptul de a realiza MSI aparține și trebuie să aparțină numai unor organe specializate, cu personal calificat și instruit corespunzător. Aceste măsuri implică riscuri și responsabilități semnificative și, prin urmare, trebuie să fie încredințate unor profesioniști pregătiți.

Prin aceste observații, nu diminuăm nicidecum importanța ofițerilor de urmărire penală și nici nu sugerăm că aceștia au mai puține cunoștințe sau abilități. Cu toate acestea, este esențial să înțelegem că MSI și acțiunile de urmărire penală sunt două componente diferite ale sistemului de aplicare a legii, fiecare cu propriile lor cerințe și obiective. Combinația lor poate fi dificil de gestionat și poate duce la o protecție mai slabă a securității cetățeanului și la o luptă mai puțin eficientă împotriva criminalității.

În ceea ce privește definiția dată în Recomandarea (2005) 10 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, care definește „tehnici speciale de investigare” ca fiind „tehnicile aplicate de autorităţile competente în cadrul anchetelor penale, vizând depistarea sau anchetarea unor infracţiuni grave şi a unor suspecţi în vederea strângerii de informaţii, de aşa manieră încât persoanele în cauză să nu aibă cunoştinţă de acest lucru”, trebuie să remarcăm că această definiție evidențiază anumite aspecte esențiale remarcate mai sus (acţiuni aplicate de un organ competent, acţiuni îndreptate spre strângerea de informaţii, forma nepublică de realizare a măsurilor), dar conține și câteva aspecte discutabile.

În primul rând, limitarea aplicării acestor tehnici doar în cadrul anchetelor penale și doar pentru infracțiuni grave poate fi problematică în ceea ce privește legislația națională din Republica Moldova. Legislația națională poate cuprinde o gamă mai largă de sarcini pe care organele specializate în ASI trebuie să le îndeplinească, cum ar fi prevenirea infracțiunilor, curmarea activităților infracționale și a persoanelor implicate, depistarea persoanelor dispărute, recuperarea bunurilor provenite din activități ilegale și colectarea de informații despre amenințări potențiale la adresa securității statului.

De asemenea, categoria de infracțiuni pentru care se aplică aceste tehnici speciale ar trebui să fie mai largă decât doar infracțiunile grave, deoarece legislația penală din Republica Moldova cuprinde o gamă diversificată de infracțiuni, care nu se limitează doar la cele grave (art. 16 CP).

Un alt aspect important omis în această definiție este necesitatea ca aceste măsuri să fie expres prevăzute în lege. Prin această definiție, tehnici speciale de investigare ar putea fi interpretate ca orice acțiuni clandestine de colectare a informațiilor, indiferent de reglementarea legală. Aceasta poate crea dificultăți în evaluarea legalității și a limitelor acestor măsuri de investigații, precum și în stabilirea procedurilor adecvate pentru efectuarea lor.

În ansamblu, numeroasele definiții găsite în literatura de specialitate reflectă interesul crescut al cercetătorilor pentru problema definirii MSI. Totuși, lipsa unanimității de opinii în această privință arată cât de complexă este această problemă. Fiecare definiție aduce contribuții semnificative la înțelegerea conceptului de MSI și ajută la clarificarea acestuia.

La definirea conceptelor, ar fi bine să ne ghidăm de regulile elaborate cu mult timp în urmă de filosoful grec Aristotel și acceptate de logica tradițională modernă, esența acestor reguli fiind următoarea: 1) Definiția trebuie să fie proporțională, adică nici prea mică, nici prea mare; 2) Definiția trebuie să fie clară, adică lipsită de ambiguitate și cuvinte neclare; 3) Definiția nu trebuie să conțină un cerc vicios, adică termenul întâlnit în partea definiției nu trebuie să fie definit prin termenul definit[497].

În concluzie, având în vedere abordarea teoretică a problemei, recomandările instituțiilor internaționale și analiza cadrului normativ actual, considerăm că prin noțiunea de măsuri speciale de investigații se înțelege una dintre componentele ASI formată dintr-o totalitate de acțiuni strict reglementate de lege, efectuate autorizat și prioritar confidențial de către ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate ale autoritățile competente pentru realizarea scopurilor și îndeplinirea sarcinilor ASI.

Fiind conștienți de faptul că definirea unui concept nu este doar rezultatul activității cognitive, ci și un proces complex și adesea îndelungat, dorim să subliniem că definiția propusă nu pretinde la infailibilitate sau finalitate absolută. De aceia, considerăm că munca depusă va fi utilă pentru cercetările ulterioare în acest domeniu și va permite o îmbunătățire continuă a definiției conceptului de MSI.

4.2 Regimul juridic și categoriile (sau tipologia) măsurilor speciale de investigaţii

Importanța și actualitatea analizei regimului juridic al MSI[498] derivă din necesitatea înțelegerii și aplicării unitare a normelor de drept menite să reglementeze raporturile juridice care apar în legătură cu efectuarea diferitor MSI pentru realizarea diferitor sarcini.

În contextul abordării acestui subiect merită să ne reamintim că până la reforma juridică din 2012, MSI erau reglementate într-un singur act normativ (Legea nr. 45/1994), cuprinzând o totalitate de 21 de măsuri. În funcție de gradul de ingerință în drepturile persoanei acestea erau divizate în două categorii: 1) măsuri care presupuneau ingerințe în drepturile persoanei (5 măsuri), acestea puteau fi efectuate doar cu autorizarea judecătorului de instrucție; și 2) măsuri considerate că nu violează drepturile persoanei (toate celelalte măsuri)[499], în cadrul controlului operativ[500] acestea erau

[497] ЧЕЧЕТИН, А.Е. *op.cit.*, 2006. p. 10.
[498] Regimul juridic al MSI se referă la ansamblul de reguli, proceduri și principii juridice care guvernează utilizarea și aplicarea acestor măsuri în cadrul ASI pentru realizarea diferitor sarcini.
[499] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 299-302.

înfăptuite cu autorizaţia şi sub supravegherea conducătorului organului investigativ-operativ. Totuși, una dintre măsuri (controlul transmiterii banilor sau altor valori materiale extorcate) putea fi efectuată în baza deciziei motivate a conducătorului organului care exercită ASI, aprobată de procurorul care conducea sau efectua urmărirea penală în cauza dată (art.8 alin. (4) din Legea nr. 45/1994). În temeiul și condițiile acestei legi, MSI puteau fi efectuate pentru realizarea tuturor sarcinilor incluse în art. 2, atât cele cu caracter procesual penal (relevarea, prevenirea, curmarea, descoperirea infracţiunilor şi a persoanelor implicate în comiterea acestora), cât și cele cu caracter administrativ (căutarea persoanelor dispărute, identificarea cadavrelor, asigurarea securității).

Reforma din 2012 a produs schimbări esențiale în reglementarea juridică a MSI, întreaga listă compusă din 20 de MSI era reglementată în Legea nr. 59/2012, iar 15 dintre acestea erau prevăzute și în CPP. Altfel, în materia reglementării MSI, Legea nr. 59/2012 îndeplinea funcția de lege generală, iar CPP pe cea de lege specială[501]. Prioritatea CPP în materia reglementării regimului juridic al MSI intervenea pe segmentul procesului penal[502]. Întreaga listă de MSI a fost divizată în trei categorii: 1) măsuri autorizate de judecătorul de instrucţie (8 măsuri); 2) măsuri autorizate de procuror (9 măsuri); 3) măsuri autorizate de conducătorul subdiviziunii specializate (3 măsuri). Prima categorie de măsuri și cu alte trei măsuri dintre cele autorizate de procuror puteau fi efectuate doar în cadrul urmăririi penale și doar în cazul investigării infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave. Alte patru măsuri autorizate de procuror erau admise atât în cadrul, cât și în afara procesului penal. Celelalte măsuri puteau fi efectuate doar în afara procesului penal. Ca excepție, trei dintre MSI din prima categorie și toate cele din categoria a doua erau admise în afara procesului penal, în cadrul testului de integritate profesională[503]. Un astfel de regim juridic de efectuare a MSI, axat pe aspecte mai mult formale[504], s-a dovedit a fi mai puțin eficient, multe dintre sarcinile ASI deveniseră practic declarative, ceea ce a condus într-un final la o nouă reformă juridică.

Începând cu 1 ianuarie 2024, MSI sunt reglementate de aceleași două acte normative de bază, doar că Legea nr. 59/2012 în raport cu legea procesuală nu mai îndeplinește funcția de lege generală și nici de lege specială, ea fiind actul normativ care reglementează ASI, inclusiv efectuarea

---

[500] Controlul operativ și prelucrarea operativă reprezentau două forme principale ale ASI şi ale procesului investigativ-operativ, care implicau utilizarea în complex a forţelor, metodelor şi mijloacelor ASI în vederea soluţionării sarcinilor prevăzute de lege (DIDÂC, V., ş.a. *op.cit.* p. 299).

[501] GHERMAN, M., BLÎNDU, E., BOTNARI, I. Temeiurile și condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigaţii: Studiu monografic. Chișinău. 2023. Departamentul editorial poligrafic al „Academiei .Ştefan cel Mare" 192p. ISBN 978-9975-135-70-2, p. 67.

[502] GLAVAN, B. Activitatea specială de investigații și procesul penal. Aspecte comune și delimitări. Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p. ISBN 978-9975-135-63-4, p. 110.

[503] GLAVAN, B., Reflecții privind clasificarea măsurilor speciale de investigații. In: *Legea şi Viaţa*. 2022, nr. 1-2, p. 56-69.

[504] HARUNJEN, Eduard. Noul concept de investigare a infracțiunilor promovat de procuratură. În: *Revista Procuraturii Republicii Moldova*. Nr. 1/2019. p. 17-20, p. 18; GLAVAN, B. Probleme actuale privind activitatea specială de investigaţii. În: *Independența de stat a Republicii Moldova: retrospective și realități*. Chișinău, 2022 (ÎS FEP „Tipografi a Centrală"). – 448 p. p. 325-340.

MSI, în afara procesului penal. În felul acesta putem spune că materia ASI la ora actuală este reglementată de două legi de bază, fiecare dintre acestea stabilind propriul regim juridic al MSI.

În Legea nr. 59/2012 există o listă exhaustivă formată din 13 MSI (art. 27), iar în CPP (art. 134) este o altă listă formată din 14 MSI. Prin urmare, se creează impresia că ASI în ansamblu ar cuprinde 27 MSI. Pe de altă parte, acest calcul matematic nu corespunde realității, fiindcă multe dintre măsuri se repetă, adică sunt dublate în ambele liste (ex: Interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor; Reținerea, cercetarea, predarea sau ridicarea trimiterilor poștale; Colectarea de informații de la furnizorii de servicii de comunicații electronice; Accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice; Identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice; Urmărirea vizuală; Investigația sub acoperire; Achiziția de control; Culegerea de informații).

Sunt măsuri, precum „Localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice" și „Accesul la informațiile financiare", care aparent se regăsesc doar în Legea nr. 59/2012, în realitate ele fiind prevăzute și în CPP, însă nu ca măsuri aparte, ci ca elemente ale altor măsuri mai cuprinzătoare. De exemplu, din conținutul măsurii „Supravegherea tehnică" prevăzută în art. 138 CPP observăm că de fapt, pe lângă alte acțiuni, aceasta cuprinde și „Localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice" (art. 28 din Legea nr. 59/2012). În mod similar, măsura „Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și/sau accesul la informațiile financiare" prevăzută în art. 138^3 CPP, chiar din denumirea acesteia se poate observa că include și „Accesul la informațiile financiare" (art. 31 din Legea nr. 59/2012).

Există și măsuri care se regăsesc doar într-o singură lege. De exemplu, „Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video" și „Livrarea supravegheată" sunt măsuri prevăzute doar în CPP. Prezența acestora doar în lista măsurilor incluse în Cod poate fi explicată prin voința legiuitorului, din anumite motive (probabil s-a luat în calcul gradul sporit de ingerință în drepturile persoanei) a considerat că ele pot fi efectuate doar în limitele procesului penal, respectiv sediul de reglementare al regimului lor juridic ar fi CPP. În mod similar „Colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată" și „Cercetarea obiectelor și a documentelor" sunt măsuri prevăzute doar în Legea nr. 59/2012, necesitatea acestora în cadrul procesului penal decade în virtutea existenței acțiunilor de urmărire penală corespunzătoare, fiind vorba despre „Colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă" (art. 154-156 CPP), „Constatarea tehnico-ştiinţifică" (art. 139-141 CPP) și „Expertiza judiciară" (art. 142-153 CPP).

O astfel de sistematizare a normelor de reglementare a regimului juridic al MSI, în viziunea noastră, ar trebui înțeleasă în sensul că legiuitorul a acceptat propunerile autorilor proiectului de lege

prin care s-a modificat legislația în domeniul ASI[505], urmărindu-se scopul separării activităților investigative specifice procesului penal de cele efectuate în afara acestuia. Considerăm că atât ASI, cât și MSI ca elemente ale acestei activități, ar trebui abordată ca un tot întreg, ca fiind o singură materie, dar cu regimuri juridice distincte în funcție de domeniul vizat: în cadrul și în afara procesului penal.

Analizând ansamblul MSI din perspectiva competenţei organului care le autorizează distingem cinci tipuri de măsuri: 1) măsuri autorizate de judecătorul de instrucţie; 2) măsuri autorizate de procuror; 3) măsuri autorizate de conducătorul subdiviziunii specializate; 4) măsuri autorizate de judecătorul de instrucţie (în cadrul procesului penal) și de procuror (în afara procesului penal), ex.: „Localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice"; și 5) măsuri autorizate de procuror (în cadrul procesului penal) și de conducătorul subdiviziunii specializate (în afara procesului penal), ex.: „Urmărirea vizuală" și „Culegerea de informații". Prin urmare observăm că nici o MSI nu poate fi efectuată fără autorizare. Atribuirea competenței de autorizare a măsurilor ține de voința strictă a legiuitorului și nu poate fi transmisă de la un organ la altul decât prin modificarea legislației.

Ca excepție, măsurile autorizate de judecătorul de instrucție ar putea fi autorizate prin ordonanța motivată a procurorului în caz de infracțiune flagrantă sau când nu suferă amânare dacă încheierea judecătorului nu ar putea fi obținută fără existența unui risc esențial de întârziere care poate duce la pierderea informațiilor probatorii sau ar putea pune în pericol iminent viața, sănătatea sau securitatea persoanelor. În asemenea situații urmează ca judecătorului de instrucţie în decurs de 24 de ore să i se prezinte un demers în vederea controlului legalității dispunerii și autorizării MSI, prezentându-i-se ordonanța de autorizare a măsurii, precum și toate materialele în care este argumentată necesitatea efectuării MSI. Dacă se va constata că a existat temei de efectuare a MSI, judecătorul de instrucţie, prin încheiere motivată, urmează să confirme imediat sau cel târziu în 24 ore legalitatea efectuării respectivei măsuri. În caz contrar, judecătorul de instrucție va respinge, prin încheiere motivată, demersul procurorului, va declara nulă atât ordonanța de autorizare a măsurii, cât și rezultatele efectuării acesteia (art. 135 alin. (6) CPP).

Analizate din perspectiva competenței autorităților cu drept de a efectua MSI putem deosebi două tipuri de măsuri: 1) măsuri ce pot fi efectuate de către ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate ale tuturor autorităţilor ASI (Culegerea de informații; Achiziția de control; Cercetarea obiectelor și a documentelor; Colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată, etc.); și 2) măsuri ce pot fi efectuate doar de ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate ale anumitor autorităţi care desfășoară ASI: (Controlul transmiterii banilor sau altor valori materiale extorcate poate fi efectuat doar de ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate ale Ministerului Afacerilor

[505] Notă informativă la Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigaţii), p.43. [citat: 20.10.2023]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-03-nu.pdf

Interne și ale Centrului Naţional Anticorupţie (art. 138^7 alin. (2) CPP), iar măsura „investigația sub acoperire" poate fi efectuată doar de angajaţii, special desemnaţi în acest scop, din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Centrului Naţional Anticorupţie, Serviciului Vamal, Serviciului Fiscal de Stat, Administrației Naționale a Penitenciarelor (art. 36 alin. (4) din Legea nr. 59/2012).

Din perspectiva restricționării efectuării MSI în cadrul și în afara procesului penal distingem trei tipuri de măsuri: 1) Măsuri care se înfăptuiesc doar în cadrul procesului penal (Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și vide; Controlul transmiterii sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite; Livrarea supravegheată) 2) Măsuri care se înfăptuiesc atât in cadrul procesului penal cât și în afara acestuia (Culegerea de informații; Achiziția de control; Investigația sub acoperire; Urmărirea vizuală etc.); și 3) Măsuri care se înfăptuiesc doar în afara procesului penal (Cercetarea obiectelor și a documentelor; Colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată).

Doctrina ASI operează cu diferite criterii de clasificare a MSI, printre acestea se numără: durata de executare; modul de realizare; subiectul care efectuează măsurile speciale; tactica de realizare; subiectul care sancționează MSI etc.

Legislația și doctrina românească distinge două categorii de MSI (metode): măsuri de supraveghere și măsuri de cercetare. Această distincție este importantă pentru definirea și implementarea acestor măsuri, fiecare categorie având caracteristici și scopuri specifice.

Măsurile de supraveghere includ: „interceptarea comunicaţiilor ori a oricărui tip de comunicare la distanţă"; „accesul la un sistem informatic"; „supravegherea video, audio sau prin fotografiere"; „localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice" (art. 138 alin. (1) lit. a) - e) CPP al României). Aceste măsuri sunt caracterizate de faptul că sunt de obicei efectuate în timp real, în timpul desfășurării activităților care fac obiectul procedurii. De exemplu, interceptarea comunicațiilor se realizează în timp ce acestea au loc, la fel și supravegherea video sau localizarea prin mijloace tehnice.

Măsurile de cercetare, pe de altă parte, includ acțiuni precum: „obţinerea datelor privind tranzacţiile financiare ale unei persoane"; „reţinerea, predarea sau percheziţionarea trimiterilor poştale"; „utilizarea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor; participarea autorizată la anumite activităţi"; „livrarea supravegheată"; „obţinerea datelor de trafic și de localizare prelucrate de către furnizorii de reţele publice de comunicaţii electronice ori furnizorii de servicii de comunicaţii electronice destinate publicului" (art. 138 alin. (1) lit. f) - j) din CPP al României). Aceste măsuri sunt implementate ulterior desfășurării activităților ce trebuie probate.

Această distincție între cele două categorii de MSI este esențială pentru înțelegerea modului în care sunt aplicate și pentru protejarea drepturilor și libertăților individuale în cadrul procedurilor penale[506].

În funcție de ingerința în drepturile fundamentale ale persoanei unii doctrinari[507] deosebesc două tipuri de MSI: 1) măsuri care nu restricționează drepturile persoanei; și 2) măsuri care restricționează drepturile persoanei.

La grupul măsurilor care nu restricționează drepturile persoanei, profesorul rus Șumilov A.Yu. atribuie: chestionarea, urmărirea (cu excepția urmăririi cu pătrundere în locuință), identificarea persoanei, achiziția de control, cercetarea obiectelor şi documentelor, colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă (cu excepția colectării mostrelor din locuință și colectării mostrelor de voce ale unei persoane prin controlul propriilor convorbiri telefonice), culegerea informaţiei despre persoane şi fapte, identificarea persoanei, infiltrarea operativă, livrarea controlată, cercetarea spațiilor, clădirilor, încăperilor (cu excepția locuințelor), terenului și vehiculelor și culegerea informațiilor din canalele tehnice de comunicare (fără a interveni în sfera vieții private a cetățenilor). Potrivit profesorului aceste măsuri pot fi efectuate atât în cadrul lucrărilor operative de verificare a regimului administrativ, cât și în cadrul procesului de căutare operativă.

La măsurile care restricționează drepturile persoanei sunt atribuite restul măsurilor (interceptarea şi înregistrarea comunicărilor, monitorizarea conexiunilor comunicaţiilor telegrafice şi electronice, colectarea datelor de la furnizorii de servicii de comunicaţii electronice, etc.).

Referindu-se la același criteriu de diferențiere a MSI cercetătorul Zaharțev S.I. consideră că separarea măsurilor propusă de profesorul Șumilov A.Yu. nu ar fi suficient de exactă. În viziunea acestuia orice MSI în anumite circumstanțe poate restricționa anumite drepturi ale persoanei. Drept exemplu, consideră că și prin așa măsuri ca chestionarea, culegerea de informații etc. se pot restricționa drepturile persoanei, făcând referință la faptul că adesea sunt atinse secretele medicale, bancare și alte secrete personale; circumstanțele și conținutul convorbirilor telefonice, corespondență și alte secrete consacrate și protejate de Constituție. În urma raționamentului său, cercetătorul în principiu este de acord cu deosebirea celor două grupuri de măsuri: cele care nu îngrădesc drepturile constituționale ale persoanei și nu necesită permisiunea judecătorească și cele care restricționează drepturile persoanei și necesită autorizarea judecătorească. Nu este însă de acord cu atribuirea măsurilor la un grup sau altul, fiindcă în diferite situații orice măsură ar putea să aparțină ambelor grupuri de măsuri[508].

---

[506] CRIŞU, A. Drept procesual penal: partea generală. Ed. a 6-a rev. şi actualiz. - Bucureşti: Editura Hamangiu, 2022 690 p. ISBN 978-606-27-2125-1 p. 389.
[507] DIDÂC, V., ş.a. *op.cit.* p. 236.
[508] ЗАХАРЦЕВ, С.И. *Оперативно-розыскные мероприятия. Общие положения: монография.* Санкт-Петербург: Издательство „Юридический центр Пресс", 2004. 257 с. ISBN 5-94201-342-X. p. 55.

Nefiind în totalmente de acord cu abordarea propusă de Zaharțev S.I., cercetătorul Cecetin A.E., remarcabil profesor în domeniul investigațiilor speciale, consideră că o astfel de separare nu ar fi suficient de corectă. În principiu, dumnealui este de acord că fiecare MSI în anumite situații limitează într-o oarecare măsură drepturile constituționale ale persoanelor în privința cărora acestea sunt efectuate. Ca și Zaharțev S.I., Cecetin A.E. argumentează că prin efectuarea chestionării, culegerii de informații, urmăririi vizuale, investigației sub acoperire se pot culege date cu privire la viața privată a unei persoane. Prin „colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă", prin efectuarea „achiziției de control" se pot restrânge drepturile persoanei cu privire la inviolabilitatea vieții private. Prezența unei hotărâri de judecată este condiția necesară pentru restrângerea drepturilor constituționale. Astfel, concluzionează expertul, criteriul de delimitare dintre cele două tipuri de măsuri nu este restrângerea drepturilor constituționale, ci condiția de efectuare a măsurilor în funcție de restrângerea acestor drepturi constituționale[509].

Următorul criteriu de deosebire a MSI se înscrie perfect contextului discutat și faptului că fiecare MSI cumulează o anumită doză de ingerință în drepturile persoanei. Cercetătorul autohton D. Roman, având în vedere prevederile legislației naționale, împarte măsurile în funcție de gradul și intensitatea ingerinţelor în drepturile persoanei, în: masuri absolut-intruzive (autorizate de către judecătorul de instrucţie); măsuri mediu-intruzive (autorizate de către procuror); măsuri minim-intruzive (autorizate de către conducătorul subdiviziunii specializate)[510].

Un alt cercetător autohton Cicala A., în baza aceluiași criteriu împarte MSI tot în trei categorii doar că le definește un pic diferit: măsuri care limitează drepturile și libertățile persoanei (autorizate de către judecătorul de instrucţie la demersul procurorului); MSI care limitează parțial drepturile și libertățile persoanei (măsurile autorizate de procuror); MSI care nu limitează drepturile și libertățile persoanei (măsurile autorizate de conducătorul subdiviziunii specializate)[511].

Deosebirea diferitor tipuri de măsuri, în baza gradului de ingerință în drepturile și libertățile persoanei, explică într-un fel rațiunea legiuitorului moldovean de separare a măsurilor speciale în trei grupuri, delimitând în acest fel și competența organelor care le autorizează. Totodată, se poate spune că divizarea propusă de experții naționali s-a întemeiat strict pe prevederile legale, iar aprecierea făcută de legiuitor în vederea atribuirii măsurilor la un grup sau altul este împărtășită de cercetătorii vizați. Diferența este că, cea de al treilea grup de măsuri, în viziunea unui autor, nu reprezintă ingerințe la adresa drepturilor și libertăților persoanei, iar în abordarea celuilalt cercetător reprezintă ingerințe, dar de o intensitate minimă.

---

[509] ЧЕЧЕТИН, А.Е. *Обеспечение прав личности при проведении оперативно-розыскных мероприятий: монография*. – СПб.: Изд-во Санкт-Петербургского ун-та МВД России, 2016. – 232 с. p. 86.
[510] ROMAN, D., *op.cit.* 2019. p. 56.
[511] CICALA, A. *Activitatea specială de investigații: Reprezentări schematice și definiții: Suport de curs.* Chișinău: Departamentul-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare", 2021. 154 p. ISBN 978-9975-135-43-6. p. 45.

Într-adevăr, dacă privim lista MSI și ordinea în care sunt enumerate în lege observăm faptul că se atestă o anumită ierarhie a acestora în funcție de nivelul de ingerință în drepturile omului. Astfel, se pare totuși că rămâne discutabilă problema recunoașterii celui de al treilea tip de măsuri ca neconstituind intruziuni la adresa drepturilor omului. În mod sigur problema nu este una atât de simplă precum s-ar părea la prima vedere.

Privind lucrurile din perspectiva actelor internaționale referitoare la aplicarea MSI în materie penală, observăm că printre tehnicile speciale de investigare recomandate nu se regăsesc așa măsuri ca chestionarea, culegerea informaţiei despre persoane şi fapte ori identificarea persoanei[512]. Pe de altă parte, CEDO ține să spună că doar o supraveghere simplă, în locuri publice, a activităţilor unei persoane ce se desfăşoară pe o durată scurtă de timp, fără ca autorităţile să înregistreze imagini sau să facă fotografii, nu constituie prin ea însăşi o ingerinţă în viaţa privată[513], în schimb, strângerea şi înregistrarea în mod sistematic, prin intermediul supravegherii cu mijloace tehnice, a informațiilor privind activitatea unei persoane, poate ridica discuţii cu privire la existenţa unei ingerinţe în viaţa ei privată[514].

Cu o altă ocazie, Curtea a constatat că informațiile obținute de agentul poliției în urma unei chestionări a persoanei suspecte în săvârșirea unei infracțiuni, fără respectarea cerințelor procesuale, a constituit o ingerință în drepturile reclamatului[515].

Diferențierea diferitor tipuri de MSI în funcție de gradul de ingerință în drepturile persoanei este foarte importantă, mai ales sub aspect practic, dat fiind faptul că atribuirea unei măsuri la un grup sau altul înseamnă și autorizarea ei de către diferite organe, fapt care conduce la diminuarea sau, dimpotrivă, la sporirea caracterului operativ și confidențial al măsurii. Cu cât ofițerul de investigații este mai liber în luarea deciziilor, cu atât mai mult crește nivelul de operativitate, confidențialitate, flexibilitate și, nu în ultimul rând, reușită a acțiunilor întreprinse pentru realizarea sarcinilor pe care le are de îndeplinit. Dacă admitem că cel de-al treilea tip de măsuri nu reprezintă ingerințe asupra drepturilor persoanei, de ce s-ar mai impune autorizarea lor? Nu este clară nici

[512] Convenţia Naţiunilor Unite din 15.11.2000 împotriva criminalităţii transnaţionale organizate, Ratificată prin Legea R. Moldova nr. 15-XV din 17.02.2005. In: Tratate internaţionale, vol.35 din 2006, pag.333; Al doilea Protocol adiţional la Convenţia Europeană de asistenţă judiciară în materie penală din 8.11.2001. Semnat de Republica Moldova la 13 martie 2012 și ratificat prin Legea Nr. 312 din 26-12-2012; Convenția Consiliului Europei cu privire la criminalitatea informatică, adoptată la 23.11.2001 în Budapesta. Ratificată de Republica Moldova prin Legea pentru ratificarea Convenţiei Consiliului Europei privind criminalitatea informatică: nr. 6 din 02 februarie 2009. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 37-40 art. 104. [citat: 23.04.2023] Disponibil: https://goo.gl/uuJpqb; Convenţia Organizaţiei Naţiunilor Unite împotriva corupţiei a fost adoptată la New York la 31.10.2003, semnată de Republica Moldova la 28.09.2004 şi ratificată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea 158/2007.

[513] Cauza Calmanovici contra României. Cererea nr. 42250/02. Hotărârea CtEDO din 01.07.2008, definitivă din 01/10/2008. § 132 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-122630

[514] Cauza Amann contra Elveţiei. Cererea nr. 27798/95. Hotărârea CtEDO din 16.02.2000. (Strasbourg). § 65-67 [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58497; UDROIU M., SLĂVOIU R., PREDESCU O. *op. cit.*, 2009. p. 8.

[515] Cauza Allan contra Regatului Unit. Cererea nr. 48539/99. Hotărârea CtEDO din 05.11.2002, definitivă din 05 februarie 2003. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-60713 § 49-53.

modalitatea de evaluare a nivelului sau gradului de ingerință în drepturile persoanei al unei MSI? Presupunem că această apreciere este una mai mult subiectivă.

Prin ultimele modificări aduse legislației în domeniul ASI, legiuitorul a intervenit în modificarea competenței de autorizare a unor MSI, ceea ce înseamnă că măsurile respective au migrat de la un grup la altul; aceasta însă nu poate să însemne că s-a schimbat și gradul de ingerință al acelor măsuri în drepturile persoanei. Cercetarea obiectelor și documentelor, spre exemplu, anterior era atribuită la al doilea grup, fiind autorizată de procuror. În prezent, această măsură este autorizată de conducătorul subdiviziunii specializate, ceea ce înseamnă că se atribuie la cel de-al treilea grup de măsuri. Mai mult, unele măsuri, așa cum arătasem mai devreme, pot fi autorizate de două organe diferite; diferența ar fi doar dacă acea măsură se efectuează în cadrul procesului penal sau în afara acestuia. De exemplu, „Accesul la informațiile financiare" în cadrul procesului penal se autorizează de judecătorul de instrucție, iar în afara procesului penal de procuror. În aceeași situație sunt și alte MSI. „Urmărirea vizuală" și „Culegerea de informații" în cadrul procesului penal sunt autorizate de procuror, iar în afara procesului penal de conducătorul subdiviziunii specializate. Interesant ar fi să știm, conform clasificării discutate, la care din cele trei grupuri de măsuri urmează să fie atribuite acestea.

Un alt aspect nelămurit al acestui criteriu de delimitare a MSI constă în faptul că nu se ia în considerare caracterul neintrusiv al măsurilor efectuate în mod public, și nu este vorba doar despre măsurile din grupul al treilea, ci și despre restul MSI. Profesorul Zaharțev S.I., în acest context, atrage atenția asupra faptului că interceptarea convorbirilor telefonice nu este întotdeauna asociată cu restrângerea drepturilor omului; de exemplu, atunci când o persoană, pentru propria siguranță, cere să-i fie controlate propriile convorbiri telefonice[516]. S-a menționat că nu de fiecare dată când sunt culese informații din canalele tehnice de comunicare, precum cercetarea spațiilor, clădirilor, structurilor, terenului și vehiculelor, sunt restricționate și drepturile persoanei; aceste MSI pot fi incluse atât în grupul măsurilor care restricționează drepturile persoanei, cât și în grupul celor care nu restricționează drepturile persoanei[517]. Prin urmare, ajungem iarăși la ceea ce spunea profesorul Cecetin A.E., că împărțirea MSI nu trebuie făcută în baza criteriului de restrângere sau, în cazul nostru, a gradului de restrângere al drepturilor constituționale, ci în baza condiției de efectuare a MSI cu sau fără restrângerea acestor drepturi constituționale.

În funcție de necesitatea de autorizare a MSI profesorul Bobrov V.G. deosebește trei grupuri de măsuri:

a) care nu necesită autorizare și se efectuează, dacă există temei, prin decizia ofițerului de investigații (chestionarea; culegerea de informații; culegerea de mostre pentru cercetarea

[516] ЗАХАРЦЕВ, С.И. op.cit. СПб. 2004. p. 56.
[517] ПУДАКОВ, Е.Р. *Основы оперативно-розыскных мероприятий.* Уфа: Изд-во БИСТ (филиала) ОУП ВО „АТиСО", 2016. 138 с. ISBN 978-5-904354-57-2 p.12.

comparativă; studierea obiectelor și documentelor; urmărirea; identificarea persoanei; examinarea spațiilor, clădirilor, structurilor, terenului și mijloacelor de transport (exceptând cercetarea locuinței împotriva voinței locatarilor); achiziția de control și livrarea controlată a articolelor, substanțelor și produselor, a căror vânzare nu este interzisă sau a căror circulație nu este limitată);

b) care necesită aprobare departamentală sub forma unei rezoluții privind desfășurarea unei MSI aprobată de conducătorul subdiviziunii specializate (investigația sub acoperire; experimentul operativ; achiziția de control; livrarea controlată);

c) care necesită sancțiune de la judecător de a efectua o MSI (controlul trimiterilor poștale; culegerea informațiilor din canalele tehnice de comunicare; interceptarea convorbirilor telefonice; cercetarea unei locuințe împotriva voinței locatarilor)[518].

Această divizare a MSI în viziunea cercetătorilor este foarte condiționată și ar trebui luat în calcul faptul că în funcție de circumstanțe specifice, aceeași MSI poate fi atribuită la diferite grupuri de măsuri[519]. Probabil că acest criteriu de divizare a servit sursă de inspirație pentru legiuitorul național la repartizarea competenței de autorizare a MSI. Faptul că nu a avut suficientă încredere în figura ofițerului de investigații la lipsit de posibilitatea de a decide singur în privința efectuării măsurilor care, potrivit acestei clasificări, nu necesită autorizare.

În funcție de forma de efectuare, în unele surse[520] sunt deosebite două tipuri de măsuri speciale de investigații: a) măsuri care pot fi efectuate atât public cât și secret și b) măsuri care sunt efectuate doar în secret. În alte surse[521] în baza aceluiași criteriu sunt deosebite trei tipuri de măsuri speciale de investigații: 1) măsuri publice (chestionarea publică a unei persoane, cercetarea publică a unor obiecte sau acte etc.); 2) măsuri conspirative (chestionarea cifrată a unei persoane, cercetarea cifrată a unor obiecte sau documente); 3) măsuri secrete (chestionarea în secret a unei persoane, cercetarea în secret a unor obiecte sau documente etc.).

Analiza comparativă a surselor doctrinare ne-a permis să constatăm faptul că nu există unanimitate în ceea ce privește tipizarea MSI. Unii cercetători atribuie la grupul măsurilor care se efectuează atât public cât și secret: chestionarea, culegerea de informaţii, cercetarea obiectelor și documentelor, urmărirea, colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă, inspectarea spatiilor, clădirilor, structurilor, terenului și vehiculelor, identificarea persoanei. Alții adaugă la acest grup și achiziția de control[522]. Restul măsurilor sunt atribuite la cel de al doilea grup, adică doar în secret[523].

---

[518] БОБРОВ, В.Г. Понятие оперативно-розыскных мероприятий. Основания и условия проведения оперативно-розыскных мероприятий: Лекция. М.: Академия управления МВД России, 2003. 64 с. С. 23-24.

[519] ФИРСОВ, О.В. *Правовые основы оперативно-розыскных мероприятий: учеб. пособие*. М.: Норма: ИНФРА-М., 2011. 207 с. ISBN 978-5-91768-154-2

[520] ВАГИН О.А. et al. *Теория оперативно-розыскной деятельности.* Под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. – 3-е издание, переработанное и дополненное. – Москва : Издательский Дом „Инфра-М”, 2014. – 712 с. – ISBN 978-5-16-006780-3. p. 233–234.

[521] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 238.

[522] БОБРОВ, В.Г. op.cit. Лекция. — М., 2003. С. 23.

În temeiul aceluiași criteriu se mai disting două tipuri de MSI: efectuate în secret absolut și efectuate în secret relativ. La efectuarea în secret absolut a unei MSI foarte puțini cunosc despre aceasta, fiind vorba despre ofițerii de investigații și persoanele antrenate la efectuarea măsurii. La înfăptuirea unei MSI în secret relativ numai persoanele în privința cărora se desfășoară respectiva măsură nu cunosc despre aceasta, iar rezultatele pozitive ale respectivei măsuri (urmărire, experimentul operativ, achiziție de control), de regulă, sunt făcute publice imediat după ce au fost obținute pentru a fi utilizate în procesul penal ca temei pentru pornirea unei cauze penale, reținerea persoanei suspecte de săvârșirea unei infracțiuni conform prevederilor CPP, efectuarea altor MSI și acțiuni de urmărire penală[524].

Lipsa de consens în acest caz, probabil, derivă din înțelegerea diferită a ceea ce ar trebui să însemne modul public și secret al efectuării MSI. În mod public este atunci când ofițerul de investigații poate să-i propună persoanei investigate să transmită voluntar mostre pentru cercetarea comparativă (salivă, fire de păr, amprente, urme de miros). Tot în mod public este și atunci când adevăratul scop al măsurii este cifrat (ascuns). Pentru obținerea mostrelor scrisului de mână, ofițerul de investigații îi poate cere persoanei verificate să scrie o notă explicativă cu privire la un fapt anume[525].

În lucrările profesorului Șumilov A.Yu. mai întâlnim o divizare a MSI în funcție de structura juridică a măsurilor în simple și complexe. La tipul celor simple sunt atribuite măsurile care au la bază o singură acţiune informativă, pot fi realizate de o singură persoană şi atrag o singură consecinţă. La acest tip de măsuri sunt atribuite urmărirea vizuală, chestionarea, colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată, identificarea persoanei, culegerea informaţiei despre persoane şi fapte. La tipul măsurilor complexe sunt atribuite măsurile care au la bază două sau mai multe acțiuni complementare (investigaţia sub acoperire se bazează pe acțiuni de infiltrare în mediul criminal și apoi acțiuni pentru obținerea de informații) sau trebuie să fie efectuată de două sau mai multe persoane (reţinerea, cercetarea, predarea, percheziţionarea sau ridicarea trimiterilor poştale necesită cel puțin patru participanți: ofiţerul inițiator, procurorul și judecătorul de instrucție care autorizează măsura, precum și executorul – angajat al subdiviziunii specializate-tehnice) sau atrage apariția a două (sau mai multe) consecințe juridice (prin interceptarea convorbirilor telefonice se obțin informații despre pregătirea actului terorist – prima consecință (social utilă), dar în același timp restrânge dreptul constituțional al unei persoane privind secretul corespondenţei – a doua consecință

[523] БУРЯКОВ, Е.В. et al. *Федеральный закон „Об оперативно-розыскной деятельности": Научно-практический комментарий*. Под редакцией В.В. Николюка. Москва: Издательство „СПАРК", 2003. 200 с. ISBN 5-88914-213-5. p. 135.
[524] БОБРОВ, В.Г. op.cit. Лекция. — М., 2003. С. 24.
[525] ЧЕЧЕТИН, А.Е. *Обеспечение прав личности при проведении оперативно-розыскных мероприятий: монография*. – СПб.: Изд-во Санкт-Петербургского ун-та МВД России, 2016. – 232 с. p. 88.

juridică[526].

În general această delimitare oferă posibilitatea să înțelegem nivelul diferit de dificultate al efectuării MSI. În special se atrage atenția că măsurile complexe presupun mai multă pregătire, planificare, legende, combinații operative, mai mulți ofițeri de investigații, specialiști, cetățeni, confidenți. Pentru efectuarea unui astfel de măsuri, de regulă, se elaborează un plan care va trebui aprobat de conducătorul subdiviziunii specializate.

Profesorul Rivman D. V. deosebește două tipuri de MSI în funcție de criteriul tactic de înfăptuire a acestora:

1. măsuri de investigare – căutare, axate din punct de vedere tactic pe acțiuni active menite să detecteze informații operative pentru prevenirea acțiunilor criminale, la acestea fiind atribuite așa măsuri ca chestionarea; urmărirea; achiziția de control; identificarea persoanei; colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă; cercetarea obiectelor și documentelor; inspectarea spatiilor, clădirilor, structurilor, terenului și vehiculelor; infiltrarea operativă; experimentul operativ;

2. măsuri de investigare și control, focusate pe tactici de așteptare și efectuate, de regulă, în legătură cu alte MSI, servind ca „furnizor" de informații de orientare. La acest grup sunt atribuite: interceptarea convorbirilor telefonice; livrarea supravegheată; controlul trimiterilor poștale[527].

Se pare că această divizare este foarte delicată și discutabilă. Referitor la primul tip de măsuri autorul pune accentul pe caracterul de căutare al informațiilor. La drept vorbind fiecare măsură posedă acest caracter, inclusiv cele atribuite la doilea tip în privința căruia autorul scrie că aceste măsuri au caracter de control, ceia ce iarăși ridică semne de întrebare fiindcă și măsurile de tipul întâi au caracter de control. Probabil că profesorul, formulând această clasificare, a avut în vedere faptul că primul tip de măsuri se aplică mai frecvent pentru căutarea informațiilor primare, iar al doilea tip de măsuri se efectuează mai des pentru verificarea acestor informații.

În funcție de durata efectuării MSI, cercetătorul Bobrov V.G. le împarte în unice (chestionarea, culegerea informaţiei despre persoane şi fapte, colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată etc.) și de durată (controlul corespondenței, interceptări telefonice etc.)[528]. Această separare a măsurilor permite înțelegerea mai profundă a aspectelor organizaționale și tactice ale diferitelor măsuri speciale de investigații. În același timp, cercetătorul Cecetin A.E., analizând acest criteriu, foarte corect a observat că mai bine s-ar potrivi expresia „pe termen scurt" în locul termenului „unice", întrucât împărțirea măsurilor în cazul dat se bazează pe durata, și nu pe

[526] ШУМИЛОВ, А.Ю. *Курс основ оперативно-розыскной деятельности: учебник для вузов. 3-е изд., доп. и перераб.* М.: Издательский дом Шумиловой И.И., 2008. - 391 с. ISBN 978-5-89784-140-0, p. 193.
[527] РИВМАН, Д.В. et al. *Комментарий к Федеральному закону Об оперативно-розыскной деятельности: науч.-практ.* Питер, 2003. 234 с. ISBN 5314001314 p. 84.
[528] БОБРОВ, В.Г. op.cit. Лекция. — М., 2003. С. 23. p. 23-24.

caracterul episodic al evenimentului[529].

În literatura de specialitate pot fi întâlnite și alte criterii de separare a MSI. În funcție de gradul de pătrundere în mediul criminal, MSI pot fi împărțite în profunde și de suprafață. Conform acestui criteriu, cea mai profundă ar trebui recunoscută infiltrarea operativă în mediul criminal și urmărirea prin agenții de legătură, iar cea mai de suprafață - colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă și identificarea persoanei.

Având în vedere participarea agenturii la MSI sunt deosebite două tipuri de măsuri: 1) simple; 2) complexe (cu implicarea colaboratorilor confidențiali)[530].

Profesorii Cușnir V. și Moraru V. în dependență de sarcinile soluţionate cu ajutorul măsurilor operative de investigaţii deosebesc: 1) măsuri de documentare; 2) măsuri de urmărire; 3) măsuri de căutare; 4) măsuri de identificare; 5) măsuri operativ-profilactice; 6) măsuri administrative de control în procesul investigativ-operativ[531].

În funcție de direcția și natura MSI sunt deosebite măsuri informative, contrainformative, operative de căutare, de cercetare, de asigurare, etc.[532].

În baza concursului mijloacelor tehnice la efectuarea MSI[533], acestea pot fi împărțite în: 1) măsuri care implică în mod obligatoriu utilizarea mijloacelor tehnice; 2) masuri care implică în mod deliberativ utilizarea mijloacelor tehnice.

4.3 Conținutul măsurilor speciale de investigații

Investigarea conținutului MSI este esențială pentru asigurarea respectării drepturilor și libertăților persoane, creșterea eficienței și eficacității investigațiilor, adaptarea la schimbările legislative și tehnologice și prevenirea abuzurilor și a utilizării excesive a puterii. Prin Hotărârile sale CtEDO a afirmat în repetate rânduri că obiectul esențial al art. 8 din Convenție este protejarea persoanei împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice[534].

Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video face parte din grupul MSI cu cel mai înalt grad de intruziune în drepturile persoanei, fapt pentru care se autorizează de către judecătorul de instrucție și doar în limitele urmăririi penale.

Conform datelor statistice oficiale pentru perioada 2016-2022, cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video s-a aplicat astfel: în 2016, 16 din totalul de 4784 MSI, constituind aproximativ 0.33%; în 2017, 63 din totalul 4948 măsuri, constituind aproximativ 1.27%; în 2018,

[529] ЧЕЧЕТИН, А.Е. *op.cit.*, 2016. 232 с. p. 87.
[530] DIDÂC, V., ş.a. *op.cit.* p. 238.
[531] Ibidem.
[532] *Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник.* под ред. К.К. Горяйнова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. М.: ИНФРА-М, 2006. 832 с. ISBN 5-16-002437-9, p. 287.
[533]DIDÂC, V., ş.a. *op.cit.* p. 238; MÎRZAC, V., GLAVAN, B. *op.cit.* Chişinău 2018. 92 p. p. 41.
[534] SCHABAS, W. *op. cit.* 2015. p.366.

148 din totalul de 7058 măsuri, constituind aproximativ 2.10%; în 2019, 90 din totalul de 5835 măsuri, constituind aproximativ 1.54%; în 2020, 106 din totalul de 5335 măsuri, constituind aproximativ 1.99%; în 2021, 147 din totalul de 5933 măsuri, constituind aproximativ 2.48%; în 2022, 146 din totalul de 2706 măsuri, constituind aproximativ 5.39%. Prin urmare, media aplicării acestei măsuri în perioada menționată este de aproximativ 107 măsuri pe an, reprezentând aproximativ 2.28% din media măsurilor efectuate din toți anii de referință[535].

În aprecierea legiuitorului această măsură presupune „accesul secret sau legendat în interiorul domiciliului, fără înștiințarea proprietarului/posesorului, în scopul studierii acestuia pentru descoperirea urmelor activității infracționale, pentru obținerea altor informații necesare probării circumstanțelor faptei infracționale, precum și pentru observarea și înregistrarea evenimentelor care se produc în domiciliu" (art. 137 CPP).

Analiza prezentei măsuri denotă o ușoară discrepanță între titlul și conținutul acesteia, fapt ce ar putea crea anumite impedimente de interpretare și înțelegere unitară a numărului de acțiuni admise în cadrul acestei măsuri. Ni se pare corect ca la aplicarea unei MSI accentul să se pună pe conținutul măsurii, ori în cazul dat acțiunea de „instalare în domiciliu a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video" este prevăzută doar în titlul măsurii, nu și în conținutul acesteia.

În acest context intervenim cu propunerea de redefinire a acestei măsuri în următoarea redacție: „Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video presupune accesul secret sau legendat în interiorul domiciliului, fără înștiințarea proprietarului/posesorului, studierea acestuia pentru descoperirea urmelor activității infracționale, obținerea altor informații necesare probării circumstanțelor faptei infracționale, precum și utilizarea și/sau amplasarea de echipamente specializate, cum ar fi camere de fotografiere sau dispozitive de înregistrare audio și video, în vederea monitorizării activităților din interiorul domiciliului pentru obținerea informațiilor suplimentare".

Anterior, până la reforma din 2012, legiuitorul nu oferise o interpretare a conținutului MSI, lăsând doctrina să se pronunțe în acest sens. Respectiv, reieșind din titlul măsurii analizate care practic nu s-a schimbat, s-a menționat că aceasta presupune două acțiuni corelative: 1) cercetarea domiciliului; și 2) instalarea în domiciliu a aparatelor audio, video, de fotografiat, de filmat etc.[536].

Ulterior, după definirea legală a măsurilor, doctrina a remarcat trei acțiuni: examinarea;

[535] Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații, Tabel 1 și 2. Măsuri speciale de investigații autorizate de judecătorul de instrucție.
[536] DIDÂC, V., et al. *op. cit.*. p. 206.

supravegherea audio și supravegherea video[537]. Într-o altă sursă sunt evidențiate alte trei acțiuni: 1) Cercetarea domiciliului; 2) Instalarea în domiciliu a aparatelor ce asigură supravegherea şi înregistrarea audio şi video, a celor de fotografiat şi de filmat; și 3) Interceptarea şi înregistrarea comunicărilor şi imaginilor derulate în domiciliu şi în împrejurimile acestuia[538].

Deși textul legal se referă doar la anumite acțiuni ce ar putea fi efectuate în cadrul acestei măsuri, totuși o analiză mai profundă ne indică un cumul de acțiuni pe care aceasta le implică: 1) Accesul secret sau legendat în interiorul domiciliului; 2) Cercetarea domiciliului cu sau fără înregistrarea audio, video sau foto; 3) Ridicarea obiectelor sau documentelor ce prezintă interes, cu sau fără repunerea lor la loc; 4) Instalarea în domiciliu a aparatelor ce asigură supravegherea şi înregistrarea audio şi video, a celor de fotografiat şi de filmat, sau alte mijloace tehnice care asigură interceptarea şi înregistrarea de la distanţă a informaţiei sau înregistrarea ei nemijlocită în domiciliu; 5) Interceptarea şi înregistrarea comunicărilor şi imaginilor derulate în domiciliu şi în împrejurimile acestuia; 6) Deservirea mijloacelor tehnice și dezinstalarea acestora.

Din perspectiva Curții de la Strasbourg este foarte important conținutul legal al măsurii, ori legalitatea acțiunilor prin care se restrâng drepturile persoanei presupune ca aceste acțiuni să fie expres indicate în lege. Curtea a statuat încălcarea dispoziţiilor art. 8 CEDO, fiindcă legea națională a Franței nu indica cu suficientă claritate condițiile în care autoritățile statului ar fi putut interveni prin supravegherea tehnică a interiorului domiciliului unei persoane suspectate de săvârșirea unei omucideri[539]. Într-o altă speță, legislația Marii Britanii nu a corespuns exigențelor art. 8 CEDO, fiindcă nu prevedea la acel moment activități de obținere în secret a mostrelor de voce în celula în care reclamanții erau deținuți, aceștia fiind suspectați în pregătirea unei tâlhării[540].

Scopul măsurii discutate evidențiat de legiuitor constă în descoperirea urmelor activității infracționale, obținerea altor informații necesare probării circumstanțelor faptei infracționale, precum și observarea și înregistrarea evenimentelor care se produc în domiciliu. Este de observat că prin modificările din 2023 aduse conținutului acestei măsuri, legiuitorul a renunțat la sintagma care indica admisibilitatea efectuării acestei măsuri pentru descoperirea persoanelor aflate în căutare, ceea ce înseamnă că această măsură nu mai poate fi efectuată în acest scop.

Măsura discutată se dispune și ulterior poate fi prelungită pentru o perioadă de până la 30 de zile, durata totală neputând depăși 90 de zile. După cumularea termenului maxim măsura în cauză nu va mai putea fi autorizată din aceleași motive și în privința acelorași persoane, excepție fiind

[537] CICALA, A. *Conţinutul măsurii speciale de investigaţii „Cercetarea domiciliului şi/ sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea şi înregistrarea audio şi video, a celor de fotografiat şi de filmat”*. In: Anale ştiinţifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI RM: ştiinţe juridice. 2020, nr. 12, p. 44.
[538] ROMAN, D. *Activitatea specială de investigaţii şi alte activităţi informative*. Chișinău: CEP USM, 2019. p. 93.
[539] Cauza Vetter contra Franței. Cererea nr. 59842/00. Hotărârea CtEDO din 31 mai 2005, definitivă din 31 august 2005. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-69188.
[540] Cauza P.G. şi J.H. contra Regatului Unit. Cererea nr. 44787/98. Hotărârea CtEDO din 25 septembrie 2001, definitivă din 25 decembrie 2001. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-59665

cazurile de apariție a unor noi circumstanțe, „de efectuare a investigațiilor sub acoperire sau de investigare a criminalității organizate, a infracțiunii de corupție și conexe celor de corupție, contra securității statului, cu caracter terorist, de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului, cazuri în care se permite autorizarea efectuării măsurii speciale de investigații până la 360 de zile calculate cumulativ" (art. 135 alin.(9) CPP).

Această măsură se dispune cu privire la persoana asupra căreia există probe sau date că a săvârşit, pregăteşte sau săvârşeşte o infracţiune. Măsura se poate dispune şi în privința unei alte persoane, atunci când există probe că aceasta primește ori transmite bani, bunuri sau informații pertinente pentru cauza penală (art. 137 alin.(3) CPP).

Prin noțiunea de „domiciliu" în interpretarea legală moldovenească se are în vedere „locuința sau construcția destinată pentru locuirea permanentă sau temporară a unei sau a mai multor persoane (casă, apartament, vilă, cameră la hotel, cabină pe o navă maritimă sau fluvială), precum şi încăperile anexate nemijlocit la acestea, constituind o parte indivizibilă (verandă, terasă, mansardă, balcon, beci, un alt loc de uz comun). Prin noţiunea de domiciliu, în sensul prezentului cod, se înţelege şi orice teren privat, automobil, navă maritimă şi fluvială privată, birou" (art. 6 pct. 11 al CPP).

În interpretarea CtEDO noţiunea de „domiciliu" a obținut caracter autonom în raport cu dreptul intern al statelor membre[541], considerent din care în doctrina de specialitate românească[542] s-a atras atenția asupra faptului că această noțiune este una care nu trebuie să fie înţeleasă prin prisma definiţiilor date în dreptul intern, întrucât ar permite o aplicare diferenţiată a Convenţiei. Prin urmare, o locuinţă constituie „domiciliu" în sensul art. 8 în funcție de circumstanţele stării de fapt, şi anume de existenţa unor legături suficiente şi continue cu un anumit loc[543]. În plus, cuvântul „home" folosit în versiunea limbii engleze a art. 8 din Convenție are conținut mult mai restrâns comparativ cu termenul francez „domicile", acesta din urmă având o conotaţie mult mai largă și extinzându-și sfera de acțiune până şi asupra sediului profesional[544].

---

[541] Cauza Chiragov și alții contra Armeniei (MC). Cererea nr. 13216/05. Hotărârea CtEDO din 16 iunie 2015. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-155353, §206.

[542] SUIAN, M. *op.cit.* 2021. p. 35.

[543] Cauza Winterstein și alții contra Franței. Cererea nr. 27013/07. Hotărârea CtEDO din 17 octombrie 2013. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-127539, §141; Cauza Orlić contra Croatiei. Cererea nr. 48833/07. Hotărârea CtEDO din 21 Iune 2011, definitivă din 21 septembrie 2011. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-105291, §54; Cauza Prokopovich contra Rusiei. Cererea nr. 58255/00. Hotărârea CtEDO din 18 noiembrie 2004, definitivă din 18 februarie 2005. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-67538, §36; Cauza Buckley contra Regatului Unit. Cererea nr. 20348/92. Hotărârea CtEDO din 29 septembrie 1996. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58076 §§ 52-54; Cauza Gillow contra Regatului Unit. Cererea nr. 9063/80. Decizia CtEDO din 24 noembrie 1986. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57493, §46-47.

[544] Cauza Niemietz contra Germany. Cererea nr. 13710/88. Hotărârea CtEDO din 16 decembrie 1992. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57887, §30; Cauza McKay-Kopecka contra Poloniei. Cererea nr. 45320/99. Decizia CtEDO din 19 Septembrie 2006. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77276, §B 1.

În abordările CtEDO domiciliul nu este neapărat de o anumită formă și mărime, acesta putând fi considerat şi locuinţa mobilă specifică unor persoane călătoare[545] sau chiar bungalou-urile instalate pe un teren, precum și colibele construite ilegal de populaţii sărace pe teritoriul statului, ce nu respectă standardele de urbanism[546]. În acelaşi timp, nu trebuie ca domiciliul să fie cel exclusiv al unei persoane, putând fi folosit ocazional şi ca reşedinţă sau drept casă de vacanţă[547]. Domiciliul unei persoane nu este legat de dreptul de proprietate sau de închiriere, acesta putând fi un imobil care aparţine unei rude[548]. În aprecierea Curții persoana își poate împărţi timpul între mai multe locaţii, fiecare dintre acestea putând avea calitatea de domiciliu[549].

Într-o altă speță Curtea a arătat că din cauza că reclamantul nu a ocupat niciodată sau aproape niciodată locul respectiv, s-ar putea ca legătura cu acel loc să fie atât de slabă încât nu mai poate fi ridicată nici o problemă din perspectiva art. 8 al Convenției[550]. Astfel, Curtea pune accentul pe existența unei legături efective şi durabile între persoană şi locație, nefiind considerat domiciliu un aşezământ care nu mai este ocupat de mai multă vreme de către proprietarul său. În același context, Curtea menționează că doar faptul moștenirii unui bun nu reprezintă o legătură suficient de concretă pentru a se constata existența unui „domiciliu”[551]. În plus, dreptul de a cumpăra o casă nu este cuprins de conținutul art. 8 al Convenției[552]. O intruziune în locuința unei persoane poate fi examinată în lumina cerințelor de protecție a „vieții private”[553].

Curtea a subliniat în mai multe rânduri că noțiunea de „domiciliu” poate fi interpretată pe scară largă și poate, potrivit jurisprudenței sale, să se aplice spațiilor comerciale, precum şi spațiilor în care o persoană își desfăşoară activitatea sa profesională: sediul societăţii, al agenţiei, cabinetul avocatului[554]. În special, ea a constatat, pe baza interpretării dinamice a Convenției, că dreptul unei

---

[545] Cauza Chapman contra Regatului Unit. Cererea nr. 27238/95. Hotărârea CtEDO din 18 ianuarie 2001. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-59154, §73.

[546] Cauza Winterstein și alții contra Franței. *op.cit.*, §141; Cauza Yordanova ș.a. contra Bulgariei. Cererea nr. 25446/06. Hotărârea CtEDO din 24 aprilie 2012, definitivă din 24 septembrie 2012. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-110449, §11-12; 103.

[547] Cauza Sagan contra Ucraina. Cererea nr. 60010/08. Hotărârea CtEDO din 23 octombrie 2018, definitivă din 23 ianuarie 2019. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-187492, §51; Cauza Halabi contra Franței. Cererea nr. 66554/14. Hotărârea CtEDO din 16 mai 2019, definitivă din 16 august 2019. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-192987, §41-43.

[548] Cauza Menteş și alții contra Turciei. Cererea nr. 58/1996/677/867. Hotărârea CtEDO din 28 November 1997, (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58120, pct. 73.

[549] Cauza Demades contra Turciei. Cererea nr. 16219/90. Hotărârea CtEDO din 31 iulie 2003, definitivă din 31 octombrie 2003. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-61272, §32.

[550] Cauza Andreou Papi contra Turciei. Cererea nr. 16094/90. Hotărârea CtEDO din 22 septembrie 2009, definitivă din 01 martie 2010. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-94204, §54.

[551] Cauza Demopoulos și alții contra Turciei. Cererea nr. 46113/99. Decizia [MC] din 01 martie 2010. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97649, §136-137.

[552] Cauza Strunjak și alții contra Croației. Cererea nr. 46934/99. Decizia CtEDO din 5 octombrie 2000. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-5491

[553] Cauza Khadija Ismayilova contra Azerbaidjanului. Cererea nr. 65286/13 și 57270/14. Hotărârea CtEDO din 10 January 2019, definitivă din 10 aprilie 2019. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-188993, § 107.

[554] Cauza Wieser and Bicos Beteiligungen Gmbh contra Austriei. Cererea nr. 74336/01 Hotărârea din 16 octombrie 2007, (Secțiunea a patra) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-75739; Cauza Moreno Gomez contra Spaniei. Cererea nr. 74336/01 Hotărârea din din 16 noiembrie 2004, definitivă din 16 februarie 2005 (Strasbourg)

societăți la respectarea sediului social, a sucursalelor sau a altor spații comerciale ar putea intra în domeniul de aplicare al art. 8 din Convenție[555].

Important în acest caz este nu atât accesul în locuință, cât, mai degrabă, accesul la modul în care o persoană își organizează viața, ceea ce indică faptul că o astfel de intruziune tinde să încalce mai mult viața privată[556]. Anume prin această abordare este vizibilă complexitatea separării drepturilor la viața privată și de familie, secretul corespondenței și al inviolabilității domiciliului[557].

Curtea a susținut că trebuie stabilite anumite limite interpretării ample a noțiunii de „domiciliului", constatând că o fermă specializată în producția animalelor și care adăpostește câteva sute de animale poate fi cu greu descrisă drept „domiciliu" sau chiar ca locație comercială[558]. De asemenea, o moară, o brutărie, o instalație de depozitare, utilizată excluziv în scopuri industriale, nu s-ar regăsi sub noțiunea de domiciliu. Nici terenul pe care se plănuia să se construiască o casă în scop rezidențial nu este acoperit de noțiunea de „domiciliu". Nici terenurile aferente construcțiilor industriale, nu se subscriu noțiunii de „domiciliu"[559]. Nu se va considera domiciliu nici terenul utilizat de proprietari pentru practicarea unor sporturi sau pe care proprietarul permite desfășurarea unui sport cum ar fi vânătoarea[560]; spălătoria sau bunul comun al coproprietarilor unui bloc de apartamente, concepută pentru o utilizare ocazională[561]; cabina de machiaj a unui artist[562].

Accesul secret sau legendat în interiorul domiciliului se referă la **pătrunderea** fizică a ofițerilor de investigaţii responsabili de efectuarea măsurii în domiciliul unde aceasta urmează să fie desfăşurată[563]. Importanța acestui aspect constă în utilizarea mijloacelor care să minimizeze distrugerea proprietății și să asigure caracterul secret al măsurii. Pentru menținerea secretului operațiunii și evitarea detectării de către persoana supravegheată, este necesar să se efectueze o monitorizare a acesteia prin intermediul urmăririi vizuale, astfel încât momentul tactic oportun

---

[citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-67478; Cauza Roemen şi Schmit contra Luxemburgului. Cererea nr. 51772/99 Hotărârea din 25 februarie 2003, (Secțiunea a patra) [citat: 20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-43365; Cauza Elci ş.a. contra Turciei. Cererea nr. 23145/93 și 25091/94. Hotărârea din 13 noiembrie 2003. (Strasbourg) [citat: 20.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61442, §480.

[555] Cauza Niemietz contra Germaniei. *op.cit.* § 30; Cauza Société Colas Est și alții contra Franței. Cererea nr. 37971/97. Hotărârea CtEDO din 16 April 2002, definitivă din 16 iulie 2002. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-60431, § 41.

[556] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-754/2014. Decizia din 16 aprilie 2014 [citat: 17.12.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=1881

[557] GLAVAN, B., *Inviolabilitatea domiciliului prin prisma activității speciale de investigații și a procesului penal*. Materialele conferinței științifico-practice internaționale „Protecția drepturilor și libertăţilor fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice", din 08 decembrie 2022. p. 273-288.

[558] Cauza Leveau și Fillon contra Franței. Cererea nr.63512/00 și 63513/00. Hotărârea CtEDO din 6 septembrie 2005. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72572 (THE LAW).

[559] Cauza Khamidov contra Rusiei. Cererea nr. 72118/01. Hotărârea CtEDO din 15 noiembrie 2007, definitivă din 02 iunie 2008. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-83273 pct. 131.

[560] Cauza Friend și alții contra Regatului Unit. Cererea nr. 16072/06 și 27809/08. Decizia CtEDO din 24 noiembrie 2009. [citat:22.11.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96372, § 45.

[561] Cauza Chelu contra României. Cererea nr. 40274/04. Hotărârea CtEDO din 12 ianuarie 2010, definitivă din 12 aprilie 2010. [citat:22.11.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-96640, § 45.

[562] Cauza Hartung contra Franței. Cererea nr. 10231/07. Decizia CtEDO din 3 noiembrie 2009. [citat:22.11.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-1242

[563] MÎRZAC, V., GLAVAN, B. *op.cit.* Chișinău 2018. p. 45.

pentru instalarea sau dezinstalarea dispozitivelor tehnice de înregistrare să fie determinat cu precizie. De asemenea, s-a remarcat că intrarea într-un spațiu privat va fi considerată pătrundere chiar și atunci când se obține consimțământul unei persoane pentru acces în acel spațiu. Acest lucru poate avea loc, de exemplu, atunci când se dorește instalarea unui dispozitiv de supraveghere într-o instituție publică și se obține permisiunea, inclusiv cheile de la un responsabil al biroului respectiv sau de la portar ori altă asemenea persoană[564].

Măsura în discuție implică necesitatea includerii în autorizația judecătorului de instrucție a mențiunii privind încuviințarea pătrunderii în domiciliu pentru activarea sau dezactivarea mijloacelor tehnice ce urmează să fie utilizate în cadrul măsurii respective. Procurorul are obligația să explice fiecare acțiune pe care o solicită, precum și să detalieze în mod concret, după caz, modul în care se va efectua pătrunderea în domiciliu pentru instalarea și dezinstalarea tehnicii speciale, de câte ori se va efectua această acțiune, câte persoane vor fi implicate și locația exactă unde vor fi montate dispozitivele[565]. Această abordare are ca scop asigurarea faptului că autorizația efectuării MSI este acordată cu maximă precizie, iar drepturile fundamentale ale persoanei sunt cât mai bine protejate prin limitarea intervenției la strictul necesar pentru scopul legitim autorizat. Acest principiu este esențial pentru a garanta respectarea drepturilor omului și pentru evitarea abuzurilor în aplicarea MSI.

În doctrină s-a mai subliniat deficiența legii în ceea ce privește întinderea și modalitățile de exercitare a pătrunderii în spații private pentru activarea și dezactivarea mijloacelor tehnice de supraveghere, aspect valabil și pentru legislația moldovenească. Preocuparea se concentrează pe faptul că legea nu oferă o claritate suficientă în ceea ce privește procedura și limitările temporale pentru aceste acțiuni[566].

Relevanța acestei preocupări este justificată din perspectiva includerii unor garanții suplimentare împotriva posibilelor abuzuri ale organelor de urmărire penală în viața privată a persoanelor vizate. Chiar dacă legea face referire la accesul în domiciliu, totuși textul acesteia nu oferă detalii cu privire la activarea și dezactivarea mijloacelor tehnice sau la numărul de accesări permise în spațiul privat pe durata de efectuare a măsurii analizate.

S-a opinat că nu este acceptabil ca organele de investigații să pătrundă în mod regulat în spațiul privat al unei persoane pentru a efectua acțiuni de activare, reactivare, dezactivare sau înlocuire a dispozitivelor utilizate în supravegherea video sau audio. O astfel de practică ar reprezenta o ingerință disproporțională în viața privată. Din perspectiva legii, ar trebui să fie stipulat în mod clar că accesul în spații private se acordă numai pentru două pătrunderi în fiecare domiciliu: una pentru instalare și cealaltă pentru dezinstalare a mijloacelor tehnice. Acest aspect ar trebui să fie

[564] SUIAN, M. *op.cit.* 2021. p. 285.
[565] Ibidem, p. 68; 178.
[566] GRADINARU, S. *Utilizarea interceptărilor audio sau video cu titlu de mijloace de probă în procesul penal și compatibilitatea reglementării cu exigențele europene și internaționale*. Presa Universitară Clujeană 2017. p. 248.

inclus în încheierea de autorizare a măsurii pentru asigurarea unei aplicări corecte și proporționale a ingerinței[567], respectând în același timp drepturile fundamentale ale persoanelor vizate[568].

În principiu susținem observațiile de mai sus, sunt pertinente și urmăresc scopul sporirii garanțiilor contra eventualelor abuzuri la realizarea acestei măsuri, fapt pentru care intervenim cu propunerea expunerii prevederilor art. 137 alin. (2) într-o nouă redacție: „În demersul de autorizare a acestei măsuri se va argumenta numărul pătrunderilor în domiciliu pentru activarea, deservirea și dezactivarea mijloacelor tehnice ce urmează să fie utilizate, se va detalia în mod concret, după caz, modul în care se va efectua pătrunderea în domiciliu, câte persoane vor fi implicate și locația exactă unde vor fi montate dispozitivele. Autorizarea se va acorda numai în situațiile în care este justificată și proporțională cu scopul urmărit, ținând cont de gravitatea infracțiunii și de alte circumstanțe relevante".

Acțiunea de cercetare a domiciliului reprezintă un proces complex care implică atât examinarea amănunțită a obiectelor, cât și căutarea potențialelor mijloace de probă, cum ar fi arme, muniție, bunuri dobândite ilegal, documente, substanțe, urme ale activității infracționale, inclusiv cadavre. De asemenea, cercetarea vizează stabilirea evenimentelor care pot avea relevanță în contextul desfășurării ASI și a investigării infracțiunilor în cadrul urmăririi penale.

Efectuarea măsurii discutate implică inerent participarea unui specialist cu experiență practică în ceea ce privește căutarea, depistarea și fixarea urmelor, instalarea, camuflarea și utilizarea mijloacelor tehnice de fotografiat, audio și video, precum și a altor mijloace tehnice. Prin urmare, în cadrul cercetării secrete, se va examina cu atenție deosebită mediul înconjurător și obiectele (documentele) aflate în interiorul domiciliului, în scopul căutării urmelor activității infracționale, depistării și identificării obiectelor de interes pentru soluționarea cauzei penale, fără a face modificări în interiorul domiciliului[569].

În situația în care se depistează mărfuri sau produse ale căror circulație este limitată sau interzisă se iau măsuri de păstrare în condiții de siguranță până la efectuarea acțiunilor ulterioare, precum percheziția, ridicarea de obiecte și documente. În funcție de circumstanțe se pot preleva mostre ale bunurilor și poate fi inițiată documentarea corespunzătoare, folosind metode și mijloace tehnice moderne pentru înregistrarea informațiilor relevante[570].

Doctrina distinge trei tipuri de cercetare a domiciliului: 1) **publică** – presupune efectuarea cercetării în prezența și cu acordul proprietarului sau a posesorului. 2) **cifrată (legendată)** –

---

[567] Cauza Uzun contra Germaniei. Cererea nr. 35623/05. Hotărârea CtEDO din 2 septembrie 2010, definitivă din 02 decembrie 2010 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudocontraechr.coe.int/?i=001-100293, § 78-79. Cauza Chappell contra Marii Britanii. Cererea nr. 10461/83. Hotărârea CtEDO din 30 martie 1989. (Strasbourg) [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57459, §60; Cauza Camezind contra Elveţiei. Cererea nr. 136/1996/755/954 Hotărârea din 16 decembrie 1997. (Strasbourg) [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58125, §45-47.

[568] SUIAN, M. *op.cit.* 2021. p. 281.

[569] MÎRZAC, V., GLAVAN, B., *op.cit.*, Chişinău, 2014, p. 18.

[570] DIDÂC, V., ş.a. *op.cit.* p. 220.

efectuată în prezența proprietarului/posesorului, fără ai aduce la cunoștință adevăratul scop al acțiunii și fără divulgarea apartenenței departamentale a organelor statului. 3) **secretă** efectuată doar în absența și fără știrea proprietarului/posesorului[571].

Conform legislației naționale actuale, măsura discutată poate fi efectuată doar în mod secret sau legendat (cifrat), iar persoanele supuse acestei măsuri nu pot fi considerate participante la realizarea acesteia.

Dacă prin cercetarea domiciliului (prima parte a măsurii) se va realiza scopul măsurii, ofițerul de investigații în acord cu procurorul va înceta măsura și va întocmi procesul verbal la care se vor anexa materialele acumulate. În caz de nerealizare a scopului măsurii, se va purcede la cea de a doua parte a măsurii - instalarea în domiciliu a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video, precum și la interceptarea şi înregistrarea comunicărilor şi imaginilor derulate în domiciliu şi în împrejurimile acestuia.

Instalarea în domiciliu a aparatelor se referă la montarea în locuri ascunse a dispozitivelor electronice de interceptare și supraveghere (înregistrare de imagini), iar întreţinerea acestora presupune menţinerea lor în stare de funcţionare[572]. Principalul scop al supravegherii este acela de a afla cât mai multe informaţii despre subiect, spre exemplu, cu cine și unde îşi petrece timpul liber, ce planuri are, care sunt sursele de venit, ce alte locuri vizitează, etc. Aceste date sunt preţioase, întrucât pot duce la găsirea bunurilor rezultate în urma infracţiunii, la găsirea cadavrelor ascunse, identificarea ascunzătoarelor, precum şi alte asemenea informații[573].

Acțiunile de deservire a mijloacelor tehnice instalate în domiciliul persoanei investigate se face în temeiul aceleiași încheieri a judecătorului de instrucție emisă pentru efectuarea măsurii în cauză. Valabilitatea aceleiași încheieri se va extinde și asupra acțiunii de dezinstalare a respectivelor mijloace tehnice ce se va produce în limitele de efectuare a măsurii. Cât privește prelungirea termenului de efectuare a măsurii acesta de fiecare dată se va produce înainte de expirarea termenului precedent.

În doctrină s-a subliniat că acțiunile de pătrundere în domiciliu pentru activarea sau dezactivarea mijloacelor tehnice folosite trebuie consemnate în procese-verbale distincte. Această activitate, care este autorizată expres de către judecătorul de instrucție, trebuie înregistrată în scris pentru asigurarea transparenței și controlului judiciar adecvat. În scopul protejării dreptului la viață privată, este esențial ca în aceste procese-verbale să fie consemnate următoarele informații: modalitatea de pătrundere în domiciliu; locul prin care s-a efectuat pătrunderea; persoanele care au desfășurat activitatea de pătrundere; modul și locul în care au fost instalate mijloacele tehnice;

[571] ROMAN, D., *op.cit.* 2019. p. 95; DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 206.
[572] TUDORAN, M.V. *Teoria și practica interceptărilor și înregistrărilor audio sau video judiciare.* Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniștilor, București, 2012, p. 178.
[573] ROMAN, A. *Metode speciale de supraveghere din perspectiva investigaţiei criminalistice.* Bucureşti: Editura C.H. Beck, 2021. 216 p. ISBN 978-606-18-1044-4, p. 115

caracteristicile mijloacelor tehnice utilizate; momentul de început și de încheiere a activității desfășurate[574]. Lipsa acestor mențiuni în procesul verbal de fixare a rezultatelor măsurilor ar putea fi interpretate în sensul acumulării informațiilor cu încălcarea drepturilor persoanei, fapt care va conduce la nulitatea probelor.

Într-o speță din practica judiciară, Colegiul Penal al Curții de Apel Chișinău, în temeiul art. 94 alin. (1), pct. 2, 8) CPP, a reținut inadmisibilitatea probei acumulate prin „Cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat", invocând încălcări esențiale de procedură și anume procesul-verbal al măsurii nu conținea „informația privind locul, data și ora începerii și finisării măsurii speciale de investigații, numele, prenumele și calitatea persoanelor care au participat la efectuarea acțiunilor, descrierea acțiunilor întreprinse în cadrul efectuării măsurii speciale de investigații, mențiunea privind condițiile și modul de aplicare a mijloacelor tehnice"[575].

Aceste consemnări precise și detaliate în procesul verbal sunt esențiale pentru asigurarea respectării cu strictețe a procedurii legale, protejarea dreptului la viață privată și pentru furnizarea datelor necesare în eventualitatea ulterioarelor verificări și controale[576].

Interceptarea şi înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor este o MSI cu un potențial foarte ridicat de soluționare rapidă a problemelor investigative, fapt pentru care în activitatea practică se poziționează în topul celor mai solicitate MSI.

Conform datelor statistice oficiale pentru perioada 2016-2022, interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor s-a aplicat astfel: în 2016, în 2898 din totalul de 4784 de cazuri, constituind aproximativ 60,6%; în 2017, în 3142 din totalul de 4948 de cazuri, constituind aproximativ 63,5%; în 2018, în 3928 din totalul de 7058 de cazuri, constituind aproximativ 55,6%; în 2019, în 2812 din totalul de 5835 de cazuri, constituind aproximativ 48,3%; în 2020, în 2260 din totalul de 5335 de cazuri, constituind aproximativ 42,3%; în 2021, în 2405 din totalul de 5933 de cazuri, constituind aproximativ 40,6%; în 2022, în 19 din totalul de 2706 de cazuri, constituind aproximativ 0,7%. Prin urmare, media aplicării acestei măsuri în perioada menționată este de aproximativ 2566 de cazuri pe an, reprezentând aproximativ 49,01% din media cazurilor din toți anii de referință[577].

Totodată, este de reținut că interceptarea şi înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor este una dintre cele mai serioase intervenții în sfera dreptului la viața privată și secretul corespondenței protejat de art. 8 din CEDO, fapt pentru care autorizarea acesteia este atribuită în

[574] SUIAN, M. *op.cit.* 2021. p. 113.
[575] Arhiva CPCAC a RM. Dosarul nr.1a-1084/17. Decizia din 17 septembrie 2018 [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2018/12/2018-09-17-CA-Chisinau-achitare-jud-Cazacu.pdf, p.66.
[576] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-1143/2019. Decizia din 29 octombrie 2019 [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://profiles.rise.md/upload/200923-Platon%20CSJ%20Asito.pdf p.92.
[577] Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații, Tabel 1 și 2. Măsuri speciale de investigații autorizate de judecătorul de instrucție.

competența judecătorului de instrucție. Chiar și în prezența unei situații care reprezintă o amenințare gravă la adresa ordinii publice, statele nu au dreptul absolut să recurgă la măsuri de supraveghere ascunsă a persoanelor aflate sub jurisdicția lor[578].

Dreptul la secretul corespondenţei cuprinde atât convorbirile telefonice, cât și corespondenţa electronică e-mail[579] şi alte date transmise prin internet[580]. Este bine să cunoaștem și faptul că dreptul la secretul corespondenței poate fi ținta nu doar a restrângerilor legale, ci și a celor ilegale comise de particulari, de societăţi private, inclusiv de avocaţi[581], de persoane aflate în libertate, precum şi de cele aflate în stare de detenţie[582]. În acest context statul are obligația pozitivă să protejeze secretul comunicărilor[583].

Curtea de la Strasbourg consideră interceptarea comunicărilor drept o ingerință semnificativă, iar orice ingerință a autorităților publice în exercitarea dreptului unei persoane la respectarea vieții sale private necesită să fie însoțită de garanții minime prevăzute în lege[584]. Această frază sugerează existența unor condiții care depășesc simpla existență a unui temei legal în normele juridice naționale, impunându-se necesitatea ca o astfel de bază să fie „accesibilă”[585] și „previzibilă”[586]. Curtea Constituțională a RM de asemenea notează că art. 23 alin. (2) din Constituție implică adoptarea de către legiuitor a unor legi accesibile şi previzibile[587].

---

[578] Cauza Weber și Saravia contra Germaniei. Cererea nr. 54934/00. Decizie CtEDO din 29 iulie 2006, [citat:16.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-76586, pct. 106.

[579] Cauza Copland contra Regatului Unit. Cererea nr. 62617/00. Hotărârea CtEDO din 03 aprilie 2007. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-79996, §41; Cauza Bărbulescu contra României. Cererea nr. 61496/08. Hotărârea CtEDO din 5 septembrie 2017. [citat:24.12.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-177082, §72; Cauza Luordo contra Italiei. Cererea nr. 32190/96. Hotărârea CtEDO din 17 iulie 2003, definitivă din 17 octombrie 2003. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-61231, §72.

[580] Cauza Copland contra Marii Britanii. *op.cit.*, §42.

[581] Cauza Kopp contra Elveţiei. Cererea nr. 13/1997/797/1000. Hotărârea CtEDO din 25 martie 1998. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58144, §50.

[582] Cauza Petrov contra Bulgariei. Cererea nr. 15197/02. Hotărârea CtEDO din 22 mai 2008, definitivă din 28 august 2008. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-86454, §51.

[583] Cauza Bărbulescu contra României. *op.cit.*, pct. 113 și 115-120; Cauza A contra Franţei. Cererea nr. 14838/89. Hotărârea CtEDO din 23 noiembrie 1993. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57848, §36.

[584] Cauza Amann contra Elveţiei. Cererea nr. 27798/95. Hotărârea CtEDO din 16.02.2000. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58497; Cauza Prado Bugallo contra Spaniei. Cererea nr. 58496/00. Hotărârea CtEDO din 18 februarie 2003. (Strasbourg) [citat:03.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-65499, §28-33; Cauza Kopp contra Elveţiei. *op.cit.*, §55; Cauza Valenzuela Contreras contra Spaniei. Cererea nr. 58/1997/842/1048. Hotărârea CtEDO din 30 iulie 1998. (Strasbourg) [citat:21.07.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58208, §46; Cauza Halford contra Marii Britanii. Cererea nr. 20605/92. Hotărârea CtEDO din 25 iunie 1997. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58039, §49; Cauza Huvig contra Franţei. Cererea nr. 11105/84 Hotărârea CtEDO din 24 aprilie 1990. (Strasbourg) [citat:20.06.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57627, §32-35; Cauza Heglas contra Republicii Cehe. Cererea nr. 5935/02. Hotărârea CtEDO din 1 martie 2007. (Strasbourg) [citat:11.04.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-79650, §60-76; Cauza Robathin contra Austriei. Cererea nr. 30457/06. Hotărârea CtEDO din 3 iulie 2012. [citat:24.12.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-111890 §41-42.

[585] Cauza Rotaru contra României. Cererea nr. 28341/95. Hotărârea CtEDO din 04.05.2000. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58586, § 52; Cauza The Sunday Times contra Regatului Unit. Cererea nr. 6538/74. Hotărârea CtEDO din 26 aprilie 1979. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57584, §49.

[586] Cauza Silver și alții contra Marii Britanii. Cererea nr. 7136/75. Hotărârea CtEDO din 25.03.1983. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57577, § 88; Cauza Michaud contra Franţei. Cererea nr.

Din perspectiva Curții Europene previzibilitatea în contextul MSI, precum interceptarea comunicărilor, nu însemna că o persoană trebuie să poată prevedea în ce cazuri autorităţile statului ar putea să intercepteze comunicările sale pentru a-şi adapta comportamentul[588]. Cu toate acestea, considerând riscurile arbitrariului care există, cerinţa previzibilităţii implică ca legea internă să fie suficient de clară şi detaliată referitor la procedura de interceptare. În scopul evitării abuzurilor, legea ar trebui să prevadă[589] clar circumstanțele și condițiile în care autoritățile statului pot să recurgă la măsuri de investigații[590]: categoriile de persoane ale căror convorbiri pot fi interceptate; tipul infracţiunilor pentru care se poate dispune măsura; durata de efectuare a măsurii; procedura de perfectare a documentelor; măsurile de asigurare a originalității înregistrărilor efectuate, în eventualitatea controlului din partea judecătorului și apărătorului[591]; condiţiile în care înregistrările sunt nimicite[592].

Pentru stabilirea existenței interceptării nu se va lua în calcul de pe a cui linie telefonică s-a realizat convorbirea, putând fi chiar linia telefonică a unei terţe persoane[593].

Un subiect aparte ține de interceptarea în masă a comunicațiilor cu referire la care Curtea a atras din nou atenția asupra importanței și suficienței garanțiilor legale contra eventualelor abuzuri[594].

În cauza Malone contra Regatului Unit, Curtea a statuat lipsa reglementărilor legale privind interceptarea comunicărilor[595], ceea ce ulterior a stimulat statul pârât să adopte o lege specială (Interception of Communications Act 1985) menită să acopere lipsa unui cadru legal clar și

---

12323/11. Hotărârea CtEDO din 6 decembrie 2012. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-115377, § 94-96; Cauza N.F. contra Italiei. Cererea nr. 37119/97. Hotărârea CtEDO din 2 august 2001. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-59622, § 31; Cauza Temovszky contra Ungariei. Cererea nr. 67545/09. Hotărârea CtEDO din 14 decembrie 2010. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-102254, § 26.

[587] Hotărârea Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 3 din 14 ianuarie 2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 4 alin. (2), 7 alin. (2) lit. c), 8 alin. (1) și 11 alin. (1) pct. 3) din Legea nr. 982 din 11 mai 2000 privind accesul la informație (accesul la informațiile cu caracter personal) [citat 11.01.2024]. Disponibil: https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=756&l=ro, § 23.

[588] Cauza Liberty şi alţii contra Regatului Unit. Cererea nr. . Hotărârea CtEDO din 05.11.2002, definitivă din 01 iulie 2008, definitivă din 01 octombrie 2008. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-87207, § 62.

[589] DOLEA, I. Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ). Chișinău. Ed. Cartea Juridică. 2016. p.65.

[590] Cauza Roman Zakharov contra Rusia. *op. cit*., § 229; 231; Cauza Big Brother Watch și alții contra Regatului Unit. Cererea nr. 58170/13, 62322/14 și 24960/15. Hotărârea CtEDO din 25 mai 2021. (Strasbourg) [citat:20.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-186048, § 334.

[591] Cauza Iordachi și alții contra Republicii Moldova. *op. cit.* §45.

[592] Cauza Chadimová contra Republicii Cehe. Cererea nr. 50073/99. Hotărârea CtEDO din 26 aprilie 2007, definitivă din 24 septembrie 2007. [citat:22.11.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-80272, pct. 146

[593] Cauza Lambert contra Franței. Cererea nr. 23618/94. Hotărârea CtEDO din 24.08.1998. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58219, pct. 53.

[594] Cauza Centrum För Rättvisa contra Suedia. Cererea nr. 35252/08. Hotărârea CtEDO din 25 mai 2021. (Strasbourg) [citat:10.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-210078, § 254-262.

[595] Cauza Malone contra Marii Britanii. Cererea nr. 8691/79.Hotărârea CtEDO din 2 august 1984. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57533, § 66-68.

previzibil pentru efectuarea acestei măsuri, precum și a obligației pozitive a statului de protejare a vieții private.

Într-o altă cauză, Kruslin contra Franţei, Curtea a avansat și mai mult în privința determinării termenului de legalitate în contextul interceptărilor. Deși sistemul de drept francez prevedea aplicabilitatea interceptării comunicaţiilor, totuși legea s-a dovedit a fi deficitară în privința garanţiilor suficiente împotriva arbitrariului (nu prevedea categoriile de persoane ce puteau să fie interceptate, natura infracţiunilor care ar fi putut justifica aplicarea interceptării, lipsea limita temporală de efectuare a măsurii, lipsea procedura de certificare a convorbirilor interceptate și a posibilităţii de control din partea judecătorului, lipseau condiţiile în care înregistrările urmau să fie şterse sau distruse)[596]. Ulterior au fost și alte cauze similare în care Curtea a constatat insuficiența garanțiilor împotriva interceptărilor abuzive[597], printre acestea se numără și condamnarea Republicii Moldova[598].

Inițial, în sistemul de drept moldovenesc, interceptarea și înregistrarea comunicărilor era reglementată atât ca MSI[599], cât și ca acțiune de urmărire penală[600], fapt care punea în dificultate înțelegerea unitară a deosebirilor dintre acestea, ridicând totodată întrebări privind suficiența garanțiilor de respectare a drepturilor persoanei supuse interceptării[601]. Din 2012 aceasta a fost apreciată doar ca măsură specială de investigații, realizarea căreia a fost restrânsă în limitele urmăririi penale, considerându-se că doar în acest mod persoana supusă interceptării are toate garanţiile unui proces echitabil[602]. Ca excepție, această măsură era admisă și în afara procesului penal, în cadrul testului de integritate profesională[603]. În urma acumulării unui șir de probleme legate de dificultățile de realizare a sarcinilor ASI, legiuitorul a acceptat într-un final propunerile practicienilor de modificare a legislației în domeniul investigațiilor speciale, posibilitatea efectuării acestei măsuri în afara procesului penal fiind extinsă pentru realizarea sarcinilor de căutare și asigurare a protecției mai multor categorii de persoane, participanți ai procesului penal (art. 27 alin.(3) din Legea nr. 59/2012).

---

[596] Cauza Kruslin contra Franţei. Cererea nr. 11801/85. Hotărârea CtEDO din 24 aprilie 1990. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57626, § 30-36.

[597] Cauza Govell contra Marii Britanii. Cererea nr. 27237/95 Hotărârea CtEDO din 14.01.1998. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-46120, § 62; Cauza Khan contra Regatului Unit. Cererea nr. 35394/97 Hotărârea CtEDO din 12.03.2000, definitivă din 04.10.2000 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58841, § 26.

[598] Cauza Iordachi și alții contra Republicii Moldova. *op.cit.*, § 37-39.

[599] Art.6 alin.(2) lit.c) din Legea RM Nr. 45 din 12.04.1994 privind activitatea operativă de investigaţii

[600] Art.135; 136 CPP al RM (în redacția de până în 2012).

[601] Cauza Iordachi și alții contra Republicii Moldova. *op.cit.* § 38; 95.

[602] Decizia Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr.39 din 08.07.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr.70g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (dispunerea și efectuarea măsurilor speciale de investigaţii) [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=245

[603] Art. 18 alin.(3^1) din Legea RM Nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigaţii (în redacția de până în 2024).

În prezent, interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor este definită în art. 29 din Legea nr. 59/2012 și în art. 138[1] CPP, ceea ce ar putea crea impresia că suntem în prezența a două măsuri speciale de interceptare și înregistrare a comunicărilor și/sau a imaginilor. Se pare că ar fi corect ca măsura discutată să fie analizată din perspectiva unui singur element al ASI cu diferit regim juridic de aplicare, în cadrul și în afara procesului penal.

Interceptarea comunicărilor și/sau a imaginilor este definită practic identic în ambele acte normative, aceasta presupunând „folosirea unor mijloace tehnice prin intermediul cărora se poate afla conținutul informațiilor audio, video, scrise sau grafice, transmise între două sau mai multe persoane". Singura diferență dintre cele două definiții ar fi că din redacția art. 29 alin.(1) din Legea nr. 59/2012 lipsesc cuvintele „scrise sau grafice", ceea ce ar putea genera discuții în privința admisibilității în afara procesului penal a interceptării comunicărilor din care s-ar putea afla conținutul informațiilor în formă scrisă sau grafică. Se pare că mai degrabă ar fi vorba despre o eroare tehnică care necesită să fie înlăturată, decât despre o abordare conceptuală, ori este greu de înțeles de ce interceptarea comunicărilor din care s-ar putea afla conținutul informațiilor în formă audio și video este admisă, iar dacă s-ar putea afla informația în formă scrisă și grafică ar fi interzisă.

În practica judiciară măsura discutată s-a dispus atât în privința interceptării comunicărilor purtate prin intermediul mijloacelor tehnice (telefon, telegraf și alte sisteme tehnice)[604], cât și în privința interceptării comunicărilor ambientale[605].

În acest context, Curtea Constituțională a RM a fost sesizată în vederea aprecierii neconstituționalității prevederilor legale privind măsura analizată, prevăzută la acel moment în art. 132[2] alin. (1) pct. 1) lit. c) CPP și art. 132[8] CPP, din considerentul că nu ar corespunde cerinței de previzibilitate, ceea ce în activitatea practică această măsură s-ar dispune eronat pentru interceptările ambientale dintre doi vorbitori, unul dintre care colaborează cu reprezentanții statului, având asupra sa mijloace tehnice care asigură controlul audio-vidio al discuțiilor. Conform acestui punct de vedere, măsura analizată ar viza doar comunicările efectuate prin intermediul mijloacelor tehnice[606].

În aprecierea Curții Constituționale interceptările și înregistrările audio sau video sunt tehnici speciale de investigații recunoscute la nivel european (Recomandarea Comitetului de Miniştri nr. 10 (2005)), sunt efectuate doar în cadrul unui proces penal și persoana supusă interceptării beneficiază de toate garanţiile unui proces echitabil, motiv din care a respins sesizarea ca fiind inadmisibilă[607].

---

[604] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 4-1re-134/2016. Decizia din 08 septembrie 2016 [citat: 23.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=1085

[605] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-817/14. Decizia din 22 iulie 2014 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2733; Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-130/2015. Decizia din 18 februarie 2015 [citat: 23.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=3861.

[606] Sesizarea Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr.70g din 14.06.2016 privind excepţia de neconstituţionalitate a prevederilor alin. (2) pct. 2) art.132[1], alin. (1) pct. 1) lit. c) art.132[2], alin. (1) pct. 2) lit. c) art.132[2], art.132[8], art.135, alin. (2) art.301 din CPP, [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=sesizari&docid=463&l=ro, pct. 42.1-50.

[607] Decizia Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr.39 din 08.07.2016. *op.cit.*

În doctrină pot fi întâlnite diferite interpretări privind conținutul măsurii analizate, ceea ce ar putea să creeze o anumită confuzie în abordarea acestui subiect. Cu toate acestea, se cuvine să luăm în calcul și aspectul legal al normei la care s-au referit respectivii autori.

În condițiile în care măsura analizată presupunea „interceptarea convorbirilor telefonice și a altor convorbiri" (art. 6 lit. c) din Legea nr. 45/1994), doctrina națională a interpretat această măsură ca presupunând „controlul sonor în secret, prin intermediul mijloacelor tehnice, al informaţiilor verbale transmise prin reţelele de telecomunicaţii (prin fir sau unde electromagnetice), precum și informaţiilor verbale comunicate într-un alt mod și înregistrarea magnetică a acestora"[608]. Prin „alte convorbiri", ca parte componentă a acestei măsuri, se aveau în vedere „convorbirile în alte diverse modalităţi, decât prin reţelele de telecomunicaţii care, la fel cu ajutorul mijloacelor tehnice, sânt supuse controlului acustic în condiţii de confidenţialitate şi conspiraţie, şi înregistrarea magnetică a acestora"[609].

Comparativ cu Legea nr. 45/1994, măsura discutată în redacția art. 135 CPP (redacția până în 2012) avea un conținut mai restrâns, cuprinzând doar convorbirile telefonice, prin radio sau alte convorbiri cu utilizarea mijloacelor tehnice, fără să le cuprindă și pe cele ambientale.

Ulterioara redacție a măsurii analizate, reglementată în art. 132^8 CPP, lăsa loc de interpretare în sensul că măsura s-ar fi referit la orice fel de convorbiri, efectuate cu și fără concursul unor mijloace tehnice.

Prin modificările ulterioare legiuitorul a lărgit și mai mult conținutul acestei măsuri, astfel încât actuala redacție a măsurii cuprinde nu doar convorbirile, ci și comunicările de orice fel purtate în orice mod, cu și fără implicarea mijloacelor tehnice.

Făcând o comparație cu doctrina românească este de menționat că în lucrările mai vechi termenului „interceptare" i s-a atribuit înțelesul de „intervenţie a organelor autorizate în orice fel de convorbiri sau comunicaţii telefonice sau cu orice mijloc electronic de comunicare, care implică ideea confidenţialităţii între cei care le efectuează"[610]. Într-o altă abordare s-a menționat că interceptările se clasifică în funcție de tipul comunicării/convorbirii în două categorii: 1) interceptări a comunicărilor purtate nemijlocite, derulate fără concursul unor mijloace tehnice; 2) interceptări a comunicărilor purtate prin intermediul mijloacelor tehnice (telefon, fax, pager, computer etc.)[611].

Aceste interpretări doctrinare nu se contrazic între ele, mai degrabă se completează, exprimând voința legiuitorului român dintr-o perioadă anterioară.

În prezent legea statului român s-a schimbat, lăsând să se înțeleagă că prin măsura analizată se pot intercepta doar comunicările purtate prin intermediul mijloacelor tehnice, fără să le cuprindă

[608] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 207.
[609] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 208.
[610] THEODORU, Gr., *Tratat de drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2007, p. 397. Apud UDROIU, M., SLĂVOIU, R., PREDESCU, O. op. cit., Bucureşti 2009. p. 16.
[611] UDROIU, M., SLĂVOIU, R., PREDESCU, O. *op.cit.* 2009. p. 22.

și pe cele ambientale, în art. 138 alin. (2) CPP al României menționându-se că prin „interceptarea comunicaţiilor ori a oricărui tip de comunicare se înţelege interceptarea, accesul, monitorizarea, colectarea sau înregistrarea comunicărilor efectuate prin telefon, sistem informatic ori prin orice alt mijloc de comunicare”.

Prin urmare, abordările doctrinare actuale se deosebesc față de cele anterioare. S-a menționat că interceptarea vizează situaţiile în care comunicările au loc prin mijloace de transmitere la distanţă, deoarece înregistrarea unei convorbiri purtate nemijlocit între anumite persoane reprezintă o supraveghere audio-video[612], aceasta fiind deja o altă măsură specială de investigații. Același punct de vedere este împărtășit și de alți autori[613], afirmându-se și faptul că „interceptarea comunicaţiilor” implică mai multe procedee concrete, importantă fiind caracteristica principală ce constă în intruziunea în canalul de comunicaţii, astfel că probele vor fi obţinute fără ca oricare dintre persoanele interceptate să cunoască acest lucru şi, de regulă, fără să existe o interferenţă din punct de vedere tehnic asupra dispozitivelor folosite de acestea[614].

Din relatările expuse înțelegem raționamentul pus la baza sesizării Curții Constituționale menționată mai devreme, autorul acesteia, fiind inspirat de legislația și doctrina românească actuală, a încercat să conteste legalitatea interceptărilor ambientale realizate prin efectuarea măsurii abordate. Faptul că legislația națională spre deosebire de cea a României nu diferențiază interceptările comunicărilor ambientale de cele neambientale, nu a constituit o problemă de imprevizibilitate a legii.

Problema care ar putea să apară în cazul dat ține de dificultatea selectării și autorizării corecte a MSI, fiindcă extinderea limitelor măsurii de interceptare a comunicărilor a condus la suprapunerea (dublarea) elementelor de conținut ale acesteia cu cele ale altor MSI, precum „supravegherea tehnică”, „cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video”, „accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice”, „controlul transmiterii sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite”, „achiziția de control”.

Termenul *„comunicare”* semnifică acţiunea de a comunica şi rezultatul ei (a da de ştire, a face cunoscut, a informa, a spune, a înştiinţa, a vorbi cu)[615]. Din această perspectivă, s-a menționat că sintagma „*interceptarea şi înregistrarea comunicărilor*” cuprinde toate tipurile de comunicări: prin telefon, sisteme de tip electronic, prin intermediul serviciilor poştale, precum și cele purtate nemijlocit în mediul ambiental[616].

[612] UDROIU, M., *Procedura penală, partea generală, ed. a 4-a revizuită şi adăugită*. Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2017 p. 417.
[613] TRIF, V. *op. cit*, 2019. 403 p. ISBN 978-606-18-0934-9. p. 58.
[614] SUIAN, M. *op.cit.* 2021. p. 183.
[615] DEX online. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/comunicare
[616] UDROIU, M., SLĂVOIU, R., PREDESCU, O. *op.cit.* 2009. p. 16

Scopul măsurii analizate constă în aflarea conţinutului comunicărilor dintre persoana investigată și alte persoane, precum și folosirea acestor informații fie în calitate de probe sau fie pentru înlăturarea unui risc evident al pierderii iremediabile ori al denaturării probelor, prevenirea infracțiunilor și asigurarea securității victimei, părții vătămate, părții civile, martorului sau rudei persoanelor respective dacă există pericol iminent pentru viața, sănătatea sau libertatea acestora, căutarea persoanelor care se eschivează de la urmărire penală, judecată sau de la executarea pedepsei penale sau care au evadat din locurile de detenție, condamnate pentru infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave (art. 133 alin.(2) și (3) CPP; art. 27 alin.(3) din Legea nr. 59/2012).

Prin derogare de la condițiile generale menționate în art. 133 alin.(1) CPP măsura analizată se aplică în exclusivitate la cauzele penale care au ca obiect urmărirea penală cu privire la săvârșirea infracţiunilor indicate expres în art. 138[1] alin.(2) CPP indiferent de categoria gravității acestora. În jurisprudenţa CEDO au fost cazuri în care lipsa prevederilor corespunzătoare privind categoriile de infracțiuni pentru care se poate dispune interceptarea comunicărilor a fost apreciată drept insuficiență de garanții împotriva aplicării arbitrare a legii, fiind în final constatată încălcarea prevederilor art. 8 din Convenție[617].

Pentru efectuarea interceptării comunicărilor purtate prin intermediul rețelelor de comunicații electronice este necesară asistența tehnică a SIS, singura autoritate specializată și abilitată prin lege care utilizează echipamente tehnice specifice[618]. În scopul eficientizării mecanismului de realizare a măsurii analizate, precum și a altor MSI în rețelele de comunicații electronice a fost aprobat prin Ordin comun un „Regulamentul privind modul de organizare şi efectuare a MSI în reţelele de comunicaţii electronice”[619]. Cei implicați în procesul de interceptare, inclusiv angajații subdiviziunii care se ocupă de partea tehnică a interceptării și persoanele responsabile de ascultarea înregistrărilor, sunt obligați să păstreze secretul comunicărilor. În caz de încălcare a acestei obligații ei pot suporta consecințe legale.

Pentru începerea interceptării și înregistrării, ofițerul de investigații, ofițerul de urmărire penală sau procurorul prezintă Serviciului de Informație și Securitate copia autentificată a mandatului judecătoresc sau, după caz, extrasul din ordonanța procurorului prevăzut la art. 255 alin. (5) CPP.

Subdiviziunea tehnică a SIS transmite semnalul comunicărilor interceptate și alte informații subdiviziunii specializate indicate în mandatul judecătoresc sau în extrasul din ordonanța procurorului, în regim de timp real, fără înregistrarea acestora.

---

[617] Cauza Prado Bugallo contra Spaniei. *op.cit.*, §30.

[618] Legea privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova: nr. 136 din 08-06-2023. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 204-207 art. 358 (art.9 alin.(3) lit. f)).

[619] Ordin comun pentru aprobarea Regulamentului privind modul de organizare şi efectuare a măsurilor speciale de investigaţii în reţelele de comunicaţii electronice: nr. OSIS53/405/83/307/2020 din 15 septembrie 2020. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2020, nr. 272-277 art. 1004

Stocarea informațiilor obținute în urma interceptării și înregistrării comunicațiilor unei persoane necesită să se producă în condiții care ar exclude accesarea lor abuzivă[620], deoarece simpla lor existenţă deja constituie o restrângere a dreptului la secretul corespondenţei şi vieţii private a unei persoane[621]. Este inadmisibilă divulgarea comunicărilor interceptate în special către agențiile de presă, chiar dacă cauza ar viza un politician și ar fi de interes public[622].

Supravegherea tehnică este o măsură specială de investigații relativ nouă inclusă în CPP prin Legea nr. 268/2023. Aceasta poate fi efectuată doar cu autorizarea judecătorului de instrucție și doar în limitele urmăririi penale. La elaborarea acestei măsuri, s-a urmărit ideea de optimizare prin combinarea şi reglementarea unitară a unor măsuri similare, precum: „Supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea" (art. 132 CPP, redacția 2023) și „Documentarea cu ajutorul metodelor şi mijloacelor tehnice, localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziţionare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice" (art. 134^3 CPP, redacția 2023)[623]. Existența simultană a acestor două măsuri a fost criticată de unii doctrinari ca fiind inutilă și periculoasă[624].

Astfel, în interpretarea oficială **supravegherea tehnică** presupune „utilizarea mijloacelor tehnice pentru relevarea și fixarea cronologică a acțiunilor/inacțiunilor, a poziționărilor, a mișcărilor și a contactelor (legăturilor) persoanelor, supravegherea imobilelor, urmărirea și localizarea mijloacelor de transport și a altor obiecte" (art. 138 CPP).

Din conținutul acestei definiții, remarcăm următoarele acțiuni alternative:

- „relevarea și fixarea cronologică a acțiunilor/inacțiunilor, a poziționărilor, a mișcărilor și a contactelor (legăturilor) persoanelor";
- „supravegherea imobilelor";
- „urmărirea și localizarea mijloacelor de transport și a altor obiecte".

Evident că toate aceste acțiuni presupun aplicarea mijloacelor tehnice speciale ce ar asigura supravegherea, urmărirea și fixarea informațiilor.

Pornind de la semnificația gramaticală a termenului „relevare", care înseamnă „a evidenția" sau „a scoate la lumină"[625], putem concluziona în contextul analizei prezentei măsuri că acest termen implică procesul de evidențiere, cunoaștere și identificare a acțiunilor/inacțiunilor, a poziționărilor, a

[620] Cauza Popescu contra României. Cererea nr. 71525/01. Hotărârea CtEDO din 26 aprilie 2007, definitivă din 26 iulie 2007 [citat:21.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-80352, § 61; 84.
[621] Cauza Craxi contra Italiei. Cererea nr. 25337/94. Hotărârea CtEDO din 17 iulie 2003, definitivă din 17 octombrie 2003. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-123794, §75; §83.
[622] Cauza Draksas contra Lituaniei. Cererea nr. 36662/04. Hotărârea CtEDO din 31 iulie 2012, definitivă din 31 octombrie 2012. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-112588, §61.
[623] Notă informativă la Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigaţii), p.56. [citat: 20.10.2023]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-03-nu.pdf;
[624] COVALCIUC, I. *Tehnici speciale de investigare în justiția penală. Note de curs.* Ciclul II - studii superioare de master. Denumirea programului: Științe penale, criminologie și criminalistică. Bălți, 2022. p.78.
[625] DEX – online, [citat: 18.01.2024]. Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/releva

mișcărilor și a contactelor dintre persoane prin urmărirea, monitorizarea anumitor persoane. În același timp, termenul „fixare”, în acest context, presupune înregistrarea informațiilor monitorizate, urmărite sau supravegheate.

Prin „localizare” se înțelege, în mod evident, determinarea coordonatelor geografice a locaţiei mijlocului de transport sau a obiectului vizat de această măsură. De observat că textul legii nu se referă în mod expres la localizarea persoanelor, fiind vizate doar mijloacele de transport și obiectele. În mod indirect vor fi vizate și persoanele care fie se deplasează cu mijlocul de transport urmărit, sau fie că acestea sunt implicate în transportarea unui obiect urmărit. În acest context, ar putea să apară discuții în privința previzibilității legii în situațiile în care localizarea va viza o anumită persoană, aceasta neputând fi raportată la categoria obiecte din considerentul că nu ar fi respectuos față de demnitatea umană. Nu este demn pentru statul de drept ca mijlocul de transport să fie evidențiat din grupul de obiecte ce ar putea fi localizate iar persoana umană să fie asociată cu alte obiecte. Prin urmare, considerăm necesar de completat definiția normei analizate astfel încât să fie clar că măsura de urmărire și localizare se va extinde și asupra persoanelor.

Folosirea expresiei „urmărirea și localizarea” în textul de lege sugerează ideea că acești doi termeni sunt interdependenți, nefiind posibilă aplicarea lor autonomă. Deși accentul se pune pe activitatea de urmărire aceasta în mod inerent implică și activitatea de localizare.

Analiza conținutului măsurii discutate relevă omisiunea din partea legiuitorului privind stabilirea tipului de informații care ar putea fi supravegheate și înregistrate. Această lacună poate duce la posibile dezbateri contradictorii cu privire la admisibilitatea supravegherii și înregistrării informațiilor sonore. O interpretare gramaticală sugerează că această măsură se referă la colectarea exclusivă a informațiilor vizuale, având în vedere că textul normei menționează explicit o serie de acțiuni fizice (acțiuni/inacțiuni, poziționări, mișcări, contacte între persoane, localizări ale mijloacelor de transport). Cu toate acestea, ar trebui să luăm în considerare originea acestei măsuri prin combinarea celor două menționate anterior, dintre care una presupunea în mod expres supravegherea și înregistrarea atât a informațiilor vizuale, cât și a celor sonore.

Excluderea posibilității de a utiliza în cadrul acestei măsuri mijloace tehnice de înregistrare audio și video pare fără sens. Prevederile art. 134 alin. (3) din CPP precizează în mod expres că în procesul efectuării MSI, inclusiv a supravegherii tehnice, se face uz de mijloace tehnice de înregistrare audio și video, foto, precum și de alte mijloace tehnice, inclusiv de aparate speciale destinate pentru obținerea în mod ascuns a informațiilor. Totodată, inadmisibilitatea aplicării mijloacelor tehnice de înregistrare audio și video în cadrul supravegherii tehnice va conduce la neaplicarea în activitatea practică a acestei măsuri, prioritate acordându-i-se urmăririi vizuale care în esență este aceeași măsură doar că se autorizează de procuror.

Este de observat și faptul că în definiția măsurii analizate se operează cu termenul de „imobil” în locul celui de „domiciliu”, așa cum era menționat în formularea măsurii „Supravegherea

domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea". Această modificare deviază într-o oarecare măsură spectrul obiectelor ce ar putea fi supravegheate. Acești doi termeni nu sunt identici și nici nu se subordonează unul altuia. Într-o anumită măsură acești doi termeni coincid, în sensul că un domiciliu poate fi și un imobil, și, respectiv, un imobil poate îndeplini funcția de domiciliu. Cu toate acestea, există și situații în care un domiciliu nu se confundă cu un imobil, iar un imobil nu reprezintă întotdeauna un domiciliu. Pentru detalii suplimentare referitoare la acest subiect, se recomandă consultarea comentariilor de mai sus incluse la analiza măsurii „Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video".

În aceste condiții autorizația judecătorului de instrucție va fi necesară pentru supravegherea oricărui imobil indiferent de atribuirea acestuia la categoria de domiciliu. Probabil, că printr-o astfel de abordare s-a urmărit garantarea legalității acțiunilor de supraveghere a unui imobil în condițiile în care nu se cunoaște dinainte dacă acesta este sau nu un domiciliu. Cu toate acestea, se pare că nu s-a luat în calcul faptul că domiciliul unei persoane care se dorește să fie supravegheat ar putea să nu cadă sub noțiunea de imobil, ca de exemplu o rulotă[626], și atunci ar putea să apară discuții în privința previzibilității măsurii. Mai corect ni se pare ca în textul legii accentul să se pună nu atât pe obiectul care urmează să fie supravegheat, cât pe metoda de supraveghere, în sensul că să se indice asupra supravegherii audio, video și foto, așa cum este actualmente în legislația României (art. 138 CPP). Cel mai probabil că și termenul de „supraveghere tehnică" a fost împrumutat din CPP al României, fără însă să fie preluat și conținutul deplin al acestuia. Pentru comparație, „supravegherea tehnică" în redacția legii românești cuprinde următoarele procedee: 1) interceptarea comunicaţiilor ori a oricărui tip de comunicare la distanţă; 2) accesul la un sistem informatic; 3) supravegherea video, audio sau prin fotografiere; 4) localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice (art. 138 CPP al României). Legea moldovenească a inclus în conținutul termenului de „supraveghere tehnică" doar ultimele două procedee.

Este de remarcat și faptul că „localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice" în dreptul autohton este reglementată și ca măsură distinctă, inclusă în lista măsurilor stipulate în art. 27 din Legea nr. 59/2012, ceea ce înseamnă că acest procedeu poate fi efectuat în afara procesului penal cu autorizarea judecătorului de instrucție.

Urmărirea și localizarea prin mijloace tehnice comparativ cu celelalte componente ale supravegherii tehnice are caracter mai puțin intruziv în viața privată a unei persoane[627], fapt care explică într-un fel de ce legiuitorul a admis în afara procesului penal efectuarea doar a unei părți a măsurii „supravegherea tehnică". În plus, măsura în reglementarea art. 28 din Legea nr. 59/2012 nu urmărește culegerea informațiilor pentru procesul probator, ci pentru activitățile de căutare a

[626] Cauza Chapman contra Regatului Unit. *op.cit.*, pct.71-74.
[627] SUIAN, M. *op.cit.* 2021. p. 293.

persoanelor care se sustrag de la urmărirea penală sau judecată, ori de la executarea pedepsei, ori pe cele care au evadat din locurile de detenție.

Avantajul supravegherii tehnice constă în evitarea necesității de a pătrunde fizic în imobilele supravegheate datorită performanței mijloacelor tehnice care permit supravegherea acestora de la distanță. Aceste mijloace tehnice sunt diferite și se aplică în funcție de canalul tehnic de scurgere a informațiilor[628]. Eficiența acestor mijloace tehnice constă în capacitatea lor de a intercepta convorbirile și de a obține date și informații relevante privind sistemul relațional al persoanei supravegheate, obiceiurile sale, anturajul, preocupările și intențiile, în urma unei perioade de interceptare a convorbirilor[629].

Prin evitarea pătrunderii fizice în spațiul privat al unei persoane sunt evitate și potențialele încălcări ale inviolabilității domiciliare. Totodată, această măsură poate furniza date valoroase pentru investigarea activităților infracționale și pentru desfășurarea activităților de urmărire penală.

În acest context evidențiem prevederile alin.(2) art. 138 CPP unde se prevede că „supravegherea tehnică se efectuează doar în condiții ce exclud violarea de domiciliu". Expresia dată sugerează limitarea efectuării acestei măsuri prin interdicția pătrunderii fizice în domiciliu, fiindcă o astfel de pătrundere intră deja în sfera de acțiune a unei alte măsuri care necesită o autorizare separată, fiind vorba despre „cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video" (art. 137 CPP).

Este de observat că în redacția art. 28 alin.(2) din Legea nr. 59/2012 legiuitorul a operat cu o altă expresie decât excluderea violării de domiciliu, și anume excluderea pătrunderii în domiciliu. Considerăm că ambele formulări au ca scop asigurarea faptului că localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice nu va afecta inviolabilitatea domiciliului, protejând astfel un drept fundamental al individului la intimitate și la spațiul privat. Diferența se poate înțelege mai degrabă ca o formulă de exprimare, decât ca ceva foarte principial, esența limitărilor fiind aceiași: protejarea domiciliului împotriva intruziunilor neautorizate.

În literatura de specialitate, s-a menționat că amplasarea unui mijloc tehnic de interceptare în afara locuinței persoanei supravegheate și obținerea, datorită performanței caracteristicilor tehnice ale dispozitivului folosit, a rezultatelor similare unui dispozitiv amplasat în interiorul locuinței, fiind surprinse evenimentele și conversațiile purtate în interior, se va considera supraveghere ambientală în spații private[630].

În aprecierea Curții Europene supravegherea consultațiilor juridice desfășurate într-o unitate de poliție echivalează cu interceptarea convorbirilor telefonice dintre un avocat și un client,

[628] MÎRZAC, V., GLAVAN, B. *Canale tehnice de scurgere a informaţiei: clasificare şi caracterizare generală.* Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare", 2017. 56 p. ISBN 978-9975-121-05-7.
[629] TUDORAN, M.V. *op.cit.*, 2012, p. 169.
[630] SUIAN, M. *op.cit.* 2021. p. 187.

acordând importanță sporită protecției acestui tip de relație și confidențialității acestui tip de comunicare[631].

Nu se va considera o încălcare a prevederilor art. 8 CEDO înregistrarea de către persoană a propriilor convorbiri, inclusiv telefonice, prin aplicarea mijloacelor private. Calificarea însă va fi diferită în situația în care supravegherea secretă și înregistrarea unor comunicări de către o persoană privată se va face în interesul unei anchete oficiale atât penale, cât și de alt tip, cu concursul și suportul tehnic din partea organelor statului[632].

Localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice implică utilizarea dispozitivelor specializate pentru determinarea poziției geografice a unei persoane sau a unui obiect la care aceste dispozitive sunt conectate[633]. În terminologia doctrinară, această măsură reprezintă o metodă de monitorizare în timp real a deplasărilor efectuate de o persoană sau a unui obiect, folosind un dispozitiv special atașat acestora[634]. Pentru determinarea locației unui obiect sau a unei persoane pot fi folosite diferite dispozitive tehnice, precum un telefon mobil sau un dispozitiv anume destinat transmiterii locaţiei, dotat cu capacitate de localizare, dar şi de transmitere de informaţii şi ataşat în mod secret pe un obiect sau o persoană.

CtEDO distinge între două tipuri de localizare, culegerea datelor în timp real (ex., cu folosirea emițătoarelor GPS)[635] și obținerea datelor „istorice”[636], adică reținute de prestatorii de servicii de telecomunicații (ex. de la emițătoare radio) sau colectate de aplicațiile instalate pe smartphoneuri și salvate pe aceste dispozitive (ex. date despre locurile în care se conectează la rețeaua wifi, date derivate din Google Maps), primul tip de localizare fiind mai susceptibil de încălcarea dreptului la viață privată a unei persoane[637].

În opinia Curții, localizarea GPS, prin însăși natura sa, ar trebui să se distingă de alte modalități de supraveghere vizuală sau acustică care, de regulă, sunt mai susceptibile de a interfera cu dreptul unei persoane la respectarea vieții private, deoarece descoperă mai multe informații

[631] Cauza R.E. contra Regatului Unit. Cererea nr. 62498/11 Hotărârea CtEDO din 27 octombrie 2015, definitivă din 27 ianuarie 2016. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-158159, pct. 131.
[632] Cauza Van Vondel contra Țărilor de Jos. Cererea nr. 38258/03. Hotărârea CtEDO din 25 octombrie 2007, definitivă din 25 ianuarie 2008. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-82962, pct. 49; Cauza A contra Franței. *op.cit.*, § 33-36.
[633] RUSU, V. Localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice. In: *Traditie şi inovare în cercetarea ştiinţifică*, 8 octombrie 2021, Bălți. Bălți: Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, 2021, Ediția 10, Vol. I, pp. 11-16. ISBN 978-9975-50-271-9.
[634] ROMAN, D., *op.cit.* 2019. p. 110.
[635] Cauza Uzun contra Germaniei. *op.cit.;* Cauza Ben Faiza contra Franței. Cererea nr. 31446/12. Hotărârea CtEDO din 08 februarie 2018, definitivă din 18 mai 2018. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-180657. § 54. Cazul a vizat acuzația de implicare într-un grup infracțional organizat și trafic de droguri și contrabandă. Pe lângă supravegherea geolocalizării, împotriva reclamantului au fost utilizate și alte mijloace de supraveghere sub acoperire, cum ar fi interceptarea, transmiterea și înregistrarea apelurilor.
[636] În opinia CtEDO, obținerea ulterioară a accesului la datele de localizare produce o interferență mai mică în dreptul la confidențialitate decât monitorizarea mișcării persoanei în timp real (Cauza Ben Faiza contra Franței. *op.cit.* § 71).
[637] Cauza Ben Faiza contra Franței. *op.cit.*, § 74.

despre comportamentul, opiniile sau sentimentele unei persoane[638], constatând prin urmare că nu este necesar ca autoritatea judiciară să decidă asupra colectării datelor de localizare[639].

Diferența principală între localizarea unui obiect și supravegherea cu mijloace tehnice constă în scopul final al acestora. În timp ce supravegherea cu utilizarea mijloacelor tehnice implică înregistrarea audio-video a evenimentelor, localizarea se concentrează pe obținerea datelor care permit stabilirea locației exacte a persoanei sau a obiectului monitorizat. Prin acțiunea de localizare a unei persoane nu se vor obține informații cu privire la acțiunile și conversațiile persoanei, ci numai date privind mișcările ei, celelalte aspecte putând fi, cel mult, intuite[640].

Din perspectiva practicii CtEDO măsura de localizare sau urmărire prin GPS a fost apreciată mai puțin intruzivă în drepturile omului și nu necesită aplicarea aceloraşi garanţii stricte care, conform jurisprudenței sale, ar trebui respectate în cazul unor interceptări telefonice[641]. Într-o altă cauză, Curtea Europeană a apreciat pozitiv legislația Austriei în privința admiterii solicitării informațiilor de geolocalizare ale persoanei aflate în pericol (partea vătămată), și nu doar a persoanei suspectate de săvârșirea unei infracțiuni[642]. În cauza Tretter contra Austriei Curtea, deși nu și-a prezentat propria poziție, totuși a considerat compatibile cu Convenția reglementările juridice austriece privind accesul la datele de localizare pentru evitarea periclitării vieții, sănătății sau libertății, pentru evitarea unei infracțiuni intenționate sau pentru oprirea activităților grupurilor infracționale[643].

Concluzia care poate fi formată în baza celor expuse este că ingerința în viața privată a unei persoane ca urmare a supravegherii geolocalizării nu este restricționată exclusiv la infracțiuni grave, deosebit de grave și excepțional de grave și poate fi aplicată și în cazul infracțiunilor ușoare și mai puțin grave. CtEDO consideră că supravegherea geolocalizării este o măsură mai puțin intruzivă asupra confidențialității unei persoane decât alte forme de supraveghere ascunsă, care permit, printre altele, înregistrarea conținutului conversațiilor sau a imaginii unei anumite persoane.

Localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice este reglementată de Legea nr. 59/2012 ca o măsură distinctă (art. 28). După cum am menționat anterior, aceasta se autorizează prin încheierea motivată a judecătorului de instrucție în afara procesului penal.

Spre deosebire de prevederile CPP, care încadrează acest procedeu ca fiind parte a supravegherii tehnice, fără să furnizeze și o definiție explicativă, Legea nr. 59/2012, în art. 28,

[638] Cauza Uzun contra Germaniei. *op.cit.*, §52.
[639] Cauza Uzun contra Germaniei. *op.cit.* § 73.
[640] SUIAN, M. *op.cit.* 2021. p. 293.
[641] Cauza Uzun contra Germaniei. *op.cit.*, § 72-73.
[642] Cauza Ringler contra Austriei. Cererea nr. 2309/10. Decizia CtEDO din 3 iulie 2012. [citat:24.12.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-203068, § 23.
[643] Cauza Tretter contra Austriei. Cererea nr. 3599/10. Decizia CtEDO din 29 septembrie 2020. [citat:24.12.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-205734, § 18.

menționează că „localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice presupune urmărea cu folosirea mijloacelor tehnice care determină locul aflării obiectului la care sunt atașate”.

În general, comentariile anterioare cu referire la acest procedeu de culegere a informațiilor rămân valabile și în acest context. Totodată, intervenim și cu unele precizări noi. În redacția Legii nr. 59/2012 termenii „localizare” şi „urmărire” au caracter autonom, fiind asociați prin conjuncția „sau”.

Astfel, spre deosebire de supravegherea tehnică în care accentul se pune pe urmărire apoi pe localizare, în cazul dat accentul este pus invers, mai întâi pe localizare apoi pe urmărire. Sub acest aspect, rezultă că localizarea sau urmărirea obiectului se va face exclusiv pentru a se cunoaşte poziţia sa geografică actuală sau pentru monitorizarea tuturor mişcărilor acestuia pe durata prevăzută în încheierea judecătorului de instrucție. Trebuie să ţinem seama că nevoia de claritate şi previzibilitate a măsurilor de localizare și urmărire cu implicarea mijloacelor tehnice este subliniată de CtEDO inclusiv prin raportare la tehnologiile folosite[644] şi la întinderea pe care trebuie să o aibă fiecare măsură prevăzută distinct de lege[645].

Prin analiza definiției oficiale a măsurii examinate, se constată o similitudine cu reglementările art. 138 din CPP. Merită evidențiată și în acest caz absența precizării că localizarea poate viza, pe lângă obiecte, și persoane. Menționăm și de această dată că omisiunea în cauză este inadmisibilă, deoarece raportarea persoanelor la statutul de obiecte presupune o lipsă totală de respect față de ființa umană. Ar fi irațională abordarea prezentei măsuri în sensul că aceasta s-ar efectua doar în privința localizării sau urmăririi obiectelor, nu și a persoanelor. Ori prevederile art. 27 alin.(3) din Legea nr. 59/2012 indică expres că măsurile autorizate de judecătorul de instrucție indicate în alin.(1) al aceluiași articol, inclusiv localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice, se aplică pentru căutarea persoanelor care se sustrag de la urmărire penală sau judecarea cauzei ori a persoanelor care se eschivează de la executarea pedepsei penale sau au evadat din locurile de detenție, condamnate pentru infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave; precum și pentru asigurarea protecției martorilor și a altor participanți la procesul penal.

Pentru evidențierea contrastului problemei ridicate, este relevantă definiția oferită de legislația românească pentru aceeași măsură. Astfel, conform art. 138 din CPP al României, „prin localizare sau urmărire prin mijloace tehnice se înțelege folosirea unor dispozitive care determină locul unde se află persoana sau obiectul la care sunt atașate”. Această formulare evidențiază explicit faptul că localizarea poate viza atât persoanele, cât și obiectele, respectând astfel demnitatea umană și precizând sfera de aplicare a măsurii.

Reţinerea, cercetarea, predarea, percheziţionarea sau ridicarea trimiterilor poştale reprezintă o MSI care implica colectarea informațiilor prin citirea secretă a corespondenței poștale. Presupunând o ingerință la adresa dreptului constituțional privind secretului corespondenței (art. 30

[644] Cauza Roman Zakharov contra Rusiei. *op.cit.*, §229.
[645] Cauza Kruslin contra Franţei. *op.cit.*, §34.

Constituția RM), această măsură se efectuează cu autorizarea judecătorului de instrucție, atât în cadrul procesului penal (art. 138^2 din CPP), cât și în afara acestuia (art. 30 din Legea nr. 59/2012).

Conform statisticilor oficiale pentru perioada 2016-2022, măsura analizată a fost aplicată într-un număr redus de cazuri. În intervalul 2016-2018 și în 2020, nu s-a înregistrat niciun caz de utilizare a acestei măsuri, în timp ce în 2019 s-a aplicat în 4 cazuri, în 2021 în 17 cazuri și în 2022 în 6 cazuri[646]. Prin urmare, media aplicării acestei măsuri în perioada menționată este aproximativ 4.5 cazuri pe an, reprezentând aproximativ 0,086% din media (5234,14) cazurilor din toți anii perioadei de referință.

Legiuitorul nu a oferit o definiție oficială pentru prezenta măsură, ci a specificat în mod detaliat tipurile de acțiuni incluse în aceasta. Ambele acte legislative (art. 138^2 alin.(1) din CPP; art. 30 alin.(1) din Legea nr. 59/2012) precizează: „Pot fi reținute, cercetate, predate sau ridicate următoarele trimiteri poștale: scrisori de orice gen, telegrame, radiograme, banderole, colete poștale, containere poștale, mandate poștale".

Utilizarea expresiei „următoarelor trimiteri poștale" în textul legii sugerează că lista enunțată este exhaustivă, ceea ce ar însemna că în cadrul acestei măsuri nu pot fi investigate alte trimiteri poștale decât cele indicate expres în lege.

Doctrina națională[647] a remarcat faptul că această normă a fost gândită în condițiile în care era în vigoare Legea poștei din 1995[648] și în care se conțineau așa noțiuni ca „telegrama", „banderola", „container poștal". Actuala Lege nr. 36/2016 cu privire la comunicațiile poștale nu operează cu astfel de termeni, probabil, din considerentul că așa forme de trimiteri poștale au dispărut.

Termenul „radiogramă" nu a fost folosit nici măcar în legea veche, probabil din aceleași considerente. Radiogramele au fost populare înainte de apariția telefoniei mobile și a internetului, jucând un rol semnificativ în comunicarea la distanță pentru transmiterea știrilor internaționale sau pentru raportarea evenimentelor din zone izolate.

Noțiunea de „trimitere poștală" este definită în Legea nr. 36/2016[649], fiindu-i atribuit înțelesul de „bun pe care este înscrisă o adresă la care urmează să fie distribuit de furnizorul de servicii poştale, din această categorie făcând parte trimiterile de corespondenţă, precum şi imprimate (cărți, cataloage, ziare, publicații periodice)". În baza acestei Legi a fost aprobată HG nr. 1457/2016[650] menită să reglementeze relațiile dintre utilizatorii şi furnizorii de servicii poştale și a

[646] Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații, Tabel 2. Măsuri speciale de investigații autorizate de judecătorul de instrucție.
[647] ROMAN, D., *op.cit.* 2019. p. 103.
[648] Legea poștei, nr.463 din 18.05.1995, abrogată prin Legea nr.36 din 17.03.2016. în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.114-122.
[649] Legea comunicaţiilor poştale, nr.36 din 17.03.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.l 14-122.
[650] Hotărârea Guvernului nr.1457 din 30.12.2016 pentru aprobarea Regulilor privind prestarea serviciilor poştale În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 24-29 art. 46.

modului de prestare a serviciilor poştale. Conform pct. 9 din HG nr. 1457/2016, trimiterile poştale se împart în următoarele categorii: Scrisori; Aerograme; Cărţi poştale; Imprimate; Cecograme; „Saci M"; Pachete mici și Colete poștale.

Prin urmare putem observa o necorespundere între lista trimiterilor poștale indicată în HG nr. 1457/2016 și lista trimiterilor poștale indicată în art. 30 alin.(1) din Legea nr. 59/2012 și respectiv art. 138^2 alin.(1) din CPP, ceea ce înseamnă că această ultimă listă rămâne în urma actualizărilor corespunzătoare.

Conform acestei Hotărâri de Guvern „*Scrisoarea*" este „o trimitere poştală închisă în plic prin care se transmit anumite comunicări" și poate fi de trei tipuri: simple, recomandate şi cu valoare declarată; „*aerograma*" presupune „un plic special destinat expedierii corespondenţei pe calea aerului şi care este format dintr-o singură foaie de hârtie, îndoită şi lipită pe toate laturile"; „*cartea poştală*" este „o trimitere poştală deschisă, din foaie de carton subţire sau hârtie destul de rezistentă, folosită pentru diferite comunicări"; „*imprimata*" presupune „o trimitere poştală a cărei conţinut este tipărit sau reprodus cu caracter de imprimare generală şi care circulă de la depunere până la distribuire în ambalaje deschise"; „*cecograma"* constituie „o trimitere poştală cecografică depusă deschis, clişeu care poartă însemne ale cecografiei, înregistrare sonoră şi pe hârtie specială destinată numai pentru folosinţa nevăzătorilor, dacă este expediată de sau către o instituţie pentru nevăzători"; „*sacul M"* este un „sac special conținând ziare, publicaţii periodice, cărţi şi documente tipărite similar, pe adresa aceluiaşi destinatar şi aceleiaşi destinaţii"; „*pachetul mic*" constituie „o trimitere poştală care conţine diferite obiecte sau probe de mărfuri, precum și care conține mărfuri"; „*colet poştal*" presupune „bunuri, cu sau fără valoare comercială, expediate prin reţele poştale". Noțiunea de „mandat poştal" presupune „serviciu poştal a cărui particularitate constă în completarea unui formular în formă fizică pe baza căruia se execută, conform indicaţiilor expeditorului, transferul şi remiterea unei sume de bani destinatarului. Poate fi transmis pe suport de hârtie prin reţeaua poştală sau în format electronic prin reţeaua de comunicaţii electronice".

În prezent în Republica Moldova există un total de 67 de instituții poștale. Lista completă a acestor instituții, inclusiv denumirea companiei, adresa de corespondență, tipurile de servicii prestate și pagina web a furnizorului, poate fi consultată în Registrul public al Furnizorilor de servicii poștale. Acest registru este pus la dispoziție de către Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației a Republicii Moldova[651].

În acest context, se impune necesitatea unor precizări în legătură cu noțiunea de „trimiteri poștale". Este de observat că trimiterea poștală este doar acel bun care are imprimată o adresă și

[651] Registrul public al Furnizorilor de servicii poștale. Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației. [citat: 22.01.2024]. Disponibil: https://www.anrceti.md/furnizori_comunicatii_postale

urmează să fie distribuit de furnizorul de servicii poştale[652]. Prin urmare, dacă bunul nu întrunește aceste condiții atunci nu poate fi considerat trimitere poștală. Conform Legii comunicaţiilor poştale nu va fi trimitere poștală bunul transmis prin folosirea, de exemplu, a serviciilor private de curierat pentru trimiterea de scrisori și colete, prin folosirea unor locuri ascunse, prin intermediul porumbeilor călători și a animalelor antrenate[653].

Prin urmare se poate de afirmat că măsura analizată va putea fi dispusă doar în privința comunicărilor poștale distribuite prin intermediul furnizorului de servicii poștale, nu și prin restul formelor de comunicare. Această concluzie este confirmată și de prevederile art. 138^2 alin. (2) CPP, respectiv art. 30 alin.(2) din Legea nr. 59/2012, în care se menționează că în ordonanța de dispunere a efectuării prezentei măsuri se indică „denumirea instituției poștale în sarcina căreia se atribuie obligația de a reține trimiterile poștale", în esență fiind vorba despre furnizorul de servicii poștale.

Se pare că problema nu se reduce doar la poșta fizică, ci și la poșta electronică, detaliu asupra căruia s-a atras atenția în doctrina națională[654]. Conform sursei citate în cazul comunicărilor prin poștă electronică, există unele dificultăți care pot apărea în desfășurarea acțiunilor procesuale. De obicei, infractorii utilizează adrese electronice personale care nu sunt legate de companiile prestatoare de servicii de poștă electronică, precum Gmail, Yahoo, Mail.ru, și altele. În astfel de situații, infractorii pot să dețină propriul lor server de mail, ceea ce le permite să creeze adrese electronice personale folosind serverul lor de mail, practicând în acest fel o formă de auto-găzduire. Aceasta înseamnă că infractorii devin, în esență, „șefii instituției poștale" în ceea ce privește aceste adrese electronice personale. Mai mult, furnizorii de servicii de poștă electronică nu sunt considerați furnizori de servicii poștale în sensul legal, ceea ce poate aduce o complexitate suplimentară în gestionarea acestor cazuri.

De lege ferenda se impune necesitatea de a extinde aplicabilitatea acestei măsuri asupra tuturor formelor de trimiteri poștale indiferent cine ar fi prestatorul unor astfel de servicii. Drept sursă de inspirație, în acest caz, ne poate servi legislația României, fiind prevăzută în art. 138 alin.(1) lit. f) CPP o măsură similară - „reţinerea, predarea sau percheziţionarea trimiterilor poştale". Conform alin. (8) al aceluiași articol, prin „percheziţionarea trimiterilor poştale se înţelege verificarea, prin mijloace fizice sau tehnice, a scrisorilor, a altor trimiteri poștale sau a obiectelor transmise prin orice alt mijloc". Relevante sunt și prevederile art. 147 CPP al României conform cărora măsura în cauză vizează „scrisorile, trimiterile poștale sau obiectele trimise ori primite de

[652] Prin furnizor de servicii poștale se are în vedere persoana fizică sau juridică, înregistrată în calitate de întreprinzător, care furnizează unul sau mai multe servicii poștale, precum și alte servicii conexe acestora (art.2 din Legea comunicaţiilor poştale nr.36/2016).

[653] GLAVAN, B., *Respectarea secretului corespondenței la realizarea măsurilor speciale de investigații.* Materialele conferinței științifico practice naționale „Probleme actuale privind respectarea dreptului omului în procesul penal și activitatea specială de investigații" din 10 noiembrie 2022. Chișinău. p. 174-189.

[654] PURICI, S. *Metodica cercetării infracțiunilor din domeniul informaticii*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2018. p. 139.

făptuitor, suspect, inculpat sau de orice persoană care este bănuită că primeşte ori trimite prin orice mijloc aceste bunuri de la făptuitor, suspect sau inculpat ori bunuri destinate acestuia". În alin.(5) al aceluiași articol se precizează că „unităţile poştale sau de transport şi orice alte persoane fizice sau juridice care efectuează activităţi de transport sau transfer de informaţii sunt obligate să reţină şi să predea procurorului scrisorile, trimiterile poştale ori obiectele la care se face referire în mandatul dispus de judecător sau în autorizaţia emisă de procuror".

Prin urmare,observăm că legislația României nu specifică exhaustiv care trimiteri poștale constituie obiectul măsurii analizate și nici nu limitează efectuarea acestei măsuri la activitatea unităților poștale, lăsând să se înțeleagă că măsura poate fi efectuată și prin concursul „oricăror persoane fizice sau juridice care efectuează activităţi de transport sau transfer de informaţii".

În cazul Narinen contra Finlandei[655] CtEDO a concluzionat că, deși exista o legislație care reglementa măsurile dispuse, absența unor reglementări privind mecanismul de aplicare a acestora, care să detalieze cu o anumită precizie circumstanțele în care corespondența unei persoane poate fi redirecționată și deschisă sau categoriile de corespondență avute în vedere, a lipsit reclamantul de la un minim de protecție la care era îndreptățit potrivit principiilor statului de drept. Din acest motiv, Curtea a constatat o încălcare a art. 8 din CEDO.

Termenul de efectuare a acestei măsuri speciale de investigații este același atât în cadrul cât și în afara procesului penal, adică până la 30 de zile cu posibilitatea prelungirii până la 180 de zile, fiecare prelungire fiind de maxim 30 zile. Excepțiile de la această regulă sunt cele generale indicate în art. 135 alin.(9) CPP și respectiv art. 20 alin.(7) din Legea nr. 59/2012.

Responsabil de realizarea acestei măsuri este ofițerul de investigații, iar specialistul poate fi implicat pentru acordarea ajutorului necesar[656]. După cum s-a observat și în doctrină, măsura în cauză se efectuează doar în formă secretă[657]. În acest context, s-a menționat și faptul că tuturor persoanelor participante la efectuarea măsurii în cauză „li se aduce la cunoştinţă obligaţia de a depune declaraţii cu privire la această acţiune procesuală, dar şi obligativitatea de a păstra secretul şi nedivulgarea informaţiei cu privire la măsura specială efectuată, cât şi despre răspunderea penală prevăzută în art. 178 şi 315 CP"[658].

Inspirându-se probabil din această sursă, autorii ultimelor modificări a legislației în domeniul ASI au considerat necesar de a include în textul art. 30 alin.(6) din Legea nr. 59/2012 și respectiv art. 138^2 alin.(6) din CPP o sintagmă nouă prin care se evidențiază obligațiunea tuturor participanților la realizarea acestei măsuri privind păstrarea secretului corespondenței și nedivulgarea

[655] Cauza Narinen contra Finlandei. Cererea nr. 45027/98. Hotărârea CtEDO din 01.06.2004, definitivă din 01 septembrie 2004. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-61798, § 36.
[656] DOLEA, I. *op.cit.* Ediţia a 2-a. Chişinău, 2020. p. 464.
[657] ROMAN, D., *op.cit.* 2019. p. 104.
[658] DOLEA, I. *op.cit.* Ediţia a 2-a. Chişinău, 2020. p. 464.

informațiilor cu privire la urmărirea penală, precum și despre răspunderea penală prevăzută la art. 178 și art. 315 CP, despre toate acestea consemnându-se în procesul-verbal.

Deși, aparent această prevedere s-ar părea foarte pertinentă și necesară atât pentru protejarea drepturilor persoanelor vizate, cât și pentru asigurarea bunei desfășurări a urmăririi penale, totuși ea nu poate fi considerată reușită, fiindcă lasă loc de interpretare în privința existenței unei astfel de obligații în raport cu realizarea celorlalte MSI unde la fel este necesar să fie păstrat secretul informațiilor devenite cunoscute în legătură cu participarea la efectuarea acestora și de asemenea ar trebui să se consemneze în procesul-verbal. Considerăm că acestor prevederi ar fi bine să li se confere caracter general, astfel încât să producă efecte pentru toate MSI.

În doctrina românească s-a afirmat că din punct de vedere tehnic, această măsură implică o serie de operațiuni succesive speciale, incluzând: ridicarea corespondenței de la locul în care aceasta se află (de ex., de la un oficiu poștal, dintr-o cutie poștală sau din domiciliu); examinarea învelișului; extragerea conținutului (care poate fi o scrisoare, o fotografie, un desen etc.); copierea sau obținerea unui extras (prin intermediul fotografiilor sau filmărilor); repunerea conținutului la loc și reintroducerea corespondenței în circuitul normal[659].

„Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și/sau accesul la informațiile financiare reprezintă operațiunile prin care se asigură cunoașterea conținutului tranzacțiilor financiare, în regim de timp real sau după realizarea acestora, efectuate de către persoanele fizice și juridice prin intermediul băncilor sau al altor persoane/organizații care intermediază tranzacțiile financiare ori obținerea de la entitățile respective a înscrisurilor sau a informațiilor aflate în posesia acestora referitoare la depunerile, conturile sau tranzacțiile unei persoane" (art. 138^3 CPP).

Conform datelor statistice oficiale pentru perioada 2016-2022, monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară s-a aplicat astfel: în 2016, s-a aplicat cu o frecvență de 65 ori din cifra totală de 4784 a tuturor MSI, constituind aproximativ 1,36%; în 2017, de 12 ori din cifra totală de 4948 a tuturor MSI, constituind aproximativ 0,24%; în 2018, de 41 ori din cifra totală de 7058 a tuturor MSI, constituind aproximativ 0,58%; în 2019, de 78 ori din cifra totală de 5835 a tuturor MSI, constituind aproximativ 1,34%; în 2020, de 227 ori din cifra totală de 5335 a tuturor MSI, constituind aproximativ 4,25%; în 2021, de 254 ori din cifra totală de 5933 a tuturor MSI, constituind aproximativ 4,28%; în 2022, de 48 ori din cifra totală de 2706 a tuturor MSI, constituind aproximativ 1,77%. Prin urmare, media anuală a aplicării acestei măsuri în perioada menționată este de aproximativ 103,57 de ori pe an, constituind aproximativ 1,98% din media totală a frecvenței aplicării măsurilor (5234,14) în toți anii de referință[660].

[659] UDROIU, M., SLĂVOIU, R., PREDESCU, O. *op.cit.*, 2009. p. 23.
[660] Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații, Tabel 1 și 2. Măsuri speciale de investigații autorizate de judecătorul de instrucție.

Analiza definiției oficiale a măsurii analizate relevă că aceasta presupune două acțiuni distincte: 1) monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare; 2) accesul la informațiile financiare. Ambele acțiuni sunt îndreptate spre cunoașterea informațiilor despre tranzacțiile financiare ale unei persoane fizice sau juridice realizate în două moduri: 1) în timp real; și 2) prin studierea istoricului tranzacțiilor financiare înregistrate.

Putem observa că aceste tipuri de cunoaștere a tranzacțiilor financiare pot fi efectuate atât concomitent, cât și alternativ, fiind unite prin conjuncțiile „și/sau". Mai exact, această concluzie rezultă mai mult din titlul măsurii, fiindcă conținutul acesteia indică doar asupra caracterului alternativ al acestor modalități de cunoaștere. Considerăm că mai degrabă ar fi vorba despre o eroare tehnică, fiindcă această îmbinare de conjuncții „și/sau" în titlul măsurii a fost introdusă recent, prin modificările din 2023, anterior fiind folosită doar conjuncția „sau". În caz contrar, nu găsim o altă explicație pentru introducerea conjuncției „și" doar titlul măsurii, nu și conținutul acesteia.

Este de remarcat că în doctrina națională s-a atras atenția asupra redacției anterioare a acestei măsuri, punându-se la îndoială caracterul alternativ al celor două modalități de cunoaștere a tranzacțiilor financiare, mai exact a fost suspectat caracterul independent al efectuării accesului la informațiile financiare. Problema ar fi că realizarea accesului la informațiile financiare ca măsură de investigații autonomă impune anumite condiții: explicarea faptului de ce ar fi necesară efectuarea acestei măsuri și explicarea faptului de ce nu ar fi posibilă obținerea documentelor financiare corespunzătoare pe altă cale. Cu alte cuvinte, ar fi trebuit să se argumenteze de ce documentele financiare nu pot fi ridicate prin acțiunea de urmărire penală tradițională - ridicarea de documente (art. 126 CPP)[661].

Acestea fiind spuse, înțelegem de ce a fost nevoie de includerea conjuncției „și" între cele două modalități de cunoaștere a tranzacțiilor financiare, anume pentru a le conferi caracterul concomitent de efectuare, dar, probabil, pentru orice eventualitate, s-a convenit să fie păstrat și caracterul alternativ al acestora.

În urma celor relatate se impune *de lege ferenda* includerea conjuncției „și" în conținutul măsurii, între cele două modalități de cunoaștere a tranzacțiilor financiare, astfel încât pe lângă caracterul alternativ să le fie conferit și caracterul concomitent de efectuare a acestora.

Este de remarcat și faptul că cea de a doua modalitate de cunoaștere a tranzacțiilor financiare (accesul la informațiile financiare) este reglementată și ca MSI distinctă în Legea nr. 59/2012 (art. 31), efectuarea acesteia fiind posibilă în afara procesului penal cu autorizarea procurorului.

Spre deosebire de prevederile anterioare, cele actuale au extins lista infracțiunilor prevăzute de legea penală în privința cărora se poate dispune această măsură. De remarcat că nu doar lista

[661] COVALCIUC, I., *op.cit.*. Bălți, 2022. p. 74.

articolelor indicate în art. 138^3 alin.(2) CPP s-a mărit, ci s-a inclus și mențiunea că măsura se poate dispune și în privința infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave indicate în respectiva listă.

Această măsură specială de investigații de monitorizare și control al tranzacțiilor financiare și/sau acces la informația financiară este de o importanță esențială din mai multe motive. Ea oferă posibilitatea obținerii informațiilor valoroase referitoare la tranzacțiile financiare ale unei persoane, ceea ce poate furniza dovezi directe în investigarea unui cumul de infracțiuni. De exemplu, atunci când un mituitor transferă o sumă de bani în contul unui funcționar public corupt, sau când sunt realizate tranzacții succesive prin intermediul mai multor instituții financiare în cazul spălării banilor, această metodă specială de investigații devine esențială pentru descoperirea infracțiunilor și aducerea infractorilor în fața justiției.

Această măsură de investigații nu se limitează la aspectele patrimoniale ale unei persoane, ci poate dezvălui și detalii despre viața sa privată, precum obiceiurile, preferințele, viciile sau starea de sănătate. Având în vedere că societatea modernă încurajează utilizarea sistemelor bancare și plățile electronice în detrimentul monedei fizice, această măsură ar putea să monitorizeze întreaga activitate de cumpărare a unei persoane. Astfel, se pot obține informații despre magazinele preferate ale persoanei, tipurile de produse achiziționate, plățile pentru utilități și furnizori de servicii, precum și detalii despre sănătatea sa și deplasările efectuate. Această monitorizare poate dezvălui informații despre cumpărături, cantitatea acestora, și poate trage concluzii importante în ceea ce privește obiceiurile financiare ale unei persoane. De asemenea, poate fi folosită pentru a verifica tranzacțiile cu persoane particulare, cum ar fi împrumuturile sau diverse plăți, pentru a evalua caracterul lor real și a descoperi eventuale activități ilegale[662].

În doctrină s-a menționat că „în cadrul acţiunii poate participa specialistul din domeniul tranzacţiilor financiare care este prevenit despre răspunderea penală prevăzută de art. 315 din CP şi despre obligativitatea nedivulgării datelor care i se fac cunoscute”[663]. Prin citarea acestei surse arătăm că deși s-a făcut o remarcă similară cu referire la măsura „Reținerea, cercetarea, predarea sau ridicarea trimiterilor poștale”, legiuitorul de această dată nu a reacționat la fel, în sensul că nu a inclus în art. 138^3 CPP, precum o făcuse în art. 138^2 alin.(6) CPP, o mențiune expresă privind obligativitatea participanților de a păstra secretul măsurii și avertizarea acestora despre răspunderea penală prevăzută de art. 177 și art. 315 din CP. Aceasta este o dovadă în plus a faptului că astfel de mențiuni au caracter general și vizează toate MSI și prin urmare necesită să fie excluse din art. 138^2 alin.(6) CPP și incluse într-un nou aliniat a art. 135 CPP.

Colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice este o MSI ce poate fi efectuată cu autorizația judecătorului de instrucție atât în cadrul, cât și în afara procesului

[662] SUIAN, M. *op.cit.* 2021. p. 311-312.
[663] DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Ediţia a 2-a. Chişinău, 2020. P. 471.

penal și constă în „colectarea, cu suportul furnizorilor de servicii de comunicații electronice, a informației disponibile, generate sau procesate în cadrul furnizării propriilor servicii de comunicații electronice, inclusiv de roaming, necesare pentru identificarea și urmărirea sursei de comunicații electronice, pentru identificarea destinației, a tipului, a datei, a orei și a duratei comunicației electronice, pentru identificarea echipamentului de comunicații electronice al utilizatorului sau a altui dispozitiv utilizat pentru comunicație, pentru identificarea coordonatelor echipamentului terminal de comunicații mobile, informație, în special, despre: a) numerele de telefon înregistrate pe numele unei persoane; b) posesorii numerelor de telefon sau utilizatorii adreselor IP pentru care a fost autorizată măsura specială de investigație; c) serviciile de comunicații electronice prestate utilizatorului; d) sursa de comunicații electronice (numărul de telefon al apelantului sau adresa de internet protocol (IP)); e) destinația comunicației electronice (numărul de telefon al apelatului sau adresa de internet protocol (IP); numărul de telefon spre care este redirecționat apelul); f) tipul, data, ora și durata comunicației electronice, inclusiv ale tentativelor de apel eșuate; g) echipamentul de comunicații electronice al utilizatorului sau un alt dispozitiv utilizat pentru comunicație (identificatorul internațional al echipamentului mobil (IMEI) al apelantului și cel al apelatului; adresa media acces control (adresa MAC) a echipamentului de acces la serviciile fixe amplasat în locația clientului (CPE); în cazul serviciilor preplătite anonime – data și ora la care a fost inițial activat serviciul și denumirea locației (Cell ID) din care a fost activat serviciul); h) locația echipamentului de comunicații mobile (denumirea locației (Cell ID) de la începutul comunicației; locația geografică a celulei prin referință la denumirea locației, în perioada în care datele sunt reținute); i) adresele fizice de prestare a serviciului fix”, acest text fiind identic în ambele acte normative (art. 138^4 CPP și art. 32 din Legea nr. 59/2012).

Conform datelor statistice oficiale între 2016 și 2022, colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice s-a aplicat astfel: în 2016 - 17,80%, în 2017 - 16,25%, în 2018 - 10,92%, în 2019 - 12,14%, în 2020 - 14,09%, în 2021 - 14,67%, în 2022 - 30,91%. Media anuală a aplicării prezentei măsuri în acest interval de timp este de aproximativ 746 ori, reprezentând 14,26% din media totală a frecvenței aplicării tuturor măsurilor (5234,14) în toți anii de referință[664].

Astfel, putem observa că măsura analizată ocupă aproape un sfert din media totală a frecvenței aplicării acestor măsuri, ceea ce sugerează că este o măsură utilizată cu o frecvență semnificativă în perioada menționată.

Importanța colectării informațiilor de la furnizorii de servicii de comunicații electronice derivă din dificultățile întâmpinate de autorităţile în exercitarea atribuţiilor de prevenire şi de luptă împotriva criminalităţii organizate, a corupției și a altor infracţiuni grave, mai ales în condițiile actuale de dezvoltare continuă a tehnologiilor comunicaţiilor.

[664] Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații, Tabel 1 și 2. Măsuri speciale de investigații autorizate de judecătorul de instrucție.

Informațiile privind comunicațiile electronice, inclusiv de roaming, ușurează identificarea unor utilizatori de comunicații electronice, permiţând organelor abilitate ale statului să acţioneze eficient în vederea prevenirii, identificării şi cercetării unor infracţiuni grave, astfel de informații putând fi asociate ca importanță cu urmele ridicate de la faţa locului.

Prin Legea nr. 241/2007[665], Republica Moldova a instituit un cadru legal pentru reținerea datelor în scopul îndeplinirii sarcinilor ASI și a P. Conform prevederilor acestei legi, furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice sunt obligați să stocheze toate informațiile relevante, generate sau procesate în cadrul furnizării propriilor servicii de comunicații electronice, cum ar fi tipul, data, ora și durata comunicației. Informațiile referitoare la serviciile de telefonie mobilă sau fixă sunt reținute timp de un an, în timp ce cele legate de rețeaua Internet sunt păstrate timp de 6 luni. După expirarea acestor perioade, conform art. 20, alin. (3), lit. c) din Legea nr. 241/2007 informațiile sunt distruse în mod automat și ireversibil. Este esențial de menționat că se reţin doar informațiile asociate comunicărilor, fără a include conținutul efectiv al acestora, fapt confirmat și de Curtea Constituțională a RM[666].

În vederea evitării posibilelor confuzii legate de alegerea corectă a măsurii prin care se vor obține datele de la furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice, este esențial să precizăm că măsura de colectare a informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice se referă exclusiv la datele de trafic și localizare, excluzând alte categorii de date care ar putea fi accesate și stocate legal. În ceea ce privește accesarea datelor care ar permite identificarea unui abonat sau a unui utilizator al unei rețele de comunicații electronice, legislatorul a introdus o măsură distinctă, denumită „Identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice”, asupra căreia vom detalia mai jos.

Divizarea acestor măsuri pornește de la ideea că nu toate datele prelucrate de furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice ar avea același nivel de importanță din perspectiva drepturilor omului. S-a considerat că datele de identificare a abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice comparativ cu datele de trafic și de localizare au un grad mai redus de ingerință asupra drepturilor persoanei. Prin urmare, în scopul urgentării procedurii de obținere a datelor de identificare a abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice a fost gândită o măsură distinctă, autorizarea căreia a fost atribuită în competența procurorului. Astfel, aceste două măsuri nu se suprapun una cu alta, ci mai degrabă se completează.

De asemenea, s-ar putea crede că datele prelucrate de furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice ar putea fi obținute nu doar prin măsurile menționate, ci și prin realizarea „culegerii de informații”. Asemănările dintre cele trei MSI sunt cât se poate de evidente și la propriu

[665] Legea comunicaţiilor electronice: nr. 241 din 15 noiembrie 2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 51-54 art. 155
[666] Hotărârea Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 22 din 19.12.2023. op.cit. §73.

creează dificultăți de percepție și abordare unitară a acestora. În doctrină s-a afirmat că o atare situație știrbește din criteriul de previzibilitate, calitate și accesibilitate a legii, dat fiind faptul că legiuitorul a stabilit condiții diferite pentru diferite măsuri de investigații inclusiv acțiuni de urmărire penală. Prin urmare, s-a reiterat necesitatea unor modificări legislative de natură să fie remediată situația descrisă[667].

Soluționarea problemei ridicate, în viziunea noastră, impune anumite explicații. Este necesar să înțelegem că ASI, în esență, presupune culegerea de informații (art. 1 din Legea nr. 59/2012), în doctrina românească fiind numită „activitatea informativă”[668]. Practic fiecare MSI în calitate de element al ASI, reprezintă un instrument de culegere a informațiilor. Necesitatea existenței diferitor MSI este dictată de natura informațiilor și locul păstrării lor. Unele informații se bucură de un regim juridic de protecție mai deosebit, altele de un regim mai obișnuit. De aici apare și diferența în ceea ce privește accesarea informațiilor, în unele cazuri implicând autorizarea judecătorului de instrucție, în alte cazuri a procurorului și, respectiv a conducătorului subdiviziunii specializate. În această ecuație, un rol important îl are și scopul urmărit în procesul culegerii informațiilor.

Faptul că legiuitorul a prevăzut o măsură distinctă de culegere a informațiilor pe care așa și a intitulat-o „culegerea de informații” nicidecum nu poate să însemne că prin aceasta pot fi culese orice informații, chiar dacă textul acesteia ar lăsa loc pentru astfel de interpretări. Menirea acestei măsuri este să acopere culegerea acelor informații care nu pot fi obținute prin alte MSI mai specifice, precum „Colectarea de informații de la furnizorii de servicii de comunicații electronice”, „Identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice”, etc.

Acestea fiind spuse, este greu de acceptat ipoteza precum că prin măsura culegerea de informații se pot obține date de la furnizorii de servicii de comunicații electronice, fiindcă pentru obținerea unor astfel de informații sunt prevăzute MSI specifice. Interpretarea rămâne valabilă și în raport cu celelalte MSI, ori negarea acestui fapt presupune că măsura „culegerea de informații” poate substitui oricare altă MSI.

Din conținutul Hotărârii Curții Constituționale, la care ne-am referit mai sus, rezultă că măsura „Colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice**”** presupune colectarea atât a datelor de trafic și localizare stocate, cât și a celor obținute în timp real[669], constatare făcută și în doctrina națională[670], deși, după cum afirmă Curtea, acest fapt nu are importanță din perspectiva respectării drepturilor persoanei, fiindcă în ambele cazuri este vizat

[667] COVALCIUC, I., *op.cit.*. Bălți, 2022. p. 80-84.
[668] POPESCU, Gh. *Activitatea informativă, componentă strategică în activitatea structurilor polițienești pentru prevenirea și combaterea criminalității* / Teză de abilitare. Rezumat. București, 2014. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2014/12/Rezumat-Teza-de-abilitare.pdf
[669] Hotărârea Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 22 din 19.12.2023. op.cit. §31; 74.
[670] ROMAN, D., *op.cit.* 2019. p. 111; COVALCIUC, I., *op.cit.*. Bălți, 2022. p. 81.

accesul autorităților statului la informațiile de trafic a comunicațiilor, ori accesul la astfel de informații implică respectarea anumitor garanții dezvoltate de Curtea Europeană[671].

Prin urmare, au fost deduse următoarele condiții necesare ridicării informațiilor privind convorbirile telefonice: 1) solicitarea datelor poate avea loc în limitele unei cauze penale; 2) solicitarea trebuie să vină din partea organului de urmărire penală; 3) informațiile respective trebuie să aibă relevanță semnificativă pentru desfășurarea cauzei penale; 4) să existe informații precise cu privire la locația și identitatea persoanei vizate; 5) solicitarea trebuie să fie însoțită de autorizarea judecătorului de instrucție[672]. De remarcat că aceste condiții au fost stabilite pentru situațiile în care măsura analizată este dispusă în cadrul procesului penal, nu și în afara acestuia.

Prin modificările din 2023 aduse redacției acestei măsuri putem observa anumite amendamente menite să stabilească un termen limită de maxim 5 zile lucrătoare de la data primirii solicitării, timp în care furnizorul de servicii este obligat să prezinte informațiile solicitate într-un singur exemplar. De asemenea, a fost stabilită interdicția reprezentanților furnizorului de servicii electronice de a divulga informațiile devenite cunoscute în legătură cu efectuarea MSI și al interacțiunii lor cu reprezentanții organelor de drept.

Pe lângă acestea, noile modificări au extins aplicabilitatea acestei măsuri asupra unui șir de infracțiuni ușoare sau mai puțin grave prevăzute expres în art. 138^4 alin.(4) CPP. Observăm că această ultimă prevedere nu se regăsește și în Legea nr. 59/2012 și aceasta ar putea fi de înțeles, fiindcă legea menționată acționează în afara procesului penal, nefiind legată de investigarea unei infracțiuni.

Accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice reprezintă o măsură cu origini într-o prevedere anterioară denumită „Monitorizarea conexiunilor comunicaţiilor telegrafice şi electronice”. Transformarea acestei măsuri s-a justificat oficial prin neaplicarea măsurii anterioare[673], deși, conform statisticilor oficiale, aceasta a fost aplicată mai des decât alte măsuri, precum „Reţinerea, cercetarea, predarea, percheziţionarea sau ridicarea trimiterilor poştale”, „Colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice”, „Cercetarea obiectelor şi documentelor”, care, cu toate acestea, au fost menținute în continuare.

Astfel, în perioada 2016-2022 monitorizarea conexiunilor comunicaţiilor telegrafice şi electronice s-a aplicat astfel: în 2016 – 29 ori, constituind aproximativ 0,61% din totalul de 4784; în 2017 și 2018 – 0 ori; în 2019 – 12 ori, constituind aproximativ 0,21% din totalul de 5835; în 2020 – 15 ori, constituind aproximativ 0,28% din totalul de 5335; în 2021 – 11 ori, constituind aproximativ 0,18% din totalul de 5933; în 2022 – 4 ori, constituind aproximativ 0,15% din totalul de 2706. Media anuală a aplicării prezentei măsuri în acest interval de timp a fost de aproximativ 9,83 ori,

[671] Cauza Asociația pentru Integrare Europeană și Drepturile Omului și Ekimdzhiev împotriva Bulgariei. *op. cit.*, § 395.
[672] Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 22 din 19.12.2023. op.cit. §77.
[673] „Notă informativă la Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigaţii)”. *op.cit.* p.56.

reprezentând aproximativ 0,19% din media totală a frecvenței aplicării tuturor măsurilor (5234,14) în toți anii de referință[674].

Măsura monitorizării conexiunilor comunicaţiilor telegrafice şi electronice a fost supusă criticii, invocându-se suprapunerea acesteia cu alte măsuri speciale de investigații, precum și ambiguitatea textului de lege care ar fi oferit prilejul unor interpretări diferite și aplicarea ei abuzivă[675]. În urma cumulului de circumstanțe, măsura în cauză a fost revizuită și adaptată la noile cerințe.

Astfel, prin „Accesarea și/sau interceptarea datelor informatice" în interpretarea oficială se înțelege „folosirea unor metode și/sau mijloace tehnice pentru obținerea datelor informatice stocate pe un suport informațional, fără înștiințarea proprietarului sau utilizatorului acestuia, și/sau pentru colectarea în timp real a datelor informatice asociate comunicărilor prin intermediul unui sistem informatic. Înregistrarea datelor informatice constă în stocarea informațiilor obținute în urma accesării și/sau interceptării pe un suport informațional" (art. 138^5 CPP).

Legea nr. 59/2012 în art. 33 definește această măsură aproape identic, cu două diferențe notabile: 1) menționează că măsura se aplică „fără suportul furnizorului de servicii electronice", sugerând posibilitatea ca în cadrul procesului penal să se utilizeze suportul furnizorului de servicii electronice și 2) omiterea menționării colectării datelor informatice asociate comunicărilor „în timp real", ceea ce lasă deschisă interpretarea că în afara procesului penal colectarea informațiilor asociate comunicărilor poate fi realizată și în alt mod decât în timp real.

În lipsa unei analize este dificil să se facă o evaluare cu privire la aceste diferențe, fiind posibil ca acestea să fie rezultatul unor erori tehnice de redactare sau să aibă la bază un aspect intenționat. Notele informative care au însoțit proiectul de modificare a legislației în domeniul ASI nu furnizează explicații în această privință.

Conținutul măsurii dezvăluie trei acțiuni investigative distincte: 1) accesarea (obținerea) datelor informatice stocate pe un suport informațional; 2) interceptarea (colectarea) datelor informatice asociate comunicărilor prin intermediul unui sistem informatic; 3) înregistrarea (stocarea) datelor informatice obținute pe un suport informațional. Este de notat că înregistrarea datelor informatice este obligatorie în relație cu primele două acțiuni. La rândul lor, primele două acțiuni pot fi realizate fie simultan, fie alternativ, legiuitorul îmbinându-le prin conjuncțiile „și/sau". Astfel, măsura oferă flexibilitate în desfășurarea investigațiilor, în funcție de circumstanțe.

[674] Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații, Tabel 1 și 2. Măsuri speciale de investigații autorizate de judecătorul de instrucție.
[675] COVALCIUC, I. Monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice. In: *Rolul ştiinţei în reformarea sistemului juridic şi politico-administrativ*.: Secția I. Științe juridice Secția II. Științe politice și administrative, Ed. 3, 14 decembrie 2017, Cahul. Cahul: Tipografia „Centrografic", 2017, Ediția 3, p. 28-34.

O trăsătură importantă a măsurii analizate este caracterul său secret de efectuare faţă de persoana în privinţa căreia se dispune această măsură, acest caracter secret fiind valabil până la finalizarea măsurii sau până la terminarea urmăririi penale.

Pentru o mai bună înțelegere a măsurii discutate și având în vedere caracterul distinct al domeniului informatic, care solicită competențe specializate, este oportun să clarificăm terminologia adoptată de către legiuitor. Această terminologie a fost într-un fel sau altul inspirată din Convenția de la Budapesta (2001)[676] și integrată în conținutul legislației naționale.

În conformitate cu art. 2 din Legea nr. 1069/2000 prin „*sistem informatic* se înțelege ansamblu de programe și echipamente care asigură prelucrarea automată a datelor”[677]. Conform aceleiași surse, prin noțiunea de „*program* (program pe calculator)” se înțelege „secvenţă de declaraţii şi instrucţiuni ale unui limbaj de programare, lansată într-un mediu operaţional al calculatorului, pentru îndeplinirea anumitelor funcţii ori soluţionarea unor probleme”[678], iar prin *echipament (hardware)* se înțelege „mijloc tehnic destinat sistemelor de calculatoare”[679]. În calitate de exemplu, sistemul informatic poate fi un computer, telefon mobil, tabletă, MP3 player-ul şi alte astfel de dispozitive. Însă nu va constitui un sistem informatic un dispozitiv periferic - mouse, tastatură, imprimantă, unitate optică externă şi chiar o unitate hard-disk externă, întrucât acestea sunt dispozitive care nu asigură prelucrarea datelor[680].

Prin *suport (dispozitiv) de stocare a datelor informatice* se înțelege orice mijloc material, dispozitiv sau sistem utilizat pentru stocarea, prelucrarea sau transmiterea datelor informatice. Acesta poate include, dar nu este limitat la, discuri rigide, medii de stocare externă, servere, dispozitive de stocare în cloud (Google Drive, Dropbox, Microsoft OneDrive) sau orice alt suport fizic sau logic care poate găzdui informații. Suportul informațional este esențial pentru păstrarea și manipularea datelor informatice obținute prin accesare și/sau interceptare[681].

Conform art. 2 al Legii nr. 20/2009 termenul „date informatice” presupune „orice reprezentare de fapte, informaţii sau concepte sub o formă adecvată prelucrării într-un sistem informatic, inclusiv un program capabil să determine executarea unei funcţii de către un sistem

[676] Convenția Consiliului Europei cu privire la criminalitatea informatică, adoptată la 23.11.2001 în Budapesta. Ratificată de Republica Moldova prin Legea pentru ratificarea Convenţiei Consiliului Europei privind criminalitatea informatică: nr. 6 din 02 februarie 2009. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 37-40 art. 104. [citat: 23.04.2023] Disponibil: https://goo.gl/uuJpqb
[677] Legea cu privire la informatică: Nr. 1069 din 22 iunie 2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 73-74 art. 547
[678] Ibidem
[679] Ibidem
[680] Explanatory Report to the Convention on Cybercrime. [citat:21.01.2024]. Disponibil: https://rm.coe.int/16800cce5b
[681] SUIAN, M. *op.cit.* 2021. p. 231.

informatic”[682]. Doctrina împarte „datele informatice” în două categorii distincte: „date conținut” și „date privind traficul informațional”[683].

Datele conținut sunt informații sau concepte stocate într-un sistem informatic și pot fi probe în procesul penal prin conținutul lor (de exemplu, material de pornografie infantilă) sau relevante pentru probarea unei infracțiuni (de exemplu, comunicații arhivate ale făptuitorului cu alți participanți, site-uri de internet vizualizate recent, conturi folosite sau orice alte date conservate în format electronic)[684].

În ceea ce privește e-mailurile și comunicările găsite pe sistemul informatic sau suportul de stocare al unei persoane, vor fi aplicabile dispozițiile privind obținerea datelor informatice stocate pe un suport informațional, și nu cele referitoare la colectarea în timp real a datelor informatice asociate comunicărilor prin intermediul unui sistem informatic, atât timp cât se accesează comunicații anterioare și care nu sunt în desfășurare[685].

Datele privind traficul informațional (sau datele trafic/traffic data)[686] se referă la aspecte precum modalitatea, ruta, destinația, data, locul, mărimea și alte atribute ale datelor informatice trimise sau recepționate de către un sistem informatic. Aceste date nu implică cunoașterea conținutului comunicării, ci doar a unor elemente accesorii acesteia. Ele sunt efemere, fiind reținute de furnizorii de servicii informatice pentru perioade scurte de timp, după care sunt șterse[687]. Importanța lor constă în stabilirea persoanelor între care a avut loc comunicarea și în tipul de serviciu folosit: vizualizare pagini internet, e-mail, etc.[688].

Termenul „date asociate comunicării” folosit în definiția măsurii analizate este un termen nou pentru legislația națională și nu are o interpretare oficială. Pornind însă de la semnificația termenului „asociat”, care înseamnă „legat” sau „unit”[689], se poate deduce că acesta are înțelesul de date care însoțesc comunicarea electronică, adică „date privind traficul informațional”.

În conformitate cu art. 2 din Legea nr. 241/2007, „furnizorul de servicii de comunicaţii electronice” este definit ca „persoana fizică sau juridică, înregistrată în Republica Moldova, a cărei activitate constă, în totalitate sau în parte, în furnizarea serviciilor de comunicaţii electronice”[690]. Legiuitorul, în cadrul aceleiași legi, a făcut diferență între furnizorul de servicii de comunicații electronice și furnizorul de rețele de comunicații electronice, prin această din urmă noțiune înțelegându-se „persoană fizică sau juridică, înregistrată în Republica Moldova, a cărei activitate

[682] Legea privind prevenirea şi combaterea criminalităţii informatice: nr. 20 din 03 februarie 2009. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 11-12, 17.
[683] SUIAN, M. *op.cit.* 2021. p. 231.
[684] Ibidem
[685] Ibidem
[686] Explanatory Report to the Convention on Cybercrime. *op.cit.* pct.28.
[687] Explanatory Report to the Convention on Cybercrime. *op.cit.* pct.29.
[688] SUIAN, M. *op.cit.* 2021. p. 232.
[689] DEX online. citat:21.01.2024]. Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/asocia
[690] Legea comunicaţiilor electronice: nr. 241 din 15 noiembrie 2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 51-54, 155.

constă, în totalitate sau în parte, în furnizarea unei rețele de comunicații electronice". Cu alte cuvinte, furnizorul de rețele de comunicații electronice furnizează infrastructura necesară pentru existența serviciului de comunicații electronice, fără a oferi în sine acest serviciu. În practică de cele mai multe ori se întâmplă ca același furnizor de rețele să fie în același timp și furnizor de servicii. De exemplu, compania MOLDCELL Î.M. S.A. este atât furnizor de rețele, cât și furnizor de servicii de comunicații electronice. În prezent în Republica Moldova sunt înregistrați 354 furnizori de rețele și servicii electronice[691].

Legislația națională, spre deosebire de cea românească, nu a detaliat modul concret de obținere a datelor informatice stocate pe un suport informațional: fie direct, fie la distanță. Obținerea directă a informațiilor implică accesul la un sistem informatic prin operațiuni desfășurate în locul fizic al acestuia, în timp ce obținerea la distanță se realizează prin intermediul programelor specializate sau al unei rețele, având ca scop identificarea probelor. Accesul la distanță spre deosebire de cel direct presupune ca sistemul informatic țintă să fie conectat online la o rețea care va asigura legătura cu sistemul informatic mijloc. S-ar putea ca accesarea de la distanță să fie mult mai complicată decât accesarea directă, dat fiind faptul că securitatea reţelelor este de importanţă fundamentală în mediul informatic modern[692].

Spre deosebire de accesarea unui suport informațional care se realizează doar după ce datele au fost stocate, interceptarea (colectarea) datelor informatice asociate comunicărilor prin intermediul unui sistem informatic poate fi realizată exclusiv în regim de timp real. În absența acestei caracteristici, discuția nu ar trebui să se axeze pe interceptare, ci pe accesarea (obținerea) datelor informatice stocate pe un suport informațional. Conceptul de interceptare implică, prin natura sa, capturarea unui obiect (în acest caz, a unei comunicări) în timpul mișcării sale[693]. Prin urmare, utilizarea expresiei „în timp real" în definirea măsurii de interceptare a datelor informatice în redacția art. 138^5 CPP și lipsa acesteia în redacția art. 33 din Legea nr. 59/2012 pare ambiguă, generând o diferență artificială între cele două definiții.

Nu același lucru s-ar putea spune și despre diferența creată de expresia „fără suportul furnizorului de servicii electronice" prezentă în redacția art. 33 din Legea nr. 59/2012 și omisă în redacția art. 138^5 CPP.

Conform prevederilor art. 138^5 alin.(2) CPP, procedura de efectuare a acestei măsuri este identică cu cea stabilită pentru măsura „Interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor", care, la rândul său, oferă două modalități de realizare, cu și fără conectarea mijloacelor tehnice speciale la echipamentul furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații electronice (art.

[691] Registrul public al Furnizorilor de rețele și servicii de comunicaţii electronice. Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației. [citat: 29.01.2024]. Disponibil: https://www.anrceti.md/lista_furnizori_servicii_retele_ce

[692] SUIAN, M. *op.cit.* 2021. p. 254-258.

[693] DEX online. [citat:29.01.2024]. Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/intercepta; Vezi supra comentariile făcute în cadrul analizei MSI „Interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor".

138^1 alin.(3) CPP). Plecând de la aceste proceduri pur tehnice, legiuitorul a luat în considerare ca măsura „Accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice” să fie efectuată în cadrul procesului penal atât fără, cât și cu suportul furnizorului de servicii electronice, iar în afara procesului penal doar fără suportul furnizorului de servicii electronice.

Cât de principială și necesară ar fi menținerea în viitor a acestei diferențe absolut tehnice în efectuarea măsurii analizate în cadrul și în afara procesului penal este o chestiune dificilă de evaluat. Este cazul să menționăm că un altfel de suport din partea furnizorului de servicii de comunicații electronice la realizarea acestei măsuri nu ar fi în conformitate cu prevederile art. 138^5 alin.(2) CPP, iar conform art. 72 alin. (5) din Legea nr. 241/2007 „[...] dobândirea accesului la informațiile deja stocate în echipamentul terminal al unui abonat sau utilizator este permisă doar cu condiția ca abonatul sau utilizatorul în cauză să-și dea consimțământul, în acest sens, după ce a primit informații clare și complete, în conformitate cu legislația în domeniul prelucrării datelor cu caracter personal, cu privire la scopurile prelucrării”[694]. În plus, amintim că legislația actuală permite furnizorilor de servicii de comunicaţii electronice să stocheze numai date de trafic și localizare nu și cu privire la conținutul acestor date (art. 20, alin. (3), lit. c) din Legea nr. 241/2007), fapt confirmat și de Curtea Constituțională a RM[695].

În temeiul prevederilor art. 138^5 alin.(3) CPP accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice se poate dispune în cazul infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave, precum și în cazul infracțiunilor infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave prevăzute la art. 175, 175^1, 208^1, 208^2, 237 și 259–261^1 CP.

Identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice este o MSI autorizată de procuror atât în cadrul, cât și în afara procesului penal. Este de menționat că această măsură este definită în mod identic în art. 34 din Legea nr. 59/2012 și în art. 138^6 CPP, presupunând „1) solicitarea de la furnizorul de servicii de comunicații electronice: a) a datelor de identificare (numele, prenumele, IDNP, adresa) ale abonatului sau ale utilizatorului unei rețele de comunicații electronice (identificatorul internațional al abonatului mobil (IMSI), numărul de telefon, numărul de serie al modulului de identificare a abonatului (al cartelei SIM), adresa de internet protocol (IP), adresele fizice de prestare a serviciului fix); b) a numerelor de telefon și/sau a adreselor de internet protocol (IP) înregistrate pe numele unei persoane; 2) stabilirea faptului dacă un serviciu de comunicații electronice este sau a fost activ la o anumită dată”[696].

Conform datelor statistice oficiale, în perioada 2016-2022 Identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice s-a aplicat astfel: în 2016 – 174 ori, constituind

[694] Legea comunicaţiilor electronice: nr. 241 din 15 noiembrie 2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 51-54, 155.
[695] Hotărârea Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 22 din 19.12.2023. op.cit. §73.
[696] Legea privind activitatea specială de investigaţii: nr. 59 din 29 martie 2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 113-118, 373.; Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14-03-2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251 art. 699.

aproximativ 3.63% din totalul de 4784; în 2017 – 264 ori, constituind aproximativ 5.34% din totalul de 4948; în 2018 – 444 ori, constituind aproximativ 6.29% din totalul de 7058; în 2019 – 473 ori, constituind aproximativ 8.11% din totalul de 5835; în 2020 – 323 ori, constituind aproximativ 6.05% din totalul de 5335; în 2021 – 529 ori, constituind aproximativ 8.93% din totalul de 5933; în 2022 – 307 ori, constituind aproximativ 11.34% din totalul de 2706. Media anuală a aplicării prezentei măsuri în acest interval de timp a fost de aproximativ 368 ori, reprezentând aproximativ 7.04% din media totală a frecvenței aplicării tuturor măsurilor (5234,14) în toți anii de referință[697].

Fiind o măsură care se realizează doar cu implicarea și suportul direct al furnizorului de servicii de comunicații electronice, amintim că unele comentarii cu referire la „Identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice" au fost făcute în contextul abordării măsurii privind „Colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice". În Legea nr. 241/2007 sunt definite mai multe noțiuni relevante abordării prezentei măsuri, printre care se numără noțiunile „abonat", „utilizator", „furnizor de servicii de comunicaţii electronice" etc. Alte noțiuni, precum „sistem informatic", „date", sunt definite în Legea 1069/2000.

Spre deosebire de reglementările anterioare care admiteau efectuarea acestei măsuri doar în cazul infracţiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave, actualele prevederi au extins aplicabilitatea acesteia și asupra infracțiunilor ușoare și mai puțin grave. De asemenea, a fost păstrată oportunitatea efectuării acestei măsuri în afara procesului penal. Prin modificările la CPP din 2023 legiuitorul a lărgit aplicabilitatea acestei măsuri dincolo de momentul de debut al urmăririi penale, începând chiar cu momentul pornirii procesului penal (art. 134 alin.(2) CPP).

Conform datelor disponibile în Registrul public al furnizorilor de rețele și servicii de comunicații electronice la data de 01.02.2024, în Republica Moldova sunt înregistrați un total de 354 de furnizori de servicii, care oferă diverse tipuri de servicii de comunicații electronice, inclusiv telefonie, transport de apeluri, transmisii de date, acces la internet, linii închiriate și programe audiovizuale. Acest registru furnizează informații detaliate despre acești furnizori, incluzând denumirea lor, adresa de corespondență, tipurile de rețele sau servicii pe care le oferă, data înregistrării în registru și pagina web a furnizorului[698].

Conform art. 18 alin. (3) din Convenția CE privind criminalitatea informatică, termenul „date despre abonat" se referă la orice informație deținută de furnizorii de servicii de internet, fie sub formă de date informatice, fie sub orice altă formă, care se referă la abonații acestor servicii. Aceste date nu includ informații despre traficul informatic sau conținutul comunicațiilor, dar pot include: tipul de serviciu de comunicații utilizat (telefonie mobilă, redirecționarea apelurilor, mesaje vocale, etc.); detaliile tehnice asociate comunicărilor și perioada de utilizare a serviciului; informații despre

[697] Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații, Tabel 1 și 2. Măsuri speciale de investigații autorizate de judecătorul de instrucție.

[698] Pentru informații actualizate și detaliate despre acești furnizori, puteți consulta Registrul public al furnizorilor de rețele și servicii de comunicații electronice la adresa http://anrceti.md/lista_furnizori_servicii_retele_ce.

abonați (identitatea acestora, adresa poștală sau geografică, numărul de telefon al abonatului, adresele web ale site-urilor, adresele de e-mail, etc.); informații despre facturare și plăți disponibile în baza unui contract sau a unui aranjament de servicii; date privind locația echipamentelor de comunicație (telefon, rețelele locale și altele similare) disponibile în baza unui contract sau a unui acord de servicii[699].

Prin actuala redacție a măsurii analizate, legiuitorul a adus anumite concretizări pentru stabilirea termenului în care furnizorul de servicii de comunicații electronice va răspunde solicitării de identificare a abonatului sau a utilizatorului unui sistem informatic, acest termen fiind minim, dar nu mai târziu de cinci zile de la data primirii actului. De asemenea, legiuitorul a subliniat necesitatea ca toate persoanele implicate în efectuarea măsurii, inclusiv angajații furnizorului de servicii responsabili, să semneze un angajament de păstrare în secret a informațiilor devenite cunoscute în legătură cu efectuarea măsurii.

Accesul la informațiile financiare este nu doar o componentă a măsurii prevăzute de art. 138^3 CPP „Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară", ci și o măsură independentă, desfășurată în afara procesului penal în vederea îndeplinirii sarcinilor ASI.

Conform art. 31 din Legea nr. 59/2012, prin „accesul la informațiile financiare" se înțelege „obținerea conținutului tranzacțiilor financiare după realizarea acestora, efectuate de către persoane fizice și juridice prin intermediul băncilor sau al altor persoane/organizații care intermediază tranzacțiile financiare ori obținerea de la entitățile respective a înscrisurilor sau a informațiilor aflate în posesia acestora referitoare la depunerile, conturile sau tranzacțiile unei persoane"[700].

Este important de subliniat că textul acestei măsuri este identic cu cel din art. 138^3 CPP. Cu toate acestea, este evidentă omisiunea deliberată a acțiunii de monitorizare sau control a tranzacțiilor financiare în prevederile art. 31 din Legea nr. 59/2012. Această omisiune a fost introdusă în Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigaţii) cu puțin timp înainte de adoptarea acestuia în lectura a doua de către Parlamentul Republicii Moldova. Prin intermediul „Amendamentelor asupra proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigaţii) nr. 451 din 08.12.2022", înregistrate în Parlament cu nr. 04/03-147 din 26.09.2023, s-au adus mai multe precizări în definirea MSI care vizau Legea nr. 59/2012. Aceste ajustări au urmărit, în mod special, delimitarea ASI în două categorii distincte: în cadrul și în afara procesului penal.

Cu alte cuvinte, s-au introdus în mod artificial diferențe în definirea MSI pentru a face mai vizibilă separarea ASI în două categorii distincte. În același context, se înscrie și faptul că

[699] Explanatory Report to the Convention on Cybercrime (Title 3). https://goo.gl/SdgLJe (vizitat 11.10.2023).
[700] Legea privind activitatea specială de investigaţii: nr. 59 din 29 martie 2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 113-118, 373.

autorizarea măsurii „Accesul la informațiile financiare” reglementată de art. 31 din Legea nr. 59/2012 a fost trecută din competența judecătorului de instrucție în competența procurorului.

Urmărirea vizuală este una dintre cele mai vechi măsuri de investigații, cu un potențial încă foarte înalt de culegere a informațiilor și care rămâne în continuare un pilon important în ASI.

Din punct de vedere statistic se poate constata că în perioada cuprinsă între 2016 și 2022, urmărirea vizuală s-a aplicat astfel: în 2016, în 189 din totalul de 4784 de cazuri, constituind aproximativ 3.95%; în 2017, în 151 din totalul de 4948 de cazuri, constituind aproximativ 3.05%; în 2018, în 583 din totalul de 7058 de cazuri, constituind aproximativ 8.25%; în 2019, în 622 din totalul de 5835 de cazuri, constituind aproximativ 10.66%; în 2020, în 528 din totalul de 5335 de cazuri, constituind aproximativ 9.91%; în 2021, în 512 din totalul de 5933 de cazuri, constituind aproximativ 8.63%; în 2022, în 247 din totalul de 2706 de cazuri, constituind aproximativ 9.13%. Prin urmare, media anuală a aplicării prezentei măsuri în acest interval de timp este de aproximativ 410.14 ori, reprezentând aproximativ 7.84% din media totală a frecvenței aplicării tuturor măsurilor (5234.14) în toți anii de referință[701].

Conform interpretării oficiale urmărirea vizuală presupune „relevarea și fixarea cronologică a acțiunilor/inacțiunilor, a poziționărilor, a mișcărilor și a contactelor (legăturilor) persoanelor, supravegherea imobilelor, urmărirea și localizarea mijloacelor de transport și a altor obiecte” (art. 138^{11} CPP).

În mod aproape identic această măsură este definită și în art. 36^{3} din Legea nr. 59/2012, diferențele ar fi că în redacția Legii nr. 59/2012 este substituit cuvântul „fixarea” cu cuvântul „documentarea”, iar la finalul definiției este adăugată expresia „cu sau fără fixarea foto/video”. În principiu, nu pare atât de esențială diferența dintre termenii „fixare” și „documentare”. Nici cea de a doua diferență mai relevantă. Presupunem că tehnica foto/video poate fi aplicată la efectuarea acestei măsuri indiferent că discutăm de cadrul sau în afara procesului penal. Considerăm că în cadrul acestei măsuri nu se admite înregistrarea audio a discuțiilor dintre persoane, aceasta fiind deja o interceptare a comunicărilor implicând și necesitatea unei autorizări din partea judecătorului. Reieșind din acest raționament, legiuitorul a divizat aceste două forme de urmărire vizuală în două măsuri distincte, prima, intitulată „urmărirea vizuală” (art. 138^{11} CPP), atribuind-o în competența procurorului, iar cea de a doua, intitulată „supravegherea tehnică” (art. 138 CPP), atribuind-o în competența judecătorului de instrucție.

Având în vedere faptul că în afara procesului penal se urmăresc alte scopuri decât investigarea infracțiunilor, respectiv ingerința în drepturile persoanei prin urmărirea vizuală, inclusiv cu aplicarea mijloacelor tehnice de fixare foto/video, nu ar fi atât de gravă, fiind transmisă pentru autorizare în competența șefului subdiviziunii specializate.

[701] Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații, Tabel 1 și 2. Măsuri speciale de investigații autorizate de judecătorul de instrucție.

Anterior acestor modificări, în doctrină s-a atras atenția asupra faptului că din punct de vedere practic, realizarea urmăririi vizuale neînsoțită de utilizarea mijloacelor tehnice ar fi ineficientă, iar rezultatele acumulate nu vor reflecta cu suficientă claritate șirul evenimentelor. De asemenea, s-a remarcat că utilizarea mijloacelor tehnice în cadrul ASI reprezintă o restricție a drepturilor și libertăților individuale și poate fi efectuată doar cu permisiunea și supravegherea unui judecător de instrucție[702]. Într-o altă abordare s-a atras atenția asupra neclarității legislației în ceea ce privește necesitatea autorizării mijloacelor tehnice în cadrul MSI, inclusiv în cadrul urmăririi vizuale[703].

Doctrina mai deosebește următoarele tipuri de urmărire vizuală: fizică și electronică (tehnică)[704].

S-a menționat și faptul că unul dintre principalele obiective ale urmăririi vizuale este descoperirea infracțiunilor latente și identificarea persoanelor care le comit sau le-au comis. Prin urmare, rezultatele urmăririi vizuale sunt orientate către stabilirea circumstanțelor care urmează să fie probate în procesul penal, fiind vorba de: elemente care atestă existența infracțiunii, cauze care exclud caracterul penal al faptei; circumstanțe atenuante și agravante; informații ce caracterizează personalitatea victimei și a infractorului; indicii care atestă gravitatea prejudiciului cauzat, etc.[705].

Controlul transmiterii sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite este o MSI reglementată doar de CPP, autorizată de procuror și care se aplică doar în faza urmăririi penale. În perioada 2016-2022, această măsură s-a aplicat: în 2016 - în 104 cazuri (aproximativ 2.18% din totalul de 4784); în 2017 - în 99 cazuri (aproximativ 2.00% din totalul de 4948); în 2018 - în 97 cazuri (aproximativ 1.37% din totalul de 7058); în 2019 - în 98 cazuri (aproximativ 1.68% din totalul de 5835); în 2020 - în 111 cazuri (aproximativ 2.08% din totalul de 5335); în 2021 - în 77 cazuri (aproximativ 1.30% din totalul de 5933); în 2022 - în 54 cazuri (aproximativ 1.99% din totalul de 2706). Media anuală a aplicării acestei măsuri în acest interval de timp este de aproximativ 88.29 ori, reprezentând aproximativ 1.69% din media totală a frecvenței aplicării tuturor măsurilor (5234.14) în toți anii de referință[706].

Conform art. 138^7 CPP această măsură presupune „supravegherea și documentarea înmânării sau predării de bani, de servicii ori de alte valori materiale sau nemateriale către persoana care le

[702] CICALA, A. Particularitățile măsurii speciale de investigații „Urmărirea vizuală". În: *Revista Națională de Drept*, nr. 3 (245), 2021, p. 49-56, Chișinău, ISSN 1811-0770, E-ISSN 2587-411X.
[703] VASILIȘIN, N. Probleme actuale privind utilizarea mijloacelor tehnice pentru obținerea informațiilor în cadrul efectuării măsurilor speciale de investigații prin prisma respectării drepturilor omului. In: *Probleme actuale privind respectarea drepturilor omului în procesul penal și activitatea specială de investigații*, 10 noiembrie 2022, Chișinău. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare", 2022, pp. 226-237. ISBN ISBN 978-9975-3323-9-2.
[704] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 212.
[705] CICALA, A. *Particularitățile măsurii speciale de investigații „urmărirea vizuală"*. In: *Revista Națională de Drept*, 2021, nr. 3(245), p. 49-56.
[706] Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații, Tabel 1. Date statistice generale privind efectuarea măsurilor speciale de investigații și Tabel 3. Măsuri speciale de investigații autorizate de procuror.

pretinde, acceptă, extorcă sau de către persoana care le oferă, precum și către sau de către persoanele care acționează la indicația, din numele sau în interesul acestora"[707].

În doctrină s-a subliniat că transmiterea sub control a banilor este o operațiune tactică specială, care necesită o planificare amănunțită și meticuloasă. Acest proces implică alocarea resurselor și mijloacelor necesare, repartizarea eficientă a rolurilor între participanți și instruirea acestora în consecință. De asemenea, presupune elaborarea unui plan sau a unei schițe pentru locul de transmitere a banilor sau a valorilor extorcate, precum și marcarea acestor bunuri cu ajutorul substanțelor chimice sau a altor metode speciale, pentru a le identifica ulterior. Coordonarea acțiunilor membrilor echipei care efectuează controlul transmiterii banilor, gestionarea operațiunilor de reținere a făptuitorului și a altor complici sunt, de asemenea, aspecte esențiale ale acestei operațiuni[708].

În funcție de necesitate, la efectuarea acestei măsuri pot fi implicați și specialiștii, acestora aducându-li-se la cunoștință răspunderea penală prevăzută de art. 315 CP, precum și obligația de păstrare a confidențialității urmăririi penale. Persoanei care urmează să transmită banii sau bunurile extorcate i se comunică ordonanța de efectuare a măsurii, inclusiv dreptul de a face anumite obiecții, care vor fi înregistrate ulterior în procesul-verbal[709].

Modificările legislative din 2023 relevă tendința legiuitorului de a extinde sfera de acțiune a acestei măsuri. Conform textului anterior, controlul transmiterii sau primirii banilor era permis doar ofițerilor de investigații ai subdiviziunilor specializate ale MAI și ai CNA. În versiunea actuală, competența de efectuare a acestei măsuri o au și ofițerii de investigații detașați la procuraturile specializate.

S-a extins și numărul subiecților împotriva cărora poate fi realizată această măsură de investigații. Anterior erau vizate doar persoanele care pretind, acceptă, extorcă sau oferă bani, servicii ori de alte valori materiale sau nemateriale. În prezent această măsură se poate efectua și în privința persoanele care acționează la indicația, din numele sau în interesul persoanelor menționate anterior.

De asemenea, noul text a extins spectrul infracțiunilor pentru investigarea cărora poate fi dispusă această măsură investigativă, fiind cuprinse nu doar infracțiunile grave, deosebit de grave și excepțional de grave, ci și cele ușoare și mai puțin grave prevăzute la art. 181^1–181^3, 189, 256, 324–325, 333 și 334 CP.

[707] Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14-03-2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251 art. 699.
[708] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit. p*. 231.
[709] DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Ediţia a 2-a. Chişinău, 2020. p. 480.

Una dintre problemele frecvente generate de utilizarea acestei măsuri de investigații constă în riscul provocării infracțiunii. Atât jurisprudența națională[710], cât și jurisprudența CtEDO[711] au dezvoltat o vastă experiență în tratarea provocării infracțiunii. Sub aspect doctrinar, de asemenea, constatăm o gamă foarte numeroasă de surse menite să elucideze acest subiect din diferite ipostaze[712].

În cauza Teixeira de Castro contra Portugaliei, CtEDO a constatat că „[…] acțiunile celor doi polițiști le-au depășit pe cele ale agenților sub acoperire, deoarece aceștia au instigat infracțiunea și nu există nimic care să sugereze că fără intervenția lor aceasta ar fi fost comisă. Această intervenție și utilizarea ei în procesul penal atacat au însemnat că, încă de la început, reclamantul a fost definitiv privat de un proces echitabil. În consecință, a existat o încălcare a art. 6 § 1.”[713]. De asemenea, în cazul Constantin și Stoian contra României, „Instanța consideră, având în vedere cele menționate mai sus, că acțiunile ofițerului de poliție sub acoperire și ale colaboratorului acestuia au avut ca efect incitarea reclamanților la comiterea infracțiunii pentru care au fost condamnați,

[710] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-917/14. Decizia din 24 iunie 2014 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2673; Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-698/2017. Decizia din 04 iulie 2017 [citat: 17.12.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9253; Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-1201/2017. Decizia din 08 august 2017 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9326; Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-516/2016. Decizia din 19 aprilie 2016 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=6368; Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-1228/2016. Decizia din 28 septembrie 2016, [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=7304; Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-752/2017. Decizia din 12.04.2017. [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8472; Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-898/2017. Decizia din 27.06.2020, [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9210; Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-875/2021. Decizia din 05 aprilie 2021 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18392; Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-917/14. Decizia din 24 iunie 2014 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2673; Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1rh-5/15. Decizia din 18 iunie 2015 [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4472.

[711] Cauza Sandu contra Republicii Moldova. Cererea nr. 16463/08. Hotărârea CtEDO din 11.02.2014, definitivă din 11 mai 2014. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-140773; Cauza Pareniuc contra Republicii Moldova. Cererea nr. 17953/08. Hotărârea CtEDO din 1.07.2014, definitivă din 01 octombrie 2014. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-145218; Cauza Morari contra Republicii Moldova. Cererea nr. 65311/09. Hotărârea CtEDO din 8.03.2016, definitivă din 08 iunie 2016. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-161369; Cauza Ramanauskas contra Lituaniei. Cererea nr. 74420/01. Hotărârea CtEDO din 05.02.2008. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-84935; Cauza Vanyan contra Rusiei. Cererea nr. 53203/99. Hotărârea CtEDO din 15 decembrie 2005, definitivă din 15 martie 2006. (Strasbourg) [citat:21.12.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-71673; Cauza Khudobin contra Rusiei. Cererea nr. 59696/00 Hotărârea CtEDO din 26 octombrie 2006. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-77692.

[712] COPEȚCHI, S. *Reflecţii privind natura juridică a provocării infracţiunii.* In: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale). 2020, nr. 3(133), p. 121-133. ISSN 1814-3199.; COPEȚCHI, S. Provocarea versus instigarea la săvârşirea infracţiunii. In: *Integrare prin cercetare și inovare. Științe juridice*. 9-10 noiembrie 2017, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: CEP USM, 2017, pp. 24-28. ISBN 978-9975-71-812-7; COVALCIUC, I. Activitatea specială de invetigații în cadrul documentării infracțiunilor de corupție, riscuri și oportunități. In: *Buletinul ştiinţific al Universităţii de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul*, Seria „Stiinte Sociale", 2017, nr. 2(6), pp. 83-93.; SÂRCU-SCOBIOALĂ, D., POALELUNGI, M. Provocarea organizată în contextul jurisprudenţei Curţii Europene a Drepturilor Omului. In: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2018, nr. 3(46), p. 44-50; BRÎNZĂ, L. Legitima apărare și scuza provocării în lumina reglementărilor juridico –penale din România și din Republica Moldova. In: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 12(182), p. 10-15.

[713] Cauza Teixeira de Castro contra Portugaliei. Cererea nr. 25829/94. Hotărârea CtEDO din 08.06.1998. (Strasbourg) §39 [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58193

mergând dincolo de simpla investigare pasivă a activității infracționale existente, și că instanțele naționale nu au investigat suficient acuzațiile de incitare”[714].

În practica judiciară, elementul de provocare în cazurile de corupție este stabilit prin îndeplinirea cumulativă a unor condiții specifice: 1) acțiunea presupusă a actului de corupere trebuie să fie confirmată prin solicitarea provenită de la o persoană având sarcina de a descoperi infracțiunea sau prin determinarea directă la comiterea actului de corupere din partea unui denunțător; 2) absența unor indicii obiective că fapta ar fi fost comisă fără intervenția agenților statului. În special, lipsa actelor de pregătire și lipsa intenției preexistente de a comite acte de corupere înainte de contactul cu agenții statului sau, după caz, cu persoane private sub supravegherea agenților statului; 3) absența unor suspiciuni obiective că persoana ar fi fost implicată în acte de corupție înainte de intervenția agenților statului sau, după caz, a persoanelor private sub supravegherea agenților statului.

În concluzie, se poate afirma că organele statului, în cazul investigațiilor sub acoperire a infracțiunilor prin controlul transmiterii banilor, ar trebui să adopte o atitudine pasivă în ceea ce privește evoluția infracțiunii. Caracterul pasiv al investigațiilor speciale presupune ca inițiativa săvârșirii infracțiunii să vină de la făptuitor, iar acțiunile ulterioare nu ar trebui să instige comiterea infracțiunii.

Colegiul penal al CSJ al RM a evaluat acțiunile organului de urmărire penală ca fiind o provocare a faptei de dare de mită, deși aceasta începuse de sine stătător, dar a continuat cu sprijinul acestora prin oferirea de sfaturi și bani persoanei care acționa sub acoperire în vederea determinării inculpatei să săvârșească pretinsa infracțiune de corupere pasivă[715].

Investigaţia sub acoperire este o MSI autorizată de către procuror, efectuată în cadrul și în afara procesului penal, reglementată de Legea nr. 59/2012 și CPP. Această măsură are o bază istorică specifică[716], originea și dezvoltarea acesteia fiind determinată de necesitățile inerente de combatere a criminalității, în special a celei organizate. Includerea investigației sub acoperire în lista MSI a fost dictată de agravarea situației criminale de la sfârșitul secolului trecut.

În sistemul de drept național această măsură a fost inclusă în 2000, fiind intitulată „Infiltrarea operativă în organizațiile criminale a colaboratorilor titulari din subdiviziunile operative și a persoanelor care colaborează în mod confidențial cu organele care exercită activitate operativă de investigații, utilizând acte de identitate și alte documente de acoperire” [717]. Mai târziu, în 2012,

[714] Cauza Constantin și Stoian. Cererea nr. 23782/06 și 46629/06. Hotărârea CtEDO din 29 septembrie 2009, definitivă din 29.12.2009. §64 [citat:24.12.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-94406

[715] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-516/2016. Decizia din 19 aprilie 2016 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=6368

[716] ENI, A. Originea investigației sub acoperire. In: *Integrare prin cercetare si inovare.: Științe juridice și economice*, 10-11 noiembrie 2021, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2021, SJE, p. 362-365.

[717] Legea privind activitatea operativă de investigaţii: nr. 45 din 12 aprilie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 11-13, 38. (Abrogată în 2012).

aceasta a fost redenumită în investigația sub acoperire, probabil din motivul că termenul „organizației criminale” din titlul măsurii genera anumite dificultăți de dispunere.

Investigația sub acoperire a fost vizată și de acordurile internaționale în materie penală. Conform art. 14 din Convenția UE privind asistența reciprocă în materie penală între statele membre ale UE (2000) „Statul membru solicitant și statul membru solicitat pot conveni să își acorde asistență reciproc pentru realizarea anchetelor penale efectuate de investigatori sub acoperire sau cu o identitate fictivă (anchete sub acoperire)”[718]. De asemenea, Convenţia ONU împotriva criminalităţii transnaţionale organizate din 15.11.2000 (art. 20) prevede realizarea în comun a investigației sub acoperire[719].

La nivel oficial această măsură mult timp a fost doar intitulată, fapt care genera anumite dificultăți de interpretare și aplicare unitară a legislației. Prin aprobarea modificărilor legislative din 2023 legiuitorul a statuat că prin „Investigația sub acoperire se înțelege colectarea de date și informații de către investigatorul sub acoperire sub o identitate codificată, fictivă sau reală, care acționează în temeiul și în limitele prevederilor legale” (art. 36 din Legea nr. 59/2012; art. 138^{10} CPP).

În perioada 2016-2022, investigația sub acoperire s-a aplicat astfel: în 2016 - în 42 cazuri (aproximativ 0.88% din totalul de 4784); în 2017 - în 31 cazuri (aproximativ 0.63% din totalul de 4948); în 2018 - în 125 cazuri (aproximativ 1.77% din totalul de 7058); în 2019 - în 126 cazuri (aproximativ 2.16% din totalul de 5835); în 2020 - în 141 cazuri (aproximativ 2.64% din totalul de 5335); în 2021 - în 166 cazuri (aproximativ 2.80% din totalul de 5933); în 2022 - în 84 cazuri (aproximativ 3.11% din totalul de 2706). Media anuală a aplicării acestei măsuri în acest interval de timp este de aproximativ 98.14 ori, reprezentând aproximativ 1.87% din media totală a frecvenței aplicării tuturor măsurilor (5234.14) în toți anii de referință[720].

Investigația sub acoperire se desfășoară folosind resurse, mijloace și metode secrete, care sunt selectate în funcție de cerințele specifice și de circumstanțele concrete. Elementele definitorii ale investigațiilor sub acoperire includ chestionarea, monitorizarea și colectarea de informații și pot fi considerate ca parte integrantă a activităților desfășurate în cadrul acestei măsuri. Această măsură implică participarea conspirată la alte acțiuni care sunt legate de soluționarea sau de crearea condițiilor pentru soluționarea sarcinilor ASI[721].

---

[718] Convenţia de asistenţă reciprocă în materie penală între Statele Membre ale Uniunii Europene, adoptată la Bruxelles, la 29 mai 2000. [citat: 23.04.2023] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:42000A0712(01)

[719] Ratificată de Republica Moldova prin Legea nr.15-XV din 17.02.2005.

[720] Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații, Tabel 1. Date statistice generale privind efectuarea măsurilor speciale de investigații și Tabel 3. Măsuri speciale de investigații autorizate de procuror.

[721] Cauza Ludi contra Elveţiei. Cererea nr. 12433/86. Hotărârea din 15 iunie 1992. (Strasbourg) [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57784, § 38-39.

Investigația sub acoperire este compusă dintr-un ansamblu de acțiuni care nu sunt specificate în mod expres în legislație, dar care includ acțiunile altor măsuri speciale autorizate de procuror sau de șeful subdiviziunii specializate și care sunt orientate spre colectarea de informații necesare îndeplinirii sarcinilor ASI. În cadrul acestei măsuri pot fi realizate și acțiuni care intră în competența judecătorului de instrucție, însă în acest caz, este necesară autorizarea lor prealabilă de către judecător.

Pentru investigarea unui caz de trafic de substanțe narcotice comis de un grup criminal organizat au fost autorizate mai multe MSI (achiziţia de control, controlul transmiterii banilor şi investigaţia sub acoperire, interceptarea şi înregistrarea comunicărilor), acestea fiind înfăptuite cu implicarea unui agent sub acoperire[722].

Această măsură acoperă atât acțiunile procesului de infiltrare a subiecților (intrarea în mediul supus investigației în scopul colectării informațiilor)[723], cât și etapele intermediare și finale în care subiecții sunt implicați în mod permanent în obiectul investigației speciale[724]. Prin efectuarea acestei măsuri se pot obține date și informații ce prezintă interes operativ, se pot crea condiții prielnice pentru activitățile de cercetare, căutare și identificare a persoanelor, stabilirea legăturilor de încredere cu persoanele supuse acestei măsuri și implementarea altor acțiuni necesare pentru îndeplinirea sarcinilor ASI[725].

Noile reglementări au statuat că investigatorii sub acoperire sunt angajați, special desemnați în acest scop, din cadrul MAI, al CNA, SV, SFS și ANP ori sunt persoane antrenate în efectuarea unei MSI concrete[726].

Investigația sub acoperire poate fi efectuată ca un eveniment singular și finalizat sau ca un proces specific, care implică o serie de acțiuni organizatorice, tactice și de cercetare, desfășurate în principal de către persoane special desemnate, cu metode și mijloace secrete. Selecția acestor metode și mijloace este dictată de circumstanțele și obiectivele specifice ale măsurii efectuate. Astfel, de exemplu, chestionarea, urmărirea vizuală, precum și alte măsuri pot fi considerate elemente auxiliare ale acestei măsuri sau pot face parte din pregătirea pentru operațiunile de infiltrare sau din activitățile de cercetare și căutare a persoanelor infiltrate.

Măsura discutată nu trebuie să fie văzută doar ca un proces de introducere și infiltrare în scopul colectării de informații, ci și ca un rezultat intermediar sau final, constând în stabilirea unei

---

[722] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-790/2015. Decizia din 06 octombrie 2015 [citat: 27.12.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4959

[723] ENI, A. Metodica infiltrării agentului sub acoperire în mediul investigației operative. In: *Integrare prin cercetare și inovare.: Științe juridice și economice*, 7-8 noiembrie 2020, Chișinău. Republica Moldova: CEP USM, 2020, Vol.2, R, SJE, p. 160-163.

[724] SUIAN, M. Unele aspecte privind folosirea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor. Penalmente 2016. nr. 2 [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://www.revista.penalmente.ro/nr2-2016/folosirea-investigatorilor-si-colaboratorilor

[725] JITARIUC, V. *Infiltrarea operativ-investigativă și rolul ei în cercetarea și descoperirea infracțiunilor*. In: Revista Română de Criminalistică, 2023, vol. 24, nr. 1(133), pp. 32-40.

[726] Art. 36 alin.(4) din Legea nr. 59/2012; art. 138^{10} alin.(4) din CPP.

prezențe pe obiectul infiltrării, obținerea de informații de interes pentru ofițerul de investigații, crearea unor circumstanțe favorabile pentru obținerea de informații de către persoanele infiltrate, efectuarea de activități de căutare și de cercetare, identificarea persoanelor și a faptelor de interes operativ, stabilirea de contacte de încredere cu persoanele identificate, colectarea de informații operative, precum și alte activități menite să îndeplinească sarcinile ASI[727].

Curtea Europeană în cauza Ali contra României, face distincție între investigația sub acoperire și înscenare și „[…] a reafirmat obligaţia instanţelor interne de a efectua o examinare atentă a materialului de urmărire penală atunci când un acuzat invocă o înscenare din partea poliţiei. […] Curtea a stabilit că înscenarea încalcă art. 6 § 1 din convenţie şi este diferită de folosirea tehnicilor legale ale activităţilor sub acoperire în anchetele penale. […] deşi utilizarea metodelor speciale de investigaţie – în special, a tehnicilor sub acoperire – nu poate încălca în sine dreptul la un proces echitabil, riscul pe care îl implică instigarea de către poliţie prin asemenea tehnici presupune ca folosirea acestor metode să fie menţinută în limite bine determinate. […], Curtea a stabilit că instigarea de către poliţie are loc atunci când ofiţerii implicaţi – fie membri ai forţelor de ordine, fie persoane care acţionează în baza ordinului acestora – nu se limitează la a investiga activitatea infracţională într-un mod în principal pasiv, ci exercită o anumită influenţă asupra subiectului astfel încât să îl incite la săvârşirea unei infracţiuni care altfel nu ar fi fost săvârşită, cu scopul de a face posibilă stabilirea infracţiunii, şi anume de a oferi probe şi de a începe urmărirea penală”[728].

Un aspect important este că nu se va considera infiltrare atragerea spre colaborare confidențială a persoanei care deja se află în acel mediu sau lucrează în cadrul obiectului corespunzător.

După forma de realizare, investigaţia sub acoperire se efectuează numai în secret sau cifrat și se dispune prin Ordonanţă în care se indică: MSI autorizată; perioada de timp pentru care se autorizează măsura; identitatea atribuită investigatorului sub acoperire, precum şi activităţile pe care acesta le va desfăşura; persoana sau persoanele supuse MSI ori datele de identitate ale acestora dacă sunt cunoscute. Identitatea investigatorului sub acoperire este cunoscută numai procurorului şi poate fi dezvăluită doar cu acordul scris al investigatorului şi în conformitate cu Legea cu privire la secretul de stat.

Investigatorul sub acoperire culege date şi informaţii pe care le va pune în totalitate la dispoziţia procurorului care a autorizat măsura specială de investigaţii. În caz de necesitate, investigatorul sub acoperire poate fi audiat în calitate de martor în cadrul procesului penal, iar pentru motive întemeiate, poate fi audiat în condiţiile Legii cu privire la protecţia martorilor şi altor participanţi la procesul penal.

[727] ROMAN, D., op.cit. 2019. p. 84.
[728] Cauza Ali contra României. Cererea nr. 20307/02. Hotărârea CtEDO din 9 noiembrie 2010. [citat:06.02.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-101657 § 98-99.

În cazul în care apreciază necesitatea folosirii de către investigatorul sub acoperire a MSI prevăzute, procurorul sesizează judecătorul de instrucție în vederea emiterii unei încheieri pentru efectuarea măsurii speciale de investigații.

În cazul în care apare necesitatea efectuării de către investigatorul sub acoperire a unei MSI autorizate de judecătorul de instrucție, inclusiv cu aplicarea mijloacelor tehnice prevăzute de legislație, procurorul va sesiza judecătorul în vederea emiterii unei încheieri.

Livrarea supravegheată este o MSI adoptată în cadrul sistemului legal național, conform ratificării de către țara noastră a Convenției ONU împotriva traficului ilicit de stupefiante și de substanțe psihotrope din 20.12.1988[729]. În conformitate cu această Convenție, livrarea supravegheată este definită (art. 1, lit. k) și recomandată (art. 11) pentru utilizare în situațiile de trafic ilegal de stupefiante.

În perioada 2016-2022, livrarea supravegheată (controlată) s-a aplicat astfel: în 2016 - în 8 cazuri (aproximativ 0.17% din totalul de 4784); în 2017 - în 2 cazuri (aproximativ 0.04% din totalul de 4948); în 2018 - în 21 cazuri (aproximativ 0.30% din totalul de 7058); în 2019 - în 46 cazuri (aproximativ 0.79% din totalul de 5835); în 2020 - în 40 cazuri (aproximativ 0.75% din totalul de 5335); în 2021 - în 50 cazuri (aproximativ 0.84% din totalul de 5933); în 2022 - în 5 cazuri (aproximativ 0.18% din totalul de 2706). Media anuală a aplicării acestei măsuri în acest interval de timp este de aproximativ 21.57 ori, reprezentând aproximativ 0.41% din media totală a frecvenței aplicării tuturor măsurilor (5234.14) în toți anii de referință[730].

Livrarea supravegheată în interpretarea oficială reprezintă „circulația sub supraveghere a obiectelor, a mărfurilor ori a altor valori (inclusiv a substanțelor, a mijloacelor de plată sau a altor instrumente financiare) care provin din săvârșirea unei infracțiuni sau care sunt destinate comiterii unei infracțiuni pe teritoriul Republicii Moldova sau în afara frontierelor ei, având drept scop investigarea unei infracțiuni sau identificarea persoanelor implicate în săvârșirea acesteia”[731].

Atât în interpretarea juridică internațională[732], cât și în cea doctrinară[733] conținutul noțiunii livrării supravegheate/controlate nu diferă esențial de cel legal. Această măsură presupune un procedeu complex, implicând o serie de acțiuni desfășurate în secret pentru a asigura succesul obținerii de informații în cazuri de transport ilegal de substanțe narcotice, materiale explozive, arme,

[729] Ratificată prin Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova, nr. 252-XIII din 02.11.94.
[730] Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații, Tabel 1. Date statistice generale privind efectuarea măsurilor speciale de investigații și Tabel 3. Măsuri speciale de investigații autorizate de procuror.
[731] Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14-03-2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251 art. 699. (art. 138^8 CPP).
[732] Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptată la 15.11.2000. [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://www.antitrafic.gov.md/public/files/Conventia_ONU_crima_transdroguri.pdf ; Convenției ONU contra traficului ilicit de stupefiante și de substanțe psihotrope din 20.12.1988. [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/31045
[733] BARATTO, G. *et.all.* Study on paving the way for future policy initiatives in the field of fight against organised crime: the effectiveness of specific criminal law measures targeting organised crime. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014. Final report, February 2015. p. 281 [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a1183e4b-1164-4595-a742-fb4514ddd10d

sau obiecte furate care intră, tranzitează și ies de pe teritoriul unuia sau mai multor state. Acest proces se desfășoară sub supravegherea autorităților competente, având ca scop identificarea tuturor componentelor organizațiilor infracționale care există în statele de origine, tranzit sau destinație.

Prin efectuarea acestei măsuri se urmărește scopul obținerii de informații necesare pentru identificarea persoanelor implicate în procesul de tranzitare a mărfurilor și pentru cunoașterea tuturor detaliilor legate de acest tranzit pe teritoriul țării.

Conform doctrinei, livrarea supravegheată reprezintă o formă superioară de organizare a ASI. Ea poate fi definită ca o măsură complexă care constă într-un ansamblu de acțiuni interconectate și efectuate într-o manieră foarte bine coordonată [734]. Livrarea supravegheată se deosebește de alte MSI prin crearea posibilităţii descoperirii amplorii depline a infracţionalităţii organizate. Fără utilizarea acestei MSI, există riscul ca obiectele transportate să fie descoperite și confiscate prematur, împiedicând identificarea liderilor grupării organizate sau a destinatarilor finali ai transportului[735].

Comparativ cu alte MSI, trebuie să remarcăm caracterul strict specializat al acesteia, aptă să fie folosită numai în cadrul urmăriri penale care privește transportul unor bunuri ilicite și reflectă un grad mare de complexitate. Caracterul său maxim de specializare este dat de regulile aparte stabilite în desfășurarea acesteia, dar și de caracterul său inerent transfrontalier și polițienesc, fiind mai degrabă o măsură polițienească decât una specifică urmăririi penale[736].

Livrarea supravegheată poate fi de mai multe tipuri ce ar putea fi clasificate în funcție de acțiunile personalului care efectuează ASI, tipul de bunuri, teritoriul prin care trec bunurile controlate și alte criterii relevante. Livrarea supravegheată poate fi: însoțită (de proprietar sau altă persoană) sau neînsoțită (prin poștă). În funcție de teritoriu, livrările supravegheate pot fi: interne (în interiorul frontierelor statului); externe (peste frontierele unui stat); tranzit (prin interiorul unui stat). Livrările controlate în tranzit, așa cum se pare, prezintă cea mai mare complexitate, deoarece necesită coordonarea cu autoritățile statului străin și depășirea obstacolelor legale ale acelui stat. În funcție de tipul rutei de trafic de droguri livrările supravegheate pot fi terestre, maritime sau aeriene[737].

Această măsură presupune că toate statele prin care trec transporturile ilegale sau suspecte trebuie să fie de acord cu intrarea și ieșirea acestora de pe teritoriul lor, să garanteze supravegherea continuă a transportului de către autoritățile lor competente și să informeze procurorul, organele de

[734] BUNECI B. Livrarea supravegheată - metodă specială de supraveghere sau cercetare. Criminalistica Nr. 2-2022 (130), Iunie 2022, VOL. XXIII. P. 113-118.
[735] IGNACIO MIGUEL DE LUCAS MARTÍN, Cristian-Eduard ȘTEFAN, Livrările supravegheate transnaţionale în contextul investigării traficului de droguri, Ed. Magic Prinţ, Bucureşti, 2016, p. 152 [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/manual_ro_ump_ce_13.pdf
[736] SUIAN, M. *op.cit.* 2021. p. 513.
[737] IGNACIO MIGUEL DE LUCAS MARTÍN, Cristian-Eduard ȘTEFAN, op.cit, p. 148

urmărire penală sau alte autorități competente cu privire la rezultatele investigației în ceea ce privește persoanele acuzate de infracțiuni care fac obiectul acestei MSI.

Această regulă nu se aplică în cazul în care o convenție internațională ratificată sau un acord internațional dispune altfel. Ordonanțele procurorului privind livrarea controlată trebuie să includă informații detaliate despre numele bănuitului sau învinuitului, dacă este cunoscut, dovezile care susțin caracterul ilicit al bunurilor care urmează să tranziteze teritoriul țării și modalitatea de efectuare a livrării. Procurorul trebuie să se pronunțe cu privire la fiecare livrare dispusă.

Una dintre preocupările esențiale la realizarea acestei măsuri este garantarea inviolabilității loturilor de mărfuri depistate în cadrul operațiunii. Este imperativ ca personalul care supraveghează operațiunea să fie conștient de posibilitatea ca contrabandiștii să încerce să obstrucționeze livrarea mărfurilor înainte de începerea livrării supravegheate. Prin urmare, este esențial să fie pregătiți pentru a anticipa astfel de tentative. Dacă nu s-ar aplica livrarea supravegheată, atunci descoperirea mărfurilor ar duce doar la confiscarea contrabandei, fără ca persoanele responsabile să fie demascate. Organele statului ar trebui să analizeze fiecare caz în parte și să aplice tactica potrivită cu implicarea unor metode și mijloace specifice[738].

În doctrină s-a afirmat că măsura discutată va putea fi întrebuințată numai în cazul transportului de bunuri, neputând fi utilizată în cazul traficului de persoane. Acceptarea livrării supravegheate de persoane este problematică, întrucât activitatea desfășurată de organele de urmărire penală și organele care pun în aplicare măsura poate pune în pericol viața sau sănătatea persoanelor traficate. În acest sens, devine incidentă răspunderea statului ca urmare a omisiunii luării măsurilor pentru protejarea acestor persoane, în condițiile în care cunoșteau și monitorizau transportul. Din acest punct de vedere, livrarea supravegheată se va putea limita numai la bunuri (chiar și animale vii), dar nu va putea să privească vreodată persoane[739].

Alăturându-ne acestui punct de vedere, considerăm că prevederile art. 138^8 alin. (2) CPP par să nu corespundă unei astfel de abordări, lăsând să se înțeleagă că livrarea supravegheată se poate dispune nu doar în cazul unor obiecte interzise sau care provin din activități ilicite, ci și în legătură cu traficul de persoane. În general, analiza acestei norme relevă faptul că este o formulare nefericită sau ambiguă. Se pare că textul acestui aliniat a fost împrumutat din legislația României, dar nu în integritatea sa, ceea ce a și știrbit din esența textului original (art. 151 alin. (2) CPP al României).

Conform dispoziției art. 138^8 alin. (2) CPP „Livrarea supravegheată poate fi dispusă numai dacă descoperirea sau arestarea persoanelor implicate în trafic de ființe umane, în transport ilegal de

[738] GHERMAN, M., GRATI, V. Livrarea controlată de substanţe narcotice. In: Rolul societăţii şi a organelor de drept în contracararea narcomaniei. 2008. p. 61-68.
[739] MATYSHOVA, A.M. Covert investigative activities in Kazahstan: purpose, occurring conflicts and ways of their overcoming. In: *Journal of Advanced Research in Law and Economics (JARLE)* Vol. 7, Iss. 3(17), 2016. p. 554-560. [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=498262

droguri, de arme, de obiecte sustrase, de materiale explozive, nucleare, de alte materiale radioactive, de sume de bani și de alte obiecte rezultă din activități ilicite sau dacă obiectele menționate sunt utilizate în scopul comiterii de infracțiuni".

Aceasta ar însemna că „Livrarea supravegheată poate fi dispusă numai dacă descoperirea sau arestarea persoanelor implicate în trafic de ființe umane, transport ilegal de droguri, [...] rezultă din activități ilicite [...]". Se creează impresia că traficul de ființe umane ar putea să rezulte și din activități legale și doar în legătură cu activitățile ilegale se poate dispune livrarea controlată, ori traficul de ființe umane prin natura sa este doar ilegal.

În acest context, propunem de lege ferenda eliminarea din art. 138^8 alin. (2) CPP a cuvintelor: „în trafic de ființe umane,".

Achiziţia de control este o MSI care se efectuează atât în cadrul, cât și în afara procesului penal și se autorizează de procuror.

Conform datelor statistice, în perioada 2016-2022, achiziția de control s-a aplicat astfel: în 2016 - în 44 cazuri (aproximativ 0.92% din totalul de 4784); în 2017 - în 31 cazuri (aproximativ 0.63% din totalul de 4948); în 2018 - în 210 cazuri (aproximativ 2.97% din totalul de 7058); în 2019 - în 216 cazuri (aproximativ 3.70% din totalul de 5835); în 2020 - în 224 cazuri (aproximativ 4.20% din totalul de 5335); în 2021 - în 242 cazuri (aproximativ 4.08% din totalul de 5933); în 2022 - în 72 cazuri (aproximativ 2.66% din totalul de 2706). Media anuală a aplicării acestei măsuri în acest interval de timp este de aproximativ 143 ori, reprezentând aproximativ 2.73% din media totală a frecvenței aplicării tuturor măsurilor (5234.14) în toți anii de referință[740].

Conform legii procesuale „Achiziția de control constă în cumpărarea de servicii sau bunuri aflate în circulație liberă, limitată sau interzisă, pentru efectuarea unor constatări tehnico-științifice sau expertize judiciare ori pentru investigarea unei infracțiuni sau identificarea făptuitorilor"[741].

Aproape identic această măsură este definită și în Legea nr. 59/2012, exceptându-se doar faptul că achiziția de control s-ar dispune pentru investigarea unei infracțiuni sau pentru efectuarea unei expertize judiciare (art. 35). Aceste diferențe relevă faptul că în afara procesului penal măsura în cauză nu se dispune pentru efectuarea expertizei judiciare ori pentru investigarea unei infracțiuni.

În interpretarea doctrinară achiziţia de control este apreciată ca fiind un contract de vânzare-cumpărare fictiv în sfera circuitului liber sau limitat de obiecte, mărfuri, servicii realizat de către organul competent în scopul soluționării sarcinilor ASI[742].

Într-o altă interpretare achiziția de control este o simulare a săvârșirii unei infracțiuni, desfășurată de către organul abilitat al statului în vederea îndeplinirii unor sarcini ale ASI, prin care

[740] Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații, Tabel 1. Date statistice generale privind efectuarea măsurilor speciale de investigații și Tabel 3. Măsuri speciale de investigații autorizate de procuror.
[741] Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14-03-2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251 art. 699. (art. 138^9 CPP).
[742] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 215.

se urmărește prevenirea consumului sau a punerii în circulație a unor medicamente contrafăcute, droguri, semne bănești sau titluri de valoare false, carduri sau alte instrumente de plată false etc.)[743].

Conform interpretării oficiale această măsură este compusă dintr-o singură acţiune - cumpărarea de servicii sau bunuri, iar scopul acesteia constă în obţinerea informaţiilor necesare pentru: 1) efectuarea unor constatări tehnico-ştiinţifice sau expertize judiciare; 2) investigarea unei infracţiuni, sau; 3) identificarea făptuitorilor.

Un exemplu din practica judiciară: C.D., având scopul punerii în circulație a semnelor bănești false, a vândut investigatorului sub acoperire cu pseudonimul „Vitalii Ivanov", 3 bancnote cu nominalul de 50 euro. Fapta inculpatului a fost calificată în baza art. 236 alin. (1) CP, „punerea în circulație a semnelor bănești false, utilizate pentru efectuarea plăților"[744].

Un alt exemplu: B.R. i-a vândut colaboratorului de poliție al DCCO a DGSO al MAI, care a acţionat în calitate de „cumpărător" contra sumei de 400 lei, substanţă vegetală de culoare verde, în stare uscată, mărunţită. Prin constatarea tehnico-ştiinţifică s-a confirmat că masa vegetală procurată era marijuana. Peste două zile a fost efectuată încă o achiziţie de control de către același organ, acționând iarăși în calitate de „cumpărător" și procurând de la B.R. substanțe narcotice marijuana, confirmate ulterior prin raportul de expertiză. Fapta inculpatului a fost calificată în baza art. 217^1 alin. (3) lit. f) CP[745].

În mod obișnuit, sursele financiare utilizate în cadrul achiziției de control sunt recuperate imediat la reținerea și percheziționarea persoanei investigate[746]. Sunt și cazuri în care acești bani sunt recuperați în timpul judecății prin solicitarea înaintată de către acuzatorul de stat către instanța de judecată, dar sunt și cazuri în care judecătorul nu dă curs unei astfel de solicitări[747].

Judecătoria Chișinău (sediul Râșcani) prin sentința din 8 iunie 2018 a dispus încasarea din contul lui H.V. a sumei de 7.350 lei pentru expertizele judiciare și 59.271,22 lei pentru realizarea MSI „achiziția de control", în folosul statului, ca și cheltuieli judiciare. H.V. a fost găsit vinovat de punerea în circulație a semnelor bănești false în proporții mari. Banii falși i-au fost vânduți investigatorului sub acoperire cu pseudonimul „Vlad Cojocaru", 8 bancnote de 500 de euro. Infracțiunea inculpatului a fost incriminată în baza art. 236 alin. (1) CP[748].

---

[743] STATI V. Impactul efectuării achiziției de control asupra consumării unor infracțiuni cu caracter tranzacțional. STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE Revista științifică a Universității de Stat din Moldova, 2020, nr.3(133). p. 92-103. p. 93; 101.

[744] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-33/2019. Decizia din 29 ianuarie 2019 [citat: 27.12.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13022

[745] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-51/2014. Decizia din 28 ianuarie 2014 [citat: 07.22.2024]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=1334

[746] ROMAN, D. Achiziția de control – procedeu probatoriu important la cercetarea unor categorii de infracțiuni. In: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale). 2022, nr. 8(158), pp. 45-49.

[747] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-708/2021. Decizia din 28 iunie 2021, [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18875

[748] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-464/2019. *Decizia din 27.03.2019*. [Accesat: 31.07.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13284

Într-o altă speță, Judecătoria Chișinău (sediul Râșcani) prin hotărârea din 18 ianuarie 2017 a recunoscut vinovăția cetățenilor A.A. și C.V. în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 217[1] alin. (4) lit. d) CP, dar a respins ca neîntemeiată cererea procurorului cu privire la încasarea în mod solidar din contul inculpaților în beneficiul Inspectoratului General al Poliţiei al MAI a sumei de 17 500 lei, cu titlu de cheltuieli judiciare suportate în legătură cu efectuarea acţiunilor procesuale, achiziţiei de control. Ulterior, această hotărâre a fost atacată de către acuzatorul de stat cu apel în partea ce ține de cheltuielile judiciare, astfel, că banii au fost până la urmă recuperați[749].

Caracterul fictiv al contractului achiziţiei de control rezidă în faptul că el se realizează fără intenţia de a produce efecte juridice de drept civil, scopul urmărit de una dintre părţi - organul de investigații - constând în obţinerea unor produse, obiecte de importanţă pentru descoperirea infracţiunii, reţinerea făptuitorului în flagrant delict sau în calitate de mostră pentru cercetarea comparativă. Totodată este de remarcat că contractul de vânzare-cumpărare nu este unica modalitate de realizare a achiziţiei de control, efectuarea acesteia fiind posibilă și prin contractul de schimb sau de arendă, contractul de gaj ș.a.

Legislația moldovenească nu prevede careva condiţii pentru efectuarea achiziţiei de control, precum nu prevede nici suma minimă, nici suma maximă a achiziţiei. În funcţie de împrejurări, circumstanțele cauzei şi alţi factori, achiziţia de control poate fi efectuată în mod cifrat sau în secret. Achiziţia de control cifrată, deşi se realizează în mod public, ofițerul de investigații - cumpărătorul - acționând, în aparenţă cu bună-credinţă, cifrează caracterul de control al achiziţiei, dând-o drept una reală. Despre faptul achiziţiei de control şi scopul acesteia se informează vânzătorul dar numai după consumarea respectivului act. În cazul achiziţiei de control în secret, faptul achiziţionării nu se comunică sub nici o formă vânzătorului, chiar și după expirarea unei durate mai îndelungate de timp[750].

La realizarea achiziției de control agentul sub acoperire nu ar trebui să insiste asupra actului de vânzare-cumpărare, deoarece un astfel de comportament se va califica drept provocare la săvârșirea infracțiunii și prin urmare probele vor fi eliminate din dosar, cazuri care din păcate au loc în practica judiciară[751].

CtEDO în cauza Gäfgen contra Germaniei, descoperă conținutul principiului „Fructele pomului otrăvit”, care impune eliminarea probelor formate în mod legal, dar derivate din probele

[749] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 4-1re-86/21. Decizia din 06 iulie 2021 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=2324; Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-708/2021. Decizia din 28 iunie 2021, [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18875
[750] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 215.
[751] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-991/2017. Decizia din 31.05.2017 [citat: 27.12.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8866

obţinute în mod ilegal. Prin urmare, dacă sursa probantă „pomul", este lovită de nulitate, atunci toate probele obţinute cu ajutorul ei „fructele" vor fi considerate nule[752].

Măsura se dispune pe o durată de până la 30 de zile cu posibilitatea prelungirii ei până la 180 de zile calculate cumulativ.

Rezultatele măsurii speciale de investigații se consemnează într-un proces-verbal întocmit conform prevederilor art. 136, 138[9] CPP, respectiv art. 22 din Legea nr. 59/2012, la care se anexează într-un plic sigilat, suportul informațional: imprimări audio, video, foto, documente, mostre de substanţe, mărfuri, arme[753] etc.

Colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată este o MSI care în permanență s-a efectuat doar în afara procesului penal, fiind autorizată de procuror.

Conform datelor statistice, în perioada 2016-2022, colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată s-a aplicat mult mai rar comparativ cu alte MSI, în total fiind aplicată de 13 ori (2 ori în 2019 și 11 ori în 2022). Media anuală a aplicării acestei măsuri în acest interval de timp este de aproximativ 1,8 ori, reprezentând aproximativ 0,03% din media totală a frecvenței aplicării tuturor măsurilor (5234.14) în toți anii de referință[754].

În interpretarea oficială prin „colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată" se înțelege „depistarea, ridicarea și conservarea suportului material de informații, cum ar fi un obiect sau o substanță, în scopul comparării acestor mostre cu materialele de care subdiviziunile specializate deja dispun sau în scopul depistării ulterioare a obiectelor/substanțelor identice cu cele ce prezintă interes special"[755].

Această măsură implică trei acțiuni principale: 1) Depistarea suportului material de informație (aceasta constă în identificarea obiectelor sau substanțelor care pot conține informații relevante pentru investigație); 2) Ridicarea suportului material de informație (în această etapă, obiectele sau substanțele identificate sunt preluate în scopul ulterioarei cercetări); 3) Conservarea suportului material de informație (acest pas are ca scop păstrarea integrității și autenticității materialelor colectate).

Scopul principal al acestei măsuri de investigații este obținerea informațiilor înregistrate pe suportul material de informație, care ulterior pot fi comparate cu alte date deținute de subdiviziunile specializate sau care sunt de interes în cadrul investigației.

---

[752] Cauza Gäfgen contra Germaniei. Cererea nr. *22978/05*. Hotărârea CtEDO din 1 iunie 2010, (Marea Cameră). [citat:07.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99015 § 25; 73; 157.

[753] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-991/2017. Decizia din 31.05.2017 [citat: 27.12.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8866

[754] Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații, Tabel 1. Date statistice generale privind efectuarea măsurilor speciale de investigații și Tabel 3. Măsuri speciale de investigații autorizate de procuror.

[755] Legea nr. 59/2012 (art. 36^1).

Din categoria mostrelor care urmează să fie colectate de obicei se atribuie obiecte criminalistice: amprente, sânge, păr, urme de încălțăminte, îmbrăcăminte, miros etc. Pot fi colectate mostre de scris de mână, semnături, mostre de produse, semifabricate etc.

În viziunea unor cercetători, legea nu prevede nici un fel de limite privind obiectele şi materialele care pot fi colectate ca mostre pentru cercetarea comparativă, acestea putând fi oarecare - aflate în circuitul liber sau limitat, aflate în proprietate publică sau privată; legea nu stabileşte nici regulile de colectare şi ridicare a mostrelor. În acest context, colectarea mostrelor pentru cercetarea comparativă se efectuează în conformitate cu legislaţia în vigoare, inclusiv în baza regulamentelor şi instrucţiunilor departamentale[756].

De obicei, măsura analizată este asociată cu obținerea mostrelor materiale. Cu toate acestea, există experți care au subliniat faptul că prin intermediul acestei măsuri pot fi colectate și mostre de programe informatice care nu pot fi considerate materiale în sensul tradițional. Programele de calculator, inclusiv programele virusate, nu sunt obiecte materiale, dar colectarea lor pentru cercetare ulterioară este tot mai răspândită.

Important de remarcat că mostrele pentru cercetarea comparativă pot fi obținute și în cadrul altor MSI. De exemplu, mostre de voce pot fi obținute în timpul interceptării convorbirilor telefonice, mostre de scris de mână pot fi colectate în timpul efectuării unor măsuri legate de controlul trimiterilor poștale sau în timpul percheziţiilor domiciliare, iar mostrele de mărfuri pot fi obținute în timpul achizițiilor de control, și tot așa mai departe. Toate aceste exemple demonstrează legătura strânsă dintre diferitele MSI și modul în care acestea pot fi aplicate pentru obținerea de probe și informații în diverse contexte ale investigațiilor[757].

În doctrină s-a remarcat necesitatea eliminării termenului „comparativ” din denumirea acestei măsuri investigative, observație pe care o susținem, pentru a-i conferi o mai mare flexibilitate de aplicare. Astfel, măsura nu va fi limitată doar la scopuri de comparație, ci și la scopuri de diagnosticare și analiză, urmând să fie denumită „Colectarea mostrelor pentru cercetare”[758].

Analizând diferențele dintre condițiile pentru colectarea mostrelor în cadrul procesului penal, care impun atât existența unei urmăriri penale, cât și obținerea unei autorizații judecătorești, și colectarea mostrelor în afara procesului penal prin intermediul măsurii analizate, care este autorizată de către procuror, unii cercetători și-au exprimat îngrijorarea și nedumerirea în ceea ce privește respectarea drepturilor omului[759].

Opțiunea pentru colectarea mostrelor prin intermediul MSI pare mai atractivă, fapt care și suscită îngrijorarea cu privire la respectarea drepturilor omului. Cu toate acestea, trebuie să

[756] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 214.
[757] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 214.
[758] МАШКОВ, С.А. О несоответствии наименований оперативно-розыскных мероприятий их содержанию. В: *Пролог: журнал о праве*. 2018. № 1. С.36-41.
[759] COVALCIUC, I., *op.cit.*. Bălți, 2022. p. 120.

remarcăm că această abordare urmărește interdicția efectuării acestei măsuri în afara procesului penal. Este esențial să înțelegem că în cadrul procesului penal se obțin probe care au un impact direct asupra stabilirii vinovăției sau nevinovăției unei persoane, în timp ce în afara procesului penal se colectează informații necesare pentru rezolvarea altor sarcini care nu sunt legate de determinarea vinovăției. Prin urmare, condițiile pentru obținerea acestor mostre în mod justificat pot fi diferite, deoarece acestea servesc diferitor scopuri și produc diferite efecte juridice.

Cercetarea obiectelor şi documentelor este o MSI autorizată în prezent de conducătorul subdiviziunii specializate (anterior de procuror) și se efectuează doar în afara procesului penal. Sub aspect statistic această măsură în perioada 2016-2022 s-a aplicat foarte rar, în 2019 -3 ori; în 2020 – o singură dată și în 2021 – 7 ori. Media anuală fiind de aproximativ 1,5 ori, sau 0,03% din media totală a frecvenței aplicării tuturor măsurilor (5234.14) în toți anii de referință[760].

Prin cercetarea obiectelor și a documentelor se înțelege „studierea acestora, inclusiv din punct de vedere științific, precum și în contrapunerea lor cu alte obiecte și documente, pentru constatarea unor fapte și circumstanțe relevante”[761].

În interpretarea doctrinară cercetarea obiectelor și documentelor presupune studierea acelor obiecte care probabil au păstrat urme ale infracțiunii, au fost sau ar putea fi un instrument al criminalității sau rezultatul activității infracționale, precum și cunoașterea caracteristicilor acestora, care pot contribui la rezolvarea altor sarcini ale ASI [762].

Până în prezent această MSI se desfășoară în cadrul luptei împotriva traficului ilegal de droguri[763], precum și în combaterea infracțiunilor cu caracter pornografic, infracțiunilor informatice și a altor activități ilegale legate de circulația de bunuri și substanțe restricționate sau interzise. Rolul acestei măsuri constă în capacitatea de a efectua investigații non-procedurale asupra diferitelor obiecte în situații în care efectuarea expertizei judiciare este imposibilă, nejustificată sau necesitatea unei astfel de expertize trebuie să fie argumentată prin efectuarea MSI[764].

Cu toate acestea, în literatura de specialitate, există puține lucrări dedicate esenței acestei măsuri, de cele mai multe ori, întrebările legate de aceasta sunt abordate în contextul analizei altor măsuri de investigații, desfășurate în paralel cu studierea obiectelor și documentelor.

Studierea obiectelor și documentelor în cadrul ASI se bazează pe metoda empirică, care reprezintă un fundament esențial pentru obținerea și evaluarea informațiilor necesare pentru

---

[760] Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații, Tabel 1. Date statistice generale privind efectuarea măsurilor speciale de investigații și Tabel 3. Măsuri speciale de investigații autorizate de procuror.
[761] Legea nr. 59/2012 (art. 36^2).
[762] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 216.
[763] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-1115/17. Decizia din 12.09.2017, [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9429; Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-864/2017. Decizia din 17.05.2017 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8816
[764] ШАБАНОВ, В.Б., ХАРЕВИЧ, Д.Л. К вопросу о сущности и наименовании оперативно-розыскного мероприятия исследование предметов и документов. В: *Вестник Сибирского юридического института МВД России*. 2015. №2 (19) с.52-56.

soluționarea sarcinilor ASI. Această metodă implică colectarea, analiza și interpretarea datelor obținute din observații directe și experimente, fără a se baza exclusiv pe teorie sau presupuneri.

Această măsură presupune implicarea ofițerilor de investigații și, după caz, a specialiștilor care au cunoștințele necesare pentru studierea obiectelor sau documentelor respective. Este strict interzisă influențarea specialiștilor în formularea propriilor concluzii[765].

Lista obiectelor care ar putea să fie studiate include animale, cadavre umane, structuri, sol, substanțe, adică, întreaga listă a obiectelor muncii analitice. Cercetarea prafurilor, lichidelor, substanțelor gazoase etc. merita o atenție deosebita. Această măsură include și studierea comparativă a urmelor de substanțe speciale chimice utilizate în „capcanele chimice"[766]. De asemenea, sunt practicate studii ale substanțelor organice (așa-numitele obiecte biologice), care includ, de exemplu, diverși combustibili și lubrifianți, alimente, excreții ale corpului uman etc.

În ceea ce privește studiul substanțelor gazoase, ar trebui să acordăm o mai mare atenție identificării mirosurilor, care este direct legată de identificarea oamenilor, a obiectelor și a diferitelor tipuri de substanțe. Instrumentarul special pentru efectuarea cercetărilor odorifere (din latină odor - miros) în criminalistica autohtonă încă nu este suficient de dezvoltat. Prin urmare, în aceste scopuri, subdiviziunile specializate folosesc în principal câinii[767].

Culegerea de informații este o MSI relativ nouă în cadrul sistemului de drept național, aceasta derivând din combinarea a trei măsuri anterioare: chestionarea, culegerea informațiilor despre persoane și fapte și identificarea persoanei.

Această nouă măsură a fost concepută pentru a acumula și sistematiza date, precum și pentru administrarea lor ca probe, prin intermediul bazelor de date și sistemelor informaționale sau prin colectarea informațiilor de la fața locului. Scopul principal a fost ca informațiile conținute în aceste baze de date și sisteme informaționale să fie folosite ca probe. Astfel, s-a urmărit înlocuirea rapoartelor ofițerilor de investigații prin care se consemnau rezultatele celor trei măsuri comasate și în privința cărora nu exista un mecanism credibil de verificare a autenticității informațiilor furnizate. S-a dispus ca rezultatele obținute prin culegerea informațiilor să fie consemnate într-un proces-verbal, astfel încât ofițerul de investigații să fie responsabil juridic pentru corectitudinea și veridicitatea informațiilor prezentate. Această măsură a fost proiectată să fie efectuată nu doar în afara procesului penal, ci și în interiorul acestuia, iar ca excepție s-a admis să fie efectuată chiar din

[765] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 217.
[766] MÎRZAC, V., GLAVAN, B. Utilizarea mijloacelor tehnice în activitatea specială de investigaţii. Chişinău, 2014. 152 p. ISBN 978-9975-4321-2-2, p. 153.
[767] GLAVAN, B., CALCAVURA, Gh. Tehnica Specială în organele afacerilor interne (TS în OAI): Curs de lecţii / Academia „Ştefan cel Mare" a MAI al RM, Catedra: Activitate specială de investigaţii şi anticoruptie. - Ed. 1-a. - Chişinău : Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ştefan cel Mare", 2020. - 314 p. : fot. Cerinţe de sistem : PDF Reader. Referinţe bibliografice în text. ISBN 978-9975-121-72-9. 343.98:351.74(075.8) G 61. p. 117; 126.

momentul începerii procesului penal, și nu doar în cazul infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave, ci și în cazul celor ușoare și mai puțin grave [768].

Prin culegerea de informații urmează să se înțeleagă „dobândirea informațiilor despre persoane fizice și juridice, bunuri mobile și imobile, fapte, evenimente și circumstanțe ce prezintă interes, prin comunicare nemijlocită cu alte persoane, prin studiere de documente, materiale, baze de date, sisteme informaționale și surse deschise, prin adresare de solicitări persoanelor fizice și juridice care posedă sau care dispun de informații ce prezintă interes, precum și prin intermediul fotorobotului și al altor metode ce oferă posibilitatea de a identifica cu o probabilitate sporită o persoană”[769]. Remarcăm faptul că măsura este definită identic în ambele acte normative, adică în art. 138^{12} CPP și în art. 36^{4} din Legea nr. 59/2012.

Din conținutul acestei definiții constatăm că măsura analizată presupune o singură acțiune, dobândirea de informații, ce poate fi realizată prin câteva modalități: 1) comunicarea nemijlocită cu alte persoane; 2) studierea documentelor, materialelor, bazelor de date, sistemelor informaționale și a surselor deschise; 3) adresarea solicitărilor către persoanele fizice și juridice care posedă sau care dispun de informații ce prezintă interes; 4) aplicarea fotorobotului și a altor metode utile identificării unei persoane.

Informațiile ce ar putea fi dobândite prin intermediul acestei măsuri pot viza o gamă foarte largă de persoane, bunuri, fapte, evenimente și chiar circumstanțe. Legiuitorul nu a concretizat statutul juridic al persoanelor despre care se pot culege informații, acestea putând fi oricare, fizice sau juridice, dacă prezintă interes pentru soluționarea unei sesizări cu privire la o infracțiune sau investigarea unei cauze penale, sau realizarea sarcinilor ASI. De asemenea, legea nu indică natura bunurilor, faptelor, evenimentelor și circumstanțelor despre care urmează să se culeagă informații, important este ca acestea să fie în legătură cu investigarea unui caz concret.

Obținerea informațiilor prin comunicarea nemijlocită cu alte persoane reprezintă în fapt o parte componentă a fostei măsuri „chestionarea” prevăzută de art. 34 Legea nr. 59/2012 (redacția anterioară). Am menționat că această formă de culegere a informațiilor este doar o parte din chestionare, fiindcă măsura „chestionarea” presupunea două forme de comunicare: nemijlocită și mijlocită, adică chestionarea efectuată direct de către ofițerul de investigații și chestionarea efectuată de către o altă persoană însărcinată de către ofițerul de investigații.

În acest context, se poate afirma că în principiu comentariile anterioare cu referire la măsura chestionării nemijlocite rămân în mare parte valabile pentru înțelegerea conținutului acestei modalități de efectuare a culegerii de informații.

---

[768] Notă informativă la Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații), p.58. [citat: 20.10.2023]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-03-nu.pdf;

[769] Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14-03-2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251 art. 699. (art. 138^{12} CPP); Legea nr. 59/2012 (art. 36^{4}).

Astfel, comunicarea nemijlocită cu alte persoane constă în culegerea informaţiei în procesul discuţiei nemijlocite a ofiţerului de investigaţii cu persoana care posedă informații sau care se presupune că ar deține informații despre alte persoane, evenimente, circumstanţe ce prezintă interes pentru soluționarea unui caz penal sau are importanţă pentru soluţionarea sarcinilor ASI.

În calitate de interlocutor poate fi orice persoană indiferent de cetăţenie, vârstă, funcţie, starea socială, convingeri religioase etc. Totodată, ţinem să precizăm că această formă de culegere a informațiilor poate fi efectuată doar în mod benevol, în sensul că persoana cu care se discută nu poate fi obligată să divulge informațiile pe care le cunoaște. Există mare diferență dintre această formă de discuție și cea purtată în cadrul audierii ca acțiune de urmărire penală, unde persoana va fi nu doar obligată să mărturisească informațiile pe care le deține, ci și să răspundă pentru mărturisiri false.

Ora şi locul comunicării vor depinde de circumstanţele concrete care pot să apară pe parcursul realizării măsurii. Comunicarea poate fi efectuată atât în biroul de serviciu a ofițerului de investigații, cât şi în alte locuri unde se află persoana care urmează să fie chestionată, inclusiv în stradă, în transport, la spital, la locul de muncă, la locul de trai sau la locul comiterii infracţiunii etc. Persoanele care refuză să se prezinte la invitaţia ofiţerului de investigaţii pentru o comunicare nu pot fi aduse în mod forţat.

Măsura în discuţie are un caracter de căutare-cercetare şi este orientată spre depistarea informaţiei ascunse sau tăinuite intenţionat. Pornind de la principiul îmbinării metodelor publice şi secrete, în doctrină sunt descrise trei forme de realizare a chestionării: publică, cifrată şi secretă[770].

Chestionarea publică este descrisă ca fiind realizată în situaţiile care nu impun măsuri de conspiraţie, spre exemplu, discuţia cu persoanele pătimaşe sau cu cele care în momentul comiterii infracţiunii s-au aflat în preajma locului faptei şi au fost martorii unor evenimente, acţiuni sau au văzut infractorul (făptuitorul).

Chestionarea cifrată este definită ca fiind o discuţie la realizarea căreia ofiţerul de investigaţii nu divulgă scopul adevărat al acesteia. În caz de necesitate (din considerente tactice) nu divulgă nici apartenenţa sa la organele care practică ASI.

Chestionarea secretă constă în iniţierea unei convorbiri de către ofiţerul de investigaţii, în legătură cu o cauză concretă aflată în cercetare, interlocutorul căruia este preîntâmpinat despre necesitatea păstrării în taină atât a faptului convorbirii, cât şi a celor discutate. În cazul în care persoana chestionată s-a adresat cu rugămintea ca informaţia comunicată de ea să aibă un caracter confidenţial, datele biografice despre această persoană nu se dau publicităţii. Persoana în cauză nu trebuie să fie audiată ulterior în calitate de martor nici în cadrul cercetării infracţiunii, nici în cadrul şedinţelor judecătoreşti.

[770] DIDÂC, V., ş.a. *op.cit.* p. 211

În doctrină s-a atras atenția asupra necesității delimitării dintre comunicarea nemijlocită și discuțiile obișnuite cu anumite persoane. Măsura „chestionarea" începe atunci când există motive pentru desfășurarea acestuia. De obicei, aceste motive provin din informațiile comunicate despre o infracțiune în curs de pregătire, de comitere sau deja săvârșită. Se poate întâmpla ca o discuție obișnuită în cadrul căreia încep să fie furnizate informații valoroase, să evolueze treptat într-o chestionare. Atunci când se efectuează chestionarea, nu este necesar să se respecte cerințele impuse de legislația procesuală penală pentru efectuarea audierilor. Rezultatele chestionării vor avea caracter informativ care vor susține procesul probator, deși, actualele prevederi conferă acestor rezultate caracterul de mijloc de probă.

Anterior, când chestionarea era o MSI care se efectua doar în afara procesului penal, era viziunea că în cadrul acesteia s-ar admite aplicarea mijloacelor tehnice de înregistrare audio/video, precum şi alte mijloace tehnice de captare şi fixare a informaţiei. S-a considerat că utilizarea mijloacelor tehnice nu caracterizează esenţa chestionării, ci serveşte doar ca mijloc de înregistrare a informaţiei, fapt pentru care nu era necesar consimţământul interlocutorului la utilizarea mijloacelor tehnice. Singura excepţie de la această regulă se considera chestionarea cu aplicarea detectorului comportamentului simulat (poligraf). Chestionarea cu aplicarea poligrafului putea fi realizată doar cu acordul persoanei care urma să fie testată, prezentat în formă scrisă[771]. Aceste comentarii, în principiu, ar putea să rămână valabile și astăzi pentru realizarea chestionării în afara procesului penal. Cât privește efectuarea chestionării în cadrul procesului penal cu aplicarea înregistrării audio video și folosirea acestora în calitate de mijloace de probă se pare totuși că ar fi o problemă de respectare a principiului egalității armelor în procesul penal.

În urma chestionării, la dorinţa persoanei chestionate, pot fi obținute în scris explicaţii sau autodenunţuri. Astfel, pot fi două oportunități de utilizare a informaţiei obţinute în cadrul comunicării nemijlocite. În primul caz, rezultatele sunt reflectate în procesul verbal, datele de fapt obţinute pot fi utilizate în calitate de informaţii orientative pentru înaintarea versiunilor, precum şi în calitate de sursă de informaţie despre persoana care dispune de informaţiile necesare pentru soluţionarea sarcinilor activităţii de urmărire penală şi a ASI. În al doilea caz, explicaţia, autodenunţul se pot anexa la cauza penală, iar ulterior persoana poate fi audiată în cadrul acelei cauze.

Cea de a doua și a treia formă de efectuare a culegerii de informații - studierea documentelor, materialelor, bazelor de date, sistemelor informaționale și a surselor deschise; adresarea solicitărilor către persoanele fizice și juridice care posedă sau care dispun de informații ce prezintă interes - nu este altceva decât MSI anterioară – „Culegerea informaţiei despre persoane şi fapte" prevăzută în art. 35 din Legea nr. 59/2012 (redacția anterioară).

[771] DIDÂC, V., ş.a. *op.cit.* p. 221.

Aceste modalități de culegere a informațiilor sunt strâns legate între ele, fapt pentru care au și fost unite într-o singură măsură de investigații. Acestea relevă un mod specific de obținere a documentelor. Documentele sub formă de comunicări, mesaje, scrisori de informare pot fi primite de la întreprinderi, instituții, organizații, persoane fizice și juridice. Atunci când se dorește un răspuns oficial de la o anumită instituție se scrie o cerere corespunzătoare și se expediază în adresa acelei instituții. Obținerea neoficială a documentului presupune o copiere în mod ascuns a documentului care prezintă interes.

Deţinătorii de informaţii pot fi anumite persoane fizice şi juridice concrete. În cadrul acestei măsuri, pot fi considerate persoane fizice rudele persoanei supuse măsurii, cunoştinţele acesteia, specialiştii în diverse domenii (artă, ştiinţă, tehnică etc.), colecţionarii etc. Printre persoanele juridice pot fi enumerate organele de menţinere a ordinii publice, judecătoriile, alte organe de stat (inclusiv cele locale) în posesia cărora se află obiectul culegerii informaţiei (secţii de paşapoarte, birouri de înregistrare a stării civile, diferite servicii de informaţii etc.). Aici este cazul să subliniem că indiferent de forma de proprietate, persoanele fizice şi juridice sunt obligate sa acorde asistenţă subdiviziunilor specializate, să pună imediat la dispoziţia acestora informaţiile solicitate, precum şi, în măsura posibilităţilor, bunuri mobile şi imobile, alte obiecte şi documente necesare pentru realizarea MSI (art. 16 din Legea nr. 59/2012)[772].

Acum că suntem în epoca digitalizării multe documente pot fi obținute prin accesarea diferitor baze de date și sisteme informaționale, unele dintre acestea aparținând MAI, iar altele altor instituții de stat. Sistemele informaţionale sunt foarte multe, iar numărul lor este în continuă creştere. Diferite instituţii ale statului, ministere, departamente, servicii, agenţii etc., îşi creează propriile sisteme informaţionale sau apelează, în bază de acorduri, la sistemele altor instituţii.

MAI, spre exemplu, reieșind din atribuţiile care îi revin, administrează aşa sisteme informaţionale ca: Sistemul informaţional integrat automatizat de evidenţă a infracţiunilor, a cauzelor penale şi a persoanelor care au săvârşit infracţiuni; Sistemul informaţional automatizat „Registrul informaţiei criminalistice şi criminologice”; Sistemul informaţional automatizat de evidenţă a contravenţiilor, a cauzelor contravenţionale şi a persoanelor care au săvârşit contravenţii; Sistemul automatizat de supraveghere a circulaţiei rutiere „Controlul traficului” (deţinut de Serviciul tehnologii informaţionale); Sistemul informaţional automatizat „Registrul de stat al armelor” (deţinut de Inspectoratul General al Poliţiei). Administraţia Naţională a Penitenciarelor a Ministerului Justiţiei administrează Sistemul informaţional automatizat „Registrul persoanelor reţinute, arestate şi condamnate”. Agenţia de Recuperare a Bunurilor Infracţionale din cadrul Centrului Naţional Anticorupţie este posesorul şi deţinătorul Sistemului informaţional automatizat „Registrul bunurilor infracţionale indisponibilizate”. Ministerul Tehnologiei Informaţiei şi Comunicaţiilor gestionează

[772] MÎRZAC, V., GLAVAN, B. Note privind activitatea specială de investigații. Tipografia Academiei „Ştefan cel Mare”. Chişinău 2018. – 92 p. ISBN 978-9975-4321-2-3, p. 84.

Sistemul informaţional automatizat „Registrul de stat al populaţiei”, precum şi Sistemul informaţional automatizat „Registrul de stat al unităţilor de drept”.

Datele cu caracter personal, spre exemplu, astăzi nu mai sunt fixate ca odinioară în registre de hârtie. Ele se înscriu în registre electronice centralizate la care pot apela diferite instituţii ale statului, inclusiv şi reprezentanții ASI. În felul acesta, viaţa noastră a tuturor a devenit mult mai lejeră şi mai comodă, fiindcă lucrurile se rezolvă rapid şi fără mari cheltuieli. Obţinerea unui cazier judiciar, de exemplu, nu mai necesită deplasări şi zile sau chiar săptămâni de aşteptare. Este suficient să accesezi portalul corespunzător de la orice calculator conectat la Internet şi să faci comanda[773]. Documentele obținute în acest mod, dacă sunt relevante pentru caz (un cazier judiciar, informații despre originea unei arme confiscate), pot fi atașate la cauza penală. De un interes deosebit pentru investigarea unui caz penal sunt documentele care sunt dificil sau imposibil de obținut în cadrul urmăririi penale (de exemplu, în cazurile în care informațiile conținute într-o organizație au fost distruse).

În acest context, este cazul să menționăm observația unor cercetători asupra practicii CtEDO, conform căreia Curtea distinge între două tipuri de date cu caracter personal, unele care intră în domeniul de aplicare al art. 8 CEDO și datele cu caracter personal care nu intră sub incidența acestui articol. Din perspectiva Curții drepturile prevăzute la art. 8 CEDO nu implică un drept general de acces la datele cu caracter personal, astfel că există prelucrarea datelor cu caracter personal care afectează viața privată și prelucrarea datelor cu caracter personal care nu afectează viața privată a persoanelor[774].

De asemenea, este cazul să subliniem că în procesul de acumulare a informaţiilor corespunzătoare, în funcţie de regimul juridic al acestora, pot fi întâlnite anumite limitări prevăzute în mai multe legi organice ale Republicii Moldova, precum Legea cu privire la secretul de stat, secretul comercial, secretul militar, secretul asigurării înfierii, secretul de avocat, confidenţialitatea urmăririi penale etc. Din acest motiv, informaţiile cu caracter confidenţial, de regulă, pot fi solicitate în formă scrisă. În cazurile adresărilor directe către persoanele cu funcţii de răspundere sau către alte persoane, cu scopul culegerii informaţiei, este necesar de a avea în vedere că unele dintre acestea (avocaţii, notarii, ziariştii, slujitorii cultelor etc.) sunt obligate să păstreze în taină informaţia care le-a fost încredinţată.

În asemenea cazuri, ofiţerii de investigaţii le vor explica acestor persoane că familiarizarea cu informaţiile confidenţiale cu privire la viaţa privată a cetăţenilor este admisibilă conform Legii cu privire la activitatea specială de investigaţii. Totodată, secretul acestor persoane nu va fi divulgat, deoarece, în acest caz, se va schimba doar modalitatea de

[773] GLAVAN, B., CICALA, A. Activitatea specială de investigații. Sisteme informaționale. Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. – Chișinău: Departamentul Editorial- Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2022. – 92 p. ISBN 978-9975-135-55-9. 004:343.98(075) G 61 p. 7.
[774] DE HERT, P. *op.cit*. 2005., p.75.

păstrare a informaţiei care urmează a fi ţinută în taină. Informaţia se va transforma în secret de serviciu pe care ofiţerul de investigaţii este obligat să-l păstreze. Despre necesitatea protecţiei datelor cu caracter personal se vorbeşte şi în art. 5 al Legii menţionate anterior unde se stipulează că cei care au acces la datele cu caracter personal al persoanei supuse măsurii speciale de investigaţii sunt obligaţi să păstreze confidenţialitatea datelor respective[775].

A patra formă de efectuare a culegerii de informații - aplicarea fotorobotului și a altor metode utile identificării unei persoane – derivă din MSI anterioară – „Identificarea persoanei" prevăzută în art. 36 din Legea nr. 59/2012 (redacția precedentă).

Scopul acestei modalități de culegere a informațiilor constă în identificarea persoanei. Legislația nu specifică o metodă specifică de identificare sau o listă exhaustivă a acestora. Potrivit prevederilor anterioare, identificarea persoanei poate fi realizată pe baza semnelor individuale statice, cum ar fi amprentele digitale, grupul de sânge, ADN-ul, amprentele dentare, tatuajele sau cicatricile distinctive, precum și pe baza semnelor individuale dinamice, cum ar fi mimică, tonalitatea vocii, gesturile, stilul de mers sau de conducere a unui vehicul, etc. De asemenea, legislația menționează că identificarea unei persoane poate fi efectuată utilizând portretul robot și alte metode relevante în acest sens.

În funcție de natura, formele organizatorice și condițiile de efectuare, se pot deosebi mai multe tipuri principale de identificare a unei persoane. Identificarea nemijlocită a unei persoane este întemeiată pe recunoașterea persoanei prin contact direct, adică în prezența acesteia (identificarea unui cadavru, recunoașterea unei persoane în mediul ambiental, etc.). Identificarea mediată se face prin intermediul fotografiilor, înregistrărilor video, portretului vorbit, urmelor infracțiunii etc. [776].

De asemenea, identificarea poate fi făcută atât în mod public, cât şi în mod secret. Identificarea infractorului „pe urme fierbinţi" poate fi publică prin prezentarea portretului subiectiv, fotografiilor acestuia şi chiar prin intermediul mass-media, pe când identificarea secretă se face cu utilizarea imaginilor video/foto și a altor particularităţi şi semne distinctive. Anume datorită caracterului său secret, această măsură se deosebeşte de acţiunea de urmărire penală – prezentarea spre recunoaştere (art. 116 CPP). Identificarea unei persoane implică, de asemenea, desfășurarea unor acțiuni precum efectuarea unor razii sau stabilirea unui filtru în zonele în care subiectul poate apărea[777].

În doctrina națională, există dezacord în ceea ce privește clasificarea identificării persoanei ca fiind o MSI. Acest dezacord se bazează pe Recomandarea (2005) 10 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind tehnicele speciale în cadrul procesului penal, care a fost considerată temelia reformei legislative în acest domeniu. Conform recomandării, tehnicele speciale de

[775] MÎRZAC, V., GLAVAN, B. op.cit. Chişinău 2018. p. 85-86.
[776] ROMAN, D., POPA, S. Identificarea persoanei prin măsuri și metode speciale de investigații. Studia Universitatis Moldavie, 2017, nr. 3, p. 192-201.
[777] MÎRZAC, V., GLAVAN, B. op.cit. Chişinău 2018. p. 87-88.

investigare sunt utilizate de către autoritățile competente în timpul urmăririi penale pentru a detecta și investiga infracțiuni grave și suspecți, cu scopul de a obține informații într-o manieră care să rămână necunoscută persoanelor vizate[778].

Cu toate acestea, credem că există o confuzie în ceea ce privește domeniul de aplicare al acestei recomandări. ASI nu ar trebui să fie restricționată strict la soluționarea sarcinilor procesului penal și la respectarea reglementărilor acestuia. ASI implică o varietate de sarcini, iar doar o parte dintre acestea sunt legate de procesul penal. Recomandarea (2005) 10 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei oferă recomandări în ceea ce privește investigațiile penale, dar acest lucru nu înseamnă că guvernele nu pot decide singure asupra măsurilor necesare pentru a aborda aspecte legate de securitatea publică și garantarea valorilor constituționale în afara procesului penal.

În acest context, profesorii Cușnir V. și Moraru V. foarte corect au remarcat că în practică, procesul de identificare a unei persoane implică o serie de acțiuni, precum interviuri, colectarea de informații și verificarea documentelor, toate având ca scop final stabilirea identității persoanei relevante pentru rezolvarea sarcinilor ASI. Acest proces se desfășoară prin analiza treptată a caracteristicilor individuale ale persoanelor, identificate prin observații directe sau prin urme lăsate de acestea, pe care subdiviziunile operative le au în lucru. Este important de menționat că atât identificarea, cât și neidentificarea unei persoane au semnificație și valoare investigativă, deoarece în cazul neidentificării, atenția se îndreaptă către alte aspecte relevante pentru cauza în curs de cercetare[779].

4.4. Procedura măsurilor speciale de investigații

Procedura MSI este o garanție a respectării drepturilor persoanei și un pilon fundamental al sistemului judiciar într-o societate bazată pe statul de drept. Aceasta are ca obiectiv asigurarea aplicării corespunzătoare a MSI în cadrul și în afara procesului penal, precum și determinarea echilibrului dintre interesul general și cel individual.

Această temă complexă ne va ghida într-o explorare detaliată a cadrului legal și procesual care stă la baza aplicării MSI. Vom pătrunde în lumea regulilor și procedurilor care guvernează aceste măsuri esențiale atât de necesare pentru realizarea scopului și sarcinilor ASI.

Procedura MSI, prin complexitatea sa, prezumă cunoașterea și aplicarea corectă a sarcinilor ASI, a temeiurilor și condițiilor MSI, ori în lipsa acestora este inadmisibilă demararea procedurii de dispunere a MSI. Temeiurile și condițiile MSI constituie atât o posibilitate de restricționare legală a drepturilor și libertăților constituționale ale persoanelor implicate în domeniul ASI, precum și un mijloc de protejare a respectivelor drepturi contra eventualelor abuzuri ce ar putea fi comise de unii funcționarii împuterniciți să efectueze MSI.

[778] COVALCIUC, I., *op.cit.*. Bălți, 2022. p. 127.
[779] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 218.

Analiza procedurii MSI prin prisma ultimilor modificări din 2023 aduse legislației naționale în domeniul ASI relevă promovarea unei noi politici penale conform căreia pentru investigarea și curmarea infracțiunilor nu se mai pot dispune MSI decât în limitele și în conformitate cu prevederile CPP, din Legea nr. 59/2012 fiind eliminate sarcinile de curmare, descoperire, cercetare a infracțiunilor și identificare a făptuitorilor acestora (art. 2). Orice nelămurire cu privire la pornirea urmăririi penale care ar implica efectuarea MSI nu se mai poate soluționa în afara procesului penal, din art. 19 al Legii nr. 59/2012 fiind eliminate așa temeiuri ca „circumstanţele neclare în legătură cu pornirea urmăririi penale", „informaţiile, devenite cunoscute, privind fapta prejudiciabilă în curs de pregătire, de comitere sau comisă, precum şi persoanele care o pregătesc, o comit ori au comis-o". Conform prevederilor CPP se va proceda și în cazurile în care din rezultatele obținute prin efectuarea MSI în afara procesului penal va reieși faptul că se pregătește, se săvârșește sau a fost săvârșită o infracțiune (art. 19 alin.(2) și art. 20 alin.(11) din Legea nr. 59/2012). În aceiași ordine de idei s-a stabilit că organul de urmărire penală, procurorul și judecătorul de instrucție nu mai pot emite acte procesuale ce ar servi ca temei pentru efectuarea MSI în afara procesului penal, un astfel de temei nu se mai regăsește în art. 19 al Legii nr. 59/2012.

Conform actualelor prevederi, în calitate de temei pentru efectuarea MSI pot fi:

1. „indicii temeinice care denotă suspiciuni cu privire la un pericol iminent de atentare împotriva persoanei, sănătății publice, patrimoniului, ordinii și securității publice;
2. indicii temeinice privind punerea în pericol a securității ofițerului de investigații, a investigatorului sub acoperire, a colaboratorului confidențial sau a membrilor familiilor acestora, a martorilor și a altor participanți la procesul penal;
3. indicii temeinice privind punerea în pericol a siguranței în locurile de detenție;
4. informațiile, devenite cunoscute, privind persoanele care se sustrag de la urmărirea penală sau de la judecată, se ascund de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată, se eschivează de la executarea pedepsei sau au evadat din locurile de detenție;
5. informațiile, devenite cunoscute, privind persoanele dispărute fără urmă sau cadavrele neidentificate;
6. interpelările organelor de drept ale altor state, ale organizațiilor internaționale sau ale instituțiilor/agențiilor Uniunii Europene, în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte"[780].

Analiza acestor temeiuri ne permite să le divizăm în două categorii, reale și formale, primele cinci temeiuri fiind reale, iar ultimul, fiind un temei formal. Această divizare a temeiurilor de efectuare a MSI nu este nouă pentru teoria ASI, ea fiind propusă pentru prima dată de profesorul

[780] Art.19 alin.(1) din Legea nr.59/2012.

Șumilov A.Yu.[781], după care a fost preluată și promovată de mulți alți cercetători. Conform acestei teorii temeiuri reale se referă la informaţii, indicii, circumstanțe, iar temeiuri formale presupun acte de dispoziţie, interpelări, rapoarte.

În doctrina națională aceste două grupuri de temeiuri pot fi întâlnite sub denumirile de „temeiuri de dispunere a MSI” (temeiurile reale) și „temeiuri de efectuare a MSI” (temeiurile formale)[782].

Din această perspectivă observăm că legiuitorul în actuala Lege nr. 59/2012 a inclus în lista temeiurilor de efectuare a MSI atât temeiurile reale (informații, indicii), cât și temeiurile formale (interpelările), iar în CPP a menționat doar temeiul formal, considerând probabil că prezența temeiului real (motivul) este prezumat.

În lucrările anterioare[783] am atras atenția asupra folosirii neinspirate de către legiuitor a termenilor „temei” și „motive” în raport cu dispunerea și încetarea MSI, ceea ce creează unele confuzii cu privire la înțelesul veridic al termenului temei de efectuare a MSI. O atare situație ridica și o problemă de legalitate a efectuării MSI, dat fiind faptul că în practica CEDO, s-a atras atenția asupra „**calității legii**”[784]. Legea trebuie să fie, în primul rând, **accesibilă** în mod adecvat, respectiv cetăţeanul trebuie să fie capabil să înţeleagă că este corespunzătoare în circumstanţele reglementărilor legale aplicabile unui anumit caz[785]. În al doilea rând, legea trebuie să fie **previzibilă**, adică să fie redactată cu suficientă precizie, în aşa fel încât să permită oricărei persoane – care la nevoie poate apela la consultanţă de specialitate – să-şi corecteze conduita. Legea trebuie să fie suficient de clară cu privire la împrejurările sau condiţiile care justifică aplicarea ei şi să conţină măsuri de protecţie a persoanei împotriva ingerinţelor arbitrare[786].

Reglementările juridice actuale de asemenea folosesc neinspirat termenii „temei” și „motive” în raport cu dispunerea și încetarea MSI, generând în continuare ambiguitate și neclaritate. De exemplu, conform prevederilor art. 20 alin. (11) din Legea nr. 59/2012, MSI încetează înainte de expirarea termenului pentru care a fost autorizată dacă au dispărut temeiurile și/sau motivele ce au

---

[781] ШУМИЛОВ, А.Ю. *Юридические основы оперативно-розыскных мероприятий*: учеб. Пособие. М. : Издат. дом Шумиловой И. И., 1999. 127 с. ISBN 5-89784-018-0 p. 30;

[782] BOTNARI, I. Temeiurile şi condiţiile de efectuare a măsurilor speciale de investigaţii. Teză de doctor. Chişinău 2022. 193 p. p. 164.

[783] GLAVAN, B., *Activitatea specială de investigaţii şi procesul penal. Aspecte comune şi delimitări.* Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p. CZU 343.1 G 61. ISBN 978-9975-135-63-4. P.368- 374; GLAVAN, B., Temeiurile și condițiile efectuării MSI. În: *Legea şi viaţa*, martie-aprilie, **Chișinău,** 2021. p.40-48.

[784] Cauza Guțu contra Republicii Moldova. Cererea nr. 20289/02. Hotărârea CtEDO din 7 iunie 2007, definitivă din 07 septembrie 2007. (Strasbourg) [citat:10.02.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-80910 § 66; Hotărârea Curții Constituționale nr 6 din 16.04.2015. Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=533

[785] Cauza Varga contra României. Cererea nr. 73957/01. Hotărârea CtEDO din 01 aprilie 2008, definitivă din 01 iulie 2008 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: http://hudocontraechr.coe.int/eng?i=001-123847 § 68.

[786] Cauza Leander contra Suediei. Cererea nr. 9248/81. Hotărârea CtEDO din 26.03.1987. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57519 § 52-57; Cauza Sorvisto contra Finlandei. Cererea nr. 19348/04. Hotărârea CtEDO din 13.01.2009, definitivă din 13 aprilie 2009. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-90581 § 110-112.

justificat autorizarea acesteia. Întrebarea firească este care ar fi diferența dintre temeiuri și motive, și care sunt motivele, altele decât temeiurile, dispariția cărora ar conduce la încetarea MSI?

Făcând abstracție de analiza detaliată a acestui subiect, deoarece l-am abordat separat anterior[787] , intervenim acum cu concluzia că **prin temeiul de efectuare a MSI se înțelege motivul real prevăzut în lege, care justifică necesitatea efectuării acestor măsuri**. Acest temei este reflectat în anumite documente formale, cum ar fi raportul, ordonanța sau încheierea emisă în acest sens.

Conform prevederilor art. 19 din Legea nr. 59/2012 primul temei de efectuare a MSI se referă la „indicii temeinice care denotă suspiciuni cu privire la un pericol iminent de atentare împotriva persoanei, sănătății publice, patrimoniului, ordinii și securității publice".

Acest temei, în viziunea noastră, are menirea să acopere situațiile în care nu există suficiente premise pentru a iniția procesul penal dat fiind faptul că nu s-a comis nici o infracțiune, dar în același timp există semne solide care suscită o suspiciune în privința existenței unui pericol iminent pentru persoane, sănătatea publică, patrimoniu, ordinea și securitatea publică. Aceste semne trebuie să fie suficient de convingătoare pentru a justifica intervenția organelor statului prin aplicarea MSI.

Formularea „indicii temeinice" nu pare să fie identică cu formularea „informații temeinice". Este posibil să existe indicii sau semne care sugerează o anumită situație sau concluzie, fără ca să avem informații concrete sau detalii definitive pentru a confirma acele indicii. În unele cazuri, aceste indicii pot fi doar presupuneri sau sugestii bazate pe observații sau pe circumstanțe aparente, fără să existe informații suficiente pentru a le confirma sau a le infirma în mod categoric.

De exemplu, poliția primește un apel de la un vecin care spune că aude zgomote suspecte venind din casa vecinului, un miros specific de canabis sau alte substanțe narcotice și că observă luminile stinse în mijlocul nopții. Aceste indicii ar putea sugera că ceva neobișnuit se întâmplă în casa respectivă, dar fără să existe informații concrete despre ce anume se întâmplă acolo. Pentru a confirma sau a infirma aceste indicii, ar fi necesară o investigație suplimentară, care ar putea implica obținerea de informații suplimentare sau investigarea mai aprofundată a situației. Utilizarea expresiei „indicii temeinice" în acest context are ca scop sublinierea necesității unei justificări solide pentru aplicarea MSI.

Următorul temei privind realizarea MSI stipulat în art. 19 al Legii nr. 59/2012 se referă la securitatea ofițerilor de investigații, a investigatorilor sub acoperire, a colaboratorilor confidențiali sau a membrilor familiilor acestora, a martorilor, precum și a altor participanți la procesul penal.

Punerea în pericol a securității ofițerului de investigații se referă la situațiile în care există indicii sau amenințări care pot afecta siguranța și integritatea fizică, mentală sau profesională a unui

[787] GLAVAN, B., Temeiurile și condițiile efectuării MSI. În: *Legea şi viaţa*, martie-aprilie, **Chișinău,** 2021. p.40-48.

ofițer de investigații în exercitarea atribuțiilor sale. Aceste amenințări pot veni din partea infractorilor sau a altor persoane interesate să împiedice sau să îngreuneze bunul mers al investigațiilor efectuate, precum și descurajarea ofițerului de a-și îndeplini atribuțiile de serviciu.

Indiciile care ar sugera faptul că securitatea ofițerului de investigații este pusă în pericol pot fi dintre cele mai diferite. De exemplu, ofițerul primește amenințări verbale sau scrise de la infractori sau de la alte persoane care încearcă să îl intimideze sau să îl oprească din activitatea sa de investigație; sau este supus unor agresiuni fizice sau este expus la riscul de a fi agresat fizic de către infractori sau de către complici; sau este supravegheat sau urmărit de către infractori sau alte persoane interesate, în scopul de a-i cunoaște mișcările și activitățile și de a-i intimida sau împiedica în munca sa; sau este ținta unor atacuri cibernetice sau hacking, care poate viza compromiterea datelor personale sau profesionale, sau chiar amenințarea securității fizice; sau este supus unor presiuni psihologice sau sociale, cum ar fi hărțuirea, amenințările la adresa familiei sau a altor persoane dragi, sau alte tactici de intimidare sau sabotare a reputației. În general, aceste amenințări pot avea consecințe grave asupra siguranței și bunăstării ofițerului de investigații, afectându-i capacitatea de a-și îndeplini atribuțiile de serviciu într-un mod eficient și sigur.

Lucruri similare se pot spune și în privința investigatorului sub acoperire, a colaboratorului confidențial sau a membrilor familiilor acestora, a martorilor și a altor participanți la procesul penal. Legea nr. 105/2008 definește noțiunea de „*Stare de pericol" care ne poate ajuta să înțelegem mai bine spiritul temeiului analizat,* prin aceasta înțelegându-se situaţia în care se află persoanele, a căror viaţă, integritate corporală, libertate sau proprietate este ameninţată ca urmare a furnizării de date ori a acceptării cooperării în proces penal. Aceeași lege stabilește cine se consideră membri de familie – „rudele directe, rudele prin afinitate, tutorele, curatorul, persoana aflată sub tutelă sau curatelă, logodnicul, logodnica, persoanele aflate în concubinaj"[788].

Siguranța în locurile de detenție la care se referă următorul temei de efectuare a MSI presupune existența unui mediu securizat și stabil în cadrul instituțiilor de detenție, în care personalul și deținuții sunt protejați împotriva violenței, abuzurilor, amenințărilor sau altor pericole. Prevenirea amenințărilor la adresa siguranței locurilor de detenție și necesitatea de a lua măsuri adecvate pentru protejarea personalului și a deținuților are un rol foarte important pentru securitatea în instituțiile respective. Efectuarea MSI poate fi un instrument eficient în acest sens, contribuind la asigurarea unui mediu sigur în instituțiile de detenție.

Noțiunea de loc de detenţie este stipulată în Legea nr. 105/2008 conform căreia „locul de detenție este locul unde sânt plasate persoanele în privinţa cărora s-a aplicat reţinerea, măsura

[788] Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal: nr. 105/2008 din 16.05.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, Nr. 112-114 art. 434. Versiune în vigoare din 12.01.19 în baza modificărilor prin LP245 din 15.11.18. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, din 12.12.18, 462-466, art.774.

preventivă sub formă de arest preventiv sau locul unde persoana execută pedeapsa cu închisoare ori detenţiune pe viaţă”[789].

În Codul de executare, în art. 223[1], este interpretată noțiunea de „siguranţa penitenciarelor” care în principiu ar putea fi extinsă asupra tuturor locurilor de detenție. Astfel, „Siguranţa penitenciarului se referă la totalitatea activităţilor desfăşurate de administraţia penitenciarului în scopul impunerii unor restricţii în ceea ce priveşte libertatea de mişcare a condamnaţilor, astfel încât să fie împiedicată sustragerea lor de la executarea pedepselor, precum şi pentru protejarea vieţii, integrităţii corporale şi sănătăţii acestora, a personalului penitenciarului şi a oricăror altor persoane”[790].

Indicii care ar putea să sugereze existența unui pericol la adresa siguranței în locurile de detenție pot fi diferite: creșterea tensiunilor sau a conflictelor între deținuți, care ar putea duce la violență sau alte incidente; personalul instituției de detenție primește amenințări verbale sau scrise de la deținuți sau alte persoane din exterior, care ar putea indica un risc pentru siguranța lor; obținerea unor informații despre planurile de evadare sau alte activități ilegale care ar putea afecta securitatea în locurile de detenție; identificarea traficului de droguri sau de alte obiecte interzise în interiorul acestor locuri de detenție, care ar putea crea un mediu nesigur sau instabil, etc.

Următorul temei de efectuare a MSI se referă la persoanele care se sustrag de la urmărirea penală sau de la judecată, se eschivează de la executarea pedepsei sau au evadat din locurile de detenție.

Conform prevederilor legii procesual penale, de la urmărire penală ar putea să se sustragă doar persoanele recunoscute în calitate de bănuit sau învinuit, de la judecată – persoanele inculpate, de la executarea pedepsei – persoanele condamnate, iar să evadeze din locurile de detenție – persoanele deținute.

În temeiul art. 63 CPP calitatea de bănuit a unei persoane poate fi recunoscută prin următoarele acte procedurale: 1) procesul-verbal de reţinere; 2) ordonanţa sau încheierea de aplicare a unei măsuri preventive neprivative de libertate; 3) ordonanţa de recunoaştere a persoanei în calitate de bănuit, iar calitatea de învinuit a unei persoane, conform prevederilor art. 65 CPP, este recunoscută prin ordonanța de punere sub învinuire. Persoana își pierde calitatea de învinuit din momentul încetării în privința sa a procesului penal sau dacă a fost scoasă de sub urmărire penală (art. 65 alin. (4) CPP).

[789] Legea cu privire la protecţia martorilor şi altor participanţi la procesul penal: nr. 105/2008 din 16.05.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, Nr. 112-114 art. 434. Versiune în vigoare din 12.01.19 în baza modificărilor prin LP245 din 15.11.18. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, din 12.12.18, 462-466, art.774.
[790] Codul de executare al Republicii Moldova: nr. 443 din 24-12-2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, Nr. 214-220 art. 704. Modificat prin Legea nr.452 din 28.12.23, Monitorul Oficial al Republicii Moldova 28-31/23.01.24 art.47.

Inculpată este persoana învinuită în săvârșirea unei infracțiuni și în privinţa căreia cauza a fost trimisă în judecată (art. 65 alin.(2) CPP), iar condamnată se consideră persoana în privința căreia a fost pronunțată o sentinţă de condamnare și a devenit definitivă (art. 65 alin.(3) CPP).

Persoanele deţinute sunt persoanele în privința cărora a fost aplicată o formă de privare instituţională de libertate, dispusă în baza unei hotărâri definitive sau executorii a instanţei de judecată (judecător de instrucţie), emise în condiţiile CPP[791].

Conform datelor statistice oficiale, numărul învinuiților, inculpaților și condamnaților aflați în căutare, în perioada 2015 – 2022, practic s-a dublat. Dacă în 2015 numărul acestora era de 4576, în 2022 cifra a crescut la 8521 (Anexa 1, Tabel 5). Anual, în mediu, sunt anunțate în căutare aproximativ 4639,29 persoane învinuite, inculpate, condamnate (Anexa 1, Tabel 6), iar găsite sunt aproximativ 4238,14 persoane (Anexa 1, Tabel 7), ceea ce reprezintă o diferență de aproximativ 400 de persoane[792].

Următorul temei presupune existența informațiilor privind persoanele dispărute fără urmă și cadavrele neidentificate.

Noțiunea de persoană dispărută fără urmă este definită în reglementările departamentale ca „persoana care a plecat în direcţie necunoscută fără anunţarea rudelor, în cazul în care s-a pierdut sau a întrerupt relaţiile brusc, vădit neîntemeiat (nu a ajuns la/de la locul de muncă ori domiciliu, alt loc de destinaţie), în circumstanţe necunoscute, fără a se cunoaşte locul aflării ei şi în legătură cu acest fapt s-a înaintat o cerere sau o declaraţie oficială la organul de poliţie teritorial. Nu se consideră dispărută fără urmă persoana, care a părăsit familia (rudele, persoanele apropiate) din motive personale[793].

Conform statisticilor, în fiecare an sunt raportate aproximativ 27 de persoane dispărute fără urmă, iar numărul celor găsite este cu unul mai mic (26 de persoane). În ceea ce privește cadavrele neidentificate, în medie sunt declarate 3 cadavre pe an, iar aproximativ 6 cadavre sunt identificate (inclusiv din restanțele anilor precedenți) (Anexa 1, Tabel 5-7)[794].

Ultimul temei din cele prevăzute în art. 19 din Legea nr. 59/2012 se referă la „interpelările organelor de drept ale altor state, ale organizațiilor internaționale sau ale instituțiilor/agențiilor Uniunii Europene, în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte”. Gestionarea interpelărilor organizațiilor internaționale și a autorităților de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte reprezintă un aspect important al angajamentului său față de comunitatea internațională și respectarea dreptului

[791] Hotărârea Guvernului nr. 583 din 26-05-2006 cu privire la aprobarea Statutului executării pedepsei de către condamnaţi. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, n**r.** 91-94 art. 676
[792] Raport de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anii 2015-2022.
[793] BOTNARI, I. Temeiurile şi condiţiile de efectuare a măsurilor speciale de investigaţii. Teză de doctor. Chișinău 2022. 193 p. p. 105.
[794] Raport de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anii 2015-2022.

internațional[795]. Aceasta poate include furnizarea de informații sau colaborarea în investigații pentru combaterea criminalității transnaționale, a corupției sau pentru protecția drepturilor omului[796].

Legislaţia naţională, pe lângă temeiurile indicate mai sus, stabileşte şi anumite **condiţii** doar în prezenţa cărora MSI ar putea fi autorizate şi înfăptuite. Pornind de la faptul că MSI se efectuează în cadrul și în afara procesului penal, legiuitorul a stabilit în funcție de acest aspect condiții distincte pentru efectuarea MSI.

Astfel, în art. 133 CPP sunt prevăzute trei condiții valabile pentru MSI efectuate în cadrul procesului penal: „1) este pornită urmărirea penală cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, cu excepțiile stabilite de prezenta secțiune; 2) acțiunea este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; 3) pe altă cale este imposibilă realizarea scopului procesului penal și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor".

În art. 19 alin. (2) din Legea nr. 59/2012 sunt prevăzute de asemenea trei condiții valabile pentru MSI efectuate în afara procesului penal: a) realizarea sarcinilor prezentei legi este imposibilă pe altă cale; b) acțiunea este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; c) se urmărește un scop legitim.

Cerinţa legiuitorului, în ambele acte legislative, este că MSI nu se autorizează şi nu se realizează dacă nu sunt îndeplinite cumulativ condiţiile indicate mai sus.

În urma modificărilor legislative din 2023, expresia „bănuială rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni" a fost înlocuită cu actuala expresie „există pornită urmărirea penală cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni", ceea ce restricționează posibilitatea dispunerii MSI numai după începerea urmăririi penale. Această condiție este reflectată și în art. 134 alin.(1) CPP, precizându-se că MSI pot fi efectuate în cadrul urmăririi penale, ceea ce înseamnă că după încheierea acestei faze procesuale nu mai pot fi dispuse MSI. Excepție de la această regulă sunt prevederile art. 134 alin. (2) CPP conform cărora doar două MSI pot fi dispuse și efectuate din momentul începerii procesului penal până la pornirea urmăririi penale, fiind vorba despre „identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice" și „culegerea de informații".

[795] Legea cu privire la asistenţa juridică internaţională în materie penală: nr.371 din 01.12.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 14-17 art. 42

[796] Conform prevederilor art.18 al Convenţiei ONU împotriva criminalităţii transnaţionale organizate semnată la 15.11.2000 la New York, statele părţi îşi acordă reciproc cea mai largă asistenţă judiciară posibilă cu prilejul anchetelor, urmăririlor si procedurilor judiciare privind infracţiunile prevăzute de prezenta convenţie, după cum se prevede la art.3, şi îşi acordă reciproc o asistenţă similară când statul parte solicitant are motive rezonabile să presupună că infracţiunea prevăzută la lit. a) sau b) a paragrafului 1 al art.3 este de natură transnaţională, inclusiv când victimele, martorii, produsul, instrumentele sau elementele de probă ale acestor infracţiuni se află în statul parte solicitat şi când un grup infracţional organizat este implicat în acestea.

Este de remarcat faptul că termenul „**bănuiala rezonabilă**” a ridicat discuții serioase atât în practica judiciară[797], cât și în cadrul mediului academic[798], devenind chiar și subiectul unor cercetări de doctorat[799].

Termenul „**bănuiala rezonabilă**” este definit în art. 6 pct. 4^3) CPP, presupunând o „suspiciune care rezultă din existenţa unor fapte și/sau informaţii care ar convinge un observator obiectiv că s-a comis ori se pregătește comiterea unei infracţiuni imputabile unei anumite ori anumitor persoane și că nu există alte fapte și/sau informații care înlătură caracterul penal al faptei ori dovedesc neimplicarea persoanei”.

Cu toate acestea, pe plan științific s-a ajuns la concluzia că „bănuiala rezonabilă, ca instituție a dreptului procesual-penal, nu este identică cu „bănuiala rezonabilă” în materia ASI, ori această activitate în raport cu procesul penal are caracter subsidiar, fiind guvernată de principii speciale și înfăptuită în vederea realizării sarcinilor concrete prevăzute în Legea nr. 59/2012[800].

În cadrul ședințelor de lucru asupra proiectului de modificare a legislației în domeniul ASI, au avut loc discuții contradictorii referitor la termenul „bănuială rezonabilă” ca și condiție obligatorie pentru efectuarea MSI, iar legiuitorul a decis în cele din urmă înlocuirea acestuia cu expresia „este pornită urmărirea penală”.

Modificarea adusă ridică întrebări cu privire la modul în care va funcționa această schimbare în activitatea practică. În acest moment, observația noastră relevă o discrepanță între această condiție pentru efectuarea MSI - și anume ca urmărirea penală să fie pornită „cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni” (s.n.) și prevederile art. 274 CPP. Conform acestora, procedura de pornire a urmăririi penale presupune existența „cel puțin o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune” (s.n.).

Se observă o diferență semnificativă între situațiile în care infracțiunea se află în etapa de pregătire sau de săvârșire, pe de o parte, și situația în care infracțiunea vizează o faptă săvârșită, adică consumată, pe de altă parte. În primul caz, se folosește timpul prezent, în timp ce în cel de al doilea caz se utilizează timpul trecut. Din punct de vedere al dreptului penal, aceste situații sunt distincte, cel puțin în cazul pregătirii de infracțiune existând întotdeauna posibilitatea ca infracțiunea

---

[797] Cauza Mușuc contra Republicii Moldova. Cererea nr. 42440/06. Hotărârea CtEDO din 06.11.2007, definitivă din 06 februarie 2008. (Strasbourg) [citat:13.02.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-83081 § 31; Cauza Aquilina contra Malta. Cererea nr. 25642/94. Hotărârea CtEDO din 29 aprilie 1999. (Strasbourg) [citat:13.02.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58239 § 52; Cauza Erdagöz și alții contra Turciei. Cererea nr. 127/1996/945/746. Hotărârea CtEDO din 22 octombrie 1997. (Strasbourg) [citat:13.02.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58108 § 51.

[798] DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Ediția a 2-a. Chișinău, 2020. 1408 p., p. 426; PÂNTEA, A. Bănuiala rezonabilă prin prisma prevederilor Convenției Europene pentru Drepturile Omului privind libertatea și siguranța persoanei. În: *Legea și viața*. Nr. 6, Chișinău, 2016. pp. 14-18. ISSN 2587-4365; UDROIU M., SLĂVOIU R., PREDESCU O. *Tehnici speciale de investigații în justiția penală*. București: C.H.Beck, 2009. 240 p. ISBN 978-973-115-494-7, p. 88-89.

[799] PÂNTEA, A. *Bănuiala rezonabilă: cadrul procesual penal național și jurisprudența curții europene pentru drepturile omului.* Teză de doctor. Chișinău, 2018. 213 p.

[800] PÂNTEA A. *op. cit.* Teză de doctor. Chișinău, 2018 p.174.

să nu aibă loc. Acest lucru se datorează circumstanței că infracțiunea poate să nu să se realizeze din cauza intervenției renunțării benevole la săvârșirea infracțiunii, circumstanță care exclude caracterul penal al faptei[801].

Este probabil că legiuitorul a avut în vedere aceste aspecte atunci când a stabilit diferența între pornirea procesului penal și pornirea urmăririi penale[802]. Conform art. 1 alin. (1) CPP, „Procesul penal se consideră început din momentul sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvârşirea unei infracţiuni (s.n.)". În schimb, urmărirea penală, conform dispoziției art. 274 alin. (1) din CPP, se inițiază doar dacă se prezumă că a fost comisă o infracțiune (s.n.), adică se consideră că infracțiunea a avut loc în trecut. Prin urmare, nu se poate susține că o infracțiune a fost comisă atunci când ea este doar în stadiul de pregătire.

Pentru a fi înțeleși corect, nu vedem o problemă în faptul că urmărirea penală să pornească cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni, conform condiției de efectuare a MSI stipulată în art. 133 alin. (1) pct. 1) CPP. Însă, problema apare în dispoziția art. 274 alin. (1) CPP, care prevede că urmărirea penală începe dacă se constată că a fost comisă o infracțiune.

Propunerea noastră pentru o eventuală modificare legislativă în acest sens ar fi ca prevederile art. 274 alin. (1) CPP să fie aduse în consonanță cu cele ale art. 134 alin. (1) CPP. Astfel, urmărirea penală ar trebui să pornească cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni, inclusiv în cazul în care s-a constatat comiterea unei infracțiuni. În absența unei astfel de armonizări, nu vedem rațiunea stabilirii condiției ca urmărirea penală să fie inițiată cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni (art. 134 alin. (1) pct. 1) CPP), atâta timp cât art. 274 alin. (1) CPP stabilește că urmărirea penală începe nu în cazul pregătirii sau săvârșirii unei infracțiuni, ci atunci când a fost comisă efectiv o infracțiune.

Această propunere are sens mai ales că în art. 19 alin. (2) și în art. 20 alin. (11) din Legea nr. 59/2012 se dispune ca MSI efectuate în afara procesului penal să înceteze din momentul în care se constată pregătirea, săvârșirea, inclusiv că a fost săvârșită o infracțiune, urmând procedura prevăzută de CPP. Dacă în astfel de situații nu va porni urmărirea penală, atunci se formează o discrepanță în continuitatea controlului actului infracțional: MSI efectuate în afara procesului vor înceta, iar cele admise în cadrul urmăririi penale nu vor începe. Nu vedem care ar fi sensul unei lipse de armonie între normele vizate.

Expresia „necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului" din cea de a doua condiție prevăzută în art. 133 alin.(1) CPP, corespunzător în art. 19 alin. (3) din Legea nr. 59/2012 înseamnă că, pentru a fi compatibilă cu Convenţia europeană,

[801] GLAVAN, B. Locul renunţării de bună voie la săvârşirea infracţiunilor în sistemul normelor penale ale Republicii Moldova. În: *Analele ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova*, Chișinău, 2008. p.93-96.

[802] GLAVAN, B. Pornirea procesului penal în reglementarea juridică a Republicii Moldova – criteriu esențial din perspectiva activității speciale de investigații. În: *Revista națională de drept*. Nr.2. p.92-106.

ingerinţa trebuie să corespundă *inter alia* unei nevoi sociale imperioase şi să fie proporţională cu scopul legitim urmărit. Curtea Europeană analizează *la modul concret* dacă ingerinţa în dreptul protejat de Convenţia europeană, prevăzută de lege şi necesară într-o societate democratică[803], satisfăcea în plus cerinţa de proporţionalitate cu scopul urmărit, în sensul menţinerii unui just echilibru între ingerinţă şi scop[804].

În doctrină s-a atras atenția asupra faptului că mulți comentatori ai Convenției Europene nu reușesc să înțeleagă că nu există o jurisprudență bine stabilită cu privire la cerința „necesară într-o societate democratică". Cerința „necesității" aproape întotdeauna este readusă la problema proporționalității, în unele cazuri completată de cerința ca motivele ingerinței să fie relevante și suficiente[805].

MSI, care implică o ingerință în drepturile și viața privată a persoanelor, sunt supuse unor criterii stricte, în conformitate cu art. 8 alin. (2) din CEDO. Curtea Europeană aplică o analiză amănunțită pentru a evalua legalitatea și proporționalitatea acestor măsuri. În primul rând, Curtea verifică dacă legislația relevantă și practica statului furnizează suficiente garanții pentru a preveni abuzurile. Acest aspect este esențial, deoarece trebuie să existe protecție adecvată pentru a asigura că MSI sunt aplicate în mod just și echitabil. În al doilea rând, instanța europeană analizează circumstanțele specifice ale cazului pentru a stabili dacă ingerința a fost proporțională cu scopul urmărit[806]. Acest „test al proporționalității" implică evaluarea unor factori cheie:

1. Gravitatea infracțiunii: Curtea ia în considerare gravitatea infracțiunii care a justificat autorizarea MSI. Este important ca ingerința să fie rezonabilă și justificată în funcție de natura presupusă a infracțiunii.

2. Modalitatea sau circumstanțele emiterii mandatului: Curtea examinează circumstanțele în care a fost emis ordinul de autorizare a MSI. Se ia în considerare existența altor probe disponibile la momentul emiterii ordinului și dacă erau alternative mai puțin invazive pentru obținerea informațiilor necesare.

3. Conținutul și scopul ordinului: Conținutul și scopul exact al ordinului de acces în domiciliu sunt supuse analizei pentru a determina dacă acesta a fost emis în mod corespunzător și dacă a fost proporțional cu scopul investigației.

---

[803] Orice măsură de supraveghere secretă care nu îndeplinește criteriul necesității stricte ar putea fi considerată un abuz din partea autorităților (Cauza Roman Zakharov contra Rusia. *op. cit.*, § 232; Cauza Szabó și Vissy împotriva Ungariei. Cererea nr. 11327/14 și 11613/14. Hotărârea CtEDO din 13 octombrie 2015, definitivă din 13 ianuarie 2016. [citat:15.02.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-157765, § 72-73).

[804] DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Ediția a 2-a. Chișinău, 2020. 1408 p., p. 428. Cauza Handyside contra Regatului Unit. Cererea nr. 5493/72. Hotărârea CtEDO din 07.12.1976. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57499, § 48-49; Cauza Klass contra Germaniei. *op. cit.*, § 42; Cauza Silver și alții contra Regatului Unit. Cererea nr. 7136/75. Hotărârea CtEDO din 25.03.1983. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-575779, § 7.

[805] DE HERT, P. *op. cit.* 2005. p. 92.

[806] Cauza Camenzind contra Elveţiei. Cererea nr. 136/1996/755/954. Hotărârea CtEDO din 16 decembrie 1997. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58125, § 45-47.

4. Măsurile de reducere a impactului: Curtea verifică dacă au fost luate măsuri pentru a minimiza impactul ingerinței în dreptul la domiciliu al persoanei vizate. Aceasta poate include asigurarea confidențialității, protecția datelor personale și reducerea la minimum a perturbărilor.

5. Repercusiunile asupra reputației: Posibilele repercusiuni asupra reputației persoanei afectate de ingerință sunt luate în considerare în evaluarea proporționalității MSI[807].

Cea de-a treia condiție prevăzută în art. 133 alin. (1) CPP se referă la efectuarea MSI doar în situația în care scopul procesului penal nu ar putea fi realizat pe altă cale, precum și în cazul în care activitatea de administrare a probelor ar putea fi prejudiciată considerabil. Observăm că legiuitorul a condiționat efectuarea MSI în funcție de două situații: prima presupune lipsa altor căi de realizare a scopului procesului penal, iar cea de-a doua, care are caracter concomitent, dar și alternativ față de prima condiție, vizează situațiile în care administrarea probelor ar putea fi prejudiciată.

Scopul procesului penal este indicat în art. 1 alin. (2) CPP, iar faptul că legiuitorul a condiționat efectuarea MSI în funcție de imposibilitatea realizării acestuia pe o altă cale denotă situații extrem de dificile. Acestea sunt situații în care s-au epuizat toate căile posibile, în sensul că acțiunile de urmărire penală au devenit inutile pentru realizarea acestui scop și, ca o ultimă instanță, se recurge la MSI. Efectuarea MSI în cazul dat intervine ca un colac de salvare în situații în care nu mai există altă soluție.

În ceea ce privește situația în care administrarea probelor ar putea fi prejudiciată considerabil prin utilizarea doar a procedeelor probatorii tradiționale, trebuie să nuanțăm această situație. Sensul dispozițiilor legale privind autorizarea MSI este acela de a permite efectuarea acestora doar în situații în care probele ar putea fi obținute cu dificultate, prin eforturi deosebite ale organelor de urmărire penală.

Este adevărat că o astfel de prevedere prezintă riscul unui abuz din partea organelor de urmărire penală, care ar putea considera în mod ușuratic că acțiunile de urmărire penală ar presupune dificultăți deosebite, doar prin invocarea riscului prejudicierii procesului de administrare a probelor. Această problemă este una reală, dar soluționarea ei nu ar trebui să fie atributul legiuitorului, ci este necesar un control mai riguros din partea procurorului și a judecătorului de instrucție privind efectuarea MSI în aceste situații, pentru a se evita orice abuz. Dacă există un pericol deosebit ca administrarea probelor să fie grav prejudiciată și această situație nu a fost generată intenționat sau

[807] Cauza Chappell contra Marii Britanii. Cererea nr. 10461/83. Hotărârea CtEDO din 30 martie 1989. (Strasbourg) [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57459, § 60; Cauza Camezind contra Elveției. Cererea nr. 136/1996/755/954 Hotărârea din 16 decembrie 1997. (Strasbourg) [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58125, § 46; Cauza Silver și alții contra Regatului Unit. Cererea nr. 7136/75. Hotărârea CtEDO din 25.03.1983. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57577, § 97; Cauza Handyside contra Regatului Unit. Cererea nr. 5493/72. Hotărârea CtEDO din 07.12.1976. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57499, § 48-49; Cauza Klass contra Germaniei. *op. cit.*, § 42; Cauza Buck contra Germaniei. Cererea nr. 41604/98. Hotărârea CtEDO din 28 aprilie 2005, definitivă din 28.07.2005. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-68920, § 45.

din neglijența organelor de urmărire penală, considerăm că condiția analizată ar trebui să fie îndeplinită.

Conform art. 133 alin.(2) CPP, MSI se pot aplica în privința persoanei bănuite, învinuite sau a unei alte persoane care contribuie la pregătirea sau la săvârșirea infracțiunii, fie primește ori transmite bani, bunuri sau informații pertinente pentru cauza penală și sunt probe care dovedesc implicarea acesteia.

MSI sunt admise pentru a fi efectuate și în privința victimei, părții vătămate, părții civile, martorului sau rudei persoanelor respective atunci când: 1) există un pericol iminent pentru viața, sănătatea sau libertatea acesteia; 2) este necesară prevenirea infracțiunii; 3) există riscul evident al pierderii iremediabile ori al denaturării probelor. Măsurile în cauză se dispun doar în prezența unei cereri scrise sau a acordului semnat de persoanele menționate[808]. MSI astfel dispuse vor înceta de îndată ce vor dispărea motivele care au fundamentat dispunerea și autorizarea acestora sau dacă s-a depus o cerere de către persoana care a solicitat MSI (art. 133 alin.(2) CPP).

Observăm că legiuitorul prin aceste prevederi a extins spectrul măsurilor care se pot dispune în privința victimei, părții vătămate, părții civile, martorului sau rudei persoanelor respective. Anterior, pentru astfel de situații, legea admitea dispunerea doar a unei singure măsuri, aceasta fiind „Interceptarea şi înregistrarea comunicărilor” (art. 132^8 alin.(4) CPP).

Legiuitorul nu a făcut nici o derogare de la condițiile indicate în art. 133 alin.(1) CPP, aceasta însemnând că MSI se dispun în privința subiecților speciali doar în cazul în care se prezumă că infracțiunea nu va fi din categoria celor ușoare sau mai puțin grave.

Sub aspect de drept comparat, legiuitorul român în art. 140 alin. (9) CPP a făcut excepție de la condiția referitoare la natura infracțiunii care formează obiectul dispunerii MSI, admițând interceptarea comunicaţiilor ori înregistrarea acestora, precum şi a oricăror tipuri de comunicări efectuate de persoana vătămată prin orice mijloc de comunicare indiferent de natura infracţiunii[809].

Cât privește condiția stipulată în art. 19 alin. (2) din Legea nr. 59/2012 ce se referă la imposibilitatea realizării sarcinilor prezentei legi pe altă cale este de menționat că aceasta are în vedere sarcinile prevăzute în art. 2 din aceiași lege. Desigur că sarcinile sunt diverse și nu sunt specifice doar ASI, ceea ce înseamnă că prioritate la realizarea acestora se va acorda măsurilor cu un grad mai puțin intruziv în drepturile persoanei în raport cu MSI.

Despre necesitatea și proporționalitatea ca și condiție de efectuare a MSI s-a menționat mai sus, iar comentariile rămân valabile și în acest caz.

[808] Acordul pentru dispunerea MSI se semnează în cazul în care inițiatorul este organul de drept; cererea prealabilă se scrie atunci când inițiativa dispunerii MSI vine di partea subiecților speciali.
[809] NEAGU, I., DAMASCHIN, M. Tratat de procedură penală: partea generală. Ed. a 3-a, reviz. şi adăug. - Bucureşti: Universul Juridic, 2020. 744 p. ISBN 978-606-39-0600-8, p. 535.

Referitor la scopul legitim urmărit ca și condiționare a efectuării MSI în afara procesului penal, trebuie menționat că MSI nu ar trebui admise în alte scopuri decât cele prevăzute de prezenta lege.

În art. 1 alin. (1) din Legea nr. 59/2012 sunt enumerate scopurile ASI, printre care se numără colectarea informațiilor necesare pentru prevenirea criminalității, asigurarea ordinii publice și siguranța în locurile de detenție. Prin deducție logică, MSI ca elemente ale ASI nu ar trebui să fie efectuate în alte scopuri decât cele menționate anterior.

Conform legislației naționale, MSI pot fi efectuate numai în urma unei autorizări corespunzătoare, adică atunci când există un act de dispoziție emis, în conformitate cu competența specifică, de către judecătorul de instrucție (art. 134 alin. (1) p. 1) CPP și art. 27 alin. (1) pct. 1) din Legea nr. 59/2012), de către procuror (art. 134 alin. (1) p. 2) CPP și art. 27 alin. (1) pct. 2) din Legea nr. 59/2012), sau de către conducătorul subdiviziunii specializate (art. 27 alin. (1) pct. 3) din Legea nr. 59/2012).

Din prevederile legale se pot distinge două proceduri de autorizare a MSI: autorizarea în situații obișnuite și autorizarea în situații excepționale.

Conceptul de „situații obișnuite" trebuie să fie înțeles în opoziție cu cel de „situații excepționale" menționat în dispoziția art. 135 alin. (6) al CPP, conform căruia situațiile excepționale sunt acele situații în care întârzierea obținerii autorizației de la judecătorul de instrucție ar duce la pierderea de informații probatorii sau ar pune în pericol iminent securitatea persoanelor.

Contrar acesteia, situația considerată „obișnuită", în care se poate solicita autorizarea MSI, este aceea în care contextul cercetărilor permite o eventuală așteptare în obținerea autorizației de la judecătorul de instrucție fără a genera pierderi de informații probatorii sau pune în pericol securitatea imediată a persoanelor. Totuși, trebuie să recunoaștem că acești termeni - „întârziere", „pierdere de informații probatorii" și „pericol imediat" - nu sunt definiți în mod clar și necesită o evaluare individualizată, de la caz la caz.

De asemenea, ceea ce poate fi considerat o „întârziere" într-o situație poate fi diferit de ceea ce este considerat o „întârziere" în altă situație. Spre exemplu, un interval de timp de patru ore (art. 305 alin. (3) CPP) ar putea fi considerat o „întârziere" într-un caz, dar nu și în altul. De asemenea, ceea ce ar putea părea o situație care ar duce la „pierderea informațiilor probatorii" sau la „pericolul imediat pentru securitatea persoanelor" într-un caz, poate să nu fie valabil în altul, în funcție de specificul fiecărei investigații penale în parte.

Expresia „pierderea informațiilor probatorii" impune utilizarea procedurii de autorizare doar în situații excepționale, cum ar fi cele în care o întârziere de câteva minute sau ore ar putea conduce la pierderea unor date esențiale pentru descoperirea activităților infracționale sau identificarea participanților la aceste activități, sau pentru probarea altor elemente esențiale care ar putea contribui la investigarea temeinică a cazului. În absența unei astfel de ipoteze, în care o

așteptare de o zi sau chiar mai multe zile pentru obținerea autorizației este posibilă fără a compromite investigația, se poate considera că ne aflăm într-o situație care nu este excepțională[810].

Autorizarea în situații obișnuite a MSI are loc atât în cadrul procesului penal cât și în afara acestuia, de fapt în afara procesului penal autorizarea MSI are loc doar în mod obișnuit, autorizarea în situații excepționale fiind specifică doar cadrului procesual penal[811].

Conform prevederilor legale MSI se autorizează prin următoarele documente: 1) Rezoluţie – MSI autorizate de conducătorul subdiviziunii specializate; 2) Ordonanţă – MSI autorizate de procuror; 3) Încheiere – MSI autorizate de judecătorul de instrucţie.

Prin **Rezoluţie** sunt autorizate de către conducătorul subdiviziunii specializate MSI prevăzute în art. 27 alin. (1) pct. 3) Legea nr. 59/2012, aceasta fiind aplicată direct pe ordonanța ofițerului de investigații. Redacția anterioară a Legii nr. 59/2012 prevedea că MSI se autorizează de către conducătorul subdiviziunii specializate 1) din oficiu, sau 2) la solicitarea ofiţerului de investigaţii, sau al ofiţerului de urmărire penală, sau al procurorului. Redacția actuală a păstrat doar o singură modalitate de autorizare a respectivelor măsuri – la solicitarea ofiţerului de investigaţii.

Prin **Ordonanţă** sunt autorizate de către procuror MSI atât în cadrul, cât și în afara procesului penal. Procedura de autorizare de către procuror a MSI în afara procesului penal este reglementată de prevederile art. 20 alin. (3) din Legea nr. 59/2012. Conform acestor prevederi procurorul emite ordonanța de autorizare a măsurii în baza demersului motivat al conducătorului subdiviziunii specializate în care se indică argumentele care justifică imposibilitatea realizării sarcinilor prezentei legi pe altă cale, necesitatea și proporționalitatea efectuării MSI și rezultatul scontat. La demers se anexează ordonanța privind dispunerea efectuării MSI și materialele ce confirmă necesitatea efectuării respectivei măsuri. În lege nu se concretizează cine emite ordonanța de dispunere a MSI, presupunem că acesta ar fi doar ofiţerul de investigaţii, precum și conducătorul subdiviziunii specializate. Prin urmare, observăm că spre deosebire de procedura anterioară de autorizare a MSI, procurorul nu mai deține dreptul de a autoriza din oficiu măsuri și nici ofițerul de urmărire penală, nu mai poate înainta demersuri procurorului pentru autorizarea MSI.

Procedura de autorizare a MSI în cadrul procesului penal diferă de cea prevăzută în afara procesului penal. Conform prevederilor art. 135 alin.(1) CPP, MSI sunt efectuate în baza ordonanței motivate a procurorului sau a ofițerului de urmărire penală[812], emisă, după caz: 1) la demersul

[810] TUDORAN, M.V. *Teoria și practica interceptărilor și înregistrărilor audio sau video judiciare.* Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniștilor, București, 2012, p. 356 ISBN 978-973-127-872-8 p. 90.

[811] CC Decizia nr.8 din 09.11.2015 de inadmisibilitate a sesizării nr.41g/2015 privind excepţia de neconstituţionalitate a art. 4 alin.(4) din Legea nr. 333 din 10 noiembrie 2006 cu privire la statutul ofiţerului de urmărire penală.

[812] Conform prevederilor art. 135 alin.(1) CPP „Ordonanța privind dispunerea efectuării măsurii speciale de investigații trebuie să conțină, pe lângă elementele prevăzute la art. 255, măsura specială de investigații a cărei efectuare se dispune, datele de identificare ale persoanei în privința căreia se dispune efectuarea măsurii, dacă sunt cunoscute, probele care justifică ingerința în viața privată, mențiunea privind antrenarea unor persoane a căror identitate constituie secret de stat, datele de identificare ale ofițerilor de investigații desemnați pentru efectuarea și consemnarea măsurii speciale de

ofițerului de investigații; 2) din oficiu; 3) la indicația scrisă a procurorului; 4) la cererea părților; 5) în vederea executării cererilor de comisie rogatorie ale organelor de drept ale altor state, la solicitarea organizațiilor internaționale sau la solicitarea agențiilor Uniunii Europene, în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Totodată, prevederile art. 135 alin.(3) CPP stipulează că procurorul autorizează MSI prevăzute la art. 134 alin.(1) pct. 2) CPP din oficiu sau la demersul motivat al ofițerului de urmărire penală la care se anexează ordonanța emisă în acest sens.

Cu elemente de noutate, actualele reglementări prevăd și procedura de autorizare a MSI până pornirea urmăririi penale, fiind vorba despre cele două măsuri: „culegerea de informații" și „identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice". Demersul pentru autorizarea acestor măsuri se înaintează procurorului-șef al procuraturii competente sau adjunctului acestuia, care desemnează un procuror pentru examinarea și soluționarea demersului, la care se anexează ordonanța privind dispunerea efectuării MSI și materialele ce confirmă necesitatea efectuării acesteia[813].

Prin **Încheiere** judecătorul de instrucţie autorizează MSI prevăzute la art. 134 alin. (1) pct. 1) CPP, respectiv art. 27 alin. (1) pct. 1) din Legea nr. 59/2012 doar în baza demersului procurorului, aceasta presupunând că judecătorul de instrucție nu poate autoriza respectivele măsuri din oficiu.

Procedura de examinare a demersurilor referitoare la efectuarea MSI autorizate de judecătorul de instrucție este prevăzută în art. 305 CPP. Conform prevederilor acestuia, demersul de efectuare a MSI se examinează de către judecătorul de instrucție într-o ședință închisă, la care participă procurorul și, dacă este cazul, și reprezentantul organului care efectuează ASI. Demersul se examinează imediat, sau cel mai târziu în decurs de cel mult 4 ore de la primirea demersului. În cadrul ședinței de judecată se anunță demersul care urmează să fie examinat și se verifică competența participanților la proces, iar procurorul prezintă argumentele și răspunde la întrebările judecătorului. După examinarea demersului, judecătorul emite o încheiere prin care fie autorizează efectuarea MSI, fie respinge demersul. Această încheiere poate fi contestată cu recurs la Curtea de Apel.

Totodată, este de remarcat că actualele prevederi ale CPP și ale Legii nr. 59/2012 nu delimitează clar cercul de persoane care pot fi supuse acestor MSI. În absența unei reglementări

---

investigații, precum și alte date ce au importanță pentru dispunerea, autorizarea și efectuarea măsurii speciale de investigații".

[813] În demers „sunt indicate probele care justifică că se pregătește, se săvârșește sau a fost săvârșită o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă, argumentele care justifică imposibilitatea realizării scopului procesului penal pe altă cale, necesitatea și proporționalitatea efectuării măsurii speciale de investigații și rezultatul scontat" (art. 135 alin.(3) și (4) CPP).

legale clare, se presupune că aceste măsuri pot fi aplicate persoanelor asupra cărora există cel puțin o suspiciune rezonabilă că pregătesc o infracțiune și în cazul cărora a fost inițiată o urmărire penală.

În contrast cu lipsa de dezbatere și opinii divergente în cadrul doctrinei naționale, în doctrina românească de specialitate și în practica judiciară s-au conturat perspective variate cu privire la acest aspect. Discuțiile s-au concentrat, în special, asupra chestiunii dacă MSI pot fi extinse și asupra persoanelor care nu sunt încă subiecții unei urmăriri penale, ci doar prezintă calitatea de potențiali făptuitori[814].

Cu toate aceste controverse, este important de subliniat că această chestiune are o importanță fundamentală pentru respectarea drepturilor omului, iar Curtea Constituțională a României a încercat de-a lungul timpului să ofere clarificări în acest sens. Cu toate acestea, reglementarea legală clară și coerentă a acestei proceduri rămâne o necesitate imperativă în vederea asigurării unui sistem judiciar corect și echitabil[815].

O altă chestiune semnificativă în ceea ce privește calitatea persoanei supuse interceptării și înregistrării audio-video, care ar trebui luată în considerare atât de către organele de drept, cât și de cele care se ocupă de securitatea națională a Republicii Moldova, a fost adusă în atenție de CtEDO în cazul Lambert c. Franței[816]. În acest caz, reclamantul a contestat interceptarea convorbirilor sale, care nu a fost dispusă în privința sa, ci în privința unei terțe persoane. Curtea a observat că instanța supremă franceză a considerat că reclamantul nu are dreptul să critice măsurile dispuse, deoarece interceptarea nu a avut loc pe linia sa telefonică, ci pe linia unei terțe persoane. CtEDO a apreciat că acest argument al Curții de Casație franceze ar putea conduce la decizii care ar priva un număr semnificativ de persoane de protecția legală, mai precis, toți cei care ar efectua comunicații telefonice pe o altă linie decât cea proprie. Aceasta ar reprezenta o subminare a mecanismului de protecție a dreptului la corespondență pentru aceste persoane, așa cum s-a întâmplat în cazul reclamantului, care nu a beneficiat de o protecție efectivă a acestui drept[817].

Conținutul unei încheieri emise de către judecătorul de instrucție cu privire la efectuarea MSI este prevăzut în detaliu la art. 306 CPP. În **încheierea judecătorească** privind efectuarea MSI se va indica: data şi locul întocmirii ei; numele şi prenumele judecătorului de instrucţie, persoana cu funcţie de răspundere şi organul care a înaintat demersul, organul care efectuează MSI, cu indicarea scopului efectuării acestor măsuri şi a persoanei la care se referă ele, precum şi menţiunea despre autorizarea acţiunii sau respingerea ei, termenul pentru care este autorizată acţiunea, persoana cu funcţie de răspundere sau organul abilitat de a executa încheierea, semnătura judecătorului de instrucţie certificată cu ştampila instanţei judecătoreşti (art. 306 CPP).

[814] TUDORAN, M.V. *op.cit.* București, 2012, p. 87.
[815] POPESCU, L. Înregistrările audio-video. Pro Lege nr. 3/2001. p. 12-26. [citat:20.10.2023]. Disponibil: http://revistaprolege.ro/revista-pro-lege-nr-3-2001/p. 12-26.
[816] Cauza Lambert contra Franței. Cererea nr. 23618/94. Hotărârea CtEDO din 24.08.1998. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58219, § 21; 38-41.
[817] TUDORAN, M.V. *op.cit.* București, 2012, p. 88.

Autorizarea în situații **excepționale** a MSI se referă doar la cadrul procesului penal și doar la măsurile atribuite spre autorizare în competența judecătorului de instrucție. Conform acestei proceduri efectuarea măsurilor poate începe și fără autorizarea judecătorului de instrucție, doar în baza ordonanței motivate a procurorului. Judecătorului de instrucţie, în termen de 24 de ore, urmează să-i fie prezentate de către procuror ordonanța de autorizare a efectuării măsurii, precum și toate materialele ce confirmă necesitatea efectuării neîntârziate a MSI pentru a controla legalitatea dispunerii și autorizării efectuării MSI.

Conform prevederilor art. 135 alin. (6) CPP, „Dacă sunt temeiuri suficiente" judecătorul de instrucție, prin încheiere motivată, confirmă, imediat sau în termen de cel mult 24 de ore, legalitatea autorizării efectuării măsurii respective. Observăm că legiuitorul a condiționat confirmarea de către judecător a legalității efectuării MSI doar în raport cu prezența suficientelor temeiuri, fără a indica și condițiile. Această omisiune creează situații de abuz, fiind posibil de eludat condițiile prevăzute la art. 133 CPP.

În scopul îmbunătățirii garanțiilor contra eventualele abuzuri propunem înlocuirea sintagmei „Dacă sunt temeiuri suficiente" cu „Dacă sunt condiții și temeiuri (motive) suficiente".

Această modificare are ca scop corectarea unei eventuale ambiguități și asigurarea unei mai bune înțelegeri a cerințelor pentru autorizarea MSI. De asemenea, apreciem prevederile art. 135 alin. (10) CPP, care subliniază importanța condițiilor și motivelor în încetarea MSI, înainte de expirarea termenului pentru care au fost autorizate.

Într-un context similar, în cadrul art. 20 alin. (11) din Legea nr. 59/2012, legiuitorul menționează că MSI încetează înainte de expirarea termenului pentru care a fost autorizată dacă au dispărut „temeiurile și/sau motivele" care au stat la baza dispunerii acesteia. Această formulare este ambiguă, deoarece nu distinge clar între temeiuri și condiții. În acest sens, intervenim cu propunerea de a substitui cuvintele „au dispărut temeiurile și/sau motivele ce au justificat autorizarea acesteia" cu cuvintele „au dispărut temeiurile și condițiile ce au justificat autorizarea acesteia".

Durata pentru care poate fi dispusă o măsură specială de investigații este de 30 de zile, cu posibilitatea prelungirii, în temeiul motivat, până la 180 de zile (termen general prevăzut în art. 135 alin. (7) CPP; art. 20 alin. (5) din Legea nr. 59/2012) sau până la 90 de zile (termen special valabil doar pentru anumite MSI - art. 137 alin. (4) CPP). Orice prelungire a duratei MSI nu poate depăși termenul de 30 de zile. În situația în care autorizarea pentru efectuarea MSI a fost prelungită până la 180/90 de zile calculate cumulativ, este interzisă emiterea repetată a autorizației pentru aceeași MSI pe același temei și cu referire la același subiect, cu excepția unor situații.

Conform art. 135 alin. (9) CPP astfel de excepții se referă la „apariția circumstanțelor noi, sau de efectuare a investigațiilor sub acoperire sau de investigare a criminalității organizate, a infracțiunii de corupție și conexe celor de corupție, contra securității statului, cu caracter terorist, de spălare a banilor sau de finanțare a terorismului, cazuri în care se permite autorizarea efectuării MSI

până la 360 de zile calculate cumulativ". Conform art. 20 alin. (7) din Legea nr. 59/2012 astfel de excepții se referă la „căutarea persoanelor învinuite/inculpate sau condamnate care se ascund de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată ori se eschivează de la executarea pedepsei privative de libertate, de căutare a deținuților evadați, de efectuare a investigațiilor sub acoperire, cazuri în care se permite autorizarea efectuării MSI până la 2 ani calculați cumulativ".

Termenul pentru efectuarea MSI în cadrul procesului penal începe să curgă din data autorizării, iar în afara procesului penal din data indicată în actul de dispoziție sau cel târziu la data expirării termenului pentru care au fost autorizate.

Ofițerul de investigații responsabil de efectuarea MSI în afara procesului penal are obligația să informeze printr-un raport conducătorul subdiviziunii specializate sau, după caz, procurorul care a autorizat MSI, în termen de o lună de la data dispunerii măsurii sau în termenul stabilit în actul de dispoziție, despre rezultatele obținute în timpul implementării acestora (art. 20 alin. (9) din Legea nr. 59/2012).

Procedura pentru efectuarea MSI cuprinde totalitatea regulilor, temeiurilor și condițiilor privind inițierea, autorizarea și implementarea acestor măsuri, precum și completarea actelor speciale de serviciu. Această procedură variază în funcție de tipul, conținutul și cerințele specifice ale măsurilor, adaptându-se la particularitățile fiecărui caz[818].

Faza de pregătire a MSI implică următoarele activități: Identificarea persoanei, obiectului, locului sau mediului asupra cărora se vor aplica MSI respective; Prognozarea informațiilor care urmează să fie colectate în timpul desfășurării MSI; Verificarea persoanei (sau persoanelor), obiectului și faptei de interes operativ în sistemele de evidență informațională; Stabilirea surselor de unde se vor obține datele și informațiile de interes operativ; Determinarea locului, timpului, tacticii, metodelor și altor aspecte și condiții pentru efectuarea MSI; În cazul necesității, se completează documentele de acoperire în timpul implementării MSI; Documentarea cu privire la domeniul, profesia și activitatea prezentată în documente și echipamentul de acoperire; Contactarea surselor necesare, cum ar fi inspectorii de sector, serviciile de exploatare a locuințelor, oficiile poștale, policlinicile și medicii de familie, pentru a obține date sau informații utile despre obiectiv sau pentru a primi recomandări privind alte surse de contact; Verificarea persoanelor care vor fi utilizate ca surse de informații și evaluarea relațiilor lor cu subiectul și fapta supusă controlului special; Întocmirea unui plan care să servească drept ghid pentru desfășurarea măsurilor speciale, incluzând atât activitățile de pregătire, cât și măsurile concrete care vor fi realizate de fiecare participant în implementarea măsurii.

Desfășurarea efectivă a MSI implică un ansamblu de activități realizate de ofițerul de investigații în scopul colectării informațiilor necesare pentru îndeplinirea sarcinilor legate de ASI și

[818] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 243.

pentru clarificarea aspectelor specifice cauzei concrete în curs de desfășurare. Această fază este esențială pentru obținerea rezultatelor dorite în cadrul investigației[819].

În cazul în care măsura specială de investigații este autorizată de către judecătorul de instrucție, procurorul trebuie să prezinte judecătorului toate materialele obținute de către ofițerul de investigații, astfel încât acesta să poată efectua un control adecvat asupra legalității și necesității măsurii respective.

Dacă, în cadrul examinării raportului, se constată că nu sunt respectate condițiile pentru aplicarea MSI sau că acestea încalcă disproporționat sau în mod evident drepturile și interesele legitime ale omului, sau dacă motivele inițiale care au justificat aplicarea acestor măsuri au dispărut, conducătorul subdiviziunii specializate, procurorul sau judecătorul de instrucție dispune încetarea măsurii.

Procurorul sau, după caz, conducătorul subdiviziunii specializate va dispune încetarea MSI înainte de expirarea termenului pentru care a fost autorizată, imediat ce condițiile și temeiurile inițiale care au justificat autorizarea acesteia încetează să mai existe. În cazul în care nu mai există niciun temei pentru efectuarea MSI, ofițerul de investigații este îndreptățit să solicite procurorului sau, după caz, conducătorului subdiviziunii specializate încetarea imediată a acestor măsuri.

CtEDO subliniază importanța întreruperii imediate a MSI atunci când condițiile și temeiurile inițiale încetează să mai existe sau când măsurile nu mai sunt necesare. Conform acestei practici, datele și informațiile obținute prin aceste măsuri nu pot fi utilizate în alte scopuri, iar documentele relevante trebuie să fie distruse de îndată ce nu mai sunt necesare pentru atingerea scopului pentru care au fost colectate. În ceea ce privește punerea în aplicare a măsurilor, un control inițial este efectuat de către un funcționar calificat pentru funcția de judecător. Acesta examinează informațiile obținute înainte de transmiterea acestora către serviciile competente care pot să le utilizeze în conformitate cu legea și care sunt relevante pentru scopul măsurii. Orice alte informații care ar putea fi adunate și care nu sunt relevante pentru scopul măsurii sunt distruse[820].

În cauza Pruteanu c. României, probele nu numai că nu au fost filtrate sau parţial cenzurate de către procuror, ci acesta a şi înaintat materialul spre certificarea judecătorească, unde însuşi judecătorul a validat la rândul său această probă obţinută în mod nelegal, considerând o încălcare a art. 8 din CEDO[821].

Consemnarea rezultatelor MSI reprezintă un proces esențial, care constă în transformarea informațiilor obținute în timp util într-o formă adecvată, fiabilă și ușor accesibilă pentru a fi utilizată în activitatea practică a ofițerului de investigații sau, după caz, a ofițerului de urmărire penală și a procurorului.

---

[819] DIDÂC, V., ș.a. *op.cit.* p. 243.
[820] Cauza Klass contra Germaniei. *op. cit.*, § 52.
[821] Cauza Pruteanu contra României. Cererea nr. 30181/05. Hotărârea CtEDO din 3 februarie 2015, definitivă din 03 mai 2015. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-176176, § 52.

Cadrul normativ pentru consemnarea rezultatelor MSI este definit prin regulile de consemnare a informațiilor stabilite în conformitate cu art. 22 din Legea nr. 59/2012 și art. 136 CPP.

Conform legislației actuale, rezultatele MSI efectuate atât în cadrul cât și în afara procesului penal se consemnează într-un proces verbal întocmit în funcție de cadrul normativ care a stat la baza efectuării MSI. În procesul verbal se vor indica datele menționate în art. 22 alin.(1) din Legea nr. 59/2012, respectiv art. 136 alin.(2) CPP, la care sunt anexate: plicul sigilat care conține purtătorul material de informații cu rezultatele MSI și, după caz, stenograma fonogramelor.

După finalizarea efectuării MSI sau când judecătorul de instrucție ori procurorul solicită rezultatele obținute, ofițerul de investigații are la dispoziție maxim zece zile pentru a prezenta procesul-verbal de consemnare a rezultatelor MSI la care sunt anexate toate materialele obținute prin efectuarea respectivei măsuri.

În Legea nr. 59/2012 nu se menționează termenul în care judecătorul sau procurorul ar urma să verifice legalitatea efectuării măsurii respective. Presupunem că acesta ar trebui să corespundă termenului indicat în art. 136 alin.(4) CPP, adică 5 zile de la primirea procesului-verbal. Considerăm că această omisiune tehnică ar trebui inclusă în art. 22 alin.(4) din Legea nr. 59/2012 prin adăugarea la sfârșitul acestui aliniat a textului: „Judecătorul de instrucție, respectiv procurorul urmează să se expună asupra legalității MSI în termen de cel mult 5 zile de la primirea procesului-verbal”.

Conform prevederilor CPP, procesul verbal împreună cu purtătorul material de informații este supus unui control din partea procurorului sau a ofițerului de urmărire penală în cadrul căruia se decide legalitatea măsurii efectuate și pertinența materialelor acumulate la cauza penală. Pentru aprecierea legalității se examinează modul de înfăptuire a MSI, precum și respectarea condițiilor și a temeiurilor în baza cărora s-a dispus efectuarea MSI. Dacă se constată încălcarea vădită a drepturilor și libertăților persoanei investigate, procurorul declară nule rezultatele efectuării MSI și sesizează autoritățile competente (art. 136 alin.(8) CPP).

Pentru aprecierea pertinenței materialelor nu sunt stabilite careva criterii dinainte stabilite, ceea ce înseamnă că procurorul sau organul de urmărire penală va decide care materiale sunt pertinente și care nu sunt pertinente la cauza penală. Materialele considerate pertinente se copiază pe suport informațional și se anexează împreună cu procesul-verbal la cauza penală prin ordonanța, iar materialele considerate nepertinente se păstrează la judecătorul de instrucție sau la procurorul care a autorizat efectuarea MSI (art. 136 alin.(5) CPP).

Codul nu prevede o procedură anumită pentru situațiile în care rezultatele efectuării MSI sunt declarate nule, singura acțiune întreprinsă în acest sens fiind doar sesizarea autorităților competente. Presupunem că se au în vedere autoritățile la care sunt angajați ofițerii de investigații responsabili de efectuarea MSI declarată nulă. În Cod lipsește mecanismul de nimicire a unor astfel de materiale.

Comparativ cu prevederile CPP, Legea nr. 59/2012 conține un mecanism clar de urmat în situațiile în care, prin aprecierea legalității MSI, se constată că s-a încălcat vădit drepturile și libertățile persoanei sau ofițerul de investigații a depășit prevederile încheierii/ordonanței de autorizare a MSI. În astfel de situații, judecătorul de instrucție sau procurorul declară nule rezultatele MSI, dispunând prin încheiere/ordonanță nimicirea acestora (art. 22 alin.(5) din Legea nr. 59/2012).

Această încheiere/ordonanță se va pune în aplicare doar după epuizarea procedurii de notificare și contestare a acestor documente. Astfel, după întocmirea încheierii/ordonanței de apreciere a legalității sau a ilegalității MSI, procurorul are obligația ca în termen de 15 zile să anunțe persoana supusă MSI printr-o scrisoare recomandată. Documentele care dovedesc expedierea unei astfel de scrisori se anexează la dosarul special (art. 22 alin.(9) din Legea nr. 59/2012). La rândul său, persoana în cauză, are la dispoziție 30 de zile pentru a face cunoștință cu rezultatele MSI efectuate în privința sa (cu excepția celor atribuite la secretul de stat), termen care va începe să curgă din momentul în care a fost informată, adică a primit scrisoarea (art. 22 alin.(10) din Legea nr. 59/2012). Din momentul în care persoana respectivă va face cunoștință cu rezultatele măsurii, aceasta va putea în decurs de 15 zile să conteste ordonanța de nimicire a rezultatelor MSI direct la procurorul ierarhic superior sau la procurorul care a emis actul contestat, acesta din urmă fiind obligat ca în decurs de 48 de ore să transmită procurorului ierarhic superior cererea de contestare, însoțită de propriile explicații și procesul-verbal privind consemnarea rezultatelor efectuării MSI cu tot cu anexe (art. 26 alin.(2) din Legea nr. 59/2012). În decurs de 5 zile procurorul ierarhic superior examinează cererea de contestare și dispune fie anularea ordonanței procurorului ierarhic inferior și pronunțarea unei noi decizii pe marginea celor contestate, fie respingerea cererii de contestare cu menținerea ordonanței procurorului ierarhic inferior. Decizia procurorului ierarhic superior nu mai poate fi contestată (art. 26 alin.(4) din Legea nr. 59/2012).

După toată această procedură începe să curgă termenul de 30 de zile rezervat pentru nimicirea rezultatelor MSI declarate nule prin ordonanța procurorului. Acest termen de 30 de zile poate începe să curgă și mai înainte în cazul în care persoana notificată nu a uzat de termenul cele 15 zile rezervat pentru contestarea ordonanței procurorului (art. 22 alin.(5^1) din Legea nr. 59/2012). În viziunea noastră acest termen de 30 de zile rezervat pentru distrugerea rezultatelor MSI declarate nule ar putea să înceapă și mai înainte, imediat după expirarea termenilor de 30 de zile rezervat pentru a face cunoștință cu rezultatele MSI declarate nule, în cazurile în care persoana notificată nu a voit să facă cunoștință cu respectivele materiale. Deci nu are sens să se aștepte expirarea termenului de 15 zile rezervat contestării în condițiile în care persoana notificată nu a uzat de termenul rezervat pentru a face cunoștință cu rezultatele măsurii.

Conform prevederilor art. 22 alin.(11) din Legea nr. 59/2012, rezultatele MSI recunoscute legale, sunt nimicite în decurs de 90 de zile de la: „a) expirarea termenului de luare la cunoștință, dacă persoana nu a făcut uz de acest drept; b) expirarea termenului de contestare a încheierii

judecătorului de instrucție sau a ordonanței procurorului, dacă nu a fost depusă contestație; c) menținerea încheierii judecătorului de instrucție sau a ordonanței procurorului, dacă a fost depusă contestație și aceasta a fost respinsă".

Legea procesuală prevede o altă procedură de nimicire a rezultatelor MSI considerate legale nepertinente. Aceste rezultate vor fi nimicite doar „după un an de la rămânerea irevocabilă a hotărârii asupra cauzei penale și dacă nu sunt folosite în alte cauze penale sau contravenționale" (art. 136 alin.(9) CPP) prin încheierea judecătorului de instrucție și respectiv ordonanța procurorului. Responsabilă de nimicirea propriu-zisă a rezultatelor este subdiviziunea specializată în cadrul căreia activează ofițerul de investigații care a efectuat MSI, fiind obligată să întocmească un proces-verbal în acest sens, pe care îl prezintă judecătorului sau procurorului pentru a fi anexat la materialele cauzei penale.

În cadrul procesului penal procurorul are obligația ca în decurs de cel mult 15 zile de la expirarea perioadei pentru care a fost autorizată efectuarea MSI sau după încetarea efectuării acestora să informeze în scris, prin scrisoare recomandată, persoanele supuse MSI despre faptul că în privința lor s-au efectuat MSI (art. 136 alin.(10) CPP).

Atât în CPP, cât și în Legea nr. 59/2012 sunt prevăzute excepții de la regulile de bază privind notificarea persoanei despre efectuarea MSI în privința ei. În cadrul procesului penal „procurorul, prin ordonanță motivată, poate amâna, dar nu mai târziu de terminarea urmăririi penale, informarea persoanei supuse MSI în cazurile în care aceasta ar putea duce la: 1) perturbarea sau periclitarea bunei desfășurări a urmăririi penale; 2) punerea în pericol a siguranței victimei, a părții vătămate, a părții civile, a martorului sau a membrilor familiilor acestora" (art. 136 alin.(11) CPP).

În afara procesului penal legiuitorul a prevăzut alte criterii de amânare a notificării persoanei supuse MSI: a) informarea constituie un risc sporit pentru viața și sănătatea persoanei; b) este necesară efectuarea altei MSI în cadrul aceluiași dosar special; c) rezultatele MSI impun începerea procesului penal. Responsabilitatea de a argumenta necesitatea amânării notificării persoanei este pusă pe seama ofițerului de investigații, acesta urmând să scrie un raport motivat în care să expună prezența unuia dintre temeiurile indicate mai sus, urmând să fie aprobat de conducătorul subdiviziunii specializate și transmis procurorului spre examinare. Procurorul, la rândul său, examinează raportul și se pronunță printr-o ordonanță în vederea respingerii sau aprobării amânării informării persoanei supuse MSI. În caz de refuz, conducătorul subdiviziunii specializate este în drept să conteste ordonanța procurorului la procurorul ierarhic superior. Aprobarea amânării notificării poate fi de două tipuri: cu titlu provizoriu (amânarea se va dispune pentru perioade ce nu vor depăși 30 de zile) și permanent (amânarea se va dispune pentru perioade ce nu vor depăși 180 de zile).

În contextul celor relatate este de remarcat experiența CtEDO cu privire la notificare și distrugerea rezultatelor MSI. În cauza Klass contra Germaniei, CtEDO nu a solicitat în mod direct

notificarea persoanei în cauză, dar în cazurile mai recente, CtEDO insistă tot mai mult asupra obligației de notificare, Cauza Asociația pentru Integrare Europeană și Drepturile Omului și Ekimdzhiev împotriva Bulgariei este cea mai completă analiză din jurisprudență cu privire la problema notificării ulterioare[822]. În Cauza Kennedy contra Regatul Unit CtEDO s-a pronunțat pentru distrugerea datelor capturate prin investigații secrete și care nu sunt necesare pentru nici unul din scopurile autorizate[823].

Cu toate acestea, absența notificării ulterioare pentru persoanele afectate de MSI nu poate fi considerată drept un argument suficient pentru a concluziona că ingerința în viețile lor private nu a fost „necesară într-o societate democratică". De fapt, această lipsă de notificare este esențială pentru asigurarea eficacității investigațiilor speciale. Totuși, atunci când notificarea nu ar compromite scopul inițial al restricției, este important ca informațiile relevante să fie comunicate persoanelor respective[824]. În cazul Szabó și Vissy împotriva Ungariei[825], lipsa obligației de notificare a contribuit, printre altele, la constatarea unei încălcări a dreptului la viață privată în conformitate cu art. 8 din Convenție.

4.5 Tactica și metodologia măsurilor speciale de investigații

Tactica și metodica MSI sunt compartimente foarte importante ale acestei materii, menirea lor constând în îmbunătățirea esențială a calității activităților practice îndreptate spre realizarea scopurilor și sarcinilor specifice, precum prevenirea și combaterea infracțiunilor, asigurarea securităţii statului, ordinii publice, apărarea drepturilor şi intereselor legitime ale persoanelor, descoperirea şi cercetarea infracţiunilor.

Importanța tacticii în contracararea infracțiunilor a fost remarcată încă de la începutul sec. XX, cercetătorul german Schneikert G. menționând că „tactica este un mijloc adecvat inevitabil în lupta împotriva criminalilor vicleni"[826]. Deși multe s-au schimbat de atunci, totuși esența și valabilitatea acestei teze s-a păstrat până în zilele noastre. Profesorii autohtoni Cușnir V. și Moraru V. în una din lucrările semnate împreună menționau că „în esenţa sa „tactica" reprezintă cea mai raţională şi mai eficientă cale de realizare a unor scopuri şi sarcini concrete, constituind un element important al „artei" de descoperire a infracţiunilor, un mijloc adecvat în lupta contra infractorilor

[822] Cauza Asociația pentru Integrare Europeană și Drepturile Omului și Ekimdzhiev împotriva Bulgariei. Cererea nr. 62540/00. Hotărârea CtEDO din 28 iunie 2007, definitivă din 30 ianuarie 2008 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-81323

[823] Cauza Kennedy contra Regatul Unit. Cererea nr. 26839/05. Hotărârea CtEDO din 18.05.2010, definitivă din 18 august 2010. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-98473, § 162.

[824] Cauza Klass contra Germaniei. *op. cit.*, § 58; Cauza Weber și Saravia contra Germaniei. Cererea nr. 54934/00. Decizie CtEDO din 29 iulie 2006, [citat:16.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-76586, § 135; Cauza Leander contra Suediei. Cererea nr. 9248/81. Hotărârea CtEDO din 26.03.1987. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57519, § 66; Cauza Asociația pentru Integrare Europeană și Drepturile Omului și Ekimdzhiev împotriva Bulgariei, § 90.

[825] Cauza Szabó și Vissy împotriva Ungariei. Cererea nr. 11327/14 și 11613/14. Hotărârea CtEDO din 13 octombrie 2015, definitivă din 13 ianuarie 2016. [citat:15.02.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-157765

[826] *Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник.* Под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. 3-е изд., перераб. и доп. М.: ИНФРА-М, 2017. 712 с. ISBN 978-5-16-006780-3 p. 598.

vicleni”[827], afirmație împărtășită ulterior și de către alți reprezentanți ai mediului academic național actual[828].

La rândul său, despre importanța metodicii investigațiilor speciale, apreciată din perspectiva cercetărilor științifice și raportată ca parte componentă a metodologiei acestei științe, s-a menționat că „cercetarea problemelor teoriei investigațiilor speciale ar fi imposibilă fără abordarea științifică a întrebărilor metodologice”[829]. Valorificată din punct de vedere pragmatic importanța metodicei investigațiilor speciale poate fi exprimată prin asigurarea unor abordări sistematice și echilibrate a cazurilor specifice unor situații concrete, îmbunătățind calitatea investigațiilor și protejând drepturile și confidențialitatea persoanelor implicate[830].

În pofida importanței tacticii și metodicii investigațiilor speciale confirmate și recunoscute atât sub aspect practic, cât și la nivel științific, constatăm că în rândul specialiștilor din domeniul teoriei ASI există diferită percepție și înțelegere a esenței și conținutului tacticii și metodicii investigațiilor speciale.

În continuare, vom aborda anumite aspecte legate de tactica și metodica investigațiilor speciale, fără să avansăm în zona informațiilor protejate de secretul de stat, încercând să contribuim la elucidarea acestui subiect.

Cunoașterea tacticii și metodicii investigațiilor speciale este strâns legată de apariția și dezvoltarea acestora ca materie științifică, motiv pentru care ne vom referi mai întâi anume la acest aspect. Conform literaturii de specialitate, apariția și dezvoltarea investigațiilor speciale ca materie didactică și științifică este strâns legată de criminalistică[831]. Axându-se pe sursele epistemologice, unii cercetători, consideră că investigațiile speciale au apărut în cadrul criminalisticii, fiind apreciate, până în anii ’30 ai secolului trecut, ca un compartiment al acestei materii, mai exact ca fiind o parte integrantă a secțiunii tacticii criminalistice[832].

Analizând lucrarea criminalistului Yakimov I.N., editată în 1925[833], într-adevăr putem observa că o parte semnificativă din cea de a doua parte a acesteia, dedicate tacticii criminalistice, a fost rezervată abordării procedeelor și mijloacelor lucrului operativ. În special, sunt descrise formele de comunicare secretă între criminali și modalitățile de interceptare a acestora, este elucidată activitatea investigativă secretă ca mijloc de luptă cu infractorii, este descrisă munca colaboratorilor confidențiali și numirea lor în funcție, sunt trecute în revistă mijloacele auxiliare necesare pentru

[827] DIDÂC, V., et al. *op. cit.* p. 275;
[828] ROMAN, D., *op.cit.* 2019. p. 151.
[829] КЛИМОВ, И. А., ТУЗОВ Л. Л., САЗОНОВА, Н. И. Методология теории и практики оперативно-розыскной деятельности. В: *Научный портал МВД России*. 2009. nr. 1(5). С. 55-66.
[830] ДУБОНОСОВ, Е.С. *Оперативно-розыскная деятельность*: учебник для вузоВ. 4-е изд., перераб. и доп. М. : Издательство Юрайт, 2014. 442 с. ISBN 978-5-9916-2672-9 p. 304.
[831] Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник. *op.cit.* М., 2017. 712 с. p. 106.
[832] ЕЛИНСКИЙ, В.И. *Основы методологии теории оперативно-розыскной деятельности*. Монография. М.: Изд. Шумилова И.И., 2001. 228 с. ISBN 5-89784-045-8 p. 71.
[833] ЯКИМОВ, И.Н. *Криминалистика. Руководство по уголовной технике и тактике.* Новое изд., перепеч. с изд. 1925 г. - М.: ЛексЭст, 2003. - 496 с. ISBN 5-901638-20-4

succesul muncii secrete (aplicarea machiajului; utilizarea costumului, inclusiv a celui croit special cu două fețe de diferite culori; schimbarea aspectului exterior atât prin aplicarea machiajului, cât și prin schimbarea rapidă a îmbrăcămintei; aplicarea aparatelor de fotografiat secrete); sunt explicate modalitățile de desfășurare a acțiunilor investigative specifice lucrului operativ, numite astăzi MSI, fiind vorba despre urmărirea, chestionarea, culegerea de informații.

Deși la acel moment, atât Yakimov I.N., cât și alți cercetători abordau investigațiile speciale în cadrul criminalisticii, totuși, se poate spune că, deja exista convingerea precum că acestea erau materii diferite[834]. Procesul de delimitare a materiei ASI de cea a criminalisticii însă nu s-a produs imediat, ci treptat, în decurs de câteva decenii, mai întâi problema fiind supusă discuțiilor pe platforma mediului academic și doar după aceea s-a recurs la îndeplinirea respectivului proces. Pentru noi este foarte important acest aspect mai ales în condițiile actuale în care reformele juridice se fac nu doar în lipsa unor aprobări științifice, ci uneori chiar total neînțelese și foarte greu de explicat. Dar să revenim la subiectul nostru.

Prin lucrările sale cercetătorii Yakimov I.N. și Gromov V.I. au contribuit la formarea arsenalului tactic și metodologic al ASI, iar Semenovsky P.S. și Potapov S.M. la dezvoltarea echipamentului tehnic menit să asigure respectivele investigații[835].

Întrebările care vizau îmbunătățirea bazei tactice, metodice și tehnice a ASI ca parte integrantă a criminalisticii au fost dezvoltate și în lucrările generațiilor ulterioare de criminaliști, fiind vorba de cercetătorii Belkin R.S., Popov V.I., Gherasimov I.F., Vasiliev A.N. etc.)[836].

Incluzând tactica ASI în materia științei criminalistice, Vasiliev A.N., într-una dintre lucrările sale timpurii (1960), menționa că dacă tactica muncii operative nu ar fi inclusă în materia tacticii criminalistice, atunci nici o altă știință nu s-ar fi expus asupra muncii investigațiilor operative prin generalizări științifice și analize legale și, în consecință, nu ar exista acel mijloc de îmbunătățire și sistematizare a ASI[837]. Mai târziu, prin 1980, Vasiliev A.N. recunoștea că acțiunile operative de investigații aplicate pentru relevarea, prevenirea și curmarea infracțiunilor până la începerea urmăririi penale, precum și în timpul acestei faze procesuale, constituie o disciplină specială separată și nu mai poate rămâne în limitele criminalisticii[838].

Conform unor surse, cercetătorul Vinberg A.I. ar fi fost primul care s-ar fi expus cu privire la distincția dintre criminalistică și ASI, acesta remarcând în manualul său de criminalistică (1959) faptul că această știință (criminalistica) are legături strânse cu materia care dezvolta setul de probleme ale ASI, că mijloacele și metodele operative sunt utilizate pentru acțiuni non-procedurale de prevenire a infracțiunilor, de identificare a datelor de fapt care pot fi apoi folosite ca probe în

[834] Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник. *op.cit.* М., 2017. 712 с. p. 108.
[835] Ibidem, p. 109.
[836] Ibidem, p. 109.
[837] Ibidem, p. 109.
[838] Ibidem, p. 110.

cadrul cercetării preliminare, de identificare și căutare a unor infractori. Atât știința criminalistică, cât și cea care dezvoltă în mod specific problemele ASI servesc scopurilor combaterii criminalității. Această disciplină, generalizând experiența muncii operative, descoperă noi modalități de comitere a infracțiunilor, a căror cunoaștere îmbogățește știința investigațiilor speciale[839].

Alte surse îl evidențiază pe cercetătorul Lecari A.G. ca fiind primul care s-ar fi expus în privința deosebirii dintre criminalistică și investigațiile speciale, mai important însă este faptul că în cadrul susținerii tezei sale de doctorat (1967) dânsul formulase noțiunea ASI, înțelegând prin aceasta un sistem de acțiuni de căutare și investigare (recunoaștere) efectuate în baza unor acte normative[840].

Ulterior, ideea deosebirii dintre cele două materii a fost preluată și susținută în mod public de către un alt renumit cercetător, profesorul Belkin R.C.[841], constatând că știința ajunsese la un așa nivel de dezvoltare în care teoria ASI deja nu mai putea rămâne în limitele domeniului criminalisticii. Profesorul avea în vedere faptul că, la acel moment, cercetătorii reușiseră să dezvoltate toate secțiunile teoriei ASI și că ar fi existat motive serioase de a nu le mai include în limitele criminalisticii. În viziunea acestuia relațiile de subordonare, în care știința criminalistică și teoria ASI se aflaseră în trecut, s-au transformat în relații de interacțiune [842].

În doctrină este evidențiat faptul că procesul de formare a teoriei ASI ca materie științifică independentă s-a intensificat începând cu 1960 datorită cercetătorilor care s-au angajat în abordarea problemelor specifice acestui domeniu. De mare importanță pentru dezvoltarea acestei științe au fost lucrările cercetătorilor Bogdanov V.G., Grebelsky D.V., Lekari A.G., Lukashov V.A., Ovchinsky S.S., Samoilov V.G., Sinilov G.K., eforturile creative ale acestora făcând posibilă trecerea de la dezvoltarea problemelor individuale la proiectarea domeniului teoriei ASI, definirea elementelor sale structurale și formarea unui anumit sistem de cunoștințe[843].

În anii care au urmat, investigațiile cercetătorilor în mare parte s-au focusat anume pe determinarea obiectului ASI, iar rezultatele au fost foarte diferite. Iată câteva opinii relevante subiectului nostru de cercetare. În viziunea unor cercetători obiectul ASI îl formează lupta în mod operativ împotriva criminalității, cea mai importantă componentă a acesteia fiind tactica acestei lupte[844]. Alții au considerat că teoria ASI este un sistem de cunoștințe bazat pe legitățile relevante cu privire la formele de organizare a ASI și tacticii de efectuare a MSI care vizează prevenirea, descoperirea infracțiunilor, căutarea infractorilor și a persoanelor dispărute. S-a sugerat și împărțirea teoriei ASI în două ramuri științifice independente: dreptul investigativ penal și tactica și metodica

[839] ЕЛИНСКИЙ, В.И. *op.cit.*, 2001. p. 74.
[840] Ibidem, p. 75.
[841] КОНДРАТЬЕВ, М. В. Генезис и Методология оперативно-розыскной науки. В: *Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России*. 2020. nr. 3(87). с. 157-163.
[842] ЕЛИНСКИЙ, В.И. *op.cit.*, 2001. p. 74.
[843] КЛИМОВ, И. А., САЗОНОВА, Н. И. Основные системообразующие понятия теории оперативно-розыскной деятельности и их роль в ее формировании и конкретизации. В: *Научный портал МВД России*. 2008. nr.1. с.63-72.
[844] ЕЛИНСКИЙ, В.И. *op.cit.*, 2001. p. 72, 75.

ASI (1979)[845]. Asemănătoare este și opinia susținută de Sidorenko N.I. (1981) conform căreia studierea obiectului teoriei ASI nu se limitează doar la aspectul său tactic, ci include și metodica de prevenire și descoperire a infracțiunilor, de căutare a infractorilor și a persoanelor dispărute[846].

De o importanță deosebită pentru acest studiu este și conceptul elaborat de cercetătorul Klimov I.A. reflectat în cadrul lucrărilor elaborate în perioada anilor 1992-1995[847], inclusiv în cadrul tezei sale de doctorat (1995), conform căreia obiectul teoriei ASI include legitățile mecanismului de săvârșire a infracțiunii și combaterii mediului criminal, apariției informațiilor despre infracțiune și participanții acesteia, colectarea, evaluarea și utilizarea datelor faptice despre acestea, dezvoltarea bazelor juridice, organizatorice, metodologice și tactice pentru utilizarea efectivă a forțelor, mijloacelor și metodelor ASI în lupta împotriva criminalității[848].

În baza conceptului teoretic Klimov I.A. a propus și un sistem al teoriei ASI, alcătuit cel mai probabil după modelul criminalisticii: Secțiunea I - Teoria generală a ASI; Secțiunea II – Tactica ASI; Secţiunea a III-a - Metodica ASI; Secțiunea a IV-a – Tehnica operativă[849].

Este de menționat că acest sistem al teoriei ASI la momentul lansării fusese doar declarat, urmând ca ulterior să se facă cercetări pentru recunoașterea și aprobarea acestuia. Până în prezent însă numărul susținătorilor acestui model rămâne suficient de modest, doar în lucrările cercetătorii Dubonosov E.S.[850] am întâlnit referințe la respectivul model.

Profesorul Șumilov A.Yu., investigând subiectul în cauză, a pus la îndoială modelul propus de Klimov I.A., argumentând prin lipsa compartimentului juridic din cadrul acestui model, care nu ar fi mai puțin important comparativ cu secțiunea consacrată tehnicii operative. În opinia lui Șumilov A.Yu., modelul propus de Klimov I.A. ar putea fi acceptat doar ca subsistem al științei ASI[851].

În general profesorul Șumilov A.Yu. a lansat un alt model al științei ASI care ar cuprinde trei părți principale: Partea generală, specifică și specială, tactica și metodica fiind incluse în cea de a treia parte a acestui model[852].

Pe lângă acestea în doctrină ar mai putea fi întâlnite și alte modele cu privire la structura științei ASI, se pare că discuțiile la acest subiect se duc în limitele publicațiilor clasificate la care din păcate accesul este limitat. Chiar Șumilov A.Yu. face referință la una din aceste surse conform căreia

---

[845] Ibidem p. 89.
[846] Ibidem p. 89.
[847] КЛИМОВ, И. А., ТУЗОВ Л. Л., САЗОНОВА, Н. И. Методология теории и практики оперативно-розыскной деятельности. В: *Научный портал МВД России*. 2009. nr. 1(5). С. 55-66.
[848] Ibidem
[849] КЛИМОВ, И.А. *Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел как процесс познания. (Проблемы теории и практики)*. Автореф. дис. … д-ра юрид наук: 12.00.09 - М., 1995. - 47 с. p. 25.
[850] ДУБОНОСОВ, Е.С. *Оперативно-розыскная деятельность: учебник для вузоВ.* 4-е изд., перераб. и доп. М.: Изд. Юрайт, 2014. 442 с. ISBN 978-5-9916-2672-9, p. 28. ДУБОНОСОВ, Е. С. *Оперативно-розыскная деятельность: учебник и практикум для СПО* / Е. С. ДУБОНОСОВ. 6-е изд., перераб. и доп. М. : Издательство Юрайт, 2017. 379 с ISBN 978-5-534-05050-9, p. 25.
[851] ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: Монография.* В 3 Т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2015. Т. III: Основные положения. КН. 1. Объект, предмет и система оперативно-разыскной науки. — 360 с. ISBN 978-5-89784-197-4 (кН. 1 Т. III). p. 283.
[852] Ibidem, p. 288

structura teoriei ASI ar fi compusă din trei elemente: 1) strategia; 2) activitatea operativă și 3) tactica[853].

Cele relatate, dovedesc faptul că știința ASI este în plin proces de dezvoltare și structurare în același timp, diferiți cercetători propunând diferite modele structurale pentru această tânără știință, ceea ce înseamnă că până în prezent nu s-a aprobat în unanimitate un singur model. Cu siguranță această problemă necesită o abordare separată și mult mai amplă și poate chiar în limitele unei lucrări de doctorat. Cert este faptul că tactica ASI spre deosebire de metodică permanent a avut un loc important în structura obiectului științei ASI.

Metodica ASI ca secțiune independentă a obiectului de cercetare a științei ASI, după cum remarca și cercetătorul Davydov S.I., a început să se formeze doar la mijlocul anilor 90 al sec. XX, deși problemele aplicării complexe a forțelor, mijloacelor și metodelor ASI pentru descoperirea anumitor tipuri de infracțiuni în teoria ASI au fost studiate mult timp în cadrul și prin prisma compartimentului juridic, organizatoric și tactic al obiectului său de cercetare. Rezultatele unor astfel de studii au fost numeroase recomandări metodologice fundamentate științific cu privire la utilizarea optimă a instrumentelor ASI în lupta împotriva anumitor tipuri de infracțiuni. Cu toate acestea, până în prezent doctrina nu a reușit să elaboreze un concept unanim acceptat cu privire la metodologia ASI.

Așa dar, ce presupune tactica și metodica ASI și cum sunt ele definite în doctrină?

Se spune că termenul „tactică” a pătruns în știința criminalisticii și respectiv în cea a investigațiilor speciale din domeniul milităriei (greacă taktika - arta de a construi trupe), fiind componentă a artei de luptă care studiază organizarea, pregătirea și ducerea luptei (războiului) pentru îndeplinirea cu maximum de eficacitate a scopurilor stabilite[854]. Într-o altă sursă s-a afirmat că „tactica” mai include și totalitatea mijloacelor întrebuinţate pentru a izbuti într-o acţiune[855].

Ar fi impropriu să afirmăm că termenul „tactică” este specific doar milităriei, criminalisticii și ASI, fiindcă acesta este folosit practic în toate sferele sociale mai ales în cele în care există elemente de luptă, confruntare, opoziție, în care se caută adevărul în condiții dificile, în care sunt obstacole, unde este admisă dezinformarea, iar succesul presupune ascunderea planurilor, obiectivelor, acțiunilor și a participanților acestora (ex. tactica de marcheting; tactica electorală; tactica jocului de fotbal, baschet etc.). În acest fel, termenul „tactică”, indiferent de domeniul în care se aplică, în esență presupune iscusința de a ajunge mai ușor la final, depășind obstacolele care stau în cale.

---

[853] ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: Монография*. В 3 Т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2013. Т. I: Оперативно-разыскная деятельность и формирование науки о ней. — 455 с. ISBN 978-5-89784-184-4 p. 180.

[854] OSOIANU, T. et al. *Tactica acţiunilor de urmărire penală*. Curs universitar. Ch.2020. 250 p. p. 10.

[855] DIDÂC, V., et al. *op. cit.* p. 275;

Doctrina națională în domeniul ASI este caracterizată de un număr restrâns de cercetători care au abordat subiectul în discuție. Profesorii autohtoni Cușnir V. și Moraru V. au adus contribuții semnificative prin dezvoltarea conceptului de „tactică investigativ-operativă". Acești cercetători au analizat conceptul în contextul utilizării unui ansamblu complex de procedee, metode și tehnici cu scopul de a atinge obiectivele și sarcinile specifice ASI[856].

Conform sursei citate, „tactica investigativ-operativă" poate fi divizată în două categorii distincte: „tactică investigativ-operativă generală" și „tactică investigativ-operativă specială." Prima categorie acoperă un spectru larg de procedee și tehnici care vizează organizarea, planificarea și implementarea MSI în toate direcțiile pentru soluționarea tuturor sarcinilor implicate în ASI. Cea de-a doua categorie se concentrează asupra unor direcții specifice, strategii și tactici dezvoltate pentru prevenirea și descoperirea unor tipuri particulare de infracțiuni, pentru urmărirea infractorilor, și implică adesea utilizarea unor MSI. De exemplu, aceasta poate include tactica pentru prevenirea și combaterea furturilor din apartamente, tactica pentru combaterea traficului ilicit de droguri, tactica pentru combaterea omuciderilor, tactica pentru urmărirea sau căutarea de persoane, etc.

Aceeași abordare este reflectată și în lucrarea cercetătorului D. Roman, care susține și el această distincție între „tactică investigativ-operativă generală" și „tactică investigativ-operativă specială"[857].

Tactica MSI poate fi dedusă din tactica ASI, aceasta din urmă poate fi asociată cu o categorie a ASI care reflectă gândirea ofițerului de investigații, evaluarea situației criminogene (evenimentelor criminale sau amenințărilor de comitere a acestora), evaluarea resurselor, calităților și comportamentului părții opuse, a capacităților proprii și determină modalitatea de acțiune, linia de conduită aleasă pentru atingerea obiectivelor de prevenire, descoperire a infracțiunilor și căutarea infractorilor.

Sunt și alte interpretări ale tacticii ASI. Profesorul Dubonosov E.S., spre exemplu, apreciază tactica ASI ca fiind un sistem de prevederi, metode, tehnici și recomandări științifice aplicate pentru efectuarea acțiunilor (măsurilor) de investigații îndreptate spre realizarea unui șir de sarcini investigativ operative[858]. Profesorul Șumilov A.Yu. apreciază tactica ASI ca fiind un sistem de procedee și metode speciale elaborate în conformitate recomandările științifice și generalizarea experienței (pozitive și negative) a practicii ASI, aplicate legal în anumite situații concrete de către ofițerii de investigații, precum și alte persoane autorizate în acest sens pentru îndeplinirea eficientă a anumitor sarcini ale ASI[859]. Cercetătorul Nevsky E.P. definește tactica ASI ca fiind procesul de luare a deciziilor tactice de către subiectul ASI pe baza alegerii mijloacelor și metodelor pentru

[856] DIDÂC, V., et al. *op. cit.* p. 276;
[857] ROMAN, D., *op.cit.* 2019. p. 151.
[858] ДУБОНОСОВ, Е. С. op.cit., 2017. p. 26.
[859] ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: Монография*. В 3 Т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2013. Т. I: Оперативно-разыскная деятельность и формирование науки о ней. 455 с. ISBN 978-5-89784-184-4 с.196.

atingerea scopurilor operative pe baza analizei circumstanțelor în care va acționa, a forțelor, caracteristicilor și comportamentului părții adverse, precum și capacitățile proprii de a rezolva rapid sarcinile ASI[860].

Conform aprecierilor doctrinare, tactica ASI include: a) studierea sistematică a situației operative; b) luarea deciziilor tactice adecvate; c) stabilirea sarcinilor subalternilor și organizarea activității acestora; d) planificarea tacticii de efectuare a măsurilor speciale de investigații (în special a celor complexe, de exemplu, livrare controlată sau investigarea sub acoperire) și pregătirea tactică a forțelor și mijloacelor pentru îndeplinirea unei sarcini ASI; e) tactica de efectuare a unui MSI și dirijarea acțiunilor participanților implicați în efectuarea acesteia; f) asigurarea multilaterală și fiabilă a efectuării MSI; g) elaborarea tacticilor de utilizare a rezultatelor obţinute prin efectuarea MSI.

În general, termenul „tactică” în cadrul investigațiilor speciale reprezintă unul dintre pilonii fundamentali ai acestui domeniu. În teoria ASI, s-a subliniat faptul că tactica este esențială pentru eficacitatea acestui tip de activitate, deoarece investigațiile speciale solicită practicanților să manifeste gândire strategică, logică, previziune și alte calități intelectuale. Aceste aspecte, combinate, definesc ceea ce înseamnă tactica și sunt esențiale pentru succesul în acest domeniu complex[861].

Necesitatea tacticii ASI este dictată și de existența criminalității organizate. Mediul infracțional, cu toate formele sale de manifestare, acționează ca un adversar al organelor de investigații, iar fără aplicarea procedeelor tactice contracararea criminalității ar fi eșuată[862].

Tactica în cadrul ASI în general servește pentru rezolvarea unui spectru foarte larg de sarcini, printre acestea numărându-se: infiltrarea în mediul criminal; obținerea informațiilor necesare despre activitățile acestora; cunoașterea membrilor grupurilor infracționale și a liderilor acestora, a organizatorilor anumitor infracțiuni specifice, a intențiilor și planurilor pe termen scurt și lung, a legăturilor acestora cu reprezentanții autorităților statului; descoperirea armelor, obiectelor, valorilor și banilor obținute pe cale criminală, precum și a ascunzătoarelor acestora; curmarea planurilor și intențiilor criminale prin crearea obstacolelor care să-i determine pe potențialii infractori să renunțe la continuarea activităților începute; înlăturarea persoanelor care accidental au intrat în contact și sub influența mediului criminal, precum și altele[863].

Despre esența tacticii s-a menționat că în cadrul ASI de cele mai multe ori aceasta este descoperită prin structura ei, adică prin elementele pe care le cuprinde: evaluarea situaţiei operativ-tactice; luarea deciziei operative-tactice pentru îndeplinirea unei sarcini emergente; alegerea

[860] НЕВСКИЙ, Е.П., О понятии оперативно-розыскная тактика. В: *Дневник науки*, nr.4. 2019. с.139-139.
[861] *Теория оперативно-розыскной деятельности: Учебник.* Под ред. К.К.Горяинова, В.С.Овчинского, Г.К.Синилова. М., ИНФРА-М, 2006. 832 с. ISBN 5-16-002437-9 p.704.
[862] *Теория оперативно-розыскной деятельности*. *op.cit.* 2006.- X, 832 с. p.705.
[863] Ibidem c.703-705.

mijloacelor, metodelor și a altor posibilități ale ASI, precum și alegerea procedeelor și opțiunilor de executare a deciziei luate; executarea deciziei şi evaluarea eficacităţii tacticii[864].

În doctrină s-a atras atenția că din conținutul tacticii ASI fac parte diferite acțiuni și procedee ce nu ar trebui confundate cu MSI. Lista acțiunilor și procedeelor tactice spre deosebire de cea a MSI nu este exhaustivă. Acțiunile tactice de obicei servesc pentru realizarea cu succes a MSI. Alegerea acțiunilor tactice necesare pentru realizarea unei MSI este dictată de o anumită situație concretă, uneori aceasta impunând aplicarea unor acțiuni tactice absolut originale ce nu s-au mai aplicat anterior, dar care sunt utile soluționării cazului concret[865].

Un aspect important al tacticii ASI ține de latura organizatorică ce vizează clarificarea anumitor întrebări și anume: Ce acțiuni concrete urmează să fie efectuate pentru realizarea sarcinilor stabilite? Când, unde, în ce mod, care vor fi forţele, metodele şi mijloacele implicate? Pentru soluționarea cu succes a acestor probleme doctrina a elaborat o consecutivitate logică de etape, fiind vorba despre: elaborarea deciziei tactico-operative; planificarea măsurilor investigativ-operative; pregătirea măsurilor pentru realizare; realizarea nemijlocită a măsurilor; analiza şi aprecierea rezultatelor[866].

Reieșind din cele relatate putem evidenția următoarele aspecte corelate tacticii ASI :

- Tactica ASI este parte integrantă a procesului ASI și contribuie la atingerea scopurilor și sarcinilor acesteia.
- Ea implică utilizarea unor procedee, metode și tehnici specifice, care pot varia în funcție de situația concretă, comportamentul infractorilor și alți factori relevanți.
- Tactica ASI se bazează pe buchea legii, pe recomandări și experiență avansată în domeniul de referință.
- Scopurile tacticii ASI includ prevenirea și descoperirea infracțiunilor, precum și soluționarea altor sarcini ale ASI.

În esență, tactica ASI este o abordare complexă și flexibilă, care se adaptează la circumstanțele specifice ale fiecărei investigații sau operațiuni pentru a asigura realizarea scopurilor și sarcinilor activității speciale de investigații.

La rândul său, tactica efectuării măsurilor MSI poate fi caracterizată ca o componentă esențială a planificării și implementării acestor măsuri în contextul activității speciale de investigații. Această tactică se concentrează asupra planificării și implementării măsurilor concrete de investigații, cu scopul de a obține informații relevante necesare pentru atingerea obiectivelor și sarcinilor specifice acestei activități. În acest context, tactica implică aspecte precum definirea

[864] DIDÂC, V., et al. *op. cit.* p. 276;
[865] Теория оперативно-розыскной деятельности. *op.cit.* 2006.- X, 832 с. p.715-716.
[866] DIDÂC, V., et al. *op. cit.* p. 277;

obiectivelor măsurii, alocarea resurselor necesare, evaluarea riscurilor implicate și luarea deciziilor operative în timpul desfășurării măsurilor speciale.

Tactica efectuării MSI este intrinsec legată de situația curentă, de experiența ofițerului de investigații, de disponibilitatea resurselor și mijloacelor necesare, de presiunea timpului și de o gamă variată de alți factori care influențează în mod semnificativ atât alegerea măsurii speciale în sine, cât și modul în care aceasta este pusă în aplicare. Este demn de menționat că, adesea, ofițerii de investigații nu numai că acționează într-o situație dată, ci și proiectează și creează deliberat condiții favorabile pentru a desfășura eficient activitățile planificate. Acest lucru poate implica crearea intenționată de obstacole pentru persoanele investigate, împiedicându-le activitățile cotidiene obișnuite și determinându-le să întreprindă acțiuni neașteptate, care pot fi înregistrate în timpul desfășurării măsurii. De exemplu, pentru a prelungi comunicarea între persoana investigată și investigator, ambii aflați în același autovehicul, poate fi organizat un „blocaj în trafic," în timp ce conținutul discuțiilor este înregistrat cu ajutorul mijloacelor tehnice speciale. În astfel de situații complexe, persoanele supuse ASI sunt nevoite să găsească soluții și abordări pentru a depăși obstacolele, ceea ce poate afecta planurile lor infracționale sau poate genera oportunități pentru reușita activităților operative.

Tactica reprezintă cea mai eficientă abordare pentru îndeplinirea cu succes a sarcinilor specifice prevenirii, investigării și descoperirii infracțiunilor. Aceasta implică comportamentul adecvat al ofițerului operativ în diverse situații legate de aplicarea MSI . Tactica se bazează pe acumularea, analiza și sinteza experienței pozitive dobândite în domeniul prevenirii, investigării și descoperirii infracțiunilor, și servește ca fundament pentru elaborarea recomandărilor practice și științifice destinate îmbunătățirii activității serviciilor operative. În acest context, tactica stabilește modul de implementare a procedurilor tactice în funcție de situația operativă specifică, contribuind la eficiența și succesul misiunilor desfășurate de personalul operativ[867].

Cât privește metodica ASI, după cum prezentasem mai devreme, în aprecierea unor cercetători, este un alt compartiment fundamental al ASI. Metodica ASI, conform unor estimări, folosește, într-o oarecare măsură, prevederile metodicii criminalistice, în ea fiind implementate prevederile fundamentale ale criminalisticii, care se concentrează pe utilizarea sistematică a forțelor, mijloacelor și metodelor într-o conexiune unitară și dependentă de caracteristicile situațiilor criminalistice și investigative, ținând cont de circumstanțele săvârșirii anumitor tipuri de infracțiuni, tipologia trăsăturilor de personalitate ale suspecților, adică de datele caracteristicii criminalistice ale tipurilor corespunzătoare de infracțiuni[868].

[867] GHERMAN, M., GRATI, V. „Livrarea controlată de substanţe narcotice". In: *Rolul societăţii şi a organelor de drept în contracararea narcomaniei*, pp. 61-68. 2008.
[868] *Теория оперативно-розыскной деятельности. op.cit.* 2006.- X, 832 с. p.119.

Unele metodici ale ASI sunt numite particulare, termen împrumutat din terminologia criminalisticii, și, în multe privințe, din punct de vedere al conținutului și al volumului, sunt apropiate metodicilor criminalistice. Desigur, ele sunt elaborate ținându-se cont de particularitățile ASI ale situațiilor concrete, punându-se accent pe posibilele date de fapt ce necesită să fie obținute anume prin intermediul ASI pentru a fi supuse identificării, fixării și ridicării în vederea utilizării lor ulterioare. Includerea în astfel de metodici a unui conținut prea mare din știința criminalisticii nu este un lucru benefic pentru dezvoltarea aspectului teoretic al ASI. Se cuvine ca aceste metodici să conțină un specific mai mult investigativ operativ.

În contextul celor relatate, merită menționat și faptul că în doctrină nu există unanimitate cu privire la înțelesul termenului „metodică", uneori acesta este identificat cu termenul „metodologie", alteori acești doi termeni sunt folosiți cu înțeles diferit. În viziunea profesorilor autohtoni Golubenco Gh. și Gheorghiță M. „metodica criminalistică" este ultimul compartiment al criminalisticii, definit ca un „sistem de teze ştiinţifice, în baza cărora se elaborează ansambluri practice de recomandaţii şi prescripţii cu privire la organizarea şi realizarea investigaţiilor diverselor varietăţi de infracţiuni, prezentate normativ în legea penală" (produsul final al științei), iar „metodologia criminalistică" presupune „sistemul de cunoştinţe teoretice, ce reflectă procesele, metodele şi formele de cunoaştere ştiinţifică în domeniul criminalisticii"[869].

Într-o altă abordare „metodica" este o cale sau un set de procedee de atingere a unui scop, adică de a stabili circumstanțele care trebuie dovedite[870].

În doctrina națională, metodologia (metodica) investigativ-operativă este asociată cu un sistem de principii şi teze teoretico-ştiinţifice din domeniul ASI privind organizarea şi tactica curmării, prevenirii şi descoperirii infracţiunilor[871].

Din punct de vedere gramatical „metodica" are înțelesul de a se conforma unei metode, a face ceva după un plan organizat[872]. La rândul său „metoda" presupune un „mod (sistematic) de cercetare, de cunoaștere și de transformare a realității obiective"; „procedeu sau ansamblu de procedee folosite în realizarea unui scop; metodologie„[873].

În doctrina ASI străină, metodica ASI este definită ca fiind un sistem de prevederi și recomandări științifice privind organizarea și tactica utilizării efective a forțelor, mijloacelor și metodelor de investigații operative pentru documentarea, curmarea și descoperirea în timp util a anumitor tipuri de infracțiuni[874].

---

[869] GOLUBENCO, Gh. *Criminalistică: obiect, sistem, istorie.* Univ. Liberă Int. din Moldova. – Ch.: F.E.-P. „Tipogr. Centrală", 2008. 216 p. ISBN 978-9975-78-597-6 p. 114-117.; GHEORGHIȚĂ M. Noțiunea, obiectul și sarcinile metodicii criminalistice. [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/89-95_6.pdf.
[870] ЛАРИЧЕВ, В. Д. Вопросы формирования частных криминалистических иоперативно-розыскных методик. В: *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского*. 2015. nr. 2-1. С. 126-132.
[871] DIDÂC, V., et al. *op. cit.* p. 277.
[872] DEX. [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/metodica
[873] DEX. [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/metod%C4%83
[874] ДУБОНОСОВ, Е. С. *op.cit.* 2014. p. 305.

În aprecierea profesorilor Klimov I.A., Sinilov G.K. metodologia ASI este compusă din trei nivele: 1) metodele științifice generale; 2) metode științifice speciale și 3) metodica cercetării științifice[875]. Analizând lucrările profesorului Klimov I.A. observăm că dumnealui folosește termenul „metodică" atât ca element structural al teoriei ASI, cât și ca element structural al metodologiei.

Profesorul Șumilov A.Yu. avansează și mai departe, făcând distincție între noțiunile „metodica cercetării științifice a ASI" ca parte a metodologiei și „metodica ASI" ca secțiune a noii Părți speciale a științei ASI, aceasta din urmă fiind divizată în două părți: 1) metodica ASI penală și 2) metodica ASI nepenală. Astfel, se propune ca prin metodica ASI penală să se înțeleagă sistemul de teze teoretice și recomandări practice semnificative privind organizarea ASI în ceea ce privește, prevenirea, descoperirea și reprimarea anumitor tipuri de infracțiuni, precum și evaluarea lor, documentarea și direcționarea rezultatelor obținute către consumatorii interni și externi. La rândul său, metodica ASI nepenală ar include sistemul de teze teoretice și recomandări practice semnificative privind organizarea ASI în ceea ce privește, prevenirea, descoperirea și reprimarea anumitor tipuri de fapte necriminale, precum și evenimente care amenință securitatea națională, evaluarea lor, documentarea și direcționarea rezultatelor obținute către consumatorii interni și externi[876].

Această viziune a profesorului Șumilov A.Yu. are la bază conceptul conform căruia ASI nu se reduce doar la combaterea criminalității, ci presupune și investigarea altor fapte (fenomene) care nu pot fi raportate la infracțiuni, dar care pun în pericol securitatea națională. Și dacă segmentul combaterii criminalității este acoperit cu diferite metodici, atunci pe segmentul necriminal cu regret constatăm că astfel de metodici lipsesc.

Profesorul Dubonosov E.S. subliniază că una dintre caracteristicile esențiale ale oricărei metodici este aplicarea sistematică și coezivă a resurselor, mijloacelor și metodelor în funcție de specificul situației operative, tipurile specifice de infracțiuni, și trăsăturile de personalitate ale suspecților sau persoanelor verificate. Acest principiu a fost adoptat de-a lungul mai multor ani în domeniul teoriei ASI, în cadrul cercetării caracteristicilor operaționale-tactice ale anumitor tipuri de infracțiuni și dezvoltarea de recomandări metodice pentru identificarea, prevenirea și descoperirea acestora.

Profesorul mai adaugă că metodica investigativ-operativă este întotdeauna concepută în așa fel încât să se adapteze contextului specific în care se desfășoară MSI. Prin urmare, în elaborarea unor metodici specifice, este imperativ să se dezvolte variante tipice investigativ-operative, să se

[875] КЛИМОВ, И.А., СИНИЛОВ, Г.К. Некоторые вопросы методологии оперативно-розыскной деятельности. В: *Вестник Московского университета МВД России*. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003, nr. 1. - С. 58-62. p. 61.

[876] ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: Монография*. В 3 Т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2016. Т. III: Основные положения. КН. 2. Методология, принципы, язык, субъекты оперативно-разыскной науки и некоторые иные ее положения. — 456 с. ISBN 978-5-89784-198-1, p.108-112.

identifice o listă de date de fapt posibile care trebuie să fie documentate, înregistrate și colectate în vederea utilizării ulterioare în procesul probator. Aceste cerințe sunt fundamentate în mod științific în teoria documentării, care reprezintă una dintre formele organizaționale ale ASI. Documentarea implică o gamă diversificată de procedee tehnice și tactice, dar, în esență, se încadrează în domeniul metodic. Aceasta constă în recomandări științifice privind documentarea acțiunilor persoanelor suspectate de comiterea anumitor infracțiuni specifice, acționând ca o formă organizatorică a ASI, dar având, în mod fundamental, caracteristici metodice[877].

Cele relatate mai sus dovedesc faptul că din cauza complexității ASI și a variabilității situațiilor, termenii „tactica" și „metodica" sunt utilizați în doctrină în moduri diferite și interșanjabil de către diferiți autori. Cu toate acestea, în viziunea noastră tactica MSI se referă la planificarea și aplicarea strategică a MSI în scopul colectării de informații sau probe relevante pentru investigații. Aceasta implică dezvoltarea de strategii și abordări specifice pentru a atinge obiectivele stabilite într-o manieră eficientă.

Printre caracteristici cheie ale tacticii MSI putem evidenția:

- Planificarea și organizarea meticuloasă a măsurilor speciale, inclusiv selectarea momentului potrivit de efectuare, determinarea împrejurărilor locului, aprecierea resurselor logistice necesare, stabilirea numărului de personal care va fi implicat la efectuarea măsurii, aprecierea rolurilor participanților etc.
- Adaptabilitatea la circumstanțele specifice ale fiecărei MSI. Nu există o abordare unică care să funcționeze pentru toate cazurile.
- Confidențialitatea acțiunilor pentru asigurarea succesului MSI și pentru protejarea integrității investigației.

De exemplu, tactica MSI poate include alegerea momentului potrivit pentru a efectua o supraveghere, repartizarea echipelor de investigații, elaborarea unui plan pentru obținerea informațiilor de la un potențial martor cheie sau dezvoltarea unor strategii de infiltrare în mediul criminal pentru descoperirea activităților ilegale în cadrul unui grup infracțional.

Metodica MSI se referă la abordarea detaliată a implementării măsurilor speciale, inclusiv metodele și tehnicile specifice utilizate pentru a colecta informații. Aceasta implică aplicarea unor procedee științifice și tehnice pentru a realiza scopurile și sarcinile investigației. Printre caracteristicile cheie pot fi numite:

- Utilizarea unor procedee, metode și tehnici specifice, care pot varia în funcție de situația operativă, comportamentul infractorilor și alți factori relevanți.
- Gestionarea resurselor și a personalului pentru a implementa eficient MSI.
- Pregătire avansată pentru utilizarea corectă a tehnicilor și echipamentelor necesare.

[877] ДУБОНОСОВ, Е. С. *op.cit.*, 2017. p. 27.

Metodica MSI, de exemplu, poate include detaliile tehnice ale montării unui dispozitiv de interceptare audio sau video, tehnici de analiză a datelor, precum și utilizarea de tehnologii avansate pentru supraveghere sau colectarea de informații, cum ar fi utilizarea unui detector de minciuni sau a unui software de analiză a comunicărilor electronice.

În concluzie, tactica și metodica MSI sunt două componente esențiale ale ASI care lucrează împreună pentru a asigura eficacitatea și eficiența procesului de investigații. Tactica se referă la planificarea strategică și abordarea generală, în timp ce metodica implică aplicarea specifică a tehnicilor și procedeelor pentru obținerea informațiilor într-o manieră controlată și eficientă.

4.6. Valorificarea rezultatelor măsurilor speciale de investigaţii

Valorificarea rezultatelor MSI este un subiect de o importanță deosebită pentru teoria ASI[878]. În capitolele precedente am menționat faptul că una din cauzele determinante ale fuziunii reglementărilor normative a procesului penal și ale ASI a ținut anume de valorificarea rezultatelor obținute prin efectuarea MSI în calitate de probe în procesul penal. Aceasta este o problemă mai veche, discuțiile privind soluționarea acesteia au început încă în perioada sovietică dar care continuă și astăzi, ceea ce înseamnă că actualitatea acesteia nu s-a epuizat.

În doctrină s-a afirmat că procesul penal în lipsa ASI ar fi ineficient în cazul investigării unor cauze complicate. La rândul său, nici ASI nu ar putea produce rezultate semnificative fără valorificarea acestora în procesul penal. Procesul penal fără utilizarea metodelor neprocesuale ar fi imposibilă, iar activitatea neprocesuală fără valorificarea ulterioară a rezultatelor ei ar fi lipsită de scop”[879].

Meditând asupra acestor teze ne dăm seama că încercarea de a evidenția valoarea rezultatelor ASI nu este cea mai reușită. În fapt prin astfel de afirmații se îngustează esențial importanța rezultatelor ASI. Nu ni se pare corect ca valoarea rezultatelor ASI să fie redusă strict la recunoașterea acestora în calitate de probe în procesul penal. Scopul ASI nu constă în acumularea probelor, ci mai degrabă în asigurarea și protecția valorilor constituționale de la potențialele pericole și amenințări, inclusiv infracțiuni, prin culegerea netransparentă a informațiilor pertinente și valorificarea acestora în acest sens[880].

Desigur că între procesul penal și ASI există o legătură foarte strânsă și această legătură vizează în primul rând rezultatele ASI. Cu toate acestea, valorificarea rezultatelor ASI, inclusiv ale MSI, nu se reduce doar la aprecierea lor în procesul penal în calitate de probe.

---

[878] JITARIUC, V. Asigurarea respectării drepturilor omului – condiție a admisibilității rezultatelor activității speciale de investigații în cadrul probatoriului. In: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2022, nr. 2(61), pp. 30-35.

[879] ПОЛЯКОВ, М.П. *Уголовно-процессуальная интерпретация результатов оперативно-розыскной деятельности: Монография.* Нижний Новгород. 2001. 278 с. [citat 17.06.2022]. Disponibil: https://kalinovsky-k.narod.ru/b/polyjkov2001/, p. 7.

[880] GLAVAN, B., Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații în contextul legislației Republicii Moldova. În: *Universul Juridic*. Bucureşti, România. 2022, nr.2, p.137-148. ISSN 2393-3445.

Acest aspect a fost evidențiat și în doctrina națională, pe lângă valorificarea respectivelor rezultate în calitate de probe în cauzele penale, profesorii Cușnir V. și Moraru V. au indicat și utilizarea lor pentru pregătirea şi efectuarea acţiunilor de urmărire penală și a MSI în scopul prevenirii, curmării şi descoperirii infracţiunilor. Totodată s-a atras atenția și asupra altor direcţii de utilizare a rezultatelor ASI: pentru soluţionarea unor probleme juridico-administrative; pentru asigurarea procesului penal şi execuţional-penal; pentru asigurarea securităţii de stat, militare, economice sau ecologice; pentru asigurarea protecţiei martorilor şi a altor persoane în procesul penal; pentru asigurarea securităţii organelor investigativ-operative, a confidenţilor şi altor persoane care participă la ASI; pentru executarea acordurilor internaţionale în domeniul investigațiilor penale[881].

Cercetătorii autohtoni Osoianu T. și Orândaș V. de asemenea au exprimat părerea că informația stabilită în urma desfășurării ASI poartă caracter de orientare, accesoriu și este predispusă pentru a înainta versiuni și planificări în vederea inițierii ulterioare a procesului penal. Rezultatele ASI pot fi utilizate pentru pregătirea și efectuarea acțiunilor de urmărire penală, precum și ca probe în cauzele penale[882].

Tot în acest sens doctrinarii Pareniuc A., Punga A. și Pareniuc A. atrag atenția asupra faptului că în legătură cu specificul ASI, rezultatele ei nu pot avea permanent importanţă procesuală şi nu pot fi utilizate în cadrul procesului penal în mod public. Deseori ele pot fi prezentate în calitate de informaţii care ar putea fi folosite la pregătirea şi înfăptuirea acţiunilor de urmărire penală[883].

Legea anterioară, nr. 45/1994, în art. 10 prevedea expres că „Rezultatele activităţii operative de investigaţii pot fi utilizate la pregătirea şi efectuarea acţiunilor de anchetă penală şi la înfăptuirea măsurilor operative de investigaţii în scopul prevenirii, curmării şi descoperirii infracţiunilor, precum şi în calitate de probe pentru dosarele penale”.

Legea nr. 59/2012 (redacția până în 2023) a păstrat în general prevederile anterioare dar a făcut și unele modificări care în esență schimbă înțelesul conceptului discutat. Astfel, în art. 24 se menționa: „Rezultatele MSI pot servi drept temei pentru efectuarea altor măsuri speciale de investigaţii în scopul prevenirii criminalităţii şi asigurării securităţii statului, ordinii publice, precum şi în calitate de probe dacă au fost efectuate în cadrul unei cauze penale”.

Actuala redacție a Legii nr. 59/2012, în art. 24 prevede: „Rezultatele MSI efectuate în conformitate cu prevederile prezentei legi pot servi drept temei pentru: a) sesizarea organului de urmărire penală, în cazul în care ofițerul de investigații constată o bănuială rezonabilă cu privire la pregătirea sau la săvârșirea unei infracțiuni; b) sesizarea agentului constatator, în cazul în care

[881] DIDÂC, V., et al. *op.cit.* p. 317.
[882] OSOIANU, T., ORÂNDAȘ, V. Procedură penală. Partea generală. Curs universitar. Chișinău, 2004. 256 p. p. 45.
[883] PARENIUC, A., PUNGA, A., PARENIUC, A. *Valoarea juridică şi căile de utilizare a rezultatelor activităţii speciale de investigaţii*. In: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAIRM: ştiinţe juridice*, 2019, nr. 10, p. 146-156.

ofițerul de investigații constată o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau la săvârșirea unei contravenții; c) efectuarea altor măsuri speciale de investigații în scopul realizării sarcinilor prezentei legi; d) schimbul de informații cu alte autorități publice, cu organele de drept ale altor state, cu organizațiile internaționale și cu instituțiile/agențiile Uniunii Europene, în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte".

Observăm că legea, cea actuală și cea precedentă, nu reduce valoarea rezultatelor investigațiilor speciale doar la aprecierea lor în calitate de probe în cauzele penale. Înainte de a fi valorificate ca probe respectivele rezultate sunt folosite pentru luarea unor decizii, formarea unor strategii de prevenire și curmare a infracțiunilor și protecție a drepturilor și libertăților persoanei, adică pentru realizarea sarcinilor și scopurilor ASI.

Actualele reglementări ale Legii nr. 59/2012 nu mai prevăd posibilitatea valorificării în calitate de probe a rezultatelor MSI efectuate în afara procesului penal, ceea ce ar putea să însemne că legiuitorul a adoptat o altă politică cu privire la acumularea probelor. Observăm că și dispoziția art. 93 alin. (4) CPP a fost modificată. Anterior aceasta admitea valorificarea în procesul probator a rezultatelor obținute prin ASI. Prin introducerea noilor modificări doar rezultatele ASI obținute în cadrul urmăririi penale pot fi recunoscute ca probe. Aceasta înseamnă că nici rezultatele obținute prin cele două MSI (identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice; culegerea de informații), efectuate conform prevederilor art. 134 alin.(2) CPP până la începerea urmăririi penale, nu vor putea fi valorificate în calitate de probe.

În doctrină s-a atras atenția asupra unor inconsecvențe legislative care pot împiedica utilizarea rezultatelor ASI ca probe în procesul penal. Aceste inconsecvențe sunt legate de dispozițiile art. 24 alin. (2) din Legea nr. 59/2012, care prevăd că informațiile referitoare la forțele, mijloacele, sursele, metodele, planurile și rezultatele ASI, sunt atribuite la secretul de stat și pot fi făcute publice numai în conformitate cu Legea nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat. În plus, conform art. 7 alin. (4) lit. „a" din Legea cu privire la secretul de stat nr. 245 din 27.11.2008, informația privind rezultatele activităților de informații, contrainformații și operative de investigații este considerată secret de stat. Interesul cercetătorilor în acest context ar fi eliminarea rezultatelor MSI din categoria secretului de stat, fiindcă complică în mod nejustificat procesul de administrare a probelor[884].

S-au menționat și alte păreri cu privire la abordarea acestui subiect. Conform primului punct de vedere, rezultatele ASI nu pot fi folosite ca probe în procesul penal decât în cazul în care sunt administrate și confirmate prin acțiuni de urmărire penală. Acest concept a luat naștere și s-a impus intens în perioada sovietică, după care, odată cu dezvoltarea științei și practicii, a fost

[884] CUȘNIR, V., COVALCIUC, I. Abordări teoreco-normave privind măsurile speciale (operave) de investigații în probatoriul penal. În: *Studii şi cercetări juridice: Culegere de lucrări ştiinţifice de specialitate*. Chișinău. 2021. ÎS FEP „Tipografi a Centrală". ISBN 978-9975-3201-1-5. p. 105-115.

distanțat, devenind un subiect de discuție controversat. Conform acestuia, rezultatele ASI au o natură juridică informativă de orientare. Pentru ca în baza acestora să fie obținute probe ar fi nevoie ca însăși organul de urmărire penală să întreprindă cele mai adecvate acțiuni de urmărire penală în funcție de caz. Prin urmare, efectuarea MSI nu poate să înlocuiască înfăptuirea acțiunilor de urmărire penală. Acest punct de vedere este justificat prin faptul că MSI spre deosebire de acțiunile de urmărire penală nu au o formă prestabilită și nu sunt reglementate în detaliu de normele legale[885].

Conform celui de al doilea concept, problema valorificării rezultatelor ASI în calitate de probe ține de depășirea unor stereotipuri și prejudecăți dezvoltate de știința și practica judiciară încă din perioada represiunii, impactul negativ al căreia a produs o atitudine negativă față de materialele activităților neprocesuale, iar efectele se fac simțite și în condițiile statului de drept. Ar fi imposibil fără implicarea MSI și cu astfel de abordări să se asigure inevitabilitatea tragerii la răspundere penală a infractorilor iscusiți[886].

Există și viziunea conform căreia probele și rezultatele ASI sunt entități identice, ambele posedând aceleași caracteristici, ambele fiind informații, adică date de fapt, și prin intermediul ambelor sunt stabilite împrejurările importante pentru cauza penală[887].

S-a menționat și faptul că rezultatele ASI nu pot fi echivalate cu probele, considerându-se că respectivele rezultate necesită să fie „legalizate”. Se cuvine să înțelegem și contextul în care a fost expus acest concept, în caz contrar se creează impresia că desfășurarea ASI în afara procesului penal este ilegală, iar rezultatele obținute sunt tot ilegale. Prin urmare, deoarece s-ar viola drepturile omului, rezultatele obținute nu ar putea fi acceptate ca probe în virtutea prevederilor art. 94 alin. (1) CPP, care interzic expres valorificarea în calitate de probe a datelor de fapt obținute prin violarea drepturilor omului[888].

Atragem atenția că acest concept de „legalizare” a rezultatelor ASI își are originea în perioada sovietică, când acest tip de investigații era reglement doar la nivel departamental. Respectiv, era firesc să se discute despre „legalizarea” rezultatelor ASI. Astăzi, situația este alta; investigațiile speciale sunt reglementate legal (Legea nr. 59/2012), deci și rezultatele obținute sunt legale, și nu mai este nevoie de o „legalizare”, iar drepturile persoanei nu sunt violate, ci restrânse în condițiile legale.

Un alt concept apropiat celui discutat se referă la transformarea rezultatelor ASI în probe[889]. În acest context, s-a remarcat că procesul penal acționează ca un filtru rigid al informațiilor

---

[885] БЕЛКИН, Р.С. *et. al. Теория доказательств в советском уголовном процессе.* Редкол.: Жогин Н.В. et.al. 2-е изд., испр. и доп. М.: Юрид. лит., 1973. - 736 с. p. 233.
[886] ЗАХАРЦЕВ, С.И., ИГНАЩЕНКОВ, Ю.Ю., САЛЬНИКОВ, В.П. *op.cit.* 2017. p. 25.
[887] КАРАМЫШЕВ, Д. А. *Организационно-правовой механизм обеспечения допустимости доказательств в досудебном производстве*: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2009. 21 с. p. 20.
[888] CUȘNIR, V., COVALCIUC, I. *op.cit.* Chișinău. 2021. p. 111.
[889] DOLEA, I. op.cit. Ch.: Cartea Juridică, 2009 p. 168.; ГРИГОРЬЕВ, В.Н., et.al. *Справочник следователя*. М.: Эксмо. 2008. 747 с. ISBN 978-5-699-21229-3. p. 115.

obținute prin metode operative de investigații de către subiecții ASI, iar organului de urmărire penală i se atribuie rolul de arbitru în evaluarea acestora[890]. În susținerea acestui concept s-a menționat că informația obținută prin ASI necesită să fie supusă verificării prin comparație cu alte informații legate de caz. Numai după aceste acțiuni se poate aprecia fiabilitatea și obiectivitatea rezultatelor ASI. Rezultatele ASI se pot dovedi a fi nesigure și incomplete, incorecte și denaturate, din cauza opiniei subiective a persoanei care a furnizat aceste informații ofițerului de investigații. Astfel, cercetătorul admite, deși cu prudență, posibilitatea utilizării în calitate de probe a rezultatelor ASI într-o cauză penală și propune o verificare amănunțită și minuțioasă a informațiilor obținute prin ASI[891].

Relevant este și un alt punct de vedere conform căruia rezultatele ASI ar trebui folosite direct, fără verificare, în calitate de probe în procesul penal. Printre argumentele invocate se menționează faptul că întreg procesul penal este construit pe principiul încrederii în metoda procesual penală de obținere a informațiilor. La rândul său, procesul penal nu este reglementat strict doar de CPP, ci și de alte legi, inclusiv Legea ASI pe segmentul investigării infracțiunilor grave. Prin urmare, nu ar exista motive serioase de a lipsi rezultatele ASI de încredere prin verificarea admisibilității acestora. Așa cum nimeni nu pune la îndoială admisibilitatea unei constatări tehnico științifice sau a unui control financiar, exact la fel nu ar trebui să existe dubii nici în privința rezultatelor investigațiilor speciale. În fapt, obiectivul acestei verificări ar fi stabilirea onestității persoanelor care efectuează ASI și nu a rezultatelor în sine, prin urmare ar fi neclar de ce un organ, cum este procurorul sau ofițerul de urmărire penală, ar trebui să se bucure de mai multă încredere decât ofițerul de investigații[892].

Fiecare dintre opiniile de mai sus exprimă o anumită parte de adevăr, dat fiind faptul că rezultatele ASI, inclusiv cele obținute prin efectuarea MSI, nu sunt toate la fel, sunt diferite și respectiv aprecierea lor în calitate de probe necesită o abordare individuală. Probele obținute prin procedeele tradiționale au un grad mai ridicat de încredere comparativ cu cele obținute prin ASI și, considerăm că, nu este vorba aici de încrederea acordată organului care le obține, ci în însăși natura procedeului prin care acestea sunt obținute. Rezultatul chestionării, ca măsură investigativă, de exemplu, nu poate pretinde la același nivel de încredere cu rezultatul audierii, ca acțiune de urmărire penală și nu pentru că prima este efectuată de ofițerul de investigații, iar cealaltă de organul de urmărire penală sau de procuror. Ceea ce ar trebui să înțelegem este faptul că audierea se desfășoară conform unei proceduri diferite față de cea a chestionării. În cazul celei din urmă interlocutorul nu este prevenit ca și în cazul audierii că va purta răspundere penală pentru depoziții false. Respectiv, în

[890] СУРКОВ, К.В. *Оперативно-розыскное законодательство России: пути совершенствования и развития*: дис. д-ра юрид. наук. – Москва - 1997. 433 с. С. 79–80.
[891] ГРИГОРЬЕВ, В. Н. *Некоторые суждения о результатах оперативно-розыскной деятельности.* Судебная власть и уголовный процесс. 2018. nr. 2. С. 48-52.
[892] АГУТИН, А.В. *Основы уголовно-процессуального доказывания в российском уголовном судопроизводстве. Монография*. М.: МАЭП, 2010,- 288 с. ISBN 5-901770-02-1 p. 221-233

timpul chestionării persoana ar putea să nu spună adevărul, fiind absolut conștientă că nu va purta nici un fel de răspundere pentru cele declarate. Analizând situația din perspectiva judecătorului, considerăm că mai cu încredere vor fi apreciate declarațiile obținute prin audiere decât cele obținute prin chestionare.

În acest context, axându-se pe dispozițiile legale, profesorii V. Cușnir și V. Moraru exemplifică, menționând că rezultatele *chestionării* se supun verificării prin intermediul audierii bănuitului, învinuitului, inculpatului, ale părţii vătămate, părţii civile, părţii civilmente responsabile, martorului precum și alte procedee probatorii[893]. Este de precizat, că rezultatul chestionării în cazul dat va servi nu ca probă în procesul penal, ci ca temei pentru acțiunea de audiere a bănuitului, învinuitului, inculpatului etc.[894] în cadrul cărora vor fi verificate informațiile obținute prin chestionare, iar probe vor fi datele de fapt ce se conțin în declarațiile persoanei audiate.

În doctrină s-a atras atenția asupra faptului că nu toate rezultatele investigațiilor speciale pot fi întotdeauna recunoscute ca fiabile, deoarece acestea trebuie verificate folosind alte date și numai pe baza totalității lor se poate afirma cu un grad rezonabil de probabilitate că aceste date sunt obiective și de încredere.

Prin urmare, în situația în care organele de urmărire penală administrează o probă cu încălcarea principiului loialității, afectând drepturile garantate de Convenția Europeană, iar aceste mijloace de probă conduc direct și necesar la administrarea legală a altor mijloace de probă (administrarea mijlocului nelegal fiind o condiție esențială pentru administrarea mijlocului de probă legal), acestea din urmă vor fi excluse, instanțele nefiind capabile să-și întemeieze hotărârile pe aceste probe derivate[895]. În acest sens, CEDO a dezvoltat principiul „Fructele pomului otrăvit”, care impune excluderea mijloacelor de probă administrate legal, dar care sunt derivate (în strânsă legătură) din probele obținute în mod ilegal. Prin urmare, dacă sursa probantă, „pomul”, este lovită de nulitate, atunci toate probele obținute cu ajutorul ei, „fructele”, vor fi afectate similar[896].

Informațiile pot fi vagi, incomplete, uneori neverificabile și pot conține o anumită cantitate de subiectivism, emanate de la sursa care le-a furnizat. În special, informațiile care provin de la o persoană confidențială sunt supuse verificării nu numai din cauza subiectivismului acesteia, ci și pentru că persoana confidențială ar fi putut fi deliberat dezinformată, pot induce în mod deliberat în eroare ofițerul de investigații etc. Informațiile operative relevante nu reflectă date de fapt, dar aceasta nu înseamnă că aceste informații nu constituie rezultatul ASI. De asemenea, trebuie menționat că

---

[893] DIDÂC, V., et al. *op. cit.* p. 326.

[894] СТЕПАНОВ, А. А., ШАНАНИН, М. Г. *Использование результатов оперативно-розыскной деятельности при производстве следственных действий: учебное пособие*. СПб., 2005. 60 с. [citat 17.06.2022]. Disponibil: https://procuror.spb.ru/izdanija/2005_02_10.pdf, p. 52.

[895] Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-917/14. Decizia din 24 iunie 2014. [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2673, p. 10.

[896] Cauza Gäfgen contra Germaniei. *Cererea nr. 22978/05*. Hotărârea CtEDO din 1 iunie 2010 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-99015, §25; 73; 157.

absența unui rezultat real (de fapt) este de asemenea un rezultat, deoarece negarea informațiilor sau neconfirmarea acestora permite, de exemplu, reducerea gamei de versiuni, identificarea unor noi direcții de lucru etc. Prin urmare, atât primirea informațiilor primare, cât și respingerea lor ulterioară pot rezulta în egală măsură dintr-o investigație specială[897].

Pentru a înțelege adevărata valoare a rezultatelor ASI cel mai indicat ar fi să determinăm și conceptul de rezultate ale ASI. În literatura de specialitate pot fi întâlnite diferite aprecieri în acest sens.

În doctrina națională s-a menționat că **rezultatele ASI** constituie informaţiile şi/sau materialele, colectate, evaluate şi documentate de către subdiviziunile specializate în conformitate cu prevederile legale, referitoare la pregătirea sau săvârșirea unor infracţiuni şi a persoanelor care le organizează, le comit sau le-au comis, căutarea celor care se ascund de organele de urmărire penală, de judecată sau care se sustrag de la sancţiunea penală şi a celor dispăruţi fără urmă, precum şi despre evenimentele sau acţiunile care pun în pericol securitatea de stat, militară, economică sau ecologică a RM. Prin urmare, potrivit dispozițiilor legale, rezultatele ASI constituie **un produs informaţional şi/sau material** obţinut în conformitate cu legea[898].

Alți cercetători consideră că „rezultatele MSI pot să conţină suplimentar şi alte informaţii, de exemplu, despre starea psihologică a persoanelor investigate, care poate fi folosită la înaintarea ipotezelor de lucru sau la pregătirea unor noi măsuri speciale de investigaţii. Astfel, în timpul „chestionării" pot fi obţinute informaţii neverbale, exprimate prin modalitatea de comportare, emoţiile celui chestionat, ce pot demonstra sinceritatea celui intervievat, nivelul de cunoaştere a evenimentelor investigate, constatarea persoanelor care dispun de informaţii – potenţiali martori"[899].

Conform precizărilor profesorului E.S. Dubonosov, informațiile obținute prin ASI pot conține o gamă variată de informații: despre modul în care s-a comis infracțiunea; despre persoanele care au comis infracțiunea, despre bunuri și documente care pot servi ca probe în cauza penală și despre locurile aflării lor; despre modalitățile de ascundere a faptelor comise; despre linia de conduită adoptată de suspecți și învinuiți în timpul urmăririi penale; despre influențarea organizatorilor grupurilor infracționale asupra complicilor lor pentru a da declarații false; despre influențarea martorilor în vederea determinării lor de a refuza să dea mărturie[900].

Practic în mod unanim se afirmă că rezultatele ASI sunt reflectate în documente de serviciu (rapoarte, note informative, sinteze, dări de seamă, procese-verbale, rapoarte cu informația de la colaboratorii confidenţiali, explicaţiile participanţilor la efectuarea MSI sau declaraţiile cetăţenilor,

[897] Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник / под ред. К.К. Горяйнова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. М.: ИНФРА-М, 2006. 832 с. ISBN 5-16-002437-9. p. 554.
[898] DIDÂC, V., et al. *op. cit.* p. 318.
[899] PARENIUC, A., PUNGA, A., PARENIUC, A. *op.cit.*, 2019, nr. 10, p. 146-156.
[900] ДУБОНОСОВ, Е.С. *op.cit.*, 2014. 442 с. p. 374.

înscrisurile şi alte documente departamentale oficiale. La aceste materiale pot fi anexate obiecte şi documente, obţinute în urma efectuării MSI.

Este de adăugat și faptul că însăși legiuitorul a stabilit ca rezultatele MSI în cadrul cărora au fost aplicate dispozitive tehnice de imprimare audio, video, foto să fie fixate pe purtători materiali (fizici) de informaţii și anexarea lor într-un plic sigilat la procesul-verbal (art. 22, alin. (2) Legea nr. 59/2012).

Într-o altă apreciere, rezultatele ASI reprezintă un sistem informațional compus din documente și obiecte, care cuprind orice informații și sursele acestora, obținute în conformitate cu cerințele stabilite de Legea ASI și actele subordonate acestora, de către organele autorizate și persoanele însărcinate cu efectuarea respectivelor măsuri. Aceste informații se referă la semne, circumstanțe, persoane implicate în comiterea, planificarea sau finalizarea unei infracțiuni, acțiunile acestora, precum și locația persoanelor care se ascund de organele de urmărire penală, procurori sau instanța de judecată[901].

Potrivit profesorului Jelezniak N.S., rezultatele ASI nu trebuie să fie identificate exclusiv cu informațiile. Pentru a-și detalia poziția, autorul referindu-se la „Infiltrarea operativă" consideră că această măsură poate fi utilizată nu numai pentru obținerea de informații de importanță operativă, ci și pentru compromiterea liderului unei grupări criminale, pentru dezbinarea sau reorientarea acesteia. Aceste obiective nu vizează dobândirea de informații. Atunci când obțin rezultatele dorite, ofițerii de investigații previn (curmă) activitatea infracțională, îndeplinesc alte sarcini ale ASI. Toate acestea sugerează că caracterul informațional al ASI nu este mereu prezent, ceea ce înseamnă că conceptul de rezultate al ASI necesită ajustări. Probabil că modificarea ar trebui să vizeze nu întreaga definiție, ci doar o parte din aceasta, care descrie rezultatele obținute în cadrul ASI[902].

În susținerea acestui punct de vedere Ciumarov S.A. definește conceptul de rezultate ale ASI în sensul că ar presupune informațiile cu privire la semnele infracțiunii și a persoanelor care pregătesc, comit sau au comis infracțiuni, la alte circumstanțe care servesc la atingerea scopurilor și sarcinilor ASI, la faptele care decurg din utilizarea informațiilor obținute de către angajații subdiviziunilor specializate, precum și obiectele, materialele și documentele obținute în timpul desfășurării ASI[903].

În cadrul cercetărilor noastre am întâlnit și opinia conform căreia rezultatele obținute prin măsurile publice de investigații nu fac parte din conținutul rezultatelor ASI. Conform acestui concept măsurile publice nu produc rezultate secrete iar conform legislației ASI este o activitate secretă și prin urmare conținutul ASI este alcătuit doar din acțiuni secrete. Prin desfășurarea activităților

[901] КОКУРИН, Г. *К вопросу о понятии результатов оперативно-розыскной деятельности.* Бизнес, менеджмент и право. – 2015. – nr. 1(31). – С. 93-97.
[902] ЖЕЛЕЗНЯК, Н.С. *Вопросы актуализации Федерального закона «Об оперативнорозыскной деятельности»* : монография. Красноярск: СибЮИ МВД России, 2019. – 332 с. p. 200.
[903] ЧУМАРОВ, С.А. О понятии результатов оперативно-розыскнои деятельности и их содержании. В: *Вестник Сибирского юридического института МВД России*. 2013. nr.2 (13). С.153-159.

publice și documentarea rezultatelor acestora apar relații executiv-administrative ce se atribuie la domeniul de reglementare legală a dreptului administrativ și nu la domeniul de reglementare a ASI. Activitățile publice, formează un grup aparte de acțiuni neprocesuale ce nu se identifică cu ASI dar care sunt efectuate împreună cu acestea. Astfel, rezultatele acțiunilor publice ar trebui să aibă propriul regim juridic de desfășurare și documentare a acestor rezultate[904].

Anterior, în cadrul acestei lucrări (Paragraful 4.1. Noțiunea și esența MSI), am remarcat punctul nostru de vedere cu privire la faptul că nu MSI pot fi în sine publice sau secrete respectiv cifrate, ci modul în care acestea sunt efectuate, adică forma în care sunt puse în aplicare poate îmbina aspecte publice, secrete sau cifrate. Acestea fiind spuse, observăm că viziunile noastre în anumite privințe corespund cu cele ale cercetătorilor la care am făcut referință. Legislația națională atribuie la secretul de stat rezultatele ASI, ceea ce înseamnă că și acțiunile efectuate pentru dobândirea acestor rezultate, cel puțin ar urma să implice și caracterul secret.

Confirmăm încă o dată părerea că una din trăsăturile esențiale ale MSI este caracterul tainic de efectuare. Acest caracter vizează în mod special interlocutorul în privința căruia sunt efectuate măsurile, iar lipsa acestui semn conduce la inexistența MSI. În cadrul MSI aspectul secret al acesteia poate fi îmbinat cu elemente și procedee publice. Însă, acțiunile pur publice, considerăm noi, nu pot fi numite speciale de investigații, acestea neavând nimic special în ele și nu s-ar deosebi prea mult de cele efectuate de alți funcționari decât ofițerii de investigații.

Astfel, susținem conceptul conform căruia măsurile publice de culegere a informațiilor efectuate de ofițerul de investigații formează un grup separat de acțiuni ce nu se identifică cu grupul MSI. Importanța acestor măsuri publice și a rezultatelor obținute prin efectuarea lor au o valoare semnificativă pentru atingerea scopurilor și realizarea sarcinilor ASI iar regimul juridic al acestora ar trebui să fie diferit față de cel al MSI și mult mai lejer.

În temeiul celor menționate mai sus îi dăm absolută dreptate profesorului Dubonosov E.S., spunând că problema utilizării rezultatelor ASI implică mai multe aspecte, iar rezolvarea acesteia nu este posibilă fără o examinare a terminologiei asociate acestui concept[905]. Termenul „rezultat” în interpretarea literală se referă la ceea ce este obținut ca urmare a unei anumite activități, a unei munci, unui rezultat final[906]. Rezultatul ASI constă în soluționarea scopurilor și sarcinilor acestei activități. Acest rezultat trebuie să fie foarte clar și să fie materializat prin reflectarea sa în documentele operative sau pe diverse suporturi fizice[907].

În Codul de procedură penală legiuitorul, referindu-se la rezultatele ASI, folosește diferiți termeni: „rezultatele MSI” (art. 93 alin. (2) pct. 8), „date de fapt” (art. 93 alin. (4)), „materialele ASI

[904] НАГИЛЕНКО, Б.Я., КУЗЬМИН, А.В., КОСАРЕВА Т.В. О кризисном состоянии правового регулирования оперативно-розыскной деятельности полиции и мерах по его совершенствованию. В: *Научный портал МВД России.* 2013. nr. 1(21). С. 40-46.
[905] ДУБОНОСОВ, Е.С. *op.cit.*, 2014. 442 с., p. 373.
[906] DEX online. https://dexonline.ro/definitie/rezultat
[907] ЧУМАРОВ, С.А. *op.cit*. 2013. nr.2 (13). С.153-159.

„ (art. 125 alin. (1), art. 126 alin. (1)). Toți acești termeni în esență au în vedere informațiile obținute prin ASI.

Conform prevederilor art. 93 alin. (4) CPP „Datele de fapt obţinute prin ASI pot fi admise ca probe numai în cazurile în care ele au fost administrate şi verificate prin intermediul mijloacelor prevăzute la alin. (2), în conformitate cu prevederile legii procesuale, cu respectarea drepturilor şi libertăţilor persoanei sau cu restricţia unor drepturi şi libertăţi autorizată de către instanţa de judecată". Înțelesul acestor prevederi este că datele de fapt obținute prin ASI nu se identifică cu probele, acestea ar putea să devină probe dacă este îndeplinită condiția stabilită[908]. Aceasta vorbește despre faptul că legiuitorul are o anumită rezervă față de fiabilitatea rezultatelor investigațiilor speciale.

Este de remarcat și faptul că și în situația în care rezultatele investigațiilor speciale sunt recunoscute ca probe, legiuitorul totuși păstrează o doză de neîncredere în această categorie de probe. Acest fapt este dovedit prin diferența pe care o face între diferite categorii de probe, și anume, probe obținute prin procedeele probatorii tradiționale și probe obținute prin efectuarea MSI. Conform prevederilor art. 101 alin. (5) CPP „Hotărârea de condamnare nu se poate întemeia, în măsură determinantă, pe […] probele obţinute în urma efectuării MSI", ceea ce înseamnă că Hotărârea de condamnare se poate întemeia în măsură determinantă pe probele obținute prin alte căi.

Din cele menționate se pot deosebi două categorii de informații care alcătuiesc conținutul conceptului de rezultate ale ASI , inclusiv a MSI. Prima categorie este reprezentată de datele de fapt (informații) care indică direct elementele constitutive ale infracțiunii și care, atunci când sunt documentate prin mijloace procesuale, pot servi drept mijloace de probă într-un caz penal. Aceste date pot fi relevante pentru stabilirea circumstanțelor care trebuie demonstrate, cum ar fi existența și locația instrumentelor crimei, a bunurilor sustrase, a sumelor de bani, a obiectelor care păstrează urmele infracțiunii și altele.

A doua categorie este formată din date de fapt cu caracter auxiliar (despre identitatea suspectului, contradicții în grupul infracțional, metodele de mascare a activității criminale etc.) și pot fi utilizate pentru dezvoltarea abordărilor organizaționale și tactice în cadrul ASI și în cadrul urmăririi penale. Este de adăugat și faptul că de regulă, ofiţerii de investigaţii nu folosesc informațiile obţinute la momentul dobândirii lor și nu le folosesc doar o singură dată, ci de mai multe ori, şi, mai ales, după o anumită perioadă de timp, uneori aceasta fiind foarte lungă în funcţie de situaţia operativă.

Discrepanța în timp dintre momentul primirii și cel al punerii în aplicare a informațiilor de către ofiţerul de investigaţii impune conservarea lor într-un mod fiabil. Pentru aceasta, informațiile trebuie transferate și înregistrate pe un purtător material de informaţii (în cazul în care acestea au

[908] CUȘNIR, V., COVALCIUC, I. *op.cit.* Chișinău. 2021. p. 105-115.

ajuns într-o formă nefixată, iniţial fiind „fixate” doar în memoria umană a ofiţerului de investigaţii). Acest lucru este dictat de faptul că memoria umană, deşi are caracter universal, este încă un purtător de informații relativ nesigur.

Pe lângă diferența temporară dintre momentul obținerii și cel al utilizării informațiilor de către ofiţerul de investigaţii, există și un decalaj spațial - o neconcordanță între momentul obținerii și cel al utilizării informațiilor în raport cu teritoriul. Deci, informațiile inițiale pot fi obținute într-o subdiviziune specializată de investigaţii și utilizate de o altă subdiviziune, uneori localizate la sute de kilometri una faţă de alta.

Caracteristică pentru utilizarea informaţiilor este şi decalajul dintre cei care o obţin şi cei care o utilizează: informaţia poate fi obţinută de un ofiţer de investigaţii dar poate fi folosită de alt ofiţer de investigaţii, procuror, ofiţer de urmărire penală, sau persoană care acordă ajutor în ASI. Dacă informaţiile au fost obţinute prin MSI autorizate de procuror atunci ele pot fi folosite dintr-un dosar special în altul doar cu autorizarea acestuia (art. 24 alin. (3) Legea nr. 59/2012).

Cât priveşte informaţiile despre forţele (cu excepţia persoanelor care acordă sprijin autorităţilor ce efectuează MSI), mijloacele, sursele, metodele, planurile şi rezultatele ASI , precum şi despre organizarea şi tactica desfăşurării MSI, care constituie secret de stat, pot fi desecretizate numai în conformitate cu legislaţia.

În ceea ce privește interceptarea sau înregistrarea audio-video naturală a persoanelor care interacționează verbal, vizual sau comportamental cu persoanele monitorizate și care, în primul rând, nu au nici o calitate relevată în legătură cu fapta ce face obiectul investigației, cum ar fi rude, prieteni, etc., chiar dacă viața lor intimă și privată este inevitabil afectată, acest aspect este eliminat odată cu încheierea definitivă a cazului, atunci când înregistrările care nu sunt relevante pentru autoritățile judiciare vor fi șterse. Dacă aceste înregistrări conțin informații legate de pregătirea sau comiterea unei alte infracțiuni decât cea care au condus la monitorizarea inițială, chiar și în cazul altor persoane decât cea monitorizată inițial (fie că sunt interlocutori sau nu), legea procesuală prevede posibilitatea utilizării acestor înregistrări într-o altă cauză penală. Acest lucru confirmă practic că legea permite utilizarea rezultatelor obținute împotriva unei persoane față de care nu a început urmărirea penală și care, prin urmare, nu este subiectul unei acuzații în cadrul respectivului caz[909].

Cu privire la utilizarea în alte cauze penale, precum și contravenționale a rezultatelor obținute, art. 136 alin. (7) CPP prevede că acestea pot fi folosite cu aprobarea judecătorului de instrucție. Aceste prevederi au extins considerabil posibilitatea utilizării rezultatelor MSI, dat fiind faptul că redacția anterioară admitea folosirea acestora doar în cazul în care infracțiunea săvârșită era de același gen sau în cazul infracțiunilor de terorism, crimă organizată sau infracțiunilor care

[909] TUDORAN, M.V. *Teoria și practica interceptărilor și înregistrărilor audio sau video judiciare.* Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniștilor, București, 2012, p. 356 p. 88.

atentează la securitatea statului, și nu mai târziu de 3 luni de la momentul obținerii informației. Se considera că aceste infracțiuni fac parte dintr-un obiect generic, ceea ce însemna că a doua infracțiune trebuia să fie prevăzută în același capitol al Codului penal ca și infracțiunea de bază[910].

Problema inadmisibilității datelor obținute cu încălcarea drepturilor omului este supusă examinării de către autoritatea care a autorizat astfel de măsuri, fie procurorul, fie judecătorul de instrucție. Partea apărării are dreptul să ridice problema inadmisibilității în diferite etape ale procesului, inclusiv în prima instanță, în apel și în recurs, chiar dacă procurorul sau judecătorul de instrucție a considerat proba ca fiind admisibilă în faza de urmărire penală. Totuși, doar procurorul (anterior judecătorul de instrucție) poate decide, printr-o ordonanță motivată, amânarea informării persoanei supuse MSI și doar în cazurile în care aceasta ar putea duce la perturbarea sau periclitarea bunei desfășurări a urmăririi penale sau ar pune în pericol siguranța victimei, a părții vătămate, a părții civile, a martorului sau a membrilor familiilor acestora.

Rezultatele ASI care se păstrează la judecătorul de instrucție sau la procurorul care a autorizat efectuarea MSI se nimicesc în temeiul încheierii/ordonanței judecătorului sau procurorului după expirarea termenului de un an de la rămânerea irevocabilă a hotărârii asupra cauzei penale și dacă aceste rezultate nu sunt folosite în alte cauze penale sau contravenționale.

Responsabil de nimicirea respectivelor rezultate ASI este subdiviziunea specializată în cadrul căreia activează ofițerul de investigații care a efectuat MSI, întocmind acest sens un proces-verbal pe care îl expediază judecătorului sau procurorului pentru a fi anexat la materialele cauzei penale.

4.7. **Concluzii la capitolul 4**

1. Printre preocupările de bază ale materiei ASI se numără definirea conceptului de MSI, ori prin intermediul MSI se desfășoară ASI, contribuind la atingerea sarcinilor și scopurilor acesteia. Absența în legislația națională a definirii conceptului de MSI, poate fi înțeleasă ca o sarcină deloc ușoară lăsată pe seama doctrinei. Numeroasele definiții găsite în literatura de specialitate relevă interesul crescut al cercetătorilor pentru soluționarea problemei evidențiate. Totuși, lipsa unității de opinii în această privință arată complexitatea acestei probleme. Fiecare încercare de a defini conceptul de MSI aduce contribuții semnificative la înțelegerea și clarificarea acestuia. Totuși, tratamentul univoc al acestui concept este foarte important din perspectivă teoretico-normativă și practico-judiciară, atât pentru autoritățile care dispun de competențe în acest domeniu, cât și pentru funcționarii acestor autorități împuterniciți să organizeze și să efectueze MSI.

2. Analiza definițiilor doctrinare privind conceptul de MSI relevă faptul că o parte dintre acestea nu corespund cerinței logice de proporționalitate. Unele definiții sunt prea concise, ceea ce face ca domeniul lor să fie prea larg și să nu permită delimitarea MSI de conceptele și categoriile

[910] DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Ediția a 2-a. Chișinău, 2020. 1408 p. p. 444.

înrudite. Altele, dimpotrivă, conțin caracteristici excesive care restrâng sfera conceptului examinat. Prin urmare, pare deosebit de important ca în definiție să se regăsească numărul optim de caracteristici esențiale specifice conceptului analizat.

3. MSI dețin un loc foarte important în conținut al ASI, au un rol deosebit pentru realizarea scopurilor și sarcinilor acestei activități, de realizarea lor depinde nivelul de securitate și siguranță a valorilor protejate și cu toate acestea ele nu sunt singurele elemente constitutive ale ASI. Pe lângă MSI conținutul ASI mai include o gamă variată de acțiuni, cum ar fi atragerea persoanelor spre colaborare confidențială, crearea de întreprinderi, instituții, organizații și subdiviziuni, desfășurarea de activități financiare specifice, furnizarea de suport informativ și documentar, efectuarea măsurilor de protecție a persoanelor și informațiilor, desfășurarea măsurilor de căutare etc. Succesul MSI depinde de nivelul de profesionalism al ofițerului de investigații, nivelul de asigurare tehnico materială, de buna planificare și procedeele tactice aplicate, iar acestea la rândul lor implică multiple alte acțiuni menite să sprijine eficiența MSI și ASI în ansamblu.

4. Prin noțiunea de **„măsuri speciale de investigații”** *se înțelege una dintre componentele ASI formată dintr-o totalitate de acțiuni strict reglementate de lege, efectuate autorizat și prioritar confidențial de către ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate ale autoritățile competente pentru realizarea scopurilor și îndeplinirea sarcinilor ASI.*

5. Materia ASI include, în general, diverse MSI, regimul juridic de aplicare al cărora este diferit în funcție de scopurile și sarcinile acestei materii. Astfel, regimul juridic al MSI aplicat în cadrul procesului penal diferă față de cel aplicat în afara procesului penal. Prin urmare, expresia „MSI în cadrul și în afara procesului penal” subliniază existența unui spectru larg de MSI care pot fi aplicate în diverse contexte, fiecare cu propriul său regim juridic specific.

6. Tendința actuală de dezvoltare a legislației naționale în materia ASI este îndreptată spre separarea în diferite acte normative a diferitelor regimuri juridice de aplicare a MSI în funcție de tipurile de ASI: investigațiile penale judiciare (în CPP); investigațiile extrajudiciare (în Legea nr. 59/2012). Actualele reglementări juridice denotă că atât ASI, cât și MSI ca elemente ale acestei activități, ar trebui abordată ca un tot întreg, ca fiind o singură materie, dar cu regimuri juridice distincte în funcție de domeniul vizat: în cadrul și în afara procesului penal.

7. Deosebirea diferitor tipologii a MSI în baza criteriilor legale: în funcție de actul normativ în care sunt prevăzute MSI; de competența organului care le autorizează; de competența autorităților în drept să le efectueze; de admisibilitatea efectuării măsurilor pentru investigarea diferitor tipuri de infracțiuni; de admisibilitatea efectuării MSI în raport cu procesul penal; de restricționarea efectuării măsurilor în raport cu realizarea sarcinilor activității speciale de investigații, scoate în evidență anumite aspecte din legislație care, pe de o parte, în mod obișnuit nu sunt observate și sunt trecute cu vederea iar, pe de altă parte, reflectă voința legiuitorului privind regimul juridic al respectivelor măsuri.

8. Tipizarea MSI în temeiul criteriilor expuse în literatura de specialitate: în funcție de ingerința în drepturile fundamentale ale persoanei; de gradul și intensitatea ingerințelor în drepturile persoanei; de necesitatea de autorizare a MSI; în funcție de forma lor de efectuare; de structura juridică a MSI; de criteriul tactic de înfăptuire a MSI; de durata efectuării MSI; de gradul de pătrundere în mediul criminal; de direcția și natura MSI; de concursul mijloacelor tehnice la efectuarea MSI, pune în lumină mai multe probleme teoretico-practice de efectuare a respectivelor MSI și care oferă un motiv în plus de gândire și analiză pentru înaintarea unor soluții eficiente în ceea ce privește perfecționarea cadrului legal în materia ASI. Cu siguranță că pe lângă criteriile de tipizare reflectate în această lucrare există o mulțime de alte criterii nu mai puțin importante și interesante. Sperăm că lucrarea de față va fi de un real folos pentru cei interesați de domeniul ASI și va contribui la dezvoltarea științifică a acestei materii.

9. ***Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video*** este o MSI ce se poziționează în topul cu celor mai intruzive măsuri în drepturile persoanei, fapt pentru care se autorizează de către judecătorul de instrucție și doar în limitele urmăririi penale. Frecvența aplicării acesteia nu este mare, constituind aproximativ 2.28% din numărul total al măsurilor aplicate. Deși, în legătură cu MSI, se pune un accent foarte mare pe calitatea și claritatea legii, totuși studiul efectuat relevă o discrepanță între titlul și definiția acestei măsuri formulată în art. 137 alin. (1) CPP. În definiția măsurii nu se spune nimic despre instalarea în domiciliu a mijloacelor tehnice, doar în alin. (2) al acestui articol se face o astfel de mențiune. Considerăm că locul unor astfel de mențiuni este în definiția măsurii, ori rolul definiției este să descopere conținutul și limitele conținutului măsurii discutate. În acest context propunem o nouă redacție a alin. (1): „Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video presupune accesul secret sau legendat în interiorul domiciliului, fără înștiințarea proprietarului/posesorului, studierea acestuia pentru descoperirea urmelor activității infracționale, obținerea altor informații necesare probării circumstanțelor faptei infracționale, precum și utilizarea și/sau amplasarea de echipamente specializate, cum ar fi camere de fotografiere sau dispozitive de înregistrare audio și video, în vederea monitorizării activităților din interiorul domiciliului pentru obținerea informațiilor suplimentare”.

10. Totodată, în scopul sporirii garanțiilor contra eventualelor abuzuri la realizarea acestei măsuri intervenim cu propunerea expunerii prevederilor art. 137 alin. (2) într-o nouă redacție: „În demersul de autorizare a acestei măsuri se va argumenta numărul pătrunderilor în domiciliu pentru activarea, deservirea și dezactivarea mijloacelor tehnice ce urmează să fie utilizate, se va detalia în mod concret, după caz, modul în care se va efectua pătrunderea în domiciliu, câte persoane vor fi implicate și locația exactă unde vor fi montate dispozitivele. Autorizarea se va acorda numai în

situațiile în care este justificată și proporțională cu scopul urmărit, ținând cont de gravitatea infracțiunii și de alte circumstanțe relevante”.

11. **Interceptarea şi înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor** este o MSI cu un potențial foarte ridicat de soluționare rapidă a problemelor investigative, fapt pentru care în activitatea practică se poziționează în topul celor mai solicitate MSI, constituind aproximativ 50% din numărul total al măsurilor efectuate. Această măsură a fost obiectul celor mai multe polemici atât teoretice cât și practice, fapt care a condus la extinderea treptată a conținutul legal al acesteia. În prezent, această măsură este definită practic identic în art. 29 din Legea nr. 59/2012 și în art. 138^1 CPP, cuprinzând toate formele de comunicare efectuate prin concursul mijloacelor tehnice, precum și cele ambientale. Faptul că din redacția Legii nr. 59/2012 lipsesc cuvintele „scrise sau grafice” poate fi înțeles ca o eroare tehnică, context în care propunem înlăturarea acestei erori.

12. **Supravegherea tehnică** este o MSI relativ nouă prevăzută în art. 138 CPP, fiind constituită prin comasarea măsurilor: „Supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea” (art. 132 CPP, redacția 2023) și „Documentarea cu ajutorul metodelor şi mijloacelor tehnice, localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziţionare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice” (art. 134^3 CPP, redacția 2023). Aceasta poate fi efectuată doar cu autorizarea judecătorului de instrucție și doar în limitele urmăririi penale. Analiza conținutului măsurii discutate relevă omisiunea din partea legiuitorului privind stabilirea tipului de informații care ar putea fi supravegheate și înregistrate. Această lacună poate duce la posibile dezbateri contradictorii cu privire la admisibilitatea supravegherii și înregistrării informațiilor sonore. Interpretarea gramaticală a textului măsurii ar putea să sugereze că aceasta se referă doar la colectarea informațiilor vizuale, fără a le include și pe cele sonore. Totuși, având în vedere originea acesteia, precum și deosebirea ei de alte măsuri, precum urmărirea vizuală, ajungem la concluzia că măsura în cauză presupune supravegherea și înregistrarea atât a informațiilor vizuale, cât și a celor sonore.

13. Comparativ cu celelalte componente ale supravegherii tehnice, „urmărirea și localizarea prin mijloace tehnice” este mai puțin intruzivă în viața privată a unei persoane. Acest aspect justifică, într-o oarecare măsură, decizia legiuitorului de a permite efectuarea doar a unei părți a măsurii „supravegherea tehnică” în afara procesului penal. Mai mult, măsura reglementată în art. 28 din Legea nr. 59/2012 nu are ca scop culegerea informațiilor pentru procesul probator, ci pentru activitățile de căutare a persoanelor care se sustrag de la urmărirea penală sau judecată, ori de la executarea pedepsei, ori pe cele care au evadat din locurile de detenție. Din perspectiva practicii CtEDO geolocalizarea nu necesită aceleași garanții precum interceptarea, respectiv nu este necesar ca această măsură să fie restricționată exclusiv la forme grave de criminalitate.

14. **Localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice**, atât conform art. 28 din Legea nr. 59/2012, cât și conform art. 138 din CPP, se referă doar la localizarea obiectelor, fără a menționa explicit și localizarea persoanelor. Totuși, esența acestei măsuri vizează și localizarea persoanelor.

Termenul „obiect” nu poate să includă și persoanele, deoarece aceasta ar însemna o lipsă de respect față de demnitatea umană. În acest context, se propune ca legislația să fie modificată pentru a clarifica că localizarea prin mijloace tehnice se poate aplica și persoanelor, nu doar obiectelor.

15. **Reţinerea, cercetarea, predarea, percheziţionarea sau ridicarea trimiterilor poştale** reprezintă o MSI care se aplică foarte rar, aproximativ 4.5 cazuri pe an, sau 0,086% din numărul total al MSI efectuate. Analiza prevederilor art. 138^2 alin.(1) din CPP și art. 30 alin.(1) din Legea nr. 59/2012, în care este expusă această măsură, relevă faptul că legiuitorul a prevăzut o listă exhaustivă de trimiteri poștale ce ar putea fi interceptate, iar unele dintre acestea („telegrama”, „banderola”, „container poștal”) nu se mai regăsesc în reglementările actuale privind trimiterile poștale (Conform pct. 9 din HG nr. 1457/2016, trimiterile poștale se împart în următoarele categorii: Scrisori; Aerograme; Cărţi poştale; Imprimate; Cecograme; „Saci M”; Pachete mici și Colete poștale).

Totodată, această măsură în actuala reglementare vizează doar trimiterile poștale efectuate prin intermediul instituțiilor poștale, nu și a celor efectuate prin alte modalități. În acest context, de lege ferenda se propun următoarele modificări la art. 138^2 CPP și art. 30 din Legea nr. 59/2012: alin. (1) de expus în următoarea redacție „Pot fi reținute, cercetate, predate sau ridicate prin mijloace fizice sau tehnice trimiteri poștale sau obiecte transmise prin orice alt mijloc”; alin.(2), cuvintele „denumirea instituției poștale în sarcina căreia se atribuie obligația de a reține trimiterile poștale” de substituit cu cuvintele „denumirea instituției poștale sau de transport şi orice altă persoană fizică sau juridică care efectuează activităţi de transport sau transfer de informaţii”; alin.(3) după cuvintele „Ofițerul de investigații aduce la cunoștința reprezentantului instituției poștale” de adăugat „sau de transport sau oricărei alte persoane fizice sau juridice care efectuează activităţi de transport sau transfer de informaţii”, iar după cuvintele „ridicarea trimiterilor poștale” de adăugat cuvintele „sau obiectelor transmise”; alin.(4) după cuvintele „Reprezentantul instituției poștale” de adăugat cuvintele „sau după caz persoana fizică sau juridică care efectuează activitate de transport sau transfer de informaţii”; alin.(5) cuvintele „Prezentându-se în instituția poștală, ofițerul de investigații deschide și examinează trimiterile poștale respective. La descoperirea obiectelor și/sau a documentelor care au importanță probatorie pentru cauza penală” se substituie cu „La examinarea trimiterile poștale și descoperirea obiectelor și/sau a documentelor care au importanță probatorie pentru cauza penală”; alin. (6), sintagma „Toți participanții și cei prezenți la această acțiune procesuală sunt preveniți despre obligativitatea păstrării secretului corespondenței, nedivulgării informațiilor cu privire la urmărirea penală, precum și despre răspunderea penală prevăzută la art. 178 și art. 315 din Codul penal nr. 985/2002. Aceasta se consemnează în procesul-verbal.” se exclude, urmând să fie inclusă într-un nou aliniat la art. 135 CPP.

16. **Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și/sau accesul la informațiile financiare** este o MSI prevăzută în în art. 138^3 CPP, autorizată de judecătorul de instrucție în

limitele urmăririi penale, fiind aplicată cu o frecvență de aproximativ 1,98% din numărul total al măsurilor efectuate. Analiza acestei măsuri relevă o discrepanță între denumirea și conținutul acesteia, ori din denumirea măsurii rezultă caracterul concomitent și alternativ al celor două acțiuni distincte, fiind unite prin conjuncțiile „și/sau", iar din conținutul măsurii rezultă doar caracterul alternativ, fiind folosită doar conjuncția „sau". De lege ferenda propunem includerea conjuncțiilor „și/sau" în conținutul măsurii. Astfel, sintagma „în regim de timp real sau după realizarea acestora" se va substitui cu sintagma „în regim de timp real și/sau după realizarea acestora".

17. **Colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice** este o MSI ce poate fi efectuată cu autorizația judecătorului de instrucție atât în cadrul, cât și în afara procesului penal și se aplică cu o frecvență de aproximativ 14,26% din media totală a măsurilor efectuate. Prin realizarea acesteia se pot obține doar informațiile asociate comunicărilor, fără a include conținutul efectiv al acestora. Cu alte cuvinte, măsura se referă exclusiv la datele de trafic și localizare, excluzând alte categorii de date care ar putea fi accesate și stocate legal. Această măsură se deosebește de „Identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice" prin gradul diferit de ingerință în drepturile persoanei, în cazul identificării abonatului gradul de ingerință fiind mai scăzut.

18. **Accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice** reprezintă o MSI relativ nouă, derivată dintr-o măsură anterioară „Monitorizarea conexiunilor comunicaţiilor telegrafice şi electronice", autorizată de judecătorul de instrucție în cadrul și în afara procesului penal. În mediu această măsura s-a aplicat cu o frecvență de aproximativ 0,19%. Măsura este definită aproape identic atât în art. 33 din Legea nr. 59/2012, cât și în art. **138[5] CPP**, și doar două necoincidenți par să producă diferențe artificiale. Prima, în textul Legii nr. 59/2012 nu se concretizează faptul că datele informatice sunt colectate „în timp real" și, a doua necoincidență este că în CPP nu se spune expres că datele se obțin „fără suportul furnizorului de servicii electronice". Însăși conceptul de interceptare a datelor informatice presupune, prin natura sa, capturarea unei comunicări în timpul transmiterii ei, adică în timp real, ceea ce înseamnă că deosebirea este irelevantă. Cea de a doua diferență are caracter pur tehnic și nu schimbă gradul de ingerință în drepturile persoanei.

19. **Identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice** este o MSI autorizată de procuror atât în cadrul, cât și în afara procesului penal și este definită în mod identic în art. 34 din Legea nr. 59/2012 și în art. 138[6] CPP. Măsura se aplică cu o frecvență de aproximativ 7.04% din media totală a tuturor măsurilor aplicate. Efectuarea acestei măsuri spre deosebire de restul este admisă din momentul pornirii procesului penal, în perioada de verificare a sesizărilor până la pornirea urmăririi penale și se dispune pentru întreg spectru de infracțiuni.

20. **Accesul la informațiile financiare** este nu doar o componentă a măsurii prevăzute de art. 138^3 CPP „Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară”, ci și o măsură independentă (art. 31 din Legea nr. 59/2012), desfășurată în afara procesului penal în vederea îndeplinirii sarcinilor ASI. Datorită caracterului mai puțin intruziv al acțiunii de acces la informația financiară comparativ cu acțiunea de monitorizare sau control a tranzacțiilor financiare a permis legiuitorului să o transfere pentru autorizare din competența judecătorului de instrucție în competența procurorului.

21. **Urmărirea vizuală** este una dintre cele mai vechi măsuri de investigații, cu un potențial încă foarte înalt de culegere a informațiilor și care rămâne în continuare un pilon important al ASI. În mediu această măsura s-a aplicat cu o frecvență de aproximativ 7.84%. În mod aproape identic aceasta este definită în art. 36^3 din Legea nr. 59/2012 și în art. 138^{11} CPP. Diferențele ar fi că în redacția Legii nr. 59/2012 este substituit cuvântul „fixarea” cu cuvântul „documentarea”, iar la finalul definiției este adăugată expresia „cu sau fără fixarea foto/video”. În principiu, ambele diferențe sunt neesențiale și chiar artificiale. Termenii „fixare” și „documentare” sunt sinonimi, iar fixarea foto/video a imaginilor este posibilă atât în cadrul, cât și în afara procesului penal. Nu se admite imprimarea audio a discuțiilor dintre persoane, aceasta fiind deja o interceptare a comunicărilor implicând și necesitatea unei autorizări din partea judecătorului. Reieșind din acest raționament, legiuitorul a divizat aceste două forme de urmărire vizuală în două măsuri distincte, prima, intitulată „urmărirea vizuală” (art. 138^{11} CPP), atribuind-o în competența procurorului, iar cea de a doua, intitulată „supravegherea tehnică” (art. 138 CPP), atribuind-o în competența judecătorului de instrucție.

22. **Controlul transmiterii sau primirii banilor, a serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite** este o MSI reglementată doar de CPP, autorizată de procuror și care se aplică doar în faza urmăririi penale. În mediu această măsura s-a aplicat cu o frecvență de aproximativ 1.69%. Modificările legislative din 2023 relevă tendința legiuitorului de extindere a sferei de acțiune a acestei măsuri pe dimensiunea subiecților în drept să o efectueze, subiecților țintă vizați de aceasta, precum și a spectrului de infracțiuni pentru investigarea cărora aceasta poate fi dispusă. Problema cea mai des întâlnită la realizarea acestei măsuri ține de provocarea infracțiunii, context în care s-a acumulat o experiență practică foarte bogată și un suport teoretic pe măsură. Există foarte multe recomandări de evitare a provocării, dar ca o concluzie generală organele statului, la realizarea acestei măsuri, ar trebui să adopte o atitudine pasivă în ceea ce privește evoluția infracțiunii, acest caracter presupunând ca inițiativa săvârșirii infracțiunii să vină de la făptuitor, iar acțiunile ulterioare nu ar trebui să instige comiterea infracțiunii.

23. **Investigaţia sub acoperire** este o MSI autorizată de către procuror, efectuată în cadrul și în afara procesului penal, reglementată de Legea nr. 59/2012 și CPP. Această măsură s-a

aplicat cu o frecvență de aproximativ 1.87%. Investigația sub acoperire poate fi efectuată ca un eveniment singular finalizat sau ca un proces specific, care implică o serie de acțiuni organizatorice, tactice și de cercetare, desfășurate în principal de către persoane special desemnate, cu metode și mijloace secrete. Selecția acestor metode și mijloace este dictată de circumstanțele și obiectivele specifice ale măsurii efectuate. Ca elemente auxiliare ale acestei măsuri complexe pot fi considerate chestionarea, urmărirea vizuală, precum și alte măsuri. În cadrul acestei măsuri pot fi realizate și acțiuni care intră în competența judecătorului de instrucție, însă în acest caz, este necesară autorizarea lor prealabilă de către judecător. La necesitate investigatorul sub acoperire poate fi audiat în calitate de martor, inclusiv prin proceduri de protecție a martorilor.

24. **Livrarea supravegheată** este o MSI prevăzută la art. 138^8 CPP efectuată doar în cadrul urmăririi penale și doar cu autorizarea procurorului, frecvența aplicării acesteia în mediu fiind de aproximativ 0.41%. Această măsură este inclusă în sistemul de drept național în urma ratificării de către țara noastră a Convenției ONU împotriva traficului ilicit de stupefiante și de substanțe psihotrope din 20.12.1988. Măsura în cauză are caracter complex, implicând o serie de acțiuni desfășurate în secret pentru asigurarea succesului obținerii de informații în cazuri de transport ilegal de substanțe narcotice, materiale explozive, arme, sau obiecte furate care intră, tranzitează și ies de pe teritoriul unuia sau mai multor state. Măsura are caracter inerent transfrontalier și polițienesc, fiind mai degrabă o măsură polițienească decât una specifică urmăririi penale. Această măsură presupune că toate statele prin care trec transporturile ilegale sau suspecte trebuie să fie de acord cu intrarea și ieșirea acestora de pe teritoriul lor, să garanteze supravegherea continuă a transportului de către autoritățile lor competente și să informeze procurorul, organele de urmărire penală sau alte autorități competente cu privire la rezultatele investigației în ceea ce privește persoanele acuzate de infracțiuni care fac obiectul acestei MSI.

25. **Achiziţia de control** este o MSI care se efectuează atât în cadrul, cât și în afara procesului penal și se autorizează de procuror, frecvența aplicării acesteia, în mediu, fiind de aproximativ 2.73%. În afara procesului penal, această măsură nu se dispune pentru efectuarea expertizei judiciare ori pentru investigarea unei infracțiuni. Prin natura sa, achiziția de control reprezintă un contract de vânzare-cumpărare fictiv în sfera circuitului liber sau limitat de obiecte, mărfuri, servicii realizat de către organul competent în scopul soluţionării sarcinilor ASI. De obicei, sursele financiare utilizate sunt recuperate imediat la reținerea și percheziționarea persoanei investigate sau în timpul judecății, deși sunt și cazuri în care judecătorul nu dă curs unei astfel de solicitări. La realizarea achiziției de control agentul sub acoperire nu ar trebui să insiste asupra actului de vânzare-cumpărare, deoarece un astfel de comportament se va califica drept provocare la săvârșirea infracțiunii și prin urmare probele vor fi eliminate din dosar, cazuri care din păcate au loc în practica judiciară.

26. **Colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată** este o MSI efectuată doar în afara procesului penal și autorizată de procuror, frecvența aplicării acesteia fiind foarte scăzută, aproximativ 0,03%. Această măsură de obicei asigură colectarea: amprentelor, mostrelor de sânge, păr, urme de încălțăminte, îmbrăcăminte, miros, mostre de scris de mână, semnături, mostre de produse, semifabricate etc., însă nu este singura măsură prin care se pot obține mostre pentru cercetarea comparată. Prin această măsură se pot colecta mostre atât materiale, cât și digitale (programe de calculator). Pentru a-i conferi o mai mare flexibilitate de aplicare acestei măsuri intervenim cu propunerea eliminării termenului „comparativ" din denumirea și conținutul acesteia. Astfel, măsura nu va fi limitată doar la scopuri de comparație, ci și la scopuri de diagnosticare și analiză, urmând să fie denumită „Colectarea mostrelor pentru cercetare".

27. **Cercetarea obiectelor şi documentelor** este o MSI autorizată în prezent de conducătorul subdiviziunii specializate (anterior de procuror) și se efectuează doar în afara procesului penal. Frecvența aplicării acestei măsuri este foarte scăzută, constituind aproximativ 0,03% din numărul total de măsuri efectuate. Această măsură se bazează pe metoda empirică, metodă fundamentală pentru obținerea și evaluarea informațiilor necesare realizării sarcinilor ASI. Această măsură implică colectarea, analiza și interpretarea datelor obținute prin experimente și observații directe, fără a se baza exclusiv pe teorie sau presupuneri.

28. **Culegerea de informații** este o MSI relativ nouă, derivând din combinarea a trei măsuri anterioare: chestionarea, culegerea informațiilor despre persoane și fapte și identificarea persoanei. Această nouă măsură a fost concepută pentru a acumula și sistematiza date, precum și pentru administrarea lor ca probe, prin intermediul bazelor de date și sistemelor informaționale sau prin colectarea informațiilor de la fața locului. Scopul principal al acestor schimbări a fost ca informațiile conținute în aceste baze de date și sisteme informaționale să poată fi folosite ca probe. Această măsură a fost proiectată să fie efectuată nu doar în afara procesului penal, ci și în interiorul acestuia, iar ca excepție s-a admis să fie efectuată și înaintea începerii urmăririi penale, și în legătură cu tot spectrul de infracțiuni. Măsura în discuție are un caracter de căutare-cercetare și este orientată spre depistarea informaţiilor ascunse sau tăinuite intenţionat.

29. Analiza procedurii MSI prin prisma ultimelor modificări din 2023 relevă promovarea unei noi politici penale conform căreia pentru investigarea și curmarea infracțiunilor nu se mai pot dispune MSI decât în limitele și în conformitate cu prevederile CPP, din Legea nr. 59/2012 fiind eliminate sarcinile de curmare, descoperire, cercetare a infracțiunilor și identificare a făptuitorilor acestora (art. 2). Orice nelămurire cu privire la pornirea urmăririi penale care ar implica efectuarea MSI nu se mai poate soluționa în afara procesului penal, din art. 19 al Legii nr. 59/2012 fiind eliminate așa temeiuri ca „circumstanţele neclare în legătură cu pornirea urmăririi penale", „informaţiile, devenite cunoscute, privind fapta prejudiciabilă în curs de pregătire, de comitere sau comisă, precum şi persoanele care o pregătesc, o comit ori au comis-o". Tot conform CPP se va

proceda și în cazurile în care din rezultatele obținute prin efectuarea MSI în afara procesului penal va reieși faptul că se pregătește, se săvârșește sau a fost săvârșită o infracțiune (art. 19 alin.(2) și art. 20 alin.(11) din Legea nr. 59/2012). În aceiași ordine de idei s-a stabilit că organul de urmărire penală, procurorul și judecătorul de instrucție nu mai pot emite acte procesuale ce ar servi ca temei pentru efectuarea MSI în afara procesului penal, un astfel de temei nu se mai regăsește în art. 19 al Legii nr. 59/2012.

30. Legislația națională nu definește conceptul de temei pentru efectuarea MSI, ci indică doar lista acestora în Legea nr. 59/2012 (art. 19 alin. (1)). Anterior o listă similară a temeiurilor era prevăzută și în art. 132^3 alin. (1) CPP. Prevederile actuale ale CPP indică doar faptul că temeiul efectuării MSI este ordonanța motivată a procurorului sau a ofițerului de urmărire penală (art. 135 alin. (1) CPP). În lipsa definirii conceptului de temei al MSI se atestă folosirea neinspirată de către legiuitor a termenilor „temei" și „motiv" în raport cu dispunerea și încetarea MSI, ceea ce creează unele confuzii cu privire la înțelesul veridic al termenului temei de efectuare a MSI. O atare situație ridica și o problemă de legalitate a efectuării MSI, ori textul legii ar trebui să fie clar, accesibil și previzibil.

31. Cercetările efectuate relevă faptul că nu există diferențe între „temei" și „motive" de efectuare a MSI, aceste două noțiuni urmează să fie tratate ca fiind sinonime. Prin **temeiul de efectuare a MSI** se înțelege motivul real prevăzut în lege, care justifică necesitatea efectuării acestor măsuri. Acest temei este reflectat în anumite documente formale, cum ar fi raportul, ordonanța sau încheierea emisă în acest sens. O ordonanță de efectuare a MSI în care lipsește motivul care a stat la baza emiterii acestei ordonanțe echivalează cu o ordonanță neîntemeiată. În acest context, de lege ferenda se propune înlocuirea sintagmei „imediat ce au dispărut temeiurile și/sau motivele ce au justificat autorizarea acesteia" din art. 20 alin. (11) din Legea nr. 59/2012 cu sintagma „au dispărut temeiurile și/sau condițiile ce au justificat autorizarea acesteia".

32. Analiza condițiilor de efectuare a MSI evidențiază faptul că în urma modificărilor legislative din 2023, expresia „bănuială rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni" a fost înlocuită cu actuala expresie „există pornită urmărirea penală cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni", ceea ce restricționează posibilitatea dispunerii MSI strict în limitele urmăririi penale. Excepție de la această regulă sunt prevederile art. 134 alin. (2) CPP conform cărora doar două MSI pot fi dispuse și efectuate până la pornirea urmăririi penale, fiind vorba despre „identificarea abonatului sau a utilizatorului unei rețele de comunicații electronice" și „culegerea de informații". Modificarea adusă ridică întrebări cu privire la modul în care va funcționa această schimbare în activitatea practică. Observația noastră evidențiază o discrepanță între noua condiție de efectuare a MSI și prevederile art. 274 CPP, conform cărora urmărirea penală nu se pornește în legătură cu existența unei „bănuieli rezonabile cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni" (acesta fiind momentul de debut al procesului penal - art. 1 alin. (1) CPP), ci în legătură

cu existența unei bănuieli rezonabile că a fost săvârșită o infracțiune. În acest context se propune ca prevederile art. 274 alin. (1) CPP să fie aduse în consonanță cu cele ale art. 133 alin. (1) pct. 1) CPP, adică sintagma „rezultă cel puțin o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracţiune” din art. 274 alin. (1) CPP să fie înlocuită cu sintagma „rezultă cel puțin o bănuială rezonabilă că se pregătește, se săvârșește sau a fost săvârșită o infracțiune”.

33. Legislația națională stabilește că MSI pot fi efectuate numai în urma unei autorizări corespunzătoare, adică atunci când există un act de dispoziție emis, în conformitate cu competența specifică, de către judecătorul de instrucție, procuror și conducătorul subdiviziunii specializate. În privința autorizării MSI atribuite în competența judecătorului de instrucție legiuitorul a prevăzut două proceduri: autorizarea în situații obișnuite și autorizarea în situații excepționale. Conceptul de „situații obișnuite” trebuie să fie înțeles în opoziție cu cel de „situații excepționale” menționat în dispoziția art. 135 alin. (6) al CPP, conform căruia situațiile excepționale sunt acele situații în care întârzierea obținerii autorizației de la judecătorul de instrucție ar duce la pierderea de informații probatorii sau ar pune în pericol iminent securitatea persoanelor. Analiza comparativă a legislației relevă că autorizarea MSI în situații excepționale este specifică doar procesului penal și nu înlătură condiția care impune existența unei urmăriri penale începute.

34. Analiza procedurii de consemnare a rezultatelor MSI relevă faptul că în Legea nr. 59/2012 nu se menționează termenul în care judecătorul sau procurorul ar urma să verifice legalitatea efectuării măsurii respective. Presupunem că acesta ar trebui să corespundă termenului indicat în art. 136 alin.(4) CPP, adică 5 zile de la primirea procesului-verbal. Considerăm că această omisiune tehnică ar trebui inclusă în art. 22 alin.(4) din Legea nr. 59/2012 prin adăugarea la sfârșitul acestui aliniat a textului: „Judecătorul de instrucție, respectiv procurorul urmează să se expună asupra legalității MSI în termen de cel mult 5 zile de la primirea procesului-verbal”.

35. Notificarea persoanelor investigate prin MSI constituie o garanție foarte importantă contra abuzurilor, motiv pentru care legislația națională prevede o procedură specială în acest sens. Cu toate acestea, absența notificării ulterioare nu poate fi considerată drept un argument suficient pentru a concluziona că ingerința în viața privată a unei persoane nu a fost „necesară într-o societate democratică”. Mai degrabă, această lipsă de notificare este esențială pentru asigurarea eficacității investigațiilor speciale. Totuși, atunci când notificarea nu ar compromite scopul inițial al restricției, este important ca informațiile relevante să fie comunicate persoanelor respective.

36. Tactica și metodica investigațiilor speciale sunt compartimente foarte importante ale ASI, reprezentând cele mai raţionale şi mai eficiente căi de realizare a unor scopuri şi sarcini concrete, constituind elemente importante ale „artei” de descoperire a infracţiunilor și formând cel mai adecvat mijloc de luptă împotriva infractorilor iscusiți. Însăși ASI ca materie științifico-didactică și-a făcut apariția prin dezvoltarea compartimentului de tactică investigativ-operativă elaborat în cadrul criminalisticii. Sursele istorice atestă debutul discuțiilor teoretice privind investigațiile

speciale de aproape o sută de ani în urmă, ceea ce denotă faptul că aceasta este o materie relativ tânără și se află în plin proces de structurare și consolidare, respectiv și compartimentele discutate, de asemenea, se află în aceeași fază de dezvoltare.

37. Faptul că până în prezent nu s-a ajuns la un consens în privința definirii tacticii și metodicii investigațiilor speciale poate fi calificat ca un proces absolut normal, știința necesită timp, mai ales atunci când este ghidată de principiul confidențialității. Cu toate acestea, tactica MSI poate fi caracterizată ca o componentă esențială a planificării și implementării acestor măsuri în contextul realizării scopurilor și sarcinilor ASI. Tactica MSI implică aspecte precum determinarea obiectivelor, evaluarea mijloacelor și forțelor disponibile, alocarea resurselor necesare, stabilirea riscurilor implicate, luarea deciziilor operative, determinarea modalităților de acțiune, a liniei de conduită pentru atingerea obiectivelor de prevenire, descoperire a infracțiunilor și căutarea infractorilor. Tactica este esențială pentru eficacitatea investigațiilor speciale, deoarece solicită practicanților să manifeste gândire strategică, logică, previziune și alte calități intelectuale. Tactica în esență *presupune iscusința de a ajunge mai ușor la final, depășind obstacolele care stau în cale.*

38. Metodica MSI se referă la abordarea detaliată a implementării măsurilor speciale, inclusiv metodele și tehnicile specifice utilizate pentru a colecta informații. Aceasta implică aplicarea unor procedee științifice și tehnice pentru a realiza scopurile și sarcinile investigației. Printre caracteristicile cheie pot fi numite: utilizarea unor procedee, metode și tehnici specifice, care pot varia în funcție de situația operativă, comportamentul infractorilor și alți factori relevanți; gestionarea resurselor și a personalului pentru a implementa eficient MSI; pregătire avansată pentru utilizarea corectă a tehnicilor și echipamentelor necesare.

39. Valorificarea rezultatelor MSI a fost și rămâne în continuare o problemă foarte sensibilă pentru teoria ASI și a procesului penal, rezolvarea ei fiind și una din cauzele determinante ale fuziunii reglementărilor normative ale acestor două materii. Cu toate acestea, rezultatele MSI nu ar trebui privite strict prin prisma valorificării lor în calitate de probe în procesul penal, este și acesta un aspect foarte important, însă menirea MSI este să contribuie la realizarea scopurilor și sarcinilor ASI, iar rezultatele MSI necesită întâi de toate să fie valorificare exact în aceiași direcție.

40. Conceptul de rezultate ale MSI poate fi perceput în diferite moduri. Într-o accepțiune mai largă, presupune realizarea scopurilor și sarcinilor în vederea cărora au fost dispuse respectivele măsuri. Într-o abordare mai îngustă, prin rezultate ale MSI se au în vedere informații, documente și obiecte purtătoare de informații, mostre pentru cercetare, înregistrări audio, video, foto, etc. Există și o altă abordare a rezultatelor MSI: absența obiectelor căutate în anumite locuri sau neconfirmarea unor informații verificate este, de asemenea, un rezultat, deoarece permite reducerea gamei de versiuni înaintate și identificarea noilor direcții de lucru. Rezultat al MSI poate fi și reușita destrămării unui grup criminal în urma unor combinații de dezinformare. Înlăturarea factorilor și

condițiilor care favorizează săvârșirea infracțiunilor este și acesta un rezultat al MSI. Tot rezultat al MSI se va considera și crearea condițiilor favorabile pentru efectuarea altor MSI.

41. Legislația națională, în diferite perioade, a valorificat în mod diferit rezultatele ASI, inclusiv și a MSI, în special pe dimensiunea recunoașterii lor în calitate de probe. Inițial acestea puteau fi utilizate la pregătirea şi efectuarea acţiunilor de urmărire penală şi la înfăptuirea MSI în scopul prevenirii, curmării şi descoperirii infracţiunilor, precum şi în calitate de probe pentru dosarele penale (art. 10 din Legea nr. 45/1994). Ulterior, începând cu 2012, în ceea ce privește valorificarea acestor rezultate ca probe, legislația a devenit oarecum confuză, fiindcă Legea procesuală le admitea ca probe (art. 93 alin. (4) CPP), iar Legea nr. 59/2012 nu le conferea aceiași valoare dacă erau obținute în afara unei cauze penale (art. 24). Începând cu 2024, rezultatele MSI nu mai pot fi admise ca probe dacă sunt obținute în afara urmăririi penale (art. 93 alin. (4) CPP).

42. Tendința actuală de perfecționare a cadrului normativ pe dimensiunea valorificării rezultatelor MSI este îndreptată spre extinderea spectrului de destinații spre care acestea ar putea să fie utilizate (art. 24 din Legea nr. 59/2012 și art. 136 alin. (7) CPP). Totodată se atestă și tendința de neadmitere a rezultatelor MSI în procesul probator decât dacă acestea au fost obținute în cadrul urmăririi penale și au fost verificate prin mijloacele de probă prevăzute la art. 93 alin.(2) CPP.

5. PERFECȚIONAREA CADRULUI JURIDIC NAȚIONAL PRIVIND ACTIVITATEA SPECIALĂ DE INVESTIGAȚII

5.1. Normativitatea activității speciale de investigații: configurație și perspective de dezvoltare

Conform teoriei generale a dreptului[911], normativitatea juridică presupune activitatea statului, a organelor și a funcționarilor săi în stabilirea normelor juridice și adoptarea, la necesitate, a deciziilor individuale de reglementare, în conformitate cu aceste norme, a problemelor semnificative din punct de vedere juridic, apărute în cadrul unor relații ce ar asigura scopul și coerența activităților conexe[912]. Se pare că această explicație se potrivește și normativității juridice a ASI.

În acest sens, doctrina a remarcat că alături de categoria normativitatea juridică a ASI, este admisibil să se ia în considerare categoria izvoarele juridice ale ASI. Categoriile „bază juridică", „izvoare de drept" și „surse de drept" nu au diferențe fundamentale și sunt identice ca și conținut. Este evident că până la completarea sistemului ramurilor de drept cu dreptul ASI, nu ar fi cazul să discutăm despre izvoarele unei ramuri de drept nerecunoscute[913].

În doctrina s-a remarcat și faptul că o mare importanță în mecanismul respectării drepturilor și libertăților persoanei în materia ASI o are deplinătatea și acuratețea reglementărilor juridice menite să stabilească tipurile investigațiilor speciale, temeiurile, condițiile și procedura efectuării lor, precum și drepturile și obligațiile subiecților acestora, totalitatea cărora, reunite într-un singur sistem, constituie normativitatea juridică a investigațiilor speciale[914].

Actualitatea analizei subiectului reglementării juridice a ASI derivă din contextul reformelor juridice din ultimii ani ce au vizat direct această materie, schimbându-i în esență configurația. Din conținutul Notei explicative anexate la ultimul Proiect de lege[915] pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații) se poate observa că obiectul discuțiilor l-a alcătuit cumulul de probleme generate de calitatea slabă a reglementărilor juridice privind MSI, în special fiind vizate prevederile Legii nr. 59/2012 și cele ale CPP.

Problema normativității juridice a ASI derivă și din lipsa unor prevederi legale exprese care ar stabili nomenclatorul actelor normative menit să reglementeze acțiunile, inclusiv MSI realizate în cadrul acestui gen de activitate. Este de remarcat și faptul că legea precedentă, Legea nr. 45/1994, spre deosebire de cea actuală, Legea nr. 59/2012, conținea prevederi ce indicau expres cadrul

---

[911] SIDA, A., BERLINGHER, D. *Teoria generală a dreptului* – Ed. a 3-a, rev. - Arad: "Vasile Goldiș" University Press, 2006. 232p. ISBN 973-664-065-5, p.28-30.

[912] БЕЛЯКОВИЧ, Е.В. Понятие и пределы правового регулирования. В: *Сибирский юридический вестник*. 2006. №4. С.3-9. [citat: 13.02.2023]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatie-i-predely-pravovogo-regulirovaniya

[913] АЛФЕРОВ, В.Ю., ГРИШИН, А.И., ИЛЬИН, Н.И. *op.cit.*, 2016. p. 20.

[914] ЧЕЧЕТИН, А.Е. *op.cit.*, 2016. – 232 с. УДК 343 ББК 67.411, p.22.

[915] Proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații). [citat 11.10.2022]. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu_438_mj.pdf

normativ al acestei materii (art. 4)[916]. Neincluderea unor astfel de prevederi în actuala lege poate fi înțeleasă ca o problemă lăsată pe seama doctrinei.

Analiza acestui subiect implică considerarea multitudinii de factori care au schimbat cursul dezvoltării reglementării normative a investigațiilor speciale în diferite perioade[917].

Reamintim că până în 1994, MSI erau reglementate prin acte normative departamentale și interdepartamentale, la nivel de lege fiind doar unele referințe cu privire la MSI. Adoptarea Legii nr. 45/1994 a marcat un moment istoric foarte important pentru dezvoltarea reglementării juridice a materiei discutate, fiind recunoscută la nivel legal existența unor forme, mijloace și metode secrete de apărare a valorilor constituționale și de combatere a criminalității[918].

Prin adoptarea Legii nr. 45/1994 s-a urmărit unificarea, sistematizarea și dezvoltarea tuturor normelor juridice într-un singur act normativ, pentru a reglementa diversitatea relațiilor sociale ce pot apărea în contextul realizării unor sarcini specifice prin investigații speciale.

Recunoașterea legitimității investigațiilor operative/speciale și a reglementării relațiilor sociale care apar în acest spațiu, precum și includerea ulterioară a acesteia în Nomenclatorul specialităților științifice[919] a creat un mediu favorabil și creativ pentru fundamentarea teoretică a obiectului, sistemului și metodologiei ei de cercetare ca știință juridică independentă.

În doctrină s-a remarcat faptul că reglementarea legală a ASI are caracter funcțional, relațiile dintre stat și cetățean fiind reglementate în legătură cu necesitatea de protejare a intereselor vitale ale persoanei, societății și statului. Această reglementare presupune influența imperativă a statului asupra unui grup de relații sociale ce apar în sfera acestui materii[920].

Obiectul reglementării legale a ASI îl constituie raporturile juridice care apar, durează și încetează în limitele și în legătură cu practicarea acestui gen de activitate[921]. S-a menționat că aceste raporturi ar avea caracter independent și nu pot fi confundate cu cele procesual-penale, întrucât se desfășoară de obicei în mod confidențial, în secret, diferit față de cele reglementate de CPP. În același timp, ele nu au nici caracter contravențional, deoarece obiectul lor nu ține de contravenții.

---

[916] Conform prevederilor art.4 al Legii nr.45./1994, în baza juridică a activităţii operative de investigaţii intra: Constituţia, prezenta lege şi alte acte normative adoptate în conformitate cu acestea. Totodată, se menționa că organele care exercită activitate operativă de investigaţii sunt în drept să emită, în limitele competenţei lor, în corespundere cu legislaţia şi de comun acord cu Curtea Supremă de Justiţie şi Procuratura Generală, acte normative departamentale care reglementează organizarea, metodele şi tactica efectuării măsurilor operative de investigaţii.

[917] GLAVAN, B. Factori de impact asupra dezvoltării cadrului normativ și practicii judiciare în materia investigațiilor speciale în Republica Moldova. În: *Convergențe în dreptul public internațional privind activitățile specifice din sectoarele: apărare, afaceri interne, afaceri externe și structuri de inteligență în strategiile viitorului.* Alba Iulia, Chișinău, 2023, p. 70-80.

[918] GLAVAN, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări: Studiu monografic*. Chișinău: 2022 (Print-Caro). – 475 p.: ISBN 978-9975-135-63-4. p.42.

[919] Hotărîrea Guvernului nr. 1025 din 14 septembrie 2004 cu privire la aprobarea Nomenclatorului specialităţilor ştiinţifice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 178-180, art. 1222. Hotărîrea Guvernului Nr. 199 din 13-03-2013 cu privire la aprobarea Nomenclatorului specialităților ştiinţifice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 60-63, art. 253.

[920] ШУМИЛОВ, А.Ю. *op. cit.* 2008. - 391 с. ISBN 978-5-89784-140-0, p. 48.

[921] Ibidem, С. 49.

Tot în acest context au fost determinate și limitele reglementării juridice a ASI, limita inițială fiind marcată de posibilitatea oferită de stat de a interveni în relațiile publice care nu sunt încă reglementate cu ajutorul normelor ramurilor „tradiționale" de drept, precum procesual penal, procesual contravențional etc., dar necesitând deja intervenția acestuia pentru reprimarea în timp util a amenințărilor la adresa siguranței persoanei, a societății și a statului. Cât privește limita finală a reglementării juridice a investigațiilor speciale, s-a menționat că spațiul juridic al investigațiilor speciale se extinde pana la hotarul care desparte acest gen de activitate de alte tipuri de activitate conexe, fiind vorba în primul rând de procesual penal[922].

În linii generale susținem relatările invocate în acest sens, dar se impun și anumite precizări. Într-adevăr, raporturile juridice ASI sunt specifice anume datorită caracterului confidențial de realizare, ceea ce le și deosebește de raporturile juridice procesuale tradiționale. Totodată, este de remarcat și faptul că întreaga această teorie s-a înscris perfect situației țării noastre de până la reforma juridică din 2012 și cu siguranță mai rămâne valabilă pentru sistemele de drept care păstrează delimitarea clară, anume sub aspectul reglementării juridice, între cele două sfere de activitate: procesual penală și ASI, fiind vorba în mod special despre legislația Federației Ruse și a altor câteva state ex-sovietice.

Tendința legiuitorului moldovean de a se alinia țărilor democratice, care au integrat o parte din normele specifice investigațiilor speciale cu cele procesul penale, răstoarnă într-un fel caracterul independent al raporturilor juridice ASI. Reieșind din actualele prevederi juridice nu mai este valabilă în deplină măsură afirmația precum că raporturile ASI decurg după alte reguli decât cele procesual penale, dat fiind faptul că după reforma din 2012, CPP începuseră, în proporție de 75%, să reglementeze efectuarea MSI. Discuțiile în jurul acestui subiect au evoluat într-o măsură semnificativă, încât ultimele modificări juridice pe segmentul ASI au bifat două tipuri de abordări: una reglementată de CPP și alta de Legea nr. 59/2012[923].

În contextul noilor reglementări ASI, legiuitorul a menționat în Legea nr. 59/2012 că acțiunea acesteia se extinde doar în afara procesului penal (art. 1), ceea ce înseamnă că în cadrul procesului penal sunt valabile doar prevederile CPP. Deși, sub aspect formal reglementările ASI au fost divizate în două acte normative, analiza comparativă ne permite să constatăm că, de fapt, multe elemente se dublează.

Cea mai mare atenție s-a acordat reglementării MSI și, în acest context, merită observat caracterul exhaustiv al listei MSI. Conform prevederilor legale, lista MSI indicată în alin. (1) art. 27 din Legea nr. 59/2012 este exhaustivă şi poate fi modificată sau completată doar prin lege (alin.(2) art. 27 din Legea nr. 59/2012).

---

[922] ШУМИЛОВ, А.Ю. *op.cit.* 2008. p. 49-50.

[923] Proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații). [citat 11.10.2022]. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu_438_mj.pdf (Vezi Nota informativă anexată la Proiect pct.3).

În doctrină s-au pronunțat diferite opinii cu privire la acest subiect. S-a afirmat că impunerea legislativă a unei liste exhaustive nu ia în considerare necesitățile moderne ale subdiviziunilor specializate de a căuta și implementa noi forme și metode de efectuare a MSI, în special pentru detectarea și prevenirea infracțiunilor în stadiul conceperii lor. În acest context, s-a considerat oportună prezentarea în Lege doar a unei definiții generale pentru respectivele măsuri, ceea ce ar permite stabilirea, pe baza criteriilor unor acțiuni specifice, dacă aceste măsuri sunt confidențiale și legale. Astfel, s-a opinat că Legea ar trebui să prevadă o listă a celor mai complexe și elaborate acțiuni, în primul rând cele care limitează drepturile constituționale ale cetățenilor, și să reglementeze în mod clar și exhaustiv desfășurarea acestora, precum și să includă o prevedere care să permită și alte măsuri care nu sunt enumerate în această listă. În plus, Legea ar trebui să formuleze dispoziții cu caracter prohibitiv, adică să precizeze ce nu este permis în timpul desfășurării MSI[924].

Într-o altă viziune, caracterul exhaustiv al listei MSI pune în dificultate inițiativa ofițerilor de investigații și abordarea lor creativă în rezolvarea problemelor de combatere a celor mai periculoase tipuri de infracțiuni; împiedică dezvoltarea tacticii ASI, precum și introducerea noilor forme și metode de investigații speciale, neprevăzute de lege, dar care sunt bazate pe realizările științei și a progresului tehnologic[925].

Alți cercetători consideră că pentru respectarea drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei în lege ar trebui menționat faptul că ofițerii de investigații au dreptul să efectueze și alte acțiuni care corespund principiilor ASI, care sunt îndreptate spre realizarea sarcinilor acestei activități și care nu restrâng drepturile și libertățile constituționale ale persoanei și nu dăunează mediului[926]. Există și viziunea conform căreia problema exhaustivității listei MSI poate fi rezolvată dacă în lege se va face mențiunea cu privire la admiterea altor acțiuni, pe lângă MSI, care vizează rezolvarea sarcinilor ASI și care respectă principiile acestei activități, și nu prejudiciază cetățenii[927].

Contrar opiniilor de mai sus există viziunea conform căreia ofițerilor de investigații nu ar trebui să li se permită efectuarea altor MSI decât cele indicate expres în lege, iar dacă totuși aceștia le efectuează atunci rezultatele obținute nu ar trebui folosite în procesul probator, fiindcă nu este clară legalitatea măsurilor prin care au fost obținute[928].

---

[924] МИРОНОВ, А. П., ГАЛАХОВ, С. С. Проблемы законодательного регулирования оперативно-розыскной деятельности и некоторые перспективные направления его совершенствования. В: *Российский следователь*. 2006. № 3. С. 20-24.

[925] АТМАЖИТОВ, В. М., БОБРОВ, В.Г. *О законодательном регулировании оперативно-розыскной деятельности: Науч. докл.* Москва: Шумилова, 2003. 24 с. ISBN 5-89784-069-5, p.18.

[926] ПАРМАНАСОВ, А.Д., *Законодательное регулирование оперативно-розыскной деятельности в странах – участниках евразийского экономического союза (по материалам органов внутренних дел)*: Дисс. на соиск. канд. юр. наук. Санкт-Петербург 2017 год. 263 с., p. 154.

[927] ЧЕЧЕТИН, А.Е. *Актуальные проблемы теории оперативнорозыскных мероприятий: монография*. – М.: Изд. дом Шумиловой И.И., 2006. – 180 с. ISBN 5-89784-101-2, p.85.

[928] ОМЕЛИН, В.Н. О системе оперативно-розыскных мероприятий. В: *Актуальные проблемы теории оперативно-розыскной деятельности: сборник научных трудов.* М., 2017. – С. 188-206. p. 191.

În contextul opiniilor relatate merită observat și faptul că nici Legea Ucrainei[929] „Cu privire la activitatea operativă de investigații” și nici cea a Kazahstanului[930] nu menționează caracterul exhaustiv al listei MSI. Nici Legea României[931] cu privire la securitatea națională, în care sunt enumerate activitățile specifice culegerii de informații (art. 14), nu face referință la caracterul exhaustiv al listei respectivelor acțiuni.

Este de observat că nici legiuitorul moldovean nu este consecvent în abordarea acestei probleme. Pe de o parte, în CPP nu menționează caracterul exhaustiv al listei MSI, iar pe de altă parte, în Legea nr. 59/2012 indică un astfel de caracter. În fapt, acest caracter exhaustiv a fost preluat din legea anterioară (alin.(3) al art. 6 Legea nr. 45/1994) și în legătură cu aceste prevederi există și practică judiciară care demonstrează, în viziunea noastră, ineficiența și chiar efectul dăunător al acestui caracter.

Pentru a documenta un caz de omor la comandă[932], ofițerii de investigații au autorizat la judecătorul de instrucție efectuarea „Interceptării convorbirilor telefonice şi a altor convorbiri” prevăzută de art. 6 alin.(2) lit. c) din Legea nr. 45/1994. Confruntându-se probabil de mai multe ori cu una și aceiași problemă, s-a recurs la includerea în încheierea de autorizare a judecătorului de instrucție a cuvântului „înregistrare” pe lângă cuvântul „interceptare”, ceea ce i-a folosit apărării să răstoarne învinuirea în ultima instanță la Curtea Supremă de Justiție, făcând referință anume la caracterul exhaustiv al MSI. În viziunea apărării măsura în cauză presupunea doar interceptarea convorbirilor, fără a le oferi ofițerilor operativi dreptul să și le înregistreze, deși în alin.(4) al art. 6 Legea nr. 45/1994 se menționa clar că „*În procesul efectuării măsurilor operative de investigaţii se face uz de sisteme informaţionale, de mijloace tehnice speciale destinate pentru obținerea ascunsă a informației, de aparate de înregistrare video, audio, de filmat, de fotografiat şi de alte mijloace tehnice modern*”, mențiune care de fapt a fost păstrată și în actuala Lege nr. 59/2012 (art. 18 alin.(5)), respectiv în Codul de procedură penală (art. 132^2 alin.(2) și asta în pofida faptului că măsura de interceptare în actuala redacție presupune și înregistrarea („Interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor” – art. 132^2 alin.(1) lit. c) CPP).

Amintim faptul că legea anterioară spre deosebire de cea actuală nu definea MSI, ceea ce într-un fel oferea ofițerilor operativi un anumit câmp de manevră și creativitate la efectuarea măsurilor în vederea realizării sarcinilor puse în fața lor. Legiuitorul nu indicase în denumirea fiecărei măsuri și cuvântul „înregistrare”, nici nu era nevoie în condițiile în care menționase printr-o dispoziție generală că la efectuarea măsurilor se pot aplica mijloace tehnice de înregistrare audio,

[929] Закон Украины от 18.02.1992 № 2135-XII „Об оперативно-розыскной деятельности”. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text

[930] Закон Республики Казахстан от 15 сентября 1994 года № 154-XIII „Об оперативнорозыскной деятельности”. [citat 11.05.2022]. Disponibil: https://kodeksy-kz.com/ka/ob_operativno-rozysknoj_deyatelnosti.htm

[931] Legea nr.51 din 29.07.1991 privind securitatea națională a României. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://www.sie.ro/pdf/legislatie/51.pdf

[932] Dosarul 1re-1425/08 Curtea Supremă de Justiţie.

video, foto și chiar de filmat. Din punctul nostru de vedere lucrurile erau atât de evidente încât chiar și pentru un neinițiat în domeniul dreptului era clar ce anume presupunea acțiunea de interceptare a unor convorbiri și că împreună cu acestea, conform legii, puteau fi efectuate și înregistrări.

Considerăm că problema în cazul dat nu era în neclaritatea legii, ci în aplicarea ei într-un spirit neloial valorilor constituționale. Este adevărat că pe alocuri poate și ofițerii de operativi/investigații au manifestat prea multă creativitate, dar, pe de altă parte, și apărarea a cam exagerat cu interpretarea legii. Desigur că legea ar trebui să fie în primul rând clară, dar și laconică în același timp. Legea nu ar trebui asociată cu un dicționar. O lege încărcată cu prea mult text creează nu doar dificultatea de a o cunoaște și înțelege, ci și de a o aplica în practică fiindcă permanent există riscul să nu fie respectată întocmai după cum este scris. Mai mult text de lege nu înseamnă neapărat o lege mai bună, ci dimpotrivă este reflecția divergenților și neînțelegerilor părților la raporturile pe care respectiva lege încearcă să le reglementeze. Legea, în viziunea noastră, necesită privită prin prisma unui contract, iar executarea acestuia depinde foarte mult de loialitatea părților. Contează foarte mult atât cultura juridică, cât și cea morală a participanților la raporturile reglementate de lege. Cu cât aceste calități vor fi mai slabe cu atât legea va deveni mai bogată din punct de vedere textual și invers, cu cât legea devine mai detaliată înțelegem că, tot cu atât, pe segmentul ei de reglementare, avansează și divergențele între părți. Vorba marelui poet Mihai Eminescu „moravurile fără legi pot totul, legea fără moravuri, aproape nimic”.

În încheierea acestei idei, este de remarcat și faptul că Legea României, la care am făcut referință mai devreme, păstrează mai bine de trei decenii doar lista cu denumirile MSI, fără să descopere și conținutul acestora, așa cum era de fapt și în Legea noastră anterioară nr. 45/1994, și se pare că nu au apărut probleme sub acest aspect. Să fie oare un indicator de performanță faptul că actuala lege moldovenească descoperă conținutul MSI, sau este mai degrabă o dovadă a faptului că divergențele pe segmentul ei de reglementare au sporit?

Revenind la caracterul exhaustiv al listei MSI, în viziunea noastră, nu este neapărat necesar ca în textul legii să fie menționat acest fapt. Acest caracter este prezumat din conținutul principiului legalității ce stă la baza întregului text al Legii nr. 59/2012 (art. 3). Dacă în CPP nu este fixat expres un astfel de caracter și nu sunt probleme sub acest aspect, atunci nu este clar de ce ar fi nevoie de o astfel de mențiune în Legea nr. 59/2012. S-ar putea oare spune că nivelul de cultură juridică și moralitate al ofițerilor de investigații care efectuează MSI în cadrul procesului penal este mai ridicat comparativ cu al celor care efectuează MSI în afara procesului penal, considerent din care în CPP nu ar fi nevoie de menționat o dată în plus despre exhaustivitatea listei MSI? Cu siguranță că nu, fiindcă aceiași ofiţeri de investigaţii efectuează MSI atât în cadrul, cât și în afara procesului penal.

Interesante în acest context par discuțiile doctrinare referitoare la oportunitatea completării listei MSI cu alte măsuri noi, unii cercetători considerând rațională completarea listei cu așa măsuri ca filajul (urmărirea operativă), utilizarea capacităților psihofiziologice extraordinare ale unei

persoane, alcătuirea portretului psihologic operativ și negocierea operativă[933], alții propun să fie incluse și așa măsuri ca recrutarea informatorilor, reținerea persoanei suspectate de săvârșirea unei infracțiuni, organizarea ambuscadei[934], controlul auditiv[935].

În legătură cu propunerile înaintate merită menționat faptul că reforma juridică din 2012 a produs și anumite schimbări în nomenclatorul MSI, astfel că unele măsuri ca „ţinerea convorbirilor cu aplicarea detectorului comportamentului simulat”; „marcarea cu substanţe chimice şi alte substanţe speciale” nu s-au mai regăsit în lista legală a MSI, cel mai probabil, din considerentul că astfel de acțiuni nu ar întruni trăsăturile distinctive ale unei MSI, fiindcă, în esență, nu ar fi orientate spre culegerea și fixarea informațiilor ce prezintă interes operativ. Cu ajutorul testării poligraf, conform opiniei dominante în literatura de specialitate, nu se obțin date de fapt, ci se constată comportamentul simulant al persoanei la întrebările relevante. În prezent acest procedeu tactic se aplică în cadrul chestionării. Cât privește procedeul de marcare cu substanțe speciale chimice este de menționat că, în fapt, acesta nu schimbă cu nimic fondul informativ existent, ci doar ajută la identificarea mai rapidă a unui obiect dintr-un grup de obiecte omogene.

Argumente similare pot fi aduse și în privința organizării ambuscadei, procedeu tactic care de asemenea nu însușește elemente cognitive proprii menite să identifice și să stabilească informații semnificative pentru ASI, aceasta și exprimând, în principiu, esența fiecărei MSI. Ambuscada vizează de fapt reținerea prin surprindere a unui infractor sau presupus infractor, ori a unei persoane ce prezintă interes operativ. Din aceleași considerente nici reținerea unei persoane suspecte nu poate însuși calitatea de MSI independentă.

Cât privește controlul auditiv ca MSI, este de menționat că în prezent acest procedeu de culegere a informațiilor este cuprins de așa măsură ca „supravegherea tehnică” (art. 138 CPP). Controlul auditiv este de fapt o formă a urmăririi electronice, iar aceasta la rândul său, pe lângă urmărirea fizică, formează conținutul activităților de urmărire (supraveghere), în reglementarea națională acestea fiind divizate.

Referitor la negocierea operativă, este de menționat că ar putea în principiu să fie recunoscută ca procedeu de culegere a informațiilor. Materialele obținute în urma negocierilor cu infractorii ar putea fi folosite în procesul probator, oferind nu doar posibilitatea valorificării materialului informativ, ci și identificarea persoanelor care negociază prin intermediul rețelelor de telecomunicații.

În contextul celor relatate, menționăm că lista MSI ar putea să fie modificată, permanent s-ar găsi loc și de mai bine, doar că acest proces, necesită să fie abordat cu atenție și foarte echilibrat.

[933] АТМАЖИТОВ, В. М., БОБРОВ, В.Г. *op. cit*, 2003. p. 14-15.
[934] ЖЕЛЕЗНЯК, Н.С. К вопросу о соотношении оперативно-розыскных мероприятий и оперативно-розыскной деятельности. В: *Оперативно-розыскные мероприятия: актуальные вопросы теории и практики: Материалы научнопрактического семинара.* М.: Академия управления МВД России, 2005. - С. 27-31. с. 28
[935] ОМЕЛИН, В.Н. О дополнении определенного законом перечня оперативно-розыскных мероприятий. В: *Уголовно-исполнительная система: право, экономика, управление*. 2017. № 4. С. 11 - 13. p.11.

Reforma din 2012 a adus schimbări esențiale în reglementarea MSI și a ASI în general, ulterior însă s-au constatat că respectivele schimbări au creat probleme serioase de înțelegere și aplicare unitară a normelor de drept. Cel mai important este că această reformă a schimbat direcția de dezvoltare a reglementărilor juridice în materia ASI, ideea unificării normelor într-un singur act normativ fiind abandonată, în favoarea ideii de reglementare în acte juridice distincte a diferitelor tipuri de relații sociale vizate de această materie.

Astfel, reglementările ASI în materie penală au fost delimitate și incluse în CPP, iar cele care nu se referă la investigarea infracțiunilor au fost păstrate în Legea nr. 59/2012. Prin adoptarea Legii nr. 179/2023, reglementările ASI legate de asigurarea securității statului au fost separate și ele într-un act normativ distinct. Această direcție sugerează posibilitatea ca în viitor și alte aspecte ale relațiilor sociale legate de ASI să fie reglementate în legi separate. Este important de subliniat că această evoluție nu implică o restrângere a domeniului de aplicare al ASI, ci o reconfigurare a reglementărilor juridice în această materie.

Din punctul nostru de vedere, ASI nu trebuie identificată cu limitele de reglementare ale Legii nr. 59/2012, deși această lege este consacrată excluziv materiei ASI. Considerăm totuși că această lege trebuie văzută ca fiind una foarte importantă dar, în același timp, este doar una dintre multele acte normative care reglementează această materie. Din punct de vedere științific, didactic și aplicativ, ASI rămâne o materie distinctă și complexă, iar la nivel juridic cumulând norme reflectate în diferite acte normative.

Prin urmare, cadrul normativ de reglementare a ASI are o structură complexă alcătuită din mai multe nivele: 1) Nivelul juridic internațional; 2) Nivelul juridic constituțional (Constituţia; Deciziile Curții Constituționale); 3) Nivelul juridic legislativ; 4) Nivelul juridic subordonat legii (ordine departamentale şi interdepartamentale, dispoziţii, instrucţiuni).

Nivelul juridic internațional cuprinde principiile și norme recunoscute ale dreptului internațional și ale tratatelor internaționale privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care RM este parte, care, în conformitate cu art. 4 din Constituția RM au prioritate față de reglementările naţionale.

Printre cele mai relevante acte internaționale sunt: Declaraţia Universală a Drepturilor Omului din 10.12.1948; Convenţia Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăţilor Fundamentale din 04.11.1950; Convenția ONU cu privire la drepturile civile si politice din 16.12.1966; Convenţia privind statutul refugiaţilor din 28.07.1951; Convenţia europeană de extrădare din 13.12.1957; Convenţia europeană despre asistenţa juridică în materie penală din 20.04.1959; Convenţia Europeană pentru reprimarea terorismului din 27.01.1977; Convenţia penală privind corupţia din 27.01.1999; Convenţia ONU privind suprimarea finanţării terorismului din 09.12.1999; Convenţia ONU împotriva criminalităţii transnaţionale organizate din 15.11.2000; Convenţia Consiliului Europei cu privire la criminalitatea informatică, adoptată la Budapesta pe

23.11.2001; Convenţia ONU împotriva corupţiei din 31.10.2003; Recomandarea Comitetului de Miniştri nr. 10 (2005) privind „tehnicile speciale de investigare” în cazul infracţiunilor grave, inclusiv actele de terorism, etc.

Nivelul juridic constituțional acoperă instituțiile și normele care constituie baza generală a tuturor tipurilor de activitate ale statului aplicabile în toate domeniile managementului social. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994 este baza legală principală a ASI, care este direct legată de protejarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, societății și statului împotriva infracţiunilor. Pe principiile constituționale de legalitate, respectarea drepturilor și libertăților omului sunt gândite toate normele în materia ASI reflectate în Legea nr. 59/2012, CPP și alte legi naționale.

Nivelul juridic legislativ cuprinde totalitatea normelor incluse în diferitele legi naționale care fie direct sau tangențial reglementează multiplele aspecte ale acestei materii. Anume la nivel legislativ sunt reglementate relațiile sociale în materia ASI, fiind definite principalele sarcini, principii, direcții și forme de prevenire și combatere a criminalității și asigurare a securității naționale prin intermediul metodelor, forțelor și mijloacelor speciale (confidențiale).

Pe lângă Legea nr. 59/2012 și CPP, un loc aparte în cadrul acestui nivel de reglementare juridică a ASI îi revine Codului penal, reprezentând garanția drepturilor și libertăților persoanei consfințite în Constituția Republicii Moldova și în actele internaționale prin stabilirea pedepselor penale pentru încălcarea lor. Importanța legii penale în reglementarea ASI constă și în definirea infracțiunilor și evidențierea elementelor ei structurale, ori printre sarcinile de bază ale ASI este apărarea valorilor constituționale împotriva infracțiunilor prin relevarea, prevenirea, curmarea, descoperirea și cercetarea acestora. Existența informațiilor cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni este temei pentru pornirea urmăririi penale și efectuarea MSI (art. 133 CPP).

În Codul penal se conțin o serie de instituții și norme juridice care sunt importante pentru efectuarea MSI. Astfel, în art. 16 din Codul penal sunt specificate noțiunile de infracțiune gravă, deosebit de gravă și excepțional de gravă, de a căror prezență, inclusiv la etapa de pregătire și săvârșire, va depinde dispunerea și efectuarea MSI în cadrul procesului penal ca și condiție impusă de prevederile art. 133 CPP. În art. 26 și 27 CP sunt apreciate noțiunile de pregătire și tentativă de infracțiune, al căror conținut are o mare importanță pentru investigațiile speciale. Interzicerea prin normele de drept penal a unui șir de fapte (inviolabilităţii vieţii personale (art. 177); inviolabilității secretului corespondenţei (art. 178); inviolabilităţii domiciliului (art. 179); inviolabilităţii secretului comercial sau bancar (art. 245^{10}); regulilor de acces la informaţia computerizată (art. 259); regulilor de acces la reţelele şi serviciile de telecomunicaţii (art. 261^{1}); regulilor de producere, comercializare sau procurare în scop de comercializare a mijloacelor tehnice speciale destinate pentru obţinerea ascunsă a informaţiei (art. 301^{1}) etc.) este una dintre garanțiile statului de drept și a drepturilor și libertăților persoanei atât la efectuarea MSI, cât și la realizarea investigațiilor speciale, în general.

Pe lângă Codul penal, baza juridică a ASI cuprinde un număr semnificativ de alte acte legislative, care, în funcție de rolul și natura relațiilor reglementate, pot fi împărțite în trei categorii:

1) Legi instituționale ce se referă la competența generală a autorităților ASI: Legea nr. 320/2012 cu privire la activitatea Poliţiei şi statutul poliţistului; Legea nr. 283/2011 cu privire la Poliţia de Frontieră; Legea nr. 1104/2002 cu privire la Centrul Naţional Anticorupţie; Legea nr. 170/2007 privind statutul ofiţerului de informaţii şi securitate; Legea nr. 134/2008 cu privire la Serviciul de Protecţie şi Pază de Stat; Legea nr. 302/2017 cu privire la Serviciul Vamal; Legea nr. 300/2017 cu privire la sistemul administraţiei penitenciare.

2) Legi speciale pe linii de activitate ale ASI: Legea nr. 50/2012 privind prevenirea şi combaterea criminalităţii organizate; Legea nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanţării terorismului; Legea nr. 20/2009 privind prevenirea şi combaterea criminalităţii informatice; Legea nr. 120/2017 cu privire la prevenirea şi combaterea terorismului; Legea nr. 241/2005 privind prevenirea şi combaterea traficului de fiinţe umane; Legea nr. 105/2008 cu privire la protecţia martorilor şi altor participanţi în procesul penal.

3) Legi transversale ASI: Legea nr. 112/2008 pentru aprobarea Concepţiei securităţii naţionale a RM; Legea nr. 618/1995 cu privire la securitatea statului; Legea nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat; Legea nr. 133/2011 privind protecţia datelor cu caracter personal; Legea nr. 148/2023 privind accesul la informațiile de interes public; Legea nr. 241/2007 comunicațiilor electronice; Legea nr. 325/2013 privind evaluarea integrităţii instituţionale; Legea nr. 269/2008 privind aplicarea testării la detectorul comportamentului simulat (poligraf).

Nivelul juridic subordonat legii cuprinde actele normative subordonate legii care reglementează ASI. Aceste acte servesc baza delimitării împuternicirilor serviciilor speciale de investigaţii, determină sarcinile funcţionale, stabilesc drepturi și obligații acestora. Din această categorie fac parte: HG nr. 770/2009 cu privire la Comisia interdepartamentală pentru protecția secretului de stat; HG nr. 411/2010 privind aprobarea Nomenclatorului informațiilor atribuite la secret de stat; HG nr. 1176/2010 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la asigurarea regimului secret în cadrul autorităților publice și al altor persoane juridice; HG nr. 100/2009 privind aprobarea Regulamentului cu privire la importul, exportul, proiectarea, producerea şi comercializarea mijloacelor tehnice speciale destinate pentru obţinerea ascunsă a informaţiei şi a Clasificatorului mijloacelor tehnice speciale destinate pentru obţinerea ascunsă a informaţiei; Regulamentul privind modul de organizare şi efectuare a MSI în reţelele de comunicaţii electronice aprobat prin Ordinul MAI nr. 405 din 15.09.2020, etc.

5.2. Probleme actuale și soluții privind reglementarea juridică a investigațiilor speciale

Deși ASI a fost supusă analizei în numeroase lucrări de cercetare, există încă aspecte și probleme complexe care necesită investigații suplimentare. Progresul continuu în domeniul științific

aduce cu sine noi întrebări inevitabile și creează provocări actuale pentru cercetători, pe care aceștia se străduiesc să le exploreze în studiile lor științifice.

Una dintre principalele probleme care apar în contextul perfecționării cadrului normativ al ASI ține de respectarea drepturilor constituționale ale omului, aceasta fiind și principalul subiect al discuțiilor contradictorii purtate pe parcursul mai multor ani de membrii grupului de lucru format la inițiativa Comisiei pentru securitate națională a Parlamentului Republicii Moldova, cu scopul de a îmbunătăți reglementările normative în materia ASI[936].

Termenul de „respectarea a drepturilor și libertăților persoanei" derivă din prevederile art. 8 alin. (1) al CEDO, însă până în prezent, conform unor surse, nu există o interpretare oficială a acestui termen[937]. La rândul său, CtEDO a afirmat că noțiunea de „respect" nu este „clară", „mai ales în ceea ce privește obligațiile pozitive implicite în acest concept"[938].

Nici legislația națională nu definește și nici nu dezvăluie conținutul conceptului de „respect", deși, înțelegerea corectă a acestuia are o importanță esențială pentru ASI. Prin urmare, revine științei sarcina de a înțelege esența și conținutul acestui concept.

Evident că menirea ASI derivă din obligațiunea asumată de stat de a garanta respectarea drepturilor și libertăților persoanei, acesta fiind inclus și ca principiu fundamental al acestei materii. Totodată, este de remarcat și faptul că prin natura sa, ASI implică restrângerea anumitor drepturi și libertăți ale persoanei precum dreptul la viața privată, inviolabilitatea domiciliară, secretul corespondenței. În cadrul ASI pot fi cunoscute multe secrete ale persoanei, cum ar fi libertatea religioasă, conștiința, demnitatea personală și altele. Pe de altă parte, implementarea acestei activități este posibila doar în baza unor principii legale formulate în conformitate cu prevederile constituționale, printre acestea fiind și cel ce se referă la respectarea drepturilor și libertăților persoanei, fără realizarea căruia activitatea specială de investigație nu poate fi considerată legală (art. 3 Legea nr. 59/2012).

Acestea fiind spuse, pare cam complicată problema elucidării conținutului conceptului de respectare a drepturilor și libertăților persoanei în ASI, mai ales că fiecare MSI prevăzută în art. 27 Legea nr. 59/2012 și în art. 134 CPP constituie ingerințe la adresa drepturilor și libertăților persoanei. Se pare că problema se complică și mai mult dacă adăugăm și faptul că legiuitorul național, în contextul condițiilor impuse cu privire la admisibilitatea rezultatelor ASI în calitate de probe în procesul penal, a făcut distincție între expresiile „*respectarea drepturilor şi libertăţilor persoanei*" și „*restricţia unor drepturi şi libertăţi autorizată de către instanţa de judecată*".

Conform prevederilor art. 93 alin. (4) CPP „Datele de fapt obţinute prin activitatea specială de investigaţii pot fi admise ca probe numai în cazurile în care ele au fost administrate […] cu

[936] Proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații). [citat 11.10.2022]. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu_438_mj.pdf
[937] SCHABAS, W. *op. cit.* 2015. p. 367.
[938] Ibidem, p. 368.

respectarea drepturilor şi libertăţilor persoanei (s.n.) sau cu **restricţia unor drepturi şi libertăţi** (s.n.) autorizată de către instanţa de judecată". Pe lângă distincția evidentă între conceptul de respectare a drepturilor şi libertăţilor persoanei și restricţia unor drepturi şi libertăţi, această normă distinge și între rezultatele ASI, lăsând să se înțeleagă că doar cele obținute prin efectuarea MSI autorizate de judecătorul de instrucție ar putea fi recunoscute ca probe. Cu alte cuvinte, dacă MSI au fost autorizate de procuror atunci, conform normei citate, rezultatele obținute nu vor putea fi acceptate ca probe.

Admițând ipoteza că *restricţionarea unor drepturi şi libertăţi autorizată de către instanţa de judecată* nu ar face parte din conținutul conceptului de *respectare a drepturilor şi libertăţilor persoanei,* devine nelămurită corespunderea MSI, care de fapt constituie forme de restrângere a drepturilor și libertăților persoanei, cu principiul menționat.

Recent a fost promulgată Legea nr. 179/2023[939] prin care sunt reglementate măsurile contrainformative, acestea, prin natura lor, de asemenea, sunt ingerințe la adresa drepturilor și libertăților persoanei. La baza elaborării acestei legi este menționat același principiu și, împreună cu el, este menționată și restrângerea drepturilor persoanei, ceea ce sugerează că respectarea și restrângerea sunt concepte separate. Astfel, în art. 2 al acestei legi este inclus principiul „**respectarea drepturilor și libertăților fundamentale** (s.n.) și reglementarea exclusiv prin lege a **restrângerii exercițiului acestora** (s.n.)".

Este de observat că respectarea drepturilor și libertăților persoanei este menționat ca principiu și în alte legi naționale ca de exemplu: Legea nr. 320/2012 privind activitatea Poliției și statutul polițistului (art. 4)[940]; Legea nr. 50/2012 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate (art. 4)[941]; Legea nr. 753/1999 privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova (art. 3)[942], etc. De asemenea, observăm că expresia „respectarea demnității umane" a fost omisă în aceste legi.

Având în vedere că ASI este reglementată atât de Legea nr. 59/2012, cât și de CPP, ar fi corect ca noțiunea de respectare a drepturilor și libertăților persoanei în cadrul ASI să păstreze aceeași esență și conținut, indiferent de contextul în care este utilizată: fie ca principiu fundamental al acestei activități, fie ca și condiție pentru admiterea datelor de fapt obținute prin ASI ca probe în procesul penal. În plus, trebuie menționat că același principiu se aplică și în materia procesului penal, doar că pe lângă sintagma „respectarea drepturilor și libertăților persoanei" este menționată și

[939] Legea privind activitatea contrainformativă şi activitatea informativă externă: nr. 179 din 7 iulie 2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 267-270, 455.
[940] Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului: nr. 320 din 27 decembrie 2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 42-47, 145.
[941] Legea privind prevenirea şi combaterea criminalităţii organizate: nr. 50 din 22 martie 2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, Nr. 103, 343.
[942] Legea privind Serviciul de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova: nr. 753 din 23.12.1999. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr. 156, art. 764 (Abrogată în 2023).

„respectarea demnităţii umane” (art. 10 CPP), ceea ce ar putea să creeze impresia că în ASI nu s-ar cere respectarea demnității umane.

Analiza drepturilor și libertăților persoanei înscrise în legea supremă a țării noastre ne permite să le împărțim în două categorii: drepturi absolute și drepturi relative. Distincția principală dintre acestea constă în faptul că drepturile și libertățile din prima categorie nu pot fi restricționate sub nici o formă, în timp ce cele din a doua categorie (dreptul la viața intimă, familială și privată (art. 28); dreptul la inviolabilitatea domiciliului (art. 29); dreptul la secretul corespondenței (art. 30) etc.) ar putea fi restrânse în anumite condiții prevăzute de lege.

Conform prevederilor constituționale (art. 54), drepturile din a doua categorie pot fi restrânse doar dacă restrângerea: este prevăzută de lege; este necesară pentru protejarea intereselor securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării și ordinii publice; are ca scop prevenirea tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejarea drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicarea divulgării informațiilor confidențiale sau garantarea autorității și imparțialității justiției; este proporțională cu situația care a determinat restrângerea și nu afectează în mod disproporționat existența dreptului sau libertății în cauză. Din acest punct de vedere, constatăm că restrângerea drepturilor și libertăților persoanei prin efectuarea MSI se conformează cu rigurozitatea constituțională.

Pe lângă condițiile constituționale de restrângere a drepturilor persoanei, există și alte limite derivate din categoriile constituționale de necesitate și proporționalitate care delimitează hotarul dintre ce este permis de ceea ce este interzis. Acest hotar este marcat prin durata de timp de efectuare a MSI, categoriile de infracțiuni în vederea investigării cărora sunt admise MSI, competența organului care autorizează măsurile, categoriile de persoane vizate de MSI, etc.

Acest hotar demarchează între legalitate și ilegalitate. Prin urmare, ofițerii de investigații însărcinați cu efectuarea MSI ar trebui să cunoască detaliat această graniță pentru a-și ghida acțiunile lor în limitele legii. De asemenea și judecătorii de instrucție, dar și procurorii, ca subiecți care supraveghează acest gen de activitate, ar trebui să dea dovadă de cunoștințe aprofundate cu privire la marcajul acestui hotar.

Orice încălcare intenționată a liniei roșii constituie o violare, o ilegalitate și o intruziune nejustificată în drepturile și libertățile persoanei, ceea ce va conduce nu doar la nulitatea datelor de fapt obținute prin efectuarea MSI, ci și la posibilitatea tragerii la răspundere disciplinară, civilă, contravențională și chiar penală a celor vinovați.

În ceea ce privește răspunderea penală, este important să remarcăm formularea normelor de incriminare a faptelor care aduc atingere drepturilor constituționale ale persoanei. De exemplu, în cazul violării domiciliului, Codul Penal folosește expresia „pătrunderea sau rămânerea ilegală în domiciliul sau în reședința unei persoane [...]” (art. 179 CP), ceea ce înseamnă că doar acțiunile ilegale sunt considerate infracțiuni, iar cele legale nu sunt considerate ca atare. Același principiu este

aplicat și în cazul altor infracțiuni, cum ar fi violarea dreptului la viața personală (art. 177 CP) și violarea dreptului la secretul corespondenței (art. 178 CP).

Prin urmare, observăm că atât Legea nr. 59/2012, cât și CPP sunt în armonie cu prevederile Codului Penal. Primele două legi stabilesc legalitatea restrângerii drepturilor și libertăților persoanei prin efectuarea MSI, în timp ce Legea penală incriminează ingerințele ilegale în drepturile persoanei. Prin urmare, o persoană supravegheată prin MSI nu poate pretinde că i s-au încălcat drepturile atâta timp cât s-au respectat limitele legale stabilite de legiuitor în aplicarea acestor măsuri. Drepturile persoanei se extind doar până în punctul în care statul și-a rezervat dreptul să le restrângă legal.

În acest context, este oportun să facem o distincție clară între noțiunile de restrângere a drepturilor și libertăților persoanei și încălcarea acestora, ceea ce ar putea contribui la o abordare mai precisă a problemelor discutate. Astfel, considerăm că restrângerea drepturilor și libertăților persoanei este o acțiune legală, în timp ce încălcarea acestora este întotdeauna o acțiune ilegală. Cu toate că această distincție poate părea evidentă, trebuie să menționăm că în limbajul cotidian, și mai puțin în cel academic, acești doi termeni sunt utilizați ca noțiuni sinonime[943].

Antonimul verbului „a încălca" este „a respecta," ceea ce sugerează că respectarea drepturilor și libertăților persoanei se află în opoziție cu încălcarea acestora, dar nu cu restrângerea lor. Restricția drepturilor și libertăților persoanei, așa cum am discutat anterior, se situează într-un anumit cadru legal, în timp ce încălcarea lor este în afara acestui cadru și este considerată ilegală.

Problema care se impune să fie rezolvată se referă la relația dintre „respectarea drepturilor și libertăților persoanei" și „restrângerea acestora". Mai sus am arătat că în art. 93 alin. (4) CPP, legiuitorul distinge între aceste două concepte folosind conjuncția „sau". Aceasta poate sugera o alternativă între cele două, chiar dacă ambele implică obținerea legală a datelor de fapt.

Distincția noțiunilor de respectare și restricționare a drepturilor persoanei din prevederile art. 93 alin.(4) CPP, capătă sens dacă admitem că MSI sunt de două tipuri, măsuri care restricționează și măsuri care nu restricționează drepturile fundamentale ale persoanei[944]. Doar că, nelămurită rămâne întrebarea cu privire la corespunderea MSI care totuși restricționează drepturile fundamentale ale persoanei cu principiul respectării drepturilor și libertăților persoanei ce stă la baza ASI (art. 3 Legea nr. 59/2012)?

Excluderea ipotetică din legislație a MSI care restrâng drepturile și libertățile persoanei, în viziunea cercetătorilor, va atrage în mod obiectiv „deprecierea" întregii ASI, în prezent aceasta fiind

[943] ЗАХАРЦЕВ, С.И. *op.cit.* дис. … дра юрид. наук. СПб., 2004. p. 273.
[944] CICALA, A. *Activitatea specială de investigații: Reprezentări schematice și definiții: Suport de curs.* Chișinău: Departamentul-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare", 2021. 154 p. ISBN 978-9975-135-43-6. p.45.

singurul instrument real și eficient pentru relevarea, prevenirea și curmarea la timp a infracțiunilor, identificarea făptuitorilor, descoperirea și cercetarea acestora[945].

În plus, trebuie remarcat faptul că în absența posibilității legale de restrângere a drepturilor și libertăților persoanei, intervine o dilemă juridică complexă. Pe de o parte, în procesul de apărare a drepturilor și libertăților persoanei vătămate, organele abilitate să efectueze ASI sunt adesea forțate să pătrundă semnificativ în sfera drepturilor și libertăților constituționale ale altor persoane, restricționând, în esență, inviolabilitatea acestora, mai ales atunci când aceste persoane sunt implicate în infracțiuni în curs de săvârșire sau comise deja. Pe de altă parte, respectarea strictă a drepturilor și libertăților persoanelor implicate în săvârșirea infracțiunilor nu ar permite organelor de drept să asigure protecția drepturilor celorlalți cetățeni și ale societății în ansamblu[946].

Desigur, statul de drept și societatea democratică ar trebui să se concentreze în mod conștient pe protecția omului ca valoare supremă, întrucât o astfel de orientare ar evita exagerarea rolului colectivului asupra persoanei și, în consecință, formarea unui sistem statal totalitar. În același timp, protecția unei persoane, a drepturilor și libertăților sale impune statului să întreprindă acțiuni active și să îi asigure acestuia drepturi corespunzătoare în cazul unor eventuale încălcări ale drepturilor și libertăților omului în viața de zi cu zi.

Atunci când infracțiunile sunt săvârșite, ele pot avea un impact grav asupra vieții și bunăstării altor cetățeni și pot amenința ordinea publică. În acest context, statul are obligația de a interveni pentru a preveni și a combate infracțiunile, asigurând astfel protecția drepturilor și libertăților celorlalți membri ai societății. Organele de drept au rolul esențial de a investiga, identifica și aduce în fața justiției pe cei care încalcă legea, protejând astfel societatea împotriva infracțiunilor.

Protejarea drepturilor și libertăților individuale este o componentă esențială a statului de drept, iar statul democratic trebuie să găsească un echilibru între această protecție și necesitatea de a menține ordinea și siguranța publică. Această abordare echilibrată este esențială pentru asigurarea unei societăți juste și echitabile în care drepturile și libertățile persoanelor sunt respectate și protejate, în timp ce infracțiunile sunt investigate și pedepsite în conformitate cu legea[947].

În fața complexității și subtilității infracțiunilor latente, este imperativ să abordăm problema din perspectiva rațiunii și logicii. Acesta este motivul pentru care legile includ prevederi referitoare la efectuarea ASI care pot restricționa temporar drepturile și libertățile individuale în interesul general al societății. Fără aceste instrumente, s-ar crea un paradox: statul ar fi neputincios

[945] ВАГИН О.А. Международно-правовые нормы о борьбе с преступностью и проблемы совершенствования законодательного обеспечения оперативно-розыскной деятельности. В: *Полицейское право.* 2006. nr. 4. С. 88-92., p. 88.
[946] ГУСЕВ, В.А. *Соблюдение прав и свобод человека и гражданина при осуществлении оперативно-розыскной деятельности: вопросы теории и практики*. Хабаровск: Дальневосточный юридический ин-т МВД России, 2011. 84 с. ISBN 978-5-9753-0129-1, p.11.
[947] DE HERT, P. *op.cit.*, 2005. p. 94-96.

în restrângerea drepturilor unui infractor care, la rândul său, a încălcat drepturile și libertățile victimei, garantate de Constituție.

Este important să subliniem că acest conflict de interese dintre individ și societate are deja o soluție, atât din punct de vedere moral, cât și din punct de vedere juridic. Orice persoană, beneficiind de un anumit set de drepturi și libertăți, poartă și o serie de obligații față de societatea în care trăiește. Acest principiu, care combină drepturi și îndatoriri, este reflectat în Declarația Universală a Drepturilor Omului, care afirmă că „Individul are îndatoriri faţă de colectivitate, numai în cadrul acesteia fiind posibilă dezvoltarea liberă şi deplină a personalităţii sale. În exercitarea drepturilor şi libertăţilor sale, fiecare persoană este supusă numai îngrădirilor stabilite de lege în scopul exclusiv al asigurării recunoaşterii şi respectului drepturilor şi libertăţilor celorlalţi şi în vederea satisfacerii cerinţelor juste ale moralei, ordinii publice şi bunăstării generale, într-o societate democratică. Aceste drepturi şi libertăţi nu vor putea, în nici un caz, să fie exercitate contrar scopurilor şi principiilor Organizaţiei Naţiunilor Unite” (art. 29)[948]. Pactul internațional „Cu privire la drepturile civile și politice” de asemenea precizează că „individul are îndatoriri față de semenii săi și față de colectivitatea căreia îi aparține și este dator a se strădui sa promoveze și să respecte drepturile recunoscute în prezenta Convenție”(Preambul)[949]

Este incontestabil faptul că conștientizarea îndeplinirii obligațiilor față de societate și respectarea drepturilor celorlalți membri ai acesteia reprezintă un element esențial pentru exercitarea cu responsabilitate a drepturilor omului. În același timp, necesitatea unor concesii în privința drepturilor și libertăților individuale în favoarea interesului public se datorează efortului de asigurare și protecție a drepturilor constituționale. Această preocupare nu vizează protejarea intereselor unei singure persoane, ci a unui grup nedeterminat de persoane [950].

Prin urmare, ideea de a oferi statului și organelor sale de drept anumite competențe și instrumente pentru a interveni în cazurile în care aceste drepturi și libertăți sunt amenințate sau încălcate are la bază principiul priorității interesului public în fața drepturilor persoanei. Acest echilibru delicat este esențial pentru menținerea unei societăți echitabile și funcționale în care fiecare persoană poate să-și exercite drepturile și libertățile fără a pune în pericol binele comun.

Din aceste considerente, interpretarea fără echivoc a prevederilor constituționale care afirmă drepturile și libertățile omului ca valoare supremă și prioritate absolută, în detrimentul intereselor societății, poate părea exagerată. Este esențial să subliniem că recunoașterea drepturilor și libertăților omului ca valoare supremă reprezintă o normă fundamentală a statului de drept, oferind

---

[948] Declaraţia Universală a Drepturilor Omului (10.12.1948) [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115540&lang=ro

[949] Pactul internaţional cu privire la drepturile civile și politice adoptat prin Rezoluţia Adunării Generale a ONU, nr. 2200 A (XX) la 16 decembrie 1966, și intrat în vigoare, cu excepţia unor prevederi, la 3 ianuarie 1976 [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://cidsr.md/wp-content/uploads/2016/09/Pactul-Int-PRIVIRE-Drepturile-Civile-Politic.pdf

[950] ПРЕСНЯКОВ, М.В. Конституционная концепция принципа справедливости. Под ред. Г.Н. Комковой. М.: ДМК Пресс, 2009. 384 с. [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://studfile.net/preview/15497799/

protecție juridică întregii societăți și fiecărei persoane în parte. Prin urmare, toate drepturile și libertățile constituționale ale persoanei, protejate și garantate de legile speciale, au o legătură strânsă și directă cu recunoașterea valorii supreme a persoanei umane și a drepturilor și libertăților sale. Autoritățile publice sunt, în consecință, obligate să își orienteze acțiunile în conformitate cu principiul respectării drepturilor și libertăților individuale, așa cum este stabilit în actele normative relevante.

În acest context, este important să subliniem că legiuitorul a distins în mod corespunzător respectarea drepturilor și obligațiilor individuale în art. 3 al Legii nr. 59/2012, tratând acest principiu ca o entitate separată de cel al legalității. Evidențierea drepturilor și libertăților persoanei reprezintă, în esență, un act de recunoaștere a demnității umane, a libertății și independenței persoanei de a-și configura propria dezvoltare și de a-și exercita drepturile inalienabile care îi aparțin de la naștere. Respectul față de aceste valori implică în primul rând o atitudine de recunoaștere a meritelor și demnității fiecărei persoane.

Conceptul respectării drepturilor și libertăților individuale ar trebui să servească drept fundament pentru dezvoltarea, modificarea și îmbunătățirea normelor legislative care garantează protecția acestor valori. De asemenea, acest concept servește drept ghid pentru ofițerii de investigații în situațiile în care nu există o reglementare expresă în lege, orientându-i către acțiuni care să respecte și să protejeze drepturile și libertățile persoanelor. În acest context, respectarea drepturilor și libertăților persoanei ca și principiu trebuie să aibă prioritate față de cel al legalității, legea fiind concepută și elaborată în conformitate cu respectarea drepturilor și libertăților persoanelor, nu invers.

În ceea ce privește conținutul noțiunii de „respectare a drepturilor și libertăților persoanei", există dezbateri în literatura de specialitate cu privire la caracterul acțiunilor cuprinse de acest principiu. Pe de o parte, se susține că acest principiu se referă la o formă pasivă de comportament a organelor de ocrotire a normelor de drept, implicând evitarea acțiunilor care ar putea duce la încălcarea drepturilor și libertăților individuale. Cu alte cuvinte, ar implica o atitudine de neintervenție[951].

Pe de altă parte, se susține că „a respecta" nu presupune numai o atitudine pasivă, ci și acțiuni active din partea celor care desfășoară ASI. Aceste acțiuni active pot include informarea persoanei despre faptul că împotriva sa s-au cules informații sau chiar încetarea unei MSI care restricționează drepturile persoanei, atunci când nu mai există temeiuri sau condiții adecvate pentru continuarea acesteia[952].

[951]КИСЕЛЕВ, А.П. *Комментарий к Федеральному закону от 12 августа 1995 г. nr. 144-ФЗ „Об оперативно-розыскной деятельности" (Постатейный).* Москва: Ось-89, 2009. 171 с. ISBN 978-5-9957-0143-9, p. 37.
[952] ГУСЕВ, В.А. *Соблюдение прав и свобод человека и гражданина при осуществлении оперативно-розыскной деятельности: вопросы теории и практики*. Хабаровск: Дальневосточный юридический ин-т МВД России, 2011. 84 с. ISBN 978-5-9753-0129-1, С.10.

În esență, cerința respectării drepturilor și libertăților persoanei este reglementată prin sistemul de norme legale care guvernează aspectele procedurale ale funcției statului de combatere a criminalității. Acest lucru implică găsirea unui echilibru între protejarea drepturilor omului și realizarea scopurilor legitime ale investigațiilor și combaterii infracțiunilor.

Pare a fi mai convingătoare viziunea conform căreia conceptul respectării drepturilor și libertăților persoanei implică acțiuni active, mai ales având în vedere natura ASI, care este în sine o activitate activă. În plus, MSI, prin definirea lor, implică acțiuni active în scopul colectării de informații și identificării infracțiunilor.

Este important de remarcat că o înțelegere eronată a caracterului specific al acestei activități ar putea conduce la confuzii sau interpretări greșite. De exemplu, înlocuirea principiului ofensivității cu principiul inofensivității poate crea ambiguități, deoarece ofensivitatea implică direcționarea MSI pentru culegerea informațiilor privind semnele activității infracționale și identificarea potențialilor infractori, în timp ce inofensivitatea sugerează pasivitate și lipsa de inițiativă în abordarea infracțiunilor[953].

Referitor la esența conceptului de respectare a drepturilor și libertăților persoanei în ASI trebuie menționat că și sub acest aspect există păreri împărțite. Cercetătorii autohtoni V. Rusu și I. Covalciuc consideră că „acest principiu este realizat prin intermediul garantării legalității în efectuarea MSI, precum și prin intermediul mecanismului protejării cetățenilor de acțiunile ilegale din partea organelor care efectuează MSI”[954]. Un al doilea punct de vedere consideră respectarea drept „obligația autorităților care desfășoară activitate specială de investigații și a funcționarilor acestora de a se abține de la încălcarea prevederilor legale”[955]. Un alt punct de vedere apreciază respectarea drept „obligația urmării stricte a temeiurilor și condițiilor realizării MSI, precum și necesitatea utilizării mijloacelor care exclud limitarea neîntemeiată a acestor drepturi”[956]. Există și opinia conform căreia acest principiu ar presupune „cerința aplicării exacte a legislației privind ASI”[957].

Analiza acestor opinii ne permite să constatăm că de fapt conceptul analizat se rezumă la cerința de respectare a prevederilor legale, care în esență conduce la îmbinarea acestuia cu principiul legalității.

Alți cercetători încearcă să găsească o altă explicație a esenței respectivului concept considerând că acesta presupune: obligația autorităților care desfășoară ASI să urmeze întocmai

---

[953] ГАРМАЕВ, Ю.П. *Принцип наступательности в раскрытии и расследовании преступлений: доктрина и современная судебно-следственная практика.* [citat 11.05.2022]. Disponibil: https://www.iuaj.net/node/1911

[954] RUSU, V., COVALCIUC, I., Unele reflecții asupra sistemului și conținutului principiilor activității speciale de investigate. În: *Revista naţională de drept*. Nr. 8, 2015. p. 51-54, p. 52

[955] ДУБОНОСОВ, Е.С. *op.cit.,* 2014. 442 с., p.128.

[956] *Федеральный закон «Об оперативно-розыскной деятельности»: научно-практический комментарий* / под ред. А.С. Бахты. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ДГСК МВД России, 2014. – 240 с. ISBN 978-5-9753-0159-8 p. 43.

[957] РИВМАН, Д.В. et al. *Комментарий к Федеральному закону Об оперативно-розыскной деятельности: науч.-практ.* Питер, 2003. - 234 с. ISBN 5314001314, p. 60.

prevederile constituționale menite să garanteze drepturile și libertățile persoanei și să protejeze interesele ei legitime[958]; protecția prin lege a drepturilor și libertăților constituționale împotriva încălcărilor legate de acțiunile subdiviziunilor specializate[959]; aprecierea normelor constituționale care au consacrat standardele internaționale în domeniul drepturilor omului[960].

Din acest punct de vedere lucrurile par mai clare, în primul rând, pentru că nu se mai confundă cele două principii, al legalității și cel al respectării drepturilor și libertăților persoanei, și în al doilea rând, pentru că restrângerea drepturilor și libertăților persoanei este văzută ca parte componentă a respectării acestor drepturi și libertăți.

Analiza prevederilor art. 10 CPP consacrate principiului abordat ne permite să confirmăm ipoteza că respectarea drepturilor și libertăților persoanei include și restrângerea acestor drepturi și libertăți. Ori nu întâmplător în cadrul aceluiași articol se menționează admisibilitatea și condițiile de restrângere a drepturilor și libertăților persoanei (alin. (2)). Mai sus am atras atenția asupra faptului că titlul acestui articol se referă nu doar la respectarea drepturilor și libertăților persoanei, ci și la respectarea demnității umane. Totodată, este de observat și faptul că restrângerii pot fi supuse doar anumite drepturi și libertăți ale persoanei, nu și demnitatea umană.

Respectarea demnității umane ar trebui văzută ca un principiu separat care presupune interzicerea efectuării acțiunilor și adoptării deciziilor care denigrează onoarea unui participant la procesul penal, precum și tratamentul care îi denigrează demnitatea umană sau creează un pericol pentru viața și sănătatea acestuia, precum și interzicerea violenței, torturii, alte tratamente crude sau degradante (alin. (3) art. 10 CPP).

Termenul tortură, în interpretarea Convenției împotriva torturii și a altor pedepse sau tratamente cu cruzime (art. 1), cuprinde orice act prin care se provoacă unei persoane, cu intenție, o durere sau suferință puternică, de natură fizică sau psihică, în special cu scopul de a obține, de la această persoană sau de la o persoană terță, informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis sau este bănuită că l-a comis, de a o intimida sau de a face presiune asupra unei terțe persoane, sau pentru orice alt motiv bazat pe o formă de discriminare, oricare ar fi ea, atunci când o asemenea durere sau suferință sunt provocate de către un agent al autorității publice sau orice altă persoană care acționează cu titlu oficial, sau la instigarea sau cu consimțământul expres sau tacit al unor asemenea persoane[961].

---

[958] ШАТОХИН, И.Д. *op.cit.*: дис. канд. юрид. наук: 12.00.12. Барнаул, 2018. 210 с., p. 41.

[959] *Комментарий к Федеральному закону „Об оперативно-розыскной деятельности”*. Под ред. А.И. Алексеева, В.С. Овчинского. М., 2011. 176 с. ISBN: 9785392022953, p. 58.

[960] КОВАЛЕВ, О.Г., ВАГИН, О.А., ЮДИН, Е.Г. *Оперативно-розыскная деятельность: содержание, развитие, особенности: учебное пособие.* Федеральная служба исполн. наказаний, Научно-исследовательский ин-т. - Москва 2006. - 175 с. ISBN 5-9632-0027-X, p. 62.

[961] Convenţia ONU din 1984 pentru Prevenirea Torturii şi altor Tratamente sau Pedepse Crude, Inumane ori Degradante, adoptată la New York la 10.12.1984 [citat: 19.06.2023]. Disponibil: http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?idt=32204

Tratamentul degradant, de obicei, presupune tratamentul față de o persoană care generează sentimente de teamă, anxietate și inferioritate, capabile să o umilească, să o coboare la o stare animală și, în cele din urmă, să-i rupă rezistența fizică și psihică, precum și măsuri care diminuează statutul social sau reputația unei persoane, discriminare pe criterii de rasă[962].

La comportamentul degradant doctrina mai atribuie și adresarea jignitoare, arogantă, disprețuitoare și furioasă la adresa persoanelor, indiferent cât de gravă și rușinoasă ar fi infracțiunea care i se impută[963]. Comportament degradant este și înșelăciunea, amenințarea, presiunea psihologică, efectuarea unui interogatoriu lung în condiții în care starea fizică a interogatului nu permite acest lucru, obligarea de a depune mărturie sub amenințarea detenției sau reținerii, precum și folosirea de către organul de urmărire penală în timpul interogatoriului a expresiilor jignitoare și obscene [964], etc.

Cele menționate dovedesc faptul că lista formelor și tipurilor de manifestări ale atitudinii lipsite de respect față de demnitatea umană în domeniul procesului penal este destul de extinsă și, prin urmare, conceptul de „respectare a demnității umane" trebuie înțeles ca excluzând acest tip de comportament. Totodată, este de menționat că respectarea demnității umane nu poate fi atribuită în mod exclusiv procesului penal, ea fiind o cerință universală valabilă tuturor sferelor relațiilor sociale dintre organul statului, pe de o parte, și persoană, pe de altă parte. Prin urmare, această cerință are legătură directă cu ASI, context în care considerăm oportun ca în lista principiilor ASI prevăzută în art. 3 Legea nr. 59/2012 să fie introdus principiul respectării demnității umane.

Respectarea demnității umane nu este un concept nou pentru ASI. În literatura de specialitate acesta este descoperit prin prisma analizei conceptului de respectare a drepturilor și libertăților persoanei[965], lucru, zicem noi, firesc în condițiile în care actualul sistem de principii al ASI nu face nici o mențiune referitor la respectarea demnității umane. Considerăm totuși ca mai indicat ar fi dacă acest principiu va fi introdus în sistemul principiilor ASI separat față de principiul respectării drepturilor și libertăților persoanei, anume pentru a nu crea impedimente de percepție cu privire la restrângerea unor drepturi și libertăți. Însăși Legea supremă face diferență între demnitatea umană și drepturile și libertățile persoanei (art. 1) și tot în Constituție se vorbește doar despre restrângerea drepturilor și libertăților persoanei nu însă și a demnității umane (art. 54), aceasta fiind o valoare supremă care nu poate fi supusă restrângerii.

---

[962] Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практике ее применения. Под общ. ред. д. ю. н., проф. В. А. Туманова и д. ю. н., проф. Л. М. Энтина. М.: Издательство НОРМА, 2002. — 336 с. ISBN 5-89123-658-3 [citat: 19.06.2023]. Disponibil: http://www.echr.ru/documents/manuals/Norma01/Norma_01.pdf, p. 31.

[963] БЕЗЛЕПКИН, Б.Т. - Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации (постатейный). 14-е издание - Проспект - 2017 - ISBN: 978-5-392-23534-6 [citat: 19.06.2023]. Disponibil: http://ebs.prospekt.org/book/33676

[964] ШАТОХИН, И.Д. *op.cit.*: дис. канд. юрид. наук: 12.00.12. Барнаул, 2018. 210 с., p. 46.

[965] DIDÂC, V., ş.a. *op.cit.* p. 177.

În cauza Corsacov c. Moldovei, CtEDO a subliniat importanța esențială a prevederilor art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care interzice categoric tortura și pedepsele sau tratamentele inumane sau degradante, chiar și în circumstanțe extreme, precum lupta împotriva terorismului și crimei organizate. În contrast cu alte norme ale Convenției și ale Protocoalelor nr. 1 și nr. 4, art. 3 nu admite excepții. Conform art. 15, § 2, nu este admisă nici o derogare de la prevederile sale, chiar și în situații de pericol public care amenință viața națiunii[966].

Rezumând cele spuse, putem concluziona că instituția drepturilor și libertăților persoanei este cea mai importantă componentă a sistemelor juridice ale statelor de drept și caracterizează poziția unei persoane pe care o ocupă în societate, precum și atitudinea pe care societatea o manifesta fata de aceasta. Constituția RM a proclamat persoana, drepturile și libertățile sale ca fiind cele mai înalte valori, iar recunoașterea, respectarea și protecția lor sunt în sarcina statului. Cu toate acestea, restrângerea drepturilor omului este permisă, acest lucru fiind necesar anume pentru protecția lor.

În ASI, legalitatea restrângerii drepturilor persoanei este reglementată de Legea nr. 59/2012 și CPP. Conform Codului, una dintre condițiile generale de efectuare a MSI este pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave. În acest context, apare o întrebare legitimă: de ce legiuitorul a stabilit anume acest nivel de gravitate al infracțiunilor de la care drepturile constituționale ale persoanei pot fi restrânse? Poate că are sens să fie redus acest nivel sau, dimpotrivă, să fie ridicat doar pentru infracțiunile deosebit de grave sau excepțional de grave? Această întrebare rămâne, în prezent, fără un răspuns clar.

De asemenea, trebuie observat că această limită (condiție) nu se aplică în mod uniform pentru toate MSI. Pentru unele măsuri, precum „Interceptarea și înregistrarea comunicărilor” și „Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară”, legiuitorul a stabilit un regim separat, enumerând exhaustiv infracțiunile pentru care aceste măsuri pot fi efectuate. Această listă include și infracțiuni de o gravitate inferioară celor considerate grave (art. 138^1; 138^3 CPP).

În acest context, și având în vedere variația gradului de ingerință asociat cu diversele MSI, se pune întrebarea cu privire la rațiunea care stă la baza admiterii unei măsuri cu un grad ridicat de ingerință pentru investigarea infracțiunilor considerate mai puțin grave și ușoare, în timp ce măsurile mai puțin intruzive sunt excluse. De exemplu, infracțiunea de propagandă a genocidului sau a infracțiunilor împotriva umanității (art. 135^2 alin. (1) CPP) este considerată o infracțiune mai puțin gravă, însă pentru investigarea acesteia legiuitorul a permis utilizarea măsurii de interceptare și înregistrare a comunicărilor, în timp ce nu a admis efectuarea măsurilor mai puțin intruzive, cum ar fi urmărirea vizuală.

[966] Cauza Corsacov contra Republicii Moldova. Cererea nr. 18944/02. Hotărârea CtEDO din 04.04.2006, definitivă din 04 iulie 2006. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-73012, § 54-68

Același lucru se aplică și în cazul altor infracțiuni, cum ar fi determinarea sau înlesnirea sinuciderii (art. 150 alin. (1) CP), traficul de organe, țesuturi și celule umane (art. 158 alin. (1) CP), șantajul (art. 189 alin. (1) CP) și altele similare, care sunt considerate mai puțin grave, dar pentru investigarea cărora se permite utilizarea măsurii de interceptare și înregistrare a comunicărilor, în timp ce măsurile mai puțin intruzive sunt excluse.

Aceste inconsecvențe ridica întrebări semnificative cu privire la fundamentarea acestei abordări legislative și la coerența sistemului de reglementare a MSI în ceea ce privește infracțiunile de gravitate redusă.

De asemenea, nu este clară nici raţiunea în baza căreia efectuarea cercetării domiciliului şi/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea şi înregistrarea audio şi video, a celor de fotografiat şi de filmat, fiind și cea mai intruzivă măsură de investigații, este admisă pentru investigarea tuturor infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave, iar măsura de interceptare, fiind mai puțin intruzivă în raport cu prima, este interzisă pentru investigarea unora dintre aceste infracțiuni.

De exemplu, pentru investigarea infracțiunii de jaf (art. 187 alin. (2) și (2^1) CP) sau de delapidare a averii străine (art. 191 alin. (2), (2^1), (2^2) CP), precum și alte infracțiuni din categoria celor grave, efectuarea cercetării domiciliului şi/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea şi înregistrarea audio şi video, a celor de fotografiat şi de filmat este admisă, în timp ce interceptarea şi înregistrarea comunicărilor este interzisă.

Din punctul nostru de vedere, lucrurile ar trebui aranjate în conformitate cu principiul subsidiarității acolo unde este admisă o măsură specială de investigații cu un grad mai ridicat de ingerință este rațional să fie admise și măsurile cu un grad mai scăzut de ingerință. Acest lucru ar oferi oportunitatea de a selecta prioritar măsura, în funcție de situație, cu un grad mai scăzut de ingerință în defavoarea măsurii cu un grad mai înalt de ingerință. În general, nu găsim o explicație logică de ce măsura de interceptare și înregistrare a comunicărilor și măsura de monitorizare sau controlul a tranzacţiilor financiare şi accesul la informaţia financiară sunt interzise pentru o parte din infracțiunile grave, deosebit de grave și excepțional de grave.

În viziunea noastră, legiuitorul ar urma să revadă reglementările juridice privind admisibilitatea MSI în raport cu gravitatea infracțiunilor. Se pare că noțiunea de infracțiune gravă asupra căreia indică recomandările actelor internaționale în raport cu efectuarea MSI[967] ar trebui înțeleasă nu neapărat prin prisma sancțiunii stabilite în Codul penal, ci prin prisma problematicii pe care le generează anumite tipuri de fapte greu de prevenit și investigat sau care produc o anumită rezonanță socială.

[967] Recomandarea CM / Rec (2005)10 a Comitetului Miniștrilor privind „tehnicile speciale de investigare”.

Având în vedere faptul că în CPP există un anumit vocabular de termeni (art. 6), s-ar putea ca această listă să fie completată cu noțiunea de „infracțiune gravă” în sensul prezentului cod, cu propriul conținut diferit față de cel folosit în Codul penal, sau ar putea fi reformulată însăși condiția din art. 133 CPP ce se referă la efectuarea MSI în cazul infracțiunilor grave, deosebit de grave sau excepțional de grave.

Drept model în acest sens ar putea să ne servească legislația României, statuând că „Supravegherea tehnică (adică MSI) se poate dispune în cazul infracţiunilor contra securităţii naţionale prevăzute de Codul penal şi de legi speciale, precum şi în cazul infracţiunilor de trafic de droguri, de efectuare de operaţiuni ilegale cu precursori sau cu alte produse susceptibile de a avea efecte psihoactive, infracţiunilor privind nerespectarea regimului armelor, muniţiilor, materialelor nucleare şi al materiilor explozive, de trafic şi exploatarea persoanelor vulnerabile, acte de terorism, de spălare a banilor, de falsificare de monede, timbre sau de alte valori, de falsificare de instrumente de plată electronică, în cazul infracţiunilor care se săvârşesc prin sisteme informatice sau mijloace de comunicare electronică, contra patrimoniului, de şantaj, de viol, de lipsire de libertate în mod ilegal, de evaziune fiscală, în cazul infracţiunilor de corupţie și al infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, infracțiunilor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene ori în cazul altor infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani sau mai mare” (art. 139 alin. (2) CPP al României).

Este de remarcat că, nu toate infracțiunile, de exemplu, legate de traficul ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope se încadrează în categoria celor grave, deosebit de grave și excepțional de grave și, pentru investigarea acestora, este interzisă efectuarea MSI.

Astfel, în categoria infracțiunilor grave nu intră:

- Semănatul sau cultivarea ilegală a plantelor care conţin droguri sau etnobotanice, prelucrarea sau utilizarea unor astfel de plante, săvârșite în proporţii mari şi fără scop de înstrăinare (art. 217 alin. (1) CP);
- Producerea, prepararea, experimentarea, extragerea, prelucrarea, transformarea, procurarea, păstrarea, expedierea, transportarea drogurilor, etnobotanicelor sau analogii acestora, săvârșite în proporţii mari şi fără scop de înstrăinare (art. 217 alin. (2) CP);
- Semănatul ori cultivarea de plante ce conţin droguri, prelucrarea ori utilizarea unor astfel de plante fără autorizaţie sau semănatul ori cultivarea de plante pentru fabricarea produselor etnobotanice, săvârșite în scop de înstrăinare(art. 217^1 alin. (1) CP);
- Producerea, prepararea, experimentarea, extragerea, prelucrarea, transformarea, procurarea, păstrarea, expedierea, transportarea, distribuirea sau alte operaţiuni ilegale cu droguri sau cu analogi ai acestora, săvârșite în scop de înstrăinare, ori înstrăinarea ilegală a drogurilor sau analogilor acestora(art. 217^1 alin. (2) CP);

- Producerea, fabricarea, procurarea, păstrarea, expedierea, transmiterea, transportarea sau înstrăinarea materialelor ori a utilajelor destinate producerii, preparării sau prelucrării drogurilor, etnobotanicelor sau analogii acestora ori cultivării plantelor care conţin aceste substanţe, inclusiv săvârșite: b) de două sau mai multe persoane; c) cu folosirea situaţiei de serviciu (art. 217^3 alin. (1) și (2) CP).

Interzicerea MSI pentru aceste infracțiuni nu corespunde situației actuale de luptă împotriva traficului de droguri și contravine bunului simț. Interesant este că și în alte țări străine (Germania, SUA, Marea Britanie, Ungaria) pentru efectuarea MSI, inclusiv a interceptării comunicărilor, este suficient ca infracțiunea să aibă legătură cu traficul de droguri[968].

În prezent, infracțiunile care prevăd răspunderea pentru divulgarea secretelor de stat și pierderea documentelor care conțin secrete de stat (art. 344 și 345 CP) nu sunt infracțiuni grave[969].

În plus, infracțiunile informatice au evoluat ca o problemă deosebit de complexă pentru organele de urmărire penală, cu toate că acestea pot dispune efectuarea MSI doar într-un număr limitat de situații. Această situație pare a fi paradoxală, având în vedere că majoritatea infracțiunilor din această categorie sunt considerate a fi ușoare sau mai puțin grave. Mai mult decât atât, chiar și măsuri relativ simple, cum ar fi identificarea abonatului, a proprietarului sau a utilizatorului unui sistem de comunicații electronice sau monitorizarea conexiunilor în comunicațiile telegrafice și electronice, care sunt adesea esențiale în investigarea infracțiunilor informatice, de obicei, nu pot fi efectuate[970].

Din păcate, astfel de exemple pot fi aduse într-un număr și mai mare. Aceste situații ridică întrebări cu privire la corectitudinea stabilirii categorice a admisibilității MSI numai pentru infracțiuni grave. Aceasta sugerează necesitatea unei abordări mai profunde și evaluative a admisibilității limitării drepturilor omului la viața privată, secretul corespondenței și inviolabilitatea domiciliului. Această abordare ar trebui să țină cont nu doar de categoria formală a infracțiunii, ci și de gradul real de pericol pe care infracțiunea îl reprezintă în stadiul său de pregătire, comitere sau după săvârșire.

Atunci când se acordă permisiunea pentru efectuarea MSI, este esențial să se ia în considerare atât gradul, cât și natura pericolului public asociat infracțiunii, precum și obiectul de atentare al acesteia. În opinia noastră, obiectul de atentare al infracțiunii ar trebui să devină un criteriu semnificativ pentru acordarea permisiunii de desfășurare a oricărei MSI.

---

[968] ЗАХАРЦЕВ, С. И., КИРЮШКИНА Н. О. Условия проведения оперативно-розыскных мероприятий. В: *Мир политики и социологии*. 2015. nr. 7. С. 156-168. p. 164.

[969] GAINA A. Răspunderea penală pentru divulgarea secretului de stat. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2023. 233 p.; GAINA, A., Retrospectiva reglementărilor normative internaționale și naționale privind infracțiunea de divulgare a secretului de stat. În: *Legea şi Viaţa*, (1), 2022. pp. 60-67.

[970] PURICI, S. Metodica cercetării infracțiunilor din domeniul informaticii. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2018. 219 p. p. 136.; PURICI, S. Specificul activității speciale de investigații și acțiunii de urmărire penală întreprinse pentru administrarea probelor la cercetarea crimelor cibernetice, În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria Ştiinţe Sociale*, CEP USM, Chișinău, 2015, nr. 11, p. 120-125.

Desigur, chestiunea evaluării gradului și naturii pericolului social în domeniul științei dreptului penal rămâne în continuare un subiect de dezbatere[971]. În funcție de gradul și caracterul pericolului social, au fost stabilite categoriile de infracțiuni, variind de la cele considerate ușoare până la cele excepțional de grave. Aceste categorii sunt ulterior subdivizate în funcție de gradul de vinovăție și pedeapsa maximă prevăzută de lege.

În această lumină, infracțiunile grave sunt considerate acele fapte pentru care legislația penală prevede o pedeapsă maximă mai mare de 5 ani privațiune de libertate (art. 16 CP). Este evident că gradul și caracterul formal al pericolului social, așa cum sunt definite în Codul penal, nu ar trebui să fie factorii determinanți în ceea ce privește posibilitatea utilizării MSI. Atunci când se acordă permisiunea pentru desfășurarea acestor măsuri speciale, ar trebui să se evalueze în mod individual pentru fiecare infracțiune în parte: obiectul de atentare a infracțiunii, gradul și caracterul pericolului social asociat acesteia.

În ceea ce privește pedepsele pentru infracțiuni, este important să subliniem că acestea depind în mod direct de politica penală a statului. De exemplu, în Republica Moldova, în ultimul timp, s-a observat o tendință spre o politică penală cu orientare umanitară, care implică reducerea pedepselor pentru infracțiuni[972]. Cu toate acestea, reducerea pedepselor pentru infracțiuni nu ar trebui să însemne că acestea nu ar trebui investigate. Din contră, reducerea pedepselor ar trebui să ofere organelor de drept oportunitatea de a-și intensifica eforturile în investigarea acestora sau, cel puțin, să nu le diminueze în niciun fel.

Cu siguranță, în Republica Moldova, abordarea privind posibilitatea de a autoriza MSI pentru anumite infracțiuni este diferită. Aici, permisiunea de a utiliza aceste măsuri speciale depinde în principal de durata maximă a pedepsei prevăzute pentru infracțiunea respectivă. Prin urmare, în esență, importanța acordată investigării unei infracțiuni depinde de severitatea pedepsei care i-ar putea fi aplicată.

Pe măsură ce legislația penală devine mai umanitară, numărul infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave ar putea scădea, ceea ce ar restrânge, de asemenea, posibilitatea de a utiliza MSI pentru investigarea acestora. Cu toate acestea, chiar și dacă se presupune că pedeapsa pentru omucideri, de exemplu, ar putea fi mai mică de cinci ani, acest lucru nu ar trebui să ducă la renunțarea la investigarea acestor infracțiuni și la tragerea la răspundere a vinovaților pentru faptele lor.

---

[971] GRAMA, M., Despre gradul de prejudiciabilitate al infracțiunii. In: *Integrare prin cercetare și inovare*. 2018. p. 209-212; VASILOI, D. Pericolul social al crimei și consecințele criminalității. Teză de doctorat în drept. Chișinău, 2018. 206 p. p. 70-98.

[972] COJOCARU, R. Politica penală a Republicii Moldova în domeniul criminalizării și decriminalizării: tendinţe actuale și soluții de perspectivă. In: *Criminalitatea în spaţiul Uniunii Europene şi al Comunităţii Statelor Independente : evoluţie, tendinţe, probleme de prevenire şi combatere*, 12-13 iunie 2012, Chișinău. Tipografia Academiei Ştefan cel Mare a MAI, 2012, pp. 58-63;

Un alt aspect paradoxal se referă la faptul că, de exemplu, MSI care implică ingerințe în drepturile fundamentale ale persoanei, cum ar fi inviolabilitatea vieții private, secretul corespondenței și inviolabilitatea domiciliului, sunt admise doar pentru infracțiuni grave, deosebit de grave și excepțional de grave. Cu toate acestea, pedeapsa pentru infracțiuni precum culegerea ilegală de informații privind viața privată (art. 177 alin. (1) CP) sau interceptarea ilegală a convorbirilor telefonice (art. 178 alin. (1) CP) de obicei nu implică privarea de libertate. Aceste infracțiuni sunt în general considerate ușoare și mai puțin grave. Această discrepanță ridică întrebări privind importanța acordată acestor drepturi fundamentale.

Se pare că aceste aspecte nu sunt în concordanță cu prevederile Constituției Republicii Moldova și nici cu tratatele internaționale recunoscute. Dacă aceste drepturi sunt într-adevăr considerate printre cele mai importante drepturi ale omului, atunci de ce sancțiunile pentru încălcarea lor sunt atât de blânde? De ce infractorii care le încalcă nu riscă practic nici o pedeapsă semnificativă?

În plus, arestarea preventivă și măsurile alternative de arestare se aplică numai persoanelor care sunt învinuite sau inculpate pentru săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoarea pentru o perioadă mai mare de 3 ani. Potrivit art. 176 CPP, măsura arestării preventive poate fi dispusă numai în cazul persoanelor învinuite sau inculpate pentru săvârșirea unei astfel de infracțiuni. Cu alte cuvinte, în cazul reținerii unei persoane care interceptează ilegal comunicațiile prin utilizarea mijloacelor tehnice speciale destinate pentru obținerea ascunsă a informației, nu ar fi posibil să se întrerupă activitatea infracțională prin aplicarea arestării preventive, iar alegerea altor măsuri preventive i-ar permite să-și continue activitățile infracționale chiar și în timpul urmăririi penale. Chiar și reținerea acestor persoane este problematică.

MSI, inclusiv interceptarea convorbirilor telefonice, se dovedesc a fi inaccesibile autorităților, chiar și în vederea prevenirii interceptărilor ilegale a convorbirilor telefonice. Acest lucru duce la o contradicție paradoxală: deși MSI restricționează semnificativ un drept fundamental al omului, acela de a-și păstra secretul convorbirilor telefonice, ele nu pot fi utilizate pentru a proteja sau apăra acest drept împotriva infracțiunilor.

Aceste contradicții merită o analiză mai detaliată, și pentru a ilustra această problemă, putem lua în considerare un exemplu relevant. În prezent, există infracțiuni care sunt comise, inclusiv prin intermediul comunicării telefonice. Un exemplu concret este „Comunicarea mincinoasă cu bună-știință despre actul de terorism” prevăzut de art. 281 din CP. Să presupunem că cineva a alertat telefonic organele de drept cu privire la instalarea unei bombe într-o anumită locație și astfel de cazuri se întâmplă tot mai frecvent în ultima perioadă în Republica Moldova[973]. În cadrul unei

[973] ARVINTI, E. Alerte false cu bombă în mai multe locații din capitală, inclusiv judecătorii și Aeroportul, NewsMaker, 14.06.2023. [citat: 19.10.2023] Disponibil: https://newsmaker.md/ro/alerte-false-cu-bomba-in-mai-multe-locatii-din-capitala-inclusiv-judecatorii-si-aeroport/

investigații complexe este posibilă identificarea persoanei care a făcut acest apel. Cu toate acestea, este imposibilă interceptarea convorbirilor telefonice ale acelei persoane, chiar și în scopul efectuării unei comparații a vocii sau pentru a preveni săvârșirea altor infracțiuni ulterioare, deoarece infracțiunea respectivă nu este considerată una gravă.

În cazul unor astfel de infracțiuni, în care telefonul este folosit ca instrument de comitere a infracțiunii, interceptarea convorbirilor telefonice, precum și celelalte MSI, sunt interzise din cauza pedepsei reduse prevăzute pentru săvârșirea acestei infracțiuni. Această situație subliniază încă o dată faptul că posibilitatea efectuării MSI ar trebui să depindă în mare măsură de natura infracțiunii și gradul de pericol social al acesteia, și nu doar de aspectul formal și categoria legală a infracțiunii.

Această direcție de dezvoltare a legislației în domeniul reglementării MSI o găsim nu doar corectă, ci și în conformitate cu Constituția Republicii Moldova, în alin. (2) al art. 54 precizându-se că drepturile și libertățile persoanei pot fi restrânse în măsura necesară pentru a proteja valorile constituționale: drepturile, libertăţile şi demnitatea altor persoane, asigurând securitatea naţională, integritatea teritorială, bunăstarea economică a ţării și ordinea publică, precum și în scopul prevenirii tulburărilor în masă şi infracţiunilor.

Chestiunile legate de obiectul de atentare a infracțiunii și gradul sau mărimea pericolului social al acesteia sunt de natură estimativă. Aprecierea acestor aspecte ar trebui să fie efectuată de către autoritatea care autorizează efectuarea MSI. Prin urmare, în ceea ce privește reglementarea juridică a MSI, considerăm necesare următoarele modificări. Efectuarea MSI ar trebui să fie permisă în privința investigării tuturor infracțiunilor care atentează la valorile constituționale. Admiterea desfășurării acestor măsuri ar trebui să fie determinată de obiectul de atentare a faptei infracționale, având în vedere gradul real și caracterul pericolului acesteia. Evaluarea acestor aspecte ar trebui să fie realizată de către autoritatea care autorizează MSI, adică de judecătorul de instrucție sau de procuror.

Următoarea problemă actuală a reglementării legale a ASI o reprezintă inconsecvențele și omisiunile în însăși reglementarea desfășurării ASI. Astfel, în timpul lucrărilor la această teză, am identificat un șir de astfel de neajunsuri, printre cele mai semnificative dintre acestea sunt:

- Inexactitatea definirii conceptului ASI (scopul indicat art. 1 din Legea nr. 59/2012 nu cuprinde cu totalitatea sarcinilor indicate în art. 2 al acestei legi);
- Sistemul principiilor ASI este incomplet și neconform esenței acestei activități (principiul inofensivității nu este în armonie cu spiritul investigațiilor speciale, în locul acestuia necesită să fie introdus principiul operativității[974]; este necesar de completat lista principiilor indicate în art. 3 din Legea nr. 59/2012 cu principiul respectării demnității umane și principiul subsidiarității);

[974] АЛФЕРОВ, В.Ю., ГРИШИН, А.И., ИЛЬИН, Н.И. *op.cit.*, 2016. p. 36.

- Actualele reglementări juridice nu sunt suficient de clare în privința valorificării rezultatelor obținute prin ASI (prevederile art. 24 din Legea nr. 59/2012 se referă doar la rezultatele obținute prin efectuarea MSI nu și a celor obținute prin alte căi – informații obținute de la cetățeni, de la confidenți și din alte surse);

- Prezența omisiunilor în reglementarea juridică a ASI (deși conform art. 93 alin. (4) CPP datele de fapt obținute prin ASI pot fi recunoscute în calitate de probe dacă restrângerea drepturilor persoanei a fost autorizată de judecător, în același timp nu se spune nimic despre rezultatele obținute prin efectuarea MSI autorizate de procuror;

- Prezența erorilor tehnice în reglementarea juridică a ASI (conform titlului art. 138^3 CPP „Monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și/sau accesul la informațiile financiare**”,** realizarea celor două acțiuni are caracter atât concomitent, cât și alternativ, fiind unite prin conjuncțiile „și/sau”, iar din conținutul măsurii rezultă doar caracterul alternativ al acestora);

- Prezența unor construcții juridice defectuoase, cum ar fi impunerea ofițerului de urmărire penală și a procurorului de a declara nule rezultatele MSI (art. 136 alin. (8) CPP), atunci când constată încălcări evidente ale drepturilor și libertăților omului. Aceste acte procedurale demonstrează în mod efectiv ilegalitatea acțiunilor întreprinse și pot servi ca probe într-o posibilă cauză penală pornită împotriva persoanelor cu funcții de răspundere, care au permis periclitarea disproporționată și ilegală a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;

- Prezența unor ambiguități juridice: Legea nr. 59/2012, în art. 12, alin. (2) - (3), stabilește principiul independenței ofițerului de investigații în ceea ce privește stabilirea tehnicilor aplicate, modalitățile și tactica de efectuare a măsurii speciale de investigații, precum și dreptul acestuia de a contesta indicațiile procurorului în fața procurorului ierarhic superior. Cu toate acestea, aceste prevederi nu se regăsesc în CPP, iar conform prevederilor art. 2, alin. (4) CPP, normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod. Totodată, prevederile art. 1 alin.(2) din Legea nr. 59/2012 stabilesc că prezenta lege reglementează ASI în afara procesului penal. Acest lucru pare să excludă posibilitatea procesuală a ofițerului de investigații de a se opune indicațiilor nelegitime ale procurorului.

- Lipsa reglementării legale corespunzătoare cu privire la prezentarea în procesul penal a rezultatelor MSI obținute în afara procesului penal din care reiese că se pregătește, se săvârșește sau a fost săvârșită o infracțiune (art. 19 alin.(2) din Legea nr. 59/2012);

- Lipsa temeiurilor care ar permite efectuarea MSI pentru, prevenirea criminalității.

Aceste aspecte necesită o serie de măsuri pentru îmbunătățirea reglementărilor juridice în acest domeniu. Este necesar să se desfășoare cercetări științifice riguroase pentru a obține o înțelegere mai profundă a situației actuale și pentru a dezvolta propuneri de îmbunătățire a legislației și a practicii judiciare. Din păcate, există cercetători care abordează aspectele teoretice ale ASI

exclusiv prin prisma practicii judiciare. Astfel de abordări nu contribuie la progresul științific al domeniului ASI și împiedică dezvoltarea aspectului teoretic. În lipsa acestora, nu se poate îmbunătăți nici legislația, nici practica judiciară.

Aceasta este cu atât mai adevărat cu cât știința dezvoltă în mod independent fundamentele metodologice ale cercetării oricărui obiect, fenomen sau proces. În același timp, legiuitorul trebuie să corecteze inexactitățile și omisiunile deja identificate.

O problemă actuală asociată cu imperfecțiunile reglementării legale a ASI este absența în Legea nr. 59/2012 a conceptelor de bază a acestei activități. Dacă comparăm Legea nr. 59/2012 cu CPP, putem observa că în cea din urmă sunt definite conceptele de bază, ceea ce este perceput în mod pozitiv atât de către cercetători, cât și de către practicieni. Considerăm că și Legea nr. 59/2012 ar trebui să includă un articol aparte sub denumirea de „Concepte și expresii utilizate în prezenta lege", în care să se regăsească noțiunile de bază folosite în textul acestei legi, cum ar fi spre exemplu conceptul de „măsură specială de investigații", „rezultate ale ASI", noțiunile tuturor MSI, noțiunile de „relevare", „prevenire", „curmare" a infracțiunilor etc. Absența unei înțelegeri unitare a legii duce la încălcarea acesteia, tragerea la răspundere a ofițerilor de investigații, valorificarea neuniformă a rezultatelor ASI și încălcarea drepturilor omului.

5.3. Revizuirea conceptului de protecție juridică a ofițerilor de investigații și a altor participanți la efectuarea investigațiilor speciale

Protecția juridică a ofițerilor de investigații precum și a altor persoane antrenate în ASI este de o importanță deosebită pentru teoria acestei materii și derivă din dificultatea reglementării juridice a unei astfel de protecții. Problematica în cauză a devenit mai evidentă odată cu proclamarea țării noastre ca stat de drept și cu adoptarea unei orientări clare către integrarea în comunitatea țărilor cu democrații veritabile. Criminalitatea, în diversele sale forme și manifestări, rămâne una dintre cele mai serioase amenințări la adresa democrației și a statului de drept. Concomitent, lupta împotriva acesteia a devenit tot mai complexă pe măsură ce s-au ridicat standardele de calitate ale cadrului normativ destinat asigurării combaterii criminalității, impunând cerințe noi pentru investigarea infracțiunilor în conformitate cu respectarea drepturilor fundamentale ale persoanei.

În contextul actual, organele de drept, în special cele specializate în investigații speciale, se confruntă cu tehnici și metode tot mai sofisticate și mai complexe utilizate în pregătirea și comiterea infracțiunilor, precum și în ascunderea urmelor acestora. Această realitate impune nu doar aplicarea unor măsuri de colectare a informațiilor din surse externe referitoare la activitățile infracționale, ci și dezvoltarea și aplicarea unor proceduri adecvate care să permită cunoașterea proceselor criminale din interior și influențarea acestora pentru ai determina să renunțe la activitățile ilegale[975].

[975] GLAVAN, B. Locul renunţării de bună voie la săvârşirea infracţiunilor în sistemul normelor penale ale Republicii Moldova. În: *Analele ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova*, Chişinău, 2008. p. 93-96.

Se știe că succesul investigațiilor sub acoperire legate atât de colectarea informațiilor despre planurile și acțiunile membrilor grupurilor criminale, despre metodele lor de acțiune, nivelul de pregătire și de dotare logistică, cât și de posibilitatea determinării acestora să renunțe la activitățile infracționale, sunt strâns legate de nivelul de încredere al liderilor și al membrilor acestor grupări în cel care acționează sub acoperire. Aceasta, la rândul său, implică adaptarea investigatorului la mediul infiltrat, presupunând participarea acestuia la unele activități interzise de legea penală. În condițiile statului de drept, astfel de acțiuni ale investigatorului sub acoperire sunt admise doar dacă la nivel legislativ există garanții adecvate de protecție împotriva răspunderii penale.

Se pare că aceasta este rațiunea introducerii conceptului de infracțiune controlată în Legea nr. 50/2012 cu privire la combaterea criminalității organizate[976], prin aceasta înțelegându-se „comiterea de către persoana infiltrată în grupul sau organizația criminală a unei fapte care prezintă doar semne obiective ale unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave, în mod controlat și dirijat de autoritatea prevăzută la art. 6 alin. (1), în scopul curmării sau descoperirii infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave" (art. 14).

Cu toate acestea, analiza acestor prevederi dezvăluie o lipsă de coerență între normele juridice din domeniul investigațiilor speciale, dreptul penal și dreptul procesual penal, ceea ce subminează valoarea acestor prevederi ca garanție pentru investigarea sub acoperire și ca măsură de combatere a criminalității organizate. În continuare, vom evidenția câteva aspecte problematice, din perspectiva noastră, care creează dificultăți în înțelegerea naturii juridice a conceptului de infracțiune controlată.

Din definiția citată rezultă că o infracțiune controlată este o faptă care cuprinde doar semnele obiective ale unei infracțiuni ușoare și mai puțin grave, ceea ce înseamnă că acelei fapte îi lipsesc complet semnele subiective. Expresia „doar semnele obiective ale unei infracțiuni" nu lasă loc și pentru alte tipuri de semne ale infracțiunii.

Conform prevederilor art. 14 CP, fapta se consideră infracțiune dacă este prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție și pasibilă de pedeapsă penală[977]. În cadrul art. 15 CP, legiuitorul utilizează termenul „semne" în contextul evaluării gradului de prejudiciu al faptei, acesta fiind determinat pe baza semnelor care caracterizează elementele infracțiunii: obiectul, latura

[976] Legea privind prevenirea și combaterea criminalității organizate: nr. 50 din 22 martie 2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, Nr. 103, 343.

[977] BARBĂNEAGRĂ, A. *et al. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: Centrul de Drept al Avocaților, 2009. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0, p. 43; GLADCHI, Gh. *Drept penal. Partea generală*: Manual pentru facultățile de drept. Academia „Ștefan cel Mare" a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Ed. a 2-a, rev. și ad. Chișinău: S. n., 2022 (Print-Caro). ISBN 978-9975-64-346-7. Voi. 1. - 2022. - 636 p. p. 202.; BORODAC, A., et al. *Manual de drept penal. Partea generală*. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare", 2005, (F.E.-P. "Tipogr. Centrală"). 516 p. ISBN 9975-935-77-X, p. 87.

obiectivă, subiectul și latura subiectivă[978]. Termenul „semne” este de asemenea utilizat și în interpretarea noțiunii de componență a infracțiunii, unde se indică că aceasta reprezintă „totalitatea semnelor obiective și subiective stabilite de legea penală, care califică o faptă prejudiciabilă drept infracțiune concretă”(art. 52 CP).

Astfel, rezultă că semnele infracțiunii pot fi divizate în semne obiective și semne subiective, în funcție de elementul infracțiunii pe care îl caracterizează. Dacă semnele caracterizează elementele obiective ale infracțiunii, cum ar fi obiectul și latura obiectivă, atunci ele pot fi considerate semne obiective ale infracțiunii. În schimb, dacă respectivele semne caracterizează elementele subiective ale infracțiunii, precum latura subiectivă și subiectul, atunci ele vor fi considerate semne subiective ale infracțiunii[979].

Conform doctrinei penale, la semnele ce caracterizează elementele subiective ale infracțiunii se atribuie vinovăția, scopul, motivul săvârșirii infracțiunii, reprezentând semne ce caracterizează latura subiectivă a infracțiunii. De asemenea, în această categorie intră și semne precum vârsta, responsabilitatea, subiectul special, care caracterizează subiectul infracțiunii[980].

Din cele relatate, devine evident că infracțiunea controlată, așa cum este definită în art. 14 din Legea nr. 50/2012, nu cuprinde semnele precum vinovăția, scopul, motivul săvârșirii infracțiunii, vârsta sau responsabilitatea. Mai important pentru acest studiu este că lipsa semnelor subiective ale infracțiunii echivalează cu lipsa infracțiunii[981].

Deci, infracțiunea și infracțiunea controlată sunt concepte distincte. Diferența fundamentală între acestea este că doar infracțiunea este generatoare de răspundere penală[982].

Totodată, fapta comisă de investigatorul sub acoperire care întrunește doar semnele obiective ale unei infracțiuni ar presupune că acesta nu a atins vârsta minimă a răspunderii penale sau se află într-o stare de iresponsabilitate, ceea ce pare totul nerealist. În ceea ce privește scopul și motivul infracțiunii ca semne subiective ale unei infracțiuni, acestea vor lipsi doar în cazul infracțiunilor pentru care normele penale prevăd expres scopul sau motivul infracțiunii și acestea nu coincid cu cele ale investigatorului sub acoperire. În celelalte cazuri, în care norma penală nu specifică un anumit scop sau motiv al faptei, acestea pot fi interpretate ca fiind oricare[983], inclusiv cele urmărite de investigatorul sub acoperire. Problema este că infracțiunea controlată presupune lipsa oricărui semn subiectiv, iar prezența măcar a unuia dintre acestea exclude infracțiunea controlată.

---

[978] ПЛОТНИКОВ, А. И. Объективность и субъективность преступления. В: *Труды Оренбургского института (филиала) Московской государственной юридической академии.* 2019. nr. 42. С. 83-90. p. 85.
[979] BOTNARU, S. et al. *Drept penal. Partea generală*. Chișinău: Cartier, 2005. 624 p. ISBN 9975-79-329-0, p. 130.
[980] COPEŢCHI, S. Rolul clasificării semnelor componenței de infracţiune la calificarea infracţiun. Revista națională de drept. Nr. 8, 2015. P. 33 – 39.
[981] BOTNARU, S. et al. *op.cit.*, 2005. p. 104
[982] GLAVAN, B. Infracțiunea – temei al răspunderii penale și condiție principială a liberării de răspundere penală. În: *Revista Naţională de Drept*, nr.12. Chișinău, 2010. p. 49-54. ISSN 1811-0770
[983] BOTNARU, S. et al. *Op.cit.*, 2005. p. 138.

Un alt aspect al problemei este și faptul că semnele subiective ale infracțiunii nu apar și nu dispar în funcție de gradul prejudiciabil al faptei. Admiterea unei astfel de abordări intră în contradicție cu prevederile art. 14 alin. (2) CP, conform căreia fapta cu un grad prejudiciabil redus nu se consideră infracțiune nu pentru că ar lipsi semnele subiective ale infracțiunii, ci pentru că fapta este lipsită de importanță.

În ceea ce privește natura juridică a unei fapte comise de investigatorul sub acoperire care conține doar semnele obiective ale unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau chiar excepțional de grave, aceasta nu va putea fi considerată infracțiune, datorită lipsei semnelor subiective ale infracțiunii, și nici infracțiune controlată conform prevederilor art. 14 din Legea nr. 50/2012, deoarece obiectul de atentare depășește limitele acesteia. Prezența sau absența semnelor infracțiunii nu reprezintă o manifestare de voință a legiuitorului; ele sunt caracteristici ale faptei săvârșite, iar atunci când aceste caracteristici corespund cel puțin unei norme legale penale, fapta se va considera o infracțiune. Prin urmare, atunci când legiuitorul nu dorește ca o anumită faptă să fie considerată infracțiune, el poate interveni, schimbând condițiile prevăzute în ipoteza normei penale.

Având în vedere că absența a cel puțin unui semn al infracțiunii duce la lipsa infracțiunii în general, pare mai potrivit să discutăm nu despre infracțiunea controlată, ci despre o situație de neimputabilitate a răspunderii penale în cazul faptei investigatorului sub acoperire.

Consultând literatura de specialitate, putem observa că termenul de „infracțiune controlată” a apărut în activitatea practică a serviciilor operative în contextul controlului asupra activității criminale a anumitor persoane[984]. În efortul de a preveni și de a combate infracțiunile, investigatorii sub acoperire erau folosiți ca „coparticipanți fictivi” la infracțiuni, având rolul de a acționa în limitele MSI, cunoscută sub numele de experiment operativ. Această măsură însă, în urma reformei din 2012, a fost eliminată din lista MSI și inclusă în Legea nr. 50/2012 sub denumirea de infracțiune controlată.

Sarcina investigatorului sub acoperire în aceste situații nu era să participe activ la comiterea infracțiunii, ci să monitorizeze și să controleze evoluția actului infracțional, intervenind în momentul oportun pentru a preveni consecințele grave. Unele cercetări au susținut că această acțiune demonstra absența intenției criminale și a complicității investigatorului sub acoperire la comiterea efectivă a infracțiunii[985]. Experimentul operativ a fost văzut ca o tehnică de prevenire a infracțiunilor grave, în special a celor legate de omorul la comandă, unde investigatorul sub acoperire acționa în calitate de „executor fals”[986].

[984] БОРКОВ, В.Н., ЛУГОВИК, В.Ф. Контролируемое преступление: уголовно-правовые и оперативно-разыскные аспекты. В: *Известия Алтайского государственного университета*. 2018. nr. 3(101). С. 160-164.
[985] МЕЛЕШКО, Д. А. Квалификация соучастия в преступлении. В: *Уголовное право*. 2017. № 2. С. 78-85. p. 81.
[986] МЕЛЕШКО, Д. А. Неудавшееся „соучастие” в убийствах по найму. В: *Законность.* 2015. nr. 11(973). С. 55-59. p. 55.

Astfel, conceptul de infracțiune controlată nu ar trebui să se concentreze pe controlul acțiunilor agentului sub acoperire, ci mai degrabă pe activitățile reale ale criminalului, despre care există informații că pregătește o infracțiune, în special una gravă. Scopul principal al infracțiunii controlate este prevenirea consecințelor negative, în special consecințele materiale, și intervenirea în mod oportun pentru a împiedica desfășurarea activităților criminale. Cu toate acestea, rămâne o chestiune discutabilă în ceea ce privește natura juridică a acțiunilor întreprinse de investigatorul sub acoperire în timpul comiterii infracțiunii imputabile altor participanți[987].

Infracțiunea controlată în sensul Legii 50/2012 poate genera o impresie falsă de legalizare a infracțiunilor comise de investigatorul sub acoperire, ceea ce este absolut inadmisibil. Conform definiției, o infracțiune este, prin natura sa, o faptă ilegală, și nu poate fi, în același timp, legală și ilegală. Prin urmare, discuția despre legalizarea infracțiunilor nu este corespunzătoare. Infracțiunea este, în esență, ilegală, iar incriminarea sau neincriminarea unei fapte ar trebui să fie tratată în cadrul Codului penal.

Este important de subliniat că Legea 50/2012 nu este o lege penală, iar efectul ei asupra incriminării sau neincriminării unei fapte este nul. În Republica Moldova, singura lege penală valabilă este Codul penal (art. 1), și orice modificare a caracterului penal al unei fapte ar trebui să fie reglementată în limitele Codului penal. Și doctrina susține că atunci când este afectat un obiect protejat de legea penală, excluderea caracterului penal al faptei ar trebui să fie reglementată în cadrul Codului penal, evitându-se astfel ambiguitățile și incertitudinile în aplicarea legii [988].

Analiza legii penale naționale relevă absența unei circumstanțe distincte care să excludă caracterul penal al faptelor prejudiciabile comise legal în cadrul ASI. În lipsa unei astfel de circumstanțe, se recurge de obicei la circumstanțele deja prevăzute, cum ar fi extrema necesitate (art. 38 CP) sau riscul întemeiat (art. 40 CP)[989].

Cu toate acestea, aplicarea acestor circumstanțe în contextul faptelor prejudiciabile în cadrul ASI ridică dificultăți și incertitudini legate de interpretarea legii. Acest lucru este evident din necesitatea introducerii unei noi circumstanțe în legislația națională (art. 14 din Legea nr. 50/2012), precum și în CPP, sub forma infracțiunii/contravenției simulate (art. 138^{10} alin. (7)-(10) CPP).

Cu toate acestea, aceste noi circumstanțe, în forma lor actuală, nu sunt perfect conforme cu teoria și legislația penală existentă, iar în consecință, nu îndeplinesc în mod corespunzător funcția de

[987] БИЛЫК, В.И., ПЕТРАШЕВА, Н.В. „Мнимое соучастие" как обстоятельство, исключающее преступность деяния должностных лиц органов, осуществляющих оперативно-розыскную деятельность и лиц оказывающих им содействие. В: *Пробелы в российском законодательстве*. 2016. nr.1. с. 141-144. p. 142.

[988] GLADCHI, Gh. *Drept penal. Partea generală: Manual pentru facultăţile de drept*. Academia „Ştefan cel Mare" a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. - Ed. a 2-a, rev. şi ad. - Chişinău: S. n., 2022 (Print-Caro) - . - ISBN 978-9975-64-346-7. Voi. 1. - 2022. - 636 p. ISBN 978-9975-64-347-4, p. 34, 57; ШКАБИН, Г.С. Уголовно-правовая оценка деяний мнимого соучастника преступления при проведении оперативно-разыскных мероприятий. В: *Пробелы в российском законодательстве.* 2017. №6. С.321-325. p.321; ПАРХОМЕНКО, С.В. Юридическая характеристика нормативной основы деяний, преступность которых исключается. В: *Сибирский юридический вестник*. 2013. № 1. С. 74-81, с.75.

[989] FAIGHER, A. *Riscul întemeiat*. Teză de doctor. Chișinău. 2011. 142 p. p. 129.

garanție și protecție juridică pentru ofițerii de investigații și alte persoane implicate în ASI în cazul faptelor prejudiciabile ce au loc în contextul realizării sarcinilor ASI.

Termenul „simulată” din noțiunea de „infracțiune/contravenție simulată” poate duce la confuzii sau poate sugera că se desfășoară activități ilegale. În interpretarea literară, a simula înseamnă „a face să pară adevărat ceva ireal; a crea intenționat o impresie falsă” [990.] Prin urmare, a simula o infracțiune implică efectuarea de acțiuni care seamănă cu o infracțiune, dar care, în esență, nu constituie o infracțiune. Această simulare are rolul de a induce în eroare persoanele implicate în infracțiune, făcându-le să creadă în veridicitatea acțiunilor desfășurate. Astfel, infracțiunea simulată poate fi considerată ca o ficțiune, o înșelăciune, o denaturare a realității, folosită pentru a ascunde motivele adevărate ale comportamentului. În esență, acest tip de comportament reprezintă o înscenare, o producție teatrală care pare asemănătoare cu o infracțiune, dar care nu provoacă un prejudiciu ocrotit de legea penală. Considerăm că acest tip de ficțiune nu necesită o reglementare juridică, fiindcă, în astfel de cazuri, de fapt, nu se pricinuiește nici un prejudiciu ocrotit de legea penală.

Este important ca terminologia legală să fie clară și să reflecte cu precizie activitățile desfășurate în cadrul investigațiilor speciale, astfel încât să nu existe ambiguități sau confuzii în interpretarea legii. Totuși, trebuie să se țină cont de faptul că, indiferent de terminologia folosită, regulile și procedurile care guvernează activitățile investigatorilor sub acoperire trebuie să fie bine definite și reglementate în legislația penală și procedurală, astfel încât să se asigure că aceste activități respectă principiile statului de drept și limitele legii.

Un aspect notabil constă în faptul că atât în cazul infracțiunii/contravenției simulate, cât și în cazul infracțiunii controlate în conformitate cu prevederile Legii nr. 50/2012, se face referință la autorizarea simulării infracțiunilor ușoare și mai puțin grave, precum și a contravențiilor. Aceasta ridică o întrebare pertinentă: de ce simularea este admisă doar față de infracțiunile ușoare și mai puțin grave? Odată ce recunoaștem că simularea infracțiunii nu aduce nici un prejudiciu valorilor ocrotite de legea penală, limitarea simulării doar a infracțiunilor ușoare și mai puțin grave devine impertinentă. Se pare totuși că infracțiunea simulată nu este chiar atât de simulată (falsă) pe cât se presupune, ci este, în realitate, una cât se poate de reală, și din aceste considerente nu se admite săvârșirea unor infracțiuni mai grave.

Pe de altă parte, trebuie subliniat faptul că criminalitatea organizată se caracterizează prin comiterea de infracțiuni grave, deosebit de grave și excepțional de grave, în loc de infracțiuni ușoare sau mai puțin grave. Prin urmare, înțelegerea strategiei de combatere a criminalității organizate prin investigarea și documentarea infracțiunilor ușoare și a contravențiilor comise de către grupurile criminale devine problematică. Este posibil să ne confruntăm cu o limitare a eficienței măsurii

[990] DEX online. https://dexonline.ro/definitie/simula

infracțiunii controlate sau a celei simulate în combaterea unor forme severe de criminalitate organizată, cum ar fi spălarea banilor (art. 243 CP), terorismul (art. 278 CP), banditismul (art. 283 CP), și altele.

Cu totul diferit necesită să fie apreciate situațiile în care pentru controlul pregătirii și comiterii unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, în sensul investigării și curmării acesteia, menținerii legendei prezenței investigatorului sub acoperire în mediul grupului criminal care intenționează să comită acea infracțiune, acesta va fi pus în situația să comită sau să participe la comiterea unor fapte ce ar putea fi calificate în calitate de contravenții sau chiar infracțiuni. În doctrina națională s-a atras atenția asupra faptului că este inadmisibil ca „infracţiunea săvârşită de participanţi să fie considerată ca fiind existentă pentru unii dintre aceştia şi inexistentă pentru alţii”[991].

Subliniem faptul că, în contrast cu infracțiunea controlată, care este caracterizată de absența semnelor subiective ale infracțiunii, Legea procesuală penală adoptă o altă formulă de exprimare, și anume negarea existenței în sine a contravenției/infracțiunii, menționându-se: „Contravenția/infracțiunea simulată, deși în mod formal întrunește elementele componenței de contravenție/infracțiune, nu constituie contravenție/infracțiune (s.n.) și se săvârșește doar în scopul menținerii legendei, al probării existenței infracțiunii și al identificării făptuitorului” (art. 138^{10} alin. (8) CPP).

Această formulă legală care afirmă că, sub aspect formal, fapta poate fi considerată o infracțiune, dar informal nu este, nu este străină legislației penale naționale, fiind întâlnită într-o formă similară în cazul măsurii „Controlul transmiterii sau primirii banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite”. Aici, se menționează că „acţiunile de transmitere sau primire sub control a banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite, deşi cad formal sub incidenţa infracţiunii, în mod separat nu constituie infracţiune (s.n.) […]” (art. 135 alin. (3) CPP în redacția de până la 2024). Această normă este menținută și în actualele prevederi ale art. 138^{7} alin. (3) CPP.

Aceeași formulă este aplicată și în cazul neincriminării faptelor cu un grad prejudiciabil neesențial prevăzută în alin. (2) al art. 14 CP în care se spune „Nu constituie infracţiune acţiunea sau inacţiunea care, deşi, formal, conţine semnele unei fapte prevăzute de prezentul cod, dar, fiind lipsită de importanţă, nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracţiuni” (s.n.), aceste prevederi fiind sursa de inspirație pentru construirea textelor normative anterioare.

Din această ultimă formă de apreciere a faptei ce nu constituie infracțiune, observăm că aspectul formal al unei infracțiuni include totalitatea semnelor prevăzute de legea penală, cu excepția gradului prejudiciabil al infracțiunii. Prin urmare, vom avea o infracțiune de fiecare dată când sunt

[991] BERLIBA, V., COJOCARU, R. Săvârşirea infracţiunii de două sau mai multe persoane –semn circumstanţial cu multiple controverse în interpretarea şi încadrarea juridică. În: *Revista Naţională de Drept*, 89(2), 2008. pp. 66-72. p. 70.

întrunite aceste două condiții: gradul prejudiciabil al infracțiunii și caracterul formal al acesteia, exprimat prin cumulul semnelor prevăzute de legea penală. Prin urmare, este incorect să afirmăm că o faptă este o infracțiune sub aspect formal, chiar dacă îi lipsește unul sau mai multe semne prevăzute de legea penală. Absența cel puțin a unui semn prevăzut de legea penală duce la lipsa caracterului formal al infracțiunii și, implicit, la lipsa infracțiunii în general.

În ceea ce privește prevederile referitoare la infracțiunea/contravenția simulată/controlată, este dificil de înțeles temeiul în baza căruia acțiunile de „transmitere sau primire a banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite" nu constituie infracțiune. Odată ce fapta, sub aspect formal, este infracțiune și, totodată, însușește caracterul prejudiciabil al infracțiunii, înseamnă că este infracțiune. Însăși legiuitorul recunoaște că aceste acțiuni (de transmitere și primire a banilor, serviciilor etc.), din punct de vedere formal, sunt infracțiuni. Dar nici nu are cum să fie altfel, pentru că aceste acțiuni, conform prevederilor art. 324-325; 333-334 CP, sunt considerate infracțiuni formale, acestea consumându-se în momentul transmiterii sau primirii banilor, sau chiar și mai devreme, din momentul promisiunii sau acceptării primirii banilor, bunurilor etc.

Cele menționate relevă o coliziune între măsura „Controlul transmiterii sau primirii banilor, serviciilor ori a altor valori materiale sau nemateriale pretinse, acceptate, extorcate sau oferite" și prevederile legii penale, deoarece legea penală consideră acțiunile de transmitere sau primire a banilor, serviciilor etc. drept infracțiuni, în timp ce legea procesual penală exclude caracterul penal al faptei.

În ipoteza excluderii din CPP a prevederilor art. 138^7 alin. (3) CPP, s-ar cuveni ca acțiunile de transmitere sau primire a banilor în cadrul MSI prevăzute de art. 138^7 CPP să fie considerate infracțiuni. Negarea acestei ipoteze pune la îndoială necesitatea și utilitatea prevederilor art. 138^7 alin. (3) CPP.

De asemenea, este interesant de observat că legea procesual penală exclude caracterul penal doar în cazul acțiunilor de transmitere și primire a banilor, serviciilor etc., în timp ce celelalte acțiuni de corupție (acceptarea, promisiunea, oferirea banilor și a altor bunuri) rămân incriminate. Astfel, doar pentru acțiunile de transmitere și primire a banilor, serviciilor etc., răspunderea penală nu se aplică, în timp ce pentru celelalte acțiuni, răspunderea penală este în vigoare.

Este de observat și faptul că problema abordată nu se limitează doar la MSI discutate, aceasta vizând și alte măsuri, precum achiziția de control (art. 138^9 CPP) în cadrul căreia se pot achiziționa obiecte, servicii, mărfuri din circuitul limitat sau chiar interzis (cum ar fi substanțe narcotice, psihotrope, explozive, radioactive, etc.). Prin urmare, achiziția controlată a substanțelor narcotice, din perspectiva legii penale, reprezintă o infracțiune (art. 217 CP), dar din perspectiva CPP, este considerată o acțiune perfect legală (art. 138^9 CPP). În plus, se poate observa că doar

acțiunea de procurare ar exclude caracterul penal al faptei, în timp ce celelalte acțiuni, cum ar fi păstrarea, transportul etc., rămân incriminate.

Acest aspect se aplică și în cazul contravenției/infracțiunii simulate, care sub aspect formal sunt considerate infracțiuni/contravenții, dar prin dispozițiile legii procesual penale se exclude caracterul penal al faptei, fiind considerate contravenții/infracțiuni simulate. Acest conflict dintre legea penală și cea de procedură penală ridică o problemă importantă.

Din perspectiva noastră, problema garanțiilor neimputabilității răspunderii penale în cazul acțiunilor desfășurate de agenții statului în cadrul MSI, în special în cazul investigației sub acoperire, ar trebui să fie rezolvată în limitele legii penale[992]. Codul penal este singura lege penală în Republica Moldova și doar în cadrul acestei legi sunt stabilite faptele care constituie infracțiuni, precum și cauzele (circumstanțele) în care caracterul penal al faptei este exclus (art. 1 CP).

Introducerea în Capitolul III al Părții Generale a Codului Penal a unei circumstanțe care să excludă caracterul penal al acțiunilor legal efectuate în cadrul MSI ar elimina necesitatea repetării în textele diferitor măsuri precum că acțiunile respective nu constituie infracțiune. În sprijinul unei propuneri similare, doctrina a remarcat foarte corect că o astfel de circumstanță inclusă în legea penală va opri practica negativă de „scoatere" a persoanelor care au acționat în limitele măsurilor sub acoperire din urmărirea penală prin metode ilegale, prin înțelegeri de culise ce presupun inclusiv falsificarea probelor[993].

Aceasta ar permite o mai mare claritate și precizie în reglementarea acțiunilor desfășurate în cadrul MSI și ar asigura protecția adecvată a drepturilor și libertăților individuale ale persoanelor implicate în aceste măsuri.

Pe calea includerii în legea penală a unei circumstanțe care exclude caracterul penal al faptei ce ar cuprinde cazurile de prejudiciere a valorilor ocrotite de legea penală în limitele efectuării MSI au păşit mai multe țări, inclusiv România (art. 21 CP „Exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații")[994], Franța (art. 122-4 alin. 1 CP „Persoana care îndeplinește un act prescris sau autorizat prin dispoziții legislative sau de reglementare nu răspunde penal")[995], Italia (art. 51 CP „Exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei îndatoriri impuse de o normă legală sau de un ordin legitim al autorității publice exclude pedeapsa")[996], Ucraina (art. 43 CP „Îndeplinirea unei misiuni speciale de prevenire sau descoperire a unei fapte ilegale din punct de vedere penal comisă de un

---

[992] GLAVAN, B. Sistematizarea circumstanţelor care exclud ori nu admit realizarea răspunderii penale. În: *Ordinea publică în Europa, între tradiţie şi contemporaneitate*. Materialele conferinţei internaţionale, ediţia a VI-a, Editura Mega, 2015, Cluj-Napoca. p. 146-157.

[993] ШКАБИН, Г.С. *Уголовно-правовое обеспечение оперативно-разыскной деятельности: теоретико-прикладные и законодательные аспекты*: дис. … д-ра юрид. наук. Москва – 2018. 409 с. p. 237.

[994] Codul penal al României din 17.07.2009. [citat 13.11.2022]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223635

[995] Codul penal al Republicii Franceze. [citat 07.04.2024]. Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/

[996] Codul penal al Italiei din 19 octombrie 1930 [citat 07.04.2024]. Disponibil: https://www.brocardi.it/codice-penale/libro-primo/titolo-iii/capo-i/art51.html

grup criminal organizat sau de o organizație criminală”)[997], Republica Kazahstan (art. 35 CP „Efectuarea măsurilor operative de investigații, contrainformative sau acțiunilor de urmărire penală speciale”)[998], Republica Belarus (art. 38 CP „Aflarea printre participanții unei infracțiuni cu o misiune specială”)[999] etc.

În alte state, în special cele din Comunitatea Statelor Independente (CSI), cum ar fi Federația Rusă, Georgia și Azerbaidjan, o circumstanță similară care să excludă caracterul penal al acțiunilor în cadrul MSI nu este prevăzută în legea penală, așa cum ar fi fost de așteptat, ci se regăsește în Legea cu privire la activitatea operativă de investigații. Această discrepanță juridică a fost observată și analizată de numeroși experți din aceste țări, care au recunoscut că o astfel de situație nu este normală pentru o lege penală complet codificată și că transferul acestei norme în Codul penal ar fi doar o chestiune de timp[1000].

Totuși, în ceea ce privește conținutul acestei circumstanțe, există o diversitate de opinii printre cercetători. Unii susțin că această circumstanță ar trebui să includă toate faptele de prejudiciere legală a valorilor ocrotite de legea penală, iar ASI ar constitui doar un segment al acesteia. Prin urmare, au propus completarea Codului penal cu o circumstanță nouă care să se refere la „Executarea legii”[1001] sau „Îndeplinirea funcției profesionale”[1002].

Pe de altă parte, alți cercetători sunt de părere că noua circumstanță care exclude caracterul penal al faptei ar trebui să se concentreze exclusiv pe ASI. În cadrul acestei viziuni, există două curente. Primul consideră că această circumstanță ar trebui să includă doar activitățile desfășurate în cadrul măsurii de investigații sub acoperire, propunând adăugarea la Codul penal a unei circumstanțe precum „Prejudicierea în cadrul executării misiunii speciale”[1003]. Cel de-al doilea curent susține că

---

997 Codul penal al Ucrainei din 05.04.2001. [citat 13.11.2022]. Disponibil: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30418109#pos=307;-58

998 Codul penal al Republicii Kazahstan din 03.07.2014. [citat 13.11.2022]. Disponibil: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252#pos=4;-89

999 Codul penal al Republicii Belarus din 09.07.1999 [citat 06.01.2023]. Disponibil: https://kodeksy-by.com/ugolovnyj_kodeks_rb.htm

1000 ДОДОНОВ, В.Н. *Сравнительное уголовное право. Общая часть. Монография.* Под общ. и науч. ред. д.ю.н., профессора, заслуженного деятеля науки РФ С.П. Щербы. — М.: Издательство «Юрлитинформ», 2009. — 448 с. ISBN 978-5-93295-470-6, p.217.; РАДЧЕНКО, Е.В. Причинение вреда при выполнении специального задания в уголовном законодательстве зарубежных стран. В: *Сибирский юридический вестник*. 2012. nr.4. (59). – С. 69-75, p. 73-74.

1001 ЦЫГАНКОВ, А. А. *Уголовно-правовая характеристика деяний, причиняющих вред при исполнении закона: автореф. дис. ... канд. юрид. наук.* М., 2011. 18с. p. 8.

1002 МИХАЙЛОВ, В. И. Правовое регулирование причинения вреда при правомерном выполнении профессиональных (должностных) функций. В: *Адвокат*. 2015. nr. 5. С.33-42.

1003 ЖЕЛЕЗНЯК, Н. С. О некоторых аспектах социальной защиты внедряемых в преступные группы сотрудников оперативных подразделений и содействующих им лиц. В: *Вестник Тюменского института повышения квалификации сотрудников МВД России*. 2015. nr. 4. С. 54−58.; ПАРХОМЕНКО, С. В., РАДЧЕНКО, Е. В. О необходимости законодательной регламентации в Уголовном кодексе России причинения вреда при выполнении специального задания. В: *Социальные и гуманитарные науки на Дальнем Востоке.* 2012. nr. 4(36). С. 42-45.; ПАРХОМЕНКО, С. В. Причинение вреда при выполнении специального задания. В: *Законность.* 2004. nr. 8. С. 40-41; ПАРХОМЕНКО, С.В. Юридическая характеристика нормативной основы деяний, преступность которых исключается. В: *Сибирский юридический вестник*. 2013. nr. 1. С. 74-81.

noua circumstanță ar trebui să cuprindă activitățile desfășurate în cadrul mai multor MSI[1004] sau chiar în cadrul tuturor măsurilor speciale de investigații[1005].

În viziunea noastră, cel mai reușit model de soluționare a acestei probleme este al țărilor europene, în esență fiind vorba despre exercitarea legii. „Rațiunea necesității reglementării acestei cauze justificative este aceea că o faptă nu poate avea caracter ilicit (antijuridic) ca urmare a prevederii sale în norma penală, iar, pe de altă parte, aceiași faptă să fie considerată licită de către alte norme. Nu ar fi de conceput ca legea să prevadă posibilitatea exercitării unui drept, iar în același timp această posibilitate să fie înlăturată ca urmare a interzicerii, sub sancțiune, a acesteia”[1006].

În acest context, propunem de lege ferenda includerea unui nou articol în Codul penal al R. Moldova cu următorul conţinut:

„Articolul 40^2 Exercitarea legii

Nu constituie infracţiune fapta, prevăzută de legea penală, săvârșită în vederea executării unui drept sau îndeplinirii unei obligații impuse de lege, cu respectarea condițiilor și limitelor prevăzute de aceasta”.

Pentru ca „Exercitarea legii” să îndeplinească funcția de cauză care înlătură caracterul penal al faptei trebuie îndeplinite cumulativ mai multe condiții:

1) să fie săvârșită o faptă prevăzută de legea penală. Nu se va pune problema înlăturării caracterului penal al faptei în cazul în care fapta comisă prin exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații impuse de lege nu va fi prevăzută de legea penală;
2) dreptul sau obligația impusă de lege este în competența persoanei care a săvârșit fapta prevăzută de legea penală;
3) persoana care a comis fapta a acționat în exercitarea unui drept sau în îndeplinirea unei obligații impuse de lege;
4) exercitarea dreptului sau îndeplinirea obligației impuse de lege a avut loc în condițiile și în limitele legii. Nu va constitui o cauză care înlătură caracterul penal al faptei exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații cu depășirea condițiilor și a limitelor stabilite de lege[1007].

Analiza exercitării legii în comparație cu alte cauze care înlătură caracterul penal al faptei relevă existența unor asemănări, precum și a unor deosebiri. Comun pentru toate aceste cauze este însăși faptul că prezența lor exclude caracterul penal al faptei prevăzute de legea penală.

[1004] БИЛЫК, В.И., ПЕТРАШЕВА, Н.В. „Мнимое соучастие” как обстоятельство, исключающее преступность деяния должностных лиц органов, осуществляющих оперативно-розыскную деятельность и лиц оказывающих им содействие. В: *Пробелы в российском законодательстве*. 2016. nr.1. с. 141-144.; РАДАЧИНСКИЙ, С. Провокация как обстоятельство исключающее преступность деяния. В: *Уголовное право*. 2009. nr. 2. С. 64–69.

[1005] ШКАБИН, Г. С. Уголовно-правовая норма (de lege ferenda) о причинении вреда при проведении оперативно-розыскного мероприятия. *Государство и право*. 2017. nr. 4. С. 56-64.; МЕРКУРЬЕВ, В. В., ТАРАКАНОВ, И. А. Причинение вреда при осуществлении оперативно-разыскных мероприятий как обстоятельство, исключающее преступность деяния. В: *Вестник Владимирского юридического института*. 2007. nr. 4(5). С. 106-109.

[1006] MITRACHE, C., MITRACHE, Cr., Drept penal român. Partea generală. Ed. a 4-a. București: Universul Juridic, 2022. 557 p. ISBN 978-606-39-0950-4, p.191

[1007] Ibidem, p.95.

Principala deosebire dintre exercitarea legii și reținerea infractorului (art. 37 CP) constă în subiectul acestora și latura subiectivă[1008]. Astfel, scopul reținerii infractorului în cazul exercitării legii constă în realizarea împuternicirii legale a funcționarului de a reține infractorul. Cu alte cuvinte, în cazul exercitării legii, legalitatea producerii unui prejudiciu la reținerea infractorului este determinată de necesitatea (obligația) de a respecta cerințele legii. Totodată, în temeiul art. 37 CP, scopul reținerii infractorului de către alte persoane (funcționari neautorizați) este de al preda organelor de drept, conform prevederilor directe ale art. 37 CP.

Exercitarea legii se deosebește și de starea de extremă necesitate (art. 38 CP) prin latura subiectivă, și anume, dacă în condițiile de extremă necesitate împrejurările nu pot încălca liberul arbitru al făptuitorului, atunci în executarea legii, voința făptuitorului este complet subordonată cerințelor normative, abaterea de la care indică un exces (o încălcare) a cerințelor legii. O altă deosebire între aceste circumstanțe constă în semnificația prejudiciului cauzat. Dacă, în cazul extremei necesități, tipul și dimensiunea prejudiciului cauzat sunt condiții principiale pentru recunoașterea legalității faptei prevăzute de legea penală, atunci în cazul executării legii, prejudiciul este doar un element integrant al unui act legal, posibilitatea căruia este predeterminată de o anumită normă legală[1009].

Exercitarea legii nu poate fi confundată nici cu executarea ordinului sau a dispoziției superiorului (art. 140^1 CP). Principala deosebire între aceste două cauze constă în puterea juridică inferioară a ordinului sau a dispoziției superiorului comparativ cu puterea legii în care sunt prevăzute drepturile și obligațiile corespunzătoare. Chiar în dispoziția art. 140^1 CP se vorbește că persoana nu va răspunde penal dacă ordinul sau dispoziţia nu sânt vădit ilegale. Răspunderii penale în cazul dat va fi supusă persoana care a emis ordinul sau dispoziţia ilegală[1010].

Exercitarea legii se deosebește și de riscul întemeiat (art. 40 CP) prin faptul că în cazul riscului, persoana acționează voluntar, fără să aibă nici dreptul și nici obligația legală de a acționa. Ea acționează în circumstanțe nereglementate de normele juridice[1011] sau cel puțin nu putem vorbi despre legalitatea conduitei subiectului care riscă, deoarece el în mod intenţionat a utilizat mijloace ce pot cauza daune intereselor ocrotite de lege, manifestând indiferență față de posibilitatea apariţiei urmărilor socialmente periculoase[1012] și având posibilitatea să renunțe oricând la decizia sa de a acționa. În cazul exercitării legii, persoana acționează în limitele competenței atribuite de lege, în virtutea exercitării dreptului legal sau a obligației impuse de lege[1013]. În cazul riscului întemeiat

[1008] ЦЫГАНКОВ, А. А. *op.cit*., 2011. p. 15.
[1009] Ibidem, p.17.
[1010] Ibidem, p.16.
[1011] FAIGHER, A. *Riscul întemeiat*. Teză de doctor. Chișinău. 2011. 142 p. p. 130.
[1012] Ibidem, p.61,
[1013] ЗАХАРОВА, С.С. *Обоснованный риск в уголовном праве Российской Федерации*: авт. дис. ... канд. юрид. наук. Рязань. 2005. 26 с., p.18; ИШИГЕЕВ, В.С., ЛАПША, В.Л. Обоснованный риск в сравнении с другими обстоятельствами, исключающими преступность деяния. В: *Вестник Сибирского юридического института МВД России.* 2019. С.81-87. p.86.

cauzarea de daune intereselor ocrotite de lege se fundamentează pe necesitatea obiectivă de realizare a scopului socialmente util[1014], în timp ce în cazul exercitării legii acesta se fundamentează pe dispoziția legii.

Se creează impresia că, anterior, când legea nu era foarte clară, organele de drept ale statului acționau în condiții de incertitudine, asumându-și de multe ori riscul atunci când acționau în beneficiul comun. Astăzi, în condițiile statului de drept, situația este alta; legea este mult mai exactă, iar funcționarului i se cere să acționeze strict în limitele legii, conform drepturilor și obligațiilor impuse. Funcționarul de astăzi nu mai vrea să riște ca altădată; el caută garanții legale că nu va fi tras la răspundere penală. Respectiv, unele dintre aceste drepturi și obligații atentează la valorile ocrotite de legea penală, iar din aceste considerente se impune necesitatea introducerii în Codul penal a unei noi circumstanțe care să excludă caracterul penal al faptei în legătură cu exercitarea legii.

Totodată, se impune și necesitatea completării listei MSI cu o măsură nouă prin care se va legaliza efectuarea anumitor activități ce atentează la valorile protejate de Legea penală, dar care urmăresc interesul util și comun al întregii societăți. Această măsură nu poate fi numită nici „infracțiune simulată", nici „infracțiune controlată". Se impune căutarea unei denumiri noi care să exprime exact faptele admise. Problema limitelor în care se pot prejudicia valorile ocrotite de legea penală în cadrul MSI rămâne una complexă și discutabilă. Încercările anterioare de a limita aceste acțiuni prin intermediul calificativelor de „infracțiuni ușoare" și „mai puțin grave" nu pot fi considerate reușite, deoarece gravitatea infracțiunii poate fi dictată de factori precum cantitatea sau proporția obiectului de atentare.

O abordare mai corectă ar putea fi permisiunea anumitor acțiuni în privința unor tipuri de obiecte de atentare, conform modelului de tehnică legislativă folosit de legiuitorul român în cazul unei măsuri similare intitulată „Participarea autorizată la anumite activități", înțelegându-se prin aceasta „comiterea unei fapte similare laturii obiective a unei infracțiuni de corupție, efectuarea de tranzacții, operațiuni sau orice fel de înțelegeri privind un bun sau privind o persoană despre care se bănuiește că ar fi dispărută, că este victima traficului de persoane ori a unei răpiri, efectuarea de operații privind droguri, precum și prestarea unui serviciu, desfășurate cu autorizarea organului judiciar competent, în scopul obținerii de mijloace de probă" (art. 138 alin. (11) CPP al României)[1015].

5.4. Consolidarea regimului de protecție a drepturilor persoanei și de control în cadrul activității speciale de investigații

Mecanismul de protecție și asigurare a respectării drepturilor și libertăților persoanei în cadrul ASI este incomplet fără elementul de control al acestei activități. Lipsa controlului sau

[1014] FAIGHER, A. *op.cit.*. 2011. p. 92.
[1015] Codul de procedură penală al României din 1 iulie 2010 (*actualizat*) (Legea nr. 135/2010). [citat 13.11.2023]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/185907

existența unui control ineficient ar putea lăsa în umbră multiple încălcări și abuzuri din partea celor împuterniciți să efectueze astfel de investigații. Prin natura sa, acest tip de activitate poate implica acțiuni care se desfășoară la limita legalității, ceea ce subliniază importanța unui sistem eficient de protecție a drepturilor persoanei și de control pentru a preveni posibilele abuzuri.

Controlul ASI presupune procesul prin care anumiți subiecți împuterniciți prin lege verifică și supraveghează atât în timp real, cât și ulterior, modul în care subdiviziunile specializate în materia ASI, precum și angajații acestora, își desfășoară activitatea în vederea realizării scopurilor și sarcinilor stabilite, având ca scop asigurarea respectării normelor juridice care reglementează activitatea ASI, respectarea principiilor specifice acesteia și sporirea eficienței realizării MSI.

Obiectivul principal al controlului ASI constă în garantarea faptului că aceste investigații se desfășoară în vederea atingerii scopului și sarcinilor definite legal, fiind respectate drepturile și libertățile persoanei. Acest lucru implică revizuirea și, dacă este cazul, ajustarea strategiei de investigații în conformitate cu legislația în vigoare. De asemenea, controlul implică organizarea și efectuarea unor verificări periodice la nivelul autorităților competente pentru a se asigura că toate aspectele legate de legalitate, necesitate și proporționalitate sunt respectate în cadrul ASI[1016].

Importanța controlului ASI a fost remarcată atât de experții internaționali cât și de practica CtEDO. Prin expertizarea Legii nr. 45/1994, Klemencic G., sublinia necesitatea unui cadru legal cuprinzător și a unei structuri instituționale adecvate, conform standardelor europene în domeniul drepturilor omului. El evidenția că pentru implementarea eficientă a MSI în conformitate cu aceste standarde, statele și guvernele ar trebuie să dezvolte mecanisme eficiente de control și să asigure o pregătire corespunzătoare a personalului implicat în aplicarea practică a acestor măsuri[1017].

La rândul său Curtea Europeană, în cauza Dumitru Popescu contra României, a considerat că organul emitent de autorizații pentru interceptare trebuie să fie independent, supus fie controlului judiciar, fie altui control din partea unei autorităţi independente, vizavi de activitatea organului emitent[1018].

Conform prevederilor **Capitolul V „Controlul şi coordonarea** activității speciale de investigații**” din** Legea nr. 59/2012, se disting trei tipuri de control al ASI: control parlamentar, control exercitat de procuror și control departamental. Dincolo de acestea, unii doctrinari naționali[1019] și de peste hotare[1020] evidențiază competențele judecătorului de instrucție în ceea ce privește MSI ca o formă distinctă de control a acestei activități.

[1016] ЗАХАРЦЕВ, С.И. *op.cit.*, 2011. 300 с. УДК 343.1 p. 268.
[1017] KLEMENCIC, G. *Analiza Legii Republicii Moldova privind activitatea operativă de investigaţii.* Strasbourg, 12 octombrie 2006. 20 p.
[1018] Cauza Popescu contra României. Cererea nr. 71525/01. Hotărârea CtEDO din 26 aprilie 2007, definitivă din 26 iulie 2007 [citat:21.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-80352, § 70-73.
[1019] DIDÂC, V., *op.cit.*, 2009. p. 333-334.; ROMAN, D. *op.cit.*, 2019. p. 141.
[1020] ОДНОШЕВИН, И.А. Судебный контроль - гарантия конституционных прав граждан, вовлеченных в сферу оперативно-розыскной деятельности. *ЮП.* 2018. nr.4 (87). P. 187-192.; БАБИЧЕВ, Д.А. Судебный контроль в

Totodată, menționăm că sunt unii experți care se opun categoric includerii controlului judecătoresc ca formă de control a ASI. Profesorul Jelezniak N.S., spre exemplu, argumentează prin faptul că activitatea de control implică o intervenție directă a organului de control în procesul controlat, iar instanța nu are o astfel de competență, ea nu se implică în ghidarea unei MSI și nici nu oferă opțiuni mai eficiente pentru realizarea acesteia[1021].

Instanța, într-adevăr, este limitată în exercitarea unui control de amploare asupra ASI, ea nu deține competența de a influența deciziile ofițerilor de investigații, nici de a interveni în dinamica investigațiilor speciale propriu-zise. Instanța nu conferă aprobări legate de selecția sau utilizarea mijloacelor tehnice și nici nu se implică asupra aspectelor organizatorice sau tactice ale investigațiilor în curs, toate aceste competențe se atribuie preponderent la controlul departamental.

Cu toate acestea, un aspect notabil îl reprezintă faptul că legislația Republicii Moldova în perioada 2012-2024 a acordat atât judecătorului de instrucție, cât și procurorului, prerogativele de a interveni în procedura de autorizare și prelungire a MSI. Judecătorul de instrucție avea competența de a monitoriza legalitatea măsurilor pe care le-a autorizat, bazându-se pe materialele furnizate de ofițerul de investigații și prezentate de procuror (art. 132^4 alin. (5) CPP redacția până în 2024). În plus, judecătorul putea dispune încetarea unei măsuri dacă, în urma evaluării raportului, determina că nu erau respectate prevederile legale referitoare la implementarea respectivei măsuri sau dacă măsura în cauză încălca în mod flagrant sau disproporționat drepturile și interesele legitime ale persoanei (art. 132^4 alin. (6) CPP redacția până în 2024).

Începând cu intrarea în vigoare a actualelor reglementări juridice privind ASI, competențele de control ale judecătorului de instrucție au rămas valabile doar în privința MSI efectuate în afara procesului penal, în timp ce pentru MSI efectuate în cadrul urmăririi penale, acestea s-au redus în favoarea procurorului, judecătorului de instrucție fiindu-i păstrată doar competența de autorizare și prelungire a MSI atribuite în competența sa.

Conform prevederilor art. 41 CPP, judecătorul de instrucţie are competența să asigure controlul judecătoresc în cursul urmăririi penale prin autorizarea, la demersul procurorului, a efectuării măsurilor speciale de investigaţii, date prin lege în competenţa sa.

De asemenea, judecătorul de instrucție este investit cu dreptul de a analiza demersul procurorului referitor la efectuarea MSI care intră în competența sa și de a lua decizii în acest context (art. 305 CPP). Prin exercitarea acestei funcții, judecătorul de instrucție conduce, de facto, un control independent asupra temeinicii deciziilor procurorului, reprezentând un garant al protecției drepturilor constituționale ale persoanei în fața potențialelor abuzuri.

обеспечении законности и обоснованности решений, принимаемых оперативными подразделениями органов внутренних дел. *Вестник РУДН. Серия: Юридические науки*. 2020. №2. P. 389-409.

[1021] ЖЕЛЕЗНЯК, Н.С. Судебный контроль ОРД: мы - против! *Научный вестник Омской академии МВД России*. 2021. №2 (81).p. 114-117.

În afara competențelor menționate, judecătorul de instrucție dispune de prerogative suplimentare, precum evaluarea juridică, transferul de informații dintr-o cauză penală în alta (art. 136 alin. (7) CPP), distrugerea (art. 136 alin. (9) CPP)[1022] sau păstrarea datelor obținute prin MSI (art. 136 alin. (5) CPP)[1023].

Luând în considerare cele menționate, ne aliniem opiniei majorității cercetătorilor care susțin ideea conform căreia controlul exercitat de judecătorul de instrucție asupra MSI constituie, în esență, o formă de control asupra ASI. Însă, este esențial să menționăm că acest tip de control nu se aplică întregii ASI, ci este mai degrabă un control limitat, axat pe asigurarea legalității și protecției drepturilor persoanei în ceea ce privește MSI care intră sub competența judecătorului de instrucție pentru autorizare.

Odată cu aderarea Republicii Moldova la Consiliul Europei în data de 13 iulie 1995 și semnarea tratatelor internaționale fundamentale în domeniul drepturilor omului, cetățenii noștri au dobândit dreptul de a se adresa Curții Europene a Drepturilor Omului cu plângeri privind încălcarea drepturilor lor în conformitate cu prevederile Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Este evident că, în acest context, unele dintre aceste plângeri vizează încălcările drepturilor omului în cadrul ASI, indicând astfel apariția unui control real la nivelul organizațiilor internaționale. Cauza Iordachi și alții contra Republicii Moldova este cel mai indicat exemplu în acest sens[1024].

În ceea ce privește controlul parlamentar a ASI este de menționat că acesta reprezintă o garanție fundamentală a democrației, asigurând ca întreaga activitate de investigații să fie realizată în acord cu valorile și principiile constituționale. Acest tip de control asigură ca MSI să fie exercitate în concordanță cu principiile statului de drept, respectând drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor. Prin monitorizarea și evaluarea acestor activități, Parlamentul, ca reprezentant al voinței poporului, contribuie la menținerea echilibrului puterilor în stat, prevenind abuzurile și garantând transparența.

Prevederile art. 38 din Legea nr. 59/2012 subliniază că responsabilitatea supravegherii revine unei entități specializate, și anume Comisiei parlamentare pe segmentul de securitate națională, apărare și ordine publică. Aceasta evidențiază importanța unei expertize profunde în materie, asigurând astfel că revizuirea activităților să fie atentă și minuțioasă. Mai mult, prevederile legale privind raportările anuale și solicitarea de informații suplimentare accentuează transparența și răspunderea în domeniul investigațiilor speciale.

[1022] Hotărârea Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 31 din 23.09.2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 132^9 alin. (12) și alin. (15) din Codul de procedură penală (nimicirea informației interceptate și înregistrate) (sesizarea nr. 58g/2021) (sesizarea nr. 58g/2021). [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=787&l=ro

[1023] GLAVAN, B., *Activitatea specială de investigații și procesul penal. Aspecte comune și delimitări.* Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). p. 419-422.

[1024] Cauza Iordachi și alții contra Republicii Moldova. *op. cit.*

Conform dispozițiilor art. 38 alin. (3) din Legea nr. 59/2012, Procurorul General are obligația să prezinte Comisiei pentru securitate națională, apărare și ordine publică, înainte de data de 15 februarie a fiecărui an, raportul final referitor la ASI. Acest raport este întocmit pe baza rapoartelor prezentate anterior din subdiviziunile teritoriale și a informațiilor deținute de către procuratură[1025].

Legislația actuală nu reglementează modalitatea de prezentare a raportului final al ASI (scris sau verbal, separat sau în comun cu întreaga activitate a procuraturii Republicii Moldova), deși o astfel de detaliere ar putea să contribuie la consolidarea și eficientizarea acestui tip de control al ASI. În plus, o eventuală detaliere a criteriilor de evaluare a rapoartelor, obligarea publicării respectivelor rapoarte sau introducerea unor mecanisme de feedback de la societatea civilă ar putea crește calitatea și eficacitatea controlului. De asemenea, ar fi benefică elucidarea mecanismelor de răspundere în cazul în care se identifică nereguli sau abuzuri.

În concluzie, controlul parlamentar asupra ASI este esențial pentru menținerea integrității și transparenței acestui domeniu, și pentru a se asigura că activitățile de investigații sunt efectuate în conformitate cu principiile statului de drept și valorile democratice. Prin urmare, consolidarea și eficientizarea acestui control prin clarificări legislative și introducerea de mecanisme suplimentare ar putea contribui la asigurarea unui control mai sigur și mai eficient asupra ASI în Republica Moldova.

Controlul ASI exercitat de procuror reprezintă o activitate desfășurată de procuror în numele statului, având ca scop asigurarea statului de drept, unitatea și autoritatea legii, protejarea drepturilor și libertăților omului, precum și a intereselor sociale și statale stabilite de lege în timpul desfășurării ASI, prin identificarea și eliminarea promptă a oricăror abateri de la lege și aducerea celor responsabili în fața justiției.

Esența controlului exercitat de procuror asupra respectării legilor de către organele care efectuează ASI constă în realizarea de către procurorii autorizați, în limitele competenței lor, a acțiunilor de verificare, menite să prevină în mod prompt, să identifice și să remedieze încălcările legii, să restabilească drepturile încălcate și să tragă la răspundere pe cei vinovați.

Analiza rapoartelor anuale prezentate de Procurorul General Comisiei parlamentare pe segmentul de securitate națională, apărare și ordine publică scoate în evidență faptul că cifra medie anuală de efectuare a MSI între anii 2015 și 2022 este de aproximativ de 5302,5 măsuri pe an[1026]. Conform datelor relevate din respectivele rapoarte (Anexa 1, Tabel 1), se poate constata un dinamism interesant al acestei activități, remarcându-se mai multe tendințe și aspecte semnificative.

[1025] Raport de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anii 2015-2022. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://www.procuratura.md/activitate.html#item-3

[1026] De menționat că segmentul cu privire la activitatea specială de investigații a început să apară regulat în conținutul Rapoartelor Procuraturii Generale începând cu 2016, în acesta făcându-e comparație cu situația din 2015. Prin urmare, studiul nostru nu a putut cuprinde situația de dinainte acestui an.

În primul rând, autorizările de către judecător reprezintă majoritatea măsurilor luate de-a lungul perioadei analizate. Acest lucru ar putea aparent să sublinieze o încredere mai mare în figura judecătorului de instrucție ca autoritate care autorizează măsurile, explicația însă este că judecătorul de instrucție este singurul organ competent care autorizează cele mai necesare și mai eficiente MSI.

Totodată, aceasta ridică și o preocupare: dacă practicienii recurg în mod disproporționat la măsuri ce necesită o ingerință mai mare, în detrimentul măsurilor mai puțin intruzive. O astfel de preferință ar putea fi influențată de absența clară în legislația actuală a principiului subsidiarității, care ar fi subliniat importanța folosirii măsurilor de ingerință redusă atunci când este posibil.

Această situație subliniază importanța unei revizuiri legislative pentru a reafirma și posibil a întări principiul subsidiarității, îndemnând practicienii să evalueze toate măsurile disponibile și să opteze pentru cea mai puțin intruzivă, atunci când este posibil și adecvat, în funcție de circumstanțele specifice ale cazului.

Legislația în vigoare privind ASI condiționează recurgerea la MSI doar atunci când este imposibil sau foarte dificil de realizat scopul procesului penal (art. 133 alin. (1) pct. 3 CPP) sau este imposibilă realizarea pe altă cale a sarcinilor incluse în Legea nr. 59/2012 (art. 19 alin. (3) din Legea nr. 59/2012). De observat că aceste condiționări nu se referă explicit la o ierarhizare a MSI în funcție de gradul lor de intruziune. Aceasta creează un potențial spațiu de manevră pentru practicieni să opteze pentru măsuri mai intruzive chiar dacă măsurile mai puțin invazive ar putea fi adecvate și eficiente.

Într-o societate democratică, orice intruziune în drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei trebuie să fie proporțională și justificată. Prin urmare, principiul subsidiarității, care promovează utilizarea măsurilor mai puțin intruzive atunci când acestea sunt adecvate și eficiente, ar trebui să fie un element central al legislației privind MSI. Aceasta nu numai că ar consolida protecția drepturilor fundamentale ale cetățenilor, dar ar oferi și o direcționare clară pentru practicieni în procesul lor decizional.

Propunerea de a institui principiul subsidiarității ca pilon central al ASI nu numai că ar clarifica această dilemă, dar ar servi și drept un ghid pentru practicieni în alegerea metodei potrivite de investigații. Fără îndoială, această abordare subliniază un angajament profund față de protejarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor, asigurând că se recurge la măsuri intruzive doar atunci când este absolut necesar.

Mai mult, reordonarea listei MSI, așa cum sunt ele prezentate în art. 134 CPP și art. 27 din Legea nr. 59/2012, ar putea avea un efect pozitiv în ceea ce privește mentalitatea și abordarea practicianului. Prin prezentarea în mod explicit a măsurilor mai puțin invazive la începutul listei și plasarea celor mai invazive la final, se trimite un mesaj clar că măsurile mai puțin invazive ar trebui să fie considerate ca prima opțiune în majoritatea cazurilor. Această simplă schimbare structurală

poate ajuta la înrădăcinarea unui ethos de minimă intruziune în cultura procedurală și de investigații a Republicii Moldova.

Revenind la analiza datelor statistice, observăm o evoluție fluctuantă a numărului autorizărilor de-a lungul anilor, în special fiind vorba de anumite perioade temporale care evidențiază oscilații notabile. Datele statistice demonstrează faptul că anul 2018 a fost deosebit de activ din punctul de vedere al măsurilor de investigații autorizate de judecătorul de instrucție, având un total de 5578 autorizări (Anexa 1, Tabelul 1). Interesant de observat este și faptul că în aceeași perioadă, autorizările din partea procurorilor și a șefului subdiviziunii specializate au înregistrat, de asemenea, valori ridicate, ceea ce subliniază intensitatea activităților investigative din acel an.

Această tendință ascendentă a fost urmată de o scădere semnificativă în 2022, cu un număr de doar 1923 de autorizări. Aceasta indică o reducere de aproximativ 65% față de anul 2018, care a avut cel mai mare număr de autorizări. Totodată, observăm că majoritatea MSI au înregistrat o tendință descendentă similară (Anexa 1, Tabelele 2-4). La o analiză mai detaliată, remarcăm că măsura „Interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor” de-a lungul anilor a fost cea mai solicitată (cu excepția ultimului an), înregistrând cea mai mare frecvență în 2018, cu 3928 autorizări. În contrast, până în 2022 această cifră a scăzut la 19, indicând o reducere a numărului autorizărilor cu aproximativ 99.52% din 2018 până în 2022.

Aceste variații ar putea avea o legătură directă cu climatul politic din țara noastră. Este bine cunoscut faptul că 2018 a fost un an preelectoral, marcat de lupte politice intense. Impactul alegerilor din 2019 asupra utilizării măsurilor de investigații poate fi observat în scăderea valorilor din 2020-2022.

În privința autorizărilor emise de procurori, putem constata o creștere semnificativă ce a atins un punct culminant în 2019, când numărul autorizărilor a ajuns la 1586. Totuși, această creștere a fost urmată de o diminuare în 2022, cu un total de 780 autorizări. Această tendință poate sugera o schimbare în strategia procurorilor referitoare la MSI sau, alternativ, o evoluție în tipul și complexitatea cazurilor pe care le-au avut în vedere.

O notă de interes este solicitarea adresată de Procurorul General subordonaților săi[1027], ca reacție la analiza recomandărilor Comisiei de Securitate Națională, Apărare și Ordine Publică a Parlamentului Republicii Moldova, formulate la data de 04.03.2020. Aceste recomandări au fost exprimate în contextul discutării Raportului anual al Procuraturii Generale privind supervizarea activităților speciale de investigații, într-o sesiune publică[1028].

Potrivit solicitării, a fost subliniată o creștere notabilă, în ultimii ani, a numărului de MSI, în special fiind vorba despre interceptări. Mai mult, a fost tras un semnal de alarmă privind

[1027] Solicitarea Procurorului General nr.6-12d/20-197 din 02.07.2020.
[1028] *Ședința de activitate al Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică a Parlamentului Republicii Moldova din 04.03.2020.* [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://protv.md/livepro/sedinta-comisiei-securitate-nationala-aparare-si-ordine-publica-din-4-martie-2020-video---2520463.html

numeroase încălcări severe și intervenții profunde în drepturile omului referitoare la respectarea vieții private și de familie, așa cum sunt acestea stipulate în art. 8 din CEDO.

Printre încălcările evidențiate se remarcă:

- Inițierea procedurilor penale fără bănuieli rezonabile, bazându-se doar pe rapoarte operative. În multe situații, aceste proceduri au fost demarate exclusiv pentru a efectua interceptări și alte MSI.
- Deschiderea și derularea simultană a procedurilor penale pentru aceleași infracțiuni în două dosare separate. Aceasta, cu scopul de a implementa consecutiv MSI, în special interceptări și urmăriri vizuale asupra acelorași indivizi, eludând astfel termenul maxim de 6 luni stabilit pentru efectuarea acestor măsuri.
- Implementarea, în mod ilegal, a MSI autorizate în cadrul urmăririlor penale, chiar și după suspendarea acestora.
- Încălcarea principiului proporționalității între MSI și limitarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor.
- Absența unei justificări adecvate privind necesitatea interceptării și înregistrării comunicațiilor, precum și alte măsuri similare[1029].

Aceste observații subliniază importanța supravegherii și a transparenței în ceea ce privește utilizarea MSI și impactul lor asupra drepturilor fundamentale ale cetățenilor.

Din informațiile prezentate în Rapoartele Procuraturii Generale, la care ne-am referit anterior, reiese că autorizările emise de către șeful subdiviziunii specializate constituie un procentaj relativ redus din totalul autorizărilor. Cu toate acestea, scăderea pronunțată înregistrată în 2022, când s-au acordat doar trei autorizări, necesită o analiză distinctă pentru a decela cauzele și implicațiile acestei reduceri. Totodată, este posibil ca informațiile oferite în rapoartele Procuraturii Generale privind măsurile autorizate de conducătorul subdiviziunii specializate să nu reflecte cu acuratețe realitatea situației. Comparând datele menționate în cadrul Ședinței Comisiei de securitate națională, apărare și ordine publică din 04.03.2020 și cele din Raportul Procuraturii Generale pentru același an, identificăm o diferență semnificativă, care ridică numeroase semne de întrebare și necesită clarificări suplimentare.

În ciuda valorii incontestabile a datelor conținute în Rapoartele anuale ale Procuraturii Generale referitoare la investigațiile speciale, considerăm că aceste rapoarte ar putea fi îmbogățite și mai mult pentru a consolida monitorizarea și controlul asupra ASI. Mai concret, rapoartele ar fi fost mai complete dacă ar fi inclus detalii precum:

- Distribuția numărului și tipului de măsuri speciale efectuate în funcție de autoritățile implicate în activitatea specială de investigații: MAI, CNA, SIS, MA, SPPS, SV, SFS, ANP, etc.

[1029] Solicitarea Procurorului General nr.6-12d/20-197 din 02.07.2020.

- Cifrele referitoare la MSI efectuate atât în cadrul procesului penal, cât și în afara acestuia.
- Relatarea numărului și tipului de măsuri implementate la etapele inițiale ale procesului penal, adică înainte de a se porni urmărirea penală.
- Numărul măsurilor aplicate în funcție de gravitatea infracțiunilor: ușoare, mai puțin grave, grave, deosebit de grave și excepțional de grave.
- Informații privind măsurile implementate în funcție de sarcinile specifice ale ASI, conform art. 2 din Legea nr. 59/2012.
- Numărul măsurilor aplicate pe baza temeiurilor stipulate în art. 133 CPP și art. 19 din Legea nr. 59/2012.
- Detalii referitoare la măsurile implementate în funcție de tipul specific al infracțiunilor, cum ar fi traficul de persoane, droguri sau arme.

Această abordare a datelor prezentate ar putea spori transparența și ar oferi o perspectivă mai complexă asupra modului în care sunt efectuate investigațiile speciale în practică.

Din conținutul rapoartelor Procuraturii Generale pentru perioada de referință 2015-2022, se deduce o situație alarmantă privind persoanele dispărute și neidentificate. Conform datelor obținute (Anexa 1, Tabelul 5-7), se observă că numărul persoanelor înregistrate ca „învinuiți, inculpați și condamnați" a crescut semnificativ de la 3.877 în 2015 la 5.573 în 2022 (Anexa 1, Tabelul 5). De asemenea, constatăm că numărul total de persoane anunțate în căutare și identificare a crescut de la 3.884 în 2015 la 5.602 în 2022 (Anexa 1, Tabelul 6). În paralel, observăm că numărul persoanelor găsite și identificate a avut fluctuații, cu un total de 3.908 în 2015 și atingând un maxim de 5.663 în 2022 (Anexa 1, Tabelului 7).

Având în vedere aceste cifre, reiese că, deși eforturile de identificare au crescut, există în continuare o diferență semnificativă între numărul persoanelor aflate în căutare și cele identificate. Această discrepanță, în aprecierea Procuraturii[1030], este atribuită imposibilității de a efectua MSI în afara procesului penal, lucru care împiedică practicienii să-și îndeplinească atribuțiile funcționale la capacitate maximă.

Comparând cele trei tabele (Anexa 1, Tabelul 5-7), observăm că, în ciuda creșterii numărului de persoane identificate în fiecare an, ratele de succes în identificarea persoanelor dispărute nu au reușit să țină pasul cu creșterea numărului de persoane aflate în căutare și nici cu creșterea numărului de inculpați și condamnați.

Rezumând, menționăm că pe parcursul ultimilor ani, activitatea procurorilor în domeniul investigațiilor speciale a înregistrat schimbări semnificative, evidențiate de fluctuații în numărul autorizărilor și de abordările adoptate în practică. În 2019, s-a observat o creștere a numărului

[1030] Raportul privind activitatea procuraturii pentru anul 2022. p. 62.

autorizărilor, care ulterior a înregistrat o scădere semnificativă până în 2022. Analiza rapoartelor Procuraturii Generale sugerează că datele prezentate nu reflectă în totalitate realitatea, evidențiind discrepanțe notabile între datele raportate în diferite surse.

Totodată, cifrele extrase din rapoartele Procuraturii Generale pentru perioada 2015-2022 evidențiază o situație alarmantă referitoare la persoanele dispărute și neidentificate. Deși numărul persoanelor identificate a crescut anual, acesta nu a reușit să țină pasul cu creșterea numărului persoanelor dispărute și nici cu creșterea numărului de inculpați și condamnați. Discrepanța dintre persoanele dispărute și cele identificate se pare că este din cauza restricțiilor privind efectuarea MSI în afara procesului penal.

Remarcăm și faptul că reforma din 2023 în materia ASI au lărgit posibilitățile efectuării unui spectru larg de MSI în afara procesului penal, inclusiv autorizate de judecătorul de instrucție, urmând ca activitățile de căutare a persoanelor să fie realizate cu succes.

Este de observat că actualele reglementări juridice în materia ASI acordă procurorului dreptul de a-și declina temporar competența sa de control a ASI în favoarea ofițerului de urmărire penală (art. 135 alin (12) CPP). Astfel, se poate susține că și ofițerul de urmărire penală, într-o proporție redusă și temporară (ocazională), îndeplinește funcția de control a ASI. Acest tip de control este restrâns strict în limitele urmăririi penale, vizând doar efectuarea MSI dispuse în cadrul urmăririi penale.

Controlul departamental al ASI constă în activitatea desfășurată de către conducătorii subdiviziunilor specializate din cadrul sau subordonate MAI, MA, CNA, SPPS, SV, SFS și ANP, în scopul monitorizării legalității acțiunilor desfășurate de către ofițerii de investigație aflați în subordine, care efectuează investigații speciale pentru îndeplinirea sarcinilor atribuite acestui gen de activitate, utilizarea eficientă a forțelor și mijloacelor destinate ASI și garantarea drepturilor și libertăților cetățenilor.

Conform prevederilor actuale ale art. 40 din Legea nr. 59/2012 conducătorii autorităților administrative care efectuează ASI au competența să asigure controlul departamental asupra activității ofițerilor de investigații. Legiuitorul nu a concretizat ce activități concrete se subscriu termenului de asigurare a controlului departamental exercitat de conducătorii autorităților administrative care efectuează ASI.

Din textul legii observăm că conducătorii autorităților administrative care efectuează ASI nu exercită controlul departamental propriul zis al ASI, ci doar asigură acest control, sau mai exact asigură doar controlul activității ofițerilor de investigații. Presupunem că prin asigurarea controlului activității ofițerilor de investigații se are în vedere monitorizarea activității subdiviziunilor specializate, evaluarea performanței acestora și furnizarea de resurse și suport necesar pentru desfășurarea activităților. Conducătorii autorităților administrative ar putea, de asemenea, să stabilească proceduri și mecanisme interne pentru a asigura că controlul departamental exercitat de

conducătorii subdiviziunilor specializate este efectuat în mod corespunzător și că rapoartele de activitate și alte informații relevante sunt transmise și gestionate în mod adecvat la nivelul autorității administrative superioare.

Este de observat că în temeiul art. 8 alin.(2) din Legea nr. 59/2012 conducătorul subdiviziunii specializate exercită controlul asupra MSI atribuite în competența sa pentru autorizare prevăzute de art. 27 alin.(1) pct. 3) din Legea nr. 59/2012. În acest context, se impune observația că activitatea de control departamental nu se poate extinde asupra MSI autorizate de procuror sau de judecătorul de instrucție și nu doar în afara procesului penal, ci și în cadrul acestuia. Prin urmare constatăm că acest tip de control al ASI este redus, conducătorii subdiviziunilor specializate neavând competență de a controla alte măsuri decât cele atribuite în competența sa.

Totodată, este de menționat că MSI prevăzute la art. 27 alin.(1) pct. 2) din Legea nr. 59/2012 se autorizează de procuror în baza demersului motivat al conducătorului subdiviziunii specializate (art. 20 alin. (3) din Legea nr. 59/2012), ceea ce înseamnă că acest tip de control se extinde doar asupra MSI autorizate de procuror în afara procesului penal, manifestat prin înaintarea către procuror a demersurilor motivate de autorizare a MSI și, presupunem că și de prelungire a acestor măsuri, deși în lege nu se menționează expres procedura de prelungire a MSI.

Din acest punct de vedere, se observă o inconsecvență de abordare în materie de autorizare și control a MSI. Conform dispoziției art. 20 alin. (2) din Legea nr. 59/2012, procedura de autorizare a MSI specificate la art. 27 alin.(1) pct. 1) este reglementată de CP. Aceasta însemnă că pentru autorizarea MSI atribuite în competența judecătorului de instrucție ofițerul de investigații se adresează cu un demers direct procurorului, eludând controlul departamental, iar în cazul MSI autorizate de procuror, ofițerul de investigații va trebui să se adreseze mai întâi conducătorului subdiviziunii specializate, ca acesta la rândul său să înainteze un demers procurorului. Rezultă că pentru MSI cu grad redus de intruziune în drepturile persoanei se impune controlul departamental, iar pentru cele mai intruzive un astfel de control este exclus. Considerăm că mai rațional ar fi dacă controlul departamental s-ar extinde asupra tuturor MSI efectuate în afara procesului penal.

5.5. Concluzii la capitolul 5

1. Importanța reglementării normative a ASI derivă din exigențele statului de drept, care cer ca orice restrângere a drepturilor persoanei să fie în mod explicit prevăzută în lege, ori ASI, prin natura sa, implică restrângerea drepturilor și libertăților persoanei. Reglementarea juridică a ASI reprezintă principala garanție a respectării drepturilor și libertăților individuale în cadrul acțiunilor desfășurate de practicienii abilitați să acționeze în mod netransparent în lupta împotriva criminalității și pentru protecția securității statului și a cetățeanului. Aceasta asigură că drepturile și libertățile persoanei sunt considerate valori supreme ale statului de drept.

2. Analiza reglementărilor juridice a ASI dezvăluie faptul că direcția de dezvoltare și sistematizare a acestora nu a fost constantă de-a lungul timpului. În prima fază, accentul era pus pe

unificarea, sistematizarea și dezvoltarea tuturor normelor juridice într-un singur act normativ, pentru a reglementa diversitatea relațiilor sociale ce pot apărea în contextul realizării unor sarcini specifice prin investigații speciale (Legea nr. 45/1994). Odată cu reforma din 2012, a apărut o nouă direcție în reglementarea juridică a diferitelor aspecte ale relațiilor sociale legate de exercitarea ASI. Astfel, reglementările ASI în materie penală au fost delimitate și incluse în CPP, iar cele care nu se referă la investigarea infracțiunilor au fost păstrate în Legea nr. 59/2012. Prin adoptarea Legii nr. 179/2023, reglementările ASI legate de asigurarea securității statului au fost separate și ele într-un act normativ distinct. Această direcție sugerează posibilitatea ca în viitor și alte aspecte ale relațiilor sociale legate de ASI să fie reglementate în legi separate. Este important de subliniat că această evoluție nu implică o restrângere a domeniului de aplicare al ASI, ci o reconfigurare a reglementărilor juridice. ASI nu trebuie identificată cu limitele de reglementare a Legii nr. 59/2012, această lege, deși este consacrată materiei ASI, totuși nu este singura care reglementează această materie. Din punct de vedere științific, didactic și aplicativ, ASI rămâne o materie unică distinctă și complexă.

3. Cadrul normativ de reglementare a ASI are o structură complexă alcătuită din mai multe nivele: 1) Nivelul juridic internațional (Declarații, convenții, acorduri tangențiale problematicii ASI la care Republica Moldova este parte); 2) Nivelul juridic constituțional (Constituţia; Deciziile Curții Constituționale); 3) Nivelul juridic legislativ (totalitatea legilor naționale care direct sau indirect reglementează ASI); 4) Nivelul juridic subordonat legii (ordine departamentale şi interdepartamentale, dispoziţii, instrucţiuni în materia ASI).

4. Reglementarea ASI în diferite acte normative poate avea și unele beneficii. În primul rând, aceasta conferă o mai mare flexibilitate în ceea ce privește competențele organelor care efectuează investigațiile speciale. În al doilea rând, permite stabilirea diferitor garanții împotriva arbitrariului în funcție de scopul urmărit. De exemplu, nu este necesar și, probabil nici posibil, ca același standard al garanțiilor respectării drepturilor persoanei să fie impus ASI atât în materie penală, cât și în materia securității naționale, publice sau penitenciare. Riscul arbitrarului în materii diferite produce și consecințe diferite, respectiv, ASI în materie penală poate să producă cele mai grave consecințe – condamnarea persoanei, motiv pentru care se impun și cele mai solide și fiabile garanții. În contextul acestei rațiuni, utilizarea în procesul probator a rezultatelor ASI obținute în procesul de asigurare a securității poate crea probleme serioase cu privire la respectarea drepturilor persoanelor acuzate, fapt care impune ca astfel de rezultate să fie valorificate cu o deosebită atenție și doar în calitate de excepție.

5. Reglementarea juridică a MSI influențează direct potențialul și capacitatea practicianului de a-și îndeplini obligațiunile de serviciu, ori MSI au un rol esențial în realizarea scopurilor și sarcinilor ASI, prin intermediul lor fiind culese, verificate și transmise informațiile necesare, creându-se condiții optime pentru îndeplinirea anumitor misiuni, asigurându-se ordinea publică, securitatea persoanelor și a statului. Astfel, reglementarea juridică a MSI se impune să fie,

pe de o parte, clară, laconică și cu garanții suficiente de respectare a drepturilor și libertăților persoanei, iar, pe de altă parte, să ofere practicianului suficientă libertate de acțiune și creativitate pentru îndeplinirea misiunilor înaintate, ori ASI constituie o formă creativă de combatere a criminalității, de protejare a drepturilor și libertăților persoanei și de asigurare a securității statului.

6. Conceptul de respectare a drepturilor și libertăților persoanei joacă un rol extrem de important în cadrul ASI, deoarece această materie, prin natura sa, implică restrângerea anumitor drepturi și libertăți. Esența respectării drepturilor și libertăților persoanei constă în respectarea prevederilor constituționale și a actelor internaționale privind aceste drepturi și libertăți. Totodată, subliniem că încălcarea respectivelor drepturi nu trebuie identificată cu restrângerea lor. Acestea sunt două concepte diferite și diametral opuse: prima implică o acțiune ilegală, nerespectând drepturile persoanei, în timp ce cea de-a doua, restrângerea legală, reprezintă o formă de respectare a acestor drepturi.

7. Raportul dintre respectarea și restrângerea drepturilor și libertăților persoanei în cadrul ASI trebuie abordat prin prisma caracterului relativ al unor drepturi constituționale. Respectarea drepturilor poate fi manifestată în două forme: deplină și limitată. Forma deplină presupune menținerea intangibilă a drepturilor, în timp ce forma limitată implică restrângerea lor în conformitate cu legea. Astfel, restrângerea drepturilor persoanei prin ASI, inclusiv prin MSI, nu echivalează cu nerespectarea acestora, ci reprezintă una dintre formele de respectare. Această interpretare clarifică abordarea aleasă de legiuitor de a distinge între noțiunile „respectarea drepturilor și libertăților persoanei” și „restrângerea drepturilor persoanei” în contextul condiționării admisibilității datelor de fapt obținute prin ASI în calitate de probe (art. 93 alin.(4) CPP).

8. Respectarea drepturilor și libertăților persoanei în materia ASI include nu numai abținerea pasivă de la acțiuni care ar putea duce la încălcarea acestor drepturi și libertăți, ci și la adoptarea de măsuri active care vizează restrângerea rezonabilă, în condițiile legii, a acestora pentru îndeplinirea sarcinilor ASI. Prin urmare, nu interzicerea efectuării MSI ar fi soluția care ar duce la respectarea drepturilor și libertăților persoanei, fiindcă aceasta atrage imposibilitatea realizării scopurilor și sarcinilor ASI, ci fixarea în lege a unor garanții care ar diminua arbitrariul, precum fixarea temeiurilor și condițiilor clare ce ar satisface necesitatea și proporționalitatea restrângerii acestor drepturi și libertăți, stabilirea duratei de timp rezonabile de efectuare a MSI, stabilirea condițiilor de păstrare a informațiilor confidențiale, stabilirea procedurii de distrugere a informațiilor ce conțin date cu caracter personal, reglementarea procedurilor de restabilire a drepturilor încălcate, etc.

9. Demnitatea umană este o valoare supremă a omului care nu poate fi restrânsă și nici nu poate fi atribuită în mod exclusiv procesului penal, ea fiind o cerință universală valabilă tuturor sferelor relațiilor sociale. Prin urmare, această cerință are legătură directă cu ASI, context în care considerăm oportun ca în lista principiilor ASI prevăzută în art. 3 Legea nr. 59/2012, alături de

principiul respectării drepturilor și libertăților persoanei, să fie introdus principiul respectării demnității umane.

10. În contextul celor relatate, găsim depășită formularea prevederilor art. 93 alin. (4) CPP prin care s-a stabilit admisibilitatea ca probe a datelor de fapt obținute prin ASI cu restrângerea drepturilor persoanei autorizată doar de instanța de judecată. Această construcție juridică pune sub semnul întrebării valorificarea rezultatelor ASI, inclusiv a MSI autorizate de procuror. Totodată, sintagma „în cadrul urmăririi penale" introdusă recent în conținutul acestui aliniat schimbă esențial menirea acestei norme, dintr-un „filtru juridic" al datelor ASI obținute în afara procesului penal, într-un „filtru" al datelor ASI obținute în cadrul urmăririi penale, lăsând în același timp fără valoare probatorie rezultatele obținute prin MSI efectuate până la pornirea urmăririi penale (art. 134 alin. (2) CPP). Propunem de lege ferenda substituirea sintagmei „în cadrul urmăririi penale" cu sintagma „în cadrul procesului penal" și, totodată, excluderea expresiei „cu respectarea drepturilor şi libertăţilor persoanei sau cu restricţia unor drepturi şi libertăţi autorizată de către instanţa de judecată" din prevederile art. 93 alin. (4) CPP.

11. Conceptul de protecție juridică a ofițerilor de investigații și a altor participanți la efectuarea ASI vizează în mod direct problematica garanțiilor de neatragere la răspundere penală în legătură cu participarea autorizată a acestora la unele activități interzise de legea penală în vederea creșterii eficacității combaterii criminalității. Acest subiect are caracter complex, implicând abordarea normelor de drept specifice diferitor materii, precum ASI, procesul penal și dreptul penal material. Doar coerența dintre normele acestor materii poate să asigure protecția juridică necesară ofițerilor de investigații și a altor participanți la efectuarea investigațiilor speciale în vederea combaterii criminalității în condițiile statului de drept.

12. Analiza actualelor reglementări juridice menite să garanteze protecție juridico-penală ofițerilor de investigații și altor participanți la efectuarea investigațiilor speciale dezvăluie anumite incertitudini, construcții juridice greu de înțeles, lipsite de armonie și contrare principiului separării normelor în funcție de ramurile de drept, ceea ce subminează valoarea acestor prevederi ca garanție pentru realizarea MSI legate de săvârșirea unor activități ce atentează la valorile protejate de legea penală. În acest context, construcțiile juridice privind „Infracțiunea controlată" (art. 14 din Legea nr. 50/2012) și „infracțiunea/contravenția simulată" (art. 138^{10} alin. (8) CPP) sunt exemple evidente de neconformitate cu teoria dreptului penal.

Prin urmare, s-a creat o situație inacceptabilă, pe de o parte, legea conferă caracter licit activităților ofițerului de investigații care prin natura lor aduc atingere valorilor protejate de legea penală, iar, pe de altă parte, aceleași fapte sunt interzise de legea penală, fiind considerate infracțiuni. În aceste condiții, se impune necesitatea includerii în legea penală a unei cauze care înlătură caracterul penal al faptei în legătură cu exercitarea legii, deoarece legea penală în Republica

Moldova este unica lege penală care stabilește faptele care constituie infracțiuni, precum și cauzele (circumstanțele) în care caracterul penal al faptei este exclus (art. 1 CP).

13. Analiza exercitării legii în comparație cu alte cauze care înlătură caracterul penal al faptei prevăzute în Codul penal al Republicii Moldova evidențiază deosebiri esențiale între acestea, ceea ce ne permite să afirmăm cu certitudine că executarea legii reprezintă o cauză distinctă care înlătură caracterul penal al faptei și necesită să fie inclusă în Codul penal.

În acest context, ținând cont de experiența statelor străine în soluționarea unei probleme similare, precum și de opiniile mai multor experți din țară și de peste hotare, propunem *de lege ferenda* includerea unui nou articol în Codul penal al Republicii Moldova cu următorul conţinut:

„Articolul 40^2 Exercitarea legii

Nu constituie infracţiune fapta, prevăzută de legea penală, săvârșită în vederea executării unui drept sau îndeplinirii unei obligații impuse de lege, cu respectarea condițiilor și limitelor prevăzute de aceasta”.

14. Controlul ASI constituie un pilon fundamental al garanțiilor contra eventualelor abuzuri în materia ASI, presupunând procesul prin care anumiți subiecți împuterniciți prin lege verifică și supraveghează atât în timp real, cât și ulterior, modul în care subdiviziunile specializate în materia ASI, precum și angajații acestora, își desfășoară activitatea în vederea realizării scopurilor și sarcinilor stabilite, având ca scop asigurarea respectării normelor juridice care reglementează activitatea ASI, respectarea principiilor specifice acesteia și sporirea eficienței realizării MSI.

15. Conform doctrinei și prevederilor juridice actuale se disting următoarele tipuri de control al ASI: control parlamentar (exercitat prin activitatea Comisiei parlamentare pe segmentul de securitate națională, apărare și ordine publică), control judiciar (exercitat prin activitatea judecătorului de instrucţie), control exercitat de procuror, control exercitat de ofițerul de urmărire penală (exercitat în situațiile în care procurorul și-a declinat competența sa de control) și control departamental (exercitat prin activitatea conducătorului subdiviziunii specializate și asigurat prin activitatea conducătorului autorităților administrative care efectuează ASI). Toate aceste forme de control vizează diferite segmente ale ASI, formând un sistem ierarhic de control cu mai multe nivele. Reieșind din competențele atribuite fiecărui organ de control al ASI, cele mai multe atribuții totuși le deține procurorul.

16. Controlul parlamentar, așa cum este definit în art. 38 din Legea nr. 59/2012, reprezintă o garanție fundamentală a democrației, asigurând că ASI este realizată în acord cu valorile și principiile constituționale. Însă, precum orice instrument legislativ, este esențial ca acesta să fie revizuit și adaptat periodic, în funcție de realitățile și provocările contemporane. Deși articolul indicat cuprinde dispoziții esențiale, există domenii care ar putea beneficia de revizuire și consolidare. O eventuală detaliere a criteriilor de evaluare a rapoartelor sau introducerea unor

mecanisme de feedback de la societatea civilă ar putea crește calitatea și eficacitatea controlului. De asemenea, ar fi benefică explicitarea mecanismelor de răspundere în cazul în care se identifică nereguli sau abuzuri.

17. Esența controlului exercitat de procuror asupra respectării legilor de către organele care efectuează ASI constă în realizarea de către procurorii autorizați, în limitele competenței lor, a acțiunilor de verificare, menite să prevină în mod prompt, să identifice și să remedieze încălcările legii, să restabilească drepturile încălcate și să tragă la răspundere pe cei vinovați.

18. Controlul exercitat de către judecătorul de instrucție asupra MSI reprezintă, în esență, o formă de control asupra ASI. Totuși, acest tip de control nu se aplică întregii ASI, ci este mai degrabă un control limitat, concentrat pe asigurarea legalității și protecției drepturilor persoanei în ceea ce privește MSI care intră în competența judecătorului de instrucție pentru autorizare. Conform prevederilor legale actuale, limitele controlului judiciar asupra ASI exercitat de către judecătorul de instrucție se rezumă la: 1) autorizarea, prelungirea și încetarea MSI atribuite în competența sa; 2) evaluarea juridică și transferul de informații dintr-o cauză penală în alta; 3) păstrarea și distrugerea informațiilor obținute prin MSI autorizate de judecător.

19. Controlul departamental al ASI constă în activitatea desfășurată de către conducătorii subdiviziunilor specializate din cadrul sau subordonate MAI, MA, CNA, SPPS, SV, SFS și ANP, în scopul monitorizării legalității acțiunilor desfășurate de către ofițerii de investigație aflați în subordine, care efectuează investigații speciale pentru îndeplinirea sarcinilor atribuite acestui gen de activitate, utilizarea eficientă a forțelor și mijloacelor destinate ASI și garantarea drepturilor și libertăților cetățenilor. Conform actualelor reglementări juridice acest tip de control vizează doar segmentul de ASI efectuată în afara procesului penal.

CONCLUZII GENERALE ŞI RECOMANDĂRI

În încheierea cercetării monografice evidențiem ***rezultate obținute*** în urma realizării scopului formulat și obiectivelor stabilite în teză și care au contribuit la soluţionarea ***problemei ştiinţifice importante cercetate***, care rezidă în analiza complexă a problemelor cu caracter conceptual privind ASI în condițiile statului de drept, accentul fiind pus pe înțelegerea și perfecționarea reglementărilor juridice naționale prin alinierea la standardele internaționale. Acest studiu complex a contribuit la fundamentarea teoretică a sistemului de reglementări juridice în materia investigațiilor speciale și la formularea de propuneri *de lege ferenda*, consolidând astfel cadrul legal în conformitate cu principiile statului de drept și exigențele acestuia.

Reprezentând după conţinut raporturi sociale din diverse domenii - relevarea și prevenirea criminalității, descoperirea infracțiunilor, căutarea persoanelor care sunt dispărute fără urmă, se sustrag de la urmărirea penală sau de la judecată, se ascund de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată, se eschivează de la executarea pedepsei sau au evadat din locurile de detenție, colectarea informațiilor privind posibilele fapte sau evenimente care ar putea periclita ordinea publică sau siguranța în locurile de detenție, asigurarea protecției martorilor, a altor participanți la procesul penal și a subiecților ASI, precum și raporturi sociale de drept procesual penal - ASI constituie un instrumentar juridic eficient, bazat pe Constituţia Republicii Moldova, pe Legea cu privire la ASI, Codul de procedură penală, pe alte legi şi acte normative de referinţă, utilizat în secret și/sau public, de către autoritățile publice competente, cu sau fără utilizarea mijloacelor tehnice speciale, doar în scopul soluționării sarcinilor expres stipulate în lege. În acest context cercetarea monografică complexă a acestui instrumentar juridic, în limitele prezentei teze de doctor habilitat în drept, denotă o contribuție esențială privind conceptualizarea **activității speciale de investigații în condițiile statului de drept** și sesizarea acesteia ca **o nouă direcție de cercetare,** fundamentată pe **rezultate și teze științifice novatorii**, inclusiv:

Conturarea etapelor de dezvoltare a ASI, a originii și evoluției obiectului, metodelor și mijloacelor specifice acestei materii, a reglementărilor normative aferente în diferite contexte istorice; Determinarea, sistematizarea și analiza trăsăturilor esențiale ale ASI, nuanțarea caracterului de reacționare socială al ASI – operativ de investigare, operativ de căutare, operativ de identificare, pro-activ și reactiv; Argumentarea caracterului preponderent secret al ASI alături de cel public; justificarea legalității ASI și privind desemnarea subiecților abilitați de a efectua ASI; Tratamentul derivatelor tactice și metodice ale ASI, a metodelor și procedeelor specifice de realizare a ASI; Justificarea utilității sociale a ASI, inclusiv în vederea asigurării drepturilor omului; Argumentarea importanței și a rolului ASI în materia asigurării securității naționale, penitenciare, individuale, ordinii publice, precum și în materia combaterii criminalității, prevenirii, curmării, descoperirea şi cercetarea infracţiunilor; Argumentarea necesității legiferării unor noi principii ale ASI - principiului

respectării demnității umane, principiului operativității[1031] și principiului subsidiarității; Argumentarea corelaționării ASI cu principiul respectării drepturilor și libertăților persoanei în cadrul ASI; Diferențierea restrângerii unor drepturi și libertăți de încălcarea drepturilor persoanei prin abuz și exces în cadrul ASI; Abordarea respectării drepturilor și libertăților persoanei ca obiect de protecție al ASI și ca principiu fundamental al ASI, precum și ca condiție de admisibilitate a rezultatelor ASI în procesul probator (art. 93 alin. (4) CPP; Aprecierea poziției juridice a subiecților ASI și interpretarea argumentată a competențelor ce le revin potrivit legii; Identificarea unor incoerențe și contradicții privind noțiunile de „subiect al ASI", „subiect care efectuează ASI" și de „subiect care efectuează MSI" utilizate în textul legii; Argumentarea poziției juridice a ofițerului de investigații - singurul subiect al ASI autorizat să efectueze MSI; Interpretarea temeiurilor și condițiilor de efectuare a MSI; Redefinirea conceptului ASI din perspectiva multiplelor tipuri de investigații speciale pe care le implică; Demonstrarea și argumentarea caracterului complex (interramural, interdisciplinar) al ASI; Stabilirea legăturii indisolubile dintre scopul, sarcinile, forțele și mijloacele ASI[1032]; Determinarea raportului dintre ASI și alte activități conexe; Conturarea caracterului special al ASI în raport cu activitatea poliției și diferențierea acestora; Stabilirea caracterului sectorial al activității de culegere a informaţiei privind verificarea titularilor şi a candidaţilor la funcţii publice și a activității contrainformative și informative externe în raport cu ASI; Relevarea distincției formale dintre activitatea de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, reglementată de Legea nr. 308/2017, evaluarea integrității instituționale și testarea integrității profesionale, reglementată de Legea nr. 325/2013, și ASI; Constatarea caracterului subsidiar al ASI în raport cu procesul penal, inclusiv cu actele de constatare și cu cele de urmărire penală; Analiza actualului mecanism de protecție juridică a participanților la investigațiile speciale; Interpretarea normelor privind: infracțiunea controlată - art. 14 din Legea nr. 50/2012; infracțiunea/contravenția simulată - art. 138^{10} alin. (8) CPP; controlul transmiterii banilor - art. 138^{7} alin. (3) CPP; achiziția de control a bunurilor interzise - art. 138^{9} CPP și constatarea deficiențelor și disensiunilor între aceste norme și legea penală; Argumentarea includerii în legea penală a unei noi cauze care înlătură caracterul penal al faptei – executarea legii; Evaluarea politicii actuale în materie de reglementare a ASI; Identificarea unor tendințe privind diminuarea și restrângerea rolului ASI în cadrul investigării infracțiunilor; Stabilirea unor discordanțe și diferențe de conținut privind MSI, precum și în privința procedurilor de realizare și valorificare a rezultatelor acestora și elaborarea propunerilor de lege ferenda menite să îmbunătățească cadrul normativ al ASI în condițiile statului de drept.

[1031] **GLAVAN, Boris.** Principiile activităţii speciale de investigaţii. În: *Acta Universitatis George Bacovia.* Juridica – Volume 11. Issue 1/2022 = ISSN 2285-0171 ISSN-L=2285-0171. p. 213- 238.

[1032] **GLAVAN, Boris**. Reflecții privind importanța și conținutul sarcinilor activității speciale de investigații prevăzute în art. 2 al Legii nr. 59/2012 RM. În: *Analele ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova*. 2022. p. 78-100.

Rezumând cele discutate în prezenta lucrare**,** evidențiem următoarele **concluzii generale**:

1. **Conceptul ASI** implică diferite perspective de abordare. Ca știință, ASI nu are un trecut foarte îndepărtat (Capitolul I). Avându-și originea în cadrul criminalisticii a parcurs inițial o ascensiune comună, ulterior fiind divizată și dezvoltată în mod separat, moment din care a continuat să se dezvolte și ca disciplină didactică (Secțiunea 4.5)[1033]. În calitate de activitate practică, ASI se distinge prin eforturile organelor specializate ale statului de a îndeplini în mod operativ anumite sarcini specifice[1034]. Elementele și tehnicile acestei activități[1035] pot fi urmărite până în cele mai îndepărtate perioade istorice (Secțiunea 2.1)[1036]. Recunoașterea oficială a acestei activități s-a produs relativ recent, odată cu proclamarea țării noastre ca stat de drept. Promulgarea primei legi (Legea nr. 45/1994), dedicate reglementării investigațiilor speciale, a marcat începutul abordării ASI ca un domeniu juridic care cuprinde totalitatea normelor, menite să reglementeze diverse tipuri de relații sociale ce apar în legătură cu investigațiile speciale îndreptate spre realizarea anumitor sarcini (Secțiunea 5.1)[1037].

2. **Conținutul ASI**, pe lângă MSI, include și alte acțiuni de ordin organizatoric, informațional, analitic[1038], executional și de altă natură efectuate pentru îndeplinirea scopurilor și sarcinilor stabilite de lege[1039]. Acțiunile de urmărire penală nu fac parte din conținutul ASI (Secțiunea 2.2)[1040].

3. **Scopul ASI** constă în protejarea anumitor valori sociale[1041], iar culegerea de informații este doar unul dintre mijloacele folosite în acest sens. Protejarea anumitor valori și culegerea informațiilor pentru protejarea acestora nu sunt noțiuni identice, acestea ar trebui privite prin prisma raportului dintre scop și mijloace. Deși culegerea de informații este importantă, ea nu poate fi considerată ca fiind scopul ASI. Astfel, considerăm nereușită evidențierea culegerii de informații în art. 1 din Legea nr. 59/2012 ca fiind scopul ASI.

[1033] **GLAVAN, Boris.** Aspecte privind tactica și metodica investigațiilor speciale. În: *Legea și viața*, nr. 2 (374) 2023, Chișinău, 2023, p. 40-50. ISSN 2587-4365.

[1034] **GLAVAN, Boris.** Evoluția activității speciale de investigații în raport cu procesul penal și drepturile omului**.** În: *Revista națională de drept*. Revistă științifică internațională „Supremația dreptului" № 1, 2022 p. 101-114

[1035] **GLAVAN, Boris**, CALCAVURA, Ghenadie. *Tehnica Specială în organele afacerilor interne* (TS în OAI): Curs de lecţii / Academia „Ştefan cel Mare" a MAI al RM, Catedra: Activitate specială de investigaţii şi anticorupţie. - Ed. 1-a. - Chişinău : Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ştefan cel Mare", 2020. - 314 p.

[1036] **GLAVAN, Boris.** Aspecte istorice privind raportul dintre investigațiile speciale, procesul penal și drepturile omului: epoca antică – sec. XIX. În: *Revista Universul Juridic.* Baza de date Heinonline. 2022, nr. 7, p. 98-109. București, România. ISSN 2393-3445.

[1037] **GLAVAN, Boris.** *Activitatea specială de investigaţii şi procesul penal. Aspecte comune şi delimitări.* Chişinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p. CZU 343.1 G 61. ISBN 978-9975-135-63-4. p.18-50.

[1038] **GLAVAN, Boris**, CICALA, Alexandru. Aspecte conceptuale privind sistemele informaționale utilizate în cadrul activității speciale de investigații. In: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al RM: ştiinţe juridice*, 2023, nr. 18, pp. 20-31. ISSN 1857-0976.

[1039] **GLAVAN, Boris.** Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigaţii în contextul legislaţiei Republicii Moldova. In: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*. Chișinău 2019, nr. 10, p. 88-108.

[1040] **GLAVAN, Boris.** Raportul dintre măsurile speciale de investigații și acțiunile de urmărire penală în reglementarea juridică a Republicii Moldova. În: *Legea şi viaţa*, Chișinău, nr. 7-8, 2021. p. 5-11.

[1041] **GLAVAN, Boris.** CALCAVURA, Ghenadie. Valoarea socială a măsurilor speciale de investigaţii efectuate de poliție în lupta cu criminalitatea. În: *Revista Națională de drept*, Chișinău, 2020. nr. 10-12. (240-242)/2020. p. 106-112.

4. **ASI** reprezintă *un gen legal și complex de activitate al organelor de stat special împuternicite să efectueze acțiuni fizice și intelectuale prioritar în mod secret, în scopul asigurării ordinii publice, prevenirii infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăţilor şi demnităţii persoanei, împiedicării divulgării informaţiilor confidenţiale* (Secțiunea 2.2)[1042].

5. **Caracterul complex al ASI** implică diferitele sale tipuri de activitate: Investigații speciale penale; Investigații speciale de căutare și identificare; Investigații administrative de verificare; Investigații de asigurare a securității. S-ar putea ca în viitor, prin voința legiuitorului, numărul tipurilor ASI să se extindă în direcția soluționării unor sarcini noi nelegate de combaterea criminalității (Secțiunea 2.2).

6. Multitudinea și **complexitatea problemelor** de ordin teoretic și aplicativ în materia ASI derivă din tratamentul juridic neuniform și uneori superficial al conceptului de ASI (Capitolul II)[1043].

7. **Structura sistemului de reglementare juridică a ASI** cuprinde mai multe niveluri: 1) Nivelul juridic internațional (Declarații, convenții, acorduri relevante pentru ASI la care Republica Moldova este parte); 2) Nivelul juridic constituțional (Constituţia, deciziile Curții Constituționale); 3) Nivelul juridic legislativ (totalitatea legilor naționale care reglementează direct sau indirect ASI); 4) Nivelul juridic subordonat legii (ordine departamentale și interdepartamentale, dispoziții, instrucțiuni privind ASI) (Secțiunea 5.1)[1044].

8. **Direcția actuală de dezvoltare** a nivelului de reglementare legislativă a ASI este orientată spre descentralizare, menținând totuși unitatea prin prisma aspectului științific, didactic și tactico-aplicativ. Această direcție presupune că reglementările diferitelor tipuri de investigații speciale să se regăsească în acte legislative distincte, ținând cont de tipologia sarcinilor atribuite acestui domeniu. Această tendință nu ar trebui înțeleasă ca o restrângere a limitelor ASI, ci ca o extindere pe orizontală a sistemului de reglementare juridică a acestei materii. ASI nu se identifică cu limitele de reglementare ale Legii nr. 59/2012. Deși consacrată ASI, aceasta nu cuprinde totalitatea normelor de reglementare a acestui gen complex de activitate (Secțiunea 5.1)[1045].

9. **Avantajele decentralizării reglementării ASI în diferite acte normative pot fi prezumate prin** conferirea unei flexibilități mai extinse în ceea ce privește distribuirea

---

[1042] **GLAVAN, Boris,** MÎRZAC, Victor, CALCAVURA, Ghenadie. Special investigative activity: content of the definition, legal essence, conceptual delimitations. În: *Analele ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova Ediţia a XIX-a*, nr. 9, Chișinău, 2019. p. 88-96. ISBN 978-9975-121-61-3.

[1043] **GLAVAN, Boris.** Theoretical-practical problems regarding the goal and tasks of the special investigation activity in the context of the legislation of the Republic of Moldova. În: *Universul Juridic*. Baza de date Heinonline. 2022, nr. 2, p. 137-148. București, România. ISSN 2393-3445.

[1044] **GLAVAN, Boris**, CALCAVURA, Ghennadie. Reflecții privind normativitatea juridică a investigațiilor speciale ca mecanism al respectării drepturilor persoanei în Republica Moldova. In: *Legea şi Viaţa*, 2023, nr. 1(373), pp. 39-54. ISSN 2587-4365.

[1045] **GLAVAN, Boris.** Activitatea specială de investigaţii şi alte activităţi de prevenire şi combatere a criminalităţii: aspecte comune şi delimitări. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Ştiinţe juridice*. Nr. 17, Chişinău, 2023, p. 118-141. ISBN 978-9975-170-05-5 (PDF). ISSN 1857-0976.

competențelor organelor abilitate să efectueze investigații speciale, inclusiv MSI (Secțiunea 2.3). Totodată, aceasta permite diversificarea garanțiilor respectării drepturilor persoanei în funcție de scopul urmărit (Secțiunea 2.4). Nu par necesare și nici posibile aceleași garanții în materie penală și în materie de securitate (individuală, publică, penitenciară). În materia penală se impun cele mai solide și fiabile garanții, lipsa acestora ar putea atrage condamnarea ilegală a persoanei. În materia securității astfel de consecințe sunt excluse din considerentul că rezultatele obținute nu sunt admise în procesul probator (art. 94 alin. (4) CPP) (Secțiunea 4.6).

10. **Dezvoltarea reglementărilor** ASI este strâns legată de evoluția și dezvoltarea conceptului drepturilor omului și a drepturilor procesuale ale participanților la procesul penal. Legiuitorul se confruntă în mod constant cu dificultatea de a echilibra balanța între obligația pozitivă a statului de a proteja valorile sociale comune (unde ASI reprezintă un mijloc eficient) și obligația negativă de a nu restricționa nejustificat drepturile individuale (ASI, prin natura sa, implică restrângerea anumitor drepturi), ceea ce impune reglementarea garanțiilor suficiente contra eventualelor abuzuri din partea organelor competente să desfășoare ASI (Secțiunea 2.4).

11. **Spectrul actual al garanțiilor** respectării drepturilor omului în ASI incluse în sistemul de drept național corespunde standardelor internaționale a statului de drept (Secțiunea 2.4)[1046].

12. **Sfera de acțiune a ASI** comparativ cu cea a urmăririi penale este mult mai cuprinzătoare și depășește chiar și limitele procesului penal[1047], cuprinzând sarcini nespecifice acestuia. Necesitatea reglementării în CPP a unui segment al ASI (investigațiile penale) a derivat din problematica apărută în legătură cu respectarea drepturilor procesuale ale persoanei investigate și evaluarea rezultatelor obținute prin efectuarea MSI (Secțiunea 4.6). În felul acesta, reglementările din CPP cu privire la efectuarea MSI necesită să fie tratate ca o instituție interdisciplinară[1048].

13. **Raportul dintre ASI și urmărirea penală**[1049], conform actualelor reglementări juridice, urmează să fie tratat ca fiind unul de subsidiaritate, în sensul că MSI se aplică doar în cazul în care acțiunile de urmărire penală devin inutile. Simplul caracter dificil al urmăririi penale nu poate fi suficient pentru a justifica utilizarea MSI ca o alternativă mai convenabilă pentru obținerea probelor (Secțiunea 3.2)[1050].

[1046] **GLAVAN, Boris.** Reflecții privind garanțiile respectării drepturilor persoanei în activitatea specială de investigații. In: *Legea şi Viaţa*. 2022, nr. 7-8 (367-368), pp. 51-64.

[1047] **GLAVAN, Boris.** Pornirea procesului penal în reglementarea juridică a Republicii Moldova – criteriu esențial din perspectiva activității speciale de investigații. În: *Revista națională de drept.* Nr. 2. p. 92-106. Chișinău 2022.

[1048] **GLAVAN, Boris**. Theoretical aspects regarding the integration of special investigations in the criminal process of the Republic of Moldova. În: *Journal of Criminology and Criminal Law*. No. 3/2021 Serbia 2021. p. 161–168.

[1049] **GLAVAN, Boris.** Raportul dintre activitatea specială de investigații și activitatea de urmărire penală. În: *Analele ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova*, nr. 13, Chișinău, 2021. p. 138-151.

[1050] **GLAVAN, Boris.** Relationship between special investigation measures and criminal prosecution actions in the legal regulation of the Republic of Moldova. În: *Bulletin of the Academy of Law Enforcement Agencies. Scientific journal* № 3 (21) 2021. Committee for Communications, Informatization and Information of the Ministry on Investments and Development of the Republic of Kazakhstan. p. 63-69.

14. **Regimul juridic de efectuare al MSI**[1051] este determinat de tipologia sarcinilor ce urmează să fie realizate. Legiuitorul a ales să despartă diferite regimuri juridice de dispunere a MSI în legi distincte. Astfel, regimul juridic al MSI reglementat în CPP diferă de cel reglementat de Legea nr. 59/2012, fiecare dintre acestea urmărind sarcini diferite (Secțiunea 4.2)[1052]. În acest context, conținutul MSI poate implica un număr diferit de acțiuni în funcție de regimul juridic de aplicare (Secțiunea 4.3).

15. **Condițiile actuale de dispunere a MSI** nu corespund în deplină măsură principiului subsidiarității și raționalității, ceea ce împiedică oportunitatea de a selecta prioritar măsura cu un grad mai scăzut de ingerință în defavoarea măsurii cu un grad mai înalt de ingerință (Secțiunea 5.2)[1053].

16. **Politica ASI** promovată prin modificările juridice din 2023 relevă faptul că investigarea infracțiunilor, inclusiv în faza de pregătire și tentativă, se efectuează strict în conformitate cu prevederile CPP, din Legea nr. 59/2012 fiind eliminate atât sarcinile care vizau infracțiunile, cât și temeiurile de dispunere a MSI pentru investigarea acestora. Totodată, ofițerul de investigații are obligația să sesizeze organul de urmărire penală atunci când constată o bănuială rezonabilă că se pregătește, se săvârșește sau a fost săvârșită o infracțiune (art. 19 alin.(2) și art. 20 alin.(11) din Legea nr. 59/2012) (Secțiunea 4.4).

17. **Rezultatele ASI**, inclusiv cele obținute prin efectuarea MSI nu se identifică cu „probele" în procesul penal. Prin verificare și valorificare rezultatele investigațiilor speciale pot însuși calitatea de probe în procesul penal art. 93 alin. (4) CPP (Secțiunea 3.2)[1054].

18. Actualele reglementări juridice în domeniul ASI relevă distincția între noțiunile „subiect al ASI", „subiect care efectuează ASI" și „subiect care efectuează MSI", acestea aflându-se în raport de derivare din una în alta. Prin aceasta, se conturează clar că nu orice subiect al ASI are în mod automat competența de subiect care efectuează ASI, respectiv nu orice subiect care efectuează ASI este implicit și subiect care efectuează MSI. Totodată se poate afirma că orice subiect care efectuează MSI este în același timp și subiect al ASI, însă nu orice subiect al ASI este și subiect care efectuează MSI. Din perspectiva cadrului legal actual, doar ofițerul de investigații este autorizat să efectueze direct MSI, fiind învestit cu competențele necesare pentru îndeplinirea scopurilor și sarcinilor ASI. Este important să evidențiem faptul că aceasta nu exclude contribuția valoroasă adusă

[1051] **GLAVAN, Boris.** CALCAVURA, Ghenadie. Noţiunea măsurilor speciale de investigaţii. În: *Revista Intellectus*. Chișinău 2020, nr. 1-2, p. 201-207. ISSN 1810-7079. **GLAVAN, Boris,** MÎRZAC, Victor, CALCAVURA. Conceptul măsurilor speciale de investigaţii. In: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI RM: ştiinţe juridice*. 2019, nr. 10, pp. 74-87.

[1052] **GLAVAN, Boris.** Reflecții privind clasificarea măsurilor speciale de investigații. In: *Legea şi Viaţa*. 2022, nr. 1-2 (361-362), p. 56-69.

[1053] **GLAVAN, Boris.** Temeiurile și condițiile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigaţii. În: *Revista Intellectus*. Chișinău, 2021, nr. 1-2, p. 165-173, ISSN 1810-7079.

[1054] **GLAVAN, Boris.** Reflecții privind valorificarea rezultatelor investigațiilor speciale în procesul penal. În: *Analele ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova*, nr. 14, Chișinău, 2021. p. 252-263

de ceilalți subiecți ASI, adică participanți, inclusiv persoanele fizice și juridice implicate în furnizarea de resurse materiale pentru desfășurarea ASI și efectuarea MSI (Secțiunea 2.3)[1055].

19. **Conceptul de respectare a drepturilor și libertăților persoanei în ASI** presupune că aceste drepturi și libertăți sunt considerate intangibile, fie în totalitate, fie în anumite limite, conform prevederilor constituționale și internaționale. Este important de subliniat că încălcarea acestor drepturi nu trebuie confundată cu restrângerea lor legală[1056]. Aceste două concepte sunt diferite, iar distincția dintre ele este esențială: încălcarea reprezintă o acțiune ilegală, în timp ce restrângerea legală este o formă de respectare a acestor drepturi (Secțiunea 5.2)[1057].

20. **Raportul dintre respectarea și restrângerea drepturilor și libertăților persoanei în cadrul ASI** trebuie abordat prin prisma caracterului relativ al unor drepturi constituționale. Respectarea drepturilor poate fi exprimată în două forme distincte: respectarea deplină și respectarea limitată. Respectarea deplină implică menținerea lor intangibilă, în timp ce respectarea limitată presupune restrângerea lor în conformitate cu prevederile legale. Este important de subliniat că restrângerea drepturilor prin ASI, inclusiv prin efectuarea MSI, nu echivalează cu nerespectarea acestora, ci reprezintă una dintre formele de respectare. Această interpretare clarifică înțelesul „respectării drepturilor și libertăților persoanei" ca principiu fundamental al ASI și ca noțiune distinctă față de noțiunea de „restrângere a drepturilor persoanei" în contextul condiționării admisibilității datelor de fapt obținute prin ASI în calitate de probe (art. 93 alin.(4) CPP) (Secțiunea 5.2).

În temeiul concluziilor și constatărilor formulate mai sus intervenim cu următoarele **Recomandări** *de lege ferenda*:

1. Includerea unui nou articol în Codul penal al R. Moldova cu următorul conţinut:

„*Articolul 40[2] Exercitarea legii*

Nu constituie infracţiune fapta, prevăzută de legea penală, săvârşită în vederea executării unui drept sau îndeplinirii unei obligaţii impuse de lege, cu respectarea condiţiilor şi limitelor prevăzute de aceasta" (Secțiunea 5.3).

2. Substituirea sintagmei din art. 93 alin. (4) CPP - „*în cadrul urmăririi penale*" cu sintagma „*în cadrul procesului penal*" și excluderea expresiei „*cu respectarea drepturilor şi libertăţilor persoanei sau cu restricţia unor drepturi şi libertăţi autorizată de către instanţa de judecată*" (Secțiunea 5.2).

3. Substituirea sintagmei din art. 135 alin. (6) CPP - „*Dacă sunt temeiuri suficiente*" cu sintagma „*Dacă sunt condiții și temeiuri (motive) suficiente*", iar sintagma „*În cazul în care constată*

[1055] **GLAVAN, Boris.** Reflecții privind subiecții care efectuează activitatea specială de investigații. În: *Legea şi Viaţa*. 2022, nr. 11-12(371-372), p. 42-52.
[1056] **GLAVAN, Boris.** CALCAVURA, Ghennadie. Abordări privind cauzele și condițiile ce favorizează încălcarea drepturilor civile la realizarea măsurilor speciale de investigație. În: *Legea şi Viaţa*. 2022, nr. 9-10(369-370), p. 78-91.
[1057] **GLAVAN, Boris.** Reflecții privind conceptul respectării drepturilor persoanei în activitatea specială de investigații. În: *Revista națională de drept.* Nr. 1 2022. p. 30-43.

lipsa temeiurilor suficiente” cu sintagma „*În cazul în care constată lipsa condițiilor și temeiurilor (motivelor) suficiente*” (Secțiunea 4.4).

4. Completarea art. 135 CPP cu alin. (13) „*Toți participanții și cei prezenți la efectuarea măsurii speciale de investigații sunt preveniți despre obligativitatea păstrării secretului acesteia, nedivulgării informațiilor cu privire la urmărirea penală, precum și despre răspunderea penală prevăzută la art. 178 și art. 315 din Codul penal nr. 985/2002. Aceasta se consemnează în procesul-verbal*” (Secțiunea 4.7).

5. Expunerea dispozițiilor art. 137 alin. (1) CPP în următoarea redacție: „*Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video presupune accesul secret sau legendat în interiorul domiciliului, fără înștiințarea proprietarului/posesorului, studierea acestuia pentru descoperirea urmelor activității infracționale, obținerea altor informații necesare probării circumstanțelor faptei infracționale, precum și utilizarea și/sau amplasarea de echipamente specializate, cum ar fi camere de fotografiere sau dispozitive de înregistrare audio și video, în vederea monitorizării activităților din interiorul domiciliului pentru obținerea informațiilor suplimentare*” (Secțiunea 4.3).

6. Expunerea dispozițiilor art. 137 alin. (2) CPP în următoarea redacție: „*În demersul de autorizare a acestei măsuri se va argumenta numărul pătrunderilor în domiciliu pentru activarea, deservirea și dezactivarea mijloacelor tehnice ce urmează să fie utilizate, se va detalia în mod concret, după caz, modul în care se va efectua pătrunderea în domiciliu, câte persoane vor fi implicate și locația exactă unde vor fi montate dispozitivele. Autorizarea se va acorda numai în situațiile în care este justificată și proporțională cu scopul urmărit, ținând cont de gravitatea infracțiunii și de alte circumstanțe relevante*” (Secțiunea 4.3).

7. Substituirea sintagmei din art. 138 alin. (1) CPP - „*localizarea mijloacelor de transport și a altor obiecte*” cu sintagma „*localizarea persoanelor și a obiectelor*” (Secțiunea 4.3).

8. Expunerea dispozițiilor art. 138^2 alin. (1) CPP în următoarea redacție: „*Pot fi reținute, cercetate, predate sau ridicate prin mijloace fizice sau tehnice trimiteri poștale sau obiecte transmise prin orice alt mijloc*” (Secțiunea 4.7).

9. Substituirea textului din art. 138^2 alin. (2) CPP - „*denumirea instituției poștale în sarcina căreia se atribuie obligația de a reține trimiterile poștale*” cu textul „*denumirea instituției poștale sau de transport și orice altă persoană fizică sau juridică care efectuează activități de transport sau transfer de informații*” (Secțiunea 4.7).

10. Completarea art. 138^2 alin. (3) CPP, astfel încât după textul „*Ofițerul de investigații aduce la cunoștința reprezentantului instituției poștale*”, să se introducă textul „*sau de transport sau oricărei alte persoane fizice sau juridice care efectuează activități de transport sau transfer de informații*”, iar după cuvintele „*ridicarea trimiterilor poștale*” de adăugat cuvintele „*sau obiectelor transmise*” (Secțiunea 4.7).

11. Completarea art. 138^2 alin. (4) CPP, astfel încât după cuvintele „*Reprezentantul instituției poștale*” de adăugat cuvintele „*sau după caz persoana fizică sau juridică care efectuează activitate de transport sau transfer de informaţii*” (Secțiunea 4.7).

12. Substituirea textului din art. 138^2 alin. (5) CPP - „*Prezentându-se în instituția poștală, ofițerul de investigații deschide și examinează trimiterile poștale respective. La descoperirea obiectelor și/sau a documentelor care au importanță probatorie pentru cauza penală*” cu textul „*La examinarea trimiterilor poștale și descoperirea obiectelor și/sau a documentelor care au importanță probatorie pentru cauza penală*” (Secțiunea 4.7).

13. Excluderea alin. (6) din art. 138^2 CPP (Secțiunea 4.7).

14. Substituirea textului din art. 138^3 alin. (1) CPP - „*în regim de timp real sau după realizarea acestora*” cu textul „*în regim de timp real și/sau după realizarea acestora*”;

15. Redenumirea principiului prevăzut la art. 3 lit. b) din Legea nr.59/2012 în „*Respectarea drepturilor, libertăţilor şi demnităţii umane*” (Secțiunea 5.2).

16. Înlocuirea principiului „*inofensivității*” prevăzut la art. 3 lit. c) din Legea nr.59/2012 cu principiul „*operativității*” (Secțiunea 5.2)[1058].

17. Completarea art. 3 din Legea nr.59/2012 cu litera „c^1) *subsidiarității*”[1059] (Secțiunea 3.2 și Secțiunea 5.2).

18. Substituirea cuvintelor din art. 13 Legea nr.59/2012 „*măsurii speciale de investigaţii*” cu cuvintele „*activități speciale de investigații*” (Secțiunea 2.4).

19. Substituirea textului din art. 20 alin. (11) din Legea nr.59/2012 „*au dispărut temeiurile și/sau motivele ce au justificat autorizarea acesteia*” cu textul „*au dispărut temeiurile și/sau condițiile ce au justificat autorizarea acesteia*” (Secțiunea 4.4) [1060].

20. Completarea art. 22 din Legea nr.59/2012 cu alin. (1^1) „*Toți participanții și cei prezenți la această măsură specială de investigații sunt preveniți despre obligativitatea păstrării secretului acesteia, nedivulgării informațiilor cu privire la investigațiile speciale, precum și despre răspunderea penală prevăzută la art. 178 din Codul penal nr. 985/2002. Aceasta se consemnează în procesul-verbal*.” (Secțiunea 4.3);

21. Completarea art. 22 alin. (4) din Legea nr.59/2012, după punct, cu următorul text: „*Judecătorul de instrucție, respectiv procurorul urmează să se expună asupra legalității măsurii speciale de investigații în termen de cel mult 5 zile de la primirea procesului-verbal*” (Secțiunea 4.4);

[1058] GLAVAN, B. Principiile activității speciale de investigații. În revista Legea și viața, Chișinău, nr. 9, 2021. p. 53-62. GLAVAN, B. Activitatea specială de investigații și procesul penal. Aspecte comune și delimitări. Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p., p. 161-164.

[1059] Cauza Campbell contra Regatului Unit. Cererea nr. 13590/88 Hotărârea CtEDO din 25.03.1992. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57771, §62.

[1060] GLAVAN, B., Temeiurile și condițiile efectuării MSI. În: *Legea şi viaţa*, martie-aprilie, Chișinău, 2021. p.40-48.

22. Substituirea cuvintelor din art. 28 alin. (1) din Legea nr.59/2012 „*determină locul aflării obiectului*” cu cuvintele „*determină locul aflării persoanei și obiectului*” (Secțiunea 4.3);

23. Completarea art. 29 alin. (1) din Legea nr.59/2012 după cuvintele „*audio sau video*” cu următoarele cuvinte „*scrise sau grafice*” (Secțiunea 4.3);

24. Expunerea dispozițiilor art. 30 alin. (1) din Legea nr.59/2012 în următoarea redacție: „*Pot fi reținute, cercetate, predate sau ridicate prin mijloace fizice sau tehnice trimiteri poștale sau obiecte transmise prin orice alt mijloc*” (Secțiunea 4.7);

25. Substituirea textului din art. 30 alin. (2) din Legea nr.59/2012 - „*denumirea instituției poștale în sarcina căreia se atribuie obligația de a reține trimiterile poștale*” cu textul „*denumirea instituției poștale sau de transport şi orice altă persoană fizică sau juridică care efectuează activităţi de transport sau transfer de informaţii*” (Secțiunea 4.7);

26. Completarea art. 30 alin. (3) din Legea nr.59/2012, astfel încât după textul „*Ofițerul de investigații aduce la cunoștința reprezentantului instituției poștale*”, să se introducă textul „*sau de transport sau oricărei alte persoane fizice sau juridice care efectuează activităţi de transport sau transfer de informaţii*”, iar după cuvintele „*ridicarea trimiterilor poștale*” de adăugat cuvintele „*sau obiectelor transmise*” (Secțiunea 4.7);

27. Completarea art. 30 alin. (4) din Legea nr.59/2012, astfel încât după cuvintele „*Reprezentantul instituției poștale*” de adăugat cuvintele „*sau după caz persoana fizică sau juridică care efectuează activitate de transport sau transfer de informaţii*” (Secțiunea 4.7);

28. Substituirea textului din art. 30 alin. (5) din Legea nr.59/2012 - „*Prezentându-se în instituția poștală, ofițerul de investigații deschide și examinează trimiterile poștale respective. La descoperirea obiectelor și/sau a documentelor care au importanță probatorie pentru cauza penală*” cu textul „*La examinarea trimiterilor poștale și descoperirea obiectelor și/sau a documentelor care au importanță probatorie pentru cauza penală*” (Secțiunea 4.7);

29. Excluderea alin. (6) din art. 30 din Legea nr.59/2012(Secțiunea 4.7);

30. Excluderea din denumire și din conținutul art. 36^1 din Legea nr.59/2012 a termenului „*comparată*”.

Tematica cercetărilor științifice de perspectivă:

1) Competențele ofițerului de investigații în era digitală.
2) Revizuirea conceptului de organ de urmărire penală cu posibilitatea includerii nu doar a ofițerilor de urmărire penală, ci și a ofițerilor de investigații.
3) Principiile măsurilor speciale de investigații efectuate în cadrul procesului penal.
4) Condițiile de efectuare a MSI. Se prezumă că ar fi mai rațional ca efectuarea MSI să fie condiționată nu în funcție de gradul prejudiciabil formal al infracțiunii (art. 133 alin.(1) pct. 1) CPP), ci în funcție de obiectul de atentare, caracterul prejudiciabil real al infracțiunii care sunt de natură evaluativă și sunt determinate individual concret în fiecare caz în parte.

BIBLIOGRAFIE

1. A brief history of human rights. [citat: 12.08.2023] Disponibil: https://www.humanrights.com/what-are-human-rights/brief-history/

2. Al doilea Protocol adiţional la Convenţia Europeană de asistenţă judiciară în materie penală din 8.11.2001. Semnat de Republica Moldova la 13 martie 2012 și ratificat prin Legea Nr. 312 din 26-12-2012.

3. Arhiva CPCAC a RM. Dosarul nr.1a-1084/17. Decizia din 17 septembrie 2018 [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2018/12/2018-09-17-CA-Chisinau-achitare-jud-Cazacu.pdf

4. Arhiva CSJ a RM. Dosarul 2ra-500/2021. Decizia din 16 iunie 2021 [citat: 11.03.2024] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=61987

5. Arhiva CSJ a RM. Dosarul 2ra-558/2020. Decizia din 03 iunie 2020 [citat: 23.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=56591

6. Arhiva CSJ a RM. Dosarul 4-1re-42/2016. Decizia din 16 iunie 2016 [citat: 24.11.2021] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=1059

7. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-1115/17. Decizia din 12.09.2017, [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9429

8. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-1143/2019. Decizia din 29 octombrie 2019 [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://profiles.rise.md/upload/200923-Platon%20CSJ%20Asito.pdf

9. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-1201/2017. Decizia din 08 august 2017 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9326

10. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-3/2014. Decizia din 21 ianuarie 2014 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=1339

11. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-33/2019. Decizia din 29 ianuarie 2019 [citat: 27.12.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13022

12. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-433/2015. Decizia din 19 mai 2015 [citat: 14.03.2021] Disponibil:http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4327

13. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-464/2019. *Decizia din 27.03.2019*. [citat: 31.07.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13284

14. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-51/2014. Decizia din 28 ianuarie 2014 [citat: 07.22.2024]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=1334

15. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-516/2016. Decizia din 19 aprilie 2016 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=6368

16. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-698/2017. Decizia din 04 iulie 2017 [citat: 17.12.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9253

17. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-708/2021. Decizia din 28 iunie 2021, [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18875

18. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-752/2017. Decizia din 12.04.2017. [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8472

19. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-754/2014. Decizia din 16 aprilie 2014 [citat: 17.12.2023] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=1881

20. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-864/2017. Decizia din 17.05.2017 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8816

21. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-875/2021. Decizia din 05 aprilie 2021 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18392

22. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-898/2017. Decizia din 27.06.2020, [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9210

23. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-917/14. Decizia din 24 iunie 2014 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2673

24. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1ra-917/14. Decizia din 24 iunie 2014 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2673

25. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1re-699/08. Decizia din 07 octombrie 2008.

26. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 1rh-5/15. Decizia din 18 iunie 2015 [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4472

27. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 4-1re-134/2016. Decizia din 08 septembrie 2016 [citat: 23.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=1085

28. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 4-1re-203/2014. Decizia din 30 octombrie 2014.

29. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr. 4-1re-86/21. Decizia din 06 iulie 2021 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=2324

30. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-1228/2016. Decizia din 28 septembrie 2016, [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=7304

31. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-130/2015. Decizia din 18 februarie 2015 [citat: 23.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=3861

32. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-708/2021. Decizia din 28 iunie 2021, [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18875

33. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-790/2015. Decizia din 06 octombrie 2015 [citat: 27.12.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=4959

34. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-817/14. Decizia din 22 iulie 2014 [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2733

35. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-917/14. Decizia din 24 iunie 2014. [citat: 25.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=2673

36. Arhiva CSJ a RM. Dosarul nr.1ra-991/2017. Decizia din 31.05.2017 [citat: 27.12.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=8866

37. ARVINTI, E. Alerte false cu bombă în mai multe locații din capitală, inclusiv judecătorii și Aeroportul, NewsMaker, 14.06.2023. [citat: 19.10.2023] Disponibil: https://newsmaker.md/ro/alerte-false-cu-bomba-in-mai-multe-locatii-din-capitala-inclusiv-judecatorii-si-aeroport/

38. BARATTO, G. *et.all.* Study on paving the way for future policy initiatives in the field of fight against organised crime: the effectiveness of specific criminal law measures targeting organised crime. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2014. Final report, February 2015. p. 281 [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a1183e4b-1164-4595-a742-fb4514ddd10d

39. BARBĂNEAGRĂ, A. *et al. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Chişinău: Centrul de Drept al Avocaţilor, 2009. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0

40. BERLIBA, V., COJOCARU, R. Săvârşirea infracţiunii de două sau mai multe persoane –semn circumstanţial cu multiple controverse în interpretarea şi încadrarea juridică. În: *Revista Naţională de Drept*, 89(2), 2008. p. 66-72.

41. BEST, E. *Criminal Procedure of Germany*. [citat 11.05.2022] Disponibil: https://wiselawyer.ru/poleznoe/73612-ugolovnyj-process-germanii

42. *Bill of Rights.* [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://www.archives.gov/files/legislative/resources/education/bill-of-rights/images/handout-3.pdf

43. BÎRGĂU, M. Aspecte teoretico-aplicative privind prevenirea criminalităţii la etapa actuală în contextul dezvoltării sistemului naţional de drept. În: *Relaţii internaţionale. Plus*, 2015, nr. 2, p. 215-225.

44. BÎRGĂU, M. Проблема обеспечение защиты прав человека в Республике Молдова как основополагающего принципа правого государства. În: *Statalitatea Moldovei: continuitatea istorică şi perspectiva dezvoltării*. Chișinău. „Print-Caro" SRL, 2017, p. 587-599.

45. BÎRGĂU, M., *Criminologie* (curs *universitar*), *ediţia* a 2-*a revizuită şi completată*. *Chişinău*, Ed. Chișinău. Print – Caro SRL, *2010*, 687 p. ISBN 978-9975-4098-9-6.

46. BÎRGĂU, M., DĂNILĂ, A. Evoluția în carieră a angajaților cu statut special din Ministerul Afacerilor Interne. În: *Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Spațiul european de securitate: provocări, oportunități, perspective de integrare"*, Ed. 1, 11 octombrie 2019, Chișinău. Chișinău: Tipogr. „PrintCaro", 2019, p. 145-151.

47. BORODAC, A., et al. *Manual de drept penal. Partea generală*. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare", 2005, (F.E.-P. "Tipogr. Centrală"). 516 p. ISBN 9975-935-77-X

48. BOTNARI, I. Aspecte conceptuale privind măsurile speciale de investigații. În: *Legea şi Viaţa*, 2018, nr. 4(316), p. 20-23.

49. BOTNARI, I. *Temeiurile şi condiţiile de efectuare a măsurilor speciale de investigaţii.* Teză de doctor. Chișinău 2022. 193 p.

50. BOTNARU, S. et al. *Drept penal. Partea generală*. Chișinău: Cartier, 2005. 624 p. ISBN 9975-79-329-0

51. BRÂNZĂ, S., STATI, V., *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. II. Chișinău: S. n., 2015, p. 583. ISBN 978-9975-53-468-0

52. BRÂNZĂ, S., STATI, V., *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală", 2015, p. 1225. ISBN 978-9975-53-469-7

53. BRÂNZĂ, L. Legitima apărare și scuza provocării în lumina reglementărilor juridico –penale din România și din Republica Moldova. În: *Revista Naţională de Drept*, 2015, nr. 12(182), p. 10-15.

54. BRÂNZĂ, S., STATI, V. *Drept penal: Partea Specială* – Chișinău. Tipogr. Centrală. 2011. ISBN 978-9975-53-028-6.

55. BRÂNZĂ, S., ULIANOVSCHI, Xe., STATI, V. *Drept penal*. - Ch.: Cartier, 2005 (Combinatul Poligr.). Voi. 2. - 2005. - 804 p. - (Col. Cartier juridic i coord. Viorel Frunză). ISBN 9975-79-324-X

56. BUJOR V., et al. *Elemente de criminologie*. - Chișinău, 1998. 86 p. ISBN 9975-67-049-0

57. BUNECI B. Livrarea supravegheată - metodă specială de supraveghere sau cercetare. Criminalistica Nr. 2-2022 (130), Iunie 2022, VOL. XXIII. p. 113-118.

58. CARP, S., CHIRTOACĂ, I. *Tradiții militare în edificarea normelor de drept și în formarea conștiinței naționale*; Academia „Ștefan cel Mare", Asoc. obștească „Tradiții Militare". Chișinău: Cartea militară, 2018. Tipogr."Elan Poligraf". 510 p. ISBN 978-9975-3163-3-0, p. 150-158.

59. Cauza A contra Franţei. Cererea nr. 14838/89. Hotărârea CtEDO din 23 noiembrie 1993. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57848

60. Cauza Ali contra României. Cererea nr. 20307/02. Hotărârea CtEDO din 9 noiembrie 2010. [citat:06.02.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-101657

61. Cauza Allan contra Regatului Unit. Cererea nr. 48539/99. Hotărârea CtEDO din 05.11.2002, definitivă din 05 februarie 2003. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-60713

62. Cauza Amann contra Elveţiei. Cererea nr. 27798/95. Hotărârea CtEDO din 16.02.2000. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58497

63. Cauza Andreou Papi contra Turciei. Cererea nr. 16094/90. Hotărârea CtEDO din 22 septembrie 2009, definitivă din 01 martie 2010. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-94204

64. Cauza Aquilina contra Malta. Cererea nr. 25642/94. Hotărârea CtEDO din 29 aprilie 1999. (Strasbourg) [citat:13.02.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58239

65. Cauza Asociația pentru Integrare Europeană și Drepturile Omului și Ekimdzhiev împotriva Bulgariei. Cererea nr. 62540/00. Hotărârea CtEDO din 28 iunie 2007, definitivă din 30 ianuarie 2008 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-81323

66. Cauza Bărbulescu contra României. Cererea nr. 61496/08. Hotărârea CtEDO din 5 septembrie 2017. [citat:24.12.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-177082

67. Cauza Ben Faiza contra Franţei. Cererea nr. 18757/06. Hotărârea CtEDO din 04 noiembrie 2010, definitivă din 04 februarie 2011. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-101589

68. Cauza Ben Faiza contra Franţei. Cererea nr. 31446/12. Hotărârea CtEDO din 08 februarie 2018, definitivă din 18 mai 2018. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-180657

69. Cauza Big Brother Watch și alții contra Regatului Unit. Cererea nr. 58170/13, 62322/14 și 24960/15. Hotărârea CtEDO din 25 mai 2021. (Strasbourg) [citat:20.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-186048

70. Cauza Boicenco contra Republicii Moldova. Cererea nr. 41088/05. Hotărârea CtEDO din 11 iulie 2006, definitivă din 11/10/2006. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-76295

71. Cauza Buck contra Germaniei. Cererea nr. 41604/98. Hotărârea CtEDO din 28 aprilie 2005, definitivă din 28.07.2005. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-68920

72. Cauza Buckley contra Regatului Unit. Cererea nr. 20348/92. Hotărârea CtEDO din 29 septembrie 1996. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58076

73. Cauza Calmanovici contra României. Cererea nr. 42250/02. Hotărârea CtEDO din 01.07.2008, definitivă din 01/10/2008. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-122630

74. Cauza Camenzind contra Elveţiei. Cererea nr. 136/1996/755/954. Hotărârea CtEDO din 16 decembrie 1997. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58125

75. Cauza Camezind contra Elveţiei. Cererea nr. 136/1996/755/954 Hotărârea din 16 decembrie 1997. (Strasbourg) [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58125

76. Cauza Campbell contra Regatului Unit. Cererea nr. 13590/88 Hotărârea CtEDO din 25.03.1992. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57771

77. Cauza Campbell și Hartley contra Regatului Unit. Cererea nr. 12244/86; 12245/86; 12383/86. Hotărârea CtEDO din 30 august 1990. (Strasbourg) [citat:13.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57721

78. Cauza Centrum För Rättvisa contra Suedia. Cererea nr. 35252/08. Hotărârea CtEDO din 25 mai 2021. (Strasbourg) [citat:10.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-210078

79. Cauza Chadimová contra Republicii Cehe. Cererea nr. 50073/99. Hotărârea CtEDO din 26 aprilie 2007, definitivă din 24 septembrie 2007. [citat:22.11.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-80272

80. Cauza Chapman contra Regatului Unit. Cererea nr. 27238/95. Hotărârea CtEDO din 18 ianuarie 2001. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-59154

81. Cauza Chappell contra Marii Britanii. Cererea nr. 10461/83. Hotărârea CtEDO din 30 martie 1989. (Strasbourg) [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57459

82. Cauza Chappell contra Regatului Unit. Cererea nr. 10461/83 Hotărârea CtEDO din 30.03.1989. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57459

83. Cauza Chelu contra României. Cererea nr. 40274/04. Hotărârea CtEDO din 12 ianuarie 2010, definitivă din 12 aprilie 2010. [citat:22.11.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-96640

84. Cauza Chiragov și alții contra Armeniei (MC). Cererea nr. 13216/05. Hotărârea CtEDO din 16 iunie 2015. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-155353

85. Cauza Colibaba contra Republicii Moldova. Cererea nr. 29089/06. Hotărârea CtEDO din 23 octombrie 2007, definitivă din 23 ianuarie 2008. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-82877

86. Cauza Constantin și Stoian. Cererea nr. 23782/06 și 46629/06. Hotărârea CtEDO din 29 septembrie 2009, definitivă din 29.12.2009. [citat:24.12.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-94406

87. Cauza Copland contra Regatului Unit. Cererea nr. 62617/00. Hotărârea CtEDO din 03 aprilie 2007. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-79996

88. Cauza Corsacov contra Republicii Moldova. Cererea nr. 18944/02. Hotărârea CtEDO din 04.04.2006, definitivă din 04 iulie 2006. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-73012

89. Cauza Craxi contra Italiei. Cererea nr. 25337/94. Hotărârea CtEDO din 17 iulie 2003, definitivă din 17 octombrie 2003. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-123794

90. Cauza Demades contra Turciei. Cererea nr. 16219/90. Hotărârea CtEDO din 31 iulie 2003, definitivă din 31 octombrie 2003. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-61272

91. Cauza Demopoulos și alții contra Turciei. Cererea nr. 46113/99. Decizia [MC] din 01 martie 2010. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-97649

92. Cauza Draksas contra Lituaniei. Cererea nr. 36662/04. Hotărârea CtEDO din 31 iulie 2012, definitivă din 31 octombrie 2012. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-112588

93. Cauza Duca contra Republicii Moldova. Cererea nr. 1579/02. Hotărârea CtEDO din 10.06.2008, definitivă din 10 septembrie 2008. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-86855

94. Cauza Elci ş.a. contra Turciei. Cererea nr. 23145/93 și 25091/94. Hotărârea din 13 noiembrie 2003. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61442

95. Cauza Erdagöz și alții contra Turciei. Cererea nr. 127/1996/945/746. Hotărârea CtEDO din 22 octombrie 1997. (Strasbourg) [citat:13.02.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58108

96. Cauza Friend și alții contra Regatului Unit. Cererea nr. 16072/06 și 27809/08. Decizia CtEDO din 24 noiembrie 2009. [citat:22.11.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-96372

97. Cauza Gäfgen contra Germaniei. Cererea nr. 22978/05. Hotărârea CtEDO din 1 iunie 2010, (Marea Cameră). [citat:07.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99015

98. Cauza Gäfgen contra Germaniei. Cererea nr. 22978/05. Hotărârea CtEDO din 1 iunie 2010 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-99015

99. Cauza Gillow contra Regatului Unit. Cererea nr. 9063/80. Decizia CtEDO din 24 noembrie 1986. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57493

100. Cauza Govell contra Regatului Unit. Cererea nr. 27237/95 Hotărârea CtEDO din 14.01.1998. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-46120

101. Cauza Guţu contra Republicii Moldova. Cererea nr. 20289/02. Hotărârea CtEDO din 7 iunie 2007, definitivă din 07 septembrie 2007. (Strasbourg) [citat:10.02.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-80910

102. Cauza Guţu contra Republicii Moldova. Cererea nr. 20289/02. Hotărârea CtEDO din 07.06.2007, definitivă din 07 septembrie 2007. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-80910

103. Cauza Halabi contra Franţei. Cererea nr. 66554/14. Hotărârea CtEDO din 16 mai 2019, definitivă din 16 august 2019. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-192987

104. Cauza Halford contra Regatului Unit. Cererea nr. 20605/92. Hotărârea CtEDO din 25 iunie 1997. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58039

105. Cauza Handyside contra Regatului Unit. Cererea nr. 5493/72. Hotărârea CtEDO din 07.12.1976. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57499

106. Cauza Hartung contra Franței. Cererea nr. 10231/07. Decizia CtEDO din 3 noiembrie 2009. [citat:22.11.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-1242

107. Cauza Heglas contra Republicii Cehe. Cererea nr. 5935/02. Hotărârea CtEDO din 1 martie 2007. (Strasbourg) [citat:11.04.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-79650

108. Cauza Huvig contra Franţei. Cererea nr. 11105/84 Hotărârea CtEDO din 24 aprilie 1990. (Strasbourg) [citat:20.06.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57627

109. Cauza Iordachi și alții contra Republicii Moldova. Cererea nr. 25198/02. Hotărârea CtEDO din 10.02.2009, definitivă din 14 septembrie 2009. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-91245

110. Cauza Jalloh contra Germaniei. Cererea nr. 54810/00. Hotărârea CtEDO din 11 Iulie 2006. (Strasbourg) [citat:05.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-76307

111. Cauza Karabeyoğlu contra Turciei. Cererea nr. 30083/10. Hotărârea CtEDO din 7 iunie 2016, definitivă din 17 octombrie 2016. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-163455

112. Cauza Keegan contra Regatul Unit. Cererea nr. 28867/03. Hotărârea CtEDO din 18.07.2006, definitivă din 18 octombrie 2006. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-76453

113. Cauza Kennedy contra Regatul Unit. Cererea nr. 26839/05. Hotărârea CtEDO din 18.05.2010, definitivă din 18 august 2010. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-98473

114. Cauza Kent Pharmaceuticals ș.a. contra Regatului Unit. Cererea nr. 9355/03. Decizia CtEDO din 11.10.2005. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-70671

115. Cauza Khadija Ismayilova contra Azerbaidjanului. Cererea nr. 65286/13 și 57270/14. Hotărârea CtEDO din 10 January 2019, definitivă din 10 aprilie 2019. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-188993

116. Cauza Khamidov contra Rusiei. Cererea nr. 72118/01. Hotărârea CtEDO din 15 noiembrie 2007, definitivă din 02 iunie 2008. (Strasbourg) [citat:21.12.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-83273

117. Cauza Khan contra Regatului Unit. Cererea nr. 35394/97 Hotărârea CtEDO din 12.03.2000, definitivă din 04.10.2000 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58841

118. Cauza Khmel contra Rusiei. Cererea nr. 20383/04. Hotărârea CtEDO din 12.12.2013, definitivă din 14 aprilie 2014. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-138916

119. Cauza Khudobin contra Rusiei. Cererea nr. 59696/00 Hotărârea CtEDO din 26 octombrie 2006. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-77692

120. Cauza Khuzhin și alții contra Rusiei. Cererea nr. 13470/02. Hotărârea CtEDO din 23.10.2008, definitivă din 23 ianuarie 2009. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-89062

121. Cauza Klamecki contra Poloniei. Cererea nr. 25415/94. Hotărârea CtEDO din 03.04.2003. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-60394

122. Cauza Klass contra Germaniei. Cererea nr. 5029/71. Hotărârea CtEDO din 06.09.1978. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57510

123. Cauza Kopp contra Elveţiei. Cererea nr. 13/1997/797/1000. Hotărârea CtEDO din 25 martie 1998. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58144

124. Cauza Kruslin contra Franţei. Cererea nr. 11801/85. Hotărârea CtEDO din 24 aprilie 1990. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57626

125. Cauza Kvasnica contra Solovaciei. Cererea nr. 72094/01. Hotărârea CtEDO din 09 iunie 2009, definitivă din 09 septembrie 2009. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-92879

126. Cauza Lagutin și alții contra Rusiei. Cererea nr. 6228/09, 19123/09, 19678/07, 52340/08 and 7451/09 . Hotărârea CtEDO din 24 aprilie 2014, definitivă din 24 iulie 2014. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-142518

127. Cauza Lambert contra Franței. Cererea nr. 23618/94. Hotărârea CtEDO din 24.08.1998. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58219

128. Cauza Leander contra Suediei. Cererea nr. 9248/81. Hotărârea CtEDO din 26.03.1987. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57519

129. Cauza Leveau și Fillon contra Franței. Cererea nr.63512/00 și 63513/00. Hotărârea CtEDO din 6 septembrie 2005. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72572

130. Cauza Levința contra Republicii Moldova. Cererea nr. 17332/03. Hotărârea CtEDO din 16.12.2008, definitivă din 16 martie 2009. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-90304

131. Cauza Liberty şi alţii contra Regatului Unit. Cererea nr. 58243/00. Hotărârea CtEDO din 01 iulie 2008, , definitivă din 01 octombrie 2008. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-87207

132. Cauza Ludi contra Elveţiei. Cererea nr. 12433/86. Hotărârea din 15 iunie 1992. (Strasbourg) [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57784

133. Cauza Luordo contra Italiei. Cererea nr. 32190/96. Hotărârea CtEDO din 17 iulie 2003, definitivă din 17 octombrie 2003. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-61231

134. Cauza Malone contra Regatului Unit. Cererea nr. 8691/79.Hotărârea CtEDO din 2 august 1984. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57533

135. Cauza Mancevschi contra Republicii Moldova. Cererea nr. 33066/04. Hotărârea CtEDO din 07.10.2008, definitivă din 07 ianuarie 2009. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-88719

136. Cauza McKay-Kopecka contra Poloniei. Cererea nr. 45320/99. Decizia CtEDO din 19 Septembrie 2006. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77276

137. Cauza Menteș și alții contra Turciei. Cererea nr. 58/1996/677/867. Hotărârea CtEDO din 28 noiembrie 1997. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58120

138. Cauza Meriakri contra Republicii Moldova. Cererea nr. 53487/99. Hotărârea CtEDO din 01.03.2005, definitivă din 06 iulie 2005. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-68425

139. Cauza Michaud contra Franței. Cererea nr. 12323/11. Hotărârea CtEDO din 6 decembrie 2012. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-115377

140. Cauza Milinienė contra Lituaniei. Cererea nr. 74355/01. Hotărârea CtEDO din 24 iunie 2008, definitivă din 24 septembrie 2008. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-87142

141. Cauza Morari contra Republicii Moldova. Cererea nr. 65311/09. Hotărârea CtEDO din 8.03.2016, definitivă din 08 iunie 2016. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-161369

142. Cauza Moreno Gomez contra Spaniei. Cererea nr. 74336/01. Hotărârea din 16 noiembrie 2004, definitivă din 16 februarie 2005 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-67478

143. Cauza Mușuc contra Republicii Moldova. Cererea nr. 42440/06. Hotărârea CtEDO din 06.11.2007, definitivă din 06 februarie 2008. (Strasbourg) [citat:13.02.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-83081

144. Cauza N.F. contra Italiei. Cererea nr. 37119/97. Hotărârea CtEDO din 2 august 2001. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-59622

145. Cauza Narinen contra Finlandei. Cererea nr. 45027/98. Hotărârea CtEDO din 01.06.2004, definitivă din 01 septembrie 2004. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-61798

146. Cauza Natunen contra Filandei. Cererea nr. 21022/04. Hotărârea CtEDO din 31 martie 2009, definitivă din 30 iunie 2009. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-91932

147. Cauza Niemietz contra Germany. Cererea nr. 13710/88. Hotărârea CtEDO din 16 decembrie 1992. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57887

148. Cauza Orlić contra Croatiei. Cererea nr. 48833/07. Hotărârea CtEDO din 21 Iune 2011, definitivă din 21 septembrie 2011. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-105291

149. Cauza P.G. şi J.H. contra Regatului Unit. Cererea nr. 44787/98. Hotărârea CtEDO din 25 septembrie 2001, definitivă din 25 decembrie 2001. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-59665

150. Cauza Pareniuc contra Republicii Moldova. Cererea nr. 17953/08. Hotărârea CtEDO din 1 iulie 2014, definitivă din 01 octombrie 2014. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-145218

151. Cauza Pătrașcu contra României. Cererea nr. 7600/09. Hotărârea CtEDO din 14 februarie 2017, definitivă din 14 mai 2017. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-171088

152. Cauza Petrov contra Bulgariei. Cererea nr. 15197/02. Hotărârea CtEDO din 22 mai 2008, definitivă din 28 august 2008. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-86454

153. Cauza Popescu contra României. Cererea nr. 71525/01. Hotărârea CtEDO din 26 aprilie 2007, definitivă din 26 iulie 2007 [citat:21.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-80352

154. Cauza Prado Bugallo contra Spaniei. Cererea nr. 58496/00. Hotărârea CtEDO din 18 februarie 2003. (Strasbourg) [citat:03.05.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-65499

155. Cauza Prokopovich contra Rusiei. Cererea nr. 58255/00. Hotărârea CtEDO din 18 noiembrie 2004, definitivă din 18 februarie 2005. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-67538

156. Cauza Pruteanu contra României. Cererea nr. 30181/05. Hotărârea CtEDO din 3 februarie 2015, definitivă din 03 mai 2015. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-176176

157. Cauza R.E. contra Regatului Unit. Cererea nr. 62498/11. Hotărârea CtEDO din 27 octombrie 2015, definitivă din 27 ianuarie 2016. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-158159

158. Cauza Ramanauskas contra Lituaniei. Cererea nr. 74420/01. Hotărârea CtEDO din 05.02.2008. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-84935

159. Cauza Ringler contra Austriei. Cererea nr. 2309/10. Decizia CtEDO din 12 mai 2020. [citat: 14.12.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-203068

160. Cauza Robathin contra Austriei. Cererea nr. 30457/06. Hotărârea CtEDO din 3 iulie 2012. [citat:24.12.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-111890

161. Cauza Roemen și Schmit contra Luxemburgului. Cererea nr. 51772/99. Hotărârea din 25 februarie 2003, (Secțiunea a patra) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-43365

162. Cauza Roman Zakharov contra Rusia. Cererea nr. 47143/06. Hotărârea CtEDO din 04.12.2015. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-159324

163. Cauza Rotaru contra României. Cererea nr. 28341/95. Hotărârea CtEDO din 04.05.2000. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58586

164. Cauza Rowe și Davis contra Regatului Unit. Cererea nr. 28901/95. Hotărârea CtEDO din 16 februarie 2000. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58496

165. Cauza Sagan contra Ucraina. Cererea nr. 60010/08. Hotărârea CtEDO din 23 octombrie 2018, definitivă din 23 ianuarie 2019. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-187492

166. Cauza Sandu contra Republicii Moldova. Cererea nr. 16463/08. Hotărârea CtEDO din 11.02.2014, definitivă din 11 mai 2014. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-140773

167. Cauza Savotchko contra Republicii Moldova. Cererea nr. 33074/04. Hotărârea CtEDO din 28.03.2017, definitivă din 28 iunie 2017. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-172312

168. Cauza Šekerija contra Croației. Cererea nr. 3021/14. Hotărârea CtEDO din 5 Noiembrie 2020, definitivă din 05 februarie 2021. (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-205541

169. Cauza Silver și alții contra Regatului Unit. Cererea nr. 7136/75. Hotărârea CtEDO din 25.03.1983. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57577

170. Cauza Simon Price contra Regatul Unit. Cererea nr. 15602/07. Hotărârea CtEDO din 15.09.2016, definitivă din 30 ianuarie 2017. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-166687

171. Cauza Société Colas Est și alții contra Franței. Cererea nr. 37971/97. Hotărârea CtEDO din 16 April 2002, definitivă din 16 iulie 2002. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-60431

172. Cauza Sorvisto contra Finlandei. Cererea nr. 19348/04. Hotărârea CtEDO din 13.01.2009, definitivă din 13 aprilie 2009. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-90581

173. Cauza Strunjak și alții contra Croației. Cererea nr. 46934/99. Decizia CtEDO din 5 octombrie 2000. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-5491

174. Cauza Szabó și Vissy împotriva Ungariei. Cererea nr. 11327/14 și 11613/14. Hotărârea CtEDO din 13 octombrie 2015, definitivă din 13 ianuarie 2016. [citat:15.02.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-157765

175. Cauza Teixeira de Castro contra Portugaliei. Cererea nr. 25829/94. Hotărârea CtEDO din 08.06.1998. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58193

176. Cauza Temovszky contra Ungariei. Cererea nr. 67545/09. Hotărârea CtEDO din 14 decembrie 2010. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-102254

177. Cauza The Sunday Times contra Regatului Unit. Cererea nr. 6538/74. Hotărârea CtEDO din 26 aprilie 1979. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57584

178. Cauza Toma contra României. Cererea nr. 42716/02. Hotărârea CtEDO din 24.02.2009, definitivă din 24 mai 2009. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-91426

179. Cauza Tretter contra Austriei. Cererea nr. 3599/10. Decizia CtEDO din 29 septembrie 2020. [citat:24.12.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-205734

180. Cauza Uzun contra Germaniei. Cererea nr. 35623/05. Hotărârea CtEDO din 2 septembrie 2010, definitivă din 02 decembrie 2010 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudocontraechr.coe.int/?i=001-100293

181. Cauza Valenzuela Contreras contra Spaniei. Cererea nr. 58/1997/842/1048. Hotărârea CtEDO din 30 iulie 1998. (Strasbourg) [citat:21.07.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-58208

182. Cauza Van Vondel contra Țărilor de Jos. Cererea nr. 38258/03. Hotărârea CtEDO din 25 octombrie 2007, definitivă din 25 ianuarie 2008. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-82962

183. Cauza Vanyan contra Rusiei. Cererea nr. 53203/99. Hotărârea CtEDO din 15 decembrie 2005, definitivă din 15 martie 2006. (Strasbourg) [citat:21.12.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-71673

184. Cauza Varga contra României. Cererea nr. 73957/01. Hotărârea CtEDO din 01 aprilie 2008, definitivă din 01 iulie 2008 (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: http://hudocontraechr.coe.int/eng?i=001-123847

185. Cauza Veselov și alții contra Rusiei. Cererea nr. 23200/10, 24009/07 și 556/10. Hotărârea CtEDO din 02 octombrie 2012, definitivă din 02 ianuarie 2013 (Strasbourg) [citat:09.03.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-113289

186. Cauza Vetter contra Franței. Cererea nr. 59842/00. Hotărârea CtEDO din 31 mai 2005, definitivă din 31 august 2005. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-69188

187. Cauza Weber și Saravia contra Germaniei. Cererea nr. 54934/00. Decizie CtEDO din 29 iulie 2006, [citat:16.01.2024]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-76586

188. Cauza Wieser și Bicos Beteiligungen Gmbh contra Austriei. Cererea nr. 74336/01. Hotărârea din 16 octombrie 2007, (Secțiunea a patra) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-75739

189. Cauza Winterstein și alții contra Franței. Cererea nr. 27013/07. Hotărârea CtEDO din 17 octombrie 2013. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-127539

190. Cauza X și Y contra Țărilor de Jos. Cererea nr. 8978/80. Hotărârea CtEDO din 26.03.1985. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-57603

191. Cauza Yordanova ș.a. contra Bulgariei. Cererea nr. 25446/06. Hotărârea CtEDO din 24 aprilie 2012, definitivă din 24 septembrie 2012. (Strasbourg) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/?i=001-110449

192. CICALA, A. *Activitatea specială de investigații: Reprezentări schematice și definiții: Suport de curs.* Chișinău: Departamentul-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare", 2021. 154 p. ISBN 978-9975-135-43-6.

193. CICALA, A. Conținutul măsurii speciale de investigații ,,Cercetarea domiciliului și/ sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat". În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI RM: științe juridice*. 2020, nr. 12, p. 43-54. ISSN 1857-0976.

194. CICALA, A. Particularitățile măsurii speciale de investigații ,,Urmărirea vizuală". În: *Revista Națională de Drept*, nr. 3 (245), 2021, p. 49-56, Chișinău, ISSN 1811-0770, E-ISSN 2587-411X.

195. Codul civil al Republicii Moldova Nr. 1107 din 06-06-2002. Publicat: 01-03-2019 în Monitorul Oficial Nr. 66-75 art. 132. Republicat în Monitorul Oficial nr.66-75 din 01.03.2019 art.132.

196. Codul contravențional al Republicii Moldova Nr. 218 din 24-10-2008. Publicat: 17-03-2017 în Monitorul Oficial Nr. 78-84 art.100.

197. Codul de executare al Republicii Moldova: nr. 443 din 24-12-2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, Nr. 214-220 art. 704. Modificat prin Legea nr.452 din 28.12.23, Monitorul Oficial al Republicii Moldova 28-31/23.01.24 art.47.

198. Codul de procedură penală al Republicii Moldova din 24.03.1961. publicat: 24.04.1961 în B. Of. Nr. 010 Promulgat: 24.03.1961. Data intrării în vigoare: 24.04.1961.

199. Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14-03-2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251 art. 699.

200. Codul de procedură penală al României (Republicat). [citat 11.10.2022]. Disponibil: https://avestis.ro/wp-content/uploads/2014/01/Codul-de-Procedur-%C3%A2-Penal-%C3%A2.pdf

201. Codul de procedură penală al României din 1 iulie 2010 (*actualizat*) (Legea nr. 135/2010). [citat 28.02.2024] Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/185907

202. Codul de procedură penală al Ucrainei din 13.04.2012 nr. 4651-VI (art. 246). [citat 28.02.2024] Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=31197178

203. Codul penal al Italiei din 19 octombrie 1930 [citat 07.04.2024]. Disponibil: https://www.brocardi.it/codice-penale/libro-primo/titolo-iii/capo-i/art51.html

204. Codul penal al Republicii Belarus din 09.07.1999 [citat 06.01.2023]. Disponibil: https://kodeksy-by.com/ugolovnyj_kodeks_rb.htm

205. Codul penal al Republicii Franceze. [citat 07.04.2024]. Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070719/

206. Codul penal al Republicii Kazahstan din 03.07.2014. [citat 13.11.2022]. Disponibil: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252#pos=4;-89

207. Codul penal al României din 17.07.2009. [citat 13.11.2022]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223635

208. Codul penal al Ucrainei din 05.04.2001. [citat 13.11.2022]. Disponibil: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30418109#pos=307;-58

209. COJOCARU, R. Politica penală a Republicii Moldova în domeniul criminalizării și decriminalizării: tendințe actuale și soluții de perspectivă. În: *Criminalitatea în spaţiul Uniunii Europene şi al Comunităţii Statelor Independente : evoluţie, tendinţe, probleme de prevenire şi combatere*, 12-13 iunie 2012, Chișinău. Tipografia Academiei Ștefan cel Mare a MAI, 2012, p. 58-63;

210. Concepţia securităţii naţionale a Republicii Moldova (pct.1.2). Legea nr. 112 din 22.05.2008. În: Monitorul Oficial nr. 97-98, art 357.

211. Constituția Republicii Moldova, aprobată prin Legea nr. 1 din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.03.2016, nr. 78 art. 140.

212. Convenția Consiliului Europei cu privire la criminalitatea informatică, adoptată la 23.11.2001 în Budapesta. Ratificată de Republica Moldova prin Legea pentru ratificarea Convenţiei Consiliului Europei privind criminalitatea informatică: nr. 6 din 02 februarie 2009. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 37-40 art. 104. [citat: 23.04.2023] Disponibil: https://goo.gl/uuJpqb

213. Convenția Consiliului Europei cu privire la criminalitatea informatică, adoptată la 23.11.2001 în Budapesta. Ratificată de Republica Moldova prin Legea pentru ratificarea Convenţiei Consiliului Europei privind criminalitatea informatică: nr. 6 din 02 februarie 2009. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 37-40 art. 104. [citat: 23.04.2023] Disponibil: https://goo.gl/uuJpqb

214. Convenţia de asistenţă reciprocă în materie penală între Statele Membre ale Uniunii Europene, adoptată la Bruxelles, la 29 mai 2000. [citat: 23.04.2023] Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:42000A0712(01)

215. Convenţia Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăţilor Fundamentale din 04.11.1950. Ratificată de Republica Moldova prin Hot. Parl. nr. 1298 din 24.07.1997.

216. Convenţia Naţiunilor Unite din 15.11.2000 împotriva criminalităţii transnaţionale organizate, Ratificată prin Legea R. Moldova nr. 15-XV din 17.02.2005. În: *Tratate internaţionale*, vol.35 din 2006.

217. Convenţia ONU din 1984 pentru Prevenirea Torturii şi altor Tratamente sau Pedepse Crude, Inumane ori Degradante, adoptată la New York la 10.12.1984 [citat: 19.06.2023]. Disponibil: http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?idt=32204

218. Convenţia ONU împotriva corupţiei a fost adoptată la New York la 31.10.2003, semnată de Republica Moldova la 28.09.2004 și ratificată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea 158/2007.

219. Convenţiei ONU contra traficului ilicit de stupefiante și de substanţe psihotrope din 20.12.1988. [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/31045

220. COPEŢCHI, S. Provocarea infracţiunii în contextul măsurilor speciale de investigaţie (I). În: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2017, nr. 2(41), p. 26-32. ISSN 1857-2405.

221. COPEȚCHI, S. Provocarea versus instigarea la săvârșirea infracțiunii. În: *Integrare prin cercetare și inovare. Științe juridice.* 9-10 noiembrie 2017, Chișinău. CEP USM, 2017, p. 24-28. ISBN 978-9975-71-812-7.

222. COPEȚCHI, S. Reflecţii privind natura juridică a provocării infracţiunii. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*. 2020, nr. 3(133), p. 121-133. ISSN 1814-3199.

223. COPEȚCHI, S. Rolul clasificării semnelor componenţei de infracţiune la calificarea infracţiun. În: *Revista naţională de drept.* Nr. 8, 2015. P. 33 – 39.

224. COPEȚCHI, S. Studiu de drept comparat în materia provocării infracţiunii. În: *Revista Procuraturii Republicii Moldova*. 2022, nr. 9, p. 28-35. ISSN 2587-3601.

225. COVALCIUC, I. Activitatea specială de invetigații în cadrul documentării infracțiunilor de corupție, riscuri și oportunități. În: *Buletinul ştiinţific al Universităţii de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul*, Seria „Stiinte Sociale", 2017, nr. 2(6), p. 83-93.

226. COVALCIUC, I. *Controlul și valorificarea măsurilor speciale de investigații în procesul penal.* Curs universitar. Chișinău 2022. 78 p. ISBN 978-9975-135-58-0.

227. COVALCIUC, I. *Dispunerea și realizarea măsurilor speciale de investigații în procesul penal.* Curs universitar. Chișinău 2022. 78 p. ISBN 978-9975-135-59-7.

228. COVALCIUC, I. *Măsurile speciale de investigaţii autorizate de procuror în procesul penal.* Teză de doctor. Chișinău 2018. 144 p.

229. COVALCIUC, I. Monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice. În: *Rolul ştiinţei în reformarea sistemului juridic şi politico-administrativ*.: Secția I. Științe juridice Secția II. Științe politice și administrative, Ed. 3, 14 decembrie 2017, Cahul. Cahul: Tipografia „Centrografic", 2017, Ediția 3, p. 28-34.

230. COVALCIUC, I. *Tehnici speciale de investigare în justiția penală. Note de curs* Ciclul II - studii superioare de master Denumirea programului: Științe penale, criminologie și criminalistică. Bălți, 2022. 206 p. CZU: 343.137(075.8)

231. COVALCIUC, I. *Tehnici speciale de investigare în justiția penală: Monografie*. Chișinău: S.n., 2023. 299 p. ISBN 978-9975-135-72-6

232. CRIȘU, A. Drept procesual penal: partea generală. Ed. a 6-a rev. și actualiz. - Bucureşti: Editura Hamangiu, 2022 690 p. ISBN 978-606-27-2125-1

233. Curtea de Justiție a Uniunii Europene. Hotărârea din 6 octombrie 2020, La Quadrature du Net și alții, C 511/18, C 512/18 și C 520/18. [citat 12.03.2024] Disponibil: https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=c-511/18&td=ALL

234. CUȘNIR, V., COVALCIUC, I. Abordări teoreco-normave privind măsurile speciale (operave) de investigații în probatoriul penal. În: *Studii și cercetări juridice: Culegere de lucrări ştiinţifice de specialitate.* Chișinău. 2021. ÎS FEP „Tipografi a Centrală". ISBN 978-9975-3201-1-5

235. CUȘNIR, V., **GLAVAN, B.** Activitatea specială de investigaţii și actele de constatare: aspecte comune și delimitări**.** În: *Materialele conferinței ştiințifico practice naționale „Probleme actuale privind respectarea dreptului omului în procesul penal și activitatea specială de investigații"* din 10 noiembrie 2022. Chișinău. p. 12-26. ISBN 978-9975-3323-9-2.

236. CUȘNIR, V., Măsurile operative de investigaţii, acțiunile de urmărire penală, actele de constatare, actele premergătoare și tehnicile speciale de investigare: noțiuni generale și abordare comparativă. În: *Revista de studii și cercetări juridice.* Nr. 3-4/2011. CEP USM. Chișinău, 2011 p. 85-99.

237. DE HERT, P., PAPAKONSTANTINOU, V. The new police and criminal justice data protection directive: a first analysis. În: *New journal of European criminal law 7*, no. 1 (2016) [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/203228441600700102

238. DE HERT, P. Balancing security and liberty within the European human rights framework. A critical reading of the Court's case law in the lightof surveillance and criminal law enforcement strategies after 9/11. În: *Utrecht Law Review*, vol. 1, 2005. p. 68-96. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://utrechtlawreview.org/articles/10.18352/ulr.4

239. Decizia Curţii Constituţionale a Republicii Moldova din 18.11.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 124g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [citat 28.02.2024] Disponibil: https://new.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=sesizari&docid=519

240. Decizia Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 150 din 19 octombrie 2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 120g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 132/5 alin. (7) din Codul de procedură penală (amânarea informării persoanei supuse măsurii speciale de investigații) [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_150_2021_120g_2021_rou.pdf

241. Decizia Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. DCC67/2016 din 12.10.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 84g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală. [citat 28.02.2024] Disponibil: https://constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=sesizari&docid=478

242. Decizia Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr.39 din 08.07.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr.70g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (dispunerea și efectuarea măsurilor speciale de investigaţii) [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=245

243. Decizia Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr.8 din 09.11.2015 de inadmisibilitate a sesizării nr.41g/2015 privind excepția de neconstituționalitate a art. 4 alin.(4) din Legea nr. 333 din 10 noiembrie 2006 cu privire la statutul ofiţerului de urmărire penală. [citat 28.02.2024] Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=178

244. Declarația de la Viena privind criminalitatea și justiția: răspunsuri la provocările secolului XXI adoptată la a X-a Conferință a ONU privind prevenirea criminalității și abordarea infractorilor. – Viena, 17.04.2000. [citat 29.03.2024]. Disponibil: https://digitallibrary.un.org/record/428853?ln=en&v=pdf#files

245. Declarația din Salvador cu privire la strategiile globale pentru abordarea provocărilor globale: sisteme de prevenire a criminalității și justiție penală și dezvoltarea lor într-o lume în schimbare. Adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a ONU 65/230 din 21.12.10. [citat 29.03.2024]. Disponibil: https://www.unodc.org/documents/crime-congress/12th-Crime-Congress/Documents/Salvador_Declaration/Salvador_Declaration_E.pdf

246. Declaraţia drepturilor omului şi cetăţeanului [citat 11.05.2022]. Disponibil: https://dreptuladrepturi.weebly.com/1789-declara355ia-drepturilor-omului-351i-ale-cet259355eanului-franta.html

247. Declaraţia Universală a Drepturilor Omului (10.12.1948) [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115540&lang=ro

248. DEX – online, [citat: 18.01.2024]. Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/releva

249. DIDÂC, V., ş.a. *Tactica criminalistică. Activitatea operativă de investigaţii*. Chișinău: Elan poligraf, 2009. 344 p. ISBN 978-9975-66-093-8

250. DOLEA I. *Curţile cu juraţi în procesul penal: (Considerente cu privire la elaborarea concepţiei pentru Republica Moldova)*: Teza de doct.în drept Chișinău, 1996. 164 p.

251. DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Chișinău. Ed. Cartea Juridică. 2016. 1172 p. ISBN 978-9975-3111-3-7.

252. DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Ediţia a 2-a. Chişinău, 2020. 1408 p. ISBN 978-9975-3418-0-6.

253. DOLEA, I. *Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat*. Ch.: Cartea Juridică, 2009 (Tipogr. «Bons Offi ces» SRL). 416 p. ISBN 978-9975-9927-7-0

254. DOLEA, I. *et. al. Drept procesual penal.* Ed. a 3-a, rev. și completată. – Ch.:S.n., 2009 (F.E.-P. „Tipogr. Centrală"). 784 p. ISBN 978-9975-78-833-5

255. DOLEA, I. *Probele în procesul penal: Îndrumar pentru avocaţi*. – Chişinău: S. n., 2016 («Tiopografia-Sirius»). – 55 p. ISBN 978-9975-57-202-6

256. DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, Iu. *Drept procesual penal*. Ed. a 3-a, rev. și completată. –Ch.:S.n., 2009 (F.E.-P. „Tipogr. Centrală"). 784 p. ISBN 978-9975-78-833-5

257. ENI, A. Metodica infiltrării agentului sub acoperire în mediul investigației operative. În: *Integrare prin cercetare și inovare.: Științe juridice și economice*, 7-8 noiembrie 2020, Chișinău. Republica Moldova: CEP USM, 2020, Vol.2, R, SJE, p. 160-163.

258. ENI, A. Originea investigației sub acoperire. În: *Integrare prin cercetare si inovare.: Științe juridice și economice*, 10-11 noiembrie 2021, Chișinău. Chisinau, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2021, SJE, p. 362-365.

259. Explanatory Report to the Convention on Cybercrime. [citat:21.01.2024]. Disponibil: https://rm.coe.int/16800cce5b

260. ЕЛИНСКИЙ, В.И. *Основы методологии теории оперативно-розыскной деятельности*. Монография. М.: Изд. Шумилова И.И., 2001. 228 с. ISBN 5-89784-045-8

261. FAIGHER, A. *Riscul întemeiat*. Teză de doctor. Chișinău. 2011. 142 p.

262. GAINA A. *Răspunderea penală pentru divulgarea secretului de stat.* Teză de doctor în drept. Chișinău, 2023. 233 p.

263. GAINA, A., Retrospectiva reglementărilor normative internaționale și naționale privind infracțiunea de divulgare a secretului de stat. În: *Legea şi Viaţa*, (1), 2022. p. 60-67.

264. GHEORGHIŢĂ M. Noţiunea, obiectul şi sarcinile metodicii criminalistice. [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/89-95_6.pdf.

265. GHERMAN, M., BLÎNDU, E., BOTNARI, I. *Temeiurile şi condiţiile de efectuare a măsurilor speciale de investigaţii: Studiu monografic*. Chișinău. 2023. Departamentul editorial poligrafic al „Academiei .Ştefan cel Mare" 192p. ISBN 978-9975-135-70-2

266. GHERMAN, M., GRATI, V. Livrarea controlată de substanţe narcotice. În: *Rolul societăţii şi a organelor de drept în contracararea narcomaniei*. 2008. p. 61-68.

267. GHIRDOVEANU, I., HĂRĂBOIU, F. Probele, mijloacele de probă și procedeele probatorii în procesul penal. [citat 11.05.2022]. Disponibil: https://www.juridice.ro/535174/probele-mijloacele-de-proba-si-procedeele-probatorii-in-procesul-penal.html

268. GIL GONZÁLEZ, E., DE HERT, P. Understanding the legal provisions that allow processing and profiling of personal data—an analysis of GDPR provisions and principles. În: *Era Forum*, vol. 19, no. 4, p. 597-621. Berlin/Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg, 2019. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://link.springer.com/article/10.1007/s12027-018-0546-z

269. GLADCHI, Gh. *Criminologie. Manual pentru facultățile de drept și polițienești*. Chișinău: CEP USM, 2019, - 619 p. ISBN 978-9975-142-99-1

270. GLADCHI, Gh. *Drept penal. Partea generală: Manual pentru facultăţile de drept*. Academia „Ştefan cel Mare" a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. - Ed. a 2-a, rev. și ad. - Chișinău: S. n., 2022 (Print-Caro) - . - ISBN 978-9975-64-346-7. Voi. 1. - 2022. - 636 p. ISBN 978-9975-64-347-4

271. GLADCHI, Gh., GLAVAN, B. Interceptarea convorbirilor telefonice şi a altor convorbiri în contextul combaterii traficului de femei. În: *Probleme actuale privind combaterea traficului de femei* (Materialele conferinţei internaţionale, 2-3 iunie 2011). Chișinău, 2011. p.56-60.

272. GLADCHI, Gh., GLAVAN, B. Tehnici speciale împotriva criminalității – risc și competență. În: *Evaluarea și prevenirea riscurilor la care sunt expuși colaboratorii organelor afacerilor interne și al altor organe de drept*, (Materialele conferinței științifice practice internaționale, 26-27 octombrie 2010), Academia „Ștefan cel Mare" a MAI al Republicii Moldova, Chișinău, 2010, p. 66-72.

273. GLADCHI, Gheorghe, GLAVAN, Boris. Perfecţionarea măsurilor încurajatoare prevăzute de Legea penală a RM în combaterea criminalităţii transnaţionale**.** În: *Cooperarea internaţională a organelor de drept în prevenirea şi combaterea criminalităţii transnaţionale*. (Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională. 5-6 noiembrie 2009). Chișinău, 2009. p. 131-138.

274. GLAVAN, B. Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigaţii în contextul legislaţiei Republicii Moldova. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al RM: ştiinţe juridice*. Chișinău 2019, nr. 10, p. 88-108;

275. GLAVAN, B. Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigaţii în contextul legislaţiei Republicii Moldova. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al RM: ştiinţe juridice*. Chișinău 2019, nr. 10, p. 88-108.;

276. GLAVAN, B. Activitatea specială de investigații și procesul penal. Aspecte comune și delimitări. Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p. ISBN 978-9975-135-63-4

277. GLAVAN, B. Aspecte privind instruirea colaboratorilor MAI al RM în vederea prevenirii şi combaterii pedofiliei. În: *Analele Ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a M.A.I. al Republicii Moldova*, Ediția a XI-a, nr. 1. Chișinău, 2011. p. 38-40. ISSN 1857-0976

278. GLAVAN, B. Infracţiunea – temei al răspunderii penale şi condiţie principială a liberării de răspundere penală. În: *Revista Naţională de Drept*, nr.12. Chișinău, 2010. p. 49-54. ISSN 1811-0770

279. GLAVAN, B. Locul renunţării de bună voie la săvârşirea infracţiunilor în sistemul normelor penale ale Republicii Moldova. În: *Analele ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a M.A.I. al Republicii Moldova*, Chișinău, 2008. p.93-96.

280. GLAVAN, B. MÎRZAC, V., CALCAVURA, Gh. Conceptul măsurilor speciale de investigaţii. În: Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al RM, 2019, nr. 10, p. 74-87.

281. GLAVAN, B. Pornirea procesului penal în reglementarea juridică a Republicii Moldova – criteriu esențial din perspectiva activității speciale de investigații. În: *Revista națională de drept*, 2022. nr.2. p.92-106.

282. GLAVAN, B. Principiile activității speciale de investigații. În: *Legea şi viaţa*, Chișinău, nr.9, 2021. p.53-62.

283. GLAVAN, B. Probleme actuale privind activitatea specială de investigaţii. În: *Independența de stat a Republicii Moldova: retrospective și realități*. Chișinău, 2022 (ÎS FEP „Tipografi a Centrală"). 448 p.

284. GLAVAN, B. Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații. În: *Legea şi viaţa*, Chișinău, nr. 5-6(353-354) 2021, p. 66-73.

285. GLAVAN, B. Reflecții privind importanța și conținutul sarcinilor activității speciale de investigații prevăzute în art. 2 al Legii nr. 59/2012 RM. În: *Analele științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare"*. 2022. p. 78-100.

286. GLAVAN, B. Sistematizarea circumstanţelor care exclud ori nu admit realizarea răspunderii penale. În: *Ordinea publică în Europa, între tradiţie şi contemporaneitate*. Materialele conferinţei internaţionale, ediţia a VI-a, Editura Mega, 2015, Cluj-Napoca. p. 146-157.

287. GLAVAN, B. Theoretical aspects regarding the integration of special investigations in the criminal process of the Republic of Moldova. În: *Journal of Criminology and Criminal Law*. Serbia 2021. p. 161–168.

288. GLAVAN, B., Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigaţii în contextul legislaţiei Republicii Moldova. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*. Chișinău, 2019, nr. 10, p. 88-108.

289. GLAVAN, B., CALCAVURA, Gh. Tehnica Specială în organele afacerilor interne (TS în OAI): Curs de lecţii / Academia „Ștefan cel Mare" a MAI al RM, Catedra: Activitate specială de investigaţii și anticoruptie. - Ed. 1-a. - Chișinău : Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare", 2020. - 314 p. : fot. Cerinţe de sistem : PDF Reader. Referinţe bibliogr. în text. ISBN 978-9975-121-72-9

290. GLAVAN, B., CICALA, A. Activitatea specială de investigații. Sisteme informaționale. Academia „Ștefan cel Mare" a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. – Chișinău: Departamentul Editorial - Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare", 2022. 92 p. ISBN 978-9975-135-55-9

291. GLAVAN, B., Inviolabilitatea domiciliului prin prisma activității speciale de investigații și a procesului penal. În: Protecţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii şi securităţii publice, 2022. p. 273-288.

292. GLAVAN, B., MÎRZAC, V. CALCAVURA, Gh. Activitatea specială de investigaţii: conţinutul noţiunii, esenţa juridică, delimitări conceptuale. În: *Legea şi viaţa*, Chișinău, nr. 3/1(327) / 2019, p. 48-53.;

293. GLAVAN, B., MÎRZAC, V., CALCAVURA, Gh. Conceptul măsurilor speciale de investigaţii. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAIRM: ştiinţe juridice*. 2019, nr. 10, p. 74-87;

294. GLAVAN, B., Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații în contextul legislației Republicii Moldova. În: *Universul Juridic*. Bucureşti, România. 2022, nr.2, p.137-148. ISSN 2393-3445.

295. GLAVAN, B., Reflecții privind clasificarea măsurilor speciale de investigații. În: *Legea şi Viaţa*. 2022, nr. 1-2(361-362), p. 56-69.

296. GLAVAN, B., Respectarea secretului corespondenței la realizarea măsurilor speciale de investigații. În: *Materialele conferinței științifico practice naționale „Probleme actuale privind respectarea dreptului omului în procesul penal și activitatea specială de investigații" din 10 noiembrie 2022*. Chișinău. p. 174-189.

297. GLAVAN, B., Temeiurile și condițiile efectuării MSI. În: *Legea şi viaţa*, martie-aprilie, Chișinău, 2021. p.40-48.

298. GOLUBENCO, Gh. *Criminalistică: obiect, sistem, istorie.* Chișinău. „Tipogr. Centrală", 2008. 216 p. ISBN 978-9975-78-597-6

299. GRADINARU, S. *Utilizarea interceptărilor audio sau video cu titlu de mijloace de probă în procesul penal și compatibilitatea reglementării cu exigențele europene și internaționale*. Presa Universitară Clujeană. 2017. 507 p. ISBN 978-606-37-0230-2

300. GRAMA, M., Despre gradul de prejudiciabilitate al infracțiunii. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. 2018. p. 209-212;

301. HARUNJEN, E. Noul concept de investigare a infracțiunilor promovat de procuratură. În: *Revista Procuraturii Republicii Moldova*. Nr. 1/2019. p. 17-20.

302. Hotărârea Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 22 din 05.09.2013 privind controlul constituționalității unor prevederi privind imunitatea judecătorului. Dosarul nr. 32a/2012. [citat 11.03.2024]. Disponibil: https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-H_22_2013_ro.pdf

303. Hotărârea Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 3 din 14 ianuarie 2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 4 alin. (2), 7 alin. (2) lit. c), 8 alin. (1) și 11 alin. (1) pct. 3) din Legea nr. 982 din 11

mai 2000 privind accesul la informație (accesul la informațiile cu caracter personal) [citat 11.01.2024]. Disponibil: https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=756&l=ro

304. Hotărârea Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 31 din 23.09.2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 132^9 alin. (12) și alin. (15) din Codul de procedură penală (nimicirea informației interceptate și înregistrate) (sesizarea nr. 58g/2021) (sesizarea nr. 58g/2021). [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=787&l=ro

305. Hotărârea Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 32 din 05.12.2017 privind excepţia de neconstituţionalitate a unor prevederi din Legea nr. 271-XVI din 18 decembrie 2008 privind verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice (verificarea judecătorilor de către Serviciul de Informații și Securitate). [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=643&l=ro

306. Hotărârea Curţii Constituţionale a Republicii Moldova nr. 7 din 16.04.2015 privind controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrităţii profesionale. [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=532&l=ro

307. Hotărârea Guvernului nr. 583 din 26-05-2006 cu privire la aprobarea Statutului executării pedepsei de către condamnaţi. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 91-94 art. 676.

308. Hotărârea Guvernului nr.1457 din 30.12.2016 pentru aprobarea Regulilor privind prestarea serviciilor poştale În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 24-29 art. 46.

309. Hotărîrea Guvernului nr. 1025 din 14 septembrie 2004 cu privire la aprobarea Nomenclatorului specialităţilor ştiinţifice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 178-180, art. 1222. Hotărîrea Guvernului Nr. 199 din 13-03-2013 cu privire la aprobarea Nomenclatorului specialităţilor ştiinţifice. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 60-63, art. 253.

310. IGNACIO MIGUEL DE LUCAS MARTÍN, Cristian-Eduard ȘTEFAN, Livrările supravegheate transnaţionale în contextul investigării traficului de droguri, Ed. Magic Prinţ, Bucureşti, 2016, p. 152 [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://www.mpublic.ro/sites/default/files/PDF/manual_ro_ump_ce_13.pdf

311. JITARIUC, V. Asigurarea respectării drepturilor omului – condiție a admisibilității rezultatelor activității speciale de investigații în cadrul probatoriului. În: *Revista Institutului Naţional al Justiţiei*, 2022, nr. 2(61), p. 30-35.

312. JITARIUC, V. Infiltrarea operativ-investigativă și rolul ei în cercetarea și descoperirea infracțiunilor. În: *Revista Română de Criminalistică*, 2023, vol. 24, nr. 1(133), p. 32-40.

313. JITARIUC, V. Unitatea structurală a măsurilor speciale de investigații: abordări doctrinare și reglementări. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI al RM: ştiinţe juridice*, 2022, nr. 15, p. 231-247.

314. JITARIUC, V. *Urmărirea penală în cazurile privind traficul de ființe umane*. Teză de doctor. Chișinău, 2021. 271 p.

315. JITARIUC, V., COJOCARU, R. Profiling in the activity of investigation and prevention of crime. În: *Romanian Journal of Forensic Science*, 2023, vol. 24, nr. 3(135), p. 233-240. ISSN 2069-2617.

316. John Foxe *Foxe's Book of Martyrs*. Frankfurt am Main, Germany. 1-st Edition. 2020. 434 p. [citat 11.03.2020]. Disponibil: https://elcaminosantiago.com/PDF/Book/Foxes_Book_Of_Martyrs.pdf

317. KLEMENCIC, G. *Analiza Legii Republicii Moldova privind activitatea operativă de investigaţii.* Strasbourg, 12 octombrie 2006. 20 p.

318. LARII, Iu. Criminologie. Ediţie revizuită şi adăugită. Chişinău: Editura „Cartea Militară", 2020. 290 p. ISBN 978-9975-3366-1-1.

319. Legea comunicaţiilor electronice: nr. 241 din 15 noiembrie 2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 51-54 art. 155

320. Legea comunicaţiilor poştale, nr.36 din 17.03.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.l 14-122.

321. Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului: nr. 320 din 27 decembrie 2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 42-47, 145.

322. Legea cu privire la asistenţa juridică internaţională în materie penală: nr.371 din 01 decembrie 2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 14-17 art. 42

323. Legea cu privire la Centrul Naţional Anticorupţie: Nr. 1104 din 06 iunie 2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 209-211, 683.

324. Legea cu privire la funcţia publică şi statutul funcţionarului public: nr.158 din 04 iulie 2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 230-232, art.840.

325. Legea cu privire la informatică: Nr. 1069 din 22 iunie 2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 73-74 art. 547

326. Legea cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative: nr.102 din 21.07.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016. nr. 256-264 art. 547

327. Legea cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului: nr. 308 din 22 decembrie 2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 58-66, 133.

328. Legea cu privire la procuraturile specializate: nr. 159 din 07 iulie 2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 245-246, 519.

329. Legea cu privire la protecţia martorilor şi altor participanţi la procesul penal: nr. 105/2008 din 16.05.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, Nr. 112-114 art. 434. Versiune în vigoare din 12.01.19 în baza modificărilor prin LP245 din 15.11.18. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, din 12.12.18, 462-466, art.774.

330. Legea cu privire la securitatea statului: nr. 618 din 31 octombrie 1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, Nr. 10-11 art. 117.

331. Legea nr.51 din 29.07.1991 privind securitatea națională a României. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://www.sie.ro/pdf/legislatie/51.pdf

332. Legea poştei, nr.463 din 18.05.1995, abrogată prin Legea nr.36 din 17.03.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.114-122.

333. Legea privind activitatea contrainformativă şi activitatea informativă externă: nr. 179 din 7 iulie 2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 267-270, 455.

334. Legea privind activitatea nestatală de depistare-protecţie: nr. 47-XIII din 12 aprilie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 2, 01. (Abrogată în 2003)

335. Legea privind activitatea operativă de investigaţii: nr. 45 din 12 aprilie 1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 11-13, 38. (Abrogată în 2012).

336. Legea privind activitatea particulară de detectiv şi de pază: nr. 283 din 04 iulie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 200-203, 769.

337. Legea privind activitatea specială de investigaţii: nr. 59 din 29 martie 2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 113-118, 373.

338. Legea privind completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003: Nr. 49/2018 din 20 aprilie 2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 126-132, art. 261.

339. Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acţiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii şi ale instanţelor judecătoreşti: nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr. 50-51, 359.

340. Legea privind prevenirea şi combaterea criminalităţii informatice: nr. 20 din 03 februarie 2009. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 11-12, 17.

341. Legea privind prevenirea şi combaterea criminalităţii organizate: nr. 50 din 22 martie 2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, Nr. 103, 343.

342. Legea privind securitatea națională a României, republicată: nr. 51 din 29 iulie 1991. [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://lege5.ro/App/Document/gm4teobtg4/legea-nr-51-1991-privind-securitatea-nationala-a-romaniei

343. Legea privind Serviciul de Informații și Securitate al Republicii Moldova: nr. 136 din 08-06-2023. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr. 204-207 art. 358

344. Legea privind Serviciul de Informaţii şi Securitate al Republicii Moldova: nr. 753 din 23.12.1999. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr. 156, art. 764 (Abrogată în 2023).

345. Legea privind testarea integrităţii profesionale: nr. 325 din 23 decembrie 2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 277-287, 586.

346. Legea privind verificarea titularilor şi a candidaţilor la funcţii publice: nr. 271 din 18 decembrie 2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 41-44, 118.

347. Legea Ucrainei privind activitatea operativă de investigații din 18.02.1992 nr. 2135-XII. [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30456631

348. MACRINICI, S. GRIBINCEA, V. *Interceptarea convorbirilor telefonice în Republica Moldova: progres sau regres?* Chișinău, 2015. [citat 12.10.2022] Disponibil: https://crjm.org/wp-content/uploads/2016/01/CRJM-DA-Interceptari.pdf, p.9.

349. MATYSHOVA, A.M. Covert investigative activities in Kazakhstan: purpose, occurring conflicts and ways of their overcoming. În: *Journal of Advanced Research in Law and Economics (JARLE)* Vol. 7, Iss. 3(17), 2016. p. 554-560. [citat: 15.01.2024]. Disponibil: https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=498262

350. MITRACHE, C., MITRACHE, Cr., Drept penal român. Partea generală. Ed. a 4-a. București: Universul Juridic, 2022. 557 p. ISBN 978-606-39-0950-4

351. MÎRZAC V., GLAVAN B. *Canale tehnice de scurgere a informației: clasificare și caracterizare generală*. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ștefan cel Mare", 2017. 56 p. ISBN 978-9975-121-05-7

352. MÎRZAC, V., GLAVAN, B. Note privind activitatea specială de investigații. Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare". Chișinău, 2018. 92 p. ISBN 978-9975-4321-2-3

353. MÎRZAC, V., GLAVAN, B. Utilizarea mijloacelor tehnice în activitatea specială de investigații. Chișinău, 2014. 152 p. ISBN 978-9975-4321-2-2

354. NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală: partea generală*. Ed. a 3-a, reviz. și adăug. București: Universul Juridic, 2020. 744 p. ISBN 978-606-39-0600-8

355. Notă informativă cu privire la proiectul Legii privind activitatea specială de investigație. p. 24. [citat: 20.02.2024]. Disponibil: https://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=ee1a862b-d1be-4988-b913-a163bb8c3eb6

356. Notă informativă la Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații) [citat: 20.02.2024]. Disponibil: https://justice.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nota_informativa.pdf

357. Notă informativă la Proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații) [citat: 20.10.2023] Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-03-nu.pdf

358. Ordin comun pentru aprobarea Regulamentului privind modul de organizare și efectuare a măsurilor speciale de investigații în rețelele de comunicații electronice: nr. OSIS53/405/83/307/2020 din 15 septembrie 2020. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2020, nr. 272-277 art. 1004

359. Ordinul comun al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal și Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-0/95 privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni.

360. OSOIANU, T. et al. *Tactica acțiunilor de urmărire penală*. Curs universitar. Chișinău, 2020. 250 p. ISBN 978-9975-3366-0-4

361. OSOIANU, T., ORÂNDAȘ, V. *Procedură penală. Partea generală. Curs universitar*. Chișinău, 2004. 256 p. ISBN 9975-9835-5-3

362. OSOIANU, T., OSTAVCIUC, D. *Urmărirea penală: Curs universitar*. Chișinău: Cartea Militară, 2021. 494 p. ISBN 978-9975-157-58-2

363. OSTAVCIUC, D. *Sesizarea organului de urmărire penală.* Chișinău: Cartea Militară, 2020 (F.E.-P. „Tipografia Centrală"). 206 p. ISBN 978-9975-3366-5-9

364. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice adoptat prin Rezoluția Adunării Generale a ONU, nr. 2200 A (XX) la 16 decembrie 1966, și intrat în vigoare, cu excepția unor prevederi, la 3 ianuarie 1976 [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://cidsr.md/wp-content/uploads/2016/09/Pactul-Int-PRIVIRE-Drepturile-Civile-Politic.pdf

365. PARENIUC, A., GULCEAC, N. Procesul special de investigații. Abordări conceptuale privind investigarea și combaterea criminalității. În: *Omul, criminologia, știința*, Ed. Ediția a 2-a, 24 martie 2023, Chișinău. Chișinău: Institutul de științe penale și criminologie aplicată, 2023, Ediția a 2-a, Vol. 1, p. 440-444.

366. PARENIUC, A., PUNGA, A., PARENIUC, A. Valoarea juridică și căile de utilizare a rezultatelor activității speciale de investigații. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare" a MAIRM: științe juridice*, 2019, nr. 10, p. 146-156.

367. РАХИМЗОДА, Р.Х. Оперативно-розыскные мероприятия в системе оперативно-розыскной деятельности и оперативно-розыскной политики. В: *Мир политики и социологии*, 2016. Nr. 6. p. 150-161.

368. PÂNTEA, A. Bănuiala rezonabilă prin prisma prevederilor Convenției Europene pentru Drepturile Omului privind libertatea și siguranța persoanei. În: *Revista „Legea și viața"*, Nr. 6, Chișinău, 2016. p. 14-18. ISSN 2587-4365

369. PÂNTEA, A. Bănuiala rezonabilă prin prisma prevederilor Convenției Europene pentru Drepturile Omului privind libertatea și siguranța persoanei. În: *Legea și viața*. Nr. 6, Chișinău, 2016. p. 14-18. ISSN 2587-4365

370. PÂNTEA, A. *Bănuiala rezonabilă: cadrul procesual penal național și jurisprudența curții europene pentru drepturile omului.* Teză de doctor. Chișinău, 2018. 213 p.

371. POALELUNGI, M. et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău, 2013. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0 p. 240 – 257.

372. POPESCU, Gh. *Activitatea informativă, componentă strategică în activitatea structurilor polițienești pentru prevenirea și combaterea criminalității* / Teză de abilitare. Rezumat. București, 2014. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2014/12/Rezumat-Teza-de-abilitare.pdf

373. POPESCU, L. Înregistrările audio-video. În: *Pro Lege*, Nr. 3, 2001. p. 12-26. [citat:20.10.2023]. Disponibil: http://revistaprolege.ro/revista-pro-lege-nr-3-2001/

374. Proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații). [citat 11.10.2022]. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/nu_438_mj.pdf

375. Protocolul al doilea al Convenției europene de asistență juridică în materie penală Nr. 1959 din 20.04.1959.

376. PURICI, S. *Metodica cercetării infracțiunilor din domeniul informaticii*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2018. p. 139.

377. PURICI, S. Specificul activității speciale de investigații și acțiunii de urmărire penală întreprinse pentru administrarea probelor la cercetarea crimelor cibernetice, În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria Ştiinţe Sociale*, CEP USM, Chișinău, 2015, nr. 11, p. 120-125.

378. Raport de activitate a Procuraturii Republicii Moldova pentru anii 2015-2022. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://www.procuratura.md/activitate.html#item-3

379. Recomandarea Comitetului de Miniștri nr. 10 (2005) privind „tehnicile speciale de investigare" în cazul infracțiunilor grave, inclusiv actele de terorism. [citat:20.10.2023]. Disponibil: http:// www.refworld.org/docid/43f5c6094.html

380. Registrul public al Furnizorilor de rețele și servicii de comunicații electronice. Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației. [citat: 29.01.2024]. Disponibil: https://www.anrceti.md/lista_furnizori_servicii_retele_ce

381. Registrul public al Furnizorilor de servicii poștale. Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației. [citat: 22.01.2024]. Disponibil: https://www.anrceti.md/furnizori_comunicatii_postale

382. Resolution 46/152 of 18 December 1991 on the creation of an effective United Nations crime prevention and criminal justice programme, in which it approved the statement of principles and programme of action annexed to that resolution [citat 29.03.2024]. Disponibil: https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/GA_Resolution-46-152_E.pdf

383. ROMAN, A. *Metode speciale de supraveghere din perspectiva investigației criminalistice*. București: Editura C.H. Beck, 2021. 216 p. ISBN 978-606-18-1044-4

384. ROMAN, D. Achiziția de control – procedeu probatoriu important la cercetarea unor categorii de infracțiuni. În: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2022, nr. 8(158), p. 45-49.

385. ROMAN, D. *Activitatea specială de investigaţii şi alte activităţi informative*. Chișinău: CEP USM, 2019. 203 p. ISBN 978-9975-149-34-1

386. ROMAN, D., POPA, S. Identificarea persoanei prin măsuri și metode speciale de investigații. În: *Studia Universitatis Moldavie*, 2017, nr. 3, p. 192-201. ISSN 1814-3199.

387. RUSU, V. Localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice. În: *Traditie şi inovare în cercetarea ştiinţifică*, 8 octombrie 2021, Bălți. Bălți: Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălţi, 2021, Ediția 10, Vol. I, p. 11-16. ISBN 978-9975-50-271-9.

388. RUSU, V., COVALCIUC, I., Unele reflecții asupra sistemului și conținutului principiilor activității speciale de investigate. În: *Revista naţională de drept*. Nr. 8, 2015. p. 51-54.

389. SÂRCU-SCOBIOALĂ, D., POALELUNGI, M. Provocarea organizată în contextul jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului. În: *Revista Institutului Naţional al Justiției*, 2018, nr. 3(46), p. 44-50.

390. SCHABAS, W. *The European Convention on Human Rights: A Commentary*. Oxford: Oxford University Press. 2015. 1433 p. ISBN 978–0–19–959406–1 [citat 12.06.2023]. Disponibil: https://f.eruditor.one/file/3715115/

391. Sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.70g din 14.06.2016 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor alin. (2) pct. 2) art.132^1, alin. (1) pct. 1) lit. c) art.132^2, alin. (1) pct. 2) lit. c) art.132^2, art.132^8, art.135, alin. (2) art.301 din CPP, [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=sesizari&docid=463&l=ro

392. Sesizarea nr. 58g din 15 martie 2021 privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor articolului 1329 alin. (12) și (15) din Codul de procedură penală. [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=sesizari&docid=1505&l=ro

393. SIDA, A., BERLINGHER, D. *Teoria generală a dreptului* – Ed. a 3-a, rev. - Arad: "Vasile Goldiș" University Press, 2006. 232p. ISBN 973-664-065-5

394. Solicitarea Procurorului General nr.6-12d/20-197 din 02.07.2020.

395. STATI V. Impactul efectuării achiziției de control asupra consumării unor infracțiuni cu caracter tranzacțional. În: *STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE*. 2020, nr.3(133). p. 92-103.

396. SUIAN, M. *Metode speciale de supraveghere sau cercetare.* Editura Solomon. 2021. 640 p. ISBN: 978-606-8892-82-5

397. SUIAN, M. Unele aspecte privind folosirea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorilor. Penalmente 2016. nr. 2 [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://www.revista.penalmente.ro/nr2-2016/folosirea-investigatorilor-si-colaboratorilor

398. *Ședința de activitate al Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică a Parlamentului Republicii Moldova din 04.03.2020.* [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://protv.md/livepro/sedinta-comisiei-securitate-nationala-aparare-si-ordine-publica-din-4-martie-2020-video---2520463.html

399. *Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник.* Под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. 3-е изд., перераб. и доп. М.: ИНФРА-М, 2017. 712 с. ISBN 978-5-16-006780-3

400. TRIF, V. *Metode de supraveghere tehnică în cadrul procesului penal.* Bucureşti: Editura C.H. Beck, 2019. 403 p. ISBN 978-606-18-0934-9

401. TUDORAN, M.V. *Teoria și practica interceptărilor și înregistrărilor audio sau video judiciare*. Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniștilor, București, 2012, 356 p. ISBN 978-973-127-872-8

402. TUDORAN, M.V. *Teoria și practica interceptărilor și înregistrărilor audio sau video judiciare*. Ed. Universul Juridic, Biblioteca profesioniștilor, București, 2012, p. 356 ISBN 978-973-127-872-8

403. TURANJANIN, V. Special investigative measures: Comparison of the Serbian Criminal Procedure Code with the European Court of Human Rights Standards. În: *The International Journal of Evidence & Proof 2022*, Vol. 26(1) p. 34–60. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/13657127211055230

404. TURANJANIN, V., STANISAVLJEVIĆ, V. Special Investigative Actions in Baltic Countries. În: *Strani pravni život, god.* LXV, br. 4/2021. p. 667 [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/spvniz2021&div=58&id=&page=

405. UDROIU M., SLĂVOIU R., PREDESCU O. *Tehnici speciale de investigații în justiția penală*. București: C.H.Beck, 2009. 240 p. ISBN 978-973-115-494-7

406. UDROIU, M. *Procedură penală. Partea specială*. Ediţia 5 - revizuită şi adăugită - Editura C.H. Beck Bucureşti, 2018. 880 p. ISBN: 9786061807796

407. UDROIU, M., *Procedura penală, partea generală, ed. a 4-a revizuită şi adăugită*. Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2017 p. 417.

408. VASILIȘIN, N. Ofițerul de investigații – parte participantă la procesul penal. În: *Codul de procedură penală al Republicii Moldova – 20 de ani de la intrarea în vigoare*, 9 noiembrie 2023, Chișinău. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare", 2023, p. 110-117. ISBN 978-9975-170-09-3.

409. VASILIȘIN, N. Probleme actuale privind utilizarea mijloacelor tehnice pentru obținerea informațiilor în cadrul efectuării măsurilor speciale de investigații prin prisma respectării drepturilor omului. În: *Probleme actuale privind respectarea drepturilor omului în procesul penal şi activitatea specială de investigații*. Chișinău, 2022, p. 226-237. ISBN 978-9975-3323-9-2.

410. VASILOI, D. Pericolul social al crimei și consecințele criminalității. Teză de doctorat în drept. Chișinău, 2018. 206 p.

411. АГУТИН, А.В. *Основы уголовно-процессуального доказывания в российском уголовном судопроизводстве. Монография*. М.: МАЭП, 2010, 288 с. ISBN 5-901770-02-1

412. АЗАРОВ, В.А., ИВАНОВ, В.И. Судебный контроль как средство проверки доброкачественности результатов оперативно-розыскных мероприятий. В: *Научный вестник Омской академии МВД России*, 2010. nr. 4(39). С. 19-23.

413. АЛФЕРОВ, В.Ю., ГРИШИН, А.И., ИЛЬИН, Н.И. *Правовые основы оперативно-розыскной деятельности: учеб, пособие*. 3-е изд., испр. и доп. Саратов: Саратовский социально-экономический институт (филиал) РЭУ им. Г. В. Плеханова, 2016. 296 с. ISBN 978-5-4345-0352-5

414. АСТАФЬЕВ, Ю.В. «Специальные» следственные действия: к проблеме включения оперативно-розыскных мероприятий в УПК РФ. В: *Вестник Воронеж. гос. ун-та. Серия: Право*, 2013. nr. 1. С.299- 310.

415. АТМАЖИТОВ, В. М., БОБРОВ, В.Г. К вопросу о законодательном регулировании оперативно-розыскной деятельности. В: *Государство и право*, 2004. nr. 11. С. 26-34

416. АТМАЖИТОВ, В. М., БОБРОВ, В.Г. *О законодательном регулировании оперативно-розыскной деятельности: Науч. докл.* Москва: Шумилова, 2003. 24 с. ISBN 5-89784-069-5

417. АХКУБЕКОВ, А.Х. *Правовое регулирование оперативно-розыскной деятельности за рубежом и использования ее результатов в уголовном процессе.* М.: Российская криминологическая ассоциация, 2004. 120 с. ISBN 5- 87817-038-8

418. АХПАНОВ, А.Н., ХАН, А.Л. О правовой природе и разграничении оперативно-розыскных мероприятий и негласных следственных действий. În: *Вестник Института законодательства РК*, 2018. nr. 3 (52). с. 45-54.

419. АХПАНОВ, А.Н., ХАН, А.Л. О Соотношении гласных и негласных следственных действий в уголовном процессе Республики Казахстан. În: *Вестник Института законодательства РК*. nr.4 (45), 2016. с.124-132.

420. БОБРОВ, В. Г. Некоторые вопросы законодательного регулирования оперативно-розыскных мероприятий в свете нового проекта закона „Об оперативно-розыскной деятельности". В: *Полицейское право*, 2007. nr. 2(10). с. 136-143.

421. БОБРОВ, В.Г. Понятие оперативно-розыскных мероприятий. Основания и условия проведения оперативно-розыскных мероприятий: Лекция. М.: Академия управления МВД России, 2003. 64 с. [citat 12.06.2023]. Disponibil: https://studref.com/616508/pravo/klassifikatsiya?ysclid=lv7l3qi3x6818181103

422. БАБИЧЕВ, Д. А. Прокурорский надзор в сфере оперативно-розыскной деятельности: к расширению границ правоприменения. В: *Человек: преступление и наказание*, 2019. Т. 27(1–4), nr. 1. с. 47–51.

423. БАБИЧЕВ, Д.А. Судебный контроль в обеспечении законности и обоснованности решений, принимаемых оперативными подразделениями органов внутренних дел. *Вестник РУДН. Серия: Юридические науки*, 2020. nr.2. с. 389-409.

424. БАРАНОВ, А.М. *Законность в досудебном производстве по уголовным делам*: Автореферат дис. … дра юрид. наук. Омск 2006. 39 с.; БАРАНОВ, А. М. Досудебное производство: сыск, расследование, процесс. В: *Актуальные вопросы законодательного регулирования оперативно-разыскной деятельности*: материалы всероссийской научно-практической конференции. Омск, 2015. с. 41-45.

425. БАРАНОВ, Л. М. Закон об ОРД: вчера, сегодня, завтра. В: *Акт. вопр. законодат. регулирования оперативно-розыск. деятельности: материалы всерос. науч.-практ. конф. Омск: Ом. юрнд. акад.*, 2012. с. 144-150.

426. БЕЗЛЕПКИН, Б.Т. - Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации (постатейный). 14-е издание – Проспект, 2017. ISBN: 978-5-392-23534-6 [citat: 19.06.2023]. Disponibil: http://ebs.prospekt.org/book/33676

427. БЕЛКИН, Р.С. *et. al. Теория доказательств в советском уголовном процессе.* Редкол.: Жогин Н.В. et.al. 2-е изд., испр. и доп. М.: Юрид. лит., 1973. 736 с.

428. БЕЛЯКОВИЧ, Е.В. Понятие и пределы правового регулирования. В: *Сибирский юридический вестник*, 2006. nr.4. С.3-9. [citat: 13.02.2023]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatie-i-predely-pravovogo-regulirovaniya

429. БИЛЫК, В.И., ПЕТРАШЕВА, Н.В. „Мнимое соучастие" как обстоятельство, исключающее преступность деяния должностных лиц органов, осуществляющих оперативно-розыскную деятельность и лиц оказывающих им содействие. В: *Пробелы в российском законодательстве*, 2016. nr.1. с. 141-144.

430. БОБРОВ, В. Г. Некоторые вопросы законодательного регулирования оперативно-розыскных мероприятий в свете нового проекта закона „Об оперативно-розыскной деятельности". В: *Полицейское право*, 2007. nr. 2(10). с. 136-143.

431. БОБРОВ, В.Г. Некоторые вопросы оперативно-розыскной деятельности и использования ее результатов при возбуждении уголовного дела. В: *Труды Академии управления МВД России*, 2011. nr. 1(17). С. 123-127.

432. БОБРОВ, В.Г. О некоторых вопросах законодательного регулирования оперативно-розыскной деятельности. В: *Полицейское право*, 2005. nr. 2(2). С. 75-83.

433. БОРКОВ, В.Н., ЛУГОВИК, В.Ф. Контролируемое преступление: уголовно-правовые и оперативно-разыскные аспекты. В: *Известия Алтайского государственного университета*, 2018. nr. 3(101). С. 160-164.

434. БОРУЛЕНКОВ, Ю.П. *Юридическое познание в процессуальной, оперативно -розыскной и частной детективной деятельности.* Владимир: ВГГУ, 2009. 555 с. ISBN: 978-5-87846-675-2

435. БРЫЛЕВ, В. И., КУЛЬКОВА Е. В Соотношение оперативно-розыскной деятельности со смежными видами деятельности. В: *Известия Тульского государственного университета. Экономические и юридические науки,* 2012. nr. 1-2. С. 12-19.

436. БУРЯКОВ, Е.В. et al. *Федеральный закон „Об оперативно-розыскной деятельности": Научно-практический комментарий*. Под редакцией В.В. Николюка. Москва: Издательство „СПАРК", 2003. 200 с. ISBN 5-88914-213-5

437. ВАГИН О.А. et al. *Теория оперативно-розыскной деятельности.* Под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. – 3-е издание, переработанное и дополненное. – Москва : Издательский Дом „Инфра-М", 2014. – 712 с. – ISBN 978-5-16-006780-3

438. ВАГИН О.А. Международно-правовые нормы о борьбе с преступностью и проблемы совершенствования законодательного обеспечения оперативно-розыскной деятельности. В: *Полицейское право*, 2006. nr. 4. С. 88-92

439. ВАГИН, О. А. et al. *Комментарий к Федеральному закону «Об оперативно-розыскной деятельности». С приложением решений Конституционного Суда Российской Федерации и обзоров практики Европейского Суда по правам человека*: отв. ред. В.С. Овчинский. 3-е изд., доп. и перераб. Москва: Норма: ИНФРА-М, 2018. 576 с. ISBN 978-5-91768-879-4

440. ВАСИЛЬЕВА, Т.А. et al. *Права человека. Учебник для вузов.* Отв. ред. Е.А. Лукашева. Москва НОРМА–ИНФРА, 1999. 573 с. ISBN 5-89123-352-5

441. ВЕНИАМИНОВ, А.Г. *Особенности использования результатов оперативно-розыскной деятельности в доказывании по уголовным делам: учебно-практическое пособие*. Москва : Проспект, 2019. 80 с. ISBN 978-5-392-28772-7

442. ВОЛОДИНА, Л.М. Проблемы регламентации возбуждения уголовного дела. Библиотека криминалиста. В: *Научный журнал*, 2013. nr. 4(9). С. 5-11.

443. ВОЛЫНСКИЙ А.Ф. Уголовное судопроизводство, задачи и социальные функции криминалистики в его реформировании. În: *Актуальные проблемы теории и практики уголовного судопроизводства и криминалистики: вопросы современной криминалистики*. Москва, 2004. Ч. 2. С.3-7.

444. ВЫТОВТОВ, А.Е. *Результаты оперативно-розыскной деятельности как средства доказывания в уголовном судопроизводстве (по материалам уголовных дел экономической направленности)*: Дисс. на соиск. канд. юр. наук. Омск, 2020. 221 с.

445. ГОРЯИНОВ, К.К., КВАША, Ю.Ф., СУРКОВ, К.В. *Федеральный закон об оперативнорозыскной деятельности*: Комментарий. Москва, 1997. 640 с. ISBN 5-7858-0025-X. p. 200.

446. ГАРМАЕВ, Ю. П. *Использование результатов оперативно-розыскной деятельности при расследовании уголовных дел о незаконном обороте наркотиков : практическое пособие*. Москва: Издательский дом Шумиловой И.И., 2005. 83 с. ISBN 5-89784-095-4.

447. ГАРМАЕВ, Ю.П. *Принцип наступательности в раскрытии и расследовании преступлений: доктрина и современная судебно-следственная практика.* [citat 11.05.2022]. Disponibil: https://www.iuaj.net/node/1911

448. ГИНЗБУРГ, А. *О так называемых «негласных следственных действиях.* [citat: 02.02.2021] Disponibil: https://www.zakon.kz/4568011-o-tak-nazyvaemykh-neglasnykh.html

449. ГИНЗБУРГ, А.Я.. „*Читая проект Уголовно-процессуального кодекса Республики Казахстан. О так называемых „негласных следственных действиях"*. Глава 30 проекта УПК РК (от 28 февраля 2013 г.) (в порядке обсуждения)". Сетевое издание «Zakon.kz» 26 марта. 2013. [citat: 02.02.2021] Disponibil: https://www.zakon.kz/4548079-chitaja-proekt-ugolovno-processualnogo.html;

450. ГОЛОВКО, Л.В. Постсоветская теория судебного контроля в досудебных стадиях уголовного процесса: попытка концептуального переосмысления. В: *Государство и право*, 2013. nr. 9. С. 29-32.

451. ГОРЯЙНОВ, К. К. Оперативно-розыскное обеспечение противодействия пенитенциарной преступности. В: *Вестник Владимирского юридического института*, 2010. nr. 2 (15). С. 13-18.

452. ГРИГОРЬЕВ, В. Н. Некоторые суждения о результатах оперативно-розыскной деятельности. В: *Судебная власть и уголовный процесс*, 2018. nr. 2. С. 48-52.

453. ГУСЕВ, В.А. *Соблюдение прав и свобод человека и гражданина при осуществлении оперативно-розыскной деятельности: вопросы теории и практики*. Хабаровск: Дальневосточный юридический ин-т МВД России, 2011. 84 с. ISBN 978-5-9753-0129-1

454. ГУСЕВ, В.А., ЛУГОВИК, В.Ф. *Теория оперативно-розыскных процедур: монография*. Москва: Проспект, 2019. 336 с. ISBN 978-5-392-28840-3

455. ГУЩИН, А.Н., ГРОМОВ, Н.А., ЦАРЕВА, Н.П. *Оперативно-розыскная деятельность: совершенствование форм вхождения ее результатов в уголовный процесс*. Учебнопрактическое пособие. Москва, 2003. 116 с. ISBN 5-89784-066-0.

456. ДИКАРЕВ, И.С. Стадия возбуждения уголовного дела – причина неоправданных проблем расследования. В: *Российская юстиция*, 2011. nr. 11. С. 38-40.

457. ДОДОНОВ, В.Н. *Сравнительное уголовное право. Общая часть. Монография.* Под общ. и науч. ред. д.ю.н., профессора, заслуженного деятеля науки РФ С.П. Щербы. — М.: Издательство «Юрлитинформ», 2009. 448 с. ISBN 978-5-93295-470-6

458. ДОЛЯ, Е.А. *Формирование доказательств на основе результатов оперативно-розыскной деятельности: монография*. Москва: Проспект, 2015. 376 с. ISBN 978-5-392-14694-9

459. ДУБОНОСОВ, Е.С. *Оперативно-розыскная деятельность: учебник и практикум для СПО* / Е. С. ДУБОНОСОВ. 6-е изд., перераб. и доп. М. : Издательство Юрайт, 2017. 379 с ISBN 978-5-534-05050-9

460. ДУБОНОСОВ, Е.С. *Оперативно-розыскная деятельность: учебник для вузов*. 4-е изд., перераб. и доп. М.: Изд. Юрайт, 2014. 442 с. ISBN 978-5-9916-2672-9

461. ДУНДУКОВ, М.Ю. *Разведка в государственном механизме США: Монография* Москва. Кучково поле, 2008. 448 с. ISBN 978-5-9950-0015-0

462. ЕВСТРАТИКОВ, Б.М. et al. *Оперативно-розыскные мероприятия на каналах связи: (правовой анализ): монография.* под ред. В. П. Сальникова. - СПб. : Фонд Университет, 2005. 255 с. ISBN 5-95598-134-3

463. ЕЛИНСКИЙ, В.И. *История уголовного сыска в России (X — начало XX в.)*. М., 2004. 79 с. [citat: 17.12.2023] Disponibil: http://lawlibrary.ru/izdanie48772.html

464. ЕЛИНСКИЙ, В.И., ИСАКОВ, В.М. *Становление и развитие уголовного сыска в России (X – начало XX вв.)*. Министерство внутренних дел Российской Федерации. Москва: Московский областной филиал Юридического института МВД России, 1998. 80 с.

465. ЕФРЕМОВ, А.М. *Обеспечение прав и свобод человека и гражданина в оперативно-розыскной деятельности: теоретические и прикладные проблемы*. Автореф. дис. д-ра юрид. наук. С.-Пб., 2001. - 45 с.

466. ЖЕЛЕЗНЯК, Н.С. *Законодательное регулирование оперативно-розыскной деятельности: учебное пособие*. Красноярск: Сибирский юридический институт МВД России, 2010. 307 с. ISBN 978-5-7889-0170-1

467. *Жандармы России.* сост. В. С. Измозик. СПб.: Нева, М.: Олма-Пресс, 2002 г. 640 с. ISBN 5-224-03963-0 [citat 11.03.2020]. Disponibil: http://booksshare.net/books/history/izmokin-vs/2002/files/jandarmirospolrozisk2002.pdf

468. ЖЕЛЕЗНЯК, Н. С. О некоторых аспектах социальной защиты внедряемых в преступные группы сотрудников оперативных подразделений и содействующих им лиц. В: *Вестник Тюменского института повышения квалификации сотрудников МВД России*. 2015. nr. 4. С. 54−58.

469. ЖЕЛЕЗНЯК, Н.С. *Вопросы актуализации Федерального закона «Об оперативнорозыскной деятельности»* : монография. Красноярск: СибЮИ МВД России, 2019. 332 с. ISBN 978-5-7889-0285-2

470. ЖЕЛЕЗНЯК, Н.С. *Законодательное регулирование оперативно-розыскной деятельности в зарубежных странах: научно-практический комментарий*. Красноярск: Сибирский юридический институт МВД России, 2007. 244 с. УДК 343,985. ББК 6773

471. ЖЕЛЕЗНЯК, Н.С. К вопросу о корректировке положений, регламентирующих понятие оперативно-розыскной деятельности. В: *Вестник Сибирского юридического института МВД России*, 2016. nr.4 (25). С.7-13.

472. ЖЕЛЕЗНЯК, Н.С. К вопросу о соотношении оперативно-розыскных мероприятий и оперативно-розыскной деятельности. В: *Оперативно-розыскные мероприятия: актуальные вопросы теории и практики: Материалы научнопрактического семинара.* М.: Академия управления МВД России, 2005. - С. 27-31.

473. ЖЕЛЕЗНЯК, Н.С. Судебный контроль ОРД: мы - против! В: *Научный вестник Омской академии МВД России*. 2021. nr.2 (81).с. 114-117.

474. ЗАХАРЦЕВ, С.И. *Оперативно-розыскные мероприятия. Общие положения: монография.* Санкт-Петербург: Издательство „Юридический центр Пресс", 2004. 257 с. ISBN 5-94201-342-X

475. ЗАХАРЦЕВ, С.И. Теория и правовая регламентация оперативно-розыскных мероприятий: дис. … дра юрид. наук. СПб., 2004. 397 с.

476. ЗАХАРЦЕВ, С.И., ИГНАЩЕНКОВ, Ю.Ю., САЛЬНИКОВ, В.П. *Оперативно-розыскная деятельность в XXI веке:* монография. – М.: Норма, 2017. 400 с. ISBN 978-5-91768-538-0

477. ЗАЖИЦКИЙ, В.И. *Результаты оперативно-розыскной деятельности в уголовном судопроизводстве*. Монография. - СПб.: Юридический центр-Пресс, 2006. - 449 с. ISBN 5-94201-503-1

478. Закон Кыргызской Республики от 16 октября 1998 года nr. 131 „Об оперативно-розыскной деятельности” [citat 12.06.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30234289

479. Закон Республики Беларусь от 15 июля 2015 г. nr. 307-З „Об оперативно-розыскной деятельности” [citat 12.06.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=39712070

480. Закон Республики Казахстан от 15 сентября 1994 года nr. 154-XIII „Об оперативнорозыскной деятельности”. [citat 11.05.2022]. Disponibil: https://kodeksy-kz.com/ka/ob_operativno-rozysknoj_deyatelnosti.htm

481. Закон Республики Казахстан от 15 сентября 1994 года nr. 154-XIII „Об оперативно-розыскной деятельности”. [citat 12.06.2023]. Disponibil: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1003158

482. Закон Республики Узбекистан от 25 декабря 2012 года nr. ЗРУ-344 „Об оперативно-розыскной деятельности”. [citat 12.06.2023]. Disponibil: https://lex.uz/docs/2106527

483. Закон РФ *„*Об оперативно-розыскной деятельности*”* от 12.08.1995 N 144 –ФЗ. [citat 12.06.2023]. Disponibil: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_7519/

484. Закон РФ от 13 марта 1992 г. nr. 2506-1 „Об оперативно-розыскной деятельности в Российской Федерации” [citat 12.06.2023]. Disponibil: https://base.garant.ru/10103820/

485. Закон Украины от 18.02.1992 nr. 2135-XII „Об оперативно-розыскной деятельности”. [citat:20.10.2023]. Disponibil: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text

486. ЗАПИВАЛОВ, Д.А., ЛОЖКИН, Ю.А. *Оперативно-розыскные мероприятия, ограничивающие конституционные права граждан: основания, условия и порядок проведения*: монография. Пермь: ФКОУ ВО Пермский институт ФСИН России, 2021. – 130 с. ISBN 978-5-907381-36-0

487. ЗАХАРОВА, С.С. *Обоснованный риск в уголовном праве Российской Федерации*: авт. дис. ... канд. юрид. наук. Рязань, 2005. 26 с.

488. ЗАХАРЦЕВ, С. И., КИРЮШКИНА Н. О. Условия проведения оперативно-розыскных мероприятий. В: *Мир политики и социологии*, 2015. nr. 7. С. 156-168.

489. ЗАХАРЦЕВ, С.И. *Наука оперативно-розыскной деятельности: философский, теоретико-правовой и прикладной аспекты: Монография.* СПб.: Издательский Дом С.-Петерб. гос. ун-та, Издательство юридического факультета СПбГУ, 2011. 300 с. УДК 343.1

490. ЗАХАРЦЕВ, С.И. *Оперативно-розыскные мероприятия. Общие положения: монография.* Санкт-Петербург: Издательство „Юридический центр Пресс”, 2004. 257 с. ISBN 5-94201-342-X

491. ЗАХАРЦЕВ, С.И. *Теория и правовая регламентация оперативно-розыскных мероприятий*: дис. … дра юрид. наук. СПб., 2004. 397 с.

492. ЗАХАРЦЕВ, С.И., ИГНАЩЕНКОВ, Ю.Ю., САЛЬНИКОВ, В.П. *Оперативно-розыскная деятельность в XXI веке: монография*. – М.: Норма, 2017. 400 С. ISBN 978-5-91768-538-0

493. ЗЕЛЕНСКАЯ, Т.В. *Соотношение уголовно-процессуальной и оперативнорозыскной деятельности:* Автореферат дисс. на соиск. канд. юр. наук. Иркутск, 2007. 26 с.

494. ЗИМИН, Е. А. *Механизм обеспечения конституционных прав человека в сфере деятельности полиции : на примере США*: диссертация ... кандидата юридических наук Москва, 2015. С.97.

495. ЗНИКИН, В.К. *Теоретические и прикладные основы оперативно-розыскного обеспечения раскрытия и расследования преступлений: учебно-методическое пособие для магистратуры*. Томск: Изд-во НТЛ, 2018. 180 с. ISBN 978-5-89503-613-6

496. ИВАНОВ, С.Н. Оперативно-розыскная деятельность: историческая ретроспектива. В: *Вестник Удмуртского университета. Серия „Экономика и право”*, 2014. [citat 11.05.2022]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/operativno-rozysknaya-deyatelnost-istoricheskaya-retrospektiva

497. ИЛЬИЧЁВ, В.А. *Оперативно-розыскная деятельность: курс лекций*. Москва. Эксмо, 2009. 141 с. ISBN 978-5-699-31626-7

498. ИШИГЕЕВ, В.С., ЛАПША, В.Л. Обоснованный риск в сравнении с другими обстоятельствами, исключающими преступность деяния. В: *Вестник Сибирского юридического института МВД России.* 2019, С.81-87.

499. КОНДРАТЬЕВ, М. В. Генезис и Методология оперативно-розыскной науки. В: *Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России*, 2020. nr. 3(87). с. 157-163.

500. КАЙМУЛЬДИНОВ, Е.Е. *Принципы оперативно-розыскной деятельности (по материалам Республики Казахстан)*: Автореферат дисс. на соиск. канд. юр. наук. Москва, 2005. 32 с.

501. КАРАМЫШЕВ, Д. А. *Организационно-правовой механизм обеспечения допустимости доказательств в досудебном производстве*: автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2009. 21 с.

502. КАРЛ, А.М., *Законодательное регулирование оперативнорозыскных мероприятий в российской федерации и республике казахстан (сравнительно-правовое исследование)*: Дисс. на соиск. канд. юр. наук. Санкт-Петербург, 2020. 182 с.

503. КАРЯГИНА, О.В. История становления института дознания в уголовном процессе России. В: *Вестник Таганрогского института управления и экономики*. 2016. nr. 1(23). С. 65-67.

504. КАТКОВ, С. В. Историко-правовой анализ становления и развития оперативно-разыскной политики в России. В: *Вестник Волгоградской академии МВД России*, 2021. nr. 1(56). С. 157-163.

505. КИСЕЛЕВ, А.П. *Комментарий к Федеральному закону от 12 августа 1995 г. nr. 144-ФЗ „Об оперативно-розыскной деятельности" (Постатейный).* Москва: Ось-89, 2009. 171 с. ISBN 978-5-9957-0143-9

506. КЛИМОВ, И. А., САЗОНОВА, Н. И. Основные системообразующие понятия теории оперативно-розыскной деятельности и их роль в ее формировании и конкретизации. В: *Научный портал МВД России*, 2008. nr.1. с.63-72.

507. КЛИМОВ, И. А., ТУЗОВ Л. Л., САЗОНОВА, Н. И. Методология теории и практики оперативно-розыскной деятельности. В: *Научный портал МВД России*, 2009. nr. 1(5). С. 55-66.

508. КЛИМОВ, И.А. *Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел как процесс познания. (Проблемы теории и практики)*. Автореф. дис. … д-ра юрид наук: 12.00.09 - М., 1995. 47 с.

509. КЛИМОВ, И.А., СИНИЛОВ, Г.К. Некоторые вопросы методологии оперативно-розыскной деятельности. В: *Вестник Московского университета МВД России*. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003, nr. 1. С. 58-62.

510. КНУТ, В. БЕРГЕМ, ГУННАР, М. *Введение в права человека. Норвежский Хельсинкский Комитет по правам человекаю*. Учебно пособие. Издано в Польше. Осло, 2003. 117 с. [citat 13.03.2020]. Disponibil: https://mhg.ru/sites/default/files/inline/files/vvedenie-v-prava-cheloveka-nhk-2003.pdf

511. КОВАЛЕВ, О.Г., ВАГИН, О.А., ЮДИН, Е.Г. *Оперативно-розыскная деятельность: содержание, развитие, особенности: учебное пособие.* Федеральная служба исполн. наказаний, Научно-исследовательский ин-т. – Москва, 2006. 175 с. ISBN 5-9632-0027-X

512. КОВТУН, Н.Н. Негласные следственные (розыскные) действия УПК Украины как легитимные процессуальные средства доказывания. В: *Уголовное судопроизводство*, 2013. nr. 4. С. 26-32.

513. КОКУРИН, Г. *К вопросу о понятии результатов оперативно-розыскной деятельности.* Бизнес, менеджмент и право, 2015. nr. 1(31). С. 93-97.

514. КОЛЕСНИКОВ, А.В. *Прокурорский надзор за исполнением законов при использовании результатов оперативно-розыскной деятельности в расследовании преступлений против личности, совершенных в условиях неочевидности:* Дисс. на соиск. канд. юр. наук. Москва, 2017. 214 с.

515. Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практике ее применения. Под общ. ред. д. ю. н., проф. В. А. Туманова и д. ю. н., проф. Л. М. Энтина. М.: Издательство НОРМА, 2002. 336 с. ISBN 5-89123-658-3 [citat: 19.06.2023]. Disponibil: http://www.echr.ru/documents/manuals/Norma01/Norma_01.pdf

516. Комментарий к Федеральному закону „Об оперативно-розыскной деятельности". Под ред. А.И. Алексеева, В.С. Овчинского. М., 2011. 176 с. ISBN: 9785392022953

517. КОНОВАЛОВ, С.Г. *Элементы германской модели досудебного производства в уголовном процессе постсоветских государств*. Дисс. на соиск. канд. юр. наук. Москва, 2018. 220 с.

518. Конституция Союза Советских Социалистических Республик. Принята на внеочередной седьмой сессии Верховного Совета СССР девятого созыва 7 октября 1977 г. [citat 11.05.2022]. Disponibil: http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/cnst1977.htm

519. КУДРЯВЦЕВ, В. Н, *Стратегии борьбы с преступностью*. М., Юристь, 2003. 352 с. ISBN 5-7975-0639-4

520. КУЗНЕЦОВ, Е.В. *Оперативно-разыскные мероприятия как универсальные методы познания действительности*. În: *Сибирский юридический вестник*, nr.1, 2012. с. 80-85.

521. Курс уголовного процесса. Под ред. д.ю.н., проф. Л.В. Головко. 2-е изд., испр. – М.: Статут, 2017. 1280 с. ISBN 978-5-8354-1335-5

522. ЛАРИЧЕВ, В. Д. Вопросы формирования частных криминалистических иоперативно-розыскных методик. В: *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского*, 2015. nr. 2-1. С. 126-132.

523. ЛАПИН, Е. С. *Оперативно-розыскная деятельность. Правовые и теоретические основы*: учебник и практикум для вузов. Москва: Юрайт, 2019. 343 с. ISBN 978-5-534-11994-7

524. ЛАРИН, А.М., МЕЛЬНИКОВА, Э.Б., САВИЦКИЙ, В.М. Уголовный процесс России: лекции очерки. М., 1997. 314 с. ISBN: 5856391845

525. ЛУГОВИК, В. Ф. О проекте Оперативно-разыскного кодекса Российской Федерации. Краткая история законодательного регулирования оперативно-разыскной деятельности. В: *Актуальные вопросы законодательного регулирования оперативно-разыскной деятельности: материалы всероссийской научно-практической конференции*, Омск, 2015. С. 3-22.

526. ЛУГОВИК, В.Ф. Прокурорский надзор за оперативно-розыскной деятельностью : учебное пособие. Омск: Омская юридическая академия, 2014. 120 с.

527. ЛУГОВИК, В. Ф., ЛУГОВИЧ, С. М. *Правовой статус оперуполномоченного при проведении оперативно-розыскных мероприятий: монография.* Москва: ИНФРА-М, 2018. 154 с. ISBN 978-5-16-013526-7

528. МАЗУНИН, Я.М., МАЗУНИН, П.Я. Негласная деятельность следователя: пора признать данность. În: *Юридическая наука и правоохранительная практика*, 2015. Nr. 1 (31). С. 136-140.

529. МАРКУШИН, А. Г. *Оперативно-розыскная деятельность: учебник для вузов : учебник для студентов высших учебных заведений, обучающихся по юридическим направлениям и специальностям.* - 2-е изд., перераб. и доп. - Москва : Юрайт, 2013. 399 с. ISBN 978-5-9916-2893-8

530. МАХМУТОВ Т. Т. *Соблюдение и гарантии обеспечения прав и законных интересов субъектов оперативно-розыскных правоотношений*: Автореферат дисс. на соиск. ... канд. юр. наук. Тюмень, 2007. 26 с.

531. МАШКОВ, С.А. О несоответствии наименований оперативнорозыскных мероприятий их содержанию. В: *Пролог: журнал о праве*, 2018. nr. 1. С.36-41.

532. МЕЛЕШКО, Д. А. Квалификация соучастия в преступлении. В: *Уголовное право*, 2017. nr. 2. С. 78-85.

533. МЕЛЕШКО, Д. А. Неудавшееся „соучастие” в убийствах по найму. В: *Законность,* 2015. nr. 11(973). С. 55-59.

534. МЕРКУРЬЕВ, В. В., ТАРАКАНОВ, И. А. Причинение вреда при осуществлении оперативно-разыскных мероприятий как обстоятельство, исключающее преступность деяния. В: *Вестник Владимирского юридического института*, 2007. nr. 4(5). С. 106-109.

535. МИРОНОВ, А. П., ГАЛАХОВ, С. С. Проблемы законодательного регулирования оперативно-розыскной деятельности и некоторые перспективные направления его совершенствования. В: *Российский следователь*, 2006. nr. 3. С. 20-24.

536. МИХАЙЛОВ, В. И. Правовое регулирование причинения вреда при правомерном выполнении профессиональных (должностных) функций. В: *Адвокат*, 2015. nr. 5. С.33-42.

537. НЕВСКИЙ, Е.П., О понятии оперативно-розыскная тактика. В: *Дневник науки*, nr.4, 2019. с.139-139.

538. НАГИЛЕНКО, Б.Я., КУЗЬМИН, А.В., КОСАРЕВА Т.В. О кризисном состоянии правового регулирования оперативно-розыскной деятельности полиции и мерах по его совершенствованию. В: *Научный портал МВД России,* 2013. nr. 1(21). С. 40-46.

539. НИКИТИН, Е.Л., ДЫТЧЕНКО, Г.В. *Основы теории оперативно-розыскной деятельности и прокурорский надзор за исполнением законов в оперативнорозыскной деятельности : учебное пособие*. Санкт-Петербург : Санкт-Петербургский юридический институт (филиал) Университета прокуратуры Российской Федерации, 2018. 156 с.

540. НИКИТИНА, Е.В. Из истории развития средств доказывания. В: *Уголовное судопроизводство: история и современность*, 2014. nr. 11 (48) ноябрь. С. 2540-2545. [citat 11.03.2020]. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/iz-istorii-razvitiya-sredstv-dokazyvaniya/viewer

541. НОВИКОВА, Е.А., ШУМИЛИН, С.Ф. Следственная и оперативно-розыскная деятельность: интеграция или взаимодействие? În: *Судебная власть и уголовный процесс*. 2018. nr.2. p.86-95.

542. ОДНОШЕВИН, И.А. Судебный контроль - гарантия конституционных прав граждан, вовлеченных в сферу оперативно-розыскной деятельности. В: *ЮП*, 2018. nr.4 (87). С. 187-192.

543. ОМЕЛИН, В.Н. Оперативно-розыскные мероприятия и оперативно-розыскные действия: критерии разграничения. В: *Закон и право*, 2018. nr.11. С.132-134.

544. ОМЕЛИН, В.Н. О дополнении определенного законом перечня оперативно-розыскных мероприятий. В: *Уголовно-исполнительная система: право, экономика, управление*. 2017. nr. 4. С. 11 - 13.

545. ОМЕЛИН, В.Н. О системе оперативно-розыскных мероприятий. В: *Актуальные проблемы теории оперативно-розыскной деятельности: сборник научных трудов.* М., 2017. С. 188-206.

546. ОМЕЛИН, В.Н., КВИТКО, А.В. Субъекты проведения оперативно-розыскных мероприятий. В: *Научный портал МВД России*, 2010. nr. 1(9). С. 65-70.

547. Основы оперативно-разыскной деятельности органов внутренних дел: учебник. под ред. З. Л. Шхагапсоева и Н. П. Голяндина. – Краснодар: Краснодарский университет МВД России, 2016. 378 с. ISBN 978-5-9266-1195-0

548. Основы уголовного судопроизводства СССР и союзных республик. 1958 г. [citat: 12.11.2023] Disponibil: http://museumreforms.ru/node/13878

549. ПАВЛИЧЕНКО Н.В., САМОДЕЛКИН А.С. Негласность в оперативно-разыскной деятельности. В: *Вестник Волгоградской академии МВД России*, 2012. nr.3 (22). С. 88–93.

550. ПАРМАНАСОВ, А.Д., *Законодательное регулирование оперативно-розыскной деятельности в странах – участниках евразийского экономического союза (по материалам органов внутренних дел)*: Дисс. на соиск. канд. юр. наук. Санкт-Петербург 2017 год. 263 с.

551. ПАРХОМЕНКО, С. В. Причинение вреда при выполнении специального задания. В: *Законность.* 2004. nr. 8. С. 40-41.

552. ПАРХОМЕНКО, С. В., РАДЧЕНКО, Е. В. О необходимости законодательной регламентации в Уголовном кодексе России причинения вреда при выполнении специального задания. В: *Социальные и гуманитарные науки на Дальнем Востоке*, 2012. nr. 4(36). С. 42-45.

553. ПАРХОМЕНКО, С.В. Юридическая характеристика нормативной основы деяний, преступность которых исключается. В: *Сибирский юридический вестник*, 2013. nr. 1. С. 74-81.

554. ПИРОГОВСКИЙ, И.Г. Начало уголовного судопроизводства: некоторые размышления о категориальном аппарате. В: *Юридическая наука: история и современность*, 2018. nr. 6. С. 147-162.

555. ПЛОТНИКОВ, А. И. Объективность и субъективность преступления. В: *Труды Оренбургского института (филиала) Московской государственной юридической академии,* 2019. nr. 42. С. 83-90.

556. ПОЛЯКОВ, М.П. *Уголовно-процессуальная интерпретация результатов оперативнорозыскной деятельности: Монография.* Нижний Новгород. 2001. 278 с. [citat 17.06.2022]. Disponibil: https://kalinovsky-k.narod.ru/b/polyjkov2001/

557. ПРЕСНЯКОВ, М.В. Конституционная концепция принципа справедливости. Под ред. Г.Н. Комковой. М.: ДМК Пресс, 2009. 384 с. [citat: 17.12.2023] Disponibil: https://studfile.net/preview/15497799/

558. ПУДАКОВ, Е.Р. *Основы оперативно-розыскных мероприятий.* Уфа: Изд-во БИСТ (филиала) ОУП ВО „АТиСО", 2016. 138 с. ISBN 978-5-904354-57-2

559. РАДАЧИНСКИЙ, С. Провокация как обстоятельство исключающее преступность деяния. В: *Уголовное право*. 2009. nr. 2. С. 64–69.

560. РАДЧЕНКО, Е.В. Причинение вреда при выполнении специального задания в уголовном законодательстве зарубежных стран. В: *Сибирский юридический вестник*. 2012. nr.4. (59). С. 69-75.

561. РЕПИН, М. Е. Некоторые особенности и характеристика субъекта оперативно-розыскной деятельности. В: *Минские криминалистические чтения: материалы Международной научно-практической конференции*, (Минск, 20 декабря 2018 г.): в 2 ч. / УО „Академия Министерства внутренних дел Республики Беларусь". Минск, 2018. - Ч. 2. С. 384 – 388.

562. РИВМАН, Д.В. et al. *Комментарий к Федеральному закону Об оперативно-розыскной деятельности: науч.-практ.* Питер, 2003. 234 с. ISBN 5314001314

563. РОДЕВИЧ, В. Ч., РОДЕВИЧ Л. И. Классификация субъектов ОРД - важная составляющая совершенствования оперативно-розыскной практики. В: *Вопросы криминологии, криминалистики и судебной экспертизы*. 2014. nr. 1(35). С. 38-43.

564. РОДЕВИЧ, В.Ч. Методологический анализ функционирования субъектов и участников оперативно-розыскной деятельности: проблемы и суждения. В: *Академическая мысль*. 2017. nr.1.(1). С. 49-55.

565. САМАРИН, В.И. *Уголовный процесс европейских государств*. под ред. В. И. Самарина, В. В. Луцика.- Москва: Проспект, 2018. - 752 с. ISBN 978-5-392-24189-7

566. СЕЛЕЗНЕВ, Д. И. К вопросу о месте оперативно-розыскных мероприятий в системе средств уголовно-процессуальной деятельности. В: *Бизнес в законе*. 2011. nr. 3. С. 82-84.

567. СЕРЕДНЕВ, В.А. *Конфиденциальное содействие граждан субъектам, осуществляющим оперативно-разыскную деятельность: учебно-методическое пособие.* – Арзамас: Арзамасский филиал ННГУ, 2017. 54 с.

568. СОКОЛОВ, А.Н. *К вопросу о специальных следственных действиях*. В: *Законы России : опыт, анализ, практика*. 2011. nr. 2. С. 59-64.

569. СТЕПАНОВ, А. А., ШАНАНИН, М. Г. *Использование результатов оперативно-розыскной деятельности при производстве следственных действий: учебное пособие*. СПб., 2005. 60 с. [citat 17.06.2022]. Disponibil: https://procuror.spb.ru/izdanija/2005_02_10.pdf

570. СУРИНА, Ю. Е. Соотношение частной детективной и оперативно-розыскной деятельности в России. В: *Актуальные вопросы современных исследований: метериалы Международной (заочной) научно-практической конференции*. Кишинев. «Мир науки». 2018. С. 394-400.

571. СУРКОВ, К.В. *Оперативно-розыскное законодательство России: пути совершенствования и развития*: дис. д-ра юрид. наук. Москва. 1997. 433 с.

572. ТАБУНКИНА, Т. А. К вопросу о реформировании уголовно-процессуальной формы использования в судебном доказывании результатов оперативно-розыскной деятельности. В: *Вестник Российского университета кооперации*. 2018. nr. 3(33). С. 133-136.

573. Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник; Под ред. К. К. Горяинова, et al. М.: ИНФРА-М, 2010. 831 с. ISBN 978-5-16-002437-0

574. Теория оперативно-розыскной деятельности (учебник; издание пятое, испр. и доп.) (коллектив авторов; под ред. д.ю.н., проф. К.К. Горяинова, д.ю.н. В.С. Овчинского). - М.: „Норма: ИНФРА-М", 2021. - 795 с. [citat 28.02.2024] Disponibil: https://study.garant.ru/#/document/77165313/paragraph/32:0

575. Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник / под ред. К.К. Горяйнова, В.С. Овчинского, Г.К. Синилова. М.: ИНФРА-М, 2006. 832 с. ISBN 5-16-002437-9

576. Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник. под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского. 4-е изд., перераб. и доп. М. : ИНФРА-М, 2018. 762 с. ISBN 978-5-16-016532-5

577. Уголовно-процессуальное право (уголовный процесс): учебник / под ред. проф. Э. К. Кутуева. СПб.: Изд-во СПб ун-та МВД России, ООО «Р-КОПИ», 2016. 596 с. ISBN 978-5-9908522-0-4

578. Уголовно-процессуальное право (Уголовный процесс): учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению подготовки «Юриспруденция» / под ред. А.В. Ендольцевой, О.В. Химичевой, Е.Н. Клещиной. М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2015. 727 С. ISBN 978-5-238-02549-0

579. Уголовно-процессуальный кодекс Германии. [citat 11.05.2022]. Disponibil: https://ru.wikipedia.org/wiki/Уголовно-процессуальный_кодекс_Германии

580. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации. Принят Государственной Думой 22 ноября 2001 года. Одобрен Советом Федерации 5 декабря 2001 года. [citat 11.05.2022]. Disponibil: http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&nd=102073942&ysclid=l7dq37sg3z162515163

581. Уголовный процесс. Учебник. Под ред.: Гуценко К.Ф. М.: Зерцало, 1997. - 509 с. ISBN 5-7218-0045-3

582. Устав уголовного судопроизводства от 20 ноября 1864 г. [citat 11.05.2022]. Disponibil: https://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/3137/

583. УТОРОВ, О.Р. Правовые проблемы компетенции органов, осуществляющих оперативно-розыскную деятельность в части исполнения своих обязанностей. В: *Правопорядок: история, теория, практика*. 2020. nr.2 (25). С. 75-87.

584. Федеральный закон «Об оперативно-розыскной деятельности»: научно-практический комментарий / под ред. А.С. Бахты. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ДГСК МВД России, 2014. – 240 с. ISBN 978-5-9753-0159-8

585. ФЕДОРОВ, А.В., ШАХМАТОВ, А. В. *Правовое регулирование содействия граждан органам, осуществляющим оперативно-розыскную деятельность*. СПб.: Юридический центр Пресс, 2005. 338 с. ISBN 5-94201-442-4

586. ФИРСОВ, О.В. *Правовые основы оперативно-розыскных мероприятий: учеб. пособие*. М.: Норма: ИНФРА-М., 2011. 207 с. ISBN 978-5-91768-154-2

587. ФИСЕНКО, Э.В. Соотношение частной детективной и оперативно-розыскной деятельности в России. В: *Молодежь и наука: шаг к успеху: Сборник научных статей*. В 5-ти томах, Курск, 19–20 марта 2020 года. Том 2. – Курск: Юго-Западный государственный университет, 2020. С. 332-335.

588. ФРОЛОВ, В.Ю. et al. Закон РСФСР „Об оперативно-розыскной деятельности органов внутренних дел" (инициативный авторский проект). Информационное и правовое обеспечение деятельности органов внутренних дел. В: *Межвузовский сборник научных трудов*. Том Часть II. Омск: Омская высшая школа милиции МВД РСФСР, 1991. С. 119-131.

589. ХИМИЧЕВА, П.Г. *Рассмотрение милицией заявлений и сообщений о преступлении*. М., 1997. 138 с. ББК 67.629.371, 10.79.

590. ЦЫГАНКОВ, А.А. *Уголовно-правовая характеристика деяний, причиняющих вред при исполнении закона: автореф. дис. ... канд. юрид. наук.* М., 2011. 18с.

591. ЧЕЧЕТИН, А.Е. *Актуальные проблемы теории оперативнорозыскных мероприятий: монография*. – М.: Изд. дом Шумиловой И.И., 2006. – 180 с. ISBN 5-89784-101-2

592. ЧЕЧЕТИН, А.Е. *Обеспечение прав личности при проведении оперативно-розыскных мероприятий: монография*. – СПб.: Изд-во Санкт-Петербургского ун-та МВД России, 2016. – 232 с. УДК 343 ББК 67.411.

593. ЧУВИЛЕВ, А.А. Соотношение оперативно-розыскного и уголовно-процессуального права. В: *Право*. - М., 1997, nr. 1. С. 26-29.

594. ЧУМАРОВ, С.А. О понятии результатов оперативно-розыскнои деятельности и их содержании. В: *Вестник Сибирского юридического института МВД России*. 2013. nr.2 (13). С.153-159.

595. ЧУМАРОВ, С.А. О проблеме соотношения оперативно-розыскной и уголовно-процессуальных компетенций в деятельности оперативных подразделений органов внутренних дел. В: *Актуальные проблемы борьбы с преступностью: вопросы теории и практики.* Красноярск, 2017. С. 282-283.

596. ШМАТОВ, М.А., Оперативно-розыскные мероприятия. Виды, сущность и назначение оперативно-розыскных мероприятий. [citat 13.11.2019] Disponibil: https://studme.org/62160/pravo/operativno-rozysknye_meropriyatiya

597. ШАБАНОВ, В.Б., ХАРЕВИЧ, Д.Л. К вопросу о сущности и наименовании оперативно-розыскного мероприятия исследование предметов и документов. В: *Вестник Сибирского юридического института МВД России*. 2015. nr.2 (19) с.52-56.

598. ШАТОХИН, И.Д. *Принцип уважения и соблюдения прав и свобод человека и гражданина в оперативно-розыскной деятельности*: дис. канд. юрид. наук: 12.00.12. Барнаул, 2018. 210 с.

599. ШАТОХИН, И.Д., ЧЕЧЕТИН, А.Е. *Принцип уважения и соблюдения прав и свобод человека и гражданина в оперативно-розыскной деятельности: монография*. Барнаул: Барнаульский юрид. институт МВД России, 2020. 206 с. ISBN 978-5-94552-408-8

600. ШЕВЕЛЬ, Д.В., АЛИСОВА, Е.А. Становление и развитие института возбуждения уголовного дела в Российском и зарубежном уголовном процессе. В: *Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета*. nr. 133. 2017. С. 275-287.

601. ШЕЙФЕР, С.А. *Следственные действия - правомерны ли новые трактовки*? În: Lex Russica (Русский закон). 2015. Т. 107. nr. 10. с. 115-127. [citat 13.03.2024] Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/sledstvennye-deystviya-pravomerny-li-novye-traktovki

602. ШКАБИН, Г. С. Уголовно-правовая норма (de lege ferenda) о причинении вреда при проведении оперативно-розыскного мероприятия. *Государство и право*, 2017. nr. 4. С. 56-64.

603. ШКАБИН, Г.С. Уголовно-правовая оценка деяний мнимого соучастника преступления при проведении оперативно-разыскных мероприятий. В: *Пробелы в российском законодательстве*, 2017. nr.6. С.321-325.

604. ШКАБИН, Г.С. *Уголовно-правовое обеспечение оперативно-разыскной деятельности: теоретико-прикладные и законодательные аспекты*: дис. … д-ра юрид. наук. Москва, 2018. 409 с.

605. ШМАТОВ, М.А. *Теория оперативно-розыскной деятельности в системе уголовно-правовых наук.* Волгоград: ВА МВД России, 2001. 228 с, ISBN 6-7889-0204-9

606. ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: Монография.* В 3 Т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2015. Т. III: Основные положения. КН. 1. Объект, предмет и система оперативно-разыскной науки. 360 с. ISBN 978-5-89784-197-4

607. ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: Монография*. В 3 Т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2013. Т. I: Оперативно-разыскная деятельность и формирование науки о ней, 455 с. ISBN 978-5-89784-184-4

608. ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: Монография*. В 3 Т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2016. Т. III: Основные положения. КН. 2. Методология, принципы, язык, субъекты оперативно-разыскной науки и некоторые иные ее положения, 456 с. ISBN 978-5-89784-198-1

609. ШУМИЛОВ, А.Ю. *Курс основ оперативно-розыскной деятельности: учебник для вузов. 3-е изд., доп. и перераб.* М.: Издательский дом Шумиловой И.И., 2008. 391 с. ISBN 978-5-89784-140-0

610. ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: монография*. В 3 т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2013. Т. I: Оперативно-разыскная деятельность и формирование науки о ней, 455 с. ISBN 978-5-89784-184-4

611. ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: монография*. В 3 т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2014. Т. II: Философия оперативно-разыскной науки, 416 с. ISBN 978-5-89784-192-9

612. ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: монография*. В 3 т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2015. Т. III: Основные положения. Кн. 1. Объект, предмет и система оперативно-разыскной науки, 360 с. ISBN 978-5-89784-197-4

613. ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: монография*. В 3 т. М.: издательский дом Шумиловой И. И., 2016. Т. III: Основные положения. Кн. 2. Методология, принципы, язык, субъекты оперативно-разыскной науки и некоторые иные ее положения, 456 с. ISBN 978-5-89784-198-1

614. ШУМИЛОВ, А.Ю. *Оперативно-розыскная деятельность в схемах: Учебное пособие 2-е изд., испр. и доп*. М.: Изд-ль Шумилова И.И., 2001. 112 с. ISBN 5-89784-041-5

615. ШУМИЛОВ, А.Ю. *Юридические основы оперативно-розыскных мероприятий*: учеб. Пособие. М. : Издат. дом Шумиловой И. И., 1999, 127 с. ISBN 5-89784-018-0

616. ШХАГАПСОЕВ, З.Л. Актуальные проблемы правового регулирования проведения гласных оперативно-розыскных мероприятий. В: *Пробелы в российском законодательстве*, 2019. nr.6. С.207-209.

617. ЯКИМОВ, И.Н. *Криминалистика. Руководство по уголовной технике и тактике.* Новое изд., перепеч. с изд. 1925 г. - М.: ЛексЭст, 2003. 496 с. ISBN 5-901638-20-4

Anexe

Anexa 1. Statistica măsurilor speciale de investigații

Măsuri speciale de investigații								
autorizate de:	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Judecător	4873	4218	4367	5578	4223	3941	4334	1923
Procuror	948	566	581	1480	1586	1368	1583	780
Șeful subdiviziunii specializate					26	26	16	3
Total	5821	4784	4948	7058	5835	5335	5933	2706

Tabel 1. Date statistice generale privind efectuarea măsurilor speciale de investigații [1061].

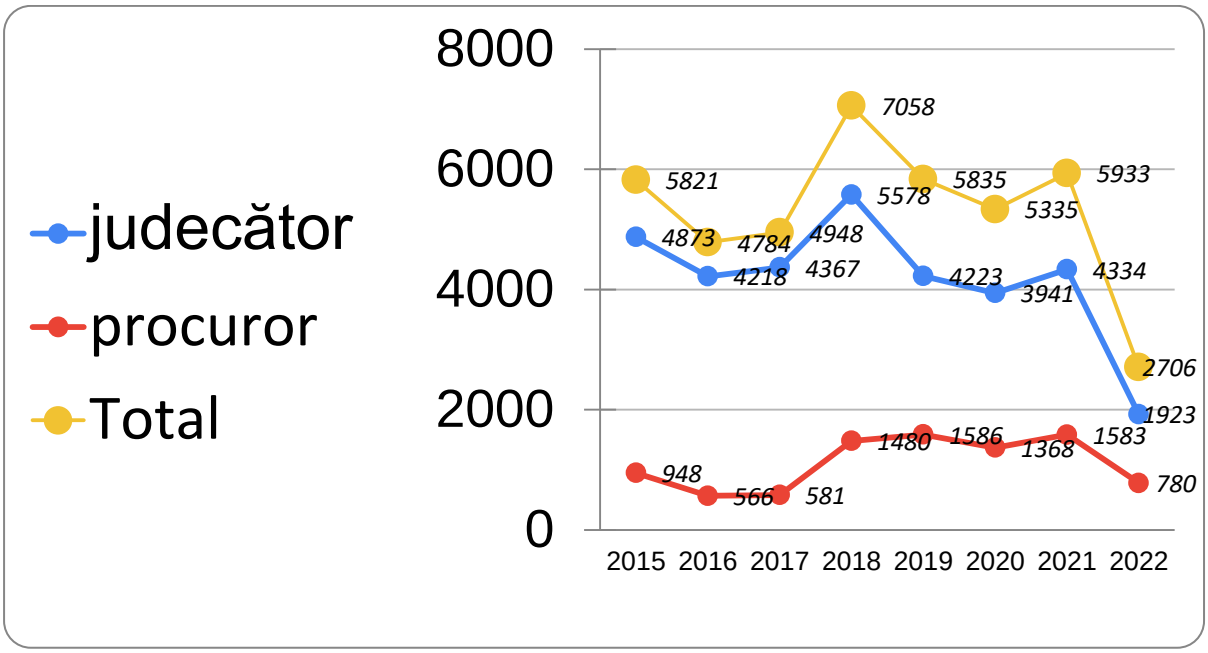

Figura 1. Dinamica măsurilor speciale de investigații estimată în baza Tabelului 1.

[1061] Date statistice privind efectuarea măsurilor speciale de investigații în perioada anilor 20015-2022 obținute în baza rapoartelor anuale ale Procuraturii Generale a Republicii Moldova publicate online pe pagina sa oficială. https://www.procuratura.md/activitate.html#item-3

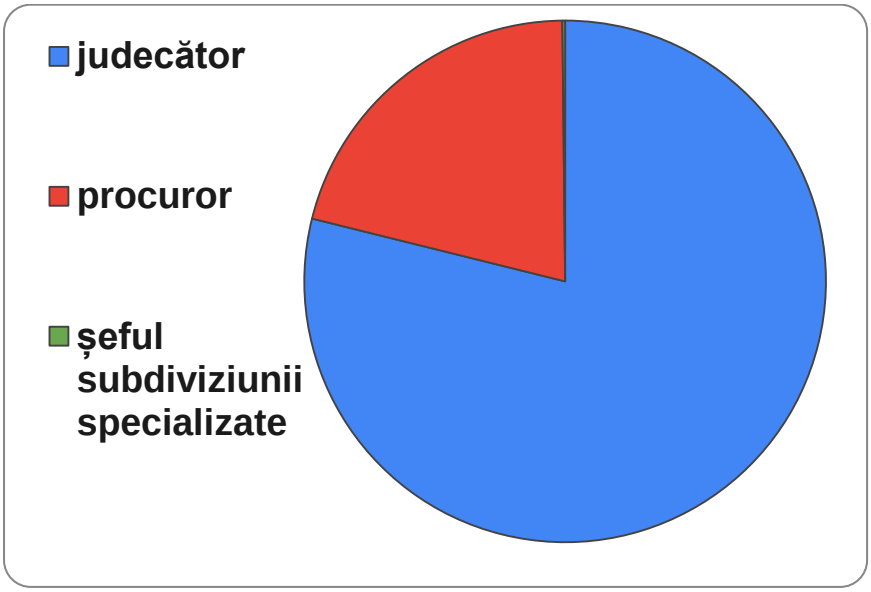

Figura 2. Ponderea măsurilor speciale de investigații estimată în baza Tabelului 1.

Demersuri înaintate judecătorului de instrucție pentru autorizarea măsurilor speciale de investigații (perioada 2015-2022)								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Cercetarea domiciliului şi/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea şi înregistrarea audio şi video, a celor de fotografiat şi de filmat		14	63	148	90	106 +1 respins	147 +1 respins	146
Supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea		7	10	26	13	6	17	15
Interceptarea şi înregistrarea comunicărilor şi imaginilor		2898	3142	3928	2812	2260 +19 respins	2405 +2 respins	19
Reţinerea , cercetarea, predarea, percheziţionarea sau ridicarea trimiterilor poştale					4		17	6
Monitorizarea conexiunilor comunicaţiilor telegrafice şi electronice		29			12	15	11 +1 respins	4
Monitorizarea sau controlul tranzacţiilor financiare şi accesul la informaţia financiară		65	12	41	78	227 +1 respins	254 +1 respins	48
Documentarea cu ajutorul metodelor şi mijloacelor tehnice, precum şi localizarea sau urmărirea prin sistem de poziţionare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice		323	287	594	507	526	592	848
colectarea informaţiei de la furnizorii de servicii de comunicaţii electronice		852	803	770	707	752 +28 respins	872 +14 respins	837
Total demersuri înaintate spre aprobare	4873	4218	4367	5578	4223	3941	4334	1923
Demersuri respinse		30	50	66	38	49	19	

Tabel 2. Măsuri speciale de investigații autorizate de judecătorul de instrucție [1062].

[1062] Statistica demersurilor înaintate judecătorului de instrucție pentru autorizarea măsurilor speciale de investigații (perioada 2013-2022) formată în baza rapoartelor anuale ale Procuraturii Generale a Republicii Moldova publicate online pe pagina sa oficială. https://www.procuratura.md/activitate.html#item-3

Măsurile speciale de investigații autorizate de procuror (perioada 2015-2022)								
MSI	Perioada							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Controlul transmiterii banilor sau a altor valori materiale extorcate		104	99	97	98	111	77	54
Supravegherea transfrontalieră								
Livrarea controlată		8	2	21	46	40	50	5
Identificarea abonatului, proprietarului sau a utilizatorului unui sistem de comunicaţii electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic;		174	264	444	473	323	529	307
Urmărirea vizuală		189	151	583	622	528	512	247
Investigaţia sub acoperire		42	31	125	126	141	166	84
Achiziţia de control		44	31	210	216	224	242	72
Colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată					2			11
Cercetarea obiectelor şi documentelor					3	1	7	
Total	948	566	581	1480	1586	1368	1583	780

Tabel 3. Măsuri speciale de investigații autorizate de procuror [1063].

[1063] Statistica măsurilor speciale de investigații autorizate de procuror (perioada 2013-2022) formată în baza rapoartelor anuale ale Procuraturii Generale a Republicii Moldova publicate online pe pagina sa oficialăhttps://www.procuratura.md/activitate.html#item-3

Măsurile speciale de investigații autorizate în cadrul dosarelor speciale (perioada 2015-2022)								
MSI	Perioada							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Identificarea abonatului, proprietarului sau a utilizatorului unui sistem de comunicaţii electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic;						5	9	
Urmărirea vizuală						8	5	1
Investigaţia sub acoperire						6	1	1
Achiziţia de control						7	1	1
Colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată								
Cercetarea obiectelor şi documentelor								
Total					26	26	16	3

Tabel 4. Măsuri speciale de investigații autorizate în afara procesului penal [1064].

[1064] Statistica măsurilor speciale de investigații autorizate în afara procesului penal în cadrul dosarelor speciale (perioada 2013-2022) formată în baza rapoartelor anuale ale Procuraturii Generale a Republicii Moldova publicate online pe pagina sa oficială. https://www.procuratura.md/activitate.html#item-3

Persoane rămase în căutare și neidentificate din anii precedenți (date la început de an)								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
învinuiți, inculpați și condamnați	4576	5029	5374	6341	6996	7705	8269	8521
persoane dispărute fără urmă	98	95	75	77	90	90	80	79
cadavre cu identitatea necunoscută	56	47	34	27	20	24	18	18
TOTAL	4730	5171	5483	6445	7106	7819	8367	8618

Tabel 5. Persoane rămase în căutare și neidentificate din anii precedenți [1065].

Persoane anunțate în căutare și identificare								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
învinuiți, inculpați și condamnați		3877	3680	4657	4970	4515	5203	5573
persoane dispărute fără urmă		14	16	46	36	30	25	27
cadavre cu identitatea necunoscută			2	1	6	3	5	2
TOTAL		3884	3698	4704	5012	4548	5233	5602

Tabel 6. Persoane anunțate în căutare și identificare [1066].

[1065] Statistica persoanelor rămase în căutare și neidentificate din anii precedenți (date la început de an - perioada 2015-2022) formată în baza rapoartelor anuale ale Procuraturii Generale a Republicii Moldova publicate online pe pagina sa oficială. https://www.procuratura.md/activitate.html#item-3

[1066] Statistica persoanelor anunțate în căutare și identificare (perioada 2015-2022) formată în baza rapoartelor anuale ale Procuraturii Generale a Republicii Moldova publicate online pe pagina sa oficială https://www.procuratura.md/activitate.html#item-3

Persoane găsite și identificate								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
învinuiți, inculpați și condamnați	3868	3532	3713	4002	4267	3946	4559	5648
persoane dispărute fără urmă	27	34	14	33	36	40	13	14
cadavre cu identitatea necunoscută	13	6	9	8	2	9	1	1
TOTAL	3908	3572	3738	4043	4305	3995	4573	5663

Tabel 7. Persoane găsite și identificate [1067].

[1067] Statistica persoanelor găsite și identificate (perioada 2015-2022) formată în baza rapoartelor anuale ale Procuraturii Generale a Republicii Moldova publicate online pe pagina sa oficială https://www.procuratura.md/activitate.html#item-3

Anexa 2.

Proiect de lege

Propuneri de lege ferenda:

Articolul I. – Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002, publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 128-129 art. 1012, se completează după cum urmează:

31. Se completează cu articolul 40^2 cu următorul cuprins:

„Articolul 40^2 Exercitarea legii

Nu constituie infracţiune fapta, prevăzută de legea penală, săvârşită în vederea executării unui drept sau îndeplinirii unei obligații impuse de lege, cu respectarea condițiilor și limitelor prevăzute de aceasta”.

Articolul II. - Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251, art. 699), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. La articolul 93:

aliniatul (4), sintagma „în cadrul urmăririi penale” se înlocuiește cu sintagma „în cadrul procesului penal”, iar expresia „cu respectarea drepturilor şi libertăţilor persoanei sau cu restricţia unor drepturi şi libertăţi autorizată de către instanţa de judecată” se exclude.

2. La articolul 135:

alineatul (6), sintagma „Dacă sunt temeiuri suficiente” se înlocuiește cu sintagma „Dacă sunt condiții și temeiuri (motive) suficiente”, iar sintagma „În cazul în care constată lipsa temeiurilor suficiente” se înlocuiește cu „În cazul în care constată lipsa condițiilor și temeiurilor (motivelor) suficiente”.

se completează cu aliniatul (13) „Toți participanții și cei prezenți la efectuarea măsurii speciale de investigații sunt preveniți despre obligativitatea păstrării secretului acesteia, nedivulgării informațiilor cu privire la urmărirea penală, precum și despre răspunderea penală prevăzută la art. 178 și art. 315 din Codul penal nr. 985/2002. Aceasta se consemnează în procesul-verbal”.

3. La articolul 137**:**

aliniatul (1) se expune în următoarea redacție: **„**Cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video presupune accesul secret sau legendat în interiorul domiciliului, fără înștiințarea proprietarului/posesorului, studierea acestuia pentru descoperirea urmelor activității infracționale, obținerea altor informații necesare probării circumstanțelor faptei infracționale, precum și utilizarea și/sau amplasarea de echipamente specializate, cum ar fi camere de fotografiere sau dispozitive de

înregistrare audio și video, în vederea monitorizării activităților din interiorul domiciliului pentru obținerea informațiilor suplimentare”.

aliniatul (2) se expune în următoarea redacție**:** „În demersul de autorizare a acestei măsuri se va argumenta numărul pătrunderilor în domiciliu pentru activarea, deservirea și dezactivarea mijloacelor tehnice ce urmează să fie utilizate, se va detalia în mod concret, după caz, modul în care se va efectua pătrunderea în domiciliu, câte persoane vor fi implicate și locația exactă unde vor fi montate dispozitivele. Autorizarea se va acorda numai în situațiile în care este justificată și proporțională cu scopul urmărit, ținând cont de gravitatea infracțiunii și de alte circumstanțe relevante”.

4. La articolul 138:

aliniatul (1), cuvintele „localizarea mijloacelor de transport și a altor obiecte” se substituie cu „localizarea persoanelor și a obiectelor”.

5. La articolul 138^2:

aliniatul (1), de expus în următoarea redacție „Pot fi reținute, cercetate, predate sau ridicate prin mijloace fizice sau tehnice trimiteri poștale sau obiecte transmise prin orice alt mijloc”;

aliniatul (2), cuvintele „denumirea instituției poștale în sarcina căreia se atribuie obligația de a reține trimiterile poștale” de substituit cu cuvintele „denumirea instituției poștale sau de transport şi orice altă persoană fizică sau juridică care efectuează activităţi de transport sau transfer de informaţii”;

aliniatul (3), după cuvintele „Ofițerul de investigații aduce la cunoștința reprezentantului instituției poștale” de adăugat „sau de transport sau oricărei alte persoane fizice sau juridice care efectuează activităţi de transport sau transfer de informaţii”, iar după cuvintele „ridicarea trimiterilor poștale” de adăugat cuvintele „sau obiectelor transmise”;

aliniatul (4), după cuvintele „Reprezentantul instituției poștale” de adăugat cuvintele „sau după caz persoana fizică sau juridică care efectuează activitate de transport sau transfer de informaţii”;

aliniatul (5), cuvintele „Prezentându-se în instituția poștală, ofițerul de investigații deschide și examinează trimiterile poștale respective. La descoperirea obiectelor și/sau a documentelor care au importanță probatorie pentru cauza penală” se substituie cu „La examinarea trimiterilor poștale și descoperirea obiectelor și/sau a documentelor care au importanță probatorie pentru cauza penală”.

aliniatul (6), sintagma „Toți participanții și cei prezenți la această acțiune procesuală sunt preveniți despre obligativitatea păstrării secretului corespondenței, nedivulgării informațiilor cu privire la urmărirea penală, precum și despre răspunderea penală prevăzută la art. 178 și art. 315 din Codul penal nr. 985/2002. Aceasta se consemnează în procesul-verbal” se exclude.

6. La articolul 138^3 aliniatul (1), sintagma „în regim de timp real sau după realizarea acestora” se substituie cu sintagma „în regim de timp real și/sau după realizarea acestora”.

7. .

Articolul III. - Legea nr. 59/2012 privind activitatea specială de investigaţii (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 113-118, art. 373), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

1. La articolul 3:

- litera b) se modifică după cum urmează „Respectarea drepturilor, libertăţilor şi demnităţii umane”;
- litera c) cuvântul „inofensivității” se substituie cu „operativității”;
- se completează cu litera „c^1) subsidiarității”.

2. La articolul 13, cuvintele „măsurii speciale de investigaţii” de înlocuit cu cuvintele „activități speciale de investigații”.

3. La articolul 20 aliniatul (11), cuvintele „au dispărut temeiurile și/sau motivele ce au justificat autorizarea acesteia” se substituie cu cuvintele „au dispărut temeiurile și/sau condițiile ce au justificat autorizarea acesteia”.

4. Articolul 22 se completează cu aliniatul (1^1) „Toți participanții și cei prezenți la această măsură specială de investigații sunt preveniți despre obligativitatea păstrării secretului acesteia, nedivulgării informațiilor cu privire la investigațiile speciale, precum și despre răspunderea penală prevăzută la art. 178 din Codul penal nr. 985/2002. Aceasta se consemnează în procesul-verbal.”.

5. La articolul 22 aliniatul (4), la sfârșit, după punct, se adaugă următorul text: „Judecătorul de instrucție, respectiv procurorul urmează să se expună asupra legalității măsurii speciale de investigații în termen de cel mult 5 zile de la primirea procesului-verbal**”.**

6. La articolul 28 aliniatul (1), cuvintele „determină locul aflării obiectului” se substituie cu „determină locul aflării persoanei și obiectului”.

7. La articolul 29 aliniatul (1), după cuvintele „audio sau video”, se adaugă cuvintele „scrise sau grafice”.

8. La articolul 30 aliniatul (1), de expus în următoarea redacție „Pot fi reținute, cercetate, predate sau ridicate prin mijloace fizice sau tehnice trimiteri poștale sau obiecte transmise prin orice alt mijloc”;

9. La articolul 30 aliniatul (2), cuvintele „denumirea instituției poștale în sarcina căreia se atribuie obligația de a reține trimiterile poștale” de substituit cu cuvintele „denumirea instituției

poștale sau de transport şi orice altă persoană fizică sau juridică care efectuează activităţi de transport sau transfer de informaţii”;

10. La articolul 30 aliniatul (3), după cuvintele „Ofițerul de investigații aduce la cunoștința reprezentantului instituției poștale” de adăugat „sau de transport sau oricărei alte persoane fizice sau juridice care efectuează activităţi de transport sau transfer de informaţii”, iar după cuvintele „ridicarea trimiterilor poștale” de adăugat cuvintele „sau obiectelor transmise”;

11. La articolul 30 aliniatul (4), după cuvintele „Reprezentantul instituției poștale” de adăugat cuvintele „sau după caz persoana fizică sau juridică care efectuează activitate de transport sau transfer de informaţii”;

12. La articolul 30 aliniatul (5), cuvintele „Prezentându-se în instituția poștală, ofițerul de investigații deschide și examinează trimiterile poștale respective. La descoperirea obiectelor și/sau a documentelor care au importanță probatorie pentru cauza penală” se substituie cu „La examinarea trimiterile poștale și descoperirea obiectelor și/sau a documentelor care au importanță probatorie pentru cauza penală”.

13. La articolul 30 aliniatul (6), sintagma „Toți participanții și cei prezenți la această măsură specială de investigații sunt preveniți despre obligativitatea păstrării secretului corespondenței, nedivulgării informațiilor cu privire la investigațiile speciale, precum și despre răspunderea penală prevăzută la art. 178 din Codul penal nr. 985/2002. Aceasta se consemnează în procesul-verbal.” se exclude.

14. La articolul 36^1, se exclude termenul „comparată” din denumire și din conținutul măsurii.

DECLARAŢIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctor habilitat sunt rezultatul propriilor cercetări şi realizări ştiinţifice. Conştientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecinţele în conformitate cu legislaţia în vigoare.

Boris GLAVAN,
doctor în drept, conferențiar universitar
22.05.2024

CURRICULUM VITAE

Informaţii personale

Numele şi prenumele: GLAVAN Boris

Data naşterii:

- 29 iulie 1974

Cetăţenia:

- Republica Moldova

Domiciliu:

- rn. Ialoveni, s. Sociteni,

Tel:

- 079402916

E-mail:

- glavbory@gmail.com

Gradul ştiinţific şi titlul ştiinţifico-didactic:

- conferenţiar universitar - 21 decembrie 2012.
- doctor în drept - 03 decembrie 2010;

Grad special:

- comisar şef în rezervă – 02 februarie 2018.
- colonel de poliţie – 24 august 2016.

Studii superioare:

- 2022-2023 – studii postdoctorale, Academia „Ştefan cel Mare” a MAI al R. Moldova
- 2005-2009 – studii de doctorat, Academia „Ştefan cel Mare” a MAI al R. Moldova
- 2000-2001 – studii de masterat, Academia „Ştefan cel Mare” a MAI al R. Moldova
- 1994- 1999 – studii de licență, Academia „Ştefan cel Mare” a MAI al R. Moldova.

Experienţă profesională:

- **Secretar ştiinţific al Senatului** Academiei „Ştefan cel Mare” a MAI, 2017 - prezent.

- **Conferenţiar universitar**, Catedra Drept Public, Academia „Ştefan cel Mare” a MAI, 2018 - prezent.
- **Decan** al Facultăţii Securitate civilă şi ordine publică, Academia „Ştefan cel Mare” a MAI, 2016 – 2018.
- **Prodecan** al Facultăţii Ştiinţe poliţieneşti, Academia „Ştefan cel Mare” a MAI, ianuarie - martie 2016.
- **Conferenţiar universitar**, Catedra Activitatea specială de investigaţii, Academia „Ştefan cel Mare” a MAI, 2011 - 2016.
- **Lector universitar**, Catedra Activitatea specială de investigaţii, Academia „Ştefan cel Mare” a MAI, 2007 - 2011.
- **Lector asistent/metodist**, Catedra Activitatea specială de investigaţii, Academia „Ştefan cel Mare” a MAI, 1999 - 2007.

Calificări specifice Domeniului, perfecţionări:

- Curs de formare profesională continuă Comunicarea didactică universitară. Chişinău, 26.09.2022- 08.10.2022;
- Curs de formare continuă în domeniul Psihopedagogiei. Chişinău, 04.11.2013-15.05.2014.

Domeniul de interes ştiinţific:

- Profilul ştiinţific – 554 - Drept penal,
- Specialităţile ştiinţifice:
  - Drept penal şi execuţional penal;
  - Drept procesual penal,
  - Criminalistică, expertiză judiciară, investigaţii operative.

Participarea la proiecte de cercetare-dezvoltare, inovare şi transfer tehnologic:

- Atelier de lucru „Bune practici în domeniul Activităţii speciale de investigaţii şi corupţiei”, Chişinău 26-28 noiembrie 2013.
- Atelier de lucru „Tehnici speciale de investigații şi cadrul legal al acestora”, Chișinău, 15-17 octombrie 2013.
- Atelier de lucru „Combaterea crimei organizate”, Chișinău, 11-13 septembrie 2012.
- Atelier de lucru „Combaterea exploatării minorilor prin Internet”, Chișinău, 14-18 martie 2011.

Participări la foruri ştiinţifice naţionale şi internaţionale:

- Conferința științifică internațională, OMUL, CRIMINOLOGIA, ȘTIINȚA, ediția a II-a, dedicată aniversării a 40 de ani de activitate pe făgașul învățământului și științei și 65 de ani de viață a domnului Valeriu Bujor, profesor universitar, criminolog. Chișinău 24.03.2023.
- Conferința internațională, Convergențe în dreptul public internațional privind activitățile specifice din sectoarele: apărare, afaceri interne, afaceri externe și structuri de inteligență în strategiile viitorului, 30.03.2023, Alba Iulia, România;

- Conferința științifică interuniversitară cu participare internațională „Prevenirea şi combaterea criminalităţii: probleme, soluţii şi perspective” Ediția a V-a, 18.05.2023, Chișinău;
- Conferința științifică internațională, Republica Moldova în contextul noii arhitecturi de securitate regională, 26.05.2022, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, Chișinău;
- Conferința științifico-practică internațională, Protecţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii şi securităţii publice, 08.12.2022, Academia „Ștefan cel Mare”, Chișinău;
- Conferința științifico-practică internațională, Statul, securitatea și drepturile omului în era digitală”, 08-09.12.2022, USM, Chişinău;
- Conferința științifico-practică națională, Probleme actuale privind respectarea dreptului omului în procesul penal și activitatea specială de investigații, 10.11.2022, Academia „Ștefan cel Mare”, Chișinău;
- Conferința științifico-practică internațională, Ordinea publică în Europa, între tradiţie şi contemporaneitate. 29.05.2019 – 01.06.2019, Cluj-Napoca, România.
- Conferința științifico-practică, „Activitatea specială de investigații și respectarea drepturilor persoanei: probleme actuale de doctrină, legislație și practică”, 05.06.2019, Chişinău.
- **C**onferința științifico-practică internațională, Criminalitatea transfrontalieră şi transnaţionala: Tendinţe şi forme actuale de manifestare,probleme de prevenire şi combatere, 26.06.2018, Chişinău.
- Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională „Focarele separatiste şi impactul lor asupra terorismului contemporan”, 16 martie 2017, Chişinău.
- Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională “Criminalitatea politică: reflecţii istorico-juridice, manifestări, consecinţe”, 06 ianuarie 2015, Chişinău.
- Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională “Probleme actuale privind protecţia şi securitatea persoanelor implicate în procesul penal”, 21 martie 2013, Chişinău.
- Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională “Criminalitatea politică: reflecţii istorico-juridice, manifestări, consecinţe”, 21 februarie 2013, Chişinău.
- Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională „Criminalitatea in spaţiul UE şi al CSI:evoluţie, tendinţe, probleme de prevenire şi combatere”, 12-13 iunie 2012, Chişinău.
- Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională „Probleme actuale privind combaterea traficului de femei”, 2-3 iunie 2011, Chişinău.
- Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională „Evaluarea şi prevenirea riscurilor la care sunt supuşi colaboratorii OAI şi ai altor organe de drept”, 26-27 octombrie 2010, Chişinău.
- Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională „Cooperarea internaţională a organelor de drept în prevenirea şi combaterea criminalităţii transnaţionale”, 5-6 noiembrie 2009, Chişinău.
- Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională „Protecţia juridică a valorilor culturale în Republica Moldova”, 21-22 septembrie 2007, Chişinău.
- Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională „Prevenirea şi combaterea fenomenului terorismului: actualităţi şi perspective”, 18 mai 2006, Chişinău.
- Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională „Criminalitatea regională: probleme şi perspective de prevenire şi combatere”, 25-26 mai 2005, Chişinău.
- Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională „Спеціална техніка у правоохронній діяльності” 21-22 aprilie 2004, Kiev, Ucraina.

Publicaţii recente:

I. Monografii, manuale și lucrări metodico-didactice:

1) Activitatea specială de investigații și procesul penal. Aspecte comune și delimitări. Chișinău: S.n., 2022 (Print-Caro). – 475 p.

2) Activitatea specială de investigații. Sisteme informaţionale. Academia „Ştefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. – Chișinău: Departamentul Editorial - Poligrafic al Academiei „Ştefan cel Mare”, 2022. – 92 p. (în colab.);

3) Liberarea de răspundere penală. Studiu monografic. Chișinău: Departamentul Editorial –Poligrafic al Academiei „Ştefan cel Mare” 2021 **(**F.E.-P. „Tipografia Centrală”). – 226 p.

4) Tehnica Specială în organele afacerilor interne: Curs de lecţii / Academia „Ştefan cel Mare” a MAI al RM, Catedra: Activitate specială de investigaţii şi anticoruptie. - Ed. 1-a. - Chișinău : Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ştefan cel Mare”, 2020. - 314 p. (în colab.)

5) Note privind activitatea specială de investigaţii. Chișinău 2018. p. 92. (în colab.);

6) Canale tehnice de scurgere a informaţiei: clasificare şi caracterizare generală. Chișinău: Tipogr. Academiei „Ştefan cel Mare”, 2017. 56 p.

7) Securitatea electronică. Tipografia Academiei „Ştefan cel Mare”. Chișinău - 2016. 122 p. (în colab.);

8) Utilizarea mijloacelor tehnice în activitatea specială de investigații. Tipografia Academiei „Ştefan cel Mare”. Chișinău - 2014. 152 p. (în colab.);

9) Liberarea de răspundere penală: probleme teoretico-metodologice, legislative şi practico-judiciare**.** Tipografia Academiei „Ştefan cel Mare”. Chișinău 2012, p. 282, (în colab.);

10) Aparate de vedere pe timp de noapte. Note de curs Tipografia Academiei „Ştefan cel Mare”. Chișinău - 2012. 48 p. (în colab.)

11) Culegeri de planuri, indicaţii metodice, selectări bibliografice şi alte materiale la „Tehnica specială în activitatea Organelor Afacerilor Interne”. Tipografia Academiei „Ştefan cel Mare”. Chișinău - 2012. 68 p. (în colab.)

II. Articole în reviste de specialitate din Republica Moldova

1) Activitatea specială de investigaţii și alte activități de prevenire și combatere a criminalității: aspecte comune și delimitări. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a MAI RM: ştiinţe juridice,* Nr. 17, Chișinău, 2023, p. 118-141.

2) Reflecții privind normativitatea juridică a investigațiilor speciale ca mecanism al respectării drepturilor persoanei în Republica Moldova. În: *Legea şi viaţa (ianuarie-martie)*. Chișinău. 2023. p. 39-54.

3) Factori de impact asupra dezvoltării cadrului normativ și practicii judiciare în materia investigațiilor speciale în Republica Moldova. În: *Convergențe în dreptul public internațional privind activitățile specifice din sectoarele: apărare, afaceri interne, afaceri externe și structuri de inteligență în strategiile viitorului.* Conferința internațională, Legea și viața, ediție specială, iunie, 2023, 30 martie 2023, Alba Iulia, Chișinău, 2023, p. 70-80. Aspecte privind tactica și metodica investigațiilor speciale. Legea și viața, nr. 2 (374) 2023, Chișinău, 2023, p. 40-50.

1) Aspecte conceptuale privind sistemele informaționale utilizate în cadrul activității speciale de investigații. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI RM: ştiinţe juridice*, 2023, nr. 18, p. 20-31.

2) Principiile activităţii speciale de investigaţii. În: *Acta Universitatis George Bacovia*. Juridica – Volume 11. Issue 1/2022 = ISSN 2285-0171 ISSN-L=2285-0171. p. 213- 238.

3) Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații în contextul legislației Republicii Moldova. În: *Universul Juridic*, 2022, nr. 2, Bucureşti, România. p. 137-148.

4) Aspecte istorice privind raportul dintre investigațiile speciale, procesul penal și drepturile omului: epoca antică – sec. XIX. În: *Universul Juridic*, nr. 7, 2022, Bucureşti, România. p. 98-109.

5) Reflecții privind importanța și conținutul sarcinilor activității speciale de investigații prevăzute în art. 2 al Legii nr. 59/2012 RM. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI RM: ştiinţe juridice*. p. 78-100.

6) Reflecții privind conceptul respectării drepturilor persoanei în activitatea specială de investigații. În: *Revista națională de drept*. Nr. 1 2022. p. 30-43.

7) Pornirea procesului penal în reglementarea juridică a Republicii Moldova – criteriu esențial din perspectiva activității speciale de investigații. În: *Revista națională de drept*. Nr. 2. p. 92-106.

8) Evoluția activității speciale de investigații în raport cu procesul penal și drepturile omului. Revista națională de drept. În: *Supremația dreptului*. nr. 1, 2022 p. 101-114

9) Reflecții privind clasificarea măsurilor speciale de investigații. În: *Legea şi Viaţa*. 2022, nr. 1-2(361-362), p. 56-69.

10) Reflecții privind garanțiile respectării drepturilor persoanei în activitatea specială de investigații. În: *Legea şi viaţa (iulie-august)*. Chișinău. 2022. p. 51-64.

11) Reflecții privind noțiunea și conținutul procesului penal din perspectiva activității speciale de investigații. În: *Legea şi viaţa (iulie-august)*. Chișinău. 2022. p. 24-33.

12) Abordări privind cauzele și condițiile ce favorizează încălcarea drepturilor civile la realizarea măsurilor speciale de investigații. În: *Legea şi viaţa (iulie-august)*. Chișinău. 2022. p. 78-91.

13) Reflecții privind subiecții care efectuează activitatea specială de investigații. În: *Legea şi viaţa (noiembrie-decembrie)*. Chișinău. 2022. p. 42-52.

14) Probleme actuale privind activitatea specială de investigaţii. În: *Independența de stat a Republicii Moldova: retrospective și realități*. Chișinău, 2022 (ÎS FEP „Tipografi a Centrală"). – 448 p. p. 325-339.

15) Raportul dintre activitatea specială de investigații și activitatea de urmărire penală. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI RM: ştiinţe juridice*, nr. 13, Chișinău, 2021. p. 138-151.

16) Reflecții privind valorificarea rezultatelor investigațiilor speciale în procesul penal. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI RM: ştiinţe juridice*, nr. 14, Chișinău, 2021. p. 252-263 .

17) Temeiurile și condițiile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigaţii. În: *Intellectus*,. Chișinău, 2021, nr. 1-2, p. 165-173.

18) Probleme teoretico-practice privind scopul și sarcinile activității speciale de investigații. În: *Legea şi viaţa*, Chișinău, nr. 5-6(353-354) 2021, p. 66-73.

19) Activitatea specială de investigații în contextul combaterii criminalităţii favorizate de separatismul transnistrean: probleme și soluții. În: *Legea şi viaţa,* Chișinău, nr. 1-2(349-350), p. 41-45.

20) Raportul dintre măsurile speciale de investigații și acțiunile de urmărire penală în reglementarea juridică a Republicii Moldova. În: *Legea şi viaţa*, Chișinău, nr. 7-8, 2021. p. 5-11.

21) Principiile activității speciale de investigații. În: Legea şi viaţa, Chișinău, nr. 9, 2021. p. 53-62

22) Relationship between special investigation measures and criminal prosecution actions in the legal regulation of the Republic of Moldova. În: *Bulletin of the Academy of Law Enforcement Agencies*. Scientific journal nr. 3 (21) 2021. Committee for Communications, Informatization and Information of the Ministry on Investments and Development of the Republic of Kazahstan. p. 63-69.

23) Theoretical aspects regarding the integration of special investigations in the criminal process of the Republic of Moldova. În: *Journal of Criminology and Criminal Law*. Serbia 2021. p. 161–168;

24) Theoretical aspects regarding the integration of special investigations in the criminal process of the Republic of Moldova. În: *Internal security. Police Academy in SZCZYTNO*. Polonia, 2021, Volume 13, No. 2. p. 117-124.

25) Reflecţii privind noţiunea răspunderii penale din perspectiva legislaţiei Republicii Moldova. În: *Universul Juridic*. Nr. 11, Bucureşti, România, 2021. p. 111-122.

26) Reflecții privind prescripția răspunderii penale în reglementarea penală și procesual-penală a Republicii Moldova. În: *Acta Universitatis George Bacovia*. Juridica - Volume 10. Issue 2/2021. p. 467-497.

27) Statutul juridic al măsurilor speciale de investigații. În: *Studii Naţionale de Securitate*, nr. 1 (3) Chișinău 2021. p. 158-172.

28) Noţiunea măsurilor speciale de investigaţii. În: *Intellectus*. Chișinău 2020, nr. 1-2, p. 201-207.

29) Căinţa activă – modalitate de liberare de răspundere penală conform legislației Republicii Moldova. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI RM: ştiinţe juridice*, nr. 11, Chișinău, 2020. p. 40-52.

30) Răspunderea penală, noţiunea şi limitele de realizare conform legislației Republicii Moldova. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI RM: ştiinţe juridice*, nr. 12, Chișinău, 2020. p. 65-79.

31) Valoarea socială a măsurilor speciale de investigaţii efectuate de poliţie în lupta cu criminalitatea. În: *Revista Națională de drept*, Chișinău, nr. 10-12 (240-242), p. 106-112.

32) Special investigative activity: content of the definition, legal essence, conceptual delimitations. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI RM: ştiinţe juridice,* Ediţia a XIX-a, nr. 9, Chișinău, 2019. p. 88-96.

33) Activitatea specială de investigaţii: conţinutul noţiunii, esenţa juridică, delimitări conceptuale. În: *Legea şi Viaţa*, Chișinău, nr. 3/1(327) / 2019, p. 48-53.

34) Conceptul măsurilor speciale de investigaţii. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI RM: ştiinţe juridice*. 2019, nr. 10, p. 74-87.

35) Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigaţii în contextul legislaţiei Republicii Moldova. În: *Anale ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a MAI RM: ştiinţe juridice*. Chișinău 2019, nr. 10, p. 88-108.

36) Aspecte privind instruirea colaboratorilor MAI al RM în vederea prevenirii şi combaterii pedofiliei. În: *Analele Ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a M.A.I. al Republicii Moldova*, Ediţia a XI-a, nr. 1. Chișinău, 2011. p. 38-40.

III. Comunicări ştiinţifice

1) Reflecții privind raportul dintre criminologie și activitatea specială de investigații. În: Materialele conferinței științifice internaționale „OMUL, CRIMINOLOGIA, ȘTIINȚA", ediția a II-a, dedicată aniversării a 40 de ani de activitate pe făgașul învățământului și științei și 65 de ani de viață a domnului Valeriu Bujor, profesor universitar, criminolog. Chișinău 24.03.2023. p. 115-119.

2) Principiile statului de drept și impactul lor asupra activității speciale de investigații. În: *Prevenirea şi combaterea criminalităţii: probleme, soluţii şi perspective*, Conferința științifică interuniversitară cu participare internațională Legea și viața, ediție specială, iulie, 2023, Ediția a V-a, 18 mai 2023, Chișinău, 2023, p. 244-253. ISSN 2587-4365.

3) Inviolabilitatea vieții private: aspecte privind activitatea specială de investigații și procesul penal. În: *Statul, securitatea şi drepturile omului în era digitală*, 1 decembrie 2023, Chișinău: CEP USM, 2023, Volum 1, p. 175-189.

4) Reflecții privind efectuarea investigațiilor speciale în vederea asigurării securității naționale. In: *Vectorul european al Republicii Moldova – factor determinant în consolidarea statului de drept: Materialele conferinţei ştiinţifi co-practice naţionale cu participare internaţională* [10 mai 2022] / coordonator: Victor Juc. – Chișinău: S. n., 2023 (F.E.-P. „Tipografi a Centrală"). 207 p. p. 49-61 ISBN 978-5-88554-193-0.

5) Interceptarea şi înregistrarea comunicărilor şi imaginilor – instrument juridic eficient în combaterea criminalității. In: *Protecţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii şi securităţii publice*, Ed. Editia III-a, 7 decembrie 2023, Chişinău. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare" al MAI, 2023, Ediția III-a, p. 256-266. ISBN 978-9975-135-84-9.

6) Inviolabilitatea domiciliului prin prisma activității speciale de investigații și a procesului penal. În: *Protecţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii şi securităţii publice*, Materialele conferinței științifico-practice internaționale, din 08 decembrie 2022. p. 273-288

7) Reflecții privind noțiunile „măsuri" și „metode" în activitatea specială de investigații. În: *Drepturile persoanei în lumina jurisprudenţei naţionale*. În: *În honorem profesor Andrei Smochină*. Biblioteca Științifică Chișinău, 2022. p. 192-208.

8) Respectarea secretului corespondenței la realizarea măsurilor speciale de investigații. În: *Probleme actuale privind respectarea dreptului omului în procesul penal și activitatea specială de investigații, Materialele conferinţei ştiinţifico practice naţionale*, din 10 noiembrie 2022. Chișinău. p. 174-189.

9) Activitatea specială de investigaţii și actele de constatare: aspecte comune și delimitări. În: *Probleme actuale privind respectarea dreptului omului în procesul penal şi activitatea specială de investigaţii*, Materialele conferinței științifico practice naționale, din 10 noiembrie 2022. Chișinău. p. 12 -26.

10) Măsuri speciale de investigaţii în procesul penal: aspecte de drept comparat. În: *Scientific Collection «InterConf»,* (76):with the Proceedings of the 1 st International Scientific and Practical Conference «Progressive Science and Achievements» (September 26-28, 2021). Doha, Qatar: Katara, 2021. 334 p. 145-152.

11) About the coherence of the legal provisions in the field of special investigations, criminal law and criminal procedural laws relating to the protection of the investigator under coverage. În: *Економічна та інформаційна безпека: актуальні питання та інновації: матеріали Міжнар*. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 4 листоп. 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. p. 20-22.

12) Aspecte istorice privind raportul dintre investigațiile speciale, procesul penal și drepturile omului: sec. XIX – sec. XX. În: *Protecţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii şi securităţii publice*. Conferinţa ştiinţifică cu participare internaţională din 09 decembrie 2021. p. 438- .450.

13) Probleme actuale privind activitatea specială de investigaţii. În: *Perspectivele şi Problemele Integrării în Spaţiul European al Cercetării şi Educaţiei.* Conferința științifico-practică internațională, Vol. VII, Partea 1, 5 iunie 2020), Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu din Cahul, 2020, p. 140-144.

14) Mandatul de supraveghere tehnică în contextul modernizării activităţii de informaţie în Republica Moldova. În: *Mandatul de securitate: probleme actuale de interpretare, legislaţie şi practică***,** Materialele Conferinţei ştiinţifico-practice naţionale, 8 septembrie 2020. Chișinău, 2020 p. 39-49.

15) Pregătirea profesionala a ofițerilor de investigații în vederea aplicării mijloacelor tehnice operative. În: *Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne şi alte organe de drept.* Conferinţa ştiinţifico-practică internaţională Academia „Ștefan cel Mare", 04.12.2020. p. 120-127.

16) Efectele reformei privind realizarea măsurilor speciale de investigații în contextul combaterii infracţiunilor cu caracter transnaţional. În: *Criminalitatea transfrontalieră şi transnaţionala: Tendinţe şi forme actuale de manifestare,probleme de prevenire şi combatere,* Conferința științifico-practică internațională, 26 iunie 2018). Chişinău, 2018. p. 142-147.

17) Actul terorist: probleme privind liberarea de răspundere penală. În: *Focarele separatiste şi impactul lor asupra terorismului contemporan,* Conferința științifico-practică internațională, 16 martie 2017. Chişinău, 2017. p. 94-97.

18) Aspecte teoretico-metodice privind investigațiile speciale la contracararea infractiunilor cu caracter terorist În: *Focarele separatiste şi impactul lor asupra terorismului contemporan,* Conferința științifico-practică internațională, 16 martie 2017. Chișinău, 2017. p. 88-93

19) Rolul ofiţerului de investigaţii în combaterea criminalităţii politice în RM. În: *Criminalitatea politică: reflecţii istorico-juridice, manifestări, consecinţe,* Materialele conferinţei internaţionale, 06 ianuarie 2015. Chișinău, 2015. p. 248-253.

20) Aspecte juridice privind investigaţiile speciale în contextul combaterii criminalităţii politice în Republica Moldova. În: *Criminalitatea politică: reflecţii istorico-juridice, manifestări, consecinţe,* Materialele conferinţei internaţionale, 28 februarie 2013. Chișinău, 2015. p. 117-121.

21) Rolul activităţii speciale de investigaţii în combaterea criminalităţii juvenile in Republica Moldova. În: *Ordinea publică în Europa, între tradiţie şi contemporaneitate,* Materialele conferinţei internaţionale, ediţia a VI-a, Editura Mega, 2015, Cluj-Napoca. P. 120-124.

22) Sistematizarea circumstanţelor care exclud ori nu admit realizarea răspunderii penale. În: *Ordinea publică în Europa, între tradiţie şi contemporaneitate,* Materialele conferinţei internaţionale, ediţia a VI-a, Editura Mega, 2015, Cluj-Napoca. P. 146-157.

23) Cadrul juridic naţional privind protecţia participanţilor la procesul penal:evoluţie, carenţe, soluţii. În: *Probleme actuale privind protecţia şi securitatea persoanelor implicate în procesul penal,* Materialele Conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale din 21 martie 2013, Chişinău - 2013. P. 109-113.

24) Aspecte teoretice privind noile tehnici speciale de combatere a criminalităţii organizate. În: *Criminalitatea in spaţiul UE şi al CSI: evoluţie, tendinţe, probleme de prevenire şi combatere,* Materialele conferinţei internaţionale, 12-13 iunie 2012, Chişinău, 2012. p. 97-100.

25) Interceptarea convorbirilor telefonice şi a altor convorbiri în contextul combaterii traficului femei. În: *Probleme actuale privind combaterea traficului de femei,* Materialele Conferinţei ştiinţifico-practice internaţionale din 2-3 octombrie 2011, Chişinău - 2011. p. 56-60.

Participări în activităţi de expertiză, consultanţă, activităţi editoriale

- Membru în colectivul de redacției al revistei științifico-practice „Analele Ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare” a M.A.I.”;
- Membru în colectivul de redacției al revistei științifico-practice „Legea și viața”;
- Expert la Revista ştiinţifico-practică „Studii Naţionale de Securitate”;
- Membru al Seminarului Ştiinţific de Profil „Drept penal” din cadrul Academiei „Ştefan cel Mare” a MAI al RM;
- Conducător al proiectului de cercetare în cadrul studiilor de postdoctorat nr.22.00208.8007.07/PD I „Abordări conceptuale privind activitatea specială de investigații în condițiile statului de drept”;
- Membru al grupului de lucru/responsabil pentru elaborarea rapoartelor de evaluare în contextul aprobării autorizației provizorii de funcționare a programelor de studii 0400.1 Administrație publică, în cadrul instituției;
- Membru al comitetului organizatoric al conferințelor științifico practice: 1) internaționale „*Protecţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii şi securităţii publice*” 08 decembrie 2022 și 2) naționale „*Probleme actuale privind respectarea drepturilor omului în procesul penal şi activitatea specială de investigaţii”* 10 noiembrie 2022.
- Avizarea proiectelor de lege şi acte normative.
- Recenzent al lucrărilor științifico-metodice (Cicala A. Activitatea specială de investigații: Reprezentări schematice și definiții: Suport de curs. Ch. 2021. 154p.).
- Recenzent al lucrărilor științifico-metodice (Cicala Alexandru, Laza Alexei. Organizarea și tactica activității de căutare și identificare”. Chișinău:S.n., *2023.* 185p. CZU 343.13:343.98 ISBN 978-9975-135-68-9.
- Avizarea tezelor de doctorat în cadrul Consiliul Ştiinţific Specializat, Seminarului Ştiinţific de Profil şi Catedrei de profil:
- Consiliul Ştiinţific Specializat D 554.04-21-62 (Susținerea tezei de doctor de către Botnari Ilie cu genericul: „Temeiurile și condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investifgații), data susținerii 20.05.2022.
- Comisia de doctorat creată prin Hotărârea Senatului Academiei „Ştefan cel Mare” a MAI al R. Moldova din 07.04.2022, nr.4, pentru susţinerea tezei de doctor în drept de către Pilat Artiom cu tema: „Expertiza judiciară în procesul penal”, data susținerii 27 mai 2022.

Premii, menţiuni, distincţii şi titluri onorifice:

- Diplomă de merit „**Pentru cea mai bună publicaţie a anului 2018**” 05.10.2018.
- Insigna MAI „**CRUCEA PENTRU MERIT**” de Clasa II (Ordinul MAI nr. 166 efectiv din 28.09.2016);
- Insigna MAI „**Pentru serviciu impecabil gradul I**” (Ordinul MAI nr. 195 efectiv din 15.12.2014);
- Diplomă pentru merite deosebite în activitatea Academiei „Ştefan cel Mare” „**Cel mai bun profesor al anului 2011-2012**” (Ordinul Academiei „Ştefan cel Mare” nr. 98 efectiv din 27.09.2012);
- Diplomă de merit (**Pentru merite distinse în activitatea didactică, devotament cauzei, conduită civică desăvârşită şi competenţă profesională înaltă, aportul indiscutabil adus la instruirea cadrelor de jurişti pentru Ministerul Afacerilor Interne**) – 2012;
- Diplomă pentru merite deosebite în activitatea Academiei „Ştefan cel Mare” a MAI al RM (**Pentru realizarea tezei de doctor**) – 2011;
- Insigna MAI „**Pentru serviciu impecabil gradul II**” (Ordinul MAI nr. 381 efectiv din 03.12.2010);
- Diplomă de merit **(În semn de recunoştinţă pentru contribuţia semnificativă la instruirea multor generaţii de poliţişti ai serviciilor operative ale organelor afacerilor interne şi cu prilejul aniversării a XX-a de la fondarea Academiei „Ştefan cel Mare”**) – 2010;
- Categoria de calificare „**Maestru**” (Ordinul MAI nr. 337 efectiv din 01.08.2008);
- Insigna MAI „**Colaborator eminent**” (Ordinul MAI nr. 327 efectiv din 01.12.2006);
- Categoria de calificare „**Specialist de categoria I**” (Ordinul MAI nr. 130 efectiv din 16.04.2004);
- Insigna MAI „**Pentru serviciu impecabil gradul III**” (Ordinul MAI nr. 429 efectiv din 01.12.2004);
- Categoria de calificare „**Specialist de categoria II**” (Ordinul Academiei „Ştefan cel Mare” nr. 292 efectiv din 11.12.2003);
- Categoria de calificare „**Specialist de categoria III**” (Ordinul Academiei „Ştefan cel Mare” nr. 313 efectiv din 13.12.2002).

Alte abilităţi profesionale:

- Abilităţi tehnice pentru domeniul criminalistic şi al activităţii speciale de investigaţii;
- Utilizare MS Office (Word, Excel, Power Point), Windows, Internet explorer;
- Cunoaşterea limbilor (română - maternă, rusă - fluent, engleză – mediu, franceza - începător);
- Permis de conducere – Categoria A; B; H; - 2001